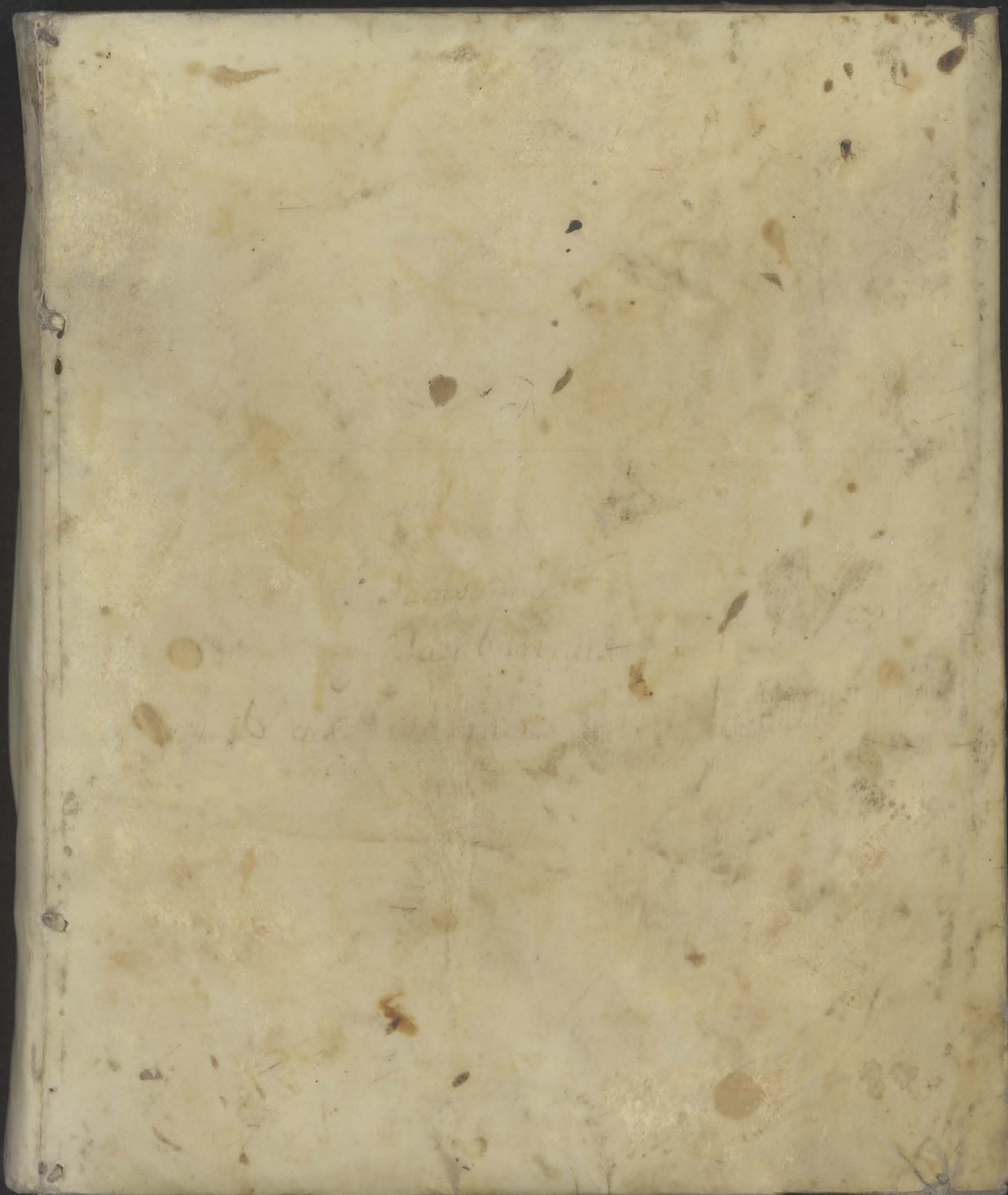

I am burning

R. P. Fr.

FRANCISCI LONGI A CORIOLANO,

ORD. FR. MINOR. S. FRANCISCI Capuccinorum, Romæ SS. Theologiæ olim Prælect.

TRACTATVS, DE CASIBVS RESERVATIS IVXTA REGVLAM DECRETI A FOELIC. RECORD.

Clemen. Papæ Octaui Regularib. præscriptam;

IN HAC SECVNDA EDITIONE ADEO MVLTIS in locis auctus, & locupletatus, maxime in QVINTI CASVS explicatione, cum breui Tract.

DE IVDICIO REGVLARI,

Vt nouum OPVS, & nouus TRACTATVS iure vocari possit;

OMNIBVS, NON TANTVM REGVLARIBVS, CONFESSARIIS, ac pœnitentibus necessarius, verum & quibuslibet aliis Ecclesiasticis personis; quin & Curialibus ipsis apprime vtilis.

Cum licentia Sup. *& Auctoris.*

Coloniæ, apud Antonium Boëtzerum, sub signo Rubri Leonis.

Anno salutis M. DC. XIX.

Eremi Camaldulen Varsavien Eremi, inscriptus Catalogo. 1655.

Cathalogo Eremi Varsaviensis adscriptus.

Spes mea prima Deus Spes altera Virgo M.R.I.A.
Hîc vivam Hîc moriar cætera curo nihil.

K. III. 7.

APPROBATIO.

X Commiſſione admodum R. P. Generalis noſtri Ordinis fratrum Minorum S. Franciſci Capuccinorum, ego F. Anſelmus de Conſentia Theologorum minimus, & in Conuentu noſtro Coriolani Lector, vidi hunc *Tractatum de Caſibus reſeruatis, ab admod. R. P. Franciſco de Coriolano compoſitum*, in quo omnes difficultates, quæ in tali materia communiter euenire ſolent apud Regulares, breuiter, ſed clare enucleantur: nihilque in eo fidei repugnans reperi, nihil almæ matris Eccleſ. Romanæ, atque ſacrorum Canonum Decretis, aut bonis moribus contrarium. Imo potius in omnibus explicandis, quæ hanc materiam concernere poſſunt, tantam in eo eruditionem reperi, vt typis dignum, & omnibus Confeſſariis, tum Regularibus, tum ſæcularibus perutilem eſſe cenſeam. In quorum fidem has præſentes manu mea ſubſcriptas dedi. Datum Coriolani in Conuentu noſtro fratrum Capuccinorum die 8. Menſis Decemb. quæ eſt feſtum Conceptionis ſanctiſſimæ Virginis Mariæ, 1615.

Fr. Anſelmus de Conſentia manu propria.

FACVLTAS ADM. R. P. GENERALIS.

CVM Opus hoc de Caſibus reſeruatis apud Regulares à fœlic. record. Clem. 8. poſitis à R. P. Fr. Franciſco de Coriolano noſtræ Religionis ſacræ Theologiæ olim Prælectore, & nunc in Prouincia Lugdunenſi noſtro Commiſſario Generali *compoſitum Pater Anſelmus de Conſentia eiuſdem Inſtituti Lector, cui id commiſimus, recognouerit, ac in lucem edi poſſe probauerit: facultatem concedimus, vt ſeruatis ſeruandis typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Datum Papiæ die 2. Iulii, quæ eſt feſtum Viſitationis B. Mariæ, 1616.*

Frater Paulus à Ceſena Generalis.

Locus Sigilli.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo P. Mag. Sac. Palatii Apostolici.

Cæsar Fidelis Vicesgerens.

Imprimatur. Fr Gregorius Donatus Magister, Reuerendiss. P. F. Hyacinti Petronii Sac. Pal. Apost. Mag. Socius. Ord. Præd.

Perlegi Librum de Casibus Reseruatis Adm. R. P. Fr. Francisci Coriolani, ex commissione Rr. Dom. Fr. Sacrati Petronii, S. Apostolici Palatii Magistri, in quo nihil offendi, quod Fidei Cathol. vel bonis moribus aduersetur, quinimo censeo librum hunc valde perutilem, atq; optimam continentem doctrinam, prorsusque dignum, qui in lucem edatur atque imprimatur.

Ego Ioan. Francisc. Palumbus clericus Regularis Sacræ Theologiæ Professor.

Tractatus de Casibus reseruatis Regularium admodum Reuer. P. Francisci à Coriolano ordinis Capuccinorum, regularibus ipsis maxime necess. cæterisque studiosis omnibus valde vtilis, ab ipso Authore sic denuo recognitus, & auctus, nihil mea sententia continet, quod sit cõtra fidem orthodoxam, vel cõtra bonos mores propter sanam doctrinam, & eruditionem. Igitur typis mandari posse censeo, seruatis tamen iis, quæ in Indice Romani Pontif. cõtinentur: in cuius rei arg. præsentes dedi, & me subscripsi. Dat. Neap. Die 3. Iulii 1617.

M. Merula S. Theol. D. Can. Neapol.

Perlegi Tractatum hunc de Casibus reseruatis, in eo nihil offendi fidei Catholicæ, aut morib. contrarium, imo multa, quæ ad confessariorum doctrinam maxime facere possunt. Itaque prælo mandari, & ad communem omnium Regularium vtilitatem publicari posse, existimo, ea tamen lege, vt in fronte eiusdem Tractatus asscribatur nomen Auctoris, nec non approbatio Generalis præscripto Indicis Romani.

Rutil. Gallactant. vidit & regist. fol. 39.

PRÆFA-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

PErtractaturus in hoc opere de casibus reseruatis, duo in primis prælibanda volui, quæ Lectorem minime ignorare decet: Primum, quid Casus vox, ac nomen præ se ferat. Secundum, quid Reservatio indicet. Id enim ipsa operis ratio postulat, quo earum rerum, quæ in eo tractantur, tum planior, tum facilior cognitio haberi possit.

CASVS in primis vox à cadendo dicta est, inde enim, & Angelorum, & hominum casus nuncupatur, cum primum à Dei gratia in peccatum lapsi, veluti è sublimi gradu ad ima ciciderunt. De Angelorum casu agit Isaias cap. 14. sub Regis Assyriorum nomine, illis verbis: Quomodo cecidisti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? De hominum vero casu apud eundem, cap. 64. legitur: Cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostræ, quasi ventus abstulerunt nos. Hoc loco de Angelorum casu non agimus, cum iis post casum nullus pœnitentiæ locus relictus fuerit. De hominum casu hic tantummodo pertractandum est, quibus post lapsum ex Dei benignitate adhuc resurgendi spes effulget.

Nec tamen hic cõmunem omnium hominum lapsum, vel singulorum casus, aut peccata, quæ primũ illud sequuta sunt, discutienda amplectimur: sed eorum duntaxat hominum casus explicandos suscipimus, qui ab hominum vulgo, diuina vocatione semoti, perfectius Religiosæ vitæ genus sub Regula-

ris disciplinæ forma institutum profitentur. Quibus non incommode aptari possunt priora illa Isaiæ verba, quibus Angelorum casum describit: Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? *siue .n. Luciferum sydus illud diei nunciũ accipiamus: siue supremum illum olim Angelum, nunc Cacodæmonem, qui Lucifer nuncupatur, interpretemur: vtrumque Religiosi hominis casum summis lacrymis deflendum animo contemplandum obiicit.*

Quid enim Religiosi viri statũ (si priorem sensum prosequi lubet) magis apud scripturas commendat, quam ipsum fulgentis syderis, seu lucis nomen? Equidem Apostolos Religiosam vitam professos, ac Religiosorum institutores fuisse, testis est Matthæus, cum Petrum omnium Apostolorum nomine dixisse commemorat: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te? Hæc enim verba sunt, vt ait D. Bern. in declamat. quæ voluntariam persuasere hominibus paupertatem, ac Monachis claustra, & deserta Anachoretis repleuere: eos tamen Christum præclaro illo titulo exornasse, nemo ignorat, vt non tam sydera, quam orbis lucem apud Matthæum cap. 5. appellauerit: vos estis lux mundi*: atque ipsos vsq; adeo syderum instar operum fulgore emicare voluit, vt præclara quoque virtutum exempla velut lucem in alios effunderent,* sic luceat, *inquit,* lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. *Hoc plane ipsum, & Regularis vitæ professoribus à Christo demandatum opus incumbit; vt qui Apostolicam vitam, & institutionem profitentur, sydera, ac Luciferi lucem ferentes, Orbem clarißimis virtutum*

fulgo-

fulgoribus illustrent, ac cœlestis gratiæ diem hominibus annuncient.

At si forte accidit, vt qui ad sublimẽ Religionis statum euectus est, in aliquod graue crimen prolabatur, eidem, non sine luctu Isaiticum illud dici potest: Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris. Eo siquidem casu orbis Christiani Lucifer occidit, sydus obtenebratur, ac cœlestis Religionis professor velut Apocalypsea illa stella, quam è cœlo cadentem olim Ioannes conspexit, è Religiosæ perfectionis æthere delapsus, in imum culpæ detruditur: ita vt, qui mane per vigilantissima virtutum studia, ac Regularis obseruantiæ lucem, sibi, & aliis oriebatur; post occasum extincto gratiæ lumine, in peccatorum cœno volutetur.

Si vero iuxta alterum sensum Luciferum præcellentem illum quondam Angelum exponamus, profecto non dissentaneum erit, Angelicum Religiosorum statum eo significari; cum Religiosum virum nihil minus, quam carneum Angelum esse deceat, quem Angelica mentis puritate, Angelicis studiis, Angelicis moribus, Angelica conuersatione, Angelica denique vita ornatum esse oportet, vt Angelicum, & Euangelicum inter homines statũ commendet. Is vero cum primum ab Angelica hac vitæ institutione excidit, protinus in Dæmonem degenerat, hoc ipso saluatore de Iuda attestante, qui vix ab Apostolicæ vitæ fastigio lapsus est, statim à Christo audiuit: Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus Diabolus est? *Iohan. 6. Quod etiam August. confirmat contra Donatistas his verbis:* Sicut difficile expertus sum meliores, quam qui in Monasterio profece-

runt:

runt: ita non ſum deteriores expertus, quã qui in Monaſterio ceciderunt.

Neque tamen mirandum eſt, Regularis diſciplinæ profeſſores, interdum è ſublimi Religionis ſtatu corruere, & in grauiora crimina nonnunquam prolabi. Id enim, & humana fert imbecillitas, & non raro hoc ipſum ex arcano Dei conſilio, nonnullis contingit, ne plus æquo erigantur: ſed cum timore, & tremore, iuxta Apoſtoli conſilium, propriam ſalutem operentur.

Qui enim nubes ſibi attingere videbantur, ac ſe in tuto poſitos exiſtimabãt, mox in terram prolapſi, caſum timere diſcunt, nec non meritas ſuæ elationis pœnas luunt. Porro ſi inter Angelos, qui præſtantiori natura præditi ſunt, Deus prauitatem reperit, cum ex his non pauci è cœlo deciderint: atque in tam exiguo duodecim Apoſtolorum numero, vnus Diabolus inuentus eſt: quid de hominibus, qui velut vaſa vitrea, ac teſtea inuicem anguſtias patiuntur, iudicandum erit? Aut cur in tanta perfectorum virorum multitudine, vnum, aut alterum à Regula exceſſiſſe admirabimur? Num immobilem, ac perpetuam nobis ſolis in eodem ſemper gratiæ, ac diuinæ amicitiæ ſtatu conſtantiam pollicebimur? Hinc ſapienter D. Auguſtinus Donatiſtis reſpondet: Quantumlibet vigilet diſciplina domus meæ, homo tamen ſum, & inter homines viuo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior ſit, quam Arca Noe, vbi tantum inter octo homines vnus reprobus inuentus eſt. Aut melior ſit, quam domus Abrahæ, cui dictum eſt, eiice ancillam, & filium eius. Aut me-

lior ſit, quam domus Iſaac, cui de duobus geminis dictum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui. Aut melior ſit. quam domus ipſius Iacob, vbi lectum patris filius inceſtauit, Aut melior ſit, quã domus ipſius Dauid, cuius filius cum ſorore concubuit. Aut melior, quam cohabitatio Pauli Apoſtoli, qui tamen ſi inter omnes bonos habitaret, non diceret, foris pugnæ, intus timores. Aut melior, quam cohabitatio ipſius Chriſti, in qua vndecim boni, perfidum, & furem Iudam tolerauerunt. Aut melior ſit poſtremo, quam cœlum, vnde Angeli ceciderunt.

Quod ſi Auguſtinus id de ſui inſtituti viris iudicauit, quid miramur, quod cæteris quoque aliarum familiarum alumnis id interdum accidat, quod & Angelis, & Apoſtolis olim accidiſſe exploratum eſt: atque ii nonnunquam in grauiora peccata ruant, quæ maiorem ſuperiorum diligentiam, ac prouidentiam exigunt, ne illorum familiaritas, ac conſuetudo grauem cæteris perniciem, ac damnum ferat.

Atque inde Caſuum reſeruatio orta eſt, (quod poſthumo eſt explicandum:) Nam cum quædam grauiora crimina reperiantur, quæ præclarum Religionis ſtatum labefactant, & corrumpunt, nec non Regularis obſeruantiæ profeſſores ab inſtituto Euangelicæ perfectionis gradu reuocant: ii, quibus cuiuslibet Religioſæ Reipublicæ curandæ prouincia demandata eſt, in eo maxime laborare debent, vt optimum Religionis ſtatum ſartũ tectum ſeruent: & pullulantia hæc criminum ſemina (quo ad recte fieri poteſt) euellant: Eo fit, vt grauiora hu-

iusmodi crimina sibi absoluenda reseruent: quo iis grauiores pœnas taxent, pecoris sui vultum agnoscant, opem, & auxilium infirmis ouibus ferant, & tandem facilius perditos homines, si qui sunt, horum reseruatione quasi fræno ab iis perpetrandis coerceant.

Quamquam enim quilibet sacerdos, simul atque sacri sacerdotii ordine insignitus est, potestatem ad remittenda quælibet peccata accipiat: illius tamen vsum in vllum prius exercere non potest, quam iurisdictionis potestatem à legitimo superiore assequutus fuerit, qui eam potestatem (quandoquidem ad iurisdictionem spectat) in cæteris quidem peccatis liberam extendere, in quibusdam vero contrahere potest, nisi à superiori potestate prohibeatur. Atque inde Casuum, ac peccatorum reseruatio ortũ habet, quæ tam à diuino, quam à positiuo iure commendatur. A diuino quidem, vt perspicuum est Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt: ac præterea Luc. 10. Qui vos audit, me audit. A positiuo vero Ecclesiæ, quæ cum totam iurisdictionis potestatẽ in Christi oues in summo Pontifice acceperit, hanc Ordinum Rectoribus confert: quam fœl. mem. Clem. 8. Pon. Max. non pridem Apostolico decreto communiuit, ac Regulis nonnullis conclusit, vt in Tractatu explicabimus.

De his ergo casibus, qui apud Regulares reseruantur (Deo fauente) hic noster Tractatus erit, eo plane consilio à nobis compactus, non vt cum hæreticis, qui non tam Casuum reseruationem, quam ipsius Pœnitentiæ sacramentum negant, manum consererem: aut ex Catholicis vnum, aut alterum re- Dur in 4. d. 17. q. 15.

dargue-

darguerem, qui Casuum reseruationem potestatis abusum vocant, quos satis temeritatis arguit Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. & can. 11. sed vt nonnihil commodi iis adferrem, qui cum audiendarũ confessionum oneri incumbunt, atque eis per otium non vacat aut Canonica iura, aut grauiores Auctores, qui hoc argumentum multis pertractant, reuoluere, libellum præ manibus habere possint, quo familiariter vtantur.

Uniuersum porro hunc Tractatũ, quo clarius ab omnibus intelligatur, in duas partes diuidemus. Prima, ea complectitur, quæ ad personas pertinent, ad quas Casuum, vel reseruatio, vel absolutio spectat: quapropter ea tres Sectiones continet: in quarum prima de iis omnibus agitur, quæ circa Casuum reseruationem à superioribus obseruari debent. In secunda de iis, quæ in Casuum reseruatorum absolutione confessarii præstare debent. In tertia de iis, quæ ad pœnitentes casu aliquo reseruato irretitos, instruendos spectant.

Altera vero pars, Casuum reseruatorum, qui in Decreto Clem. 8 præscribuntur, tãtummodo declarationem continet.

Omnia vero S.R.E. Iudicio submissa sunto.

DECRETVM S. D. N. CLEM. PAPÆ VIII. SVPER CASVVM RESERVAtione, ab omnibus Regularium superioribus obseruandum.

1. *SAnctissimus Dominus noster, qui iampridem accurate perpendit, & re ipsa comperit, quod reseruatio facultatis absoluendi Religiosos pœnitentes à peccatis quibusdam grauioribus, nisi superiores admodum prudenter, ac moderate illa vtantur, nonnullos infirmiores, qui interdum superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant, adducere posset in æternæ damnationis periculum, & spiritualis remedii desperationem.*

2. *Quo circa, vt huic malo sanctitas sua opportune prouideret, decreuit, vt nemo ex Regularium superioribus peccatorum absolutiones sibi reseruet, exceptis iis, quæ sequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot, prout subditorum vtilitati expedire, prudenter in Domino iudicauerint.*

I. Veneficia, incantationes, sortilegia.

II. Apostasia à Religione, siue habitu dimisso, siue retento, quando eo peruenerit, vt extra septa Monasterii, seu Conuentus fiat egressio.

III. Nocturna, & furtiua è Monasterio, seu conuentu egressio, etiam non animo apostatandi facta.

IV. Proprietas contra votum Paupertatis, quæ sit peccatũ mortale.

V. Iuramentum falsum in Iudicio regulari, seu legitimo.

VI. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non secuto.

VII. Falsificatio manus, aut sigilli officialium Monasterii, aut Conuentus.

VIII. Furtum de rebus Monasterii, seu Conuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.

IX. Lapsus carnis voluntarius, opere consummatus.

X. Occisio, aut vulneratio, seu grauis percussio cuiuscunq; personæ.

XI. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad superiores.

Si

Si quod aliud peccatum graue pro Religionis conseruatione, aut pro conscientiæ puritate reseruandum videbitur, id non aliter fiat, quam Generalis Capituli in toto ordine, aut Prouincialis in Prouincia matura discussione & consensu.

3. *Non liceat superioribus Regularium confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserint, aut ipsimet sponte, aut proprio motu id ab ipsis petierint.*

4. *Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures cõfessarios pro subditorum numero maiori, vel minori: iique sint docti, prudentes, charitate præditi, qui à non reseruatis eos absoluant: & quibus etiam reseruatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, in quo eam debere committi, ipse in primis confessarius iudicauerit.*

5. *Tam superiores pro tempore existentes, quã confessarii, qui postea ad superioritatis gradũ fuerint promoti, caueant diligenter, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur.*

6. *Licebit tamen superioribus determinare pœnitentias graues quibusdam peccatis, etiam non reseruatis à confessariis imponendas, quæ subditos ab huiusmodi perpetrandis cohibere possint.*

Atque ita per quoscunque Regularium superiores, quicunque illi sint, obseruari mandauit.

7. *Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac cuiusuis Concilii, etiam Generalis decretis: nec non consuetudinibus ab immemorabili etiam tempore.*

8. *Obseruatis aut regulis in Generalibus, seu Prouincialibus Capitulis editis, statutis, & Constitutionibus, etiam Apostolica auctoritate confirmatis priuilegiis, indultis & concessionibus quibuscunque: quorum tenores hic pro expressis haberi voluit: cæterisque in contrarium facientibus quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum, Die 26. Maii. 1593.*

Andreas Sorbolongus Secretarius Visitationum.

INDEX

ARTICVLORVM ET DVBIORVM, quæ in prima Parte tractantur.

Anterior numerus Articulos, & Dubia: Posterior paginas indicat.

SECTIO I.

X. An

XIX. An

SECTIO II.

cogni-

SECTIO III.

Nunc ſequuntur Articuli.

SECVNDA PARS TRACTATVS

De Casibus in particulari.

DE TESTE.

DE REO.

DE REI DEFENSIONE.

§.4.Ex

Percuſ-

PRIMÆ

PRIMÆ PARTIS SECTIO PRIMA.

In qua tractatur de pertinentibus ad Prælatos, continens articulos 25.

ARTICVLVS I.

An Prælati possint sibi reseruare casus?

1. RESP. quod pro fundamento dicẽdorum tam in hoc articulo, quã in sequentibus, præsupponi debet, quod confessio instituta est à Domino nostro Iesu Christo, tanquam forum quoddam, in quo causæ peccatorum discuterentur, & terminarentur per Sacerdotes, qui fori pœnitentialis sunt Iudices: rei sunt peccatores: processus, & merita causæ in conscientiis hominum leguntur: & vltimo sententia est illa: *Ego te absoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti.*

Confessio à Christo instituta est tanquam forum.

2 Confessio igitur est de iure diuino, quod patet, quia ea quæ sunt iuris humani, reperiuntur initium habuisse ex Concilii alicuius Oecumenici, aut summi Pontificis Decreto: at confessio peccatorum fuit in Ecclesia ante omnia Conciliorum, Pontificumve Decreta, vt patet ex Irenæo *lib.1.cap.9.* ex Tertull. *in Apolog.cap.4.* & Orig. *hom.2.in Leuit.* qui non solum primi Generalis Concilii Nicæni videlicet tempora antecesserunt, sed etiam omnium aliorum Conciliorum, omniumq; Pontificum Romanorum, qui de sacramẽtali confessione sanctionem aliquam ediderunt.

Confessio est de iure diuino.

Irenæus, Tertullianus, Origenes.

3 Quod cum multis probari possit, sicut faciunt illi, qui aduersus hæreses scribũt, vt *Pater à Castro, Bellarminus, Thom. Valdensis,* & alii, vnicum tamen argu-

mentum validissimum addu-cam: nempe si de Iure diuino non fuisset instituta confessio, quî fieri posset, vt Principes, Regesque potentissimi cogerentur, sacerdotibus, qui & ipsi homines sunt, peccata sua omnia detegere, quamuis arcana, quamuis turpia, quamuis pudenda, quamuis horrorem etiam ipsi confitenti adferentia, & eorundẽ Sacerdotũ iudicio stare ac mulctam ab illis iniunctam subire? Tanta res est hæc, vt nullo modo credibile sit, aut Ecclesiæ Præsides ausuros fuisse legem huiuscemodi ferre, aut populis persuaderi potuisse, vt eiusmodi legẽ acciperent, & tot iã seculis obseruarent, nisi diuinũ imperium, diuina institutio, diuina promissio accessissent. Igitur diuina fuit autoritas, quæ ad obedientiam in confessione facienda populorum animos inclinauit: diuina promissio, quæ eosdem, vt libenter ad confessionem accederent, inuitauit.

Confessio quando instituta fuit.

4 Si quæras, quando confessio instituta sit? dicam, quod tunc quando Ioannis vigesimo, dictum est Apostolis: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* (Ioann. 20.)

Iam antea fecerat promissionem soli Petro de clauibus, Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum, quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis, & quodcunq; ligaueris, erit ligatum.* (Matth. 16.) Vbi nomine clauium intelligitur vera potestas ex auctoritate absoluendi: nam claues non solent fieri, vel dari, ad significandum ostium esse clausum, vel apertum, sed ad aperiendum vel claudendum re ipsa. & præterea, claues dari solent Magistratibus in signum potestatis. Vnde in Apocalypſ. 3. dicitur de Christo: *Qui habet clauem Dauid: aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit*: vbi per clauem, omnes intelligunt veram & propriè dictam potestatẽ, qua possit Christus ex autoritate iudiciaria absoluere, & ligare: quare, cum easdem claues Christus cum Apostolis, eorumque successoribus communicauerit, veram potestatem ex auctoritate iudiciaria soluendi, & ligandi cum illis communicauit. (Apoc. 3.) Igitur quod antea promiserat Petro, & *in capite decimo octauo apud Matth.* eandem promisit omnibus, seu prædictionem fecit quandam eius potestatis, quam Apostoli, & eorum successores accepturi erant: cum illis verbis: *Quæcunq; alligaueritis super thronum, erunt ligata, & in cœlis, & quæcunque solueritis, erunt soluta & in cœlis*, apud Diuum Ioannem postea receperunt. (Matth. 18.)

5 Quod autem verba Christi apud Ioannem sic intelligi debeant, & non de authoritate prædicandi Euangelium, quo peccata dimittuntur, determi-

natum

Concil. Trid.

natũ est in Concilio Tridentino *ſeſſio.14.can.3.* his verbis: *Si quis dixerit, verba illa Domini Saluatoris, Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt, non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi, & retinendi in ſacramento Pœnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit: detorſerit autem contra inſtitutionem huius ſacramenti ad auctoritatem prædicandi Euangelium, anathema ſit.* Ex quibus verbis Theologi cõmuniter recte deducunt futuram confeſſionem diſtinctam peccatorum: non enim remittit Sacerdos, niſi quæ cognoſcit: oportet ergo ei manifeſtare illa, quorum remiſſionem conſequi optamus: & inſuper, ſi quæ non ſunt remittenda, eius ſit arbitrio.

Præterea, dicit Chriſtus, *Quorum remiſeritis peccata,* & non dicit: *Quæ peccata remiſeritis*: quia non tantum peccata reſpicere oportet, ſed perſonas etiam: neceſſe eſt enim, qui remiſſionem conſecuturi ſunt, accedant diſpoſiti cum dolore commiſſorum, cum firmo propoſito in futurum cauendi, cum fide, & ſpe Chriſtiana: Vnde fit, vt eadem peccata aliquibus remitti debeant, aliis vero minime.

Confeſſio tanquam forum eſt.

6 QVOD confeſſio inſtituta ſit tanquam FORVM, in quo Sacerdotes Iudices ſunt, habet hoc Diuus Auguſtinus *libr. 20. de ciuit. Dei, cap. 9.* vbi explicans illud Apoc. *Et vidi ſedes, & ſedentes ſuper eas, & iudicium datum eſt eis*; ita loquitur. Non hoc putandum eſt de vltimo Iudicio dici, ſed ſedes Præpoſitorum, & ipſi Præpoſiti intelligendi ſunt, per quos Eccleſia nunc gubernatur. Iudicium autem datum nullum melius accipiendum videtur, quam id quod dictum eſt: Quæ ligaueritis in terra, ligata erunt in Cœlo. Vnde Apoſtolus: *Quid enim mihi eſt,* inquit, *de his, qui foris ſunt, iudicare? nonne de his, qui intus ſunt; vos iudicatis?* & Diuus Gregorius *homil.26. in Euangel.* exponens illa verba: *Quorum remiſeritis,* inquit Principatum ſuperni Iudicii ſortiuntur, vt vice Dei quibuſdam peccata retineant, quibuſdam relaxent. Quod conformiter etiam dixit Diu. Chryſoſtomus *libr. 3. de Sacerd.* in his verbis. Pater omnifariam filio poteſtatem dedit: cæterum, video ipſam eandem omnifariam poteſtatem à filio illis traditam: nam quaſi iam in cœlum translati, ac ſupra humanam naturam poſiti, atque noſtris ab effectibus exempti, ſic illi ad principatum iſtum perducti ſũt. Habet hoc clarius Concilium Tridentinum *in ſeſſio. decim. quar. capite quinto*, ſic dicens: *Chriſtus è terris aſcenſurus ad cœlos, ſacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tanquam Præſides, Iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur,*

Gregorius.

Chryſoſtom.

Concil. Trid

in quæ Christi fideles ceciderint, quo pro potestate clauium remissionis, aut retentionis peccatorũ sententiam pronuncient.

Sacerdotes in confessione iudices arbitrarii.

7 Bene verum est, quod Sacerdotes in tali tribunali sedentes sunt Iudices arbitrarii, vt recte sentit Scotus *in* 4. qui sine causa à Soto reprehenditur *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 1. *art.* 1. quasi Scotus asserat, illos non esse Iudices ordinarios & delegatos. Sunt enim Sacerdotes vere Iudices aut ordinarii, aut delegati, à supremo Iudice, hoc omnes Doctores communiter, quin & ipse Scotus id non negat: sed quando dicit, quod sunt arbitrarii, non vult dicere, quod sunt arbitri, id est, iurisdictionem habentes ex conuentione partium, sed quia in arbitrio eorum posita est autoritas soluendi, & ligandi, & pœnitentias imponendi. Sic eos vocat Concilium Vormaciense, c. 25. Pœnitentibus, inquit, secundum differentiam peccatorum, Sacerdotis arbitrio pęnitentię decernuntur. Debet itaque Sacerdos in pœnitentia danda, singulorũ causas singulatim considerare, originem quoque, modumque culparum, & affectus, gemitusq; delinquentium diligenter examinare, manifesteque cognoscere, temporum etiam, & personarum, locorum quoque, & ætatum qualitates inspicere: vt ꝓ consideratione locorũ, ætatum, vel temporum, seu pro qualitate delictorum, atq; gemituum, vniuscuiusque delinquentis, à sacris regulis oculos non deflectat. Idem quoque S. Hilarius *can.* 16. *in Matth.* in his verbis. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues ęterni aditus traduntur: cuius terrestre iudicium prę iudicata auctoritas sit in cœlo: vt quæ in terris, aut ligata sunt, aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant & in cœlo. Et sanctus Leo Papa explicans eadem verba: Quodcunque solueris super terram, erit solutum, & in cœlis &c. dicit. In soluẽdis, aut ligandis quorũcunq; causis, aliud non est rectum in cœlo, quam quod Petri sedisset arbitrio. Sic quoq; eos vocat Nauar. *in c. quẽ pœnitet, n.* 7. & in Manuali *cap.* 26. *nu.* 17. Itaque si Scotus asseruit, confessarios esse Iudices arbitrarios, asseruit id quod dicunt Concilia, & Patres: non ergo debuit Sotus sic eum carpere absq; vllo fundamento.

Scotus. *Conc. Vormaciense.* *Hilarius.* *Leo Papa.* *Nauarr.*

Prælati possunt sibi reseruare casus.

8 Quibus sic pręlibatis, dico ad quæsitum, quod Prælati possunt sibi reseruare casus: & elicitur ex verbis Christi: *Quorum retinueritis, retenta sunt*: retinere enim, quid est, nisi, nolle remittere? Vnde in Concilio Carthaginensi *can. trigesimo primo* dicitur: *Vt pœnitentibus secundum peccatorum differentiam Episcopi arbitrio pœnitẽtiæ tẽpora decernãtur.*

&idem

& idem canon repetitus inuenitur in Concilio *Aphricano can.*10. & denique determinatum est in Concilio Tridentino *sess.* 14.*ca.* 7. cuius hæc sunt verba. *Magnopere vero sanctißimis Patribus nostris visum est, vt atrociora quædam & grauiora crimina, non à quibusuis, sed à summis duntaxat sacerdotibus absoluerentur. Vnde merito Pontifices maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminum grauiores, suo poterunt peculiari iudicio reseruare.* & in ead. sess. *can.* 11. sic habetur. *Si quis dixerit, Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quo ad externam politiam: atque ideo casuum reseruationem nō prohibere, quo minus sacerdos à reseruatis vere absoluat, anathema sit.* Ex quibus verbis sequitur.

Pontifex summus pōt sibi reseruare casus respectu omnium.

9 PRIMO, quod Pōtifex summus possit sibi reseruare casus respectu omnium, siue sint Episcopi, siue alii quicunque Prelati quod est certū de fide ex vsu Ecclesiæ, & ex suprema potestate sumi Pontificis. Et ratio est. quia omnis iurisdictio, quæ est in Ecclesia, tam ordinaria, q̃ delegata, manat à sumo Pontifice.

Episcopus potest sibi reseruare casus circa suos subditos

10 SECVNDO sequitur, posse Episcopum respectu Parochorum sibi subditorum reseruare casus: hoc constat ex vsu Ecclesiæ, & ex Concilio Tridentino, vbi supra.

Prælati Regulares pñt sibi reseruare casus circa suos subditos.

11 TERTIO sequitur, alios, qui in Ecclesia habent iurisdictionē ordinariam similem, seu proportionatam Episcopali, posse etiam reseruare sibi casus respectu suorum subditorum, sic Prælati Regulares: hoc constat ex vsu Ecclesiæ, & vltimo, ex Decreto Clem. 8. posito in principio.

Delegati possunt sibi reseruare casus respectiue.

12 QVARTO, sequitur delegatos posse etiamnum facere, sed iuxta tenorem delegationis eis datæ, & non adhibitum: ratio est, quia iurisdictio necessaria in sacramento Pœnitentiæ manat à superioribus Prælatis ad inferiores Ministros, & ideo potest iuxta illorum arbitriū esse magis, & minus limitata. Vnde generaliter, hæc potestas, delegandi scilicet, est in his, qui habent ordinariam iurisdictionem: & cum delegatio sit voluntaria, sicut potest omnino non fieri, ita etiam potest tantū ex parte fieri, idest, circa quasdam causas, & non circa alias, quæ proinde reseruatæ manent: ille enim, cui delegatur iurisdictio, ex se non habet ius ad illas, & ab alio libere datur, vnde fit, vt maior, & minor possit dari voluntarie.

Expediens est reseruatio casuum.

Merito autem prædicta casuum reseruatio visa est Pastoribus Ecclesiæ expedire, sicut dicit Concilium Tridentinum vbi supra, & propter rigorem disciplinæ: & vt fideles magis contineantur ab huiusmodi peccatis, saltem propter difficultatem obtinendi absolutionem: & etiam vt à Prælatis melius cor-

rigantur, & ad emendationem iuuentur.

ARTICVLVS II.

Quod iure Prælati Regulares poßint sibi reseruare casus respectu suorum subditorum?

Prælati Religionum circa suos subditos habent iurisdictionem quasi Episcopalē.

1. RESp. quod eodē iure, quo Episcopi, cum ex vsu Ecclesiæ, tum ex Concilio Tridētino, tum ex Decreto Clem. 8. vt dictū est in primo articulo, ibi, secūdo sequitur. Ratio est, quia Prælati Regulares habent circa suos subditos iurisdictionē quasi Episcopalem, iuxta glos. receptam, & à quibusdam reputatā singularem, *in Clem.* 1. *verbo proprii: de reb. Eccles. non alien.* quam Cardinalis ibidem *q.* 34. commendat, dicens, eam seruari de consuetudine, & quod ipse fecit eam frequenter obseruari: & per illam glos. putatam singul. dixit Abbas *in cap.* 1. *de reb. Eccles. non alien. Col. prima,* ꝙ huiusmodi Prælati exempti, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalē, possūt exercere in suos subditos ea, quæ Episcopi in suos. Vide Nauar. *lib.* 5. *consil. de regul. consil.* 23. qui etiam ait, posse Prælatos Regulariū excommunicare iure communi suos subditos. *c. transmissam.* & *c. suffraganeis. de elect.* & *c. cum ab Ecclesiarum, de offic. ordin.*

Cardin.

Abbas.

Nauar,

Prælati Regular. excommunicare pñt suos subditos.

Suarez.

Suarez quoque in 4. *to. disput.* 30. *sect.* 2 *n.* 5. ait: De inferioribus autem Prælatis iurisdictionem Episcopalem habentib. vt sunt Abbates exempti, & similes. Et in *numero.* 6. refert verba Congregationis Cardinalium. Sed in hoc decreto non comprehenduntur inferiores habentes iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, sed tantum Episcopi. & *n.* 7. idē esse dicendū de Prælatis Regularium respectu suorū subditorū, quia non sunt Episcopi, licet in eos habeant iurisdictionem quasi Episcopalem. & *in disput.* 55. *sect.* 5. in Principio, ait, quod Generales, & Prouinciales videntur habere plenariam iurisdictionē Episcopalē in suos subditos.

Idem etiam fatetur Rodriquez *in sua summa tom.* 1. *cap.* 29. *num.* 3. scilicet, quod Generales, & Prouinciales, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalē, aut quasi Episcopalem, habent eandem iurisdictionem, & potestatem in subditos, quam Episcopi in suos, cū sint æquales in posse: & citat Panorm. *in cap. etsi clerici.* §. *de adulteriis n.* 13. *de iudiciis.* Quod adeo existimat verum Rodriquez, vt *in to.* 1. *qq. regular.* dicat, sicut hæreticantur dicentes, Episcopos non posse sibi reseruare casus in foro interiori; ita ēt hæreticare videntur, negātes istam authoritatem Prælatis Regularium. Quæ omnia retulimus propter eos, qui vel negāt, vel dubitant de hac iurisdictionē quasi Episcopali Prælatorum Regularium in subditos suos.

Rodriquez.

Panormit.

2 HIC VERO notandum, ꝙ

Toletus.

Toletus

Toletus *in sua summa lib. primo c.* 89. dicit, quod etsi Prælati Religionum habeant iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos; non possunt tamen omnia in suos, quæ possunt Episcopi. Namque Concil. Trid. *sess.* 24. *capit.* 6. dat facultatem Episcopis, vt in irregularitatibus ex occultis delictis prouenientibus, possint dispensare.

Hæc tamen facultas sic facta Episcopis non competit Abbatibus, nec Prælatis religiosorum ex sententia congregationis super Concilium: & dat rationem quia quamuis in suos subditos habeant iurisdictionem quasi Episcopalem, non sunt tamen Episcopi.

Prælati Regul. multa possunt ex Priuilegio, quæ non possunt de iure communi.

Quod dictum intelligi debet de iure commũni: nam alias ex priuilegio habent facultatem Prælati regularium dispensandi suos ab irregularitatibus ex occultis delictis prouenientib. Vnde Martinus Quintus concessit, quod prior Monasterii Sancti Benedicti Vallesoleti in foro conscientiæ possit absoluere Monachos ab omni excommunicationis sententia, etiamsi talis esset, quam ipse Summus Pontifex reseruare consueuit: & cum eis super irregularitatem etiam in illis casibus, in quibus Papa sibi vicem reseruat (in morte videlicet, & in membrorum truncatione, & enormi sanguinis effusione) valeat dispensare: dum tamen aliquod horum trium non sit notorium.

Simile Priuilegium concessum est à Iulio 2. ordini Prædicatorum vt refertur *in compendio priuilegiorum Societatis Iesu, verbo dispensatio* §. 1. *fol.* 83. & *in comp. priuil. D. Hier. Hispaniæ.*

Compend. Priuilegior.

Circa quam concessionem notat collector priuileg. Mẽdicantium *verbo. Absolutio ordinaria quoad fratres* §. 40. quod licet primo facta sit soli Abbati, seu Priori Monasterii sancti Benedicti Vallesoleti; postea tamen siue extensa, siue communicata fuit omnibus Prioribus, vel Abbatibus aliorum Monasteriorũ. Et Sixtus Quartus concessit Generalibus, & Prouincialibus Ordinis Minorum, & Prædicatorũ, vt possint dispensare cũ suis subditis in omni Irregularitate (excepta ea, quæ procedit ex homicidio volũtario, bigamia, & mutilatione mẽbrorũ, prout patet *ex libro Monumenta Ordinum, in prima impress. fol.* 61. *& in* 2. *impress. fol.* 144. *concess.* 251. *& fol.* 240. *concess.* 575. Et Clem. 4. concessit, quod Magister Ordinis, Prouinciales, Conuentuales, atq; eorum vices gerentes in cõuentibus, possint dispẽsare cũ Fratrib. sibi cõmissis: nec nõ cũ Fratrib. sui Ordinis ad eos declinantibus vndecunque, in Irregularitate, quam cõtraxerunt, antequam vel postquam ordinem intrauerunt ex eo quod excommunicati, vel suspensi, vel interdicti celebrauerunt:

Monumenta Ordinum.

uerunt: vel si sic legati, Ordines susceperũt: vide *Monumēta Ordinum in prima impress. fol.* 127. & *in* 2. *fol.* 140. *concess.* 318. Qui similiter concessit, quod fratres, quos Generales, & Prouincialis Ministri, & eorum vicarii, ac Custodes in proprios habuerint confessores, possint eis absolutionis, & dispensationis beneficiũ impertiri. Hoc Priuilegium habetur authenticum *in Mari magno Prædicatorũ. fol.* 236. Vide late de hac re quæ habet Rodriquez *t.* 1. *qq. regul. q.* 24. per totum.

Mare magnũ.

Rodriquez.

ARTICVLVS III.

AN IVRISDICTIO PRÆDICta competat Prælatis Regularibus iure diuino, vel humano?

Rodriquez.

Ad solum summum Pontificem spectat Religionem approbare. *Bannes.*

1. QVod Rodriquez *in* 1. *t. qq. regul. quæst.* 17. *ar.* 2. tenet, ꝙ iure humano Papali id eis conuenit: nam ad solũ summum Pontificem spectat veram Religionem approbare, vt ostēdunt doctissimi Theologi, & tradit luculentissime Bannes *in* 2.2. *quæst.* 1. *art.* 1. *dub.* 8. *Concl.* 2. quia si summus Pontifex auctoritatem habet, circa statum Episcoporum diuidendo Episcopatus, ipsosque Episcopos certis legibus, & conditionibus continendo, & gubernando; multo magis potestatem habet circa statũ Religionis inferiorem statu Episcoporum, vt eius substātiam, quæ in tribus essentialibus notis consistit, ad differentes fines proximos destinet, atque ita distinctos Ordines faciat, conuenientiaque media vnicuique Ordini constituat proprio fine proportionata. Atque ita huius modi potestas ad summum Pōtificem spectat, vt nullus in Ecclesia possit nouum Ordinem instituere, absque summi Pontificis consensu, & confirmatione. Et hinc sequitur, quod quando summus Pontifex aliquam Religionem confirmat, eo ipso tribuat Potestatem Prælatis illiũs Religionis ad eam gubernandam, vt probat Bannes vbi supra in conclus. 6.

Potestas reseruandi casus competit Prælatis iure diuino.

2 Alii vero peritissimi Theologi addunt, quod etiam iure diuino conueniat potestas iurisdictionis in foro exteriori Prælatis Religionum: hanc opinionem Medina *in lib. de Indulg. cap.* 24. ait, grauissimos auctores docuisse: nullos tamen refert: sed possunt citari Sotus *lib.* 8. *de iust. & iur. q.* 5. *art.* 1. Rodriquez. Bannes, *vbi supra*, Suarez *in* 4. *to. disp.* 30. & alii: sed probatur.

Medina

Sotus. Rodriquez. Suarez.

3 PRIMO, quia potestas iurisdictionis, quæ data est Ecclesiæ in illis verbis Matt. 18. *Dic Ecclesiastic. si Ecclesia non audierit* &c. est potestas Prælatorum, nā per (*Ecclesiā*) eo loco Prælati intelliguntur secũdum cōmunem interpretationem, præsertim vero Chrysostomi. At præfecti Religionũ sũt vere Prælati, vt visũ est in præcedenti articulo; ergo iu-

Matt. 18.

Chrysost.

re diui-

re diuino habent poteſtatem, & iuriſdictionem.

Matt. 18. 4 SECVNDO, quando Chriſtus dixit Matt. 18. *Quæcunq; ſolueritis* &c. non ſolum locutus eſt cum Apoſtolis, ſed ēt cum omnibus Prælatis, vt Doctiſſimus *Roffenſis.* Roffēſis ait *in ar. 9. cont. Lutherū*, tradens illis iuriſdictionem in vtroq; foro, vt inſinuat Sotus *in* 4. *Sotus.* *d.* 22. *q.* 1. *ar.* 1. *&* 2. vel in foro exteriori tantū, vt aſſerit Turrecremata *lib.* 2. *c.* 77. ergo cum Præfecti Religionum ſint Prælati; illis data eſt poteſtas iuriſdictionis iure diuino. *Turrecremata.*

5 TERTIO. Epiſcopi habent poteſtatem iuriſdictionis extra ſacramentum immediatè à iure diuino, vt probant Victoria *de poteſt. Eccleſiæ. q.* 2. *n.* 28. Caſtro. *lib.* 2. *de iuſta hæretic. punit. c.* 24. & cōtra hęreticos, *verbo, Epiſc.* & Sotus *lib.* 10. *de iuſt. & iu. q.* 1. *ar.* 4. ſed Pręfecti Religionū Generales, & Prouinciales ſunt ſimiles quoad iuriſdictionē ipſis Epiſcopis, vt in præcedenti articulo probatū eſt, ergo Prælati Religionum habent ſuam poteſtatē immediate à Chriſto ſicut & illi. *Victoria.* *Caſtro.* *Sotus.*

6 Hoc bene verū eſt, ꝙ ſicut ſūmus Pontifex pōt tradere huic, vel illi talem vel talē Eccleſiam ſuper q̃ exerceat iuriſdictionē ſuam; ita pariter pōt cum cauſa ab hoc vel ab illo Eccleſiā talē, vel talem ſubtrahere, & aliū ſubſtituere: quoniā Pontifex Romanus eſt Epiſc. & paſtor totius Orbis, cuius ouile ſunt oēs Catholici: eius igitur eſt diuidere oues, & earum curā peculiaribus paſtoribus committere ſecundum indigentiam ſpiritualis vtilitatis ipſarum ouium.

Sed quicquid ſit de hoc, certum eſt, quod poſſunt ſibi reſeruare caſus, ſiue Poteſtatem habeāt à iure diuino, ſiue à iure humano, & ꝙ ad hoc habent noſtri ſuperiores iuriſdictionē quaſi Epiſcopalem.

Notandum eſt autem, quod Prælati omnes tam ſæculares, q̃ Regulares tria poſsūt ſibi reſeruare.

7 PRIMO Perſonas quaſdam, puta campſores, & mercatores & huiuſmodi: ꝙ etſi non videatur in vſu, fieri nihilominus poteſt, non tamen reſpectu curatorum, cum curati ſint iudices Ordinarii fori interioris ſuorum parochianorū. & ratio eſt, quia ad effectum ligandi atque ſoluēdi, requiritur poteſtas clauium, quæ datur in recipiendo Ordinem: requiritur ēt materia debita, ſcilicet ſubditus, quæ habetur ex iuriſdictione. Hæc autē iuriſdictio, vel eſt ordinaria, & eo ipſo quo quis admiſſus eſt ad parochiale beneficium, effectus eſt cōfeſſor, vt habetur in Concilio Tridentino vel eſt delegata, ſicut ille, cui committit Epiſcopus hanc facultatem: quare ſicut poteſt committere in totum: ita & illam limitare, vt ſcilicet audiant omnes excepto tali genere perſonarum. *Prælati omnes poſſunt ſibi reſeruare tria, ſc. perſonas, tempus, crimina.* *Conc. Trid.*

8 SECVNDO, poſſunt reſeruare tempus, ſcilicet exceptuando aliquas feſtiuitates: vel dãdo eis delegationem ad tempus, ad annum nempe, ad ſemeſtrem.

Dixi (delegationem) nam hic non eſt ſermo de curatis, qui perpetuam habent auctoritatem, ſed de delegatis, quib. poteſt limitari tempus.

9 TERTIO poſſunt, & debẽt Prælati reſeruare ſibi crimina quædam grauiora, & atrociora: & hoc tam reſpectu delegatorum, quam etiam curatorum, vt tenet *Gloſſ. in clem. dudum. de ſepult. & gloſ. in cap. 2. de pœnit. & remiſſ.* vbi Francus *num.* 10. dixit, quod ordinaria poteſtas ſacerdotum curatorum conceſſa eis à iure communi, poteſt per Epiſcopum arctari & reſtringi, quo ad abſolutionem: nam ſicut ſecundum ius naturæ & diuinum, periculoſiores infirmitates doctiori, & peritiori medico reſeruandæ ſunt ad curam; ita maiora, & atrociora crimina reſeruanda ſunt Epiſcopis.

Gloſſ.

Francus.

ARTICVLVS IIII.

AN OMNES PRÆLATI Religionum poſſint ſibi reſeruare caſus?

Ante Decretum omnes Prælati Regul. poterãt ſibi reſeruare caſus.

1. RESPONDETUR quod ante Decretum Clementis 8. licebat omnibus Prælatis, etiam Guardianis, vt conſtat ex Alexandro 6. & pariter poterant ad libitum ſibi reſeruare caſus: & in Regula S. P. noſtri Franciſci *in c.* 7. præſupponitur ꝙ prælati id poſſint facere, cũ ſint Prælati ordinarii, qui de iure id poſſunt: & quantũ ad qualitatem, & numerum reſeruandarum culparum, libera eis datur facultas, cum per Regulam nulla exceptio fiat, ait enim. *Si qui fratrum inſtigante inimico mortaliter peccauerit, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter Fratres, vt recurratur ad ſolos Miniſtros Prouinciales; teneantur prædicti fratres ad eos recurrere, quam citius poterunt, ſine mora.*

Regula.

Igitur, cum nulla de hac caſuum reſeruandorum facultate in ea fiat mentio quoad numerum, & qualitatem ipſarum: & fratribus omnibus mandetur vt ad Miniſtros ſine mora pro reſeruatis recurrant; ſatis hanc reſeruandi facultatem Miniſtros habere, ſupponit.

Poſt Decretum limitata eſt poteſtas.

2 Nunc autem poſt Decretum Clem. 8. limitata eſt facultas, & quo ad perſonas reſeruantes, & quo ad caſus ipſos: nam quoad perſonas reſeruantes, Guardiani ſimpliciter non poſſunt reſeruare caſus, quia ante Decretum de iure eis non competebat, & poſt Decretum, apud eos remanet facultas reſeruandi, apud quos ante decre-

tum

tum de iure erat talis facultas: & quantum ad Generales, & Prouinciales, verum est, quod possunt, sed eo modo, quo ponit Decretum, nempe, vt pro toto Ordine Generalis id faciat in capitulo Generali, cum consensu vocalium ibi pro electione facienda congregatorum: & pro Prouincia, Prouincialis in capitulo Prouinciali, cum eiusmodi cõsensu vocalium: hæc sunt verba Decreti: *Si quod aliud prætereà peccatum graue pro Religionis conseruatione, aut pro conscientiæ puritate reseruandum videbitur, id non aliter fiat, quam Generalis capituli in toto Ordine aut Prouincialis in Prouincia, matura discußione, & consensu.*

Prælati Regul. possunt sibi reseruare casus in Decreto positos.

3 Quo ad casus vero, etiam limitata est facultas: nam solum illos possunt reseruare, quos ponit Decretum, vel omnes, vel aliquos, prout subditorum vtilitati expedire prudenter in Domino iudicauerint.

Dubia.

Duo dubia hic occurrunt dilucidãda: vnum est, An liceat reseruare casus alios à Decrecreto, etiam pertinentes ad materiam eorumdem casuum, vt puta in materia lapsus carnis, reseruare tactus impudicos, oscula, litterulas, munuscula &c.

Alterum est, An liceat reseruare aliquem casum pro vno conuentus & non pro alio.

Possunt etiã sibi reseruare alios casus de eadem materia alicuius casus positi in Decreto Sorbus. Compend. Priuileg.

4 Ad primum dubium, respondeo quod sic, potest enim fieri reseruatio aliorum casuum, etiam in eadem materia: sic enim fatetur Pater Sorbus sibi declaratum fuisse ab eodem Papa legislatore: vide in Compendio Priuilegiorum titulo Absolutio ordinaria quo ad fratres, ibi, Capuccini annotatio.

Suarez.

5 Ad secundum dubium respondeo cum Suarez, quod si ad bonum regimẽ alicuius Monasterii, seu Conuentus expediret specialiter in eo, aliquem casum reseruare, quod potest superior cum consensu maioris partis capituli Prouincialis huiusmodi casum, vel casus reseruare: Nec Pontifex id prohibet, dum dicit *in capitulo Generali pro toto Ordine, & in capitulo Prouinciali pro tota Prouincia*, quia ibi non præscribit summus Pontifex, vt peccatum necessario reseruandum sit pro tota Religione, aut pro tota Prouincia: sed solum ait, *Si peccatum aliquod graue pro Religionis conseruatione, aut conscientiæ puritate, reseruandum videbitur.*

Potest autem pertinere ad conscientiæ puritatem, vt in vno loco fiat reseruatio, quamuis non fiat in alio: vt verbi gratia si locus fuerit expositus maioribus periculis, & ideo necessarium sit aliquid in eo seuerius præcipi, & obseruari: bene

verum eſt, quod ꝑ hoc determinando, requiritur conſenſus capituli Prouincialis, quia ſummus Pontifex nec ſoli perſonæ alicuius ſuperioris, nec ſoli capitulo vnius domus aut conuentus hanc poteſtatem committit.

ARTICVLVS V.

AN TALIS RESERVATIO poſſit fieri indifferenter de omnibus peccatis?

Caſuum reſeruatio non poteſt fieri indiffeɾẽter.

RESpondetur ꝙ circa hoc reſponſio ſimpliciter eſt negatiua: nam quantum ad numerum caſuum, ſeu quantum ad caſus ipſos, non poſſunt reſeruari, niſi illi, qui in Decreto ponuntur, vel omnes vel aliqui prout magis expedire videbit: & quantum ad circumſtantias caſuum, qui reſeruandi ſunt, hæc erunt notanda.

Reſeruatio caſuũ eſt Medicina præſeruatiua & curatiua.

2 PRIMO. quod reſeruatio eſt medicina quædam, tum pro Religione, tum pro Religioſo: & pro Religione, eſt medicina præſeruatiua: nam multi, ſi non virtutis amore, ſaltem ex hoc retardantur ne talia peccata cõmittant, quia ſcilicet ſunt reſeruata: vnde recte poſſumus dicere, quod caſus reſeruati ſunt ſepes Religionis. Pro Religioſo vero ſunt medicina curatiua.

Quando ergo reſeruatur caſus, hoc non ſolum fit, vt ſuperior cognoſcat oues ſuas, iuxta illud Domini præceptum, *Agnoſce vultum pecoris tui.* Sed etiam, quia in magnis morbis peritiores medici adhibentur: & quia ſuperiores præſumuntur eſſe peritiores, & prudentiores; propterea ad ipſos recurrendum eſt pro remedio, & medicina. Cuius optima figura fuit id quod conſuluit Iethro Moyſi, vt ſcilicet conſtitueret ſuper populum Tribunos, qui iudicarent populum omni tempore, & ſubdit. *Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantummodo iudicent*; & infra. *Conſtituit eos Principes, qui iudicabant plebem omni tempore: quicquid autem grauius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo iudicantes.* Et ſic ad propoſitum, confeſſarii ordinarii, & deputati, ordinarios caſus, & peccata diiudicant: maiores vero, & atrociores, qui reſeruati ſunt, ad ſuperiores referre, neceſſe eſt.

Prou. 17.

Exod. 18.

In reſeruandis caſibus quid attendendum.

Ex hoc infero: quod in talibus caſibus reſeruandis, ſic attẽdendum eſt ad remedium pro Religione, vt cum hoc attendatur ẽt ad infirmitatem Religioſi: ne ſcilicet, ob difficultatem magnam, ſeu rigiditatem nimiam ſuperioris, deſperet infirmus iuxta illud Salomonis *Qui vehementer emungit, elicit ſanguinem.*

Prov. 30.

2 SECVNDO eſt notandũ, ꝙ

caſus

Casus reseruatus debet esse certus.

Emanuel Sa.

casus reseruatus debet esse clarus, certus, non dubius, seu æquiuocus: vnde recte Emanuel Sa *in suis Aphorismis titulo, casus*, ait: *Casus in dubio, non præsumitur reseruatus.* Cui addo, quod casus non expressus in textu decreti, habetur pro omisso, & casus omissus relinquitur dispositioni iuris communis *l. si cum dote. ff. solu.matr.in principio.*

Hinc est, quod si aliquis casus potest habere plures significationes, vnam propriam, & alteram impropriam, quod debet assumi propria, & omitti impropria.

Verum est tamen, quod quãdo confessarius dubitat, an id, quod proponitur sit casus reseruatus, necne, non debet prius absoluere, & iudicare esse reseruatum, quam ipse resoluat se, vel legendo per se libros, qui casus conscientiæ tractant, vel doctiores consulendo: alias enim peccaret, exponendo se periculo absoluendi illum, quem non potest absoluere ex defectu iurisdictionis, quando iudicat non reseruatum illud peccatum, quod est reseruatum: vel exponens se periculo iniiciẽdi alteri scrupulum, & saltem opinionem, iudicando, esse reseruatum illud peccatum, quod non est reseruatum, sicut *in capit. si quis autem de pœnis, distinctio. 7. numero. 270.* dixit in simili *Nauarrus*, peccare iudicem, qui in dubio fert sententiam, antequam animi dubietatem deponat.

Nauarrus.

4 Tertio notandum est, & sequitur iam ex dictis, scilicet, ꝙ illi tantum dicuntur casus reseruati, qui secundum iuris dispositionem, seruata proprietate vocabuli comprehenduntur in litera, & non per extensionem Doctorum, cum reseruatio sit odiosa, & vt ita dicam, pœnalis ad instar statuti: & consequenter, pœnæ sunt restringendæ, iuxta regul. iur. *Odia sunt restringenda, fauores sunt ampliandi, de regulis iuris in 6.* ita vt in eis vis verborum tantum, habeat locum.

In casibus reseruandis seruanda est proprietas vocabuli, non extensio.

5 QVARTO notandum est, quod reseruatio casuum debet fieri de actibus exterioribus cum effectu, & non de interioribus: sic *Palud. in 4.* vnde homicidium est casus Episcopo reseruatus, & tamen illud cordis nõ reseruatur Episcopo: cuius ea assignatur ratio, ꝗa sicut Ecclesia non cognoscit de actionibus, quæ in solo intellectu sunt, aut voluntate, cum solus Deus sit scrutator cordis: ita etiam non punit. *Antoninus, Tabiena, Syluester.*

Casuum reseruatio debet fieri de actibus exterioribus.

Antonin. Tabiena. Syluest.

6 Hinc primo infertur, quod non potest fieri reseruatio de peccatis mere interioribus: id est, de his, quæ in opus externum, non exeunt per se, ne-

De peccatis mere internis non potest fieri reseruatio.

que per accidens, vt dicunt Theologi: qualis est omnis consensus, & delectatio voluntatis de malo mortaliter, vt consensus in turpem fornicationem: quia in doctrina morali Theologica id dicitur posse, quod iure fieri potest: & è contra, id non posse fieri, quod rite, & legitime non fit: & cum reseruatio interiorum actuum nunquam cedat in commodum animarum, & multoties in damnum, quia multa essent dubia, & dubia inextricabilia: & q Ecclesia non fecit hucusque, etiam in grauissimo mere mentali, incõgruum est, vt aliquis faciat.

Sotus.

Vnde Sotus tractans de hoc, ait: Respondeo duo, primum, loquendo de absoluta potestate, reseruari quidem posse (scilicet peccata interiora mentis) quia illud non est, iurisdictionem exercere in actus mentis, sed illam alteri non conferre: Nihilominus secundo dicimus, quod esset error illa reseruare, quia peccata cordis sunt, tum frequentissima, tum etiam occultissima, vt vix homo secum discernere possit, consenserit, necne. Et ideo intolerabile est, cum huiusmodi scrupulis ad Papam, vel ad alios superiores recurrere: quanquam opinio quorundam canonistarum dicentium, hæresim mentalem esse reseruatam Papæ, & excommunicationi subiectam, falsissima est & inopinabilis. Sic *Sotus*, quem sequuntur omnes. Hinc sub casu de homicidio Episcopo reseruato, non comprehenditur mandans fieri homicidium, quia casus intelligitur de homicidio exteriori cum effectu sequuto à se, & non ab alio. Nec obstat *text. in cap. mulieres, in fine. de sentẽt. excom.* quia ille text. loquitur, quoad peccatum mortale: & sic quoad finem conscientiæ, vbi magis attenditur animus, quam factum: at in casu, vere ille non facit; ergo non incidit in casum reseruatum.

Attentans, & non consũmans actum, non comprehenditur in casu reseruato.
Io. Andr.

7 Infertur etiam, quod nullus comprehendatur sub casu reseruato, attentans aliquem actum, nisi ad consummationem deueniat, iuxta doctrinam *Io. Andr.* qui voluit, quod nemo incidit in pœnam, quæ ipso iure delinquenti pro delicto infligitur, si id delictum cogitauit, aut aliquid egit attentando, sed non consummauit, etiam si per ipsum non stetit. Quod intellige, quantum ad pœnam legis positiuæ, quia quoad Deum, iam mortaliter peccauit, egit enim contra conscientiam.

Geminianus.

Et *Geminianus in capite vnico. §. fin. numero 3. quod metus causa. in 6. in verbo (extorsit)* vbi habetur, quod quando lex imponit pœnam actui perfecto, non incurritur talis pœna, licet quis fecerit præambula actus,

si ipsum

fi ipsum actum non consummauit. Pro hoc vide *Baldum*, qui consuluit, quod statutum puniens adulterium, non militat in eo, qui attentauit, & fecit, quod potuit.

Baldus.

Reseruatio fit circa mortalia tantũ non venialia.

8 Adhæc addo, quod casus intelliguntur reseruati de peccatis mortalibus, seu in materia, quæ contrahit peccatum mortale, & non circa venialia: nam nullo modo venialia possunt esse materia reseruationis, cum quis ea confiteri non cogatur.

De mortalib. grauiorib. fit reseruatio.

Et nec de quibuscunq; mortalibus, debet fieri reseruatio, sed de grauioribus, & atrocioribus, prout præcipit, & ordinat *sacrum Concilium Tridentinum vbi supra in articul. prim.* (atrociora quædam, & grauiora crimina) ergo non debent quęlibet mortalia reseruari: nam ex hoc postea venit contemptus, & præsentatio redditur plus quam est odiosa apud quosdam. Facit ad hoc id, quod decreuit *sacra Congregatio S. Rom. Ecclesiæ Cardinalium in die nono mensis Ianuar.* 1601. in hæc verba. *Et ne locorum ordinarii, quibus ius reseruandorum casuum competit, pluriũ, quam opus sit, reseruatione, subditis, aut confessariis in animarum salute procuranda cooperantibus sint onerati: monentur omnes, vt paucos, eosque tantum, quos ad Christianam disciplinam retinendam, animarumque sibi creditarum salutem, pro cuiusuis diœcesis statu, & qualitate necessario reseruandos esse iudicauerint, reseruent.*

Concil. Trid.

Sacra Congregatio Cardinalium.

9 Insvper & hoc quoque animaduertendum, quod tam in Capitulis Generalibus, quam Prouincialibus, quando iuxta præscriptam formam Decreti tractatur materia de nouo casu reseruando, vt talis determinatio fiat cum præuia discussione, & matura deliberatione, sic enim habet litera textus: *Si quod aliud peccatum graue pro conseruatione Religionis, aut pro conscientiæ puritate reseruandum videbitur: id non aliter fiat, quam Generalis Capituli, in toto ordine, aut Prouincialis in Prouincia, matura discußione, & consensu.*

Resolutio casuum debet fieri cũ præuia discussiõe & matura deliberatione.

Quod recte præcipitur, nam si absq; tali matura discussione proponantur & acceptentur aliqui casus: qua facilitate sunt propositi, eadem facilitate paulo post reuocantur. Vnde consultius est, discutere prius, & mature deliberare an sit expediens, omnes casus in Decreto positos reseruare, an vero aliquos tantum, sicut multi Regulares fecerunt, qui duos, vel tres casus reseruarunt: nam ad hoc habent optionem in Decreto, dicitur enim ibi *numero secundo. Aut omnibus, aut aliquot, prout subditorum vtilitati expedire, prudenter in Domino indicauerint.*

Et pa-

Et pariter diſcutere, & mature deliberare de nouo caſu reſeruando, ſicut dictum eſt.

ARTICVLVS VI.

AN SVPERIORES RELIgionum poßint ſibi reſeruare abſolutionem excommunicationis à ſe comminatæ.

1. RESP. quod hæc difficultas ratióabiliter mouetur propter Decretum Clem. VIII. nam videtur, quod hoc ibi prohibeatur, & pro parte negatiua, ſcilicet, quod non poſſit fieri talis reſeruatio, videtur id non poſſe fieri ſine conſenſu capituli Prouincialis, quia omnis caſuũ reſeruatio eſt ſuperioribus interdicta, niſi eo modo, quo *ſupra in art.*3. explicauimus: & hic reſeruatur abſolutio ab excommunicatione, quod videtur eſſe contra ſummi Pontificis intentionem.

Suarez. Superior poteſt ſibi reſeruare abſolutionẽ ab excommunicatione.

Suarez vero licet dicat, quod poſitio iſta ſit virorum Doctorum, ipſe nihilominus oppoſitum cenſet probabilius, nimirum, hanc poteſtatem non eſſe ablatam à Prælatis Regularibus, quia Decretum Clem. VIII. expreſſe loquitur de reſeruatione culparum. Verba Decreti ſunt: *Nemo ex Regularium ſuperioribus peccatorum abſolutionem ſibi reſeruet, exceptis iis &c.* In caſu autem poſito, non reſeruatur peccati abſolutio, ſed cenſuræ, quæ longe diuerſa eſt, & ad diuerſum forum, & iuriſdictionem ſpectat: nec ſatis eſt, quod per ſe loquendo, non poteſt dari abſolutio à peccato, non ablata cẽſura: hoc.n.accidentarium eſt: nam ſufficit, quod non ſint idem, vt ab vna ad aliam non ſit prohibitio extendenda, præſertim, cum reſpectu ſuperiorũ ſit oneroſa, & vſum iuriſdictionis reſtringens. *Sic Suarez.* & bene.

2 Cui addo, quod vt dicam infra, etiam non Sacerdos poteſt excommunicare: ergo poteſt ſibi reſeruare abſolutionem: imo abſque eo, quod eam ſibi reſeruet, regula canoniſtarum eſt, quod quotieſcunque quis excommunicatur ab homine, ſolum poteſt abſolui ab eo, aut eius ſucceſſore, aut ſuperiore, aut delegato. Eius eſt enim ſoluere, cuius eſt ligare: vide quæ habet *Nauar. in Man. c.* 27. *n.*40. & etiam *in num.* 41. vbi tenet, ꝙ etiam non Sacerdos poteſt excommunicare.

3 Bene verum eſt, quod in quodam noſtro Capitulo Generali Romæ celebrato, & in quo ipſemet eram vocalis, fuit propoſitum tale dubium, & à Diffinitorio reſolutũ prout retulit, & publicauit tunc admodum *R. P. Frater Anſelmus Monopolitanus* Magiſter meus (poſtea Illuſtriſſimus Cardinalis à Clem. VIII.

creatus)

creatus) quod licet possit superior hoc facere, & sic præcipere, nihilominus Capitulum Generale id prohibet facere.

Sed quia praxis docet, quod multoties expedit facere: propterea ad remouendum scrupulum, consulerem ego, vt in capitulo Generali, vel Prouinciali determinaretur, vt superiores possint in aliquibus casibus grauioribus libere sibi reseruare absolutionem ab excommunicatione.

Prælatus in visitatione potest prçcipere sub præcepto sanctæ obedientiæ.

Nam, quod maior Prælatus in magna occasione, maxime in visitatione præcipere possit sub præcepto sanctæ obedientiæ, vt subditi ei dicant omnia, quæ sunt contra Regulam & statuta: non est dubium: vide quæ habet Rodriquez *tom. secund. qq. Regular. quæstio. 6. articul. septim.* & patet *ex Concilio Tridentino sessione vigesimaquinta de Regular. capite vigesimosecundo.* vbi præcipitur, vt in visitationibus Prælati Regulares descendant ad Præcepta Regulæ, quibus fratres sunt astricti, quomodo scilicet obseruentur.

Rodriq.

Concil. Trid.

Prælatus põt exigere iusiurandum.

Quod etiam possint in tali occasione, & aliquando debeant iusiurandum à suis subditis exigere, vt quilibet dicat, quicquid scit, vel credit, vel fama est, contra regularem obseruantiam, patet per *Hostiensem*, relatum à *Rodriquez vbi supra quæstio. 4. art. 5.*

Hostiens.

Et quod etiam prçcipere possit sub pœna excommunicationis, nulli dubium est, vide quæ ad hoc dicta sunt *supra in artic. 2.* & modo addimus id quod habet *Nauarrus in Manual. capit. 27. numero 5.* scilicet, quod omnes Prælati possunt excommunicare, etiamsi sint minores Episcopis, quales sunt Abbates, Præpositi & Priores Ecclesiarum Collegiatarũ Regularium, & secularium: quia hi omnes iure communi possunt excommunicare suos subditos, *capit. transmissam cap. suffraganeis, de off. & ordin.* Sed an sic præcipiens, possit sibi reseruare absolutionem ab excõmunicatione, hoc inquam, est ꝙ in hoc articulo determinatur affirmatiue.

Prælatus põt etiam præcipere sub pçna excommunicationis.

Nauarrus.

5 Posset tamen dubitari: An excommunicatio possit dari à non Sacerdote, & pariter, an ab eodem possit absolui? quã difficultatem paulo ante tetigimus, & resoluimus breuiter: sed hoc remisimus fusius dilucidandum.

Respondeo igitur cum *Sylu. verbo absol. §. 3. Angel. verb. eodem 2. §. 1. & cum Nauarro libro quinto, consil. de sentent. excommunic. cons. 1.* quod sic, quia vt dicit *Sanctus Thomas in 4. senten. distinct. 18. quæstio. 2. artic. 2. quæstiuncul. 2.* Excommunicare non pertinet directe ad claues: vnde qui habet iurisdictionem Ecclesiasticam in foro exteriori, etiamsi

Habẽs iurisdictionẽ Ecclesiasticã in foro exteriori potest excommunicare, etsi non sit Sacerdos.

non habeat claues, poteſt excommunicare: & non ſolum id poteſt facere Religioſus non Sacerdos, verum & quilibet lacius ſæcularis ex priuilegio Papæ *iux.gloſ.* celebrem, & receptam *in capit. præter. trigeſimaſecunda diſtinctio. in verbo Duci.*

Abſolutio ab excommunicatiõe poteſt dari etiam à non Sacerdote, ſi talis dedit excommunicationem. Sed in foro conſciẽtię, & cum abſolutione peccatorum ſolum à Sacerdote.

6 Quoad abſolutionẽ vero ab excommunicatione diſtinguendum eſt *cum Angel.& Syluest.*nam dupliciter poteſt fieri, vno modo in foro exteriori, alio modo in foro conſcientiæ, quæ fit vna cum abſolutione à peccatis. Illa prior poteſt à non Sacerdote fieri: hæc poſterior à ſolo Sacerdote, non ratione ipſius excommunicationis(quia ab ea, quilibet habens iuriſdictionem excommunicandi,poteſt abſoluere, vt dictum eſt) & qui à non Sacerdote abſolutus eſt à ſola excommunicatione, manet quidem reconciliatus communioni hominum, & ſacramentorum, in quantum priuatus erat per ſententiam, vt habet *Io.Andr. in cap.à nobis* 2. & ibi *Henric.Bos.num.*11.*de ſent.excomm.* Sed ratione pecatorum, à quibus non Sacerdos non poteſt abſoluere, vt dicunt *Henric. Bos.vbi ſupra* & late *Couarru.in cap. alma mater.par.*1.*relect.*§.11.*num. decimo.*

Io. Andr. Henric.Bos.

Couarru.

Igitur quando excommunicatus petit abſolui extra confeſſionem, ſi excommunicatus eſt à non Sacerdote, poteſt ab eo abſolui, ſi vero petit abſolui in confeſſione: tunc à ſolo Sacerdote ad id poteſtatem habente poteſt abſolui,& hęc propriè dicitur, abſolutio in foro conſciẽtiæ.

7 Si quis modo quærat, quæ forma ſeruãda ſit in abſolutione ab excommunicatione extra ſacramentum? Reſpondeo cum *Sayro,Valent. Ang.Syl.Nau.Toleto,* &cũ *communi,* quod in iure nulla eſt pręſcripta forma: communis tamen, & ordinaria eſt, quam ponit *Toletus in ſua ſumma, libro primo, capite decimoquarto*, ſcilicet vt

Forma abſolutionis ab excommunicatione, quæ fit extra ſacramentum.

Tolet.

Primo abſoluens faciat iurare abſoluendum, ſe pariturum mandatis Eccleſię,ſeu ipſius abſoluentis,*iux.capi.ex tenore de ſent. excommunic.* quod limita in grauioribus, non in leuibus exceſſibus.

Secundo, antequam abſoluatur, ſatisfaciat ſufficienter læſæ parti pro ſua facultate. *c. porro.& cap.parochianus.de ſentent.excomm.*

Tertio, abſoluatur cum pſalmo, & oratione dominica, verberibus & aliis conſuetis. *Sylu. v.abſolutio* 3.*num.* 4. Quarto iniungatur ei præceptum, vt nunquam faciat contra canonem illum,cõtra quem faciens, incurrit in excommunicationem.

Quinto, vtatur verbo abſolutionis, vel relaxationis: dicat

ergo primo Miserere, & orationem dominicam: rursum, Saluũ fac seruum tuum, &c. Domine exaudi, &c. Dominus vobiscum. Deus cui proprium est misereri semper, & parcere, &c. Deinde dicat: Absoluo te ab excommunicatione, quam incurristi propter hoc, vel illud, & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, &c.

Quæ forma non est ita necessaria, vt si ex ea prætermittatur aliquod verbum, non teneat: imo tenet, quia hæc non sunt de essentia. *Panormit. cap. fine. de rest. spol.* & *Innoc. cap. cum dilecta. de rescriptis.* cum *communi Doctorum* sententia.

Panormit. Innocen.

ARTICVLVS VII.

AN QVILIBET SVPERIOR Regularis habeat facultatem absoluendi à reseruatis.

1. RESP. quod circa hoc non defuerunt, qui putauêre absolutionem à casibus reseruatis ad Guardianos pertinere, eo quod in Decreto dicitur (vt aiebant) *superiores locorum.* tales.n. sũt Priores, Rectores, Guardiani, & similes. Sed falsa est hæc sententia, nam in primis, in Decreto non reperiuntur talia verba *superiores locorum*, sed reperiuntur bene hæc, *superiores Regularium.*

Deinde dicimus, ad eos pertiner absolutionem à casibus reseruatis, ad quos pertinet reseruare casus, eius est enim soluere, cuius est ligare, vt dictum est *in præcedent. articul.* Porro, si ligare non pertinet ad Guardianos, vt dictum est *sup. in articul.* 4. sed ad solos Prouinciales cum consensu Capituli Generalis, sequitur, quod apud ipsos resideat facultas absoluendi à casibus reseruatis.

Reseruatio casuum ad illos pertinet, ad quos ante Decretum de iure pertinebat.

Vnde *Pater Sorbus in suis annotat. ad comp. priuileg. vbi supra*, ait, sibi factam fuisse declarationem à Summo Pontifice, quod absoluendi facultas à supradictis casibus, ad illos Prælatos pertinet, ad quos prius ante Decretum Clem. VIII. spectabat.

Sorbus.

2 Resolutiuè ergo ad difficultatem propositam dicimus, quod si ante præfatum Decrecretum absolutio à reseruatis spectabat ad Prouinciales, ad ipsos etiam spectat modo. Si vero ad Abbates, vel Rectores, vel Priores, seu superiores locorum, ad illos etiam modo spectat.

Qui tamen omnes, non tam propria auctoritate, & voluntate reseruant, quam communi auctoritate, seu ordinatione Religionis præscripto, vt in eis absoluendis, iurisdictio sit superiori loci reseruata:

neque enim expedit, vt singulorum arbitrio ac voluntati hoc committatur.

Dubium.

3 Dubitatur hic, an reuersus ad superiores maiores pro absolutione à reseruatis culpis intelligatur de publicis, an vero de secretis? Hoc dubium mouetur propter verba *nostræ Regulæ in capit. septim.* vbi *Seraphicus Patriarcha* dicit: *Si qui fratrum instigante inimico, mortaliter peccauerit, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, vt recurratur ad solos Ministros Prouinciales: teneantur prædicti fratres ad eos recurrere, quam citius poterunt absque mora.* Super quæ verba disputant expositores, de quibusnam intelligatur. Communis sententia est, quod de publicis, non de secretis loquatur Regula: sic *sanctus Bonauent. Hugo. Pisanus, & serena conscientia.* sic etiam declarat *Gregor. 9. & Innocent. 4.*

Regula.

S. Bona. Hugo, Pisan. serena conscientia. Greg 9. Innoc. 4.

Et ratio etiam esse potest, quia (cæteris paribus) grauius est peccatum, quod in scãdalum aliorum publice perpetratur, quam quod occulte, & ideo grauius est puniendum. Et propterea præcepit *Pater Sanctus*, vt tales delinquentes, quantocius poterunt, ad Ministros recurrant, vt scilicet, pro qualitate delicti pœnam iuris luant, secundum ordinem Iudicii & in foro contentioso pro tali delicto debitam.

Præterea, quia dicit Regula, vt *quantocius ad Ministros recurrant sine mora*: per quæ verba patet, quod de publicis peccatis loquitur, non de secretis, alioquin si pro secretis frater discurreret per loca, quærendo Ministrum, seipsum infamaret: quod quia est contra ius diuinum, & naturale, nullo pacto est asserendum, Patrem Sanctum præcepisse. Prętérea, Regula mandat, vt frater detegat suum peccatum Ministro, etiamsi non sit Sacerdos.

Hoc de occulta culpa non põt intelligi, qa multoties superior non esset Sacerdos, vt nostra Regula præsupponit: vnde de publicis solum potest verificari: nam de secretis non tenetur quis alicui ea propalare extra confessionem: talis autem esset manifestatio, quæ fieret superiori non Sacerdoti. & esset contra illud: (*Non tibi dico, vt te prodas.*) *de pœnit. distin. prim. capit. quis aliquando.* Præterea Regula dicit: *Ministri caueant ab ira, & conturbatione propter tale peccatum.*

At conturbatio, ira, & huiusmodi affectus non pro peccatis in confessione auditis, sed pro publicis, & manifestis aliquando solet euenire, & propterea de publicis, non autem de secretis peccatis loquitur.

Nihilominus *serena conscientia* dicit,

Reuersus ad Superiores

intelligitur tam de publicis, quam de priuatis delictis,

quod Regula nostra intelligitur etiã de peccatis secretis: sed distinctione opus est, nam vel est sermo de Regula sola, vel de Decreto Clem. 8. si de Regula sola, intelligitur etiam de secretis, cum discrimine tamen: nam pro publicis, præceptum est, vt statim delinquentes ad superiores Maiores recurrant: pro secretis vero, non tenentur sub præcepto, sic statim recurrere, ne se prodant, & infament. Si vero est sermo de Decreto Clem. 8 casus illi, intelliguntur simpliciter de peccatis secretis, & occultis, pro quibus recurrẽdũ est ad eos, qui absolui di talis erroris facultatẽ habẽt, vt *in sequenti art.* fuse videbimus, Vide etiam quæ infra dicentur *in art.* 4. *secundæ sectionis*, nam sunt ad propositum.

ARTICVLVS VIII.

QVIS MODVS SERuandus in recursu ad superiores pro absolutione à reseruatis?

Nauar.

1. RESP. quod circa hæc ponam primo ea, quæ habet *Nauarrus in cap. 1. de pænit. §. cautus. sub numero* 10. quæ deseruient omnibus, tam secularibus, quam Regularibus: Deinde ea, quæ obseruantur in nostra Religione, & ab aduersariis defendemus.

Habens reseruata ad quid teneatur.

2. Quo ad Primum ergo *Nauarrus* dicit, quod quando pænitens habet aliquod peccatum, à quo nequeat absoluere Parochus, secundum sententias receptiores, & vsum ab Ecclesiæ receptum, potest, & debet facere vnum de infra scriptis.

3. PRIMO adeat superiorem Episcopum, vel Proepiscopum, vel alium, ad quem ea res pertineat, puta Pænitentiarium Romanum, & confiteatur omnia peccata sua, à quo ab omnibus absoluetur.

4. SECVNDO, si ille superior nolit audire omnia peccata, confiteri debet sola & reseruata: & postea, etiam omnia alia confiteatur proprio confessario, qui poterit eum absoluere ab omnibus etiamsi superior à reseruatis non absoluisset, secundum *Paludanum* receptum, qui testatur, ita seruari in Ecclesia Romana.

5. TERTIO, si prius adiecit inferiorem, qui nequeat eum à reseruatis absoluere, omnia illi confiteatur, qui absoluet eum à quibus potest, si modo non est excommunicatus: & pro absolutione casus reseruati remittet ad superiorem, cui confitebitur solum illum reseruatum, & ab eo solo absoluetur.

6. QVARTO potest & ipse pœnitens per se, vel per alium, superiorem adire, & ab eo impetrare commissionem secretã verbo, vel scripto, qua genera-

tim ipsius pœnitentis confessario, quicunque ille fuerit, facultatem faciat, eũ ab illo peccato absoluendi. Sed hic modus periculosus esse potest, quoniã peccatum extra confessionem retegitur.

7 QVARTO potest pœnitens suo confessario confiteri omnia peccata sua & absolui ab eo de iis, quæ subsunt suæ potestati: & deinde confessarius per se, vel per alium, seu per Epistolam petere à superiore, vt faciat sibi facultatem ad absoluendum quendam hominem in genere, nullo penitus expresso, qui confessus est tale peccatum, cuius absolutio est illi reseruata: quam facultatem qui noluerit facere superior, rarus erit, & plus satis morosus: si quis tamen adeo difficilis reperiatur, vtendum erit modo secundo. Sic *Nauar.*

Non est grauamen pœnitenti, si de reseruato cogatur bis confiteri. *Sotus. Nauar. Medina.*

8 Est bene notandũ circa hunc secundum modum prædictum, quod tam *Sotus*, quam *Nauarrus* ipse docent, non esse grauamen pœnitenti, si de reseruato cogatur bis confiteri. Ad secundum *Medinam* non debet confiteri, nisi cætera, quæ non fuerũt confessa, non autem reseruata, de quibus iam à superiore est absolutus. Sed vtraque sententia probabiliter loquitur, & potest sustineri.

Nec obstat, quod confessio sit semper facienda integre vni confessori, quia per pœnitentem non stetit, quin integre cõfiteretur, sed per superiorem, qui cum maioribus causis communicatis aliquando sit impeditus, & longas subditorum cõfessiones non valeat audire, potest tantum reseruata audire, & sacramentaliter absoluere: & semel legitime absoluta, non sunt necessario iterum confitenda: & integritas confessionis non est de peccatis legitime absolutis, sed eorum, quæ non fuerunt absoluta.

9 Circa tertium vero modum, sciendum, quod si prius pœnitens confessarium adierit, qui à reseruatis facultatem non habet absoluendi; integre confiteri tenebitur, tam scilicet reseruata, quam non reseruata, ne dimidiata sit confessio. Confessarius autem absoluet eũ à quibus potest, non autem à reseruatis superiori, cum non habeat facultatem, alioquin absolutio nulla esset. Ad superiorem ergo mittat pœnitentem pro reseruatis, de quo pœnitens firmum propositum habere debet: quod si hoc facere nollet, nec à non reseruatis potest absolui, cum non sit paratus integre cõfiteri.

Præsentatio non debet procrastinari.

Qui pœnitens sic absolutus cum onere se præsentandi, non debet esse morosus, sed habita opportunitate, absolutionis beneficium prædictum procurare debet: nam dum est in mora, vt puta, habẽdo opportunitatem, & absolutionem non procurat,

semper

ſemper manet in culpa. Quando autem ſuperiorem adibit, non eſt neceſſe, vt ei confiteatur omnia peccata, quæ confeſſario confeſſus eſt, ſufficit enim, vt tantum illi reſeruata confiteatur, vt ab illis abſoluatur: niſi fortaſſe, vbi confeſſarius ſolum audierit peccata, & non abſoluerit; tunc enim integre tenetur ſuperiori confiteri, quia à confeſſario in nullo fuit abſolutus.

Durand. *Adrian.*

10 Si dicas cum *Durando in* 4. *diſt.* 17. *q.* 15. & cum *Adriano q.* 4. *de confeſſ.* abſolutionem ſacramẽtalem de peccatis alias non abſolutis diuidi non poſſe, quia vnum peccatum ſine alio remitti non poteſt, ſecundum fidem; ideo neceſſe eſt, vt ſacerdos abſoluat pœnitentem, aut ab omnibus peccatis, aut à nullo, quia gratia facit, vt anima ſit Dei amica: & ſimul, & ſemel non poteſt anima eſſe amica & inimica, vnde ſi non abſoluit ab omnibus; ergo non facit, vt anima ſit amica Dei. Nõ ergo potuit inferior confeſſarius abſoluere à non reſeruatis, & ſuperior à ſibi reſeruatis: ſed alter eorum neceſſe eſt, vt ab omnib. abſoluat, quia abſolutio dimidiari non poteſt.

D.Thom. *D.Bonau.* *Riccard.*

11 Reſ. quod contra prædictos eſt *Henricus. D. Thomas. D. Bonauentura*, *Riccard.* & multi alii *in* 4. *diſt.* 17. qui aſſerunt, abſolutionem ſacramentalem poſſe in caſu dimidiari, & per partes impendi. Nam, vt recte ait *Sotus in diſt.* 18. *quæſt.* 2. *ar.* 5. duplex eſt dimidiatio confeſſionis, per ſe, & per accidens. Per ſe eſt, quando quis malitioſe tacet aliquod peccatum, & non vult illud cõfiteri. Per accidens vero eſt, quãdo hoc ſimpliciter non intendit, ſed quia aliter non poteſt fieri, euenit per accidens, vt dimidietur, puta, quando quis nõ confitetur aliquod peccatum, vel aliquam circunſtãtiam propter aliquam iuſtam cauſam, qualis eſt, (*vt verbis Nauarri vtar*) veriſimiliter credere, quod confeſſio peccati ipſum confeſſariũ ad peccandum alliceret, vel induceret in notitiã alicuius pec. cati, & peccantis, quorum notitiam ipſe habet per confeſſionem, vide *in Man. cap.* 9. *q.* 15. & *Sotus vbi ſupra ad* 4. ait. Quando aliqua circũſtantia mortalis aggrauãs vergit in infamiam alterius perſonæ, adhibenda eſt diligentia, ne fiat confeſſio illi ſacerdoti, qui eam nouit, petendo facultatem confitendi alteri.

Confeſſionis duplex dimidiatio, per ſe & per accidens: & prior non poteſt fieri in confeſſione: poſterior vero bene, & licite fit. **Sotus.**

Nauar.

Sotus.

12 Si vero neceſſario facienda erit cõfeſſio ei qui perſonam agnoſcit, tunc ſe ex hoc, quod pœnitens confiteatur circunſtantiam alterius perſonæ, aliquod periculum illi imminet, vel mortis, vel notabilis infamiæ; tunc tacenda eſt circunſtãtia: vt ſi quis acceſſit ad vnicam ſororem, vel matrem, & confiteatur proprio fratri, qui id improperabit matri, vel ſorori, reuelando ſecretum, vel flagitium

Circunſtantia peccati in confeſſione tacenda q̃n ex illa confeſſarius venit in cognitionem cõplicis.

vlciſ-

vlciſcetur in illis; tunc prætereunda eſt talis circunſtantia. Et vt exemplificem etiam de Religioſis, quando quis confeſſarius non habet niſi vnum pœnitentem, & de hoc ſuperior factus eſt certior; ſi poſtea talis confeſſarius petit facultatem à ſuperiori pro aliquo caſu reſeruato; ſtatim veniet ſuperior in cognitionem perſonæ: vnde melius eſt tunc differre illam petitionem, ſeu repræſentationem, ad aliud tempus magis opportunum.

Sotus.

13 Subdit *Sotus* in loco citato. Sunt quidam, qui articulum mortis excipiunt, ſcilicet, quod tunc non obſtante tali periculo infamiæ alienæ, debet moriturus circumſtantiam illam cõplicis confiteri: nam tenetur ille criminis ſocius illud periculum famæ pati propter ſalutem morituri. Sed *(inquit Sotus)* rationem huius exceptionis non video: nam ſi ad ſalutem pœnitentis eſt neceſſaria illa explicatio circumſtantiæ; fit vt etiam extra periculum mortis ſit neceſſario explicanda. Si vero non eſt vſque adeo neceſſaria, in articulo mortis eſt tacenda: imo tunc plus tenetur infirmus conſulere famæ alterius. At ſi nullum timetur periculum huiuſmodi, ſed hoc tantum, quod confeſſarius ſciet perſonam, q̃ nouit deliquiſſe, ſeruabit tamen ſecretum, tametſi deinceps non tanti æſtimabit perſonam illam; tunc hoc non obſtante, explicanda eſt circunſtantia, & hæc eſt ſententia *S. Thomæ in 4. diſt. 16. quæſt. 3. art. 2. quæſt. 5. ad quintum. S. Bonau. diſt. 31. in 2. p. ar. 1. Durand. diſt. 16. q. 4. & recentiorum omnium.*

S. Thom.
S. Bonau.
Durand.

Confeſſio nõ integra quãdo licita.

14 Ex dictis infertur Primo, quod aliquando confeſſio non integra, vt eſt hæc, quæ fit ſuperiori de ſolis reſeruatis, ſancta eſt, & ſacramentalis: nam licet per ſe & formaliter confeſſio integra eſſe debeat, alioquin non eſſet confeſſio, ſed confeſſionis ſimulatio, per accidens tamen, & materialiter poterit partialis cõfeſſio eſſe ſalutifera; vt eſt in caſu noſtro, quando ſcilicet ſuperior tantũ reſeruata, & non alia vult ſacramentaliter audire.

Duplex integritas. per ſe & per accidens.

Infertur ſecundo quod aliquod peccatum aliquando bis ſit cõfitendum: vbi ſcilicet proprio confeſſario integre confeſſum eſt, & ob defectum plenariæ auctoritatis ſuper oĩa peccata, iterũ illud peccatum ſuperiori reſeruatum confiteri neceſſe eſt, ſi confeſſario auctoritatem non conferat ſuperior.

Modus repreſentationis in noſtra religione.

15 IN NOSTRA VERO RELIGIONE aliter ſeruatur circa præſentationem caſuum reſeruatorum: ſtatutum eſt enim, vt quilibet confeſſarius deputatus, audiat omnia peccata ſui pœnitentis, tam reſeruata, quã non reſeruata: & oſtenſo ei onere, quod habet, de ſe præſentando ſupe-

do ſupe-

do superiori si illud acceptat, absoluat eum, tam à reseruatis, quam à non reseruatis. Hoc autem ideo factũ est & sanctissime institutum à nostris Patribus, tum ne Regulares videantur sæpe quærere superiorem, cum nota infamiæ si est absens in alio loco; vel si est in eodem Monasterio, & nihilominus sit iustis impedimentis irretitus & non possit eum accedere, imo neque liceat tunc subdito ad eum accedere, vt puta, quia pro tunc impeditus est cum aliquo Illustrissimo Prælato, vt sæpe accidit Romæ, & nihilominus pœnitens necesse habet, vel non celebrare, vel expectare, & multoties præteribit hora, quin, quod cum tali mora suspicionem dabit de aliquo tali casu, vel inquietudinem causabit apud officiales Monasterii; Tum etiam, vt quotidie possint celebrare, vel sæpius sacram communionem facere, sicut laudabiliter & fructuosè simul fit.

Obiectio. 16. Si obiicias, quod huiusmodi modus præsentationis improbatur à *Soto vbi supra*, in illis verbis, secundus modus dicendi est, quod inferior audit totam confessionem, & de omnibus absoluit, remittit tamen eum ad superiorem, non quidem absoluendum à peccato, sed vt liberetur ab obligatione præcepti, quo tenetur se præsentare superiori, cui reseruatur cognitio talium peccatorum; Hic vero modus longius & peius distat à veritate: nam si inferior ab illis peccatis absolueret, non proprie dicerentur reseruata.

Sotus.

Solutio. 17 Ad hoc dico, quod non est similis modus noster cum modo à Soto relato: nam apud Sotum, inferior non habet auctoritatem absoluendi à reseruatis: at in modo nostro, inferior habet facultatem, à superiore sibi delegatam, absoluendi scilicet inferiorem à reseruatis, cum onere se præsentandi superiori: ergo non est eadem ratio de vno, ac de alio.

Modus præsentationis in nostra Religione defenditur. Deinde dico, quod modus noster non est contra ullum ius, neque contra Decretum Clem. 8. imo est illi cõformis: superiores possũt id præcipere, inferiores tenẽtur acceptare & ipsũ obseruare, est conformis ęquitati, & vltimo est approbatus à sacra congregatione: probo singula.

18 Primo non est contra vllum Ius, quia omnia iura concedunt vt superiores possint sibi reseruare casus quosdam pro quorũ absolutione ad ipsos superiores fiat recursus: at nullũ ius pręscribit modum, qui seruari debet in tali recursu: ergo relinquit eum arbitrio superiorum, qui habito respectu ad conditiones personæ, loci, & temporis, id determinant, quomodo eis melius in Domino videtur conducere ad salutem animarum sibi cõmissarum. At in nostra Religione omnibus Primoribus sic visum est

expedire, ergo. 19. Secundo, non eſt contra Decretũ Clem. 8. nam hi, qui hoc opinãtur, putant, quod ex vi Decreti ablata ſit poteſtas à ſuperioribus circa abſolutionem caſuum reſeruatorum, & quod tota ſit penes ipſos confeſſarios deputatos; ſed vt dicemus *in art. 3. ſecundæ ſectionis* tales hallucinantur, nam Decretum non dicit, vt Confeſſarii deputati habeant talem facultatem ſic indifferenter, vt abſoluant: ſed determinat, vt quando caſus occurrerit, quod ipſe confeſſarius inprimis iudicat non expedire, vt ſubditus ad ſuperiorem eat, committatur ei facultas abſoluendi illũ; ergo ex ſe & ex vi Decreti ſimpliciter id non habet, ſed eſt neceſſe vt ei committatur, & vtique ab ipſo ſuperiore, nam Decretum non dat ei talem facultatem: vide *infra in artic. citato*; igitur, modus noſter nõ eſt cõtra Decretũ; imo eſt conformis, nam Papa Clemens non tollit recurſum inferiorum ad ſuperiores pro caſibus reſeruatis; imo præſupponit, (vt eſt videre in principio textus) imo monet, vt ſuperiores prudenter, & moderate vtantur auctoritate quã habent, *vide textum*.

20 Tertio modus noſter potuit ſic determinari, & aſſignari à ſuperioribus, & in eis eſt poteſtas concedendi hanc facultatẽ ſub hoc onere, hæc eſt communis ſententia Doctorum. *Henric.* *Henric.* *quodlib. 1. quæſt. 32. Maior. in 4. diſt. 17. quæſt. 6.* *Maior.* *Adrian. in 4. in materia de confeſſione. q. 5. §. ideo pro ſolutione.* *Adrian.* *Angelica. verbo confeſſio 5. num. 9.* *Angelica.* & eandem videtur ſupponere *Caiet. verbo Abſolutio. c. 1.* & *Med. Cod. de pænit. quæſt. de confeſſ. fratribus priuilegatis facta.* *Caiet.* *Medina.* Idem tenet *Palud. diſt. 17. quæſt. 5. art. 1. nu. 6.* *Paludan.* *Almainus. quæſt. 1. circa finem.* *Almainus.* Idem tenet *Nauar. in Man. cap. 9. num. 1. & cap. 26. num. 12.* & *in cap. fratres. de pœnit. diſt. 5. num. 30.* & *in cap. placuit, de pœnit. diſt. 6. num. 112.* *Nauar.* *Ledes. in 2. p. 4. quæſt. 8. artic. 2. dub. 19.* *Ledeſma.* & alii. Ratio vero eſt propter mutuum cõſenſum, & quaſi pactum initũ inter ſuperiorem, & ſubditum: nam ſuperior poſſet non delegare iuriſdictionem ſuam, & delegando facit gratiã & fauorem ſubdito: ergo poteſt ſub ea conditione eam condere, vt ſi ſubditus velit tali gratia vti, conſentiat obligationi comparendi coram ſuperiore: & tunc ſubditus obligationem acceptans, obligatus manet, & nõ tam ex præcepto diuino cõfeſſionis, aut ſpeciali præcepto ſuperioris, quam ex pacto mutuo. Ita ſignificant *Palud. Almain. Medina*, & alii, & diſtinctius explicauit *Nauarrus*.

Quilibet põt ſe obligare ad confitendum iterum ſuum peccatum.

21 Si dicas, quod talis obligatio iniuſte extorquetur, & eſt inuoluntaria, quia ſubditus nollet talem conditionem acceptare: ſolumque illam acceptat, quia non poteſt aliter facultatem obtinere: ac proinde, vel

Obiectio.

nulla

Respondeo. nulla vel leuis est talis obligatio: respondeo, quod hæc obiectio nullius momenti est, quia cum superior habeat integrum ius in talẽ causam, & nullo iure teneatur illam facultatem dare subdito, & si illam neget, nullam ei faciet iniuriam, vt dicemus *infra in art.* 17. *huius sect.* multo minus ei non facit iniuriam dãdo facultatem sub tali pacto, & non alias. Nec potest illa dici violentia, quandoquidem liberum est subdito non acceptare conditionem.

22 Quod vero addit *Palud. loco cit.* in his verbis. *licet iste modus sit possibilis, non tamen esse conuenientem: non quia Ecclesia hoc non possit statuere, sed quia iuxta communem ritum, hoc non seruat, & quia frustra audiret, ex quo absoluere non potest.* Hoc inquam, nihil ad rem, quia vt aduersus Sotum dicebamus paulo ante in nostra Religione Confessarii vere absoluunt, & habent facultatem absoluendi à reseruatis, sed cum tali onere: quod est diuersum: est bene notandum, quod fatetur, Ecclesiam id posse statuere: ergo si Ecclesia potest hoc statuere, ꝙ est magis, etiam Religio poterit hoc statuere, quod est minus: maius enim est audire peccatũ, & non absoluere, & pro eius absolutione mittere pœnitentes ad superiorẽ; q̃ audire peccatũ, & vere absoluere, & postea habita opportunitate temporis ad superiorem se præsentare.

23 Addit quoque *Palud. frustra hæc audiret, ex quo absoluere non posset*: sed hoc in nostro modo falsum est, vt iam diximus, nam confessarius deputatus cui datur talis facultas, licet relinquat pœnitenti onus comparendi; nihilominus vere & sacramentaliter illum absoluit. Quod si pœnitens non acceptet conditionem, verum est, non esse absoluendum, & ad summum sequitur, quod talis obligatio debet proponi pœnitenti ante absolutionem, vt dicemus *infra in art.* 12. *secunda sect.* Si vero est superior, qui audit peccatũ, falsum est, illũ nõ posse absoluere, cum possit absolutio bis cadere supra eadem peccata, vt dicemus infra in art. seq. & præterea, licet non absoluat, neque ad hunc finem se illi subditus manifestet; nihilominus, non erit frustra, quia potest deseruire, vt superior vel meliorem medicinam, vel maiorem satisfactionem adhibeat: itaq; modus noster recte potuit ita stabiliri à Religione.

24 Quarto talis modus debet acceptari, sicut de facto acceptatur à subditis, tũ propter pactum factũ, vt paulo ante dicebamus, tum quia vnusquisque potest ex suo consensu obligari ad cõfitendum iterũ peccatum semel legitime confessũ, vt *Nau. in c. fratres n.* 30. docet. & per tex. satis apertũ *in extr. inter cunctas, de priuil. & c. vult. de pœnit. dist.* 6. *n.* 3. Nauar.

& idem Nauar. *in Man. cap. 9. in principio.*

Constat autem, Religiosum, qui consentit seruare statuta suæ Religionis, in quibus id determinatur, consentire etiam determinationi, & obligationi, si quam illi imponunt, ad confitendum bis illud peccatum, vel ad se præsentandum superiori post confessionem factam confessario deputato.

Præterea talis modus ordinatus est in capitulo Generali, in quo omnes Primores Religionis conueniunt, & à quibus talis modus receptus est sine contradictione. Vnde statuitur, quod talis modus à subditis debet acceptari.

25 Quinto debet acceptari, quia est conformis æquitati, & conseruat honorem, & famam pœnitentis: nam si semper ad superiorē maiorē esset recurrendū pro absolutione casuū reseruatorum, & esset cū infamiæ nota ipsius Religiosi, & daretur facultas vagandi in magnum detrimentum Religionis; vt ergo prouideretur & Religioso, & Religioni, recte hic modus adinuentus est, & determinatus.

26 Sexto & vltimo, seruari debet, quia iam est approbatus à sacra Congregatione, & ad hoc approbandum, placet hic inserere scripturam quandam ab admodum R.P.F. Clemente de Noto Procuratore Generali in Curia Romana, ad omnes Prouincias missam, quæ de hoc fidē plenissimā facit, & est talis.

FIDEM facimus nos frater Clemens à Noto Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Capuccinorum, quod cum per Reuerendiss. Commiss. Sanctæ Inquisitionis in hac Curia degentem, fuerit anno 1613. dum habebantur Romæ nostra Comitia Generalia, Patribus Generali, & Diffinitoribus eo tempore conuenientibus, impositum, vt statuerent, ac decernerent modum in Religione seruandum, quo dirigerentur Confessarii in absoluendis casibus, quorum absolutio Generalibus, seu Prouincialibus reseruatur, iam per dictos Patres fuit obeditum, determinantes illum modum, qui positus in scriptis, fuit tenoris sequentis.

27 QVONIAM in nostra Cōgregatione Fratrum minorum S. Francisci Capuccinorum iuxta Seraphici Patris Regulam c. 7. casus, non superioribus localibus, sed Prouincialibus, aut Generalibus pro tempore existentibus, reseruantur: qui cum absentes vt plurimum sint, atque adeo occurrente casu reseruato, pœnitentes pro absolutione, aut confessarii pro absoluendi licentia, recurrere ad eos non facile possint; idcirco nos infra scripti Generalis, & diffinitores præsentis capituli Gene-

ralis ad Decretũ Sanctiſ. D.PP. Clem. VIII. ſuper caſuũ reſeruatione reſpicientes, ac ſimul bono cõmuni Religionis, & quieti conſcientiæ fratrum conſulẽtes decernimus, vt iuxta antiquã noſtræ Religionis conſuetudinem, & probatorum Doctorũ communem ſententiã confeſſarii à ſuperioribus deputati ad audiendas fratrum confeſſiones, eos etiam à caſibus reſeruatis abſoluere valeant, ea tamen lege, vt ſi confeſſarius iudicauerit, pœnitentem debere ſuperiori ſe præſentare: teneatur pœnitens habita opportunitate, ad talem ſuperiorem recurrere, vel vt iterum ſacramentaliter abſoluatur: vel vt remedium ſalutare recipiat: ſi vero id non expedire confeſſario viſum fuerit, liber omnino à tali obligatione pœnitens remaneat: ita tamen, vt confeſſarius ipſe, tempore congruo, ad ſuperiorem recurrat, & ſaluo confeſſionis ſigillo, ac ſine aliqua pœnitentis nota, ſe à reſeruatis illum abſoluiſſe manifeſtet: tum vt hinc Prælatus in communi, ſtatum Religionis agnoſcat: tum, vnde ſalutaribus remediis, ſi opus fuerit, confeſſarium inſtruat. Illud etiam addimus, vt quotieſcunque pœnitẽs, aliquem confeſſarium ex deputatis elegerit, iuxta noſtrarum conſtitutionũ ordinationem, ſua ſponte, illum mutare, ac alium eligere, abſque ſuperioris licentia minime poſſit.

Frater Paulus à Caſena Generalis.
Frater Clemens à Noto Diffinitor.
Frater Michael Angelus, Ariminẽſis Diffinitor.
Frater Hieronymus Narnienſis Diffinitor.
Frater Laurentius à Brunduſio Diffinitor.
Frater Sanctes Romanus Diffinitor.

Inſuper cum modum iſtum à Patribus præſcriptum, ſacræ Congregationi Cardinaliũ ſancti officii iudicandum obtulerimus, eo fine, vt ſi ſit expediens, nec aliquid contineat iuribus & Decretis Pontificum contrarium, comprobaretur: ſin minus, corrigeretur, & ad debitam formam ſacræ Congregationi bene viſam, reduceretur. Dicta Congregatio poſt debitam diſcuſſionem, & maturam in his omnibus conſideratione, cenſuit, modum iſtum, vt iacet, tanquam iuſtum comprobandum eſſe, & de facto, comprobatum fuiſſe, Illuſtriſſimus *Bellarminus*, vnus ex Cardinalibus dictæ ſacræ Congregationis à nobis requiſitus diſſeruit, & certiores nos fecit.

Hinc notum facimus confeſſariis, ita ſe geſturos in futurum, cum dicti caſus occurrerint, ſicut in præteritis eſt conſuetum, cum modus olim habitus, vt iuſtus, & rationabilis, & ad

ſacræ Congregationis ſit comprobatus

Vnde in horum fidem, præſentes fieri mandauimus manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo officii noſtri munitas. Datum Romę die 6. menſ. Martii. 1615.

Frater Clemens à Noto Procurator, & Commiſſarius Generalis.

Locus Sigilli.

Concludo igitur hunc articulum, & dico, quod pœnitentes Regulares hæc remedia habent, quando reſeruatis caſibus ſunt grauati. Primo, vt per ſe recurrant ad ſuperiorem, ſi præſens eſt, & hoc de iure. Deinde, vt per ſe, vel per alium, ſeu etiam per confeſſarium impetrent facultatem à ſuperiori.

Dubium.

28 Sed quid faciendum, quando confeſſarius promittens ſe præſentaturum pro pœnitente, moritur ante præſentationem factam, & hoc peruenit iam ad pœnitentis notitiam.

Solutio.

Reſ. quod tunc debet ipſe pœnitens per ſeipſum ſe præſentare, vel tunc procurare per aliam viam: eſt enim dubium contractum, & ideo ſemper clamat, quouſque perfecte, & integre ſoluatur.

ARTICVLVS IX.

AN SIT LICITVM STAtutum, quo Regulares ſubditi obligantur iterum confiteri ſuperiori peccatum reſeruatum, alias rite confeſſum.

1. RESPOND. quod circa hoc multa diſputant Theologi, An ſcilicet poſſit Eccleſia hoc præceptum imponere: Aliqui enim abſolute affirmant, vt *Henric. quodlib.* 10. *quæſt.* 1. *Maior. diſt.* 17. *quæſt.* 6. *Syluest. verbo. confeſſio. quæſt.* 9. Imo non defuerunt, qui dicerent, *ex vi cap. Omnis vtriuſq; ſexus.* obligari de facto fideles ad hoc, ſi infra annum aliqua peccata confeſſi ſunt non propriis Sacerdotibus, ſed aliis, qui confeſſiones audiunt ex priuilegio. Verum talis ſententia falſa eſt: cum confeſſio facta Regularibus, dummodo ab ordinario ſint approbati, valeat.

Henric. Maior. Syluest.

Alii vero abſolutè negāt poteſtatem eſſe in Eccleſia ad imponendum hoc præceptum *D. Thom. quodlib.* 1, *art.* 12. *Durand. diſt.* 17. *quæſt.* 15. *Almain. quæſtio.* 1. *Palud. diſt.* 17. *quæſt.* 5. *Nauar. in Manuali, cap.* 9. *in principio*, cuius hæc ſunt verba. Præmittimus primo, concluſionem eſſe ab omnibus Catholicis receptam *in.* 4. *diſtinct.* 17. peccatum ſemel rite confeſſum, non eſſe neceſ-

Eccleſia non poteſt præcipere, vt quis cōfiteatur bis peccatum ſuum.

D. Thom. Durand. Almain. Paludan. Nauarrus.

neceſſario iterum confitendum ſola lege diuina, & canonica: imo neq; lex vlla humana ſanciri poteſt, quæ ad id faciendum obliget abſque proprio vniuſcuiuſque conſenſu, iuxta veriorem ſententiam *S. Thom. quodlib.*1 *ar.*11.*&*12.& aliorum quamplurium ſcilicet, *Gerſon. in ſect. ſecund. ſupr. Marcum. Palud. in*4.*diſt.*17.*quæſt.*5.*col.*2. *Almain. ibi.col.*44. *Dion.*quem *Maior, & Almain.* ſequuntur, & *Adrian. in*4.*de confeſſ. quæſtio.quint. col.*3. quos *in cap.fratres, numero trigeſimo de pœnit. diſtinct.*5. *& in capit. quint.numero vndecimo de pœnit.diſtinct.ſext.* ſequuti fuimus. Sic *Nauarrus.*

S. Thom. *Gerſon.* *Paludan.* *Almain.* *Dion.* *Adrian.*

Suarez.

Idem quoque habet *Suarez tom.*4.*diſp.*22.*ſect.*8.cuius formalia verba, quia faciunt ad rem, placet hic tranſcribere de verbo ad verbum, dicit ergo: Ego breuiter ſentio, duobus modis poſſe intelligi hanc obligationem, primo præciſe, ob integritatem, & perfectionem ſacramenti, ſecundo ob aliquem vſum eius propter rationem aliquam religioſam & honeſtam.

2 Priori modo, ſine dubio videtur dicendum, non poſſe eam obligationem imponi, vel quia materia non pertinens ad eſſentiam ſacramenti ex Chriſti inſtitutione non poteſt per alterius hominis voluntatem fieri de ſubſtantia, vel perfectione ſacramentali: vel quia illa cauſa iam terminata eſt, & ideo non poteſt ad perfectionem iudicii iterum per ſe pertinere: vel denique, quia alias poſſet ſemper peccatorum omnium iterum confeſſio exigi, etſi millies fieret, quia non eſt maior ratio de ſecunda, quam de tertia, vel qualibet alia repetitione: illud autem perabſurdum eſt.

3 De poſteriori autem modo poteſt eſſe nonnulla dubitatio, & ideo iterum diſtinguendum eſt, quia duobus modis poteſt intelligi hæc obligatio, primo ex abſoluta voluntate alterius præcipientis, ſecundo ex ſuppoſitione aliqua, quæ includat voluntatis conſenſum, & quaſi pactum initum cum ipſo pœnitente. De hoc modo poſteriori, non dubito, quin poſſit hæc obligatio ſuſcipi à peccatore. Primo per votum, poteſt enim aliquis voto ſe obligare, verbi gratia, ad generalem confeſſionem faciendam, vel totius vitæ, vel vnius anni, etiamſi ſæpius rite confeſſus ſit: quia talis vſus ſacramenti bonus eſt, & poteſt eſſe in conſilio: actus autem huiuſmodi poteſt eſſe materia voti.

Peccator poteſt ſe obligare ad iterum confitendum peccatum ſemel rite confeſſum.

Deinde ratione ſtatus voluntarie aſſumpti, quia ſub hac obligatiõe poteſt eſſe eadẽ obli-

gatio:

gatio: vt si in aliqua Religione sit statutum generaliter confitendi semel in anno de rebus illius anni, vt referunt aliqui: esse in Religione Cistercienſi, etiam sub obligatione ad mortale: in quo non video repugnantiam, quamuis non iudicem consulendum, quia est plus periculosum, quam vtile: vnde satis est, si proponatur vt regula conferens ad perfectionem.

Præterea hoc modo est vsitatum in Ecclesia, vt in casibus reseruatis detur facultas pœnitenti, vt propter necessitatem aliquam possit confiteri Sacerdoti inferiori sub conditione comparendi postea coram superiori, ad quem per se talis casus pertinebat. At vero priori modo dicendum est, secluso consensu, & voluntate pœnitentis, non posse hanc obligationem absoluto præcepto imponi: ratio potissima est, quia hæc est propria materia consilii, & ideo per se non cadit sub præceptum humanum. Item, quia est res valde difficilis, & nullus potest esse finis, vel necessitas, propter quam expediat tale præceptum imponere. *Hæc Suarez.*

Sine suo consensu non potest obligari pœnitens ad bis confitendum idem peccatum.

4 In quibus verbis ponderanda sunt Primo illa verba (*sub conditione*) nam propriè non est conditio illa, quæ imponitur pœnitenti, vt se præsentet, cum in absolutione nulla cadat conditio: potius est onus, & debitum contractum, & ideo soluendum, & quoad vsque non soluitur, semper remanet obligatio.

Secundo ponderanda est in vniuersum hæc doctrina, per quam fit satis illis, quibus non placet modus, quem seruamus nos Capuccini circa casus reseruatos, ac si non esset conformis iuri, & rationi, & nihilominus est ipsis conformissimus.

Consensus duplex: expressus, & tacitus.

Vltimo aduertendum est, quod consensus in prædictis potest esse vel expressus, vel tacitus. Expressus, quando quis expresse vouet, vel se obligat ad seruandum tale statutum, obligans ad repetendam confessionem peccati, vel ad se præsentandum superiori, etiam post absolutionem culpæ habitam à confessario, cum onere se præsentandi. Tacitus vero consensus est, cum quis sæpe audit legere statuta suæ Religionis, quæ in tot capitulis sunt confirmata, & non reclamat: vel si reclamat tanquam singularis, nihilominus in communi & à maiori, & saniori parte acceptatur statutum: tunc videtur, quod tacite illum probet, & sic illud, seu illa seruare tenetur.

Idem etiam dicimus de statuto aliquarum Religionum,

quo

Nauarrus. Politius.

quo obligantur in fine anni, vel quando ex itinere reuertuntur, confiteri ſcilicet, Prælato peccata alias rite confeſſa: ſic *Nauarrus*, ſic etiam *Pater Politius in explicatione Regulæ noſtræ, capit. ſeptim.*

5 Hoc bene eſt aduertendum, quod qui ob impedimentum fuit indirecte abſolutus à reſeruato per inferiorem tenetur q̃rere abſolutionem ceſſante impedimento, & tunc directe abſoluatur. At qui ex ſolo ſtatuto, & iure implicito tenetur repetere eadem peccata, ſatis eſt ſi ea dicat ſuo Prælato poſtea extra confeſſionem.

Abſolutus in mortis articulo ab excommunicatione & reconualeſcēs, tenetur ſe præſentare Superiori pro excommunicatione, non pro caſu reſeruato.

Quemadmodum qui in mortis articulo directe abſolutus eſt à reſeruatis habentibus annexã excommunicationem, ſatis eſt, vt ſi conualeſcat, ſe repræſentet, & ſine confeſſione peccata manifeſtet ſuperiori, vt videbimus *in arti. decim. ſext. ſecundæ ſect.* quia cum in mortis articulo ſit directe abſolutus à culpis, non tenetur iterum ea ſubiicere confeſſario, vt abſoluatur.

6 Verum eſt tamen, quod aliqui tenent, quod de facto tale ſtatutum non obligat ad mortale, vt ſcilicet repetantur peccata, quia apud Ciſtercienſes, apud quos tale ſtatutum eſt, iamdiu conſuetudo confitendi ſic Prælatis ceſſauit, prout fatentur ipſimet Patres Ciſtercienſes. Imo Prælati renuunt audire confeſſiones, nedum Religioſos reos puniunt.

7 His omnibus ego addo, quod modo extat Decretum Clem. VIII. quo præcipitur, vt nullus ſuperior poſſit obligare ſubditum, vt ſibi confiteatur peccata ſua, niſi ipſe ſubditus ſponte id velit facere, vel niſi habeat reſeruata: hæc ſunt verba Decreti: *Non liceat ſuperioribus Regularium confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſeruatum admiſerint, aut ipſimet ſponte, aut proprio motu id ab ipſis petierint.*

ARTICVLVS X.

AN SVPERIOR TENEATVR audire peccata reſeruata ſimul cum non reſeruatis, vt ſubditum abſoluere poſſit à reſeruatis?

1. RESP. ad hoc cum *Caietano, verbo confeſſio. Soto diſtinct. decim. octau. Nauarro in capite Sacerdos, §. quantus de pœnit. diſtinctione quinta, numero duodecimo*, quod (vt etiam nos diximus *ſupra in articulo octauo*) ſuperior poteſt audire peccata tantum reſeruata, & ab eis pœnitentem abſoluere, & remittere ipſum ad confeſſarium inferiorem, ſiue ordinarium, — Caietanus. Sotus. Nauarrus.

alium, vt talis confessarius pec catis non reseruatis pœnitentis, ab eis sacramentaliter eum absoluat.

Rodriquez.

Rodriquez vero putat, contrariam opinionem secundũ Theologiam esse veriorem, scilicet, dictum superiorem eam diuisionem facere minime posse, & sic necessario debere audire peccata reseruata, & non reseruata, prout tenet etiam *Ledesma secund. part. 4. quæstion. 8. artic. secund. dub. 3. conclus. quint. Durand. distinct. decim. sept. quæstion. decim. quint. Syluest. verbo confessio. 1. quæst. 19. Adrian. quæst. quart. de confess. §. 7.* & *Victoria de confess. nu. 162.* Et fundamentum huius opinionis est, quia integritas confessionis est de iure diuino, in quo dictus superior minime potest dispensare, nulla præsertim necessitate, cum ipse superior possit remittere suum subditum ad confessarium inferiorem cum autoritate, vt ipsum ab omnibus absoluat.

Ledesma. Durand. Syluest. Adrian.

Superiores non tenentur audire in cõfessione reseruata, & nõ reseruata.

Nihilominus prior sententia omnino est amplectenda, eo maxime, quia ratio oppositæ sententiæ non cogit, cum diuisio confessionis non fiat per se, sed per accidens, vt supra dictum est. & praxis id habet. nam superiores vt plurimum aliis negotiis Religionis sunt impediti. Itaq; superiores in tali casu possunt

3 PRIMO audire, & quantum in eis est, debent procurare, vt integram confessionem faciant pœnitentes tunc, quando ad eos se præsentant: ipsosque absoluere integre: absque eo, quod remittant ipsos ad confessarios inferiores.

4 SECVNDO possunt audire in confessione solum reseruata, & de illis absoluere: & pro non reseruatis remittere ad inferiorem confessarium, qui reseruata etiam debet audire, vt à culpis etiam aliis pœnitentem absoluat simul cum culpis reseruatis.

5 TERTIO possunt audire reseruata extra confessionem, remittendo absolutionem ad inferiorem confessarium. Quod si facit, tenetur nihilominus seruare sigillum confessionis, deque sigillo *infra in 3. sect. huius tractat. in explicatione vndecimæ conditionis confessionis.* Ratio est quia reuelatio peccati ipsi facta ordinatur ad cõfessionem, prout ait *Ledesma vbi supra* qui cum *Adriano* & *Duran.* affirmat, quod Pœnitentiarii Papæ, quando sic faciunt, non diuidunt confessionem, sed tantum absoluunt à censuris Papæ reseruatis, non potentes, maximis negotiis implicati, integras pœnitentium confessiones audire: & sublatis censuris, iam peccata non remaneant reseruata. Papa enim

1 Superior et extra confessionem potest audire peccata reseruata, sed tenetur ad sigillum.

solum

ſolum peccata cum cenſuris reſeruat.

6 Hic vero ſciendum, quod confeſſio Religioſi, quæ fit iterato ſuperiori, ſi fit ſacramentaliter, oportet, vt ipſe ſuperior abſoluat pęnitentem ſacramentaliter: & per talem abſolutionem confertur pœnitenti noua gratia ſacramentalis, vt tradit *Sotus diſtinct.* 18. *quæſtio. quint. artic. quint.* quia vt docet *Nauarrus libr.* 3. *conſil. de regul. conſ.* 75. *numero ſexageſimo.* nouum ſacramentum propter nouam confeſſionem peccatorum reſeruatorum: cum etiam peccata ſemel confeſſa, & legitime, ac penitus abſoluta, poſſint eſſe iuſta materia ſacramenti pœnitentiæ ſicuti & venialia ſecundum omnes Doctores.

Sotus. *Nauarrus.*

7 Dubitatur hic, an ſuperior teneatur audire confeſſiones ſubditi toties quoties id petierit? Reſpon. quod hoc dubiũ mouetur propter verba Decreti. *numero* 3. dicit enim: *Non cedat ſuperioribus Regularium confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod admiſerint, aut ipſimet ſponte, aut proprio motu id ab ipſis petierint.* In quibus verbis diſponit Summus Pontifex, quod non licet Prælato cogere ſubditum ad hoc, nam alioqui ſi aliis licitum eſt audire confeſſiones, multo magis id ſuperioribus licebit, cum animarum cura ipſis ſit commiſſa, & de iure communi ad id teneantur. Si ergo ſubditus petierit à Prælato, vt ſuas confeſſiones audiat, Prælatus tenetur eum audire. Sed dubium eſt, an toties, quoties.

Dubium.

8 Reſpond. quod ſic: Primo, quia ad id de iure tenetur vt dictum eſt, cum ſit ſuus proprius Parochus, & Decretum id non prohibet ſubditis: niſi per hoc à maioribus, vel æquè neceſſariis curæ oneribus auocetur, vel probabili ei ratione, ſeu coniectura conſtet, quod non expedit illos tam frequenter audire.

Soto. Prælatus tenetur audire confeſſionẽ ſubditi toties quoties ſubdito placuerit.

Secundo, quia multoties expedit ſaluti animarum: ſuperiores enim vt plurimum ſunt peritiores aliis, & ſimul cum authoritate quam habent poſſunt præbere tale remedium illi pœnitenti, quod non poterunt confeſſarii ſubditi. Cum ergo ad modum ſingulare præſidiũ recuperandi oues perditas, & confortandi, ac præmuniendi contra, & aduerſus luporum inuaſionem ſit ſacramentum confeſſionis, & ſuperiores melius quam ſubditi ad id poſſunt oues iuuare, patet, quod eos audire tenentur, quoties id petierint. Quod etiam colligitur *ex capite trigeſimoquarto Ezechielis*, nam Prælatus eſt Paſtor ſpiritualis, & ita tenetur ad paſcendum gregem, vt quod pingue eſt, nõ occidat, infirmũ conſolidet:

Ezech 34.

quod ægrotum ſanet, quod cõfractum alliget: quod obiectum reducat, & quod perierat, quærat, ne grex Domini fiat in rapinam, & deuorationem omnium beſtiarum agri, ſeu dæmonum: ſed ponderandum eſt verbum Prophetæ, ait enim: Quærat quaſi dicat: Non expectet, donec ipſemet veniat: ergo quanto magis per ſe venientem debet recipere.

Deinde pro omnibus, etiam ſæcularibus mouet & illud grauiſſime, quod quoties quis putat, ſe non recordaturum peccati mortalis, quod admiſit, in Quadrageſima, vt illud tunc confiteatur, tenetur illud antea confiteri: vt dicemus *infra in 3. ſection. in explicatio. decima tertia cond. conf.* & tunc de caſu congruitatis põt efficere caſum neceſſitatis: quoad confeſſarium ſaltem. Vnde concluditur, quod quoties parochianus petierit confiteri à ſuo proprio parocho, vel ſubditus à ſuo Prælato, quod tales tenentur eorum confeſſiones audire.

Prælatus cautus eſſe debet, ne ex tanta frequentia confeſſionũ nutriantur ſcrupuli in anima alicuius ſubditi.

9 Sed diſcretione opus eſt in tanta frequentia confitendi, cauere enim debet Prælatus ne in conſcientia ſubditi ſcrupuli nutriantur, vnde multoties expediret eos non audire. Et multo magis attendere debet in concedenda facultate, vt quotidie ad ſacram communionem accedant, nam ſicut iis, qui in via Dei proficiunt, hoc poteſt permitti: ita illis, qui communi curſu in profectu ſpirituali perambulant, aliquando debet denegari: ſed hoc non eſt noſtrum inſtitutum.

ARTICVLVS XI.

Quæritur, quando ſubditus cõfitetur ſuperiori habenti poteſtatem ordinariam ad abſoluendum à caſibus reſeruatis, & ab illo ſimpliciter abſoluitur ab omnibus peccatis, ipſe tamen per obliuionem inculpabilem omiſit aliquod peccatum reſeruatum:

AN SVBDITVS LIBER MAneat à præſentatione, & reſeruatione, ita vt confiteri poßit illud cuicunque confeſſario deputato?

1. RESP. quod circa hoc dubium eſt ſententia valde communis affirmans, tunc auferri reſeruationem peccati: ita tenet *Gabriel. diſtinctione duodecima.* Gabriel. *Adrian. quæſtione quarta de confeſſ.* Adrian. *Sylueſt. verbo confeßio. 1. numero vigeſimoſecundo.* Sylueſt. *Nauarrus in capit. conſideret. §. cautus. numero trigeſimoſecundo, & in Manual. capite vigeſimoſexto, numero decimo tertio.* Nauarr. *Couarru. in capite Alma mater* Couar. Almain.

Ledesma. Cano.

par. 1. § 11. num. 12. *Ledes. 2. p. 4. q. 8. ar. 1. dubit.* 8. Cano *in relect. de pœnit. par.* 5. & alii. Fundamenmentum solum est, quia superior absoluens tollit omnia peccata, etiam reseruata, & hoc ipsum intendit formaliter, vel virtualiter: ergo tollit reseruationem, etiam eorum quæ oblita erant.

Peccata reseruata vel habent excommunicationem, vel non.

2 Sed distinctione vtendum est, nam Primo, peccata reseruata, vel habent excommunicationem annexam vel non. Secundo distinguendũ est de modis confitendi superiori, id enim fieri potest duobus modis, vnus est ordinarius ad communẽ confessionẽ faciendã de peccatis cõmuniter occurrentibus, absque vlla mentione, vel intentione speciali casuum reseruatorum.

Secundus modus est, quando confessio specialiter fit superiori, vel habenti iurisdictionem eius ad hunc finem, exonerandi scilicet omnino conscientiam, & consequendi absolutionem peccatorum reseruatorum, si quæ fortasse pœnitens habeat.

3 Quando ergo pœnitens posteriori modo confitetur, & suã intentionem manifestat superiori, & bona fide dicit illi omnia, quæ memoriæ occurrunt, quamuis aliquis casus reseruatus per obliuionem taceatur, liber manet à reseruatione. Et quoad absolutionem à censuris est etiam hoc certissimũ: quod præcipue docuit *Paludan. dist. 14. quæst. 5. art. 3. concl. 4.* quia ad absoluendum à censura per se, & directe, non est necesse distincte, & in particulari cognoscere causam censuræ, sed sufficit voluntas generalis absoluendi ab omnibus, etiam reseruatis, quã profecto habet superior in illo casu.

Paludan.

4 Sic à simili in visitatione superiorum, quando absoluunt ab omnibus pœnis, & censuris, sufficit tunc habere intentionem absolui de omnibus; nam si postea aliqua censura in memoriam venerit, iam est ablata, & absoluta.

In visitatione Superiorum qui habet intentionem vt ab omnibus censuris absoluatur, etiã ab oblitis absolutus est.

Sic quoque in tempore Iubilæi plenissimi, quando datur facultas pro omnibus casibus reseruatis, & censuris: tunc enim si per obliuionem non recordatur quis *de aliquo casu alicuius casus*, vel censuræ; potest, & sufficit, quod confitetur postea peccatum illud sacerdoti deputato, nam amplius non est in illo casu reseruatio, seu censura aliqua.

Si vero confessio fit superiori, nulla facta mentione, vel intentione casuum reseruatorum; tunc non satis est, vt peccatum oblitum, quod antea erat reseruatum, postea maneat non reseruatum, & sine onere confitendi illud superiori. Vide *Suar. t. 4. disp. 31. sect. 4 assert. 2. ibi.* Quartum punctum.

ARTICVLVS XII.

AN QVANDO IDEM PECcatum pluribus modis reseruatum est, ablata reseruatione, auferantur & reliquæ?

1 RESp. quod in hoc dubio possumus agere de ablatione reseruationis per absolutionem directam ipsius culpæ reseruatæ, vel per alium modũ. De priori modo, nulla potest esse dubitatio, regula enim est semper vera, scil. peccatũ per directã absolutionem validam semel remissum, simpliciter, & absolui non manere amplius reseruatum, quia iam non est materia necessaria cõfessionis. Potius ergo inquirendum est, quãdo peccatum habet plures reseruationes, quid necessarium sit ad tollendam reseruationem, ita vt absolutio valida sit.

Reseruatio vel fit cum censura, vel sine censura.

2 Pro quo notandum est, quod reseruatio vel fit sine cẽsura, vel cum cẽsura: si priori modo, existimo in primis, si reseruationes factæ sint ab eodem superiore, licet videantur plures, in re tamen non esse, nisi vnam repetitam: ideoque per vnam facultatem absoluendi à tali peccato, tolli omnem reseruationem huiusmodi. Voco autem eundem superiorem, non solum per idẽtitatem personæ, sed etiam per identitatem potestatis, seu Prælationis; vt si vnus Prouincialis reseruet vnum peccatum per vnum statutum, & successor eius per aliud statutum, vel per declarationem ab homine.

3 At vero si idem peccatum sit reseruatum à duobus superioribus subordinatis, vt à Prouinciali, & à Generali; tunc clarum est, facultatem Prouincialis non sufficere ad tollendam reseruationem simpliciter respectu Generalis, quia non potest inferior restituere iurisdictionem, quam superior abstulit sibique reseruauit.

E contrario autem *Nauar. in Man. cap. 27. nu. 261.* ait quod ablata reseruatione Papali, aufertur & Episcopalis: & ad propositum in Religione, ablata reseruatione Generalis, aufertur & illa Prouincialis. Hoc autem nõ placet *Suarez vbi supra. sect. 4. in fine.* Vterque tamen dicit verum suo modo: quod vt manifestum fiat, distinguendum est: nam vel tunc Papa vult auferre omnem reseruationem respectu casus illius, vel solum suam: primo modo, verum dicit *Nauarrus*. secundo modo, verum dicit *Suarez*: Idem dicendum censeo de Generali, & Prouinciali proportionaliter.

Nauar. Ablata reseruatione Papali, aufertur & Episcopalis, q̃n hoc est verum.

Suarez.

4 Si vero circa vnum peccatum sunt plures reseruationes respespectu cẽsuræ, quia scilicet, tam superior, quam inferior non solum reseruarunt sibi casus, sed etiam cum censura; tunc ablata vna censura, non aufertur alia;

& opus

& opus est, vt quilibet auferat suam censuram vel per seipsum, vel per suum & delegatum.

Articvlvs XIII.

An possimvs vti extra confessionem illa notitia, quam habuimus in confessione?

1 Resp. quod circa hoc, distinguendum est de vsu, nam aliquis vsus est, ex quo sequitur aliqua suspicio, & est vsus ex quo nulla sequi potest. De priori, regula certa est, vsus huius notitiæ cum morali periculo reuelationis directæ, vel indirectæ, nunquam est licitus. v. g. est superior, qui audit confessionē subditi: ex vi illius non potest illum ita gubernare, vt alii possint suspicari de peccato illius, neque in specie, neq; in genere, vt auferendo illi ministerium aliquod, vel mutando locum & sumus Pontifex in suo Decreto disertis verbis id ꝓhibet dicens. *Tam superiores pro tempore existentes, quam confessarii, qui postea ad superioritatis gradum fuerunt promoti, caueant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerūt, ad exteriorem gubernationem vtantur atq; ita per quoscunque Regularium superiores, quicunq; illi sint, obseruari mandauit.*

Vsus notitiæ in confess. comparatę, cum morali periculo reuelationis confessionis directe, vel indirecte, nō est licitus.

Hic vero occurrunt nonnulla dubia.

Primum est, An liceat imponere pœnitenti pœnitentiam publicam in satisfactionē peccati commissi, etiamsi inde sequatur reuelatio indirecta, id est, suspicio alicuius criminis grauis, vel in particulari, vel in generali talis pœnitentis? Ad quod dicimus, id fieri non posse, nisi ex spontanea acceptione pœnitentis: quia omnis reuelatio indirecta repugnat sigillo: quando vero pœnitens voluntarie acceptat, iam non est reuelatio confessionis, sed ipsemet pœnitens se prodit.

Pœnitentiam publicā pro peccatis cōmissis non licet imponere pœnitenti, nisi ex consensu ipsius.

3 Sed difficultas maior est, quādo confessarius id iniungit non tantum in punitionē peccati commissi, sed in remedium cauendi simile peccatum, aut tollendi scandalum, vel aliquid simile.

In quo casu, si supponitur, medium illud esse necessarium, potest illud confessarius præcipere pœnitenti, vt verbi gratia quod dimittat officium, vel hāc domum, seu monasterium, aut aliquid simile, & ipse tenebitur obedire.

Quod si noluerit, dimitti potest sine absolutione, & ita nulla est fractio sigilli, vt inquit Suarez, quia si aliud fit, totum est medio consensu, & voluntate pœnitentis: neque est grauamen aut onus contra sigillum, ꝙ ille consensus per pręceptum, aut per cōminationem negandi absolutionē extorqueatur, quia supposita vera necessitate, illud

Suarez.

præceptum non tam imponitur à sacerdote confessario, quam declaratur pœnitenti obligatio, quam in seipso habet: & ideo comminatio illa iusta est, imo & necessaria, quia non potest aliter confessarius debito modo fungi suo munere.

4 Sed vlterius restat dubitatio, an sit in potestate confessarii auferre talem occasionem, An possit ipso inuito illam auferre, non obstante suspicione, quæ moraliter inde timetur? Exemplum commune est, si confessarius sit superior Religionis, qui potest mutare officium, vel locum subdito, ex quo pendet talis occasio, Aliqui affirmant, & solet tribui hæc opinio *Gabrieli*, tribuitur etiam *Henrico quodlibet*. 8.*q*. 28. qui solum hoc significat in eo casu, in quo suspicio solum timetur apud aliquem, respectu alicuius, qui iam nouerat peccatum pœnitentis.

Gabriel. Henric.

5 Vera tamen sententia est, cum tali suspicione nunquam licere, quia esset indirecta reuelatio, quæ semper est illicita, etiam respectu vnius, cui sunt notæ res talis pœnitentis, nam ei saltem nota fit confessio: quod semper est prohibitum, etiam in peccatis publicis.

Mutatio officii, vel loci cum suspicione morali reuelationis confessionis non est licita.

At vero si superior id posset facere sine vlla suspicione respectu aliorum, & res sit talis, quæ pendeat ex arbitrio eius, multorum sententia fuit, posse superiorem, talem rem auferre, & mutare vt occasionem peccandi auferat, non vero alias, sic habet *S. Thom. quodlib.* 5.*art*. 13. *& in* 4. *dist*. 21. *quæst*.3. *art*.1 qui dicit, *posse superiorem Religionis priuare subditum aliquo munere hac de causa, quando talis mutatio fieri potest solo arbitrio superioris: nam si officium habeat certum tempus designatum, & auferri non soleat extra illud, nisi propter aliquam causam, tunc non posset hoc fieri, quia esset reuelatio confeßionis: & idem est, quandocunque in particulari timeretur talis suspicio.*

S. Tho.

6 Idem tenet *S. Bonauentura in* 4.*dist*.21.*in* 2.*p*.*ar*.2.*q*. 1.*ad vltimum*.dicens.

S. Bonau.

Superior debet ei persuadere voluntariam ceßionem, & quod ipse petat absolui ab onere officii. Quod si non vult, non debet eum absoluere, sed debet eum sustinere: nisi sit talis religio, in qua subditi poßint transmutari, vel transferri sine diffamiæ nota.

7 *Scotus* idem confirmat *in* 4. *dist*.21.*q*.2.*ad penult*. his verbis. *Si in Collegio est consuetudo communis, vt sine nota quilibet extra Monasterium curam habens, vel sine cura moram trahens, reuocetur pro libito Præsidentis, vel etiam non paßim pro libito, sed quandoque pro alia causa honesta, vt nunc iste quiescat in claustro, nunc laboret cum Martha in exteriori ministerio, & nunc ille,*

Scotus.

prout

prout vtile visum fuerit Præsidenti: tunc dico, quod Monachum confessum de crimine commisso in aliquo loco extra Monasterium, vbi moratur, potest Abbas ad Monasterium reuocare, quia in hoc, in nullo peccatum prodit: licet aliquis dixerit, quod confessor nullo modo potest se habere aliter ad confessum ratione confeßionis, quantum ad quemcunque actum extra forum illum, quam si penitus nihil audisset.

Si autem est consuetudo in Collegio, quod non transferatur Monachus sed de loco forinseco ad claustrum, nisi ratione delicti, vel, insufficientiæ illius loci: non videtur tunc licitum Abbati, confessum ad Monasterium reuocare.

8 *Si dicas, Non apponit remedium oui suæ ad salutem?* Respondeo, consulat sibi in foro pænitentiæ meliori quo poterit modo, vt illum locum periculosum dimittat. Si noluerit NON ATTENTET ESSE DEVS, sed defectus occultos sibi secundum iustitiam incorrigibiles Dei correctioni dimittat. Et eodẽ modo poterit se gubernare superior loci cum quolibet Religioso officiali, vtputa cum quæsticario, sacristano, vel huiusmodi. Ponam hic verba Decreti Clem. 8. de quo supra sub num. 5. *Tam superiores pro tempore existentes, quã Confessarii, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caueant diligentißime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeßione habuerunt, ad exteriorem gubernationẽ vtantur. Atq; ita per quoscunque Regularium superiores, quicunque illi sint obseruari mandauit.*

Verba aurea Scoti.

ARTICVLVS XIIII.

AN QVÆLIBET PECCATI *occasio sit necessario euitanda.*

1 RESP. Circa hunc articulum præsuppono, Primo, quod hic non est sermo de occasione peccati venialis: nam cum nec occasio talis, nec ipsummet peccatum veniale impediat gratiã, nullus necessitatur ad eam relinquendam, neque alicui in tali occasione existẽti, iure potest denegari absolutio. In hac conclusione cõueniunt omnes Doctores. Secundo præsuppono, quod neq; est necesse relinquere occasiones remotas peccati mortalis, cum non sint peccata: alioquin omne creatũ quasi esset, vel posset esse occasio remota ad peccãdum: sic Sap. 14. *creatura Dei factæ sunt in deceptionem animæ hominum, & in odium, & in muscipulam pedibus insipientium.* Tertio præsuppono, quod ad hoc vt aliqua occasio sit mortale, vel propinqua ad mortale, non sufficit, vt pœnitens, & confessarius credant, quod nisi ab illa discedat, aliquoties peccabit mortaliter: nam vt recte dicit *Innoc. 3. in cap. omnis, de pœnit. & remis.*) sufficit proponere firmiter,

Occasio venialis peccati non necessario vitanda.

Occasio remota peccati mort. non est necessario euitanda.

Sap. 14.

Occasio propinqua peccati mort. quæ necessario relinqui debet.

miter, vt nunquã peccabit mortaliter, auxilio Dei fretus. Sed neque Confessarii credunt militibus, aut mercatoribus, quod in suis exercitiis nunquam peccabunt mortaliter: neque propter hoc debent eis imponere, vt talia exercitia dimittant, sicut neque *Ioannes Baptista* id militibus præcepit *Luc.* 3. tantummodo eis dixit: *Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris.*

Occasio propinqua per mort. quæ.

Quarto suppono, quod vt aliqua occasio dicatur mortalis, aut propinqua ad mortale, ita vt necessario debeat euitari, non semper est illa, quæ sine magna difficultate non possit exerceri absque peccato, vt dicit *S. Gregor. relatus in cap. negotium. de pœnit. Dist.* 3. difficile est valde militi, & mercatori in suis exercitiis à peccato cauere: & summatim omnes Doctores ibidem, nõ est necesse, vt tales dimittant talia exercitia: licet bene esse sit ea relinquere, vt non habeant occasionem peccandi. Et præterea praxis docet, quod vni est occasio mortaliter peccandi, non semper est idem pro alio: alioquin vix officium quodlibet reperitur, in quo aliquando officialis non peccet aliquando: vide *Nauar. in suo Man. c.* 3.

S. Greg.

His suppositis

2 Respondeo cum eod. *Nauar. ibid. num.* 13. quod non omnis occasio est necessario euitanda, sed sola illa, quæ vel est peccatum mortale, vel ad illud proxima. Sed præstat audire ipsum Nauarrum, qui sic ait. Vt aliqua occasio faciat peccare, & ideo necessario vitanda sit, non satis est, vt pœnitens, & confessor credat, quod nisi pœnitens se abstineat, ab ea, non nunquam ob eã peccaturus est, etiam mortifere in suis officiis: neque oportet id credere, vt pœnitens absoluatur, iuxta *Innoc.* 3. *in c. omnis*, quanquam teneatur proponere, se amplius ope diuina nunquam mortaliter peccaturum.

Innoc. 3.

3 Vnde sciendum: quod occasio propinqua huiusmodi, à qua pœnitens necessario debet abstinere, atque statuere, se nunquam ea vsurum, vt à confessario absolui possit, est omnis illa, & sola, quæ est peccatum mort. aut talis occasio peculiaris, qua credit, vel debet credere confessarius, vel pœnitens, nunquam, vel raro se ea vsurum sine peccato mortali, bene perpensis eius circunstantiis. Itaq; quatuor debent concurrere, vt quis nõ cogatur relinquere occasionem peccandi. 1. vera pœnitudo præteritorum. 2. verum propositum non peccandi, cum se inuenerit in ea. 3. credulitas, quod Deo iuuante, non peccabit, cũ in ea se inuenerit. 4. quod subsit aliqua rationabilis causa non se separandi ab ea. Et infra subdit. Recte faciunt confessarii absoluendo multos adolescentes, qui

Quatuor circunstantiæ requiruntur, vt quis non teneatur relinquere ocças. peccandi.

uersan

versantur inter mulieres emendo, vendendo, laborando, & conuersando, absque cohabitatione illarum in eadem domo: licet non proponant perpetuo abstinere ab occasione peccandi, quam id illis præbet: quamuis sæpius peccent voluntate, uerbis, aut tactibus impudicis, & etiam copula: quia occasio, quæ ex hoc præbetur ad peccādū, non est ex se peccatum mortiferum, neque huiusmodi, vt fere semper faciat mortaliter peccare eos, qui ea vtuntur. Hęc & alia multa habet *Nauar: in loc. cit.* ex quibus confessarius Regularium potest eligere ea, quæ ꝑ gubernandis suorum pœnitentum Regularium animabus faciunt, pro fugienda occasione peccati.

Limitatur Nauar. doctrina.

4 SED obseruandum censeo *in prædicta Nau. doctrina*, in eo scilicet, quod ait, quod poterunt absolui adolescētes, qui versantur inter mulieres emendo &c. Hoc, inquam, & quodcumque simile, in quo *Nau.* facit facultatem absoluendi, sic temperandum videtur vt locum non habeat, quando pœnitens expertus est, se tali occasione data statim, aut quasi statim cadere: nisi accedant nouæ rationes, & circunstantiæ, ob quas rationabiliter sperare possit, se non peccaturum, etiam occasione huiusmodi data.

Suarez.

Suarez etiam optime dicit *in 4. to. disp. 32. sect. 2. n. 4.* scilicet, ꝙ in hoc vix potest certa regula tradi, quia tota hæc res, maxime pendet ex prudentia confessoris. Solum est aduertendum, quod vt aliqua sit mortalis occasio proxima, necessarium esse, vt vel ex suo genere talis sit, quæ frequenter inducat homines similis conditionis ad tale peccatum: vel vere, vt experimento constet, in hoc homine habere talē effectum. Deinde necesse est, vt illa occasio voluntaria sit: quia alias, quod ex illa nascitur, vt sic, non erit voluntarium, neque ipsa in se poterit esse culpabilis. Vnde fit, quādo moraliter vitari non potest, illam non cēseri voluntariam, neque assumptam, sed illatam: & ideo non esse morale, sed necessitatem quandam potius, vel impotentiam, propter quam non sit homo absolutione dignus. Oportet tamen aliis mediis vti ad curandum hominem, & probandum, an eius propositum efficax sit: neque est illi neganda absolutio, etiamsi iterum, atq; iterum reincidat: maxime si aliquantulum se contineat, & numerū peccatorū paulatim diminuat. Interdū vero differri pōt absolutio, & maior aliqua pœnitentia, vel cautio adhiberi: ꝙ si tandē experimento constet, hęc non sufficere; cogendus erit interdum pœnitens ad tollendam occasionem, etiā cū graui temporali nocumento: semper tamen magna prudentia neces-

saria est, vt scandalum vitetur.

5 VERVM quia tractatus iste, & labor noster Religiosis ad perfectionem tendentibus præcipue desudat; placet hic transcribere ea, quę habet *S. Bonauentura in Opusculo de modo confitendi, & de puritate conscientiæ, in cap.* 14. vbi dicit sic. Quoniam multi videntur negligere, vt agnoscant affectiones suas vitiosas, & per consequens non curant confiteri, cum tamen diligenter sint perscrutandæ, & cum vitiis orientibus ex ipsis exprimendæ; ideo prætermittere non intendo. Quia multi afficiũtur nimis ad seipsos, quidam ad alias personas, quidam ad honores, quidam ad diuitias temporales. Et quia hæc sunt sicut munus inter Deum, & animam, ideo nullus hominum habens aliquid de prædictis, potest in via Dei proficere, nec habere puram orationem: & maxime quando est carnalis affectio ad personam: & de hac intendo modo loqui. Nã talis affectio multos spirituales sub specie spiritualis amicitiæ à statu orationis impedit, & impediuit.

S. Bonau.

Variæ & noxiæ inclinationes hominum.

Hæc est inquietudo mentis pestifera, orationem mentis, & oris inficiens, & dispergens, & affectus contrarios orationi in mente generat, & exercet: nam sicut oratio pura mẽtem purificat; sic carnalis affectio, & immunda, mentem inficit, & obscurat, contristat, debilitat, & desiccat, & corpus eiusdem maledictionibus implicatur.

6 Et quoniam spiritualibus loquor, propter quos illa scribo, nouerint ipsi, quod, licet carnalis affectio sit omnibus periculosa, & damnosa, ipsis tamẽ magis perniciosa, maxime quando conuersantur cum persona, quæ spiritualis videtur: nam quamuis horum principium videatur esse purum, frequens tamen familiaritas, domesticum est periculum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum.

Spiritualis cautela.

Quæ quidẽ familiaritas quãto plus crescit, tanto plus infirmatur principale motiuum, & vtriusque puritas maculatur: nõ tamen de hoc statim perpendunt, quia sagittarius ille non statim à principio mittit sagittas venenatas, sed solum aliqualiter vulnerantes, & amorem augmentantes.

AD tantum vero deueniunt, vt iam non veluti angelos, sicut incæperant, se inuicem alloquãtur, & videant, sed tanquam carne vestitos se mutuo intueãtur, & saucient mentes quibusdam commendationibus, ac verbis blanditoriis, & adulatoriis, quæ videntur ex prima deuotione procedere: exinde vnus incipit appetere alterius præsentiam corporalem, quia forma, vel species corporum

in vtri-

in vtriusque mente concepta incitat eos ad volendum præsentiam corporalem, quasi insit eis præsentia mentalis: sicque spiritualis deuotio paulatim conuertitur in corporalem & carnalem: & sic ipsorum mentes, quæ solebant in oratione cum Deo absque intermedio loqui: tunc inter se, & Deum, alter alterius ponit corporalem effigiem, quam velant & obtenebrant, ponentes sibiipsis faciem Dei, cum facie creaturæ.

Et non minus horrendum est, cum ii proprium errorem percipere, & emendare deberent, potius in nutrimentum erroris illud totum iudicant ex maxima charitate procedere: cuius merito, puto, & sibi inuicem mentientes referunt, ꝙ in oratione vnus alteri præsentatur, quo oratio reddatur delectabilis, ac si pro se inuicem orare cogantur gratia, & virtute diuina: ac per hoc consolationem simpliciter sensualem, quam habent in illa præsentatione de se ipsis facta in oratione prædicta, æstimant, ac affirmant, ac asserunt esse spiritualem gratiam & diuinam.

7 Quales autem illusiones recipiant à sagittario supradicto, specialiter mulieres, quæ citius fidem adhibent illusioni mentali, esset horribile, & quasi impossibile declarare. Sentiunt namque in oratione prædicta, & præsentatione mentali calorem quendam ignitum à sagittario illo iactum, quem credunt, & dicunt, ignem charitatis à Spiritu sancto immissum, volentem coniungere spiritum vnius spiritui alterius vinculo charitatis: cum tamen sit ignis libidinosi amoris, prout frequenter exempla manifestant: & inde deliberant se tanquam spiritualiter vnitos, posse securius, prolixius, & sæpius simul loqui, atque in hoc, tempus non perdere, sed lucrari.

Proinde modos mirabiles, & insolitos, & cautelas adinueniunt, quibus procurant simul colloqui frequenter, allegantes vnus alteri causas vtilitate, & necessitate depictas, cum tamen in veritate nihil aliud sit causa, nisi onus, cui ratio succumbit.

Sic itaque carnali concupicentia excæcati, tempus, quod olim in oratione consueuerant expendere, ac spiritualiter occupare: nunc in huiusmodi familiaritatibus, & colloquiis perdunt, & sic (quod dolendum est) allocutiones diuinas pro carnalibus commutantes, amodo igitur (nisi mora serotina cogente, aut alia ineuitabili causa) non possunt ab inuicem discedere, & tunc inuiti, & tristes discedunt. Hæc autem tristitia est certissimum in-

dicium, quod carnis vinculo sunt alligati: & per hoc visitationes, & consolationes diuinæ à carnalibus, & diabolicis discernuntur.

8 DENIQVE quamuis multis se exponant periculis & multa mala incurrant, dum eorum obtenebratis conscientiis iudicant, quædam sibi tanquam spiritualibus esse licita, quæ fieri nequeunt absque peccato, & periculo: putaui tamen melius esse, non multa de hoc, calamo exarare. Hæc tamen non tacere valeo, quin aliqualiter referam maxime q̄a non longe à temporibus istis similia contigerunt.

Tandem, spirituales prædicti, quandoque se deduci permittunt: *vt se inuicem familiariter tangant sub specie charitatis, reserantes sibi inuicem immensum cordis amorem, quod impudenter, charitatem appellant.* Sed in hac reseratione amoris, est summum periculum, quia ex hoc fabricantur sagittæ, quæ mentes eorum vulnerant mortaliter, ac venenant.

Nota. Et quod supra omnia videtur mihi horrendum, Deo, & Angelis, hominibus, & dæmonibus, fuerunt iam aliquæ spirituales nomine, spiritu luxurioso imbutæ, quæ in excusationem suæ libidinis, præsumpserunt dicere, se habuisse in illis actibus impudicis magna sentimenta de Deo. Quod nihil aliud iudico, nisi quoddam incitamentum, & inductiuum ad similia securius iterandum, & peiora perpetrandum.

9 Dic mihi, qui talibus credis, & adhæres, si isti sunt vere spirituales, vt asseris, quid aliud loqui, aut facere deberent, nisi quod à Spiritu sancto procedere potest, vel procedit? Ab illo autem nihil procedit noxium, sed solum quod est vtile, & honestum. Quid enim ad Spiritum sanctum de talibus osculis, aut qualem honorem inde consequitur Deus, & quæ vtilitas, aut quæ necessitas tibi ad salutem, vel alteri, vt hos tactus facias, aut patiaris? Quæ conuentio Spiritus ad libidinē carnis? Quæ igitur præsumptio tua, vt hanc contumeliam inferas Spiritui sancto, scilicet, attribuēdo sibi tuæ impudicitiæ fætorem, quem vix dæmones patiuntur? Quæ inquam, temeritas tua mulier hypocrita, à facie Dei proiecta, vt dicas, delectationem carnis libidinosam esse gratiam, & consolationem diuinam? Recede ergo fera pessima de finibus meis, quia dæmones, nequeunt tuam præsentiam sustinere.

10 HÆC itaque fratres cariſſimi, non incongrue huic operi ſunt inſerta, vt ſciat vnuſquiſque, quod hæc venenoſa affectio, ſub colore ſpiritus acquiſita in homine impedit puritatē confeſſionis, & cordis munditiam: vt ſic hanc fugiant, tanquam vitioſam rubiginem, quæ vix poteſt aboleri de mente, ſi alicui fuerit applicata: præcipue quia tales perſonę quandiu ſunt hac ſagitta percuſſæ, quaſi nunquam pure, & integre confitētur: eo quod ipſum morbum deſpicabilem in perſona ſpirituali, verecundantur toties detegere plene, & integre confeſſori, quia uerentur exprimere aliquas circunſtantias tali affectioni annexas, quas vel tacent, vel imperfecte explicant, vtentes verbis operientibus dictum morbum, ſicut ſunt, occupatio mentis quaſi continua circa perſonam dilectam, & in oratione, & cunctis actibus ſuis, & imaginationes turpes de ipſa vana complacentia cordis in memoria, & aſpectu mentali ipſius, & negligentia in euitando eius præſentiam, & colloquium: & alia, quæ experiuntur ipſi.

Quod bene aduertant.

Propterea ſępe mutāt cōfeſſorē aut vellent mutare, ſi poſſent, ſicq; triſtes ſunt, & acedioſi frequenter, tam ratione affectionis fluctuantis in mente, quam ratione confeſſionis imperfectæ, de qua ipſimet non contentantur: ſed ꝙ peius eſt, cum ipſi deberent quærere medicos ſpirituales cautos, & peritos, ac expertos, qui ſcirent, illam ægritudinem, & cauſas eius agnoſcere, & congruum remedium adhibere: non ſolum non faciunt, ſed potius, ſi ſemel ad aliquem talē peruenerint, ipſum ex tunc fugiunt, nec reuertuntur ad ipſum.

Quærunt ergo confeſſores idiotas, & ſimplices, qui nec morbum intelligunt, nec cauſas eius agnoſcunt, & ideo neſciunt congruam adhibere medelam.

11 TANTVM de hac materia dixiſſe ſufficiat, vt per hoc confidenter animentur, per viam puram, & immaculatam incedere, & fugere periculoſam peſtem, familiaritatem mulierum ſpiritualium, quæ non melius, quam fugiendo vitatur. Satis enim poſſet quis hac ſagitta percuſſus ſe ieiuniis, vigiliis, ac diſciplinis affligere, & orare: quod ſi non fugiat perſonam, & omnem occaſionem deſpiciat, nūquam curabitur illo morbo, ſed magis augebitur illud vulnus.

Familiaritas fœminarum ſpiritualium maxime vitanda.

Propter quod ſequamur cōſilium *Beati Hieronymi in epiſt. ad Oceanum*, dicentis: fœminam quam vides bene conuerſantem, mente dilige, non frequentia corporali: quia initiū

libidinis

mulier, & mũdus fugiendo vincuntur.

libidinis est in visitatione mulierum, & mundus cum mulieribus non melius vincitur, quam fugiendo: quia cæteris vitiis, & morbis potest quis resistere: huic tamen non potest, nisi per fugam.

Et alibi: si mulier potuit vincere eum, qui iam erat in Paradiso: non est mirum, si eos impediat, qui nondum ad Paradisum peruenerunt. Et iterum *ad Nopotianum epist.* 2. solus cum sola non sedeat in secreto, absque arbitrio, & teste. Et *ibidem paulo post:* Ne sub eodem tecto solus cum muliere manseris, nec in præterita castitate confidas, quia nec tu Samsone fortior, nec Salomone sapientior; si forte dicas: Iam corpus emortuum est: dico tibi, quoniam diabolus viuit, cuius flatus prunas extinctas ardere facit.

Idem ibidem dicit: Omnes Virgines Christi, & puellas, aut æqualiter dilige, aut æqualiter ignora. Item *Diuus Augustinus* dicit: sermo breuis & rigidus cum mulieribus est habendus, nec tamen quia sanctiores fuerint, eo magis alliciunt, & sub prætextu blandi sermonis, immiscent se vitiis impiissimæ libidinis. Crede mihi, Episcopus sum, in Christo loquor, non mentior. Cedros libani, id est, contemplationis altissimæ homines, & gregum arietes, id est, magnos Prælatos Ecclesiæ sub hac specie corruisse reperi, de quorum casu non magis præsumebam, quam Hieronymi, & Ambrosii: Sic ait *Bernardus sermon.* 65. *in Cantic.* Quotidie conuersari vis cum muliere, & continens putari? esto quòd sis, maculam tamen suspicionis portas. Scandalum mihi es: tolle materiam, & causam scandali, quia væ homini illi, per quem scandalum venit.

Hæc ex sancto Bonauentura: Quæ omnia transcripsimus, quia magnopere deseruiunt ad cognoscenda pericula, quæ sunt in variis, & diuersis occasionibus. Vnum hic addam ex *Diuo Bernardo:* Quid tibi cum fœminis, qui in altari cum Domino familiaris es? quare eisdem labiis oscularis in altari filium Virginis, quibus in lupanari oscularis filiam meretricis?

ARTICVLVS XV.

QVID FACIENDVM, quando ex vsu confessionis nulla sequitur reuelatio?

1. RESP. ad hoc, quod aliqui dicunt, quod quando ex tali vsu, neque indirecte, neque morale periculum eius,

non sequitur, non est per se malus talis vsus: imò poterit sæpe esse honestus, & licitus, nisi specialiter prohibeatur. Ita docent omnes Doctores citati *supra in art. 13.* quia illa actio non est contra sigillum, quandoquidem nullo modo est contra secretum: vnde potest ex confessione vnius in confessione alterius aliquam interrogationem facere necessariam, vel vtilem pœnitenti, tali modo, vt alius non intelligat, vnde confessarius moneatur ad interrogandum, vt notarunt *Syluest. verbo confessor. 3. quæst. 26* & *Nau in Man. cap. 8. n. 17.* Et potest ipse confessarius diligentius custodire rem propriam, vel aliquid simile, quia in his omnibus, nec pœnitēti, nec sacramento fit iniuria ex dicta hypothesi, quod nulla timeatur indirecta reuelatio.

Dixi (*nisi specialiter prohibeatur*) quia si prohibitio legislatoris accedat, nullo pacto pōt fieri: & tunc est, quod quia *Clemens 8. in suo Decreto* prohibet talem vsum, saltem pro regularibus, & eorum gubernatione, vt videre est *in ipso Decreto in principio huius tractatus posito sub nu. 5.* quod nullo pacto superiores Regularium debent ea vti: & ita obseruandum est, tum quia verba textus sic sonant: tum quia vel maxime, res de se mala est: aliter enim confessio paulatim redderetur onerosa plusquam est.

ART. XVI.

An possit superior, siue elector propter solam scientiam in confessione habitam alicuius grauis culpæ, negare suffragium ei, qui exterius reputatur dignus: ipse autem per confessionem scit esse indignum!

1. Resp. quod circa hoc grauès Doctores affirmāt simpliciter, nō posse solū, sed etiam debere, quando nullum est periculum reuelationis, ita *D. Thom. D. Bon. Scot. Sylu. & Sotus* relati *supra in art. 13. & Nau. in cap. Sacerdos. nu. 150. de pœnit.* ait. Secundum omnes iustè quis potest electoribus dissuadere alicuius in Prælatum electionem ob solam malitiam de eo scitam per confessionem: dummodo ita rem gerat, vt nullo modo peccatum ipsius illi prodat. Et *ibid. num. 146.* ait si sint latæ aliquæ pœnæ, vel censuræ ipso iure contra eligentem indignum, eas incurrere electorem, qui eligit indignum in sola confessione cognitum: & ibi citat *cap. cum in cunctis de elect. & c. perpetuo eod. tit. in 6.* Sed ibi nihil speciale habetur pertinens ad sigillum, sed solum generalis prohibitio, ne eligatur indignus. Ratio verò huius sententiæ est, quia eligere indignum est intrinsecum malum, & tunc potest vitari hoc malum sine incommodo sacramenti.

D. Tho. D. Bon. Scotus. Syluest. Sotus. Nauar.

Propter scientiam in confessione habitam posse alicui negari suffragium, quidam sentiunt.

Eligēs indignū incurrere in pœnam, si qua est posita, etiam si sciat ex confessione illum esse indignum, Nauarrus tenet.

2 Hæc sententia limitanda est, Limitatur

prædicta sententia.

vt scilicet non procedat, quando suffragia publicè feruntur, quia tunc periculum est alicuius manifestationis, vel suspicionis, cum supponatur persona publicè digna. Secundò limito, vt etiam in occultis electionibus nulla incurratur pœna, vel censura eligendo indignum, quicquid sit de culpa vt melius dixit *Soto in 4. distinct. 21. quæst. 3.* vbi citat *Palud.* nam leges imponentes pœnas has, semper loquuntur, secundum scientiam communem, & cognitionem humanam.

Non incurrere aliquã pœnam eligens talẽ, verior est sententia.

3. Denique addo, probabilius mihi videri, nullam committi culpam eligendo dignum in publica fama, etiam si per solam confessionem cognoscatur indignus, quia propter reuerentiam sacramenti, potest quis licitè non vti illa scientia: sed ita se gerere, ac si nihil nouisset: quia illa scientia non est per se regula talis actus. Quod verò non teneatur quis vti illa scientia, affirmare non audeo propter dictorum auctorum auctoritatem, & sententiam, quia intelligenda est, vt sæpè dixi, vbi prohibitio humana non interuenerit. *vide quæ diximus in fine articul. præcedentis.*

Palud.

Circa hanc materiam annotat *Palud. vbi supra*, quod ille qui eligit indignum, quem sola confessione talem esse nouerat, non incurrit pœnam suspensionis, de qua *in cap. cum in cunctis. §. fin. de elect.* quod etiam probat *Adriã.* & quia talis sententia rationabilior est, & magis conformis *Decreto Clem. 8.* propterea est amplectenda, quicquid dicat *Nauarrus.* Vide etiam *Rodriquez in tom. 2. qq. regul. quæst. 53. art. 4.* quiidem quod nos tenet.

Adrian.

Rodriquez

Art. XVII.

An debeat superior facultatem concedere subdito petenti, vt possit ab aliis absolui à casibus reseruatis? Vel. An debeat dare talem facultatem confessario id petenti?

Resp. quod circa hoc duæ possunt esse extremæ sententiæ, vna absolutè negans, altera affirmans.

1. Prima absolutè negat teneri vnquam Prælatum ad hanc facultatem concedendam, quæ fundari potest in verbis *conc. Trid. in sess. 14. cap. 7.* dicentis *Extra quem articulum Sacerdotes cum nihil possint in casibus reseruatis, id vnum pœnitentibus persuadere nitantur vt ad superiores, & legitimos Iudices pro beneficio absolutionis accedant.*

Conc. Trid. Prælatus non tenetur concedere talem facultatem: sic multi docent.

In quibus verbis pondero primo illam particulam (*id vnum*) nam certè si subditus habet ius exigendi à superiore prædictam facultatem, & ipse eam concedere tenetur: vix poterit

confessarius suadere pœnitenti, vt ad superiorem accedat, sed potius ipse pœnitens potest persuadere illi, vt suo nomine, quamuis in particulari tacito, facultatem exigat, quam superior tenetur ei concedere. Deinde pondero illam particulam (*legitimos iudices*) quia legitimus iudex alicuius causæ nulli facit iniuriam, si per se velit eam iudicare: neque tenetur, eam alteri committere, si ipse sit idoneus Iudex, vt supponimus. Sed superior in hac causa se habet, vt legitimus Iudex, prout dicit *Concil.um, ergo &c.* Atque hæc opinio potest tribui *Victoriæ in summa capit. 4. num.* 147. *de confessione.* quatenus ait, Quando non interuenit specialis causa rationabilis extrinseca, & quasi per accidens, sed solum intrinseca difficultas, quam secum affert confessio, nimirum erubescentia confitendi cum superiore: aut timor amittendi apud illum bonam opinionem: non teneri superiorem ad dandam hanc facultatem, quia alias homo nunquam teneretur confiteri suo Parocho. & in eadem sententia potest citari *Nauar. in Man. cap.* 7. *numer.* 8. *& in cap. placuit, de pœnitent. distinct.* 6. *numer.* 149. *&* 150. qui idem dicit: nulla enim est lex, neque ratio, quæ conuincat excusari tunc pœnitentem ab obligatione confitendi suo superiori, vel

Victoria.

Nauar.

Parocho: vnde dicimus, nullam esse rationem, neque legem, quæ conuincat, teneri superiorem, aut Parochum ad dandam hanc facultatem.

Præsertim, quia alias reseruatio esset nullius momenti, si superior teneretur hanc facultatem concedere, quia hoc ferè nullum onus est pœnitentium, præsertim si per alium facultatem petat: & ita reseruatio nihil confert ad coercenda, vel curanda peccata, qui est finis reseruationis, vt dictum est *in fine primi art. huius sectionis.* Et confirmatur per illud Prou. 27. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui.* vbi gloss. Pastori ecclesiæ dicitur, diligenter adhibe curam eis, quibus te præesse contigerit, agnosce eorum actus, & vitia, quæ in eis inuenies, citius castigare memento. & hæc pro prima opinione.

Prou. 27.

2. SECVNDA sententia est, per se loquendo, & seclusis intrinsecis incommodis, teneri superiorem ad hanc facultatem concedendam. Sic *S Thom. in Opuscul.* 19. *contra impugnantes Religionem. & in* 4. *distinct.* 17. *quæst.* 3. *artic.* 3. ait peccare superiorem, qui difficilem se præbet in danda hac facultate. Et subdit rationem *quia multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morientur, quam tale peccatum tali Sacerdoti confiteantur. Vnde illi* (inquit) *qui sunt*

Prælatus tenetur concedere talem facultatem: verior sententia.

S Thom

 nimis

Sæpe superiores laqueũ damnationis multis iniiciunt. Mira verba S. Thomæ.

nimis solliciti, vt conscientiam subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis iniiciunt, & per consequens sibi ipsis. Hoc dicit S. Tho. in solut. ad 6. & in solut. ad quintum ait, *quod tunc magis debet eligere confiteri* LAICO. Quæ verba ponderare debent superiores: nam Sanctus Doctor optimè sciebat, confessionem laico factam, non esse sacramentum: prorupit nihilominus in talia verba, vt sic ostenderet Prælatis, & superioribus, ne sint difficiles in concedenda hac facultate.

Confessio peccatorũ laico facta non est sacramentalis.

Addit quoque Angelicus Doctor, *Nec fit iniuria Sacerdoti, quia priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur facultate.* Quam sententiam omnes sequuntur, & meritò: nam, vt ibidem ait idem Doctor *quamuis ex tali licentia nonnulla mali occasio nascatur, per eam tamen multis maioribus malis occurritur.* Sic Sot. *dist.* 18. *q.* 2. *art.* 5. *Ledes.* 2. *p.* 4. *q.* 7. *art.* 5. *Victoria vbi sup. num.* 146. *Sylu. verbo. confessor.* 1. *Ang. confessio.* 3. *nu.* 31. *Armilla confessio. nu.* 35. *Nau. in cap. placuit. nu.* 119. *&* 151.

Superior facilem se præbens in danda facultate, multis malis, & grauibus occurrit.

Sotus. Ledesma. Victoria Syluest. Angelica. Armilla. Nauar.

4. Ratio autem fundamentalis huius sententiæ esse videtur, quia hæc iurisdictio non est data superiori propter auctoritatem, aut vtilitatem eius: sed propter bonum ipsius pœnitentis: ergo quoties pœnitens omninò non vult confiteri Prælato (hoc enim supponendum est) quamuis ad hoc nullam habeat causam, sed solam voluntatem ortam ex intrinseca difficultate confessionis & solum ob eam rem facultatem petat; tenetur superior illam concedere.

Iurisdictio data est Superiori propter bonũ pœnitentis.

5. HÆC SENTENTIA, quia omninò est amplectenda, magis roboranda est. Sciendum ergo, quod plures sunt casus, in quibus superior ex iustitia tenetur hanc facultatem concedere pœnitenti, ita vt faciat illi iniuriam, negando illam simpliciter.

Plures casus, in quibus Superior tenetur cõcedere facultatem pœnitenti.

Huiusmodi sunt Primò, si pœnitens timet aliquod graue damnum extrinsecum sibi inferendum ab ipsomet superiore, vt puta quia eum persequetur, vel inimicitiam grauem secum contrahet, vel suffragium in electione ei negabit, vel eum amouebit à loco, ab officio cum infamiæ nota, & huiusmodi. Secundò si superior est reuelaturus confessionem, vel de hoc diffamatus sit. Tertio, si sit eum sollicitaturus ad malum, & huiusmodi similia. Tunc enim ait *Toletus lib.* 3. *Summæ cap.* 13. pœnitens debet petere licentiam ab eo alteri confitendi, vel à superiore: qua non obtenta, potest cuiuis idoneo confiteri, iux. *Sylu. confessor.* 1. *§.* 6. *Adr. de confess. q.* 4. *dub.* 3. *Palud. & Ricc. in* 4. *Nauar. in c. placuit. n.* 144. *&* 146.

Tolet.

Syluest. Adrian. Paludan. Riccard. Nauar.

Rodriquez ad hoc se conformãs, ait, *Notetur, quod si superior neget licentiam ad hoc, vt subditus absoluatur de aliquo casu reseruato, debet iudicari, ac si abteneretur à superiore illius superioris, quia si hic superior neget illam iniustè, cum sit præsens, debet iudicari de illo, ac si esset absens: aut debet iudi-*

Rodriquez Si superior negat suam facultatem quid faciendum.

cari, quod superior maior, qui est absens concedit eam. Quod debet intelligi, nisi casus habeat annexam excommunicationem, quia tunc maiori consideratione procedi debet. Vt notat *Henriquez lib. 3. de pœnit. c. 15. n. 6.*

Henriquez

6. Hæc sententia, scilicet, quod bene debet iudicare pœnitens, ac si non haberet copiam Sacerdotis, quam tenet *Rodriquez*, fuit etiam *Soti in 4. distinct 18. q. 4. art. 2.* quam etiam antea docuerat, *D. Tho. in Addit. ad 3. p.* Nihilominus, seuerior est altera sententia, scilicet, quod tunc poterit alteri confiteri: hoc vno addito cum *Toleto vbi supra*, vt non cõfiteatur cuiuis sacerdoti, sed habẽti facultatem aliquam confitendi. De qua re, vide etiam *D. Bonau. in 4. dist. 21. in 2. p. in fine 7. dubij literalis.*

Sotus. D. Thom. Toletus. D. Bonau.

7. Addo adhoc id quod dicit *Nauar. in cap. placuit. n. 14.* scilicet, solam verecundiam nimiam pœnitentis aliquando esse sufficientem causam, vt hæc facultas danda sit. Quod intellige; quando illa erubescentia tanta est, vt pœnitens vereatur, ne se in periculo tacendi aliquod peccatum, vel aliquam eius circumstãtiam necessariò confitendam constituat: nam tunc iusta causa est. Scilicet, non confiteri proprio Sacerdoti, seu non se repræsentandi: sed petere debet licentiam pro mutatione confessarij, & facultatem absoluendi à reseruato.

Nauar. Verecund a sola aliquando est sufficiẽs caus, vt facultas detur.

Idem confirmat *Suarez vbi supra* dicens. Tertium exemplum est, si ex parte pœnitentis sit ingens verecundia, quæ interdum tantam inducit difficultatem, vt moralis impossibilitas existimetur: nam tunc iniustè negatur facultas. Non est autem cogendus pœnitens, aut rem moraliter impossibilem facere, aut hoc sacramento priuari. *& infra* ait. Imò significat *D. Thom. in Opusc. 19.* Satis esse, vt pœnitens dicat, se habere rationabilem causam petendi illam facultatem, vt pastor debeat illam concedere, ne illum exponat periculo maioris mali.

Suarez. D. Thom

8. Nec etiam debet eum cogere, vt causam illam explicet in particulari, quia vel potest ad ipsum & pastorem pertinere: vel potest esse ita coniuncta cum peccato, vt necesse sit illud explicare, ad quod non est cogendus pœnitens.

Non tamen tenetur regulariter superior hanc facultatem absolutam dare, sed potest aliquam, vel aliquas personas designare, prout prudenter expedire iudicauerit.

Superior non debet cogere subditum, vt causam propalet quare petit suam facultatẽ

Graffius quoque *in lib. de casibus reseru. cap. 10. n. 29.* ait, quod non solum ob verecundiam, sed quia suspicatur deinceps non rectò, sed toruo oculò à superiore inspiciendum: vel dubitat de mutatione (loci scilicet, aut officij) ob hanc causam: vnde tunc confessario deputato, qui superiori innotuit, reseruationem debet committere, & potestatem ad id facere, sc. vt eum absoluat.

Graffia.

Rodriquez

Rodriquez denique *in summa, tom. primo, capit.* 184. *numer.* 16. ait, & quidem ego fateor infirmitatem meam, & paucam meam humilitatem, quia peccata venialia, quæ communiter confiteor, pudore corripior confiteri semper eidem confessario, vnde aliquando muto eos.

Politius.

9. Scio id quod circa hoc habet *Politius* noster *super capit.* 7. *Regulæ. sub numer.* 62. vbi ait sic. Nec item erubescentia causa sufficiens censetur ad excusandum eos: imò quò plus verecundiæ patiuntur, eò magis satisfaciunt, vt habetur *in capit. quod pœnitet. de pœnitent. distinct.* 2. & annotauit *Syluest. confessor.* §. 6. & post ipsum *Nauar. in Man. capit.* 7. *in fine. & in capit. placuit. de pœnitent. distinct.* 6. *numer.* 149. Quare vbi vitæ, vel famę, vel animę sibi fratres periculum probabiliter non timent à prædicto recursu ad suos Ministros, minimè ob timorem prædictum, vel pudorem, seu erubescentiam excusarentur. *sic ille.* Quæ doctrina vera est, communiter loquendo, & de communibus Religiosis, & pariter de pudore non tam graui; nihilominus quando erubescentia est tam magna, vt quis se exponeret periculo tacendi peccatum, vel aliquam circunstantiam necessariam; tũc excusat, prout dictum est.

Syluest. Nauar.

Dubium.

10. Dubitatur hic, An quando subditus petit confiteri ab alio, superior teneatur ei dare illum confessarium, quem petit? Ad hoc respondeo cum *Suarez tom.* 4. *disput.* 30. *sect.* 4. *numer.* 11. quod non tenetur superior dare generalem facultatem eligendi quemcunque confessarium idoneum, vt à casibus sibi reseruatis absoluat, neque etiam tenetur ad committendam causam ei sacerdoti, quem vult pœnitens, sed potest illam committere alteri, vel inter aliquos designatos electionem subdito dare, prout iudicauerit. Expedire ad bonum pœnitentis. Et *Angel.* aduertit, posse, & debere Prælatum in particulari inquirere, & scire, cui velit subditus confiteri, *& si est,* inquit, *æque bonus, concedat: si vero non est æquè bonus, non debet dare facultatem.*

Resp. Non tenetur Superior assignare subdito confessarium illum quem ipse petit, sed sufficit, vt alium idoneum assignet.

11. Et ratio quidem in generali est, nam reseruatio ad hoc fit, iuxta *Conc. Trident.* vt grauiora delicta grauius corripi & melius emendari possint: ad quod necesse est, vt grauioris etiam personæ, & doctioris, ac melioris iudicio subdantur: ergo quamuis superior cedat iuri suo, committendo causam alteri, semper tamen habet ius non committendi illam, nisi personæ proportionatæ tali causæ, & fini reseruationis: hoc autem regulariter, non fiet, si generalis facultas concedatur. Sæpe etiam accidere potest, vt vna persona, quam designat pœnitens, seu quæ loco illius facultatem petit,

Con. Trid.

talis

talis non sit superioris iudicio, ergo non est cogendus superior, vt id concedat. Nec potest subditus iustè conqueri, aut eandem difficultatem respectu omnium aliorum allegare, præsertim si ei facultas ad eligendum inter plures concedatur. Non debent tamen in hoc superiores esse difficiles, quando vel subditi prudentes sunt, & timorati: vel Sacerdos, per quem subditus facultatem petit, re vera est sufficiens, vt ei causa committi possit: tunc enim regulariter loquendo, & nisi causa alia grauis occurrat, consultius est acquiescere pœnitenti, & interdum posset *etiam esse necessarium. Sic Suarez.*

Debent nihilominus indulgere aliquando pœnitenti in petitione alicuius confessarii.

12. Quando verò Confessarij petunt à superioribus facultatem pro casu aliquo, & Superiores renuunt: tunc pro illa vice possunt tales confessarii absoluere suos pœnitentes Regulares etiam non obtenta à superiore facultate. Sic in Decretis generalibus ad Regularium reformationem, ac Nouitiorum receptionem, professionem, & institutionem spectantibus, alias factis, & publicatis, & Sanctissimi D. Nostri Pauli diuina prouidentia Papæ Quinti iussu, nuper editis.

Quando Superior negat suam facultatem, potest confessarius non soluere pœnitentem pro illa vice.

ART. XVIII.

AN SI IN CONVENTV sit Generalis, & Prouincialis, sufficiat se præsentare Prouinciali?

1. Resp. quod tunc pœnitens electionem habet: potest enim recurrere ad quem maluerit, siue ad Generalem, siue ad Prouincialem: vnusquisque enim eorum habet facultatem absoluendi, cum vnusquisque eorum habeat facultatem ligandi, vt visum est *supra in art. 2.*

Liber est pœnitens, vt se præsentet vel Generali, vel Prouinciali quando vterque residet in conuentu.

Bene verum est, quod ante Decretum ad id non habebant opinionem subditi, quia cum diuersi essent casus illorum (Generalis, enim quosdam, Prouincialis verò alios sibi reseruabant) necesse erat, vt pœnitentes ad illum superiorem recurrerent, ad quem casus reseruatus spectabat. Modo vero, quia ex præscripto prædicti Decreti, iidem casus sũt pro omnibus Regularibus assignati; propterea pœnitentes possunt ad quem magis voluerint ipsorum superiorum recurrere, siue ad Generalem, siue ad Prouincialem: eò maximè, quia ad præsentiam Generalis, ille qui est Prouincialis suam auctoritatem non amittit, maximè in foro conscientiæ, nisi specialiter ei prohibeatur.

ART. XIX.

AN SVPERIOR DANDO facultatem absoluendi à reseruatis, possit taxare pœnitentiam à confessario imponendam pœnitenti?

Superior dans suam facultatem potest taxare pœnitentiam imponendam.

1. RESp. quod quando confessarius deputatus petit à superiore, vt sibi potestatem faciat ad absoluendum aliquem casum reseruatum, superior potest, vel libere talem facultatem concedere, remittendo se conscientiæ ipsius confessarij, vel potest eam concedere cum limitatione, seu cum onere imponendi talem, vel talem pœnitentiam pro tali, vel tali delicto: ad hoc enim superior habet ius: quia est Iudex ordinarius in illa causa: vnde sicut potest eam non committere: ita si eam committit, præscribere potest modum, taxando pœnam ferendam. Patet hoc, nam antea in ecclesia erant canones pœnitentiales in vsu, in quibus taxabantur pœnitentiæ imponendæ pro grauioribus delictis, quorum nonnulla vestigia sunt apud *Gratianum in fine Decreti in cap. latorem. 33. q. 2.* cum similibus. Non ergo repugnat, pœnam in hoc foro imponendam, esse taxatam per eum, qui in ecclesia habet potestatem. Nec est cur negari debeat talis facultas superiori, qui sicut potuit casus reseruare; sic potest etiam facultatem ad illorum absolutionem committere, taxando pœnitentiam.

Gratian.

2. ACCEDIT, quod *Clemens 8. in Decreto suo*, quamuis prohibeat Regularium superioribus, ne subditos adstringant, ad sibi confitendum: subdit nihilominus ibidem in §. quinto, *licebit tamen superioribus determinare pœnitentias graues quibusdam peccatis, etiam non reseruatis, à confessariis imponendas, quæ subditos ab huiusmodi peccatis perpetrandis cohibere possint.* Ex quibus constat, à fortiori hoc licere in casibus reseruatis, vt probant illa verba (*etiam non reseruatis*) & per se est euidens ex paritate rationis. Sicut ergo ex vi Decreti possunt superiores Religionum secundum species peccatorum reseruatorum taxare modum pœnæ imponendæ ab his, quibus facultas absoluendi ab eis committitur; ita pariter possunt id facere in particulari commissione, eam tali, vel tali modo limitando.

Clem. 8.

In vsu vero huius potestatis necessaria est prudentia, & moderatio: regulariter enim non videtur necessaria, nisi quando superior non multum confideret de prudentia confessarij, cui talem causam committit.

Prudentia est superiori necessaria in vsu huius potestatis.

3. Et quod dictum est de pœnitentia iniungenda, intelligendum est etiam de qualibet satis-

factione

factione condigna, aut alia conuenienti medicina, si iuxta exigentiam causæ moraliter necessaria, aut valdè conueniens iudicetur, & propter hunc finem potest superior interrogare speciem culpæ, aut consuetudinem, vel alias circunstantias, quantum sine manifestatione, vel suspicione personæ declarari possint: cum hoc enim periculo nec ipse interrogare debet, neque alter respondere tenetur. Aliquando etiam poterit superior aliquam cautionem, seu limitationem adhibere sine speciali notitia delicti, sub conditione, videlicet, si huiusmodi fuerit delictum, imponatur hæc satisfactio &c. Quodquidem per modum consilij frequenter fit, & potest fieri per modum legis, seu præcepti, vt dixi: non est tamen in vsu, vt fiat: & ideo sine magna, & extraordinaria causa faciendum non est.

Et multo minus, non est committenda iurisdictio cum tanta dependentia ab hac conditione, vt nisi impleatur, v. g. nisi imponatur talis pœnitentia, & acceptetur, absolutio alias data, sit nulla: nam hoc & nimis rigorosum est, & periculis expositum: & in rigore, potest esse etiam iniustum, quin nunquam pœna huius fori tanta necessitate præscribitur, quia committatur aliquod arbitrium iudici, vt si iuxta dispositionem, vel alias conditiones pœnitentis viderit, aut non esse debitorem tantæ pœnæ, aut illi non expedire, possit eam moderari: quia pœna huius fori medicinalis est magis, quam iudicatiua, vt dixi *in primo articulo*: ergo velle omninò priuare iudicem hoc arbitrio, iniustum esset: relinquere autem illum cum periculo faciendi sacramentum irritum, seu conferendi absolutionem nullam ob defectum potestatis, etiam esset imprudentissimum: & ideo nunquam est ponenda hæc conditio tali modo, sed ad summum, per modum cuiusdam directionis, seu ordinationis. Pœna fori pœnitentię medicinalis est magis, quam iudicatiua.

ART. XX.

An incidant in aliquam pœnam qui absque facultate absoluunt?

1. Resp. quod *Alexander Sextus* in priuilegio dato in fauorem Prælatorum, vt possint sibi reseruare casus, ait, quod absoluentes à talibus casibus reseruatis post eorum reseruationem, nullam faciunt absolutionem, & incidunt in pœnam absoluentium à non concessis casibus: quæ pœna est, quod talis sunt ipso facto excommunicati, vt videre est *in Clement. religiosi: de priuileg. & excess. priuil. in 6.* Religiosus itaque, qui non habens autoritatem absoluit à casibus reseruatis habentibus annexam excommunicationem. Primò, Pœna absoluentium absque facultate quę nam sit.

Nulla est talis absolutio data.

absolutio data est nulla, & nullius roboris: quod non solum habetur *ex concil. Trident. in sess. 14. capit. 7.* Sed etiam *ext de poeniten. & remiss. in cap. omnis ver. sexus.* & etiam *in concil Flor. sub Eugenio 4. ibid. De ministro Pœnitentiæ.* Et apud *D. Thom. in 4. distinct. 22. quæst. 1. art. 3. ad primum, & distinct. 24. quæst. 3. artic. 2* & communiter apud *Theologos in 4.* Et ratio eorum est, quia confessio non solum est medicina, sed etiam est ad instar actus iudicialis: sententia autem (cuiusmodi est absolutio à peccatis) à iudice non suo lata, nulla est: & idcirco etiam absolutio data super peccatis, aut alias super reseruatis, à non habentibus iurisdictionem, est nulla.

Con. Trid

Conc. Flo.

D. Thom.

In excommunicatio nem incidit, qui absque facultate ab excommunicatione absoluit.

2. Deinde, præter nullitatem absolutionis, absoluens ab excommunicatione (præterquam in casibus à iure expressis, vel ex priuilegiis concessis) incurrit in pœnam excommunicationis, ipso facto, quæ absolutio reseruatur Papæ: vide *Clement. primam de priuileg. & excess. priuileg.* & solum excipitur hic articulus mortis iuxta *gloss. ibi.*

Si vero pœnitens non habet nisi peccata non habentia excommunicationem inclusam, absoluens absque auctoritate, peccat mortaliter, & absolutio est nulla, propter dicta, sed non incurrit in excommunicationem.

Videatur pro hoc *concilium Tridentinum in sess. 14. capit. 7.* vbi statim in ipso principio capituli declarat nullius momenti esse eam absolutionem, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem.

Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam igitur natura, & ratio iudicij illud exposcit, vt sententia in subditos dumtaxat feratur: persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem.* Sic Concilium.

ART. XXI.

AN SVPERIORES Religionum possint sibi eligere confessarium, quem maluerint?

1. RESP. quod circa hoc aliqui voluerunt dicere, quod non, sic *Angel. confessio. 3. §. quinto* post *Panormit. & Hostien.* restringit talem facultatem ad illos, qui non habent superiorem, nisi Papam: vnde Abbates, qui habent superiorem in Religione, & similiter Priores, seu Guardiani, qui habent Prouincialem & Generalem superiorem, de iure communi non habent auctoritatem eligendi sibi confes-

Angelica Panormit. Hostiens.

ſarium, nec poſſunt vti priuilegio conceſſo illis ſuperioribus, qui ſunt exempti *in capit. Ne pro dilatione. de pœnit. & remiſſ.*

Superiores Religionũ poſſunt ſibi eligere confeſſarium ad libitum.

D. Anton.

2. Nihilominus oppoſitum tenet *D. Anton. 3. p. ſummæ. titul.* 17. *capit. 2. §. 3. & in 1. p. ſui defecerunt. capit. 2.* dicit quod inter Prælatos inferiores Epiſcopis, quibus etiam ibi datur facultas eligendi confeſſarium, computatur Prior, vel alius talis, qui in eo conuentu non habet ſuperiorẽ, & idem tenet *Sylueſt. confeſſion. 1. §. 8.* poſt *Palud. in 4.* vbi etiam *Sylueſt.* exemplificat de Priore ſubiecto Abbati.

Syluest. Palud.

Margarita confeſſor.

Idem tenet *Margarita confeſſ. fol.* 8. vbi ponit etiam Priores Prædicatorum, & Guardianos Fratrum Minorum, dicens eos habere hoc priuilegium *dicti capit.* & *Summa Roſella confeſſio. 3. §. 37.* & *Supplementum. eodem titul.* §. 14. Idem videntur ſentire, ex quo indiſtinctè, & generaliter dicunt, quod omnes minores Prælati exempti, gaudent priuilegio *dicti c. Ne pro dilatione.*

Roſella. Supplementum.

Præterea, litera ipſius textus ſic habet, *Ne pro dilatione pœnitentiæ, periculum immineat animarum, permittimus Epiſcopis, & aliis ſuperioribus, nec non minoribus Prælatis exemptis, vt etiam præter ſui ſuperioris licentiam prouidum, & diſcretum ſibi poſſint eligere confeſſorem.*

Quæ verba, ſcilicet, (*præter ſui ſuperioris licentiam*) cum poſt omnia ponantur, & nihil diſtinguant, comprehendunt omnes minores Prælatos exemptos, etiam non immediate ſubiectos Papæ. Facit ad hoc, quod *Panormitan. ibidem* dicit, nempe quod Prælatus, ibi ſumitur in lata ſignificatione: vnde concludit, quod etiam Rectores eccleſiarum ibi comprehenduntur. Itaque quantum ad hoc particulare, omnes Prælati noſtri Ordinis habere facultatem eligendi ſibi confeſſarium, non ſolum dum ſunt in proprio conuentu, vt quia Guardianus in ſua Guardiania, & Prouincialis in ſua Prouincia, verum & quando extra illas reperiuntur: ſic Religioſi Prælati omnes de iure.

Panormit.

3. Dubium verò ſe offert, An quia Prælati omnes habent talem facultatem, poſſint adlibitum eligere quem maluerint ſacerdotem, deputatum ſcilicet, vel non deputatum? Ad quod dico, quod poſſunt eligere quem magis volunt ad libitum ſuum. Hæc eſt communis opinio. vide *D. Ant. vbi ſup. Gabr. in 4. diſt. 17. q. 2. dub. 2. Adr. de confeſſ. q. 3 dub. 1 Palud. diſt. 17. q. 3. artic. 2. Sylu. confeſſor. 1 §. quinto. Sot. d. ſt. 18. q. 4. art. 3. & alios.* Et ratio eſt, quia ad abſolutionem requiritur ſolum poteſtas ordinis, & iuriſdictionis: poteſtatem autẽ ordinis, quilibet Sacerdos habet: iuriſdictionẽ vero, ille qui priuilegium cõtulit per electionẽ pœnitẽtis, qui ei cõfert. & ex verbis diplomatis id patet,

Dubium.

Solutio.

D. Anton. Gabriel. Adrian. Paludan. Syluest. Sotus.

nam dant, vt possint sibi eligere confessarium, hoc autem non est, eligere eum, qui est confessarius, sed per electionem facere confessarium: sicut cum eligitur episcopus, non eligitur ille, qui erat Episcopus, sed ille qui non erat eligitur in episcopum. Præterea, si prædicti Prælati solum possent eligere vnum de deputatis, nulla esset differentia inter ipsos, & subditos: nam etiam subditi habēt potestatem de iure, vt possint sibi eligere quem maluerint, dummodo ille talis, sit confessarius approbatus ab ordinario; ergo facultas Prælatorū, & priuilegium eis concessum est, vt etiam ab ordinario non approbatum, ipsi eum possent sibi eligere in confessarium. Et quamuis in diplomate addatur (*idoneum*) adiectio illa duo sonat, primum, quod non sit excommunicatus nominatim, aut suspensus per censuram: secundum, admonetur pœnitens iuxta tenorem *cap. quem pœnitet*, vt eligat confessarium scientem ligare, & soluere: nihilominus, optio sibi relinquitur, quia priuilegia non sunt coarctanda magis, quam sonant.

Idoneitas confessarii sic electi, quænam sit.

Et proculdubio si intentio summi Pontificis esset, vt non eligerentur nisi deputati, nunquam illud silentio præteriisset: cum ergo id non expresserit: gratis fingitur illa restrictio: nam de potestate Papæ, qui id potuerit facere, & concedere, nemini licet dubitare, *& in capit. citato. Gregor.* dum concessit facultatem eligendi confessarium, nullam facit restrictionem, sed ait, quod præter sui superioris licentiam possit sibi eligere prouidum confessorem: eodem ergo modo intelligitur concessio priuilegii, nisi quando specialiter dicit, quod confessarij ab ordinario sint deputati.

Solum in tempore Iubilæi requirentis, vt eligatur confessarius approbatus, Prælati, & superiores præfati, tenentur eligere vnum de approbatis, ad hoc, vt Iubilæum consequantur, esto, quod iure communi possint ad libitum eligere, cum forma Iubilæi seruanda sit, *c. cum dilecta de rescript. Nauar. in libr. 5. consi. de pœnitent. & remiss. consi. 12.*

Prælati maiores quādo tenentur eligere confessarium approbatum.

4. DE SVBDITIS verò quid dicendum? Aliquando enim etiam ipsi, aut aliquis ipsorum habent facultatem eligendi sibi confessarium, num adhibitum possint id facere: an verò teneantur eligere vnum de deputatis? Resp. quod praxis in nostra Religione est, quod Generalis in toto ordine, & Prouincialis in sua Prouincia eligunt sibi quemcunque Sacerdotem in confessarium, licet non sit de deputatis ad confessiones audiendas, quia ipsi Prælati maiores cum illo actu dant eis facultatem, & ad confessiones audiendas admittunt.

Idem videtur dicendum de

Com-

Commissariis Generalibus, & Prouincialibus. Guardiani vero, cum non habeant facultatem instituendi confessarios, quia id ad Prælatos maiores pertinet, eligunt vnum de deputatis: & à fortiori id debent facere fratres subditi, cum ad id nullum priuilegium de iure habeant, nisi specialiter id eis à Prælato concedatur.

Art. XXII.

An Guardiani possint absolui etiam à reseruatis à confessariis ab ipsis electis?

Guardiani licet possint sibi eligere confessarium: non possũt tamẽ ab eis absolui simpliciter à reseruatis.

1. Resp. quod Guardiani licet possint sibi eligere confessarium ad libitum, vt dictum est *in præced. art.* non tamen propterea sequitur, vt possint absolui à reseruatis per tales confessarios, hoc enim minimè eis conceditur neque de iure, neque ex priuilegio. Si verò ipsi Guardiani habent facultatem absoluendi suos subditos à casibus reseruatis, possunt vtique absolui, & ipsi etiam à reseruatis à talibus confessariis electis, secundam regulam, quam tradit *Caiet. 2. 2. quæst. 96. artic. 5.* & quam probat *Rodriquez lò. prim. qq. regul. quæst. 21. art. 8.* scilicet, quod ille, qui habet potestatem ad dispensandum cum suis subditis habet etiam eandem ad dispensandum secum. Quod intellige verum, quando facultas data Guardiano non est restricta, & limitata ad subditos tantum, quia tunc non posset vti pro se tali facultate: si verò facultas data est libera: tunc vtique poterit etiam pro se ea vti. Idem dico de Abbatibus, & de Rectoribus, seu Prioribus locorum, seu Monasteriorum.

Caiet. Rodriq.

Sunt qui dicunt, quod si tales confessarii per prædictos Prælatos electi, sint electi vigore Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi, quod possint eos absoluere à reseruatis. Sed ad hoc dico, quod de Iubilæo nulla est difficultas: Sed de Bulla C. ruciatæ extant decreta summorum Pontificum, prohibentia, ne Regulares talibus Bullis Cruciatæ vtantur ad hoc particulare, vt virtute earum possint sibi eligere confessarium, & reseruatis absolui: vide fuse hoc *infra in 3. sect. articulo decimotertio.*

Superior potest audire confessionem sui subditi etiam in aliena guardiania, absq; alia licentia superioris loci.

2. Dubium: *An Guardianus, seu Vicarius loci possit audire confessionem sui subditi extra suum locum, dum scilicet reperitur cum eo in alieno Monasterio, absque licentia Guardiani, seu superioris loci?* Respondeo, quod sic, quia iurisdictio terminatur ad personas, non ad loca: vnde episcopus potest absoluere subditum suum, si cum illo simul versetur, extra diœcesim suam: vel potest illi

dare facultatem eligendi quem confessarium voluerit: & ita pariter superior Regularis: cuius ratio est, quia hoc sacramentum requirit iurisdictionem in personam, quia illa iudicanda est: hæc autem iurisdictio nec acquiritur, nec amittitur ratione præsentiæ, vel absentiæ localis.

Præterea hoc iudicium sacramentale non requirit publicam, & externam solemnitatem in determinatione loci, vel aliarum cæremoniarum: & ideò, qui alias est ordinatus iudex respectu personæ, potest vbicunque voluerit ius dicere, in quo differt hoc iudicium ab externo. vide *Syluest. confessor.* 1. *q.* 14. qui hoc limitat ad eos, qui habent iurisdictionem ordinariam.

Syluest.

Nihilominus, seruata proportione, etiam in delegatis locum habet, vt ratio facta probat, & bene notauit *Victoria. in summa. numer.* 151. *Sot.d.*18.*quæst.*4.*art.*3. §. Aliud vero dubium & *Ledesma.*2. *p.*4.*quæst.*5.*art.*7.*dub.*9. Itaque Sacerdos habens iurisdictionem Archiepiscopi Rossanensis v. g. in omnes suos subditos, potest absoluere aliquem illorum; etiamsi ambo extra Diœcesim inueniantur: quia illa circumstantia loci nihil refert adhoc sacramentum, nec tollit, aut dat iurisdictionem: nisi fortasse vbi ratione alicuius specialis priuilegii aliud explicatum esset.

Victoria. Sotus. Ledesma.

3. Solum de Vicariis locorum potest esse difficultas, quia ipsi non sunt Prælati, & per consequens non habent iurisdictionem ordinariam in subditos: Verumtamen etiam ipsi hoc facere possunt, tum ex consuetudine, quæ est optima legum interpres: tum etiam, quia habent iurisdictionem delegatam, quoad illum fratrem socium: nam statuta nostræ religionis expressè id eis permittunt: dum enim statuunt, quod fratres itinerantes possint simul confiteri; non dubium est, quin prædictus Vicarius possit absoluere suum socium quando simul requiruntur extra suum Monasterium. Benè verum est, quod laudabilis mos nostræ Religionis est, vt non solum subditi, verum & Prælati ipsi minores qui aliquando ad Monasterium aliquod accedunt; non solum pro se ipsis, verum & pro aliis, actiuè, scilicet, & passiuè, pro cõfessionibus faciendis à Superiore loci facultatem petant.

Vicarii etiam loci idem possunt.

ART. XXIII.

An respectu Prouincialium sint casus reseruati, adeo vt si ipsi in aliquem inciderint, teneantur se præsentare Generali?

1. RESP. quod non, quia ipsi sunt Prælati maiores, & cum aliis dent facultatem, multò magis eam pro se habent, imò ad hoc nullam habent necessitatem,

Prouinciales non subiacent casibus reseruatis quo ad præsenta-

tionem: sed bene quo ad culpam,

tem, nam si in aliquod reseruatum inciderint, sufficit quod de peccato solum confiteantur. Nisi fortasse casus habeat annexam excommunicationem latam à Generali cum reseruatione absolutionis: tunc enim teneretur ad Generalem recurrere pro absolutione.

Prouincialis gaudet priuilegio Episcopi, si incidat in casus Bullæ cœnæ domini

2. Dubium. An Prouincialis incidens in casus reseruatos in Bulla Cœnæ Domini, occultè tamen, possit gaudere priuilegio quo gaudent Episcopi pro se ipsis in simili casu? Respondeo, quod Episcopi quoad alios subditos suos habent facultatem à *concilio Trid. sess. 24. cap. 6* in his verbis. *Liceat Episcopis &c. in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis delinquentes quoscunque sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absoluere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum.* Quoad se ipsos vero, si ipsi sc. incidant, quia clarum est, quod non possunt seipsos absoluere. An possint sibi eligere confessariũ, qui eos à talibus absoluant? & quantũ ad hoc dico, quod dubium fuit propositum Romæ in Congregatione Cardinalium super Conciliũ sub his verbis, *An Episc. in aliquod delictorum, de quibus hoc cap. prolapso, liceat ad se absoluendum, proprium confessarium deputare, cum eadem auctoritate, quã ipse posset ex eodem cap. in sibi subditos exercere*: & responsum fuit, *congregatio censuit id Episcopo licere.* Verumtamen in hac explicatione concilii non declaratur, vnde confessor tunc electus habeat talem potestatem? Nihilominus videtur dicendum, quod immediate habet à Papa ex vi iuris communis: nam ex vi huius Decreti, reseruatio Papalis ablata est ab his casibus occultis & ideo respectu Episcopi non reputantur vt reseruata, sed vt comprehensa sub clausula generali eligendi confessarium. Nec enim debent episcopi esse peioris conditionis, & propterea non debẽt cogi in omnibus criminibus occultis ad Pontificem accedere.

Congreg. Cardin.

3. Qvo ad Prælatos vero Regulares habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, vt sunt Prouinciales, & Generales extat declaratio Congregationis eiusdem in contrarium, quæ circa particulã illam, *liceat Episcop.* sic habet. *In hoc decreto non cõprehenduntur inferiores habẽtes iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem sed tantum Episcopi priuatiuè, quoad omnes alios.*

Congreg. Cardin.

Et ratio esse potest, quia facultas hæc censetur data Episcopis iure speciali, & intuitu talis personæ pollentis tanta auctoritate, & dignitate: & ideo non videtur extendenda ad alios non Episcopos, etiam si alias habeant communem iurisdictionem Episcopalem.

4. Nihilominus etiã ipsi Prælati Regulares tali facultate gaudent

tum

tum propter eandem rationem ex iuriſdictione ſumptam, tum quia hic caſus non cenſentur reſeruati Papæ, & ideo ſub generali iuriſdictione episcoporum comprehenduntur. Maximè, quia hoc Decretum Concilii non cenſetur ius nouum exorbitans ab antiquo, ſed potius reducens ius ad ſuam antiquitatem, & quaſi naturalem ſtatum, quem habebat, ſecluſa reſeruatione. Et præterea Regulares erunt peioris conditionis ſubditi his inferioribus Prælatis, qui nulli ſubduntur Epiſcopo, & habent proprium territorium, quod non eſt veluti pars Diœceſis alicuius Epiſcopi, ſed quaſi Diœceſis diſtincta: illi enim ab Epiſcopis vicinis abſolui non poterunt, quia non ſunt ſubditi illorum, nec de ſua Diœceſi: & decretum etiam dicit, ſibi ſubditis, & in Diœceſi ſua nec etiam poterunt abſolui à proprio Prælato, ſeu Abbate, ſi in hoc Decreto non comprehenduntur: non ergo eſſet illis ſufficienter prouiſum: eſſentque peioris conditionis, quod veriſimile non eſt.

5. Propterea *Pius Quintus* in quodam ſuo motu proprio, qui incipit. Ad perpetuam rei memoriam, hoc manifeſte declarauit, & quatenus opus erat, de nouo conceſſit in hæc verba. *Exponi nobis nuper fecit dilectus filius Prior Prouincialis Prouinciæ Hiſpaniæ Ordinis Fratum Prædicatorum &c. Et inſuper, quia ſacrum Oecumenicum Cōcilium Generale Tridentinum conceſſit Epiſcopis, vt abſoluere poßint in foro animæ, ſeu conſcientiæ, ab omnibus peccatis, & diſpenſare in irregularitatibus, prout ſeſſ. 24. cap. 6. habetur. Ne Prior Prouincialis, & ſuperiores Prælati dicti Ordinis, tam in dicta Prouincia, quàm extra eam vbilibet in hac parte deterius conditionis, quam Clerici, aut ſæculares exiſtant, eiſdem Priori conuentuali, & ſuperioribus Prælatis, vt ipſi per ſe ipſos idem omnino poßint in fratres, & Moniales dicti ordinis ſibi ſubditas tam quoad abſoluendi, & diſpenſandi huiuſmodi, quam alias quaſcunque facultates eiſdem auctoritate, tenore etiam perpetuo concedimus & indulgemus, atq; etiam declaramus præſentes literas perpetuo durare, & valere.* Itaque licet ex vi Concilii aut declarationis Congregationis Cardinalium non poſſint Prælati Regulares vti illa facultate: poſſunt nihilominus illa vti ex conceſſione *Pij Quinti*: & non ſolum fratres Prædicatores, verum & alij Regulares, qui cum ipſis communicant, poſſunt illa vti.

Secluſo autem tali priuilegio, abſolui poſſunt Regulares ab his caſibus occultis ab epiſcopis, in quorum Diœceſibus habitāt, nam quoad hæc fauorabilia illis ſubiecti eſſe cenſentur. Quod ſi Prælati Regulares id pro ſuis ſubditis poſſūt, nihil prohibet, quin & pro ſe ipſis id pariter valeant: vnde poterunt ſibi eligere confeſſarium ad hoc, & ab eodem abſol-

Regulares qunado abſolui poſſunt ab Epiſcopis.

absolui à prædictis eodem modo sicut dictum est de Episcopis.

Dubium. An possint absolui de hæresi occulta

6. Sed est difficultas tam pro Episcopis, quam pro Prælatis Regularibus de crimine hæresis occultæ, etiamsi supponatur, non esse reuocata facultas in hoc Episcopis concessa circa alios, An scilicet, si ipsi inciderint in eam, possint à confessario electo absolui? & ratio dubitandi est, quia in *Concilio Tridentino vbi supra*, talis facultas solum data est vt exercenda per ipsos: & ideo non videtur verisimile, quod respectu pœnæ Episcopi, vel Prælati Regularis delegetur per Papam cuicunque confessario ab ipsis electo.

Quæ ratio efficax est: vnde videtur concludendum, hunc casum respectu prædictorum Prælatorum esse excipiendum, quia delegabilis non est alicui inferiori ipsi Episcopo, vel ipsi Prælato Regulari. Nec est mirandum, quod in hoc sentiant maius grauamen Episcopi, & Prælati Regulares, cum etiam tale delictum maximam habeat deformitatem in omnibus, præcipuè verò in illis, qui debent esse columnæ debilium: & si attentè consideretur, in eo grauamine seruatur proportio, vt sicut in aliis sub proximo Episcopo superiori tale peccatum reseruatum manet; ita in Episcopis, & Prælatis respectu Papæ, qui est proprius ipsorum Episcopus.

7. Sed nihilominus congregatio Illustrissimorum Cardinalium super Concilium in responsione illa, *quam supra* retulimus, nullam limitationem posuerunt: & ideo nec ego eam addere volo. Verum, si opinio *Nauarri* est magnificanda, cum ipse *in Man. c.27.n.277.* dicat, quod facultas absoluendi à crimine hæresis occulto pro aliis, à fortiori videtur dicendum, quod etiam pro se ipsis sit ablata: & quod dico de Episcopis, dico pariter de Prælatis Regularium, qui iurisdictionem quasi Episcopalem in suos habent. Vide *Compend. priuileg. ibid.* Resolutio materiæ absolutionum.

Prælati regulares nō possint absolui ab hæresi occulta.

8. Prædicta tamen sententia probatur ex stylo curiæ, sacræq; Pœnitentiariæ, ex communi vsu, ex responsis sacræ congregationis, summorumque Pontificum. Vide pro hac sententia *Simancam de cathol. instit. tit. .n.6. Fratrem Felicianum Episcopum Scalensem in Enchirid. de censuris. c.18. Catechet. Neapolit. lib.1. c. 25. lib.3. cap.2. Viuald in emendata postrema editione*, in qua iure optimo reiecta est contraria sententia, quam antea cum *Bannes, Ioan. à Cepezilla*, & aliis secutus fuerat. *Hieronym. Sorb. in comp. priuileg. tit. absolutio. Graffius. lib.1. c. 13. Vgolin. de censur. par.3 pag.479. Azo. lib.8. q.10. Couar. in c. alma mater. §. 11. n. 15. Pegna in Director. Inquisit. 3. p q.92.* affirmat Romæ sæpius in almo sacrosanctæ Inquisitionis Prætorio pronunciatum fuisse, non posse Episcopos ab occulta

hæresi in foro conscientiæ absoluere.

Art. XXIV.

An Vicarii locorum seu conuentuum habeant facultatem eligendi sibi confessarium.

Vicarii locorum ex consuetudine eligũt sibi confessarium in proprio conuentu.

RESp. quod sic, nam licet de iure eis non competat, cum simpliciter non sint Prælati: ex consuetudine tamen, & ex praxi id habent: sed aliter, quam Guardiani, & cæteri, qui sunt verè Prælati: tales enim vbilibet existentes, etiam in Monasterio alieno, possunt sibi eligere confessarium.

At Vicarii conuentus solummodo in domo, seu Conuentu, in quo curam habẽt, id possunt: & neque in tali loco liberam facultatem habent, sed solum in absentia suorum Guardianorum; alioqui quando Guardiani sunt præsentes, pręfati Vicarii censentur subditi, sicut & cæteri Religiosi illius Monasterii: nisi consuetudo introducta, & tolerata aliter seruauerit.

Art. XXV.

An simplices sacerdotes subditi habeant hanc eandem facultatem, vt scilicet ad libitum possint sibi eligere confessarium.

Sotus.

1. RESp. quod *Sotus in 4. dist 18. q. 4. art. 2.* tenet partem affirmatiuam: ibi enim postquam de facultate prædicta Prælatorum disseruit, subdit: Quin vero, & vniuersi simplices sacerdotes eadem gaudent facultate, vt sibi promiscue quemcunque eligant sacerdotem: quapropter, & cuicunque de Religiosis confiteri potest alter Religiosus: quã quam huiusmodi Religiosus nec sit expositus ab Episcopo, nec à suo Prælato. Potest tamen eum punire suus Prælatus, si confessionem sacerdotis sæcularis audiat, sacramentum tamen tenebit, ille qui facultatem habebat eum eligendi.

Quod si quis nobis obiiciat, inquit *Sotus cap. si Episcopus. de pœn. & remis. in 6* vbi habetur nulla cõsuetudine induci posse, vt quisque absque sui superioris licentia confessarium sibi eligat: respondeo, nullam consuetudinem contra illud ius præualere posse. At vero cum præfati superiores videant subditos promiscuè sibi eligere confessarios, & sileant, conniuere censentur, eamdemque permittere facultatem. Fauet huic sententiæ id quod habet *Nauar. in c. placuit. distinct. 6. nu. 28.* nempe quod quilibet sacerdos eligit sibi quemlibet sacerdotem in confessarium, si non ex iure, saltem ex consuetudine. Videatur locus *Nauarri.* Et fauet etiam id quod habet *Pr. Sorbus in suis addit. ad Comp. priuileg. tit. absolutio ordinaria quo ad fratres,* scilicet, quod multi summi Pontifices nostræ Religioni concesserunt, vt de materia peccati

Nauar.

Sorbus.

Rodriquez

mortalis possint fratres confiteri cum quouis ordinis sacerdote, etiam quod à suis Prælatis licentiam non petant: quod etiam affirmat *Rodriquez tom.1.quæst. reg. q.62.art,4.* Benè verum est, quod nullum priuilegium particulare, neque summum Pontificem citant: & ego maiori, qua potui diligentia compendium prædictum reuoluens, nunquam hoc inuenire potui: & propterea huius rei fides sit penes prædictos Doctores.

2. SED RE VERA *c. Ne pro dilatione*, loquitur solum de Prælatis, non de simplicibus sacerdotibus: nec video, qua ratione firma Sotus, alioqui oculatus extendat tale priuilegium etiam ad illos, nisi ex consuetudine scita, & tolerata, quemadmodum affirmat *Nauarrus.* Vbi vero talis consuetudo non est introducta, subditi religiosi debent seruare statuta suæ Religionis. & hæc de prima sectione, & de his, quæ pertinent ad superiores in materia de casibus reseruatis.

Sacerdotes simplices non gaudent priuilegio eligendi sibi confessarium adhibitum nisi fortè ex consuetudine.

PRIMÆ PARTIS SECTIO SECVNDA,

In qua tractatur de pertinentibus ad confessarios, continens articulos 22.

ARTICVLVS PRIMVS,

An quilibet Sacerdos sit idoneus ad confessiones audiendas?

Idoneitas confessariorum quæ.

Conc. Colon.

RESpondeo, quod circa idoneitatem confessariorũ, placet hic apponere eam normam, quã pro talibus tradit *Concilium Coloniense*, scilicet, vt sit vir integer, studiosus, peritus, taciturnus, vt sit instructus bonis considerationibus ad instruendum pœnitentem, quem Deus illi obtulerit instruendum, vt sit compositus interiori, exteriorique modestia, & habitu, & egregia prudentia insignitus sit, oportet vt nouerit peccata ordinaria, eorumque applicare remedia, vt nouerit interrogare pœnitentem de his, quæ verisimiliter omittit confiteri, vel quia ignorat, vel quia pudore corripitur. Ex quo infertur, quod:

Confessarii prudentia multiplex esse debet.

1. AD prudentiam confessarii spectat, quando pœnitentes, qui ei cõfitẽtur, sunt docti, & de inhonesta cogitatione confitentur, non sunt interrogandi, an de coniugata, an de soluta, an verò de virgine cogitauerit, quia si id opus esset exprimere, illud ipsi non tacuissent: & præsertim hoc intelligitur, quando talis eorum confessio est de peccatis venialibus.

2. Ad prudentiam confessarij spectat in iniungendis pœnitentiis eum modum seruare, qui cõgruat, & qualitatibus peccatorum, & personarum conditionibus: nam peccata carnalia macera-

Religiosis non sunt imponendæ peregrinationes, vel vt eleemosynas faciant.

ratione carnis sunt punienda, ieiuniis nempe, vigiliis, flagellis: & Religiosis non est imponendum, vt peregrinationes assumant, cum non sint sui iuris: nec vt eleemosynas largiantur, cum nihil habeant de proprio: itaque in iniungenda pœnitentia prudens confessarius aduertat, qualitatem peccati, & etiam qualitatem personæ, & tunc veluti peritus medicus medicinam tribuat.

3. Prudentia confessarii exigit, iuxta *consilium D. Augustini*, vt perditissimi, & magni peccatores in principio mitius, & blandius tractentur, quousque ad Deum pertrahantur, exhortando illos ad frequentationem cõfessionis, & recitationem Rosarii, coronæ, vel huiusmodi: ad considerationem mortis, iudicij, & malitiæ peccati.

Pœnitentia iusta est imponenda.

4. Prudentia confessarii exigit, vt conetur imponere pœnitenti pœnitentiam iustam: nam *Concil. Trident. sess. 14. capit. 7.* declarat, conuenientes pœnitentias esse à confessario iniungendas, & non leues pro grauibus iniungendas, ne participes eorum fiant. Quod maximoperè perpendere debent qui confessiones Magnatum audiunt, ne dum erga tales ipsi volunt nimis esse indulgentes, ne eos amittant, ne eorum æstimatio diminuatur &c. animæ propriæ damnationem acquirant: Hoc tamen est verum, quod quantitas, & qualitas iustæ pœnitentiæ nunc, & semper relinquitur, & relicta fuit prudentis confessarii arbitrio. *cap. mensuram. cap. Deus. de pœnit. & remiss. cap. tempora. 26. q. 7.* In tali enim quantitate, & qualitate pœnitentiæ iniunctione debet circunspicere magnitudinem, & paruitatem peccati, contritionis, & qualitatem personæ pœnitentis, an sit robustus, an debilis, iuuenis, an senex, assuefactus, an non: An si fortasse sit magnam recusaturus, aut quamuis acceptet eam, non impleturus: an sit pauper, an diues &c. Omnes igitur prædictæ circunstantię sufficientes sunt ad diminuendam pœnitenti iniunctam, seu iniungendam pœnitentiam, scilicet, impotẽtia eam implendi, magnitudo contritionis, senectus, debilitas, ægritudo, timor probabilis, quod iustam non implebit: tempus Iubilæi, vel aliarum indulgentiarum. *arg. cap. cum ex eo. de pœnit. & remiss.* nam tunc si lucratur Iubilęum, aut indulgentiam plenariam, remittitur ei tota pœna iniuncta, & iniungenda, vt *Moderniores* asseuerant.

Quantitas pœnitentię arbitrio confessarii relinquitur.

5. Prudentis confessarii officium est, non cauterizare conscientias pœnitentium infirmas, vel extinguere lignum fumigans eligendo opiniones rigidiores, & magis austeras quia satis est, vt dicemus *infra in art. seq.* vt confessarius opinionem probabilem Doctoris alicuius sequatur, vt

pœnitentem licitè absoluere possit.

Confessarii sigillum confessionis conseruare debent.

6. Ad eius prudentiam attinet summam cautelam adhibere sigillo confessionis, ne scilicet aliquomodo illud frangat, caueat, ne quicquam mutire audeat, per quod, vel pœnitens, vel tertia persona ibi detecta peccans prodatur: vel aliquid, per quod confessio illa fiat odiosa, vel minus amabilis.

Confessarii cum pœnitentibus quatuor offi ia facere debent.

7. Quæ omnia, vt melius præstare possint confessarii, scire debent, quod quatuor officia cum pœnitentibus facere debẽt, scilicet, officium patris, officium medici, officium magistri, & officium iudicis.

Confessarius veluti pater.

Primum officium, quod exercere debet confessarius erga pœnitentem, est officium patris, vnde neque indulgentior sit, neque seuerior, quã par est: sed sic percutiat reũ, vt amplectetur etiam eum tanquam filium. Hinc, tanquam pater debet eũ admonere confessarius, & adhortari, eumq; disponere ad cõtritionem, detestationemue peccatorum suorum, eiq; prouidere de remediis aduersus relapsum in peccatis.

Confessarius veluti medicus.

Secundum officium est Medici, nam quia peccator saucius est, ac multis plagatus, quin semiuiuus relictus, debet cõfessarius sic remedia accommodata adhibere, vt sedulo vitentur ea, quib. morbus augetur potius, quã curatur. Tanquam medicus ergo debet primo diiudicare de iis, de quib. pœnitens confitetur, num sint mortalia, an venialia: deinde, si animus pœnitẽtis agitatus est scrupulis, debet ipsum tranquillare: postea debet curare plagas appropriatis medicamentis: & vltimo debet dare præseruatiuã medicinam, ne amplius in eadem peccata incurrat. Id quod habetur *in c. omnis ver. sex. de pœnit. & remiss.* §. *sacerdos.* vbi sic dicitur. *Sacerdos autem sit discretus, & cautus, vt more periti Medici superinfundat vinum, & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens, & peccatoris circunstantias & peccati, quibus prudenter intelligat, quale ei debeat præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad sanitatem ægrotorum.* & D. *August.* relatus *in c. consideret. de pœnit. dist.* 5. ait. *consideret qualitatem criminis in loco, in tempore, in perseuerantia: quali hoc fecerit intẽtione, & ipsius vitij multiplice exequutione: omnis ista varietas confitenda est, & dicenda.*

Confessarius veluti magister.

Tertium officium est magistri, vt sc. pœnitentem errãtem ad viã Dei reducat, docendo, & instruendo eum de necessariis in fide, in obseruantia mandatorum Dei in modo cõfitendi, & sacram synaxim sumẽdi: in fuga vitiorũ, & occasionum ipsorum: in obseruantia Regulæ, in via spirituali, in frequentatione sacramentorum, &c.

Confessarius veluti Iudex.

Quartum officium est iudicis, vnde in peccatorem, tanquam in reum, & vinculis allegatum debet proferre sententiam, vt scilicet, vitet periculum sol-

uen-

uendi ligandum, aut ligandi soluendum.

Bonitas requiritur etiam in confessario.

8. Nec solum prudentia, verũ & bonitas requiritur in confessario: vnde ad rectè, & sanctè ministrandum hoc sacramentum, & quodlibet aliud, necessaria est bonitas gratię, scilicet, vt dum ministrat sacramentum, non habeat conscientiam peccati mortalis, de quo non existimet se esse confessum, aut contritum. Vnde si accidat, quod in sua conscientia reperiatur macula peccati mortalis, non debet prius accedere ad ministrandum hoc sacramentum, nisi prius confiteatur, vel saltem non conteratur. Nec laudo id, quod aliqui dicunt, sc. sufficere cõtritionem habere antequam det absolutionem, quia facile potest se exponere periculo non habẽdi illam in tali tempore: & etiam, quia in malo statu exercet magnam partem huius sacri ministerii. Nisi aliqua necessitate compulsus, incipiat in eo statu confessionem audire bona fide, & animo habẽdi contritionem, quamprimum possit, antequam absoluat, & in hoc postea, moralem diligentiã adhibeat: nam tunc excusaretur à mortali. vid. *Nau. in Man. c. 27. n. 7*;

Confessarius antequam accedat ad audiendas confessiones conteratur, si peccato mortali est irretitus.

Naura.

Scientia pollere debet confessarius.

Nauar.

9. Scientia quoque debet pollere confessarius, vt sciat discernere inter leprã, & lepram. Quãta verò scientia sufficiat, dicam cum *Nau. in Man. c. 4. nu. 2.* sc quod sufficiens confessarius scire debet peccata, quæ communiter perpetrant pœnitentes, ac circũstantias necessario confitendas, & casus habentes annexam excommunicationem, & restitutionem famæ, vel bonorum, & casus reseruatos: & si audit clericum, oportet eum scire irregularitates, vel saltem de his dubitare sciat, vt quãdo casus occurrerit, peritiores consulere possit; & hæc sufficientia satis est.

11. Sciendum vero quod *D. Ant.* tribuitur sẽtẽtia, quędam talis, nempe, quod de confessariis distinguendum est quando est sermo de eorũ sufficientia: nam vel est iussus à suo Prælato, vt audiat confessiones: vel ex se ad id muneris spontanee se obtulit: nam qui iussus est à Prælato, audiens confessionem, satis est, si prædicto modo sciat dubitare: at si ex se ad id muneris se obtulit, tenetur de omnibus à pœnitente sibi propositis iudicare. Sed meritò refellitur *à Modernis* talis doctrina, nam siue in vno, siue in altero modo quis audiat confessiones, sufficit, vt sciat saltem dubitare: sic *Nauar. vbi sup.* & eo magis hæc sententia *Nau.* habet locum in Religiosis, qui sẽper iubentur à suis superioribus, vt tale munus exerceant: & propterea non indiget tanta scientia ille, qui audit cõfessiones Regularium, & personarum Deo seruientium, qui vt plurimum veniales culpas cõfitentur: neque qui audiunt confessiones vbi sunt multi literati, quos consulere possunt.

D. Anton.

11. Be-

Ignorantes & imperiti confessarii quando non excusantur.

11. Bene verum est, quod non excusantur à mortali confessarii expositi, neque qui eos exponunt, quando id sciunt, si tales confessarij nesciant casus, à quibus possunt, vel non possunt absoluere: vel si nesciant differentiam excommunicationis maioris, & minoris, vel peccata mortalia communia, vel voluntatem deliberatam ad mortale, esse mortale: vel si quamcunque superbiam, & inuidiam iudicent esse mortalem culpam, quia secundum *Nauar. vbi supra numer.* 4. confessarij, qui hæc ignorant, neque communiter nota à confessariis, nouerunt.

In aliquibus casibus excusantur imperiti confessarii.

Excusantur benè à mortali imperiti confessarii in multis casibus. *Primo*, quando audiunt peritos pœnitentes, eos de sua ignorantia admonentes, scilicet, vt confessarius manifestet pœnitenti perito suam ignorantiam, ad hoc, vt pœnitens explicet, quando peccatum est mortale, & quando non. *Secundo*, cum audiunt regulariter pœnitentes, tantum peccata venialia habentes. *Tertio* cum audiunt eos, qui in articulo mortis sunt constituti, neque suppetit alius, qui tunc possit moriturum audire. *Quarto*, cum audit Christianos inter Saracenos captiuos, vbi non est copia peritioris confessarii.

12. Vt autem illi, qui confessiones audiunt, ab omni scrupulo liberentur circa censuras, pœnam in hoc loco concessionem quandam *Eugenij Quarti relatam in comp. priuil. tit. Absolutio ordinaria quoad fratres* §. 28. quæ talis est. *cum sæpe boni Religiosi ex charitate, vel Prælatorum obedientia cogantur ad confessiones audiendas, & sint multiplices, & inexplicabiles sententiæ excommunicationis in corpore iuris, quæ re nonnullæ etiam à peritissimis ignorantur: ex quo dicti Religiosi, propter conscientiæ timorem, quoniam dubitant, se incurrisse aliquam censuram, absoluendo inaduertenter aliquos aliqua excommunicatione innodatos: cuius excommunicationis absolutio superiori reseruatur. Ne dicti Religiosi cogantur contra charitatem, vel Prælatorum obedientiam facere, vel præfatas metuere scrupulositates: conceditur, quod dicti Religiosi, si præfata, vel simili causa inaduertenter incurrerint irregularitatem, vel excommunicationem: possint per eorum idoneos confessores, auctoritate Apostolica absolui, & dispensari cum oportuerit.* Vide comp. priuileg.

Compend. priuileg.

Amplissima concessio ad scrupulos remouendos.

Art. II.

An confessarius debeat sequi opinionem suam, an pœnitentis?

1. Resp. quod de hac materia videri possunt, quæ fusè habet *Sayrus in sua Claui regia. lib.* 1. *c.* 7. 8. *&* 9. *Azor. in* 1. *tom. lib.* 2. *c.* 16. *Corduba in suo Quæstionario. lib.* 2. *q.* 3. *dicto* 4. *Valent. in* 3. *to. disp.* 5. *q.* 7. *puncto.* 4.

Sayrus. Azorius. Corduba. Valentia.

ad institutum nostrum, distinguendum censeo de pœnitente, & confessario: nam vel pœnitens est ignarus, & confessarius doctus, vel è contra, pœnitens est doctus & confessarius indoctus: vel tertiò, æque sunt docti.

Confessarius quan do tenetur sequi suam opinionem & quando opinionem pœnitentis.

Pœnitens ignarus debet sequi opinionem confessarii.

Si primo modo, nempe quod confessarius est doctus, & pœnitens ignarus: tunc regulariter tenetur pœnitēs sequi opinionem confessarii: quod si noluerit, dimittendus est sine absolutione: nisi pœnitens ignarus consuluerit antea peritiores, & tunc confessarius poterit sequi opinionē illorum peritorum, quos pœnitens consuluit. Si vero pœnitens est doctus & confessarius indoctus: tunc confessarius potest sequi opinionem pœnitentis. Si verò æque sunt docti, confessarius potest, & debet absoluere pœnitentem secundum suam opinionem.

Confessarius ignarus debet sequi opinionem pœnitentis docti.

In plurimis confessarius debet sequi opinionem probabilem pœnitentis.

2. Itaque resolutorie dicimus, confessarium quemcunque absoluere posse pœnitentē sequentem opinionem probabilem, relicta sua opinione probabiliori. Ratio est, quia cōfessarius denegare non potest absolutionem, nisi male disposito; At pœnitens, eo ipso, quod sequitur opinionem probabilem, non est malè dispositus: ergo confessarius absolutionem illi denegans, iure suo illum spoliat. Id quod tam de ordinario, quam de extraordinario confessario procedit: cū hac tamen differentia, quia ordinarius confessarius cum ratione sui officij subditis suis sacramenta ministrare teneatur, nisi in eis aliquod impedimentum inueniat & in hoc euentu nullum sit impedimentum ex parte pœnitentis. vt diximus, non solum tenetur ipsius confessionem audire, sed etiam post auditam confessionem ipsum absoluere. Confessarius autem extraordinarius, seu ex commissione, quamuis non teneatur confessionem illius audire, & non audiendo, recusantem sequi suam opinionem, nullam illi iniuriam facit: si tamen acceptauit conditionem audiendi confessionem, ad absoluendum pœnitētem benè dispositum obligatur, & negando ei absolutionem peccaret: non tamen existimarē, eum semper peccare mortaliter nō absoluendo, siquidem nonnunquam excusatur confessarius tam proprius, quam alienus, si propter opinionem propriam pœnitentes absoluere noluerit, dummodo bona fide, & ex causa iusta id fiat.

3. An vero confessarius sequi debeat opinionem suam probabilem, & innixam solido fundamēto, vel graui Rectori: an vero sequi debeat opinionem superioris aliter sentientis? Hanc difficultatem ponimus, quia aliquando potest occurrere casus, quod superiores difficiles se exhibent in danda sua auctoritate pro ab-

Confessarius quando sequi debet suam opinionem relicta opinione sui Prælati.

ſolutione reſeruatorum:& nihilominus confeſſarius iudicat ſibi dandam eſſe facultatem,quid tenendum?Reſpondeo,quod tunc ſtandum eſt opinioni confeſſarii non ſolum quia ſic probabiliter iudicat, vel habet aliquem Doctorem ex ſua parte: verum etiã, quia ſic determinat *Clem.*8. *in ſuo Decreto in n.*5.his verbis. *Et quibus etiã reſeruatorũ abſolutio cõmittatur, quando caſus occurrerit, in quo eam ſibi debere committi, ipſe in primis confeſſarius iudicauerit.* Ergo ſi confeſſarius iudicat, ſuperiorem teneri ad dandam ei facultatẽ abſoluẽdi ab aliquo caſu reſeruato, tunc Prælatus tenetur ei dare facultatem.

Clem. 8.

Art. III.

An confeſſarij deputati poßint abſoluere ad libitum à caſibus reſeruatis omnes ſuos pœnitentes?

1. RESp.quod circa hoc, non defuerunt, qui dicerent, facultatem abſoluendi à reſeruatis modo reſidere penes ipſos confeſſarios deputatos, adeò vt amplius non ſit neceſſe recurrere ad Prouincialẽ.Quod conantur aſſerere ex verbis Decr.*Clem.* 8.vbi *in nu.*5.ait.*ſuperiores in ſingulis domibus deputent duos, tres, aut plures confeſſarios,pro ſubditorũ numero maiori, vel minori:iiq; ſint docti, prudentes, at charitate præditi, qui à non reſeruatis eos abſoluant, & quibus etiam committatur abſolutio reſeruatorum, quãdo caſus occurrerit, in quo eam debere committi ipſe in primis confeſſarius iudicauerit.*ergo, inquiunt opinantes, cum talibus confeſſariis cõmittatur facultas,ad Miniſtros non eſt amplius recurrendum.

2 Sed PROFECTO hallucinãtur, nam *Decretum* non dicit,vt ſimpliciter committatur facultas talis ipſis deputatis,ſed pręcipit,vt cõmittatur quãdo caſus occurrerit, in quo ipſe confeſſarius in primis iudicauerit,non eſſe expediẽs,vt pœnitẽs ad ſuperiorem recurrat perſonaliter: ergo ſi tunc debet committi facultas,& vtiq; à Prouinciali, patet, quod ex verbis *Decreti* non põt recte elici,vt confeſſarii deputati talem facultatẽ ſimpliciter habeant.Cõfirmatur quia *in principio Decreti* Papa diſertis verbis manifeſtat, ad ſuperiores maiores eſſe recurrendũ pro reſeruatis,vnde dicit *in n.*3.*Non liceat ſuperioribus Regularium confeßiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſeruatum admiſerint, aut &c.*Si ergo per opinantes ad confeſſarios ſpectat abſolutè à reſeruatis abſoluere:ad quid dicere,*niſi quando peccatum aliquod reſeruatũ admiſerint?*patet ergo,quod verba textus eis nõ ſuffragantur, imò apertè cõtra eos concludũt. Et vltimò concluditur intentum ex determinatione facta *à ſanctiſſ. D.N.Paul.Papa V.*qui hodie fæliciter viuit,& regnat,& de qua fecimus mentionem *ſup.in fin. art.*17. *prima ſect.*ponderentur, quæ ibi à *ſua ſanctitate* dicuntur, & ſic opinãtes deſiſtãt amplius ſic opinari

Confeſſarii non poſſunt abſoluere à reſeruatis ſimpliciter, ſed iuxta formam Decreti.

3 Et

Deputatio confessariorum fit multipliciter.

3. Et quia de confessariis deputatis facta est mentio hic, & alibi multoties, quæritur hic, ad quẽnam spectet talis Deputatio confessariorum? Pro quo sciendum, quod talis deputatio multipliciter fit, iuxta diuersos modos, & ritus Religionum: nam apud aliquos deputantur non solum cõfessarii pro communibus peccatis, verum & aliqui particulares, quibus absolutè datur facultas, vt à reseruatis absoluant quoscunque ad ipsos accedentes: qui summopere cauere debent, vt cum magna cautela id faciant, ne pœnitentes ad ipsos recurrentes aliqua infamia de graui peccato, & reseruato notentur: si enim pro reseruatis solum ad tales fit recursus, statim circunstantes suspicantur, ipsum pœnitentẽ graui peccato innodatum, & tali ministro indigere.

Apud aliquos etiam deputantur confessarii, qui vtramque facultatem habẽt. Aliqui vero etiã id faciunt, scilicet, quod Deputati absoluunt à non reseruatis, & pro reseruatis recurrunt ad superiorem, quod vtiq; facere possũt quando Prælatus, qui dedit eis potestatem, domi est. Pro quo facit id, quo diximus *in art 7. primæ sect.* nempe quod si reseruare casus ante *Decretum* pertinebat ad Abbates, vel Priores, seu Rectores Domus, quod apud ipsos modo residet facultas absoluendi. Ergo si superior Domus habet hanc facultatem, ad illum debet recurrere confessarius deputatus antequam absoluat, nisi aliter constitutum sit in sua Religione. Apud nos Capuccinos etiam varia est deputatio confessariorum, iuxta diuersitatem Prouinciarum, nã in aliqua Prouincia deputantur à capitulo, in alia ipse Prouincialis solus id facit: alibi vero ipsi Guardiano loci datur facultas, vt possit deputare vnde seruandus est mos, & ritus cuiuscunq; Religionis, aut Prouinciæ. An vero incidant in aliquam pœnam confessarii, qui sine facultate absoluunt à reseruatis, dictum est *supr. in art. 20. primæ sectionis.* Vbi determinauimus, quod absolutio talis est nulla, quod confessarius peccat mortaliter, & quod multoties incidit in excommunicationem. *Vide ibi.*

ART. IV.

An confessarius habens potestatem absoluendi à reseruatis, possit absoluere in foro conscientiæ pœnitentem, qui commisit delictum publicum, antequam à Iudice sit expeditus?

Confessarius non potest absoluere pœnitentem à reseruato quando delictum est publicum.

1. RESp. quod talis confessarius potest pœnitentem absoluere à reseruatis, quando illa sunt secreta: sed quando delictum est publicum, & notorium nullo modo potest, antequam à superiori absoluatur.

Ratio est, quia cum peccatum sit publicum, iam amisit famam, imo scandalizarentur

adstantes, si antequam à Prouinciali iuridice absolueretur, viderent illum, vel fungit Sacerdotio, vel aliter, communicare. Facit pro hoc doctrina *Philippi Franchi in cap. solet. de sent. excom.* dicentis, quod *cap. ex parte. 1. de verb. sig.* vbi dicitur, quod pro manifesta iniuria nullus est absoluendus, nisi satisfactione læsæ partis præmissa, debet intelligi, quando quantitas satisfactionis est liquida: quod si liquidanda est, tunc reus poterit absolui, datis fideiussoribus, vel pignoribus. Secundo, debet intelligi, quando satisfactio est possibilis: nã quando non est talis, tunc absolutio, potest dari. Sic *Franchus*. Præterea *in d. cap. ex parte.* dicitur, quod nullus est absoluendus ab excommunicatione pro iniuria manifesta, nisi reali satisfactione præmissa. Per quem textum dixerũt *Innoc. & Io. Andr. in cap. solet. de sent. excom.* quod si petenti absolutionem opponatur de manifesta offensa, non absoluatur.

Francus.

Innocent. Io. Andr.

2. Vltimo dico, quod quando dico Religiosi publice se percutiunt, tum fiscus acquisiuit ius super eos: vnde necesse est, vt prius recurrant, & satisfaciant Fisco, antequam sacramentaliter absoluantur. Benè verum est, quod non est necesse, vt personaliter eant: nam sufficit, quod per epistolam fiat certior superior, qui poterit committere absolutionem cui magis ei libuerit.

Religiosi se percutientes, quid facere debent.

Carcerarius vero potuit cum talibus excommunicatis conuersari ex necessitate, non autem alij, cum talis sint excommunicati *per cap. Si quis suadente.* &c.

Carcerarius potest cum carcerato excõmunicato conuersari ex necessitate.

Art. V.

An confessarij Deputati quando habent facultatem absoluendi reseruata, possint illam aliis committere?

1. Resp. quod circa hanc difficultatem aliqui dicunt quod non *per c. fi. §. cæterum. de off. & potestate iudicis deleg.* vbi habetur pœnitentias iniungendi potestatem, etiam à Papa concessam, subdelegari non posse. Præterea. Delegatus ab ordinario non subdelegat. l. à *iudice Cod. de iudic. capit. cum causam de appellat.* Tertio quod *Sylu. v. excommunicatio. 7. cas. 14. dub. 11.* tenet contrarium in eo, quod dixit de Vicario ad modicum tempus à Rectore constituto. Quarto. quod *Richardus in quodlib* ait, Sacerdotem habentem auctoritatem ordinariam, posse eam alteri delegare: posse quoque si habeat commissam à Papa iurisdictionem, non autem si nudum officium aut ministerium habeat, velut, audiendi confessiones. Posse itẽ, si habet commissionem ab inferiore, puta, Episcopo, vel huiusmodi ad vniuersitatem causarum, vt officialis vel vniuersalis Pœnitentiarius

Syluest.

Riccard.

potest

potest pariter causam committere, nisi fuerit ei specialiter interdictum. Si vero non habet particularem commissionem, nō potest: ex quibus infert, Sacerdotem, qui conductus ecclesiæ parochiali deseruit, cum non sit ordinarius illius ecclesiæ Parochus non posse delegare, & ita dicit *c. fin. de offic. deleg. §. cæterum.*

Simplex ministeriū absoluendi potest delegari.

2. Alij verò partem affirmatiuam tuentur, scilicet quod possent, sic *Nauar. in Man. cap. 27. n. 45. ex c. fin. de offic. ord.* scilicet, quod simplex ministerium absoluendi potest delegari, etiam à delegato ordinarii, & à subdelegato delegati Papæ, quamuis non possint delegare suas iurisdictiones quarum ratione id eis competit. Intellige autem, quod possit delegari simplex ministerium, non cuicunque Sacerdoti, sed illi tantum, qui approbatus est ad audiendas confessiones. Vide *Graffium in 1. p. decis lib. 1. c. 20. num.* 15. & addit. *Nau tr.* quod hæc delegatio quotidiana est.

Graff.

Nauar.

3. VT respondeam huic difficultati, quæ reuera magna est, distinguere oportet de confessario. nam vel est superior, vel inferior, deputatus tamen. Si superior est, aliqui dicunt, quod hoc non potest fieri, sed superior debet, aut integram confessionem audire, aut sacramentaliter non absoluere. Sic *Adr. q. 5. de conf. Sylu. confessio. 1. q. 19. Victoria, in summa. n. 149. & 162. Cano. relect. de confess. p. 5. circa finem.* Alii simpliciter asserunt, id posse fieri & licitè, & validè, absque alia causa, *Sic. Caiet. confessio. cond. 10.* dicitque esse consuetudinem Romanam. *D. Ant. 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 6. Palud. dist 17. q. 5. Riccar. art. 2. q. 8. ad 2. Soto. dist.* 18. *q.* 2. *ar.* 5. addit tamen, ex rationabili causa: absolute *Petrus Soto. lect.* 10. *de confess. Nau. in cap. consideret, §. cautus. nu.* 12.

Adrian. Syluest, Victoria. Cano.

Caiet.

D. Anton. Paludan. Riccard. Sotus. Petr. Soto. Nauar.

Moderatur assertio.

4. Hæc sententia, quia communior est, omnino est tenenda, sed cum moderamine, scilicet, si ex parte pœnitentis instet vera necessitas moralis non differendi amplius suam confessionem sacramentalem: & ex parte superioris sit etiam hic, & nunc verum impedimentum, vt nō possit totam confessionem audire: rursusque talis sit culpa reseruata, vt secūdum prudentem existimationem non possit moraliter, vel nō expediat alteri causam delegare. Quibus concurrentibus & subdito, sacramentalem confessionem postulante: poterit superior auditis solis peccatis reseruatis, absolutionem dare: quia iam ex illis omnibus consurgit sufficiēs ratio, ob quā illa dimidiatio confessionis, non formalis, sed materialis tantum esse censeatur. Sic *Suarez.* & benè, *in 4. to. disp. 31. sect. 1. num. 8.*

Suarez.

Si vero confessarius est subditus, & similis necessitas occurrat, dicit *Suarez. vbi supr.* quod ei licet.

5. Est bene magna differentia inter talem superiorem, & talem subditum: nam superior, occur-

rente prædicta neceſſitate poteſt vel abſoluere ſacramentaliter à culpa peccatum illud reſeruatũ, & tunc peccatũ illud poterit poſt ea iterum, atque iterum abſolui, non ſolum ab inferiori ſacerdote proprio, verum & à quolibet alieno, quia peccatum illud non ſolum non eſt amplius caſus reſeruatus, ſed neque eſt materia cõfeſſionis neceſſaria, cum ſemel ſit abſolutum. Vel poteſt ſuperior non abſoluere ſacramentaliter, ſed audiendo tantum, & imponendo ſatisfactionem debitã, remittendo reliqua inferiori ſacerdoti: & tunc tale peccatum iã non manet reſeruatũ: non tamen poteſt à quolibet ſacerdote remitti, ſed à proprio, vel de eius licentia, quia adhuc manet, ſicut cætera peccata mortalia nõdum confeſſa, & eſt materia neceſſaria confeſſionis.

Subditus vero, ſeu delegatus debet, aut abſoluere aut rem integram relinquere: vnde nõ poteſt reſeruationem tollere, niſi ſacramentaliter abſoluat. Ratio eſt quia ipſe non poteſt delegare iuriſdictionem ad abſoluendum, ſicut ſuperior: illa autem ablatio reſeruationis illo modo non fit, niſi committendo alteri iuriſdictionem ad abſoluẽdum. Ad obiecta prioris ſentẽtię reſpõdetur. Ad primum, dico *§. cæterum*, agere de ſubdeleganda poteſtate in iniungendis pœnitentiis, non verò de danda ſubdito licentia cũ iuriſdictione, vt cui voluerit confiteatur. In illo caſu aliqua ſubdelegatur poteſtas, in hoc vero nulla: nam facultas illa eligẽdi confeſſarium, non eſt poteſtas, quæ reſideat in ipſo, qui eam facit, & quæ transferatur de illo in confeſſarium: ſed quædã declaratio, qua declarat, ſe nolle vti iure, ꝙ ad ſe pertinebat. Secundo dico, *§. illud* procedere, quando tacitè negatur ſubdelegandi poteſtas, propterea quod perſonæ induſtria videtur eligi: in caſu autem noſtro agimus de illo, qui ea mẽte alii ſuas vices plenè committit vt circa ſacramentorum adminiſtrationem omnia gerat, quę ipſe poteſt. Ad ſecundum, concedo tam delegatum ab inferiore, quã à Principe ſubdelegare non poſſe: ſed non ſequitur ex hoc, Vicarium, licentiã hanc dare non poſſe, etiam ſi concederetur Vicariũ illũ eſſe delegatũ: quia dare hãc, de qua loquimur licentiã & delegare, vel ſubdelegare ſeparata ſũt, & ideo ab altero nõ infertur, efficaciter *l. Papi. ff. de min. & c. 2. de tranſl. Prælatorum.* Ad *Syluest.* reſpõdeo, opponendo ei *Adrianum* virum doctiſſimum, & alios citatos pro noſtra ſententia. Et deinde dico, quod ſua ſententia poteſt locum habere, quando quis ad modicum tempus Vicarium poſuit, & nõ erat ei in mẽte, vt concederet ſuas vices, etiam cum oporteret ad delegandum, & vocandum alios coadiutores: non autem quando de huiuſmodi mente, vel per coniecturas, vel

ſuam

ſuam in hoc,vel aliorum priſtinã conſuetudinem ſatis apparet.

Ad *Riccardum* reſponderi poteſt,primò,omnia illa de ſubdelegatione procedere;noſtra vero de conceſſione licentiæ, rei longè ab illa diuerſæ.Poteſt ſecundò reſponderi,ſicut ſecundo modo fuit reſponſum ad primum. Ex quo infero, quod ſi Rector acceſſat aliquem ſacerdotem, vt ſe iuuet in audiendis confeſſionib. is non poterit,eiuſmodi licẽtiam ei tribuere,quia de prædicta mẽte non apparet : & per regulam iuris,tacitè videtur agi contrariũ per *illud* §.*cæterum.*

Apud nos Capuccinos confeſſarius deputatus non poteſt alium delegare.

6. In noſtra vero Religione, ordinariè loquendo, confeſſarius deputatus ad audiendas confeſſiones,non poteſt alium delegare,& pro ſe ſubſtituere ad audiẽdam alicuius confeſſionem, niſi ſpecialem ad hoc habeat licentiam à Prouinciale. Ratio eſt, quia per noſtra ſtatuta prohibetur, vt nemo mutet confeſſarium electũ abſq; licentia ſuperioris: & multo minus poterit hoc facere cum licentia deputati confeſſarii, qui quantum adhoc,& vt ſic,nullam habet facultatem,imò per ſtatuta prohibetur,ſaltem indirectè.

ART. VI.

Rodriquez

CAſus occurrere poteſt , qui proponitur, & reſoluitur à *Rodriquez in prim.to. ſuæ ſumma.c.*35. *n.*15.Quidam confeſſarius cuiuſdam conuẽtus, qui audit confeſſiones Choriſtarũ, ſeu Clericorũ petit à Prælato facultatem ad abſoluendum quendã ſuum pœnitentem.Et Prælatus pro tunc negauit,deinde,vt veniret in cognitionem perſonæ,tempore,& hora,qua omnes Choriſtæ cõuenerant ad communionem,dixit cõfeſſario prædicto. Concedo tibi facultatem,quam hodie mihi petiſti.Quod fuit in illa occaſione, quia præ breuitate temporis,putauit, confeſſarium vocaturum illum Religioſum , ad abſoluendum illũ , & ſic ipſe veniat in cognitionem ipſius. Confeſſarius verò ſagax,& prudẽs , non debet in hoc caſu vocare iuuenem pœnitentem,ſed ſufficit , quod quãdo dicitur,confeſſio illa ante cõmunionem, *ſc.confiteor Deo omnipotenti.*&c.vt tunc abſoluat illum ab omnib.peccatis, quæ audiuit, licet pœnitẽs neſciat hanc abſolutionem.Sic *Rodriquez.* Sed ego conſulerẽ,vt pro tũc nihil faceret nã clericus,aut iuuenis ille põt cũ aliis ire ad cõmunionẽ,ne ſe prodat,& deinde , capta opportunitate tẽporis, ſerio eũ abſoluat:nã licet ab excõmunicatione poſſit dari abſolutio nõ ſolũ abſenti,verũ & ignorãti,imò,& inuito:non tñ hoc fieri põt in abſolutione à peccatis.Idcirco puto,quod in ſimilib. caſibus melius eſſet ire ad cõmunionẽ,ad euitandũ ſcandalũ,&notã,habita pri⁹ cõtritione, ac ſi ꝓ tũc nõ haberet copiã cõfeſſarii; & poſtea cũ opportunitate tẽporis facere ea, ad quę tenetur

Abſolutio ab excommunicatione poteſt dari abſenti, & ignoranti, & inuito : non tamen abſolutio à peccatis.

Ergò.

Et eò magis hoc dico, quia in illa confessione generali, quæ fit ante sumptionem sacramẽti Eucharistiæ, non datur, neque dicitur propria forma absolutionis scilicet, *ego te absoluo*, sed ibi tãtum fit deprecatio, *Misereatur tui* & *Indulgentiam* &c. & nihil aliud: ergo ille talis pœnitens non potest dici absolutus, neque à peccato, neque à præsentatione. Nisi dicatur quod antea iam absoluerat eum à peccato, & promisit confessarius se petiturum licentiam à superiore pro præsẽtatione: & in hoc est etiam difficultas: nam licet tunc haberet confessarius licentiam prædictam, nihilominus opus esset, vt pœnitentem iterum vocaret ad iudicium confessionis, & tunc eum absoluere complete, non solum à culpa illius peccati, verum, & à præsentatione. Si dicas, quod culpa iam antea erat confessa, & absoluta: nihil refert, nam peccatum mortale pluries potest subiici pro materia sacramenti pœnitentiæ, etiam quod fuerit absolutum, vt supra alibi diximus. Melius est ergo, & cautius, vt post actionem illam, serio confiteatur, vt paulò ante dictum est.

ART. VII.

An facultas eligendi confessarium finiatur per vnum actum, id est per electionem vnius confessarii vna vice?

1. RESP. quod hunc casum tractant *Palud. in 4. dist. 17. q. 3. Sylu. confessor.* 1. *q.* 7. *Nau. in cap. placuit. nu.* 167. & si omnes diffiniunt absolutè, non finiri. Nihilominus aduertẽdum est, hanc facultatem interdum expresse dari solum ad semel faciendam confessionem de peccatis cuicunque sacerdoti pœnitens voluerit: & tunc clarum est, facultatem finiri per vnum actum: oportet tamen illum esse completum, quia nec priuilegium extenditur vltra id, quod in ipso exprimitur, neque etiam finitur ante completum vsum eius. Vnde si quis virtute Iubilæi eligit confessarium, cui confiteri cœpit, vel etiam integrè cõfessus est, non tamen est absolutionẽ consecutus, vel casu aliquo vel quia confessarius ei absolutionẽ denegauit: nihilominus potest alium confessarium eligere, quia prior actus non fuit cõsummatus: & quia illa facultas ad hoc præcipuè conceditur, vt absolutio obtineatur, ideo prior electio quę ad absolutionẽ nõ peruenit, tanquã nulla reputatur, ac proinde potest alius confessarius eligi, dummodo id fiat intra tẽpus in priuilegio præscriptũ, si fortasse

Paludan. Syluest. Nau.

Facultas eligendi cõfessarium finitur per vnum actũ completũ quando facultas datur determinate.

Nota.

in illo limitatur. Atque eadem proportione iudicandum est de hac facultate, quando expresse ad certum tempus, seu numerũ confessionum, aut personarum conceditur.

Non finitur vero quando datur sine limitatione.

Quando vero datur indefinite,&sine aliqua limitatione; clarum est non finiri vnico actu, neque electionem factam de vno confessario esse immutabilem: sed posse fieri, nunc vni, postea alteri, ꝓ arbitrio eius, cui facultas data est. Facit ad hoc id quod habet *Nauarr.lib.5.consil.depriuil.conf.primo.num.2.* scilicet, quod gratia non expirat per mortem Papæ: quia licet mandatum de gratia facienda expiret regulariter morte illius. *capit. relatum. de offic.deleg.* gratia tamen iam facta non expirat morte illius. *ca.gratũ.eod.tit.*&textus aptissimus *in c. super gratia,eod.tit.lib.6.*

Nauarr.

Etiam quod talis gratia non fuerit concessa in scriptis, quia scriptura non est necessaria ad substantiam, & valorem gratiæ, per *clem. dudum.§.fin. adiunct.glos. versiculo verbo. de sepult.* vt tradit *Archidiaconus.l.duo sunt Titij filii.ff. de testam.tut. & cap.si Sacerdos.iuncta glos.de offic. ordin.* communiter receptus ibi,& *in rubrica de constitionibus*, etiam per *Felinũ*, & *Decium* post alios ab eis citatos.

Archidiac.

Decius.

ARTICVLVS VIII.

AN SI MORIATVR, VEL amoueatur ab officio Prælatus, teneat facultas data?

1. RESP. quod vt dictum est supra in præcedent.artic. Prælatus vel dedit facultatem indefinite, vel cum limitatione: si indefinite, simpliciter expirat confessio, & facultas à tali superiore data. Si vero cum limitatione non expirat simpliciter, sed si eam dedit pro vna vice, & antequam mortuus sit, ille iam incœpit confiteri (maxime in confessione generali quæ multum tempus ordinariè loquẽdo requirit tunc) potest prosequi, & absolui pro illa vice: si vero non est incepta, debet recurrere ad successionem.

Simile est dubium, quod oriri, & euenire potest de delegatione, seu Commissariatu, An scilicet, officium Commissarii Generalis in aliqua Prouincia expiret per mortem delegantis? & ratio dubitandi est, quia ordinariè loquẽdo, iurisdictio delegata amittitur per mortem cõcedentis: & hoc rationabiliter, nam delegatus censetur habere vnam & eandem iurisdictionem cum delegante: cuius vices gerit: & ideo, si in delegante cesset, consequenter cessare videtur in delegato.

Dubium.

Nihilominus distinguere oportet de modo, & forma commissionis, & de causa incæpta, & non incæpta.

Cõmissariatus officium ad tempus datum durat ꝑ illo tempore.

Nam, quo ad modum, & formam commissionis, si est ad certum, & præfinitum tempus, durat pro illo tempore solum, nisi reuocetur: illo autẽ finito, cessat ipso facto: nisi aliud exprimatur in commissione. Ratio est, quia gratia, vel facultas non excedit voluntatem concedentis, nec voluntas operatur amplius quã per verba explicetur. Si vero concessio, seu commissio fit vsque ad tale tempus: eo elapso, extinguitur, q̃a pro toto sequẽti tempore facta non est. Si ergo delegatio, seu commissio datur absque limitatione temporis, durat quamdiu expresse non reuocetur. Itaque facienda est vis in forma, & modo concedendi iuxta tenorem commissionis, quæ potest esse minus, & magis ampla, quo ad vim, & quo ad durationem, iuxta beneplacitũ delegantis.

Commissariatus officium sine limitatione datum durat.

Si autem delegans moritur anteq̃ expiret cõmissio, seu delegatio illa: adhuc distinguendũ est, nã causa vel est incæpta, vel non. Si causa est incæpta, debet prosequi: si vero non est incæpta, delegatus debet eam non incipere. *Vide cap. licet. cap. relatum, & cap. gratum. de offic. delegati. cum gloss. & Doctoribus.*

Mortuo delegante, si causa cæpta est durat officiũ delegati vsque ad finem causæ. si vero causa non est cępta, debet eam non incipere.

ARTICVLVS IX.

AN CONFESSARII DEPVTATI, qui aliquando habent facultatem pro reseruatis, habeant quoque illam pro omnibus censuris?

I RESP. quod circa hunc articulum dico plura.

1 PRIMO, quod Prouincialis concedendo casus suos, siue sibi reseruatos, non videtur concedere absolutionem à censuris sibi reseruatis, quoniam à diuersis non fit illatio, vt dicitur *in l. Papinianus. ff. de minor. & cap. ad audientiam. de decim.* Aliud enim est reseruare sibi culpam, aliud censuram.

Superior dãs facultatem ꝑ reseruatis, non dat pro censuris.

2 SECVNDO. Nec concedendo absolutionem à suis casibus, & censuris, videtur concedere absolutionem, aut dispensationem votorum, aut irregularitatum, à quibus ipse potest, quia nec sunt casus, nec censuræ ipsi reseruatæ.

Nec concedit absolutionẽ aut dispensationem votorum, aut irregularitatum.

3 TERTIO. Prouincialis concedendo alicui omnem suam facultatem ad audiendas confessiones, & absoluendum aliquẽ, non videtur concedere casus sibi reseruatos. *sic Nauarrus in Manuali, capite vigesim. septim. numero* 261. licet subiungat,

Etiam quod cõcedat omnem suam facultatem ad audiendas confessiones. *Nauarr.*

quan-

quanquam oppositum credo, quando concedit omnes suos casus.

Praxis in nostra Religione est in contrarium.

Nihilominvs in nostra Religione praxis est in contrarium, nam quando Prouincialis dat vel pœnitenti, vel confessario omnem suam facultatem, & authoritatem, tunc intelligitur data potestas absoluendi, vel absolui ab omnibus reseruatis: sic commumuniter obseruatur.

Exceptio firmat regulam in contrariũ.

4 Qvarto. Si vero Prouincialis dicat, concedo tibi omnem meam facultatem, excepto tali casu: tunc potestatem facit pro omnibus aliis reseruatis, quia exceptio circa vnum posita firmat regulam in contrarium, *cap. dominus* 32. *quæstione secunda*, de quo *Panormitan. in capit. quartum*, *de coniu.lepro.*

Articvlvs X.

An svfficiat ratihabitio, vt absolutio sit valida?

Ratihabitio est duplex.

Ratihabitio de futuro non dat valorem absolutioni.

1. Resp. ad hoc cũ distinctione, nam ratihabitio potest esse duplex vel de futuro, vel de præsenti. Si ratihabitio est de futuro, vt si Sacerdos absque iurisdictione absoluat alienum parochianum credens, ꝙ Plebanus, vel Episcopus eius cum sciuerit, ratumhabebit: tunc manifestum est, nullum esse sacramentum: quoniam cum sacramentum tunc conferat gratiam, quando applicatur absolutio, nequit vllo pacto ex futuro pendere, sed tunc debent concurrere omnia, quæ sunt de essentia Sacramenti, atque adeo iurisdictio Sacerdotis: quare si tunc illam non habet, nec ratihabitio futura refert.

Ratihabitio de præsenti tenet. *Hostiens. Syluest. Nauarr.*

2 Si autem ratihabitio est de præsenti, tenet, sic *Hostiens. in summa de pœnit. & remiss.* §. *cui confitendum. numero decimoquarto. Syluest. confessor.* 1. §. 6. *Nauarr. in capit. placuit. num.* 105. vbi ponit exemplum de duobus Parochis, seu Curatis, qui adeo sunt familiares, & amici, quod vterque illorum tam vult, vt quis alteri confiteatur, ac sibi: nam eo casu, confessio, & absolutio impensa parochianis vnius, qui alteri Parocho confitetur absque licentia alia, validæ reputantur, non quidem vi ratificationis futuræ, sed cuiusdam præsentis ratificationis, & licentiæ tacitæ.

Sotus.

Et *Sotus distinct.* 18. *quæstion.* 4. *artic.* 3. ait, quod tunc non censetur solum ratihabitio, sed confesus interpretatiuus. Et *Emanuel Sa in suis Aphorismis, tit. absolutio. nu.* 6. ait: Absoluere põt confes-

Emanuel Sa.

ſor alienum, ſi rationabiliter credit, eius ſuperiori placere. & hæc ſententia eſt vna, & tenenda.

Impugnat Suarez. Scio *Suarez in 4. tom. diſp. 25. ſect. 1. ſub numero tertio decimo*, non probare ratihabitionem, nec de præſenti, nihilominus *idem infra diſput. vigeſima ſeptima ſect. 4. in 4.* dubitat, ſub *numero decimo ſexto*, probat facultatem interpretatiuam, ſeu præſumptam, quæ eadem eſt, cum ratihabitione de præſenti. Sed audiamus ipſum.

Probat ipſemet. 3 Nihilominus dicendum cenſeo, inquit, primo, nunquam ſufficere facultatem hanc eſſe præſumptam, niſi præſumptio fundetur in aliquibus ſignis quæ ſufficienter, ac moraliter indicent præſentem voluntatem ſuperioris concedendi hãc facultatem.

Palud. Gabr. Antonin. Adrian. Hæc ſententia ſumitur ex *Palud. Gabriel. Antonin. & Adria. locis citatis*: nempe *Palud. diſtinct. 17. quæſt. 3. Gabr. ibi. quæſt. 2. artic. 3. dub. 4. Antonin. 3. parte. titul. 17. capit. 4. Adria. quæſt. 5. de confeſſione dub. 3.* & *Henric. quodlib. 1. quæſtio. 30. 31. & 32.* *Capr. in quart. diſt. 19. ad argum. contra 3. concluſ. Victor. Soto, & aliis ſupra citatis*, negantibus ratihabitionem ſufficere ad hanc iuriſdictionem, niſi de præſenti: eſt enim eadem ratio de iuriſdictione, & de hac facultate, quia hæc facultas inuoluit delegationem iuriſdictionis. *Henric. Capr. Victor. Sotus,*

Et perinde etiam eſt vti nomine præſumptionis, ac ratihabitionis: nam præſumptio nihil aliud eſt, quam exiſtimatio quædam de voluntate ſuperioris ſufficiente ad concedendam hanc facultatem: aut ergo exiſtimatio illa eſt de beneplacito ſuperioris futuro, quod nimirum approbabit factum, &c. aut eſt de præſenti voluntate, per quam concedit facultatem. **Præſumptio idem eſt ac ratihabitio.**

Priori modo non poteſt ſufficere præſumpta facultas, quia non ſufficit ad dandam iuriſdictionem de præſenti, ſine qua præſens abſolutio, & confeſſio nulla eſt, nec poteſt rata fieri propter beneplacitum poſtea ſubſecutum, quæ omnia ſatis conſtant ex *ſupradictis*, &c. *& infra.* At vero ſecus erit, ſi præſumptio ſit de actu præſenti: tunc enim neceſſe eſt, vt talis præſumptio fundetur in aliquibus ſignis moraliter ſufficiẽtibus ad oſtẽdendam talem voluntatem: & ita illa facultas non eſt tantum præſumpta, ſed data. *Sic ille:* concordat *Medina Cod. de pœnit. & Ricc. diſt. 18. ar. 2. q. 3.*

ARTI-

ARTICVLVS XI.

AN CONFESSARIO SVFficiat dicere Prouinciali pro habenda facultate circa reseruatos, Pater indigeo vestra auctoritate: & an etiam idem dicendum sit de pœnitente?

1 RESp. quod sufficit, ratio est, quia tunc confessarius iudicat, quod Prælatus debet ei dare hanc facultatem iuxta *Decretum Clem.* 8. *Imo D. Thom. in Opusc.* 19. *& in* 4. *vbi supra*, ait satis esse, vt pœnitens dicat, se habere rationalem causam petendi illam facultatem, vt pastor debeat illam concedere, ne illũ exponat periculo maioris mali. Nec etiam debet eum cogere, vt causam in particulari explicet, quia vel potest ad ipsummet pastorem pertinere, vel potest esse ita coniuncta cum peccato, vt necesse sit illum explicare, ad quod non est cogendus pœnitens. Potest bene Prælatus discurrere cum confessario circa qualitatem peccati, & assignare pœnitentiam, integro semper manente sigillo: nam hoc est satis conforme *Decreto Clem.* 8. Denique, circa modũ petendi hanc facultatem, seruandus est mos cuiusque religionis, vnaquæque enim suum particularem modum habet.

Clem. 8. *D. Thom.*

Superior non debet cogere confessariũ vt explicet causam in particulari.

Superior potest discurrere cum confessario de qualitate peccati pœnitentis.

ARTICVLVS XII.

AN NECESSE SIT, VT Confessarius disertis verbis explicet pœnitenti onus de se præsentando?

1. RESp. ad hoc, quod vt plurimum debet, maxime, si pœnitẽs fuerit simplex, & ignarus: at si tale onus non fuerit ei à confessario expressum, modo ipse pœnitens absolutioni consenserit, tenetur se præsentare: dum enim ipse cognoscit, confessarium non habere auctoritatem à reseruatis absoluendi, nisi ligando pænitentem ad se præsentandum superiori, dum absolui petit, seu absolutioni consentit; tacite ad reconfitendum superiori voluntarie se obligat: eritque obligatus, sicut qui expresse hoc promisit: sufficit enim tacitus cõsensus ad obligandum pœnitentem, vt annotauit *Nauar. in cap. placuit. num.* 118. vide *supra in art.* 8. *prima sect.* Dixi (maxime si pœnitens fuerit ignarus, aut simplex) nam vt recte docet *Nauar. in Man. cap.* 26. *num.* 1. Pœnitenti docto, diligenti, & sæpe confitenti, & celebranti, aut nihil dicat, aut solum, vt faciat, quæ nouit facienda: & cum sit lux, & sal aliorum, caueat, ne sit eis offendiculo, sic *Nauar.* Sed ordinarie loquendo debet manifestare onus, & si pœnitens pro-

Confessarius debet explicare onus de se præsentando, qñ pœnitens ignarus est.

mittit se præsentare, absoluat eum, sin vero, minime.

ARTICVLVS XIII.

AN ABSOLVTIO DATA A confessario cum tali onere de se repræsentando, censeatur data cum conditione?

Triplex conditio potest considerari in absolutione.

1 RESp. quod nō: & vt clarius id pateat, sciendum, quod triplex conditio potest poni in absolutione, vna est de præterito, v. g. si ita fuit, ego te absoluo: altera est de præsenti: v. g. si ita est, ego te absoluo: tertia de futuro. v. g. ego te absoluo, si hoc feceris. Cum vero dependens est absolutio à tertia persona; scil. ego te absoluo, si episcopus postea consenserit; sic dicitur, absolutio cū ratihabitione.

Nulla conditio est ponenda in absolutione.

Ad quæsitum ergo, respondeo, quod nulla conditio est apponenda in absolutione. *Nau. in Man. c. 26. nu.* 12. nisi ratione alicuius dubii, vt cum dubitat, An dederit absolutionem, necne, poterit dicere ratione dubii, si non es absolutus, ego te absoluo. Aliæ tamen conditiones apponendæ non sunt: differenter tamen: nam si duæ priores apponantur, valet absolutio, stāte conditione posita, sed male facit confessarius: tamen si tertia ponatur, nihil valet, nam effectus deberet expectare impletionem conditionis, quod esse non potest: non enim sacerdos potest differre effectum positæ absolutionis, concluditur ergo quod confessarius non debet opponere talem conditionem intendendo sic conditionaliter absoluere.

Si qua conditio ponenda est, non fiat in forma.

2 CVM tamen aliqua conditio est ponenda, non debet esse in forma ipsa, sed debet pœnitenti iniungi, quam si acceptet, absolute est absoluendus. Imo si Prælatus superior dat facultatem absoluendi aliquem alicui confessario ea conditione, vt eum postea mittat ad ipsum; tunc cōfessarius non debet apponere conditionem in forma, sed obligare pœnitentem, vt eat ad superiorem: quod si acceptauerit, absolute est absoluendus, vt dicit *Toletus in sua summa. lib. 3. cap.* 12. si vero talē modum, seu obligationem se repræsentandi ad superiorem non acceptauerit; non debet eum audire, si ante confessionē id sciuerit, nec à reseruatis absoluere si post confessionem sciuit. sic *Nauar. vbi supra.*

Tolet.

Confessarius ostendens pœnitenti onus de se præsentando, nullam apponit conditionem, in absolutione.

3 AD REM ergo dico, quod dum confessarius absoluit pœnitentem habentem casus reseruatos, & ei ostendit onus, seu obligationem, quam habet de se repræsentando, & pœnitens receptat talem obligationem; tunc nullam imponit conditionem in confessione, sed tantum ostendit debitum, quod contraxit pœnitens: quod si

acce-

Confessarius det absolutionem post impositam & acceptatā pœnitentiā.

acceptat, absoluit simpliciter.

4 ADMONENDVS est tamen hic confessarius, vt imponat pænitentiam pœnitenti antequam det ei absolutionem: sic enim poterit iudicare melius, an sit absoluendus, an non: si enim acceptat id, quod ei imponitur, absoluendus est; si vero non acceptat, non est absoluendus. *Sic communiter omnes Summistæ.*

Nihilominus, cū probabiliter scit confessarius, pœnitentem acceptaturum; non est inconueniens, vt præcedat absolutio: semper tamen melius est, quod pœnitētiæ impositio præcedat, nisi cōfessarii obliuio intercedat.

ARTICVLVS XIIII.

AN SI CONFESSARIVS det primo absolutionem, & postea manifestet pœnitenti onus de se præsentando, si pœnitens non acceptat tale onus, absolutio data valeat?

Suarez.

1. RESP. quod *Suarez in tom. 4. disput. 30. sect 5. num. 15.* refert duas opiniones, vna est, illum subditum, seu pœnitentem non manere postea obligatum ad comparendum coram superiore, etiamsi postea illi declaretur conditio, seu obligatio: quia potest non acceptare illam, & sine suo consensu non obligatur: & nihilominus manet absolutus, quia prior sententia valida fuit, nec reuocari potest.

Altera sententia est aliorum, qui dicunt, in tali casu, scilicet, si non vult acceptare onus, ad quod tenetur; illam absolutionem non fuisse validam, ideoq; eadem obligatione teneri subditum confiteri superiori, qua ante tenebatur. Ratio est quia illi confessori non est data iurisdictio, nisi sub ea conditione; ergo illa nō expleta, illi nō datur iurisdictio, quoad talem actum.

Absolutio data ante acceptatum onus de se præsentando, non est valida ei, qui non acceptat.

2 HÆC secunda sententia vera est, & omnino amplectenda cum fundamenta ipsius sint solidiora, & validiora fundamentis prioris sententiæ, quam etiā sequitur Suarez.

Quæ vt magis confirmetur, dico quod pœnitens vel accessit ad confessionem sciens suā obligationem, vel non: si sciebat, vtiq; nihil refert an ante, vel post absolutionē, ei manifestata sit, cum ad eam teneatur: & si cūm tali scientia accessit, & firmum habuit animum non acceptandi eam, vtique absolutio ei data nihil nocet, ex indispositione cū qua accessit: & nihilominus sēper tenetur ad impletionem illius, quia, vt dicem⁹ *in ar. 11. sect. 3.* talis obligatio est veluti debitum contractum, quod est necesse soluere, & quousque non soluitur, semper clamat. Si vero ignorāter accessit, nihilominus in re ipsa manet obligatus ad cōparendū, cū ei notificata fuerit ob-

vit obligatio, quam habet:quia talis obligatio proprie non oritur ex pacto, sed ex ipsa natura rei, posita tali iurisdictione, seu materiæ applicatione, nam aliter non est concessa facultas absoluendi, nisi cum hoc onere de se præsentando:ergo qui vult absolui, consentit huic pacto ex natura rei, vnde non pendet ex actuali consensu subditi, neque per eius ignorantiam impeditur.

Nauar.

3 AD hęc addo ex *Nauar. in c. cōsideret. § cautus. de pœnit. dist. 5. num. 33.* nempe confessarium, qui absoluit pœnitētem, debere prius absoluere ipsum à censuris, quatenus opus esset, & ipse posset: quod fere ab omnibus passim fit confessariis.

Absolutio à censuris præcedere debet absolutionē à peccatis.

Nam pel pœnitens est innodatus aliqua censura, vel non: si non, nullum detrimentum ei adfert talis absolutio ab excommunicatione eo magis, quia dat' cōditionaliter, si teneris aliquo vinculo excommunicationis, à quo ego te possum absoluere. si vero est innodatus aliqua cēsura, necesse est vt talis absolutio præmittatur, & detur ante absolutionem à peccatis: Nam licet contingat aliquem sic excommunicatum bona fide absolui prius à peccatis absque absolutione censuræ, nihilominus non est valida absolutio etiam à culpa tali, nam tenetur illam postea sacramentaliter cōfiteri, & hæc est magna differentia inter excommunicationem non reseruatam, & reseruatam, quod illa non tollit iurisdictionem ad absoluendum à culpa, quamuis prohibeat, prius ab illa absoluere, quam à censura: & ideo, si casu, vel etiam ex malitia confessoris inuertatur hic ordo sine culpa pœnitentis, qui bona fide absoluitur à culpa, non præmissa absolutione à cēsura, sacramentalis absolutio valida est, quia nihil deest, quod sit de substantia eius.

Excommunicatio non reseruata nō tollit iurisdictionem ad absoluendū à culpa.

At vero quando censura est reseruata, absolutio à culpa data ante absolutionem à censura, nulla est, non obstante bona fide pœnitentis, quia per talem reseruationem ablata est iurisdictio in ipsam culpam.

Excommunicatio vero reseruata tollit.

Vt ergo omnia vitentur, melius est, præmittere absolutionem à censura. Quod quidem intelligitur de absolutione expressa, vel saltem tacita, vt docet *Gerson.* relatus à *Nauarro vbi supra*, quia cōfessarius, qui recta intentione super pœnitentem dixit, *Absoluo te, in nomine Patris &c.* nō solum à peccatis, verum etiam à censuris absoluit.

Gerson.

Rectam vero intentionem *Nauarrus* illam arbitratur esse, qua confessarius absoluere proponit à necessariis, qualem putat, vel expressam, vel virtualem omnes confessarios habere: quā sententiā repetit, & probat *idem Nauar. in c. qui vult. de pœnit. dist. 6. sub n. 27. & in eodem loco sub nu. 25.*

Nauar.

Excommu-

Idem Nauar. ait, quod præmittere absolutionem à censuris, quibus pœnitens est innodatus, nõ est substãtiale absolutioni peccatorum; est tamen necessarium necessitate præcepti, si confessarius videt illum esse tali excommunicatione innodatum. Quãdo vero nescit confessarius, an pœnitens illis censuris sit implicitus; tunc non præceptum, sed consilium arbitratur esse, absoluere scilicet eum ad cautelam prius à censuris: & non solum prudens consilium fuerit absoluere ab excõmunicatione maiori, vel minori, sed etiam ab omni censura, ad quam sua potestas se extendit.

Absolutionis forma.

Potest igitur vti hac forma. FORMA ABSOLVTIONIS. *Parcat tibi Deus. Misereatur tui &c. Indulgentiam & absolutionem &c. Dominus noster Iesus Christus te absoluat, & ego auctoritate ipsius, ac Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, absoluo te à sententia excommunicationis maioris, vel minoris, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & indiges. Deinde ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis, In nomine Patris, & Filii, & spiritus sancti. Amen.*

Suffragia S. matris Ecclesiæ.

Passio Domini nostri Iesu Christi, & merita Beatæ Mariæ Virginis, & omnium sanctorum & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem omniũ peccatorum tuorũ, in augmẽtum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen. Vade in pace & noli amplius peccare.

Nota hic pro confessionibus quotidianis.

4 Prædicta tamen absolutio prout iacet regulariter danda est omnibus pœnitentibus: si tamen confessarius audit confessionem alicuius personæ spiritualis, qui toto conatu ad Deum tendit, & qui, vt plurimum non habet nisi venialia, & qui sæpe in hebdomada confitetur; tunc non est necesse, vt in omni confessione absoluat eum prius ab excommunicatione, quã probabiliter pœnitens non incurrit; sed sufficit, vt in talibus quotidianis confessionibus eũ absoluat à peccatis: & hoc etiam breuiter faciat: imo aliquando expedit solũ dicere: *ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis, in nom. P. & F. & spiritus S.* ne absolutio longior fiat, quam fuerit tota confessio, sæpe enim accidit, quod confessio fit breuissime, & pro vno defectuculo veniali, nempe pro verbo otioso, pro aliqua distractione inuoluntaria circa officium diuinum, & huiusmodi: & tunc, vt quid dicere, *Misereatur tui &c. Indulgentiam &c. Dominus noster I. Christus te absoluet. &c. absoluo te à sententia excommunicationis, maioris, minoris, suspensionis, & interdicti in quantum possum, & indiges. Deinde. ego te absoluo* &c. *Passio Domini &c.* Hæc in quã absolutio bona est, & optima: sed quæ nihilominus, in exilibus casibus potest, & debet dimitti, & solum dicere: *ego te absoluo à peccatis tuis, in nomine Patris & Filii, & spiritus sancti Amen.*

In quotidianis confessionibus sufficit absolutio à peccatis tantum.

Absolutionis

Et quia de forma absolutio-

diuersæ formæ pro diuersitate tēporum.

nis danda pœnitentibus eſt ſermo, ponam hic etiam illas formas, quæ ſeruantur & tempore Indulgentiæ plenariæ, & tempore mortis.

FORMA ABSOLVTIONIS pro habentibus Indulgentiam plenariam.

5 Primo dicat infirmus *Confiteor.* &c. ſi poteſt, ſi vero nō poteſt, dicat alius eius nomine. Poſtea confeſſor, cui fuit generaliter, vel ſpecialiter confeſſus, dicat. *Miſereatur tui.* &c. *Indulgentiam & abſolutionem* &c. deinde conſequenter ſubiungat, & dicat ſequentia.

Auctoritate Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, tibi conceſſa, mihique in hac parte commiſſa, Ego te abſoluo ab omni ſententia excommunicationis, maioris, vel minoris, ſi quā incurriſti, & reſtituo te vnitati fidelium, & ſanctis ſacramentis Eccleſiæ. Item, eadem auctoritate, abſoluo te ab omnibus peccatis tuis, & à tranſgreßione Regulæ, & ſtatutorum. Item auctoritate Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & etiam Domini noſtri Papæ noſtri ſummi Pontificis mihi in hac parte commiſſa, in quantum claues ſanctæ Eccleſiæ ſe extendunt, ſi iſta vice morieris, abſoluo te ab omnibus pœnis tibi in Purgatorio debitis, propter culpas, & offenſas, quas contra Deum, animam tuam, & proximum tuum commiſiſti: & quantum mihi permittitur, reſtituo te illi innocētiæ, in qua eras, quando Baptizatus fuiſti, ſi vero iſta vice nō morieris, reſeruo tibi plenariam indulgentiam conceſſam à Domino Papa, pro vltimo articulo mortis tuæ, vt in ea commißione præfatæ Indulgentiæ Domini noſtri Papæ continetur. In nomine Patris & Filii & ſpiritus ſancti Amen.

FORMA ABSOLVTIONIS ab omni caſu, etiam pertinente ad Papam: & datur Fratribus in agone exiſtentibus, auctoritate Priuilegiorū ordinis.

6 *Dominus Noſter Ieſus Chriſtus, per merita ſuæ ſacratißimæ Paßionis, te abſoluat, & gratiam ſuam tibi infundat: & ego auctoritate ipſius, ac Beatorū Apoſtolorum Petri, & Pauli, ſummorum Pontificum, mihi in hac parte commißa, abſoluo te ab omni vinculo excommunicationis, maioris, vel minoris, vel ſententia ſuſpenſionis; & interdicti: & diſpenſo tecum omni Irregularitate, ſi quam contraxiſti: & reſtituo te vnioni, & participationi fidelium, nec non ſanctis ſacramentis Eccleſiæ. Eadem auctoritate & abſoluo te ab omni tranſgreßione votorum tui ordinis, & ſtatutorum Papalium, generalium, prouincialium, cuſtodialium, localium, & Synodalium quorumcunque.*

Eadem auctoritate abſoluo te, ab omni officio male perſoluto, horis indebite tranſpoſitis, vel dimißis. Item,

eadem

eadem auctoritate ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis, quibus contra Deum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquisti; concedens tibi remißionẽ, & indulgentiã plenariam omnium peccatorum tuorum confessorum, & cunctorum, de quibus etiam non recordaris aut oblitus fuisti: in quantum claues Ecclesiæ se extendunt. Item eadem auctoritate ego absoluo te à pœnis Purgatorii, quas pro peccatis commißis, & delictis in hoc mundo perpetratis meruisti, restituendo te illi innocentiæ, in qua eras, quando Baptizatus fuisti. In nomine Patris & Filii & ßpiritus sancti Amen. Quod si hac vice non decesseris, reseruo tibi hanc gratiã, vsq; ad extremum mortis tuæ articulum.

Prædictæ duæ formæ absolutionis depromptæ sunt ex cõpendio Priuilegiorum, & hic positæ ad consolationem Religiosorum.

ARTICVLVS XV.

AN CONFESSARIO LIceat loqui de rebus in confeßione auditis de licentia pœnitentis?

1 RESP. quod circa hoc sunt duæ opiniones. Prima negat, licere ex facultate pœnitentis loqui, sic *Scot. in 4. dist. 12. q. 2. Dur. q. 4. Maior. q. 3. Gabr. ar. 3. dub. 4. Alensis. 4. p. q. 19. memb. 2. art. 2. §. 1. & Angel. confeßio. 8. nu. 5.* Ratio est, quia confessarius ea, quæ nouit in cõfessione scit, vt Deus: ergo non potest illi pœnitens facere facultatem, vt loquatur vt homo: & etiam, quia hoc sigillum est præceptum diuinum, ergo non potest pœnitens illud dispensare: & præterea, quia licet pœnitens possit cedere iuri suo, non tamen iuri sacramenti.

Scot. Dur. Maior. Gabriel. Alensis. Angelica.

2 NIHILOMINVS contraria sententia & communis, & uerior est, scilicet quod pœnitẽs potest dare licentiam, cũ qua confessarius potest loqui de rebus in cõfessione auditis,

De licentia pœnitentis potest confessarius loqui in confessione auditis.

Hanc sententiam tenet *D. Bonau. in 4. dist. 21 in 2. p. ar. 2. q. 2. D. Th. q. 3. ar. 2. Riccar. ar. 4. q. 1. Palud. q. 3. n. 42. Adr. q. 3. de confess. Henric. quodlib. 7. q. 26. Sylu. confessor. 3. q. 3. & 5. Soto. q. 4. art. 6. Pet. de Soto. in relect. de pœnit. lect. 11. Med. q. de licẽtia pœnitẽtis ad reuelãd. cõfess. Anton. 3. p. tit. 22 §. 1. Nau. in Man. cap. 8. n. 2. & c. 18. num. 12. & in c. sacerdos. n. 123.* & est communis, et Iuris Canonici peritorum sententia *Archidiac. & Alexand. in cap. ipsi Apost. 2. q. 2. Cardinalis. in cap. sacerdos. de pœnit. dist. 6. Abbas in c. significasti. de adul. Felin. in c. testimoniũ. de testib.*

S. Bonau. S. Thom. Riccar. Palud. Adrian. Henric. Syluest. Sotus. Petrus de Soto. Medina. Antonin. Nauar.

Archidiac. Alexand. Cardinalis. Abbas. Felinus.

Ratio est, quia hoc sigillum, quamuis sit sacrum, continetur tamen sub genere secreti, & eius naturam, ac rationẽ participat. Est autem hoc natura secreti, vt eius vsus pendeat ex voluntate cõmittẽtis, sicut depositũ ex voluntate deponẽtis, vel sicut promissio ex volũtate ei⁹, cui⁹ est facere; ergo sicut in aliis secretis, & in exẽplis positis, licet ex volun-

Secreti natura pendet ex voluntate cõmittentis.

tate alterius talis vſus, ita & in præſenti. Et ratio id ſuadet, quia hoc cedit in fauorem pœnitentis, & conſequenter ſacramenti: ſæpe enim eſt pœnitenti neceſſarium, vt confeſſarius loquatur, vel conſulat: eſſet autem maius diſpendium, ſi propterea cogeretur ſemper extra confeſſionem dicere. Imo addit *Nauarrus in dicto cap. ſacerdos. num.* 151. etiam in externo foro poſſe valere teſtimonium confeſſoris de licentia pœnitentis ad eius innocentiam comprobandam.

Fundamenta autem prioris ſententiæ facillime diluuntur. Ad primum enim dicimus, confeſſarium non ita ſcire vt Deus, quin vere ſciat, vt homo, & loqui poſſit.

Ad ſecundum, dicimus, hanc non eſſe diſpenſationem in præcepto diuino, ſed mutationem materiæ eius: nam ſenſus præcepti eſt, vt hoc ſecretum ſeruetur iuxta voluntatem committentis, & ita nulla interuenit diſpenſatio.

Ad tertium reſpondetur, hoc præceptum ſigilli præcipue eſſe poſitum in fauorem pœnitentis ideoque ipſum poſſe iuri ſuo renunciare.

Ille cui reuelatur peccatum de licentia pœnitĕtis, debet eum tenere ſub ſigillo.

Hoc bene eſt aduertendum, vt ille, cui reuelat confeſſarius de licentia pœnitentis, ſub ſigillo teneat: atque in hoc ſenſu intelligunt *omnes Doctores citati* ita poſſe dari hanc facultatem, vt manente ſigillo integro in omnibus aliis, ſub eodem extendatur cognitio ad alium: manet ergo ille obligatus ſigillo.

Dubium.

Dices. tertia illa perſona, cui confeſſarius peccata pœnitentis reuelat de licentia eius, non tenetur tantam ſigilli obligationem acceptare, cum reuera in confeſſione non audiat.

Reſol.

Reſpondeo, per ſe quidem non audire rem illam, vt in confeſſione reuelatam, ſicut poſſet etiam confeſſarius non audire confeſſionem; & tunc cogitur pœnitens, aut omnino non cōmunicare cum illa tertia perſona peccatum ſuum: aut alium modum manifeſtationis permittere.

Nihilominus, ſi tertia illa perſona acceptat, ſeu conſentit audire illam rem ex notitia confeſſionis, facultate à pœnitente data; velit nolit, obligabitur ſigillo, quia hæc obligatio non oritur ex nouo peccato, ſed ex ipſa confeſſione: nec licentia pænitentis tollit iniuriam, ſeu offenſionem ex parte ſacerdotis reuelantis. De ſigillo confeſſionis, & quomodo debeat ſeruari, & à quibus: & quando frangatur, vide *infra in tertia ſect. in condit. XI. confeſſionis.*

ARTICVLVS XVI.

AN IN ARTICVLO MORTIS quilibet Sacerdos poßit absoluere à casibus reseruatis, absq; eo, quod imponat onus, seu obligationum repræsentationis?

In articulo mortis nulla est reseruatio à peccatis.

1. RESP. quod si non est ibi copia Sacerdotis proprii, quilibet Sacerdos tunc potest absoluere, non solum à peccatis, verum & à casibus reseruatis, & ab excõmunicatione: etsi ægrotus recuperat sanitatem, non tenetur amplius pro illis casibus reseruatis tunc confessis se præsentare, quia vt dictum est *supra in art. 9. primæ sect.* in tali articulo nulla est reseruatio: tenetur bene se præsentare si habuerit aliquam excommunicationem: sic communiter *Doctores*, & determinatum est *in Concilio Tridentino sess. 14. ca. 7.* in his verbis. *In Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes, à quibusvis peccatis, & censuris absoluere possunt.* Sic Concilium. Quod etiam antea decreuerunt iura, *ca. non dubium. de sen. excom. & extrau. Sixti. 4. etsi dominici de pœnit. & remiß.*

Conc. Trid.

Et merito quidem sic determinatur, quia dum agitur res perpetuæ saluationis, seu damnationis ab hac luce exeunti, nõ vult pia mater Ecclesia, vt tam salubri absolutionis remedio quicunque pęnitens carere possit. Et ideo in mortis articulo nulla extat culpa reseruata, quæ absolui non possit, omnisq; Sacerdos, erit legitimus confessarius, vbi proprius haberi non possit.

2 CIRCA hunc articulum, tria explicanda sunt. PRIMVM, *quæ esse debeat necessitas pœnitentis, & præsertim quæri solet, an sufficiat periculum mortis.* Aliqui enim auctores distinguunt inter periculum, & articulum mortis, quod articulus sit quando mors proximę instat, & moraliter est certa, & fere ineuitabilis. Periculum vero fit, quando est probabile dubium, & frequenter solet in tali casu mors accidere, vt est actuale bellum, lõga nauigatio, partus mulierum, & similia. Dicunt ergo hi autores, necessariũ esse articulum, nec sufficere periculum mortis. ita *Soto. dist. 18. quæst. 4. ar. 4. Cano. relect. de pœnit. part. 5. & Couarru. in cap. alma mater part. prim. §. vndecim. numero 8.*

Articulus mortis, & periculum mortis distinguũtur.

Soto. Canus. Couarr.

Nihilominus dicendum est, sufficere periculum morale mortis, ita sentit *Glos. in. cap pastoralis. §. præterea de offic. ordin. & cap. quod int. vertic. pœnitentia. de pœnit. & remiss. & tenet* Nauarrus *in Manua. capite vigesimosexto, numero trigesimoprimo, & cap. 27. num. 271.*

Periculum morale mortis sufficit. *Gloss.*

Nauarr.

Medin. Palud. Adrian. Syluest.

Med.cod.de pœnit.quæst.16. & idem sentiunt Palud. distinct.17.quæstio. 5.artic.2.& dist.20.quæst.1.artic.2. Adrian.quæ.3.de confess.Syluest.confessor1.quæst.6.& cap.interdictum. 5.quæst.7. & probatur optime ex capit. si quis suadente. 17.quæstio.4. vbi posita reseruatione, excipitur periculum mortis. Vnde intelligimus, hæc duo, pro eodem reputari.

Ratio autem moralis est optima, quia morale periculum, perinde existimari debet, & in malis ita caueri, sicut euentus ipse: nam propterea dictum est. *Qui amat periculum, peribit in illo*. Ergo necessitas periculi mortis existimatur moraliter, tanquam extrema.

5. SECVNDO explicandum est: *An hæc necessitas consideranda sit etiam ex parte Sacerdotis?* Ad quod ab aliquibus respondetur affirmatiue: nam necessitas sacerdotis est, vt non sit alius, ad quem ex officio, vel delegatione tale munus pertineat: quapropter si adsit Parochus ver gratia, vel alius, qui habet iurisdictionē, non potest simplex sacerdos absoluere, quia iam non est articulus necessitatis comparatione illius, vt per se patet, & sumitur à simili ex cap.presbiter. 26.quæst. 6. in illo verbo: *Nisi absente episcopo, extrema necessitas cogat.* & eadem ratione censeo nunc, Sacerdotē non expositum, non posse in eo casu absoluere, si adsit approbatus, qui possit, & velit id facere: etiamsi alioquin iurisdictionem non habeat, vt si esset verbi gratia, Parochus alienus: simili etiam ratione existimo: si adsit Sacerdos excommunicatus vitandus, seu suspensus, aut præcisus, non posse absoluere quādo adest simplex sacerdos toleratus, etiamsi iurisdictionem antea non habebat. Si vero absit omnis alius Sacerdos, tunc omnes isti Sacerdotes non tolerati, etiam degradati, non hæretici possunt in articulo mortis absoluere.

7 Circa quam sentētiam, quicquid sit modo de excommunicatis, suspensis, aut præcisis quantum ad reliquos sacerdotes, scio sic tenere *Suarez vbi supra disp.30.sect.3.sub numero primo.* vbi ait: quamuis *Concilium Tridentinum* dixerit: *In articulo mortis nullam esse reseruationem:* id tamen intelligendum est, in absentia reseruantis: quia alias nulla est vera necessitas, ob quam alii censeantur iurisdictionem accipere, quæ illis, per se loquendo, sublata fuerat: Neque oportuit *Concilium* hoc declarare, quia hoc tanquam notum præsupponit. *Toletus etiam in primo libro suæ summæ, capit. decim.quint.§.quinto.* ait: Præsente eo, illi casus, seu excommunicatio reseruata sunt, seu absente, ad eum tamen potest sine periculo fieri recursus, non de-

Opinio Suarez. Concil.Trid. Reseruationē esse nullam in articulo mortis intelligitur in absētia proprii Sacerdotis. sic aliqui docent. Tolet.

bet absoluere pœnitentem Sacerdos simplex, qui extra articulum mortis absoluere non poterat: ita habet *Innocent.cap & cap.nuper.de sent.excommunica.* & probari potest *ex capit.eos. de senten. excommunic.* Si enim tenetur pęnitens conualescens, cum primum poterit, adire superiorem, alias incidit in excommunicationem: igitur multo magis tenebitur adire eum ante absolutionem, quando sine periculo id fieri poterit. *Sic Toletus.*

Innocent.

5 Et vero si in tali tẽpore haberi poterit copia non solum proprii confessarii, verum & Prælati, conduceret maxime ad Prælatum recurrere, & ab eo absolutionem peccatorum recipere. Referam hic, quæ narrat *Petrus Damianus in epistol. ad Desiderium.* Hugo, inquit, Cluniacensis Abbas, cum ad suum me Monasterium perduxisset: frater quidam senex in infirmorum domo ingrauescente totius corporis tremore lãguebat. Hic porro, cum Abbatis comperisset adesse pręsentiam, lætus effectus, diuinam cœpit implorare clementiã, Domine, inquit, quem nullum latet occultum, quæso, si quid reatus in me est, quod non sim hucusq; confessus, tu mihi misericorditer in memoriam reuoca, quatenus Abbati meo, dum præsens est, pure confitear, atque ab eo, qui ius hoc in me præ cæteris habet iudicatus absoluar.

Petr. Damia.
Exemplum.

Hoc dicto, huiusmodi vox auribus eius insonuit. Certe est, certe est, aliquid in te, ꝙ confessus adhuc non es. Cumque ille vocem solam audiret, orando subiunxit: Exprime Domine manifeste, quid hoc sit, vt cõfessus corrigam, quod peccaui.

Porro vox eadem, peccatum quoddam, sicut quærebat, signanter expressit, quod ille à se commissum, illico recognouit, & Abbati festinanter accito, facta confessione purgauit: paucisque post diebus in sancta pace defunctus est. Ex quo exemplo vnusquisque videre potest, quanti referat, confiteri suo Prælati. Hoc tamen dicimus de bene esse, non de necessitate, nam idem potest euenire, si confiteatur cuilibet alio.

Reseruationẽ esse nullam in articulo mortis etiam præsente proprio Sacerdote: verior sententia.

NIHILOMINVS, re altius inspecta videtur aliter dicendum, nempe, ꝙ in articulo mortis, seu in periculo morali mortis, non solum in absentia proprii Sacerdotis, seu superioris, verum & quando adest, potest quiuis Sacerdos talem infirmum absoluere. Sic *Emanuel Sa in suis Aphorism. tit. absolutio. & Nauar. in consil. 15. de pœnit. & remiss. num. 3.* ait: Nunc vero altius re inspecta, videntur contra istam limitationem facere verba præfati Conc. Trid, scilic. *In articulo mortis nullã esse reseruationẽ.* Et paulo inferius. *Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes, à quibusuis*

Emanuel Sa.
Nauar.

peccatis,& censuris absoluere possunt. Per quæ verba patet, quod omnes Sacerdotes habent talem facultatem in periculo, seu in articulo mortis, & sequitur *Nauarrus.*

Moueor etiam, quia nullus *Classicus Doctor* posuit hanc limitationem vsque ad *Syluestrum,* qui obscure loquitur. *Innocentius* vero non loquitur de articulo mortis, sed de aliis impedimentis non tam priuilegiatis: & verba *Concilii*, non solum sunt generalia, sed etiam vniuersalia, ibi. *Omnes Sacerdotes*, & ibi. *quoscunque pœnitentes*, & ibi. *quibusuis peccatis*, & ita generaliter, & vniuersaliter sunt intelligenda.

Propter quę puto conclusionem prædictam tenendam esse sine præfata limitatione post *Concil. Trident.* quod determinat, quod in articulo mortis nulla est reseruatio: quę conclusio fauorabilis est animarum saluti: quamuis crederem, consulte facturum qui præsente suo Parocho, vel superiore faciat se potius ab eo absolui, quam ab aliis. *sic Nauarrus.*

Itaqve concludimus hanc dubitationem, & dicimus, ꝙ in mortis articulo, seu periculo vnusquisque potest absolui à quolibet Sacerdote à quouis casu, & censura, & si conualuerit, de casibus non tenetur se amplius præsentare, etiam ꝙ confiteatur proprio Parocho: de censura vero tenetur, vt dictum est alias. Facit ad hoc, ꝙ ex Cōcilio Tridentino, vbi omnis cessat reseruatio casuum: sed cur non item cesset reseruator? vtique Concilium libertati conscientiarum, salutique confitentium in mortis articulo consulere voluit: cui libertati non mediocriter videtur officere casuum reseruatio: ideo videtur voluisse eo tempore necessitatē hanc remouere, suo & proprio Sacerdoti confitendi.

7 Quantum vero ad confessarios pro tali casu periculi, aut articuli mortis, licet opinio prędicta *Nauarri* possit sequi ob eius authoritatem scilicet, quod omnis Sacerdos Catholicus, etiā si sit excommunicatus, interdictus, vel suspensus, etiam denunciatus potest absoluere ab omni peccato, & censura: & pro se citat *Sotum in 4. dist. 18. q. 4. art. 4.* & amplius dicit, quod hoc dicendum est post *Concilium Tridentinum*: nihilominus placet magis id quod habet idem, scilicet, quod in prædicto casu quilibet Sacerdos Catholicus, non præcisus ab Ecclesia absoluere potest quemlibet in articulo mortis à quolibet peccato, etiam reseruato, & à qualibet censura, si copia superioris desit: hæreticus vero, schismaticus, & excommunicatus excōmunicatione maiori, & interdictus, suspensus, notorius, aut denunciatus, non potest, quamuis

Sotus.

Nota.

alius

Nauar. alius non reperiatur. Vide *Naua. in Manu.capi.26.num.26.* Et licet ipse *Nauar.*dicat, quod hæc vltima sententia docebatur ante *Concilium,* sed post dictum *Concilium* probabilior videatur ei prima; nobis tamen videtur quod hæc vltima positio sit ꝓbabilior, & sequenda, & si non adsit alius Sacerdos, tunc sufficit habere conditionem.

Dubium. 8 Et quia *in art. 6.pri.sect.* dictũ est, quod nõ Sacerdotes solum, verum, & laici, dummodo habeant priuilegium, possunt excommunicare, merito dubitatur: *An moribundus excommunicatus à laico, possit in illo casu ab eodem absolui.* *Resp.* Ad quod respondetur negatiue, prout tenet etiam *Toletus in sua summa lib.primo cap. decimoquinto* vbi citat *Panormitan.in capit.à nobis de sentent. excommunic.* Adde & tu *Nauarr.in Manual.vbi supra.& capite primo de pœniten.dist. 6.num 83.Sot.dist.18.quæ.3.art.4. Couarruu.in cap.alma mater.§.11. numero 9.par.prim. Sayr.lib.2.cap. 21.num.3.* Neque enim hæc iura laico concessere vnquam, cum tamen concedere possit Summus Pontifex.

Tolet. *Panorm.* *Nauar.* *Sot.* *Couarr.* *Sayr.*

Oldrad. *D.Antonin.* *Syluest.* Scio *Oldradum consil.94. Diu. Antonin.3.part.tit.17.capit.4.§.7.* & *Syluest.v. absolutio.1.numero 8.* tenere, quod laicus in mortis articulo possit absoluere. Sed falso, nam non conceditur huiusmodi facultas absoluendi à censura, seu excommunicatione, nisi vt pœnitens possit absolui à peccatis. Cum igitur laicus nequeat absoluere à peccatis, vt dicit *gloss. in cap. pastoralis.de offic.ordin.§.præterea.* consequitur, vt nequeat ab excommunicatione absoluere.

In mortis articulo laicus non potest ab soluere ab excommunicatione.

Posset tamen habere locum prædicta contraria opinio *Oldradi, Antonin.& Syluest.* quando laicus ille excõmunicauit talẽ, vel quia habebat iurisdictionẽ spiritualem, vel ex priuilegio: nam tunc si adsit, quando excommunicatus à se repetitur in periculo mortis; nihil prohibet, quin ab excommunicatione à se lata possit eum absoluere, rolinquendo postea, vt à peccatis à Sacerdote absoluatur.

Quando vero laicus excommunicauit, potest: non tamen potest absoluere à peccatis.

Dubium. 9 Dubitatur etiam hic, quid faciendum sit, quando in articulo mortis cõstitutus quis, non habuit à quo absolueretur ab ex communicatione, in qua reperiebatur, ostendit tamen signa contritionis, & declarauit se paratum esse ad omnia? *Resp.* Resp. quod talis potest absolui post mortem, non quidem à peccatis, sed ab excommunicatione: non tamen à quolibet Sacerdote vt poterat ante mortem, sed ab eo, ad quem reseruata erat absolutio ab excommunicatione, vel ab alio de eius licentia. Ita habetur *in cap. à nobis 2.de sent.excomm.* vbi *Innoc. & Panor.* reddunt causam: nimirum quia cessat iam periculum, quod prius erat in mora, ne scili.

Mortuus potest absolui ab excommunicatione à Sacerdote, qui excommunicauit.

Panorm.

discederet è vita inabsolutus à peccatis.

Signa vero talis pœnitentiæ, quæ fuerunt ante mortem probari possunt per vnum testem fide dignum. Non tamen debet sepeliri huiusmodi, qui mortuus absoluitur, antequam ab excommunicatione absoluatur, etiamsi cum signis contritionis decesserit è vita, vt diffinitur *in c. à nobis. de sent. excom.*

Hæreticus mortuus cũ signis contritionis ostensis antea, potest absolui post mortem.

Etiam hæreticum mortuum cum signis cõtritionis posse absolui post mortem sicut & alios pœnitentes, affirmat *Innoc. eod. c.* & ratio eadem militat in omnibus. Itaque nulla est necessitas ex parte Sacerdotis, nam quilibet potest in tali casu absoluere.

Dubium.

10 Tertio explicandum est, vnde tunc habeat Sacerdos iurisdictionem? *Resp.* Respondeo: aliqui dicunt, eos tunc habere de iure diuino, sic *Duran. in 4. dist. 19. quæstion. 2. ad quart. Paludan. dist. 20. quæst. 1. art. 2. Cano. in relect. de pœnit. Ricard. articul. 3. Armill. verbo absolutio.* Fundamentum esse potest, quia perpetua Ecclesiæ traditio, cuius initium ignoratur, est signũ iuris diuini, *iux. D. August. lib. 4. de baptismo. capit. 24.* Contrariam sententiam existimo veram, nempe hanc esse traditionem ortam ab ipsa Ecclesia, & ad summum esse Apostolicam, ita tenet *Diu. Thom. in quart. distinct. 19. quæst. 1. artic. 1. D. Bonauent. ibid. artic. 3. quæstio. 1. Maior. quæst. 1. Soto, distinct. 18. quæstio. 4. artic. 4. Ledesma 2. part. 4. quæstio. 21. artic. 6. Med. Cod. de pœnitent. quæst. de confess. alieno sine licentia. Petr. de Soto. sectio. 5. de confess. Victoria in summa. nume. 156. Couarruu. in capite alma mater. §. 6. numero octauo, parte prima.* & insinuatur à *Concilio Tridentino, vbi supra* dicente: *Ne aliquis periret, custoditum semper in Ecclesia fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis.*

Dur. Palud. Canus. Richar. Armil.

Ecclesiæ perpetua tradi tio est signum iuris diuini.

D. Thom. D. Bonauent. Maior. Sot. Ledesma. Medin. Petr. de Sot. Victoria. Couarr. Conc. Trid.

Nam si nulla est reseruatio: ergo manent illa peccata pro illo articulo, sub eodem foro, vt sic dicam, sub quo sunt cætera: at in articulo mortis omnes Sacerdotes habent iurisdictionem delegatam ad absoluendum directe à peccatis mortalibus; ergo talis iurisdictio cadit etiam in hæc peccata, quæ extra illum articulum sunt reseruata.

Dubium.

Interrogabit vero aliquis, si in eo articulo, seu periculo mortis adsit Sacerdos, qui ex priuilegio habet iurisdictionem ad absoluendum à casibus reseruatis, an debeat ille præferri aliis habentibus tantum communem iurisdictionem? si enim in articulo mortis (vt diximus) peccata non sunt reseruata, non videtur hoc necessarium.

Resp.

Respondeo, quod simpliciter hoc non est necessarium, scilicet, vt qui habet talem facultatem præferatur non habenti;

benti; nam reseruatio in illo articulo non obligat, vel potius non comprehendit illum: est tamen ad bene esse.

ARTICVL. XVII.

AN EXTRA ARTICVLVM mortis occurrentibus aliis necessariis casibus, in quibus necesse est, aut implere praeceptum annuae confessionis, vel (vt in Religionib. bene ordinatis pluries in mense, vel in hebdomada, saltem occurrente aliquo magno festo) communicare, aut facere sacrum, ita vt non possit omitti sine graui scandalo, aut infamia, & pro tunc non patet aditus ad superiorem.

An scilicet possit quis celebrare, vel Eucharistiam sumere absq; confessione, cum sola contritione, cum animo tamen faciendi quod tenetur, tempore suo? vel debet confiteri deputato, & ab eo absolui cum obligatione?

1 RESP. quod circa hoc sunt tres opiniones.

Prima operatio. PRIMA simpliciter negat posse hominem in eo casu absolui ab inferiore: sic Ricc. Ricc. *distinct. decim. septim. articul. secund. quaestio. 8.* Adrian. Andreas *quaest. 4. de confess.* Dur. *Durand. distinctio. 17. quaestio. decim. quint.* Dicunt tamen isti auctores in eo casu posse hominem accedere ad communionem, vel ad faciẽdum sacrũ, cum sola contritione, tanquam qui non haberet copiam confessarii.

2 SECVNDA opinio simpliciter affirmat, posse tunc absolui: sic *Alens. 4. p. q. 17. memb. 5. art. 2. ad vltim. Palud. vbi supra. quaest. 5. Gerson. alphab. 33. lit. E. Syluest. confessio. 1. quaest. 19. Angelica. confessio. 5. numero 9. Medina. Cod. de poenit. q. 13. de integr. confess. & Nau. in cap. consideret. §. cautus. numero 10.* qui tamen indifferenter loquuntur. 2. opinio. Alens. Palud. Gerson. Syluest. Angel. Medin. Naua.

Solus *Angel.* explicuit hoc fieri posse: etiamsi peccatum habeat annexam excommunicationem.

3 TERTIA opinio distinguit sic, si peccatum reseruatum est sine censura, poterit absolui poenitens, non tamen si excommunicatio adiuncta sit, quia haec non potest tolli in eo casu: & quandiu non aufertur, homo est incapax absolutionis sacramentalis. ita *Can. relect. de poenit. part. 5. Soto. dist. 18. quaest. 2. art. 5. Ledesm. 2. part. 4. quaest. 8. art. 3. dub. 3.* qui nihilominus admittunt, posse hominem in huiusmodi casu etiamsi occulte excommunicatus sit, accedere ad communionem, ad euitandum scandalum. 3. opinio. Canus. Sotus. Ledesma.

4 Mihi videtur sic esse respondendum clarius: quando nulla est copia sacerdotis confessarii, & imminet scandalum, si quis non celebret, vel non accedat ad cõmunionem; potest Autoris sententia. Ad euitãdum scandalum licet excõmunicato accedere ad altare,

vel Euchariſtiam ſumere abſq; pręuia confeſſione.

tunc quis licite celebrare, & Euchariſtiam ſumere, etiam quod ſit innodatus ab excommunicatione, occulta tamen: ſi vero non imminet tale ſcandalum, non debet.

Si adſit Sacerdos q̃s confeſſarius, debet talis confiteri, etiã ſi habuerit aliquã excõmunicationem: excommunicatio.n.non obſtat, quominus à Sacerdote abſolui poſſit à peccatis, quia ſi peccata illa reſeruata non haberent annexam excommunicationem, non impedirent abſolutionem: cum onere tamen ſe pręſentandi, & faciendi quod debet.

Et confirmatur, quia ſi ad euitandum ſcandalum, vel infamiam, licet excommunicato ſe ingerere communioni diuinorum, & aliquando poteſt contingere, vt ad euitandam grauem infamiam, vel ſcandalum neceſſarium ſit confiteri, ergo tunc ex parte pœnitentis erit licita confeſſio, & ex parte abſoluentis non deeſt poteſtas, quia excommunicatio pœnitentis non priuat Sacerdotem iuriſdictione in omnia peccata: ergo poterit illum abſoluere & valide & licite. Quod intellige, à peccatis tantum, & cum obligatione recurrendi ad ſuperiorem, quo ad primum fieri poterit.

Articvlvs XVIII.

Caſus talis occurrere poteſt.

Quidam Religioſus fuit deputatus à Prouinciali, ſeu à Guardiano ad audiendas confeſſiones: deinde iuſta de cauſa motus ſuperior prohibuit ei ne amplius audiret cõfeſſiones, ſub pœna arbitraria. Cũ autem fuiſſet publicatum Iubilæum à ſanctiſſimo Domino, in quo dabatur facultas eligendi cõfeſſarium, talis Religioſus audiuit cõfeſſiones multorum, putans ſic per talem facultatem Iubilæi potuiſſe eligi à pœnitente: dubitatur ergo an Abſolutio data teneat, cum pœnitentes putauerint, illum habuiſſe facultatem? Et præterea, dato, quod abſolutio data non valuerit, & per conſequens, nec abſolutio à reſeruatis, & à cenſuris: quæritur: An elapſo tempore Iubilæi, comperto errore, poſſint ab alio Sacerdote de peccato abſolui, etiam à reſeruatis, & à cenſuris, cum à prædictis abſoluti fuerint tempore Iubilæi ab illo, qui putabatur, ſe habere facultatem, & non habebat? Reſpondeo, quod in hoc caſu duo caſus includuntur, ad quos ſigillatim reſpondere oportet.

Primus caſus.

Primvs eſt:

AN

AN TEMPORE IVBILÆI, qui non habet auctoritatem ab Ordinario ad audiendas confessiones, possit illas audire?

Resp. Tempore Iubilæi non habens autoritatem, non potest confessiones audire.

CVi respōdetur negatiue, & ratio est, quia Indulgentiæ tantum valent, quantum sonāt: & in Iubilæo expresse dicitur, quod possint eligere vnum ex confessariis ab Ordinario approbatis, & iste electus confessarius non est talis: ergo non potest audire confessiones, etiam tempore Iubilæi. Secūdo, quod ad audiendas confessiones requiritur, quod confessarius habeat iurisdictionem; sed qui est prohibitus ab Ordinario: nullam habet iurisdictionem; ergo non potest audire confessiones: & per consequens, omnes confessiones illi factæ post prohibitionem, nullæ sunt, & inualidæ, & propterea reiterandum, si constet pœnitentibus, se fuisse confessos sacerdoti prohibito, etiamsi bona fide fuerint tali confessi, quia quamuis huiusmodi bona fides in hoc casu excusat à peccato: non tamen excusat ab obligatione reiterandi confessiones: & in hoc primo casu, nullam puto controuersiā inter Theologos. Solum teneret absolutio, quando pœnitens haberet facultatem liberam eligendi sibi confessarium quemcunque, sine specificatione, quod sit, vel non, approbatus ab Ordinario: sed si adsit specificatio, confessio ipso iure est nulla, & hæc de primo casu.

Indulgentiæ tantum valent, quantū sonant.

Secundus casus.

2 SECVNDVS casus est. An possint isti pœnitentes absolui à casibus reseruatis, & à censuris ab aliquo alio sacerdote deputato, & auctoritatem habente ab Ordinario post elapsum tempus Iubilæi.

Responsio.

Cui respondetur etiam negatiue. Primo, quia licentia, & facultas absoluendi à casibus reseruatis, & censuris est concessa à summo Pontifice infra tempus Iubilæi: ergo elapso illo tempore, nullus habet auctoritatem absoluendi à casibus reseruatis; *ex Romano Rutilio Episcopo Recanatensi. de Iubilæo lib.* 5. Secundo quia illi casus reseruati non sunt absoluti per primum confessarium: nam confessio illa facta, fuit nulla, & secundus confessarius nullam auctoritatem habet ad casus, & censuras; ergo non potuit absolui per secundū confessarium, cum iam sit elapsum tempus Iubilæi.

Tertio, quia facultas absoluendi à casibus reseruatis, & à censuris, non est concessa sacerdotibus, nisi in confessione, vt constat ex ipsa forma Iubilæi, in qua dicitur, quod pœnitens possit sibi eligere confessarium, qui eum absoluat ab omnibus censuris, & casibus reseruatis, ergo nullo modo manet absolutus, nisi confiteatur confessario au-

ctoritatem habenti, & intra tẽpus datum in Iubilæo. Quarto, quia fictio, fraus, & dolus nemini debet patrocinari; ita nec deceptio confessarii; sed iste pœnitens fuit deceptus, putans se potuisse absolui à censuris, & à casibus reseruatis in prima, vel in secunda cõfessione: at in prima, certum est, quod non potuit absolui, cum nulla fuerit: neque in secunda, quia secunda confessio non plus habet auctoritatis, quam prima. ergo &c.

ARTICVLVS XVIIII.

AN CONFESSARIVS MALE *absoluens pœnitentem, teneatur ad aliquid?*

Absolutio inualida multipliciter pōt euenire.

1. RESp. quod casus iste multipliciter potest euenire, vt si absoluat sine iurisdictione sufficiente, aut sine intentione absoluendi: aut quia absoluit pœnitentem culpabiliter non satis dispositum vel non integre confessum, quia propter uerecundiam, aut timorem, non est ausus illi negare absolutionem. Vel potest defectus cõfessarii esse contra bonos mores pœnitentis, vt si absoluit illum, non obligando eum ad restituendum id, quod vere tenebatur, vel se præsentare, vel tollere occasionem moralem peccandi, vel quid simile.

Primus modus.

2 Circa priorem modum, varie loquuntur *Doctores*. Quidam dicunt, in tali casu posse confessarium supplere defectum per se ipsum, nihil dicendo pœnitenti, sed tantũ supplendo id quod defuerat, verbi gratia intentionem, vel iurisdictionem, petendo illam à superiore, & cum his requisitis repetendo absolutionem, dirigendo illam ad pœnitentem, vbicunque ille fuerit: nam etiam illo inscio, habebit in eo effectum, si sit dispositus: quod ex circunstantiis, vel aliis indiciis coniecturare prius debet confessarius. Ita *Antonin. in 3 p. titul. 17. cap. 12.* refertque hunc modum absoluendi, & supplendi defectum, placuisse multis Patribus *in Concilio Basiliensi*: & placet etiam *Nauarro in Man. cap 26. num. 14.* Putant enim hi auctores, absolutionem sacramentalem posse fieri in absentem, de qua re *in sequenti art.* cumque præcesserit materia, nihil putant ibi esse, quod impediat talem absolutionem. Cum ergo confessarius male absoluendo læserit pænitentem, & possit hoc modo damnum resarcire sine vllius incommodo; ad id faciendum tenebitur.

D. Antonin.

Conc. Basiliense

Nauar.

Refellitur. Absolutio ab excommunicatione potest dari absenti, non autem à culpa.

Verum, supra dicta doctrina potest habere locum, quando pœnitens habet excommunicationem annexam; eius namque absolutio potest dari absenti, vel ignoranti, imo, & inuito & in mortali peccato existenti.

At quoad culpam falsum est, absolutionem sacramentalem posse fieri in absentem seu in præsentem, ignorantem omnino quid circa illum agatur, & nec formaliter, nec virtute consentientem in præsenti absolutione, quia valor sacramenti nō tantum pendet ex intentione dantis, sed etiam ex voluntate recipientis.

In prædicto autem casu voluntas hæc non intercedit: nam licet pœnitens petierit, & voluerit priorem absolutionem, non tamen petit hanc posteriorem, cum de ea nihil cogitauerit: imo cum putet, se sufficienter absolutum ab illis peccatis, nullam intentionem habet alterius absolutionis: & fortasse in illo puncto, in quo confessarius dat talē absolutionem in absentem, ipse pœnitens reperietur in peccato mortali, & sic ex diametro erit incapax talis absolutionis.

Secunda sententia.

3 Est igitur Secunda sententia, quæ docet, in casu tali nihil aliud esse necessarium confessario, nisi sui peccati pœnitentiam agere, & relinquere pœnitentem, vt per contritionem, vel alias confessiones validas iustificetur, quia per hoc non fit graue nocumentum pœnitenti: nam omnia peccata, quæ per priorem absolutionem inualidam remissa non fuerunt, per subsequentem tollentur, saltem indirecte, quod satis est ad salutem pœnitentis.

Hanc opinionē indicat *Nauar. vbi supra, & Syluest. vbi supra,* saltem quando primum illud remedium, quod nos improbauimus, applicari non potest: & si pœnitens admoneatur, sequetur scandalum, vel infamia. Nauar. Syluest.

Et *Medina in quæst. de alieno sine licentia proprii absoluente*, refert hanc opinionem placuisse nonnullis Patribus *in Concilio Basiliensi*, licet ipsi non placeat: affirmat enim in eo casu teneri cōfessarium ad admonendum postea pœnitentem: quod etiam tenuit *Soto dist. 18. quæst. 4. art. 6. Corduba. in summa. quæst. 7. Nauar. in cap. 1. de pœnit. dist. 6. Syluest. confessor. 3. in principio.* Medina. Conc. Basiliense. Sotus. Corduba, Nauar. Syluest.

4 Resolvendo igitur prędictā dicimus, quod hæc vltima opinio vera est, per se loquendo, id est, quando sine graui nocumento ipsius confessionis, & sine scandalo id fieri potest. Et quidem, si defectus fuit tantum ex parte confessoris, non displicet medium illud, quod insinuat *Syluest.* scilicet, vt procuret confessarius, pœnitentem sibi iterum confiteri de peccatis post priorem confessionem commissis, & in ea confessione, generaliter eum interroget, an de omnibus præcedentibus doleat, eaque si necesse sit, quantum potest confiteatur: nam hoc satis est, vt noua Auctores sententiæ.

absolutio cadat in totam illam superiorem materiam, quæ in illo vno verbo sufficienter nunc explicatur huic personæ, supposita distincta confessione illi facta: quamuis inualida, iuxta doctrinam datam.

Quod si hoc non sufficit, vt maxime contingit, quando defectus fuit etiam commissus ex parte pœnitentis, vel quando non potest induci, vt eidem sacerdoti iterum confiteatur; tūc clarius admonēdus est de priori errore, vt emendetur.

Hoc autem intelligendum est, quādo sine scandalo, & graui incōmodo fieri potest, quomodo etiam id fatetur *Syluester*, *& Nauarrus*: interueniente enim morali scandalo, aut graui nocumento, excusandus est sacerdos ab hoc onere, sic præfati auctores. Dicerem ego, quod vel pœnitens est absens, & tunc sufficit confessario habere contritionem & dolorem, & confiteri de peccato commisso: pœnitens autem per contritionem quam habuit, & per confessionem factam, licet nullam ex tali defectu sacerdotis, satisfecit obligationi suæ coram Ecclesia, & coram Deo gratus est per contritionem illam, & Deus miserebitur ei. Si vero pœnitens est præsens; tunc debet procurare auctoritatem, & inducere eum ad iterum confitendum sibi, & facere ea, quæ dicunt *præfati Doctores*. si vero noluerit; debet ei manifestare errorem, quando sine scandalo, & graui nocumento id fieri potest: si vero imminet scandalum, & nocumētum prædictum, conteratur sacerdos, & oret pro illo.

5 SED QVID teneatur facere sacerdos, quando confessio non fuit nulla, licet inique data? Ad hoc breuiter respondeo, si inde non pēdet damnum tertiæ personæ, regulariter ad nihil tenetur, nisi ad pœnitentiam agendam, quia pœnitens non tenetur pœnitentiam illam iterare, vnde per attritionē potest supplere defectum, si aliquis fuerit ex parte eius. — Dubium. — Respondeo.

Dico autem (regulariter) quasi confessarius decipit pœnitentem in re aliqua pertinente ad salutem animę eius, ex qua pendet, vt maneat in occasione peccandi; tenebitur illum monere, vel illuminare iuxta regulam charitatis, & prudentiæ, vitando scandalum, quoad fieri potest.

6 Difficultas vero est, quando intercedit damnum tertii, quia verbi gratia confessarius est in causa, vt pœnitens non restituat alienum: in qua re, *Syluestri confessor. 3. q. 11.* distinguit inter confessariū propriū ex officio, & delegatū, qui voluntarie id facit: & de priori asserit, teneri ad restituendum damnum illud proximo, si ex graui, vel lata culpa — Dubium. — Responsio Syluestri.

id com-

id commisit: de posteriori vero ait, teneri etiam ex leuissima culpa, quia ipse se immiscuit. Sed est distinctio sine fundamento.

Refellitur.

Alii Doctores absolute obligant confessarium ad hoc damnum restituendum, si vel malitia, vel grauis negligentia eius intercessit. ita *Gabriel. dist.* 15. *q.* 2.*art.*7.*dub.*5.*Nau.in Man.cap.* 17. *num.*22. *Angel. restitutio. vlt. nu.* 5.

Responsio aliorum probatur.

Gabriel. Nauar. Angelica.

Ego vero censeo, hanc limitandam esse sententiam. Primo, vt ex parte confessarii intercedat grauissima culpa, alias non tenebitur, nec ratione rei acceptæ, nec iniustæ acceptionis. Deinde limito, tantum teneri, quando confessarius positiue consuluit, vel induxit ad nõ restituendum: quia reuera tunc committit iniustitiam contra alterum, siue id faciat ex malitia, quod est euidens: siue ex graui negligentia, quia ex iustitia tenetur, non ita temere vti suo ministerio cum detrimento alterius.

At vero si confessarius sit tantum negligens omittendo, quia videlicet non monuit pœnitentem; tunc respectu tertii nõ existimo teneri ex iustitia, quia illud peccatum non fuit contra iustitiã respectu illius, sed cõtra religionẽ, sacrũ ministeriũ neglig̃eter exercẽdo; ergo nõ tenetur restituere, quia nec ratione acceptionis, nec ratione rei acceptæ tenetur.

Adde etiam, in priori casu nõ teneri simpliciter ad restituendum, sed ad monendum pœnitentem: & tollendã deceptionem, dummodo hoc fiat opportuno tempore, ita vt propter illius moram, non sit pœnitens factus impotens ad restituendum: tunc enim ei imputabitur. At vero si opportuno tempore moneat, iam tollit causam nocumenti, quam posuerat: & ideo effectus illi non imputatur. Quæ omnia facienda semper sunt cum cautela sigilli confessionis, quod omnino seruari debet.

ARTICVLVS XX.

AN ABSOLVTIO POSSIT *dari absenti.*

1 RESp. quod circa hoc fuit hucusque dubia, & opinabilis quæstio ex vtraque parte: nam aliqui dicebant, in casu aliquo necessitatis posse confessionem fieri absenti sacerdoti, & ab eodem absente posse absolutionẽ dari. Sic *Palud. in* 4. *dist.* 17.*q.* 2.*art.*1. *Antonin.*3.*p.tit.*14.*c.* 19.§.9. qui refert, *in Concilio Basiliensi* tractatã esse quæstionem, quid faceret sacerdos, qui sine iurisdictione absoluit pœnitentem: multosq; dixisse posse postea petere iurisdictionem, & absoluere illum, vbicunque sit: de qua re *in art. præcedenti* locuti

Palud.

D. Antonin.

Syluest. *Armilla.* *Tabien.* *Petrus à Soto.*

ſumus. Eandem opinionem tenet *Syluest. verbo. Confeſſor. q.13. & confeſſio.3. in princ. Armilla. confeſſio. num. 23. Tabiena. confeſſio. 2. nu. 4. Pet. de Soto. ſect. 11. de confeſſ.* hanc ſententiam dicit poſſe ſecure teneri, quam tenēt, inquit, plures noſtrûm. *Nau. in Man. c. 21. nu. 36. & in cap. quem pœnit. n. 4. Adrian. de confeſſ. q. 1. & alii.* Oppoſitum vero tenebant & tenent alii infra citandi, nempe hoc ſacramentū nullo pacto poſſe conſummari inter abſentes, etiamſi extrema neceſſitas interueniat; & conſequenter, nec ſacerdotē poſſe abſoluere, niſi quē præſentem habet. Quæ ſententia, quia omnino tenenda eſt, nos eam probabimus, & corroborabimus multipliciter, primo *ex decreto Clem. 8. 2. ex c. omnis vtr. ſexus. 3. ex Doctorib. poſitiuis. 4 ex Scholaſticis. 5. ex ſummiſtis. 6. & vlt. ex rationibus.*

Abſolutio nullo modo poteſt dari abſenti.

2 PRIMO igitur probatur noſtra ſententia auctoritate ſummi Pontificis *Clem. 8.* qui ſuper hoc decretum quoddam fecit, quod omnem ambiguitatem tollit: eſt autem tale. Die vigeſima menſis Iunii, anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti MDCII. in generali Congregatione ſanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolinis, habita in Palatio Apoſtolico, in monte Quirinali, coram Sanctiſſimo Dño noſtro D. Clemēte, diuina prouidētia Papa 8. propoſita quæſtione, Vtrum liceat, per litteras, ſeu internuncium, confeſſario abſenti, peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ſanctiſſimus Dominus noſter auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illuſtriſſimis, & Reuerēdiſſimis DD. Cardinalibus, contra hæreticam prauitatem generalibus Inquiſitoribus mature, ac diligenter conſiderata, hāc propoſitionem, ſcilicet, Licere per litteras, ſeu internuncium, confeſſario abſēti peccata ſacramētaliter confiteri, & ab eodem abſente, abſolutionē obtinere: ad minus, vti falſam, temerariā, & ſcandaloſam, damnauit, ac prohibuit, præcepitque ne deinceps iſta ꝑpoſitio publicis, priuatisque lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur: neue vnquam, tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur. Quod ſi quis illam docuerit, defenderit, impreſſerit, aut etiam de ea diſputatiue tractauerit, niſi forſan impugnando: vel ad praxim directe, ſeu indirecte deduxerit, præter excommunicationē latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat: & à qua non poſſit, præterquam in articulo mortis ab alio quocunque & dignitate fulgente, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ maiori Pœnitentiario, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolui: aliis etiam pœnis arbitrio infligendis ſubiaceat.

Clem. 8. decretum.

Pœnæ eorū, qui contrariū docent, vel practicant.

SECVN-

3 SECVNDO probatur *ex capit. Omnis vtriusque Sexus, de pœnit. & remiss.* ex quo *S. Bonauentura* (D. Bonau.) *meus in 4. dist. 17. art. 1. quæst. 3.* colligit, confessionem sacramentalem sacerdoti soli, & in secreto debere fieri: nisi sit peccatum aliquod enorme, quod totam commouerit vrbem, vel etiam totum orbem, quod quidem quis deberet confiteri in publico, vt in publico pœnitentia publica, imponatur vt ostendat & recognoscat se reum, vtputa si sit hæreticus manifestus, Quantũ vero est secũdum legẽ cõmunẽ, debet vnico sacerdodi fieri in priuato sic, vt expresse dicit illa *Decretalis.* sic Seraphicus Doctor.

3 TERTIO probatur ex Positiuis: & primo accedat *Catechismus Romanus,* (Catechismus Romanus.) qui loquens de cõfessione, & eius conditionibus, sic prçcipit: Illud vero, tum confitenti, tum sacerdoti maxime laborandum est, vt eorũ sermo in cõfessione secreto habeatur.

Quare fit, vt nemini omnino, neque per nuntium, neque per litteras, quoniam ea ratione nihiliam occulte agi potest, peccata confiteri liceat. Deinde *D. August.* (D. August.) *in lib. de vera, & falsa pœnitentia. cap. 10.* sic ait. Prçcepit Dominus mundandis, vt ostẽderẽt ora sacerdotib. docẽs, corporali præsentiæ cõfitenda peccata, nõ per nuntium, non per scriptum manifestanda, & paulo post. Qui per vos peccastis, per vos erubescatis. Quæ sententia *Augustini* extat *in cap. quem pœnitet. de pœnit. dist. 1. Hesychius in cap. 27. Leuit.* (Hesychius.) in ea verba, Homo, qui domum suam, aut agrum Deo vouerit, prudentissime, inquit, apparet, sine confessione propriæ vocis peccata non dimitti.

5 QVARTO pbatur ex Scholasticis. Magister sent. cum reliquis Theologis *in 4. dist. 17. cap.* (Magister.) Sed quod sacerdotibus, confiteri oportet, secuti sunt omnes canonem illum *D. Augustini*, de quo paulo ante. *D. Bonau. vbi supra. D. Thomas in ead. dist. quæst. 3. art. 4. quæst. 4. & 2.* non vult, satis esse confiteri scripto. *Alexander de Ales. in 4. p. quæst. 18. memb. 4. art. 5. §. 9.* (D. Bonau. D. Thom. Alensis.) vsurpat auctoritatem Leuitici ab Hesychio expositam, de qua supra: & solũ muto permittit cõfessionem per scripturam, aliis minime. *Scotus in ead. dist. 17. qu. 1. art. 3. in respons. ad argum.* (Scotus.) vbi dicit sic. Dicendum, quod nulli habenti vsum sensuũ, & copiã sacerdotis, sufficit cõfiteri per scriptũ, vel nuntiũ. Et ibi solum excipit mutum, sicut & fecit *Alensis:* cui exceptioni post *Decretum Clem. 8.* non est amplius locus. *Riccard. in ead. dist. Maior. Albertus. Sotus. ibid. q. 2. ar. 6. ad 2.* (Riccar. Maior. Albert. Sotus.) recitans sententiã *D. Tho.* & refellẽs *Paludanũ*, idẽ cõfirmat.

6 QVINTO probatur ex Summistis. *Caiet. in summa verbo. cõfess. condit. 11. Victoria, in sua summula sacramentorum. q. 173. Tolet. lib. 3. de instruct. Sacerdot. c. 6.* (Caiet. Victoria. Tolet.) vbi dicit sic. Per nuntium vero, aut per litte-

Antonin. ras absente pænitente, confessio non est. *D. Antoninus in 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 17.* ait. Debet secreto confiteri, & secreto imponi pœnitentia. Summa Confessor *Summa confessorum. lib. 3. tit. 34. quæst. 76.* sententiam hanc probat testimonio *D. Thomæ*, Albert. *Alberti*, *& Innocentii, in cap. omnis vtr. sexus.* Suppl. *Supplementum, verbo confessio. primo* nitens auctoritate *D. Thomæ*. Rosella. *Rosella. verbo, confessio. titul. primo. §. 8. & 9.* confirmat hanc sententiam præclaris argumentis, Angelica. *Angelus. verbo. confessio. tit. primo num. 32. & 33.* qui cum *Scoto* permittit, vt q scripsit peccata sua, idem legat: & admonet *Angelus* hanc esse communem sententiã oĩum Theologorũ. Turrecremata. *Turrecremata. in cap. quem pœnitet. de pœnit. dist. prima. art. 1. conclus. 1.* Ledesma. *Ledesma. 2. p. 4. quæst. 9. art. dub. 1.* Canus. *Cano. relect. de pœnit. par quinta.* Valentia. *Valentia. in 3. tom. disput. 7. quæst. 11. puncto primo circa finem.* Nauar. *Nauar. in Man. cap. 21. nu. 36. & in cap. quem pœnitet. de pœnit. dist. 1.* vbi super illa verba, Docens, corporali præsentia confitenda esse peccata, non per nuncium, non per scripturam manifestanda, ait *Nauar.* colligitur, sacramentalem confessionem debere fieri personaliter: & non posse fieri per procuratorẽ, neq; per nuncium, nec per alium negotiorum gestorem, nec per epistolam, vt alias diximus: dummodo id possit facere per seipsum. Quid autem, si non poterit respondere? Dicimus, inquit *Nauar.* illa duo, quæ tradidimus *in c. fratres. num. 85. & in Enchirid. confessor. cap. 21. n. 36.* Alterum est, quod non tenetur ad confitendum, nec per scripturam, nec per interpretem. Alterum vero, quod si id faceret, valeret confessio, & absolutio, quæ scriptæ mitterẽtur, secundum *Palud. in 4. in dist. 17. quæst. 2. art. 1. &* clarius *Adrian. de confess. q. 1. col. 6.* ita *Nauarrus*. Palud. Adrian. Quod quidem vltimum, licet antea poterat defendi: Nunc autem standum est determinationi *Clem. 8. supra posita*, nẽpe, quod nullo pacto licet.

SEXTO & vltimo probatur validissimis argumentis.

7 Primũ sit, quia eadẽ forma sacramẽti est; est n. talis: absoluo te Hæc vtique præsupponit, absoluendum esse præsentẽ, & vt sciatur, ipsum esse in rerũ natura: id autem ex literis, & nunciis certũ sciri non põt: dum n. nuncius perficit iter, põt pœnitẽs è vita excedere, & sic in casũ daretur talis absolutio. Quin ꝙ oĩa sacramenta personæ ꝓprie actionem exigunt, cum suscipiuntur, excepto Matrimonio, quod per procuratorem contrahi potest.

8 Præterea, sacramentũ Pœnitentię habet formã iudicii: in iudicio autem sententia pronuncianda est ex tribunali: neq; unquam est auditũ, vt Iudex mutus constitueretur, & per scripturã loquatur. Neque vnq̃ aliquis Iudex ob scripturam alterius ad se, non ab auctore delatã, quempiã absoluet aut condemnabit, nisi

qui ſcripſit, ſuam fateatur eſſe: ergo cum abſolutio Sacerdotis ſit actus iudicialis, vt dictum eſt, & conſtat ex *Conci. Trid. ſeſſ. 4. can.* 9. nõ poteſt abſoluere, niſi voce confitentis, dantisque litteras, compertum ſit, miſſam epiſtolã tuam eſſe.

9 Præterea, debet Sacerdos cõfitentem audire, examinare, ſigna pœnitentiæ in ipſo cernere, propoſitum non peccandi, & ꝓ præteritis ſatisfaciendi in ipſo cognoſcere: quæ omnia requirunt præſentiam vtriuſque, & vt Sacerdos audiri, & loqui poſſit. Vide etiam quę dicemus *inf. in* 3. *ſect. in explicatione* 11. *conditionis confeſſionis.*

10 Præterea, actus pœnitentes, eos eſſe pœnitentis, notum debet eſſe Sacerdoti. At confeſſio, quæ litteris mandatur, poteſt eſſe ficta: aliena manu, & mentiẽte, & alterius manũ imitante. Hinc *Concil. Florentinum in actibus pœnitentis*, quæ materia eſt in ſacro Pœnitẽtiæ, numerat oris cõfeſſionem: ergo qui ore vti põt, non põt alio modo legitime cõfiteri; i. e. per nũtium, vel per litteras.

11 Præterea, confeſſio ſcripta, & ad abſentem Sacerdotẽ miſſa, eſt ſuapte natura, plena periculi: poteſt. n. aut interire, aut ab eo, q̃ perfert, aperiri, aut intercipi: aut ẽt ab aliquo nefario Sacerdote, ſcripturę auctor prodi, vt argumentatur *Ricard. in* 4. *diſt.* 17. *art.* 9. *qu.* 5. Atqui enunciata peccata ingens incendium poſſunt eſſe malorum: præſertim, ſi cædis, ſi adulterii, ſi inceſtus, ſi ſtupri crimina teſtaretur ſcriptura: vnde ad auctorem ſcripturæ infamia, ac dedecus & capitis periculum, certaque pernicies, atque ad nobiliſſimas familias probrum, æternaque nominis labes permanaret. Quis autem ſuſpicari poſſit, conceſſiſſe Chriſtum Dñm, vt ab eo inſtituta cõfeſſio tot incommodorum vllo tẽpore cauſa poſſet exiſtere? longiſſime quidem id abeſt.

12 Pręterea confeſſio, quæ abſolutionem meretur, iis debet eſſe ornata conditionibus, quæ à ſacris Theologis exponuntur, in quibus eſt, vt ſit humilis, verecunda, integra, ſecreta, lachrimabilis, parere parata: quarum conditionum non ſolum certa indicia ex cõfeſſione ſcripta capere non poſſumus: ſed nõnullas deſiderari non dubitamus: neque. n. eſt ſecreta, neq; eſt verecunda, epiſtola enim non erubeſcit, neque charta lachrimatur: neque certum quidpiam de integritate pollicetur ſacerdoti: neque interroganti Sacerdoti, atque ea, quæ latere ſolent pœnitẽtem, exquirenti, de numero peccatorum, ſpecie, circunſtantiis, de tempore & conſuetudine peccandi, aut reſpondere, aut ſuggerere poteſt. Denique non poteſt ea præſtare epiſtola, vel ſcriptura, quæ in primis à pœnitente neceſſario requiruntur.

13 Præterea, sacerdoti qui pœnitenti peccata condonat, notæ debẽt esse eo modo, vt ab eo cognosci possunt, partes eæ, quę in sacramento pœnitentiæ propriè sunt pœnitẽtis, vt viuat, vt vigilet, vt sit suæ mentis, vt peccati materiam, & occasiones propinquas amputet: vt scelera, quę consciuit, vehementer oderit: vt nolit ea amplius admittere: vt pœnitentiã à sacerdote iniunctã non recuset: vt remedia ad nouã ruinam vitandam libenti animo amplectatur: quæ omnia fugiũt Sacerdotem, si absentis per epistolam confessionem suscipere velit, eique absolutionis beneficium impertiri.

14 Præterea, *Turrecremata in cap. quem pœnitet. de pœnit. dist. 1. art. 1. concl. 1.* sic ait. Sicut quis tenetur confiteri Deum, ita sua peccata cõfiteri: sed Deũ tenetur quisq; ore confiteri, oris enim cõfessio, ait *Diuus Paulus*, fit ad salutem: ergo ore quoque tenetur peccata confiteri.

15 Pręterea vltimo, eandẽ confessionẽ per litteras, siue per internuncium prohibitam esse iure diuino, hinc constare potest, quoniam accidere facile potest, vt absolutio, quæ per litteras confitenti traditur, & inuoluntaria sit, & sacrilega: atque ob id nulla. Si enim cum Sacerdos aut scribit, aut pronunciat formam absolutionis, mortuus sit, qui suorum scelerum confessionem misit: aut animo flagitiũ aliquod meditetur: vel etiam rem nefariã committat, quod fere euenire solet ei, qui diuturna peccãdi consuetudine est implicatus: si tunc, inquam, Sacerdos gnauus esset status pœnitentis: nullo modo in animo haberet, eum absoluere: & si absolueret, necesse esset, absolutionem esse sacrilegam: significaret enim id, quod nullo modo efficeret, id est, absolui eũ, qui absolui non potest: quandoquidem nec mortuo, nec scelus φpiã perpetranti, aut à Deo, aut ab eius ministro, venia, absolutioque aliqua tribuitur.

Et hæc sunt argumenta, & rationes, quæ à *Seraphico Doctore, à Caietano, Turrecremata, à Soto*, & ab aliis deprompta sunt. Vnde, quia hæc sentẽtia non solum rationibus, & auctoritatibus tot Doctorum roborata est: verum & Decreto Sum. Põt. confirmata, & dogmatizata, quin & contraria sententia ad minus, vti falsa, temeraria, & scandalosa censurata, & damnata est: propterea nullo pacto debet sequi, neque doceri. Qui secus fecerit, non solum graui scelere, & excommunicationis Rom. Pontif. reseruatæ se vinculo obstringeret: verum etiam à sacrosanctæ Inquisitionis Iudicibus veluti de doctrina, & decretis Romanę Cathedrę male sentiens, merito plectẽdus esset. Ait enim *sanctus Cyprianus lib. de vnitate Eccles.* Qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in

Ecclesia se esse non confidat: & *D. Ambrosius lib.3. de Sacram. cap.1.* ait, in perniciosam hæresim labi solere eum, qui Romano Pōtifici in iis parendum esse negat, quæ eius imperio, ac iudicio instituũtur, ac denunciãtur. Quod confirmat etiam *Di. Thom. in tractatu contra impugnantes Religionem, capit.3. non longe à fine*: quo testimonio vsus est *D. Antonin. in 3. p. summæ. tit. vigesim. secund. capit. sext. §. quint. ac Turrecremata in libr. de Ecclesia.*

Dubium. 16 Interrogabis. An possit dari absenti absolutio ab excõmunicatione? *Resp.* Resp. quod aliqui negãt, absolutionem ab excommunicatione maiori posse peti, & dari per Procuratorem, sic *Innoc. in cap. cum desideres de senten. excomm. Panorm. ibid. Hostiensis*, & alii. Sed contraria sententia est communis, quam tenet *Sylu. verbo absolutio. 3. nume. 9. Vgolin. tab. 1. capit. 19. Sayrus libr. secund. capit. 21. num. 13. Tolet. in sua summa. libro primo. capit. 14.* & alii moderniores. *Syluest. Vgolin. Sayrus Tolet.* Sed necesse est, vt Procurator speciale mandatum habeat ad obtinendam absolutionem ab ea excommunicatione, à qua vult absolui. *Sic Sayr. loco citato numero decimoquarto.*

ARTICVLVS XXI.

AN INFERIOR POSSIT *commutare pœnitẽtiam à superiore taxatam in absolutione casus reseruati.*

1 RESP. quod *gloss. solemnis in c. tempora. 26. qu. 7. super verbo iudicio.* habet, Episcopum posse iusta de causa mutare pęnitentiã à Papa impositam, quod probat per illud *quatenus habet*, posse Episcopum mutare pœnitentiam per legem Papæ impositam, arbitrando id conuenire pęnitẽti. Contra quod facit dictum *Card. S. Sixti, in d. cap. tempora. n. 4.* quatenus ait, inferiorem non posse minuere pœnitentiã à superiore pro peccato sibi reseruato impositam, quia alioqui frustranea esset reseruatio, cum absolutus, post habitam absolutionẽ posset statim adire aliquem inferiorẽ, q minueret pœnitentiã, confitendo ei iterum. Fatet̃ tamen *Cardinales prædictus*, quod ob necessitatem, vel vtilitatẽ posset id facere inferior: quia pium est credere, superiorem tacite voluisse committere absolutionem inferiori, quãdo talis necessitas, vel vtilitas occurreret.

2 Sed distinctione opus est, nã vel loquimur de absolutione à peccato, vel à pœnitentia taxata pro casu reseruato: & primum potest inferior: postremum vero minime. Vide *Nauarr. cons. 25. numero prim. & secun. de pœn. & rem.* *Inferior põt cõmunicare pęnitentiã à superiore pro culpis taxatã, non autem ꝑ reseruatis.*

Itaque

Itaque quantum ad pœnitentiã taxatam pro peccatis, simpliciter confessarius, siue sit inferior, siue æqualis iusta de causa põt mutare pęnitentiã, à præcedente confessario alicui pęnitenti impositam, absq; eo, quod huic posteriori confessario, nam satis est cognitio causæ, quæ ad pœnitẽtiam commutãdam iusta videatur: nec requiritur probatio quæ ad forum conscientiæ, licet requiratur quo ad forum exterius. *Nauar. vbi supra.*

Potest ẽt illã minuere ex causa.

3 Et non solum potest mutare in æqualem pœnitentiam, verũ & potest minuere ex iusta causa, q̃ erit, vel debilitas, vel ægritudo, vel magna contritio, & aliquando parua deuotio: timor, itẽ, ne iustam pœnitens respuat, vel acceptam parum impleat. Et propterea hodie omnes confessarii in pœnitentiam iniungunt pœnitentibus (quicquid boni fecerint & mali sustinuerint:) per quã clausulam, etsi non alligent eos ad bona peragenda; efficiũt tamẽ, vt quæcunq; peregerint, in pœnitentiã eis cedant sacramentalem. Et ita totum vitæ tempus quoddammodo pœnitentię agendę à quolibet cõfessario cuilibet pęnitẽti, quatenus op⁹ est, videtur constitutũ, & taxatum. Vide quæ diximus *supra in prim. art. huius sectionis. num.* 4.

Nota.

ARTICVLVS XXII.

AN CONFESSARII SOLLIcitantes pœnitentem ad peccatum carnis, sint suspecti de hæresi?

1 RESP. ꝙ sic: ratio est, quia male videntur sentire de sacramento pœnitentiæ. Hinc *Doctor Franciscus Pegna*, qui fuit Decanus Rotæ Romanæ *in suo Commentario super directorium Inquisitorũ par. 2. qu. 56.* ait, ꝙ contra confessores, qui in sacris cõfessionibus confitentem ad libidinem prouocauerint, cũ male de sanctissimo Pœnitentiæ Sacramento sentire videantur, eo abutentes, vti de hæresi suspectos, iure optimo hodie ꝓcedũt hæreticę prauitatis Inquisitores: ac ita Inquisitionis Tribunalib. obseruari attestataꝛ̃ *Ignatius Lopez in addit. ad Diaz. in pract. crim. cã. c. 2.* ꝙ & iustissime ordinauit, ac decreuit Pius IV. Pont. Maxim. quodam breui directo Archiepiscopo Hispalensi: cuius tenorẽ fideliter desumptum ex Archiuiis sacræ Inquisitionis Generalis Olisipponæ, copiam libri, in quo continebatur, sibi faciente R. D. Antonio de Noronna Episcopo Eluenti, & Generali Inquisitore sanctæ Inquisitionis Regnorum Portugalliæ, refert *Rodriquez tom. 1. suarum qq. regul. quæst. 59. articul. 4. & est* vt sequitur.

Pegna.

Lopez.

Pius 4.

Rodriq.

BRE-

BREVE PII QVARTI contra confessarios sollicitantes pœnitentes ad libidinem.

2 *VEnerabili Fratri Archiepiscopo Hispalensi, in Regno Hispaniæ hæreticæ prauitatis Inquisitori Generali, Pius Papa Quartus. Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam benedictionem. Dum sicut nuper non sine animi nostri molestia accepimus, diuersos sacerdotes in regnis Hispaniarum, atq; etiam in ciuitatibus, & diœcesibus curam animarum habentes, siue eam pro aliis exercentes, aut alias audiendis confessionibus pœnitentium deputati, in tantam proruperint iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confessiones abutantur, nec illi, & qui id instituit Domino Deo, & Saluatori nostro Iesu Christo iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet pœnitentes, ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones alliciendo, & prouocando, seu allicere & prouocare tentando, ac loco earum per Sacramentum huiusmodi Creatori nostro reconciliationis, grauiorum peccatorum mole eas onerando, & in manibus diaboli tradendo, in Diuinæ Maiestatis offensam, & animarum perniciem Christi fidelium scandalum non modicum.*

Nos animum inducere nequeũtes, quod qui de fide Catholita recte sentiunt, Sacramentis ab Ecclesia Dei institutis abutantur, aut illis iniuriam faciant: Fraternitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præsentes committimus & mandamus, quatenus per te, vel per alium, seu alios, à te deputandum, seu deputandos, contra omnes, & singulos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum ciuitatum, & Diœcesum de præmissis quomodolibet diffamatos, tam sæculares quam quorũvis etiam exemptorum, ac sedi Apostolicæ immediate subiectorum Ordinum Regularium, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & praeminentiæ existant, tam super præmissis, quam super fide Catholica, & quid de ea sentiant, diligenter inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæresi quouis modo suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos, excessuum suorum qualitatem, prout de iure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione, sæcularis iudicis arbitrio puniendos tradendo. Non obstant. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris. die 16. Aprill. Anno Domini 1561. Pontificatus nostri anno secundo.

2 Quæ constitutio ampliatur etiam contra sollicitantes adolescentes: nam licet ex contextu dictæ constitutionis, ibi (mulieres) illa tantum loquatur de sollicitantibus ad actus impudicos ipsas mulieres: videtur tamen, quod de legislatoris mente fuerit, velle comprehendere etiam confessarios allicientes adolescentes ad peccatum nefandum: tum quia ratio in ipsa confessione expressa conuenit etiam huic

casui: imo fortiori seu maiori ratione in hoc casu procedere debet, cum multo grauius sit hoc crimen: tum quia hæc constitutio loquitur de his, quę communiter eueniunt, non excludens propter hoc alia, quæ raro contingũt, sed sũt eiusdem generis, imo grauiores. *Sic Rodriquez.*

3 Et nos pro ampliori huius rei corroboratione, tacitæ obiectioni respondẽdo addimus, quod non suffragatur illa vulgaris regula, nempe in odiosis, & pęnalibus strictam interpretationem esse faciendam: & negamus, ex hoc casu fieri extensionem, sed potius inclusionem, *ex glos. notab. in verbo. Italiæ. de temp. ordin. in 6.* sufficit enim legislatori apponere casum magis frequentem, in quo etiam includitur alius, non adeo frequens, qui forsan tacitus fuit, maioris honestatis causa: quia esset valde molestum auribus piis audire, cõfessarium committere id, quod omnes Christiani abhorrent.

Accedit, quod vbi agitur de salute animarum ad euitanda maiora peccata, tunc in pœnis facienda est extensio de casu ad casum, *ex communi Doctorum cõsensu, ex allegatis per Iasonem in Auct. quas actiones. num.* 25. *cap. de sacrosanctis Ecclesiis.* Vide *supra in prima sectione artic. prim.* ibi, tertio notandum. Vide etiam quę habet *Diuus Pegna, prout in principio huius artic.*

4 Quibus adde ea, quæ nouissime determinata sunt *in Congregatione Illustrißimorum Cardinaliũ S. Inquisitionis,* vt sequitur. Fer. quinta: die decima Iulii. 1614. In generali Congregatione S. Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis habita in palatio Apostolico montis Quirinalis coram sanctissimo D.N.D. Paulo diuina prouidenita Papa Quinto, ac Illustrissim. & Reuerendissimis DD. Petro tit. S. Mariæ in Transtyberim Aldobrandino, Roberto tit. S. Mariæ in via Bellarmino, Ferdinando Taberna tit. S. Eustachii, & Ioãne Garsia SS. quatuor coronatorum Mellino nuncupatis Præsbyteris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus aduersus hæreticã prauitatẽ in tota Republica Christiana generalibus Inquisitoribus à sancta Sede Apostolica specialiter deputatis. Facta relatione, quod multi confessarii tractant cũ mulieribus in cõfessionali extra occasionem, confessionis de rebus inhonestis, sanctissimus decreuit, vt cõtra huiusmodi confessarios procedatur in sancto officio.

Andreas de Pectinis S. Rom. & venerabilis Inquisit. Not.
Locus Sigilli.

PRIMÆ PARTIS SECTIO TERTIA.

In qua agitur de his quæ pertinent ad pœnitentes, complectens articulos 21.

I. VONIAM tota res hęc in eo sita est, vt confessio à pęnitētibus recte fiat, ad hoc, vt remissionē peccatorum à D.N.Iesu Christo percipere mereantur: placuit hic ponere & fusè explicare illas conditiones confessionis, quas *Summistæ* omnes ponunt, non tamen sic fusè eas declarāt, sunt autem hæ:

Confessionis sexdecim cōditiones fusius explicatæ.

Sit simplex, humilis, confeßio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, & lachrymabilis, accelerata,
Fortis & accusans & sit parere parata.

D.Tho. Quas declarat *Di.Thom. in* 4. *distinct.*17.*quæst.*3.*artic.*3.*quæst.*4. in his verbis. Dictarum conditionum, quædam sunt de necessitate confessionis, quędam sunt de bene esse ipsius. Eæ autem, quæ sunt de necessitate confessionis, vel competunt ei secundum quod est virtus, vel secundum quod est pars sacramenti. Si primo, aut ratione virtutis in genere aut ratione specialis virtutis, cuius est actus, aut ex ipsa ratione actus virtutis. Virtutis autem in genere, sunt quatuor conditiones, vt in 2. *Ethic.* habetur.

Prima est, quod quis operetur sciens, & quantum ad hoc confessio dicitur discreta, secundum quod in actu omnis virtutis prudentia requiritur. Est autem hæc discretio, vt maiora cum maiore pudore confiteatur. Secunda conditio est quod sit eligens, quia actus virtutum debent esse voluntarii, & quantum ad hoc dicitur libens.

Tertia conditio eſt, quod propter debitum finem operetur: & quantum ad hoc dicit, quod ſit pura, vt ſcilicet recta ſit intentio. Quarta conditio eſt, quod immobiliter operetur, & quantum ad hoc dicit, quod debet eſſe fortis, vt ſcilicet propter verecundiam non dimittat.

3 Eſt autem confeſſio actus pœnitentiæ virtutis, quæ quidem principium ſumit in horrore turpitudinis peccati, & quantum ad hoc confeſſio debet eſſe verecunda, vt ſe non iactet de peccatis propter aliquã ſæculi vanitatem admixtam. Secundo progreditur ad dolorem de peccato commiſſo, & quantum ad hoc debet eſſe lachrimabilis. Tertio in abiectione ſui terminatur, & quantum ad hoc debet eſſe humilis, vt ſe miſerum confiteatur, & infirmum.

Sed ex propria ratione huiuſmodi actus, qui eſt confeſſio, habet, quod ſit manifeſta, quæ quidem manifeſtatio, per quatuor impeditur. Primo per falſitatem, & quantum ad hoc dicit, fidelis, vera. Secundo propter obſcuritatem, & contra hoc dicit quod ſit nuda, vt non inuoluat obſcuritatem verborum. Tertio per verbum, multiplicationem, & contra hoc dicitur quod ſit ſimplex, vt non recitet in confeſſione, niſi, quæ ad quãtitatem pertinent. Quarto, ꝙ nõ ſubtrahatur aliquid de his, quæ manifeſtanda ſunt, & contra hoc dicit, quod ſit integra. Secundum autem quod confeſſio eſt pars Sacramenti, ſic concernit iudicium Sacerdotis, qui eſt miniſter ſacramenti, vnde oportet, quod ſit accuſans ex parte confitentis: parere parata per comparationem ad Sacerdotem: ſecreta, quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conſcientiæ agitur: ſed de bene eſſe confeſſionis eſt, quod ſit frequens, & quod ſit accelerata, vt ſtatim etiam confiteatur: hucuſque *Di. Thom.* Sed fuſius hæ conditiones explicandæ ſunt.

PRIMA CONDITIO EST, vt confeſſio ſit ſimplex.

1 QVÆ conditio ſecundum *Armillam* ſignificat, vt fiat ſine admixtione hiſtoriarum, & aliorum impertinentium. At ſecũdum *Caietanum*, ſit ſimplex, id eſt, non compoſita, nempe, vt non artificioſe narrẽtur peccata, ita vt non ponderentur à confeſſario, vel ita vt delectent ſuauitate vanæ eloquentiæ. Secundum *Nauarrum*, ſit ſimplex, id eſt, ſine plica, ita vt ſic ſpecifice proponantur ibi peccata, vt quod mortale, quod veniale ſit, poſſit intelligi à confeſſario.

Simplex ſine admixtione hiſtoriaru m & impertinentium. Vel abſque artificio verborũ. Vel vt ſpecifice proponantur peccata.

in 2. sen. dist. 30. vsq; in fin. D. Thom. Caiet. Medin. Vasquez. Valent. Nauar. Sayr. Syluest. Angelic. Tabien.

2 Si quis vero scire cupit differentiam inter peccatum mortale, & veniale, consulat *Doctores*, præcipue *D. Thom. in prima 2. in quæst. 71.* & ibi *Caiet. Medinam, & Vasquez.* consulat quoque *Gregorium de Valentia in 2. to. in disput. 6. Nauar. in Manuali in Prælud. 7 Sayrum in sua Claui regia. Syluestrũ Angelicam Tabienam. omnes.*

Peccatum quid.

Vt autem nos etiam hic aliqua dicamus, duo tantum explicabimus, vnum, quid sit peccatum, Alterũ, quotuplex. Quoad primum placet diffinitio *S. Augustini lib. 22. con. Faustum. cap. 27. Peccatum inquit, est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam.* Quæ diffinitio non placet omnino *Valentiæ* in loco citato, ex eo, quia nõ conuenit peccato omissionis, quo aliquid à lege præscriptum negligitur sed soli peccato commissionis, quo aliquid prauum fit contra legẽ. Sed nihilominus placet talis diffinitio *D. Thomæ in 1. 2. q. 71. ar. 6. Gabrieli in 2. dist. 35. q. vnica. ar. 1. Petro Soto. Tabienæ. Nauar. Medinæ, & aliis*, præcipue *Sayro in sua Claui Regia. lib. 2. ca. 5. num. 4.* vbi pro D. Augustin. contra Valentiam ait, quod D. Augu. propterea posuit illa tria, *dictum, factum, concupitum*, vt doceret, homines his tribus præcipue modis peccare: etenim non solum facto, sed etiam dicto, & concupiscentia citra factum, homines peccant, vt notum est. Et præterea prædicta diffinitio totam rationem peccati explicat, siquidem in actu humano, qui peccatum est, duo insunt, vnum, quod est quasi materiale, id quod expressit in illis verbis, *dictum, factum, vel concupitum.* Alterum, quod est formale, id quod illis verbis exprimitur, *contra legem æternam*: Vnde quia continet vtrumque ideo omne genus peccati comprehẽdit, non solum, *commissionis*, sed etiam *omissionis* & negligentiæ: etenim, vt recte *Diu. Thom. vbi supra* annotauit, affirmatio, & negatio ad idem genus reducuntur, sicut in diuinis genitum, & ingenitum ad relationem, vt ait *S. August. lib. quinto Doctrin.* & ideo pro eodem est accipiendũ, *dictum, & non dictum, factum,* & *nõ factum*: qui enim non facit, quod facere debet, videtur facere aduersus ea, quæ facere tenetur, iuxta ea, quæ docet *D. Thom. vbi supra* ad tertium. & hæc quantũ ad diffinitionem peccati.

D. Thom. Gabriel. Petrus à Soto. Tabiena. Nauar. Medin. Sayr.

Propugnatur D. Augu∫t. contra Valent.

2 Quantum vero ad multiplicitatem peccati, licet possem hic ponere omnes illas diuisiones, quas Theologi, & summistæ ponũt, nempe quod peccatũ aliud est originale, aliud actuale: & actuale, aliud mortale, aliud veniale: & hæc vel sunt omissionis, vel commissionis: vel ex malitia, vel ex fragilitate, vel cordis, vel oris, vel operis, vel quæ remittũtur in hac vita, vel quæ non, vt sunt peccata in spiritũ S. Nihilominus breuitati studens, tantum dico, ꝙ duplex est peccatũ, mor-

Peccatum duplex, mortale, & veniale.

D. *August.*

tale scilicet, & veniale. De quibus dicam id quod habet D. *Augustinus in suo Enchiridio cap.* 78. *Quæ sint leuia*, inquit, *& quæ grauia peccata, non humano sed diuino sunt pensanda iudicio.* Quibus verbis non significat D. August. non licere hominibus iudicare vllo modo, quæ sint leuia, & quæ grauia peccata, nisi id manifeste constet ex diuino iudicio; sed nō posse quidem id certo & infallibiliter iudicari ab hominibus nisi ex diuino iudicio constet. cum id pendeat ex modo, quo Deus voluit magis, vel minus seuere obligare ad aliquid, atq; adeo prohibere peccata cōmunia, quod sciri certo nisi ex diuina sententia nequit. Nihilominus potest etiam iudicio humano probabiliter discerni inter peccata mortalia, & venialia, vbi id non certo cōstat ex iudicio diuino, sicut etiam in multis reb⁹ ex ꝓbabili sentētia Doctorū magis aut minus certa definire oportet, vtrum aliquid oīno sit peccatū, nec ne. Igitur vt discernat̃ quādo peccatū est mortale & quādo veniale,

Peccata mortalia & venialia in quo differũt.

D. Bonau.
D. Thom.

supponēdū est in primis, & fatēdū, ꝙ oīa peccata ēt venialia sunt contra legem, & licet *D. Bonau. in 2. sent. dist.* 42. *& D. Tho. ibid. q.* 1. *ar.* 4. *&* 1. 2. *q.* 88. *art.* 1. *& con. gent. ca.* 39. & aliqui alii dicāt, quod peccatum veniale non est contra legem, sed præter legem. Nihilominus vera doctrina est, quod etiam venialia peccata sunt cōtra legem, alias vere peccata nō essent, & *præfati Doctores* tantum volunt, ea non ita legi repugnare, vt repugnent fini legis, nempe charitati, & amicitiæ diuinæ, atque adeo impedimento sint, quo minus quis adipiscatur beatitudinem: vide *Caietanū ad hoc, explicantem D. Th.* Ergo dum quis peccat, & Deum offendit, ita vt Deum quasi à se alienet, *mortaliter* peccare dicitur, quia scilicet huiusmodi peccatum priuat hominem gratia & charitate, quæ est spiritualis vita animę, & principium operandi vtiliter, & efficaciter ad vitam æternam consequendam. Quādo autem quis peccat, non tamen ita grauiter, vt Deum à se alienet, sed tamen ita vt communicationem charitatis mutuæ, & expeditum, ac promptum amicitiæ vsum inter Deum & hominem præpediat, *venialiter* peccare dicitur.

3 Amplius sciendum, quod tam mortale, quā veniale potest esse duplex, scilicet vel ex suo genere, vel ex causa. Peccatum mortale ex suo genere est, quod secundum se repugnat charitati, per quā homo ordinatur ad vltimum finē quia vt docet *D. Tho. in* 1. 2. *qu.* 18. *art.* 2. actus humani specificantur ex obiecto. Peccatum igitur illud cuius obiectum est vel contra charitatem, & dilectionē Dei, sicut blasphemia, periurium & huiusmodi: aut contra dilectionem proximi, vt homicidium: adulterium, &

D. Thom.

similia,

ſimilia, eſt mortale ex genere ſuo. Veniale autem ex genere ſuo eſt, quod licet in ſe habeat quandam inordinationem, eius tamen obiectum non eſt cõtrarium dilectioni Dei, & proximi: vt verbum otioſum ſine cuiuſq; detrimẽto: mendaciũ iocoſum, ſiue officioſum, quod nullum lædit, vt riſus ſuperfluus, aut aliæ operationes inutiles cuiuſcunque ſenſus, vt ſunt inutiles viſiones, auditiones & alia huiuſmodi.

4 Prͤterea, quicquid eſt contra aliquod ex decem præceptis, regulariter eſt mortale, niſi vna ex tribus cauſis ipſum excuſauerit. Prima eſt defectus deliberationis, vt contingit in accidia, ſiue tædio circa ſpiritualia, ſubito nos ſurripiente. Secunda eſt paruitas, ſiue exiguitas rei in his, q̃ ſunt cõtra ipſa præcepta: huiuſmodi eſt paruũ & exiguũ furtũ, iuxta *S. Tho. 1. 2. qu. 88. art. 5. & 6. & 2. 2. quæſt. 3. art. 5. & quæſt. 59. art. 4. D. Antonin. 2. p. titul. 4. ca. 5. §. 7. & 8. Adr. quodlib. 8. & alios.*

D. Thom.

D. Antonin.

Adrian.

Tertia eſt defect⁹ iudicii ſufficientis qui cõtingit in ſemidormientibus, vel ſemiebriis, vel adeo perturbatis, ꝙ q̃uis tale iudiciũ ad peccatũ veniale ſufficiat; tamẽ ad completam rationẽ mortalis non ſufficit, iuxta *Maiorem. in 3. ſent. diſt. 37. q. 14.*

Maior.

5 Sed quia actus morales non ſolum recipiunt rationem boni & mali ex obiecto, ſed etiam ex aliqua diſpoſitione agentis: ideo contingere poteſt, vt id, quod non eſt niſi *veniale* ex genere, ratione ſui obiecti, ſit *mortale* ex cauſa, ſeu ex parte agentis: & è cõtra, ex parte agẽtis cõtingere poteſt, quod aliquod peccatum, quod ex genere ſuo ſit *mortale*, fiat *veniale*, vt docet *D. Tho. vbi ſupra. ar. 2. 4 & 6.*

6 De *mortali* autem quando fiat *veniale*, dictum eſt paulo ante, ſcilicet quando non perfecte pertingit ad rationẽ actus moralis, cum non ſit deliberatus, ſed ſubitaneus: quando nõ procedit ex ſufficienti iudicio, quales ſunt illi actus, qui fiũt à ſemidormientibus, vel ab eis, qui adeo turbati ſunt, vt non aduertant, aut ſciant quid faciunt, aut dicunt, vt quando quis ſubito ex paſſione in verba contumelioſa prorumpit, non aduertens eorum ſignificationem: ſecus ſi aduerteret, quæ dicit. Idem etiã eſt dicendũ de paruitate materię, q̃ in omni genere excuſat à mortali. *Nau. in man. prælud. 9. nu. 12. Medina. 1. 2. q. 88. art. 2. Valent. tom. 2. diſput. 6. q. 18. puncto. 2. & 3. Tolet. tract. de pec. mort. c. 2.*

D. Thom. Peccatum mortale quã do fiat veniale.

Nauar. Medina. Valentia.

Tolet.

7 Et contra vero peccatum ex genere ſuo *veniale* effici poteſt ex cauſa *mortale* multis modis.

Peccatũ veniale quãdo fiat mortale.

Primo, ſi in eo cõſtituatur vltimus finis, adeo vt quis paratus ſit, potius peccare mortaliter, ſi de hoc actu cogitetur, quam

D.Thom.
D. Antonin.
Philiarcus.

id relinquere. sic *S.Th.vbi sup.D. Anto.par.1.tit.10.ca.1. §.2. Nauar. in man. vbi supra num.18. Cosmus Philiarc.de officio sacerd.par. 2.lib.3. cap.primo.* Exemplum esse potest in illis verbis otiosis, quibus vti solent parasiti, buffones, & hi, qui assidue ludunt aleis &c. Ratio huius est, quia constituere vltimum finem in aliquo actu, est constituere illum tanquam Deum, vt si quis dicat, nolo aliā beatitudinem, nisi iocose mentiri, aut malo hoc mendacium iocosum proferre, quam Deum videre, quod est summa peruersitas, iuxta sententiam *S. Augustini lib.83.quæst.30.* Id quod raro contingit.

S. Aug.

Secundo euenire pōt, quando id quod est ex se veniale, intendatur, & ordinetur, à peccante ad mortale, vt si quis proferret verba iocosa ludens cum muliere, intendens eam prouocare ad fornicationem, quis.n. verba illa simpliciter dicta, de se essent peccatum veniale; tamē ratione finis sunt mortale, sic *S. Th.vbi supra*, & ratio est, quia omnis actus, etiam de se bonus, ob finem mortalem, est peccatum mortale, actus enim à fine iudicatur: vt verbi gratia dicere vnum *Pater noster*, aut versiculum alicuius Psalmi aut alias quascūque orationes, est actus Religionis; sed dicere huiusmodi cum aliqua superstitione, esset peccatum mortale.

Hic vero est notandum cum Philiarco, vbi supra, quod licet *veniale* ex suo genere, fieri possit *mortale*, ratione mortalis intentionis; *mortale* tamen ex genere, non fit *veniale* ratione venialis intentionis. quia malum per bonam intentionem non efficitur bonum.

Tertio, si fiat contra conscientiam erroneam dictantem id esse mortale, vel de eo dubitantem, vt verbi gratia dicere mendacium iocosum sine proximi offensione, est de se veniale; qui autem hoc dicendo, crederet, aut dubitaret esse mortale, peccaret mortaliter propter conscientiam erroneam, quam habet. sic *Nauar. vbi supra, Philiarcus, Medina, & alii.*

Quarto, quando aliquid fit in contemptum consilii diuini, vel Regulæ, & legis, etiam non obligantis ad mortale. sic *Nauar. Phil. Medina. vbi supra.* nam quamuis consilia diuina non obligent ad obseruantiam eorū, nisi quis se ad illa obligauit; ea tamen spernere, & contemnere, peccatum mortale est.

Nauar.
Philiarcus
Medina.

Quinto, ratione scandali. sic *Nauar. & Philiar. vbi supra.* vt verbi gratia si presbyter faceret turpes fabulas, aut laruas dæmonū ante se permitteret, aut ipsemet duceret choreas & proximi scādalizarentur; tunc omnia ista, licet de se, peccata venialia essent; ratione tamen personæ,

&pro-

& propter ſcandalum, fierent mortalia.

Peccatum veniale vt ſic, nunquã pōt fieri mortale.

8 Hoc tamen eſt ſummopere animaduertendũ, quodpeccatum veniale manens idem numero in genere moris, nũquam poteſt fieri mortale.

Peccata plura venialia nunquam efficiunt vnũ mortale.

Neque ex pluribus venialibus vnquam poteſt fieri vnum mortale, neque omnia peccata venialia tantum de reatu habere poſſunt, quãtum vnum mortale. Vide *D. Thom. vbi ſupra & ibi Caiet. & Medin Antonin. 1. p. tit. 10. c. primo §. 3. Alex. de Aleſ. p. 2. quæſt. 107. mẽb. 4.* Ratio eſt quia mortale tollit amicitiam Dei, veniale autem non: mortali debetur pœna infinita, veniali autem finita: mortale meretur carentiam diuinæ viſionis, quæ eſt pœna oĩum grauiſſima, cui nulla pœna venialis peccati cõparari poteſt, vt oſtendit *S. Thom. vbi ſupra ex Chryſoſt. hom. 47. ad pop. Antioch. & hom. 24. in Matt. & epiſt. 5. ad Theodorum.*

D. Thom. Caiet. Medina. Antonin. Alenſis.

D. Thom. D. Chryſoſt.

Venialia peccata fugiẽda.

9 Fugienda ſunt nihilominus peccata venialia, quia ad mortale diſponunt, vel per quandam conſecutionem, quatenus ſcilicet, augente, & creſcente diſpoſitione, vel habitu per actus peccatorum venialium, in tantum etiam creſcere poteſt libido peccandi vt facile prolabatur etiam in eam malitiam, vt non curet violare, & tranſgredi etiam præceptum diuinum, aut humanum, & aſſumere vt medium, peccatum mortale ad conſequendam rem, cuius amor erat ſolum culpa venialis.

Vel quia facile contingere ſolet, vt qui peccando venialiter tranſgreditur ordinem rationis in rebus minimis, paulatim hac aſſuefactione mala decidat in maiora, nolens ſequi ordinem rationis in rebus maioris momenti, iuxta illud Eccleſiaſtici 18. *Qui ſpernit minima, paulatim defluit.* Qui n. aſſuefactus eſt verba otioſa proferre, facile incidit in verba pernitioſa.

Eccleſ. 18.

Præterea fugienda ſunt peccata venialia quia impediunt feruorem charitatis. Et denique quia tales ſic peccantes, maxime ex affectu, ſuper oram Inferni perambulant, ſi paulum nutauerint, cito prolapſuri, vt dicit *Henricus Harphius.*

Arphius.

Ex dictis facile poterit pœnitens proponere ſua peccata coram confeſſario cum diſtinctione, vt ſcilicet peccatum mortale pro mortali, peccatum veniale pro tali.

SECVNDA CONDITIO *eſt vt Confeſſio ſit* HVMILIS.

Humilis: recognoſcendo ſe miſerum peccatorem.

1 Hæc conditio ſecundum *Caietanum* vult, vt pœnitens dum confitetur ſe recognoſcat miſerum peccatorem venia indi-

gnũ, & quantũ ad ſubiectionẽ, & accuſationem peccatorũ coram Sacerdote humiliter facienda flexis genibus, verbis humilibus, non ſe iactando: nam ſecundum *Sotum*, qui inter confitendum ſic narraret peccatum. Accuſo me occidiſſe (ſicut ingenuum decet) meum inimicum, quia non potui, neque debui aliter facere, quia graui iniuria me affecerat, vel quia meũ occiderat patrem, non eſt abſoluendus: talis enim confeſſio magis iactantia eſt, & peccati defenſio, quam confeſſio, quæ eſt humilis accuſatio peccati.

Confeſſio debet fieri flexis genib.

2 Dixi (faciẽda flexis genibus) quod regulariter ſemper obſeruari debet, ſicut & extendere manus ſuper illum, quando ei beneficium abſolutionis impẽdit: nam aliquando & vtrumque poteſt, & debet dimitti. Poteſt enim euenire caſus, vt quis febri laboret, & tunc etiam cubans poterit confiteri: ſimiliter poteſt accidere, vt etiam deambulando quis licite poterit vel confiteri, vel ſaltem ſe præſentare pro reſeruatis, ſcilicet, quãdo quis taliter confitetur, vt nihilominus circunſtantes, qui eum obſeruant, id animaduertere non poſſint, nam alioqui ſuſpectus haberetur, nempe quod cum tali confeſſus ſit peccata grauia: quod maxime locum habet: quando quis confitetur caſus reſeruatos, de quibus eſt ſuſpicio apud reliquos, qui ſi viderint ipſum flexis genibus prouolutum & alicui dicentem ſua peccata, facile confirmarentur in opinione, ſcilicet, quod talis haberet caſus reſeruatos, maxime illos, de quibus apud ipſos eſt infamatus.

Confeſſio poteſt fieri aliquando non flexis genibus.

In confeſſione manuum impoſitio ſuper caput nõ eſt neceſſaria.

4 Idem cenſeo dicendum de manuum impoſitione à ſacerdote facienda quando dat abſolutionem, quæ cum non ſit de ſubſtantia abſolutionis, imo neque de neceſſitate præcepti, debet aliquando dimitti, & *Nauarrus in cap. primo de pœnitent. diſtinct. 6. numero* 29. tenet, quod aliquando malum eſt id facere, & conſulto debet dimitti, veluti cum pœnitens eſt fœmina molli pulchritudine, & molliter ornata.

Aliquando etiam conſulto debet omitti.

Quod idem dicendum cenſeo quando pœnitens eſt iuuenis imberbis, & valde formoſus.

In vno caſu poteſt eſſe neceſſaria manuum impoſitio.

Solum in vno caſu poteſt eſſe neceſſarium, vt ſacerdos manum ſuam ſuper pœnitentem extendat, vtputa, quando adſunt circunſtantes, & ſacerdos rationabili de cauſa denegat abſolutionem pœnitenti, & ex eo, quia non extenderet manum ſuper illum, adſtantes poſſent ſuſpicari, quod propter aliquod graue peccatum pœnitens non eſſet abſolutus; tunc enim debet manus extendere,

& dicere

& dicere pœnitenti, quod propter circunſtantes ipſe extendit manus, ne de illo ſcandalizentur, ſed quod nihilominus non dat ei abſolutionem, ſed dicit aliquam aliam orationem ſine abſolutione, vt ita non recedat confuſus.

Quo remedio ſi vſus fuiſſet quidã confeſſarius, nõ dediſſet occaſionem magni tumultus, in quadam Illuſtriſſima ciuitate, in qua inter cæteros caſus Prælatus reſeruauerat ſibi adulterium: & conſanguinei cuiuſdam nobilis mulieris aliquid huiuſmodi de ea ſuſpectãtes vt ſe certificarent, ipſam ad Eccleſiã aſſociarunt ꝓ confeſſione facienda, & adſtantes obſeruabant an confeſſarius extenderet manus pro abſolutione: quod cum non feciſſet confeſſarius, cognouerunt, illam mulierem peccatum adulterii commiſiſſe, ſiquidem à confeſſario inabſoluta recedebat, & tumultuati ſunt tum contra eam, tum etiam contra adulterum, de quo ſuſpitionem habebant. Melius ergo feciſſet ille confeſſarius, ſi remedio ſupradicto vſus fuiſſet.

Laudabile eſt impenere manum quãdo datur abſolutio.

5 Sed ordinarie loquendo, recte inſtitutum eſt, vt quando beneficium abſolutionis impẽditur, manus ſacerdotis ſuper caput pœnitentis extendatur, nam

Manuum impoſitio

Primo eſt ſignum ſolutionis animæ à peccato, quando enim quis ligatus eſt, manus admouetur ab aliquo, vt eum ſoluat.

quid tum ſignificat.

Secũdo, quia datur intelligi, quod ſuper caput pœnitentis, veluti ſuper potiorem corporis partem effundatur meritũ Chriſti, quod per ſacramentum Pœnitentiæ ei impertitur, ſacramenta enim ſunt vaſa gratiæ, vt apud omnes Theologos eſt in confeſſo *in 4. ſent.* Hinc ſacerdos dum dat abſolutionem, inter cætera dicit, *Paßio Domini noſtri Ieſu Chriſti, & merita Beatæ MARIÆ Virginis &c.* ſint tibi in remiſſionẽ omnium peccatorum tuorum.

Tertio vt per talem actionẽ externam inſinuet, quod anima illius pœnitentis lauatur, & dealbatur à ſanguine Chriſti, iuxta illud Apocalypſis: *Lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo:* vnde ſacerdos dum extendit manus, ſignat, quod veluti effundat, & aſpergat ſanguinem ſuper pœnitentem, & propterea facit ſuper eum ſignum Crucis dicens: *Ego te abſoluo ab omnibus peccatis tuis, In nomine Patris, & Filii, & ſpiritus ſancti. Amen.*

TERTIA CONDITIO *confeßionis eſt vt ſit* PVRA.

Pura: non mixta impertinentibus,

1 *Sotus, & Armilla* dicunt quod per talem conditionem inuitur

vel bona intentione facta. *Sot. & Armin.*

nuitur, quod confessio debet fieri bona intentione ad Deum cum spe veniæ, vt Ecclesiæ pareat pœnitens, vt Deum placare possit, non propter vitandã solam pœnam, aut infamiam.

2 Hinc male faciunt illi, qui raro confitentur, & non nisi stimulis superiorum, & peius faciunt illi, qui ad pedes confessarii nunquam accedunt, si semel in anno, & cũ monitoriis, *Nauarrus & Caietanus* dicunt, quod confessio debet esse PVRA, id est, non mixta impertinentibus, & historiis superfluis, & peius faciunt illi, qui semper recitant eandem historiam, & non declinant, neque ad dexteram, neque ad sinistram, ita vt si millies in die confiterentur, semper eadem verba recitarent: ex quo euenit vt quia non cõfitentur cũ debito modo absque fructu recedant, nec in eis aliqua emendatio cernitur, quia in confessione non dicunt pure peccata, prout ab ipsis patrata sunt, sed quando semel didicerunt quandam formulam confitendi, vel in libris impressam pro instructione, vel ab ipsismet inuentam, semper eandem recitant sine vlla vera contritione.

Nauar. Caiet.

3 Vel PVRA debet esse confessio, vt scilicet pœnitens pure & per seipsum peccata sua explicet si scit, & potest.

Nauar.

Vnde *Nauar. in Man cap.* 10. ait. Si pœnitens non incipiet statim confiteri, confessarius ipsum moneat, vt omnia peccata sua, quorum memoriam habet, & de quibus ipsum magis remordet conscientia, quæque sibi in extremis constituto, à Dæmone obiici coram cælesti iudice maximo teneret, statim exponat: & eo magis si habet aliquod mortale peccatum, nã tunc illud est primo confitendum, deinde venialia.

Cuius ratio firma est, quia peccatum mortale est necessaria materia confessionis, vtpote quod necessario debet cõfiteri: veniale vero minime: & si pœnitens per seipsum peccata sua recenseat, confessarius patiatur ipsum pro sua voluntate exponere, quæ meminit, ac confiteri statuit, quantumcunque rudi, crassaque Minerua, & sine ordine ea exponat, quia eo tempore quasi parturiens laborat; vnde agendum est cum illo, sicut cum fœmina parturiente agi solet, cum qua nihil attentatur quo vel turbetur, vel impediri possit partus.

Peccatum mortale est necessaria materia confessionis.

Si vero pœnitens nesciat per seipsum peccata sua explicare; confessarius debet ipsum adiuuare, in memoriam ei reuocando ea peccata, quæ iuxta qualitatem sui status potuit committere, vtputa, si est Religiosus, discurret per tria uota, & per obseruantiam suæ Regulæ.

Confessarius in pœnitentem se gerat sicut obstetrix cum fœmina parturiente.

Si est

Si est persona spiritualis, & qui confessionem frequentat, discurrat per ea, quæ pertinent ad Deum, ad proximũ, & ad seipsum. Si est sæcularis ordinarius, discurrat per decem præcepta, per septem peccata mortalia,&c. de quibus omnibus poterit videre *Nauarrum in suo Man.*

Et si confessarius videat suum pœnitentem velle aliquod peccatum occultare, vel probabiliter credit, ipsum obliuisci illorum, aut mortalia existimare non esse, quæ sunt: tum ait *Nauarrus*, debet prudenter eundem ad peccata sua dicenda pertrahere.

Denique quia Diabolus totis viribus procurat, vt peccator in confessione mutus euadat; confessarius debet sic se gerere interrogationibus, & exhortationibus, quin & orationibus, vt pœnitens os aperiat & sua peccata propalet. Dixi supra, si pœnitens potest, propter infirmos graues, cum quibus confessarius se gerere debet eo modo, quo potest.

Nauarrus. *Caietanus.*

4 Ponderanda sunt etiam ea, quæ habet *Nauarrus & Caietanus in explicatione eius conditionis*, scilicet, vt confessio sit pura, id est, non mixta impertinentibus: quod etiam ipsis confessariis aliquando videtur dictum, sunt enim aliqui adeo curiosi, vt postquam peccata audierint, velint etiam scire omnia quæ fiunt domi, interrogando de multis, quæ non pertinent ad confessionem, magnam partem temporis terendo: & multoties cum talibus interrogationibus, & discursibus pœnitentes amittũt illam deuotionem, & compunctionem, quam in confessione habuerunt, in graue damnum, & præiudicium animarum ipsorum.

Confessarii non sint curiosi in interrogationib.

Attendant ad hoc confessariis.

Vnde talibus confessariis merito dici potest id quod dixit Christus Dominus Apostolis, postquam Lazarum à mortuis resuscitauit: *Soluite eum, & sinite abire.* Ita pariter dicendum videtur talibus confessariis, *Soluite* pœnitentem, impendẽdo ei beneficium absolutionis, *& sinite abire*, absque eo, quod de multis impertinentibus interrogetis.

QVARTA CONDITIO confessionis est vt sit Fidelis.

Fidelis: aliena à mendacio: & vt vere proferat peccatum. *Sotus.*

1 POEnitens ad pedes confessarii prouolutus debet iuxta prædictam conditionem facere confessionem fidelem, id est, iuxta *Sotum*, vt verè proferat peccatum eo modo, quo est in corde, & hoc est de necessitate. At secundum *Caietanum*, confessio sit FIDELIS, id est, verax, aliena scilicet à mendacio, sic etiam *Nauarrus*.

Caiet. *Naua.*

Dubium.

Resp.

Non licet mẽtiri in confess.

Hic vero dubitatur: An scilicet liceat mentiri in confessione? Ad quod respondent omnes negatiue. Sed audiamus *Nauarrum* id bene explicantem *in Manual. capit. vigesim. prim. numero* 37.

Peccat mortaliter quis mentiẽdo de peccato mortali in cõfess.

2 Quinto (ait) peccat mortaliter, qui mentitur in confessione affirmando, vel negando aliquod mortale, nisi affirmaret absque animo Sacerdotem decipiendi, putãs se non posse nimis sancte accusare, vt diximus *in cap. fratres, num* 37. Dixi (mortale) quia si solum affirmaret, vel negaret false tantum veniale, non peccaret mortaliter, siue proposuisset illud confiteri, siue non, quidquid dicat *Caietanus secunda secundæ, quæst. 69. artic. primo. sic Nauarrus.* & recte quidẽ, nam mendacium semper est peccatum *capite primo. 22. quæstio. 2. cap super eod. de vsur.* Sed in confessione dictum, grauius est: imo non desunt, qui dicant ipsum semper esse mortale: pro quibus facit quod *Di. Thom.* ait *in secunda secundæ quæstio. 69. artic.* 1. omne mendacium in iudicio dictum, esse peccatum mortale. Facit quod *Paludanus in 4. distinct. 21. quæst. 2. artic.* 1. ait, siue causa humilitatis, siue hypocrisis deliberatæ in confessionis iudicio mentiri, irreuerẽtiam quandam esse sacramenti: & ita videtur mortale. & *Caietanus* ait *vbi supra*, confitentem quidem abstinere posse à confitendo veniali: at si confiteatur, & mentiatur, mortaliter peccare, quoniam sicut vis iuramenti mendacium ex se veniale facit mortale, ita vis, & calor iudicii, de veniali efficit mortale.

Caiet.

Naua.

D. Tho.

Palud.

Quando mẽtiens de veniali in cõfess. peccat mortaliter.

3 Sed distinctione opus est, nam si peccatum veniale erat in proposito, vt confiteretur, tunc, quia cum tali proposito pœnitens fecit eum iustam materiam confessionis, & propterea tenetur id quod dicit super eam efficere verum, & si mentitur, peccat mortaliter. Si vero veniale peccatum non erat in proposito confiteri, vel si proposuit, & illud propositum reuocauit: tunc dicere mendacium de tali peccato veniali non est mortale. Vide *Nauarr. in capit. fratres. numero decimosexto, decim. septim. & decimo octauo, & infra in numero* 27. limitans opinionem *Caietani*, ait, illam esse veram, quando pœnitens nullum peccatum veniale, vel mortale haberet, quod confiteri oportet, neque confitetur vllum, quod vere peccasset: sed aliquod veniale, quod non peccasset, confitendo mentiretur. Is enim hoc faciendo, capitaliter peccaret: non quia mentiretur, sed quia quod non esset sacramenti materia, pro illa substitueret, & velut propinaret: Magna enim irreuerentia fieri videtur tanto sacramento,

Naua.

Magna irreuerentia quin

sacrilegium est, facere vt forma sacramenti in cassum cadat.

facere, vt illius forma incassum supeream, quæ non sit apta, materiam proferatur: & omnem irreuerentiam non solum sacramentorum, sed omnium sacrorum, quod sacrilegium est, capitalem oportet iudicari, per ea, quæ vt *D. Thom.* scribit *in* 2. 2. *quæstio.* 99. *artic.* 1. 2. & 3. & *ibi. Caiet.*

D. Tho.

Dubium.

4 Sed quid agendum, cum confessarius videt pœnitentem tacere aliquod peccatum, quod certũ sit ab ipso esse cõmissum, qui nihilominus de eo à necessario interrogatus negat illud commisisse?

Resp. Suarez

Resp. ad hoc cum *Suarez tom.* 4. *disp.* 32. *sect.* 3. quod cum in foro pœnitentiæ credendum sit pœnitenti, tam pro se, quam contra se loquentes (nec enim in eo alius testis admittitur) regulariter standum est ipsius confessioni: ideoque si alterius tãtum relatione confessarius sciat peccatum pœnitentis, debet in dubio magis huic credere, quã illi.

Confessarius certo sciens pęnitentẽ cõmisisse peccatum aliquod mortale, de quo non cõfitetur, quid agere debeat.

Si vero confessarius certus sit, commissum esse à pœnitente peccatum, vt quia suis oculis vidit: si potest probabiliter existimare, quod ille sit iam de eo confessus, potest dissimulare, credendo, propterea tacere, quod iam conscientiæ suæ satisfecerit.

Quod si confessarius euidenter cognoscat, pœnitentem mentiri, ipsum non absoluat, sed dimittat, tanquam nolẽtem integre confiteri de omnibus mortalibus, & ideo ponentem obicem sacramentali absolutioni, vtpote ad validitatem requirenti eiusmodi integritatem, quicquid ipse pœnitens dicat, quia committeretur alioqui mortale peccatum sacrilegii contra reuerentiam debitam sacramento à Christo instituto.

QVINTA CONDITIO est vt sit frequens.

1 FRequenter peccant homines, & ideo frequenter debent recurrere ad cõfessionem, sicut qui frequenter ęgrotantur, frequenter, etiam medicum accersunt: & qui frequenter cadit, frequenter quoque surgit: Hinc bene dicit *Caietanus*, quod frequens confessio est medicina valde conseruatiua hominis in timore Dei: quare licet *in iure Ecclesiastico* non inueniatur præceptum de maiori frequentia, quam de semel in anno, vt *in capi. Omnis vtriusq; sexus de pœnitentia & remißione.* Nihilominus salubre consilium videtur illud, quod tradit *Med. in sua sum.* & sic videtur esse vsu receptum apud aliquos pios cõfessarios, nempe quod si confessarius viderit expedire pœnitenti, si magnus sit peccator iniungat ei pœnitentiam, vt confitea-

Optimũ consilium, vt cõfessarius aliquando imponat pœnitẽti, vt sæpe cõfiteatur.

fiteatur quatuor festis præcipuis D. nostræ *Conceptionis*, *Natiuiuitatis*, *Annunciationis*, & *Assumptionis*.

Dubium.

Quod si quis obiecerit, quî fieri possit, vt ipsum pęnitentiæ Sacramentũ iniungatur in satisfactionem? Respondendum est illi, inquit, *Medina*, quod hîc non indicitur in pęnitentiam tale sacramẽtum, eo quod minus, aut magis principale sit, sed quatenus medicina potissima est, conducens valde ad remedium perditissimarum animarum.

Resp.

Religiosi laudabiliter frequentant cõfessionem.

2 Hinc laudibilis est mos Religiosorum, qui hoc frequentãt semel in mense: & à fortiori, laudabiliores sunt illi, qui semel in hebdomada hoc faciunt, quia sic non solum curant infirmitates, & plagas, verum & *Medicinam* salutarem habent pro conseruatione in sanitate spiritituali animarum suarum.

Naua.

Consiliũ laudabile est, p'u ries confiteri idẽ peccatũ

Nauarrus in capi. fratres de pœnit. distinct. 5. *numero* 29. dat alterum modum intelligendi hanc frequentiam confessionis, nempe, vt eadem peccata pluries, quam semel confiteantur, & secundum hunc intelligendi modum continet consilium, sicut & prior modus positus, iuxta illud *Diui Augustini*: (*Quanto pluribus confitebitur turpitudinem criminis, tanto facilius inueniet gratiam remissionis*:) nam quamuis per primã confessionem, & contritionem peccatorum, peccata illa quoad culpam condonata sint; pœna tamen & satisfactio temporalis pro illis subeunda, in quam pœna æterna commutata fuit, minuitur, tum propter verecundiam, quã confitens patitur, tum propter absolutionem sacramentalem, per quam nõ solum augetur gratia, sed etiam minuitur pęna in purgatorio sustinenda.

Dubium.

Dubitatur hic, an quis postquam mortifere peccauit, teneatur statim cõfiteri, an vero sufficiat quod solum tẽpore suo semel in anno confiteatur?

Resp.

Confiteri tenetur homo statim post patratum peccatum in quinque casibus.

D. Thom.

Medin.

Naua.

Resp. quod in quinque casibus tantũ tenetur peccator confiteri statim post patratum peccatum mortale, vt dicunt *D. Thom.* communiter receptus *in 4. distin. 17. quæst. 3. art. 1. Medina de confess. quæstio. decimatertia & decimaquarta*, & annotauit *Nauar. in Man. ca. 2. nu. 9.*

Quando est probabili periculo mortis

4 Primus casus est quando peccator est in periculo mortis probabili siue rationabili, siue ratione tempestatis, partus periculosissimi, saltẽ quoad mulierem, quæ nunquam peperit, vel difficiles partus experta est, vt videri potest per *Panormita. in cap. pastor.* §. 1. *de offic. ordin.* & ratio est, quia cum iure diuino teneãtur peccatores confiteri, si veniam peccatorũ à Deo consequi volunt, & finaliter saluari: qui igitur in articulo mortis constitutus, habens sacerdotis copiam confiteri non vult: dignus est, qui in peccatis sine remissione decedat.

Inde

Inde est, quod *in cap. cum infirmitas. de pœnit. & remiss.* iubetur medicis, vt in primis faciant ægrotantem confiteri: & huius gratia conceditur, vt quilibet sacerdos, etiam simplex possit absoluere eos, qui in huiusmodi periculis sunt constituti.

Cui primo casui addi potest alius, si quis scilicet, cibum aliquem, aut medicinam sumere compellitur, vnde verisimiliter, & probabiliter timetur, quod in perpetuam, seu diuturnã incidat dementiam, vel si quis exponi debet, vt lapillus de parte anteriori eruendus, sit cum incisione ac probabiliter timet se mori: tunc iure diuino tenetur se confiteri.

Praxis. Quod consilium dedi cuidam Patri nostræ Religionis, qui in ciuitate Neapoli ex tali lapillo mortis doloribus torquebatur, & ad incisionem subeundam se præparabat; consului, inquã, vt confiteretur prius, & sacram Synaxim sumeret, ac faceret omnia, quæ ad præparationem mortis erant: acquieuit ille, & omnia perfecit: nec in cassum, nam statim ac facta fuit incisio & extractus lapillus; mortuus est. Qui ergo in tali vel in simili periculo reperiť, debet prius confiteri, alioquin, exponit se periculo decedendi sine confessione, cui periculo, secundum Medinam obuiare tenetur.

5 SECVNDVS casus est quando peccator ad præsens, copiam habet Sacerdotis, & verisimiliter timet quod postea tempore debito hanc non habebit opportunitatem confitendi; tunc si peccatis mortalibus adstringitur, tenetur ea confiteri, non ex peccato tempore à iure determinato. *2. Quando non potest haberi sic faciliter copia cõfessarii in tempore statuto.*

Ratio huius est etiam clara, quia qui habita huiusmodi opportunitate negligit confiteri, exponit se periculo omittendi, quod suo tempore debet facere.

Quare, qui verisimiliter timet, se non habiturum tempore debito opportunitatem, quam ad præsens habet, præuenire tenetur. *argum. cap. licet. de feriis.*

Maior. *Ioannes autem Maior in 4. dist. 17. q. 2.* quem sequitur *Medina vbi supra* huic secundo casui alium addit, scilicet, si peccator verisimiliter timeat, quod confessionem vsque ad Quadragesimam differens, alicuius, seu aliquorum mortalium peccatorũ non recordabitur. Nã cũ peccator teneať sollicitè curare vt integre confiteatur, & integrã suorum peccatorum absolutionem à Sacerdote recipere: qui in huiusmodi casu, quando potest, negligit confiteri, exponit se periculo confessionem dimidiandi. Quod quidem dictum licet sit vtile, non tamen necessarium putamus.

Tum quia nulla lege ad id obligamur, & sine lege non est statuenda obligatio *capit. consuluisti. 2. quæst. 5.* Tum quia fere omnes in anni decursu toties peccant, vt verisimiliter credere debeant in Quadragesima non posse omnium recordari, & sic esset omnes damnare. Tum etiã quia per *Concilium Tridentinum, sess. 14. capit. quint.* obligamur ad confitendum peccata, quorum mediocri adhibita diligẽtia meminerimus, vt bene annotauit *Nau. in suo Manuali. capi. 21. numero trigesimoquinto.*

Concil. Trid.

Nauar.

3. Quando cõsciẽtia dictat, vt statim confiteatur.

6 Tertivs casus est, quando conscientia dictat, peccatorẽ ad confessionẽ teneri. *arg. cap. fin. de præscript.* Qui. n. habet conscientiã, qua putat, vel dubitat, quod teneatur hodie confiteri, alioquin ageret contra conscientiam, & ad gehenam ædificaret, quia vt *D. Th.* docet, conscientia obligat ad mortale per accidẽs. Vide *gloss. super illud Diui Pauli ad Roman. 14. (omne quod non est ex fide, peccatum est.)* Vel si conscientia erronea est, tenetur eam deponere. *argu. cap. inquisitione. de sent. excom.*

Rom. 14.

4. Quando suscipienda est Eucharistia.

7 Qvartvs casus est vbi sacra suscipienda est Eucharistia: *communis enim tenet opinio* (quicquid aliqui alii dicant) quod semper qui Eucharistiam sumpturus est, conetur prius confiteri, vbi copiam habet confessarii, & est conscius mortalis peccati: iuxta *gloss. singul. de celebrat. miss. cap. de homine*: & hodie extat determinatum per sacrum *Concilium Tridentinum, sess. 13. cap. septi.*

Concil. Trid.

5. Quãdo venit tempus ab Ecclesia statutum.

8 Qvintvs casus est vbi aduenerit tempus ab Ecclesia statutum, vt habetur *in capit. omnis vtr. sex. de pœnitentia & remissione.* & licet illi iuri stãdo, solummodo appareat determinatum, semel in anno debere confiteri, & nulla pars anni ad confitendum designetur: stando tamen consuetudini, & communi hominum intelligentiæ, & statutis Prouincialibus, idem videtur tẽpus esse institutum ab Ecclesia pro Confessione, & pro Eucharistia, nempe quod in tempore Quadragesimali, vbi Eucharistia est sumenda, confessio debeat præcedere, vt dicit *Io. Med. de confess. quæstio. 14. circa finem*, sequutus *D. Thom. in 4. distinct. 17. quæstione tertia, articulo quarto ad primum.*

Medin.

D. Tho.

Vnde vsus habet, vt Curati certiores reddant Prælatos, qui in Quadragesima vniuscuiusque anni fuerint confessi, & qui non. Itaque consuetudo interpretatur statutum quantum ad tempus. Præter casus prædictos nullo iure adstringuntur fratres sub culpa lethali ad statim confitendum pro culpis quibuscunque commissis, cum neque eis ex Regula neque ex Cõstitutionibus obligatoriè ad

Nota.

culpam eis id imponatur. Sed de hoc vide *infra in artic.2. huius tertiæ sectionis*, vbi fusè de hoc agimus.

De prædicta materia vide quę habet *Syluest.verb.confessio.* §.3. *Nauarr.in Manua.capi.2.numero 9. Tolet.in sua Summa. lib.6. cap.11. Sot.in 4.distinct.18. quæst. 1.art.4. Valent.to.4.disput.7.quæstione nona. D.Thom.quæst.6.in add. ad 3.p.*

SEXTA CONDITIO CONfessionis est vt sit nuda.

Caie. Nuda: absq; colore.

1 CAietanus declarat hanc cōditionē sic, vt scilicet confessio non sit vestita coloribus, aut locis cooperientibus grauitatē peccati, & multo minus obscurantibus peccatum: ita etiam *Naua.* itaque fiat sine inuolucris verborum, & explicentur circūstantiæ necessariæ, secundum omnes. Vt autem sciantur circunstantiæ illę peccatorum, quę necessario sunt confitendæ, & quæ non, animaduertendum: quod

Circūstantiæ peccatorū q̄ necessario sūt confitendæ.

2 PRIMA est, quando circumstantia fuit peccatum mortale actum, qui alias erat veniale: v.g. Qui dicit mendacium iocosum, vt alter occidatur, vel ob fornicationem, tenetur confiteri hūc finem, nam propter eum fit peccatum mortale quod sine illo veniale tantum erat.

Rursus, qui furatur aliquid paruæ quantitatis, vt socium faciat blasphemare, est etiam obligatus eadem ratione confiteri circunstantiam. Similiter, qui fecit aliquid, quod ex se nō est mortale putabat t̄n, cū fecit, esse peccatū mortale: tenet̄ illā circunstantiam confiteri, q̄a vt *supra* dictum est ex *Di.Thoma*, conscientia obligat ad mortale per accidens. Vide *D.Bonauent. in 4.dist.17. Ioann.Medin.quæstio.8. Sot.articul.4. Petr.à Soto.lectio. 9. Valent. disputat. septim. quæstione vndecima, puncto primo. Nauarrum capit.6. Rodriquez 1.parte summa, cap.53.*

D.Tho. D.Bonauent. Medi. Petr.à Sot. Valentia. Naua. Rodriquez.

3 SECVNDA est, cum circunstantia mutat speciem peccati, ita vt ex vnius speciei mortali, faciat alterius speciei: tunc tenetur confiteri: verbi gratia, qui furatur in Ecclesia, tenetur dicere locum, nam extra Ecclesiam est simplex furtum: in Ecclesia vero est sacrilegium.

Similiter qui fornicatur in Ecclesia, vel sanguinem fundit: in his tribus casibus locus est manifestandus. Similiter qui fornicatur cum coniugata, tenetur dicere circumstantiam personæ: quia est adulterium: & si cum Religiosa, quia est sacrilegium: & si cum matre, vel sorore, vel propinqua: quia est incestus. Vide *Nauarr. capit. sext. numero decimo. Sot. articul.4. Valentia. loco citato. Petr.à Soto. & alios.*

Naua. Sotus. Valentia.

4 TERTIA est, quando ex circumstantia multiplicatur peccatum, nimirum quando etiam circunstantia est contra præceptum aliquod, vt qui furatur, vt adulteretur, tenetur finem exprimere, quia duo sunt peccata furtum scilicet, & adulterium. Similiter qui fornicatur, si Religiosus est, ex voto, tenetur manifestare, quia vltra fornicationẽ, agit contra votum. Idem etiam seruandum est in actibus interioribus, vnde qui consentit interius fornicationi, tenetur dicere, licet actus non sequatur circumstantias, an fuerit cum coniugata, an cum virgine, vnde qui peccatum molliciei patiuntur, propriis se polluentes manibus, tenentur exprimere personam, quam mente concipiebant, si aliquam tenebant mente, mutantem speciem, & tenentur etiam exprimere in nouo actu successiue si plures intendebant, & confessarius debet ista exigere.

5 QVARTA. Illa circunstantia etiam, quæ secum fert excommunicationem est exprimenda, vt qui percussit clericum, debet personam manifestare, dicendo se percussisse clericum, vel si in tempore inhibito sub excommunicatione aliquid fecit.

Scotus. Denique secundum *Scotum in 4. dist. 17.* illæ circunstantiæ in confessione sunt dicendæ, quæ diuersis specialibusque præceptis prohibentur.

Concil. Trid. ET adeo vera est prædicta doctrina de circumstantiis, quod confiteri debẽt, vt *Concilium Tridentinum sess. 4. cap. 5. & 7.* diffinierit illum hęreticum, qui dixerit, nos non teneri ad confitendam circunstantiam, quæ mutat speciem peccati. Quod intelligendum est, vt recte declarat *Nauarr. in Manual. capi. 6. de circumstantia*, quæ speciem peccati venialis mutat in mortale: vel speciem vnius mortalis, in aliud mortale, *vt dictum est supra*, non autem de illa, quæ mutat speciem vnius venialis in aliud veniale, quod non est necessario confitendum. Naua.

Et quamuis *Concilium* non loquatur expresse, nisi de illa circunstantia, quæ mutat speciem peccati: intelligẽdum est tamen de illa etiam, quæ opus alioqui bonum ex se, vel saltem non malum, facit mortiferum: imo etiam de illa quæ facit, vt opus, quod ob vnum respectum est mortiferum, fit tale ob alterum, quamuis species operis quantũ ad suam essentiam minime mutetur: quoniam circunstantia, quæ facit de bono malum, vel de veniali mortale, vel de mortali vno respectu, vt fit tale altero, dici potest mutare speciem, vide *Nauarr. vbi supra, & Tol. in sua summa libro tertio, capit. 7.*

6 Et quamuis sit laudabile cõfiteri circunstantias, quæ peccatum ita adaugent, vt ex paruo magnum, vel ex magno maius efficiant; opinio tamen communior, & probabilior habet hoc non esse necessarium, quãdo augmentum illud non est in causa, vt veniale mortale fiat, vel alterius peccati mortalis, vel alio respectu. Vide *Nau. vbi supra nu. 7. contra Marsilium. lib. 4. q. 12. artic. 1. Coroll. 4. & Sotum vbi supra.*

Circumstantia diei festi non necessario confitẽda. Scot.

AN vero circunstantia diei festi sit necessario confitenda, necne, *Scotus vbi supra* docet partem affirmatiuam: moderniores vero partem negatiuam, sic præcipue *Nauar. vbi supra n. 9.* vbi dat rationem de hoc, nempe, quia non facit esse lethale, quod sine illa non esset tale, neque alterius speciei talis, neque alio respectu, nisi esset opus seruile in festis prohibitum, quale non est peccatũ, *iux. S. Tho. 3. sent. dist. 34. art. 5. qu. 2.* Vide de hoc *Caiet. 1. 2. q. 7. & 2. 2. quæst. 122. art. 4. Syluest. verbo. circunstantia. qu. 3. & verbo. Dies dominica. §. finali. Almaynum in 4. dist. 17.*

Nauar.

S. Thom. Caiet. Syluest. Almain.

Circunstantiæ personæ quando necessario confitendæ; & quando non

SED quid dicendum de circunstãtia propriæ personæ, quæ peccatum aliquando auget, nũ est confitenda?

7 Resp. quod quamuis cæteris paribus plus peccat dignitate aliqua prẹditus, quam priuatus. *ca. homo. dist. 40.* & prælatus plusquam subditus. *cap. præcipue. 11. q. 3.* & sapiens plusquam ignorãs. *c. sicut dignũ. de homicidio.* Religiosus plus q̃ sẹcularis; nihilominus talis circunstantia non est necessario cõfitenda (licet q̃ plurimã afferat vtilitatẽ) quoniã illa, vt plurimũ, neq; ex veniali facit mortale neque ex mortali vnius speciei mortale alterius speciei, neq; ex mortaliũ vno respectu, mortale aliud ꝓpter aliũ finẽ. At vero quãdo hoc fieret, puta, cũ agitur cõtra votũ, vel cõtra statũ voti firmatũ, vt cũ religiosus fornicatur; circunstantia personæ confitenda est, quoniam tunc, aliquod ex illis tribus fit, quod quidem non ita euenit quando Religiosus blasphemat, vel quis aliud crimen committit, quod non est contra sua uota, vel Regulam, quam est professus. *Caiet. 1. 2. q. 17. art. 1. Nauar. cap. considerет. num. 50.* Ex dictis bene perpensis, poterit pœnitens scire, quomodo se gerere debeat in confessione.

Caiet. Naua.

SEPTIMA CONDITIO *vt sit discreta.*

1 DOminicus Sotus edisserẽs de hac conditione ait, Si intelligatur, quod talis confessio sit actus humanus discernentis; sic talis conditio est de essentia confessionis: & si intelligatur, quod sit sciens discernere inter peccata, non est de essentia ex parte pœnitentis, sed bene est

Discreta. Sot. vt sciat discernere inter peccata.

Nauar. de essentia ex parte confessarii, vt vidimus *in secunda secti.n: in primo*. Sed audiamus *Nauarrum in cap. fratris de pœnit. dist. quinta num* 51.vbi dicit sic. Discreta debet fieri confessio & prudenter Primo in verbis, vt scilicet, honestis vocibus explicentur peccata, præsertim carnis. Facit quod etiam ioca redduntur illicita ex verborum, quibus luditur, turpitudine, secundum *Ciceronem officior. primo & tradit D. Thom.* 2.2.*quæst.* 168.*art.*3. Deinde oportet eam esse discretam quoad circunstantias, vt in peccatis venereis solæ necessariæ explicentur, si pœnitens sciat necessarias ab his, quæ non sunt necessariæ, distinguere.

Discreta, vt honestis vocibus peccata explicentur.

Cicero.
D.Thom.
Discreta, quo ad circunstãtias.

Tertio, quoad modum narrandi, ne quæ peccata simul exprimi possunt, diuisim dicantur, verbi gratia. Potuit quis centum periuria vno verbo fateri, dicens, centies peieraui: is si dixerit, semel peieraui sic, & sic: & iterum, peierau taliter, & taliter, imprudenter fecerit: frustra enim fiunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora *secundum Philosophum*.

Caiet.
2 *Caietanus* etiam dicit similia, nempe quod cõfessio sit *discreta*, vt quantum ad honestatem verborum, quibus sunt explicanda peccata, sit prudens, & quantum ad solas necessarias circunstantias in peccatis carnis explicandas: & quantum ad modum narrandi. Nam qui rem habuit cum aliqua, non tenetur confiteri colloquia, oscula, & alios huiusmodi actus antecedentes, & immediatos ad coitum.

Discreta, quantum ad honestatem verborum.

At vero qui bis coit, etiamsi vnus actus sit immediatus post alterum; tenetur dicere, se bis coiuisse.

Ratio diuersitatis est, quia vnus coitus istorum non est via, neque præambulum ordinatũ, ad alterũ: oscula vero, & amplexus sunt via ad copulam, q̃ præcedunt, quæ omnia sunt quotidiana.

3 Nec otiose diximus (quia sũt via) quoniam si acciderit interruptio, eo quod proposuerit nõ cõsummare peccatum, vel quia mutauit sententiam pœnitendo, vel propter alium finem, & postea velit illum consummare, tunc duo erunt peccata distincta.

Diximus etiam (qui tantummodo sunt via ad vnicum peccatum perpetrãdum) quoniam si actus illi sunt peccata secundum se, vel ordinantur ad alia peccata, tot peccata committuntur, quot sunt illi ex natura sua, vel quot sunt fines deprauati ad quos diriguntur, verbi gratia si quis pergit ad homicidium perpetrandum, & in via furatur, blasphemat, suum iter, & colloquia non solum dirigit in homicidium conceptum, verum etiam in adulterium, in-

famiam,

famiam,& sacrilegia perpetranda, tot peccata committit, quot sunt actus ibi in se mali, & quot fines mali ad quos diriguntur. Vide *Caiet. in libello 17. respons. responsione 15.*

Caiet.

OCTAVA CONDITIO est vt sit LIBENS.

Libens. Sot. eligens & prompta ad confitendũ.

1 Hæc conditio explicatur *à Soto* dupliciter, & quod confessio debet esse *libens*, id est eligens, & sic est de necessitate confessionis: & quod sit in ea promptitudo ad confitendum, & sic solum ad ornatum confessionis pertinet.

Caiet. & Nau. libens, non facta ex metu.

Caietanus vero, & *Nauarrus* explicant, vt sit *libens*, id est voluntaria, non facta ex metu principali pœnæ, sed ex amore sanitatis animæ: nam qui principaliter metu pœnæ ad confessionẽ accedit, non videtur habere illam contritionem & pœnitudinem peccatorum, quæ pro tanto sacramento requiritur, & propterea facit confessionẽ inualidam, quam reiterare debet. Sed vt de hoc plenior cognitio habeatur, subiungam casus illos, in quibus cõfessio debet reiterari & sunt vel ex parte pœnitentis, vel ex parte cõfessarii vel ex parte confessionis.

Confessio quando inualida, & iteranda.

2 Ex parte pœnitentis sunt duo. Vnvs ex parte contritionis, quia scilicet quis accedit sine vllo dolore & peccati detestatione, & tunc confessio sic facta, iteranda est. Vide *Victor. quæst. 168. Nauar. in cap. fratres de pœnit. dist. quinta. num. 31. 32. & 33.*

I. quando fit sine contritione.

Victoria. Nauar.

Quod intelligitur etiã quando quis accedit quidem nõ dolore præteritorum, sine tamen proposito vitandi futura, quãuis habeat qualequale abstinendi desiderium.

Qualis est, qui dolet, se furatum, non tamen habet animum restituendi: qualis item qui dolet se fornicatum, non tamen habet animum deliberatum relinquendi concubinam. Per talem enim contritionis defectum, pœnitentia redditur non vera, *cap. quod quidam. de pœnit. & remiss.* quo casu absolutio neganda est, vt ibi habetur: Huiusmodi enim pœnitens si tacet propositum eiusmodi, non confitetur integre: Si autem cum aliis peccatis illud quoque propositum confiteatur, inhabilem se proponit absolutioni, quia peccati venia non datur nisi correcto. *regul. peccat. in 6. cap. legatur. 14. quæst. 2. & ideo* si absoluatur, sacrilegium committit confitens suscipiendo, & confessarius dando absolutionem propter irreuerentiam, quam sacramento faciunt *argum. c. illud. dist. 100. ca. per Esaiam. 1. q. 1.*

Si tamen displicent pręterita,

& futu-

& futura proponuntur vitanda, licet non tã displiceant, nec tã vitanda proponantur, vt ex his confletur cõtritio delendis peccatis sufficiens, neque attritio talis, quæ per sacramenti adiunctionem fiat contritio, non oportet confessionem iterare, nam alioquin nemo sciret se vere confessum, & præterea ex doctrina *Scoti in 4. d. 17.* quilibet dolor licet imperfectus, coniunctus tamen cum cõfessione sufficit, quod intellige dummodo talis dolor concipiatur ex turpitudine peccati, vel pœnę temporalis, vel æternæ, ita tamen, vt volũtatẽ peccati excludat: talis enim ex attrito fit contritus adhibita sacramentali cõfessione: vide *concil. Tridentin. sess. 14. cap. 4.*

Quando pœnitens excommunicatus est & non aufert prius excommunicationem.

2 ALTER CASVS ex parte pœnitentis est quando scilicet est excommunicatus siue maiori, siue minori; tunc enim si ad confessionem accedat, & absolutionem recipiat, non ablata prius excommunicatione, confessio nulla est, non enim subiectum tale, est capax huius sacramenti, vt tenet *S. Thom. in 4. dist. 8 quæst. 2. articul. 5. quæstione. 1. ad 2. Tabiena. verbo, absolutio 51. §. 10. Palud. in 4. dist. 14. quæstion. 5. artic. 3. Syluest. verbo confessio. 1. §. 6. Sotus. dist. 18. quæst. 3. articul. 3. Armilla. verbo absolutio. §. quinto. Nauarr. in Man. cap. 9. Valentia. disput. 7. part. 3. quæst. 11. Petr. à Soto. lect. 7. & 8. de confessione. Caiet. verbo. confessio iteranda. Medina. lib. primo Instruct. confess. ca. 12. §. 1. 2. & 3. Viuald. de confess. n. 66. Lopez. part. 2. capit. 30. Rodriquez. parte prima summæ. cap. 58.*

S. Thom. Paludan. Syluest. Sotus. Armill. Nauarrus. Valentia. Petr. à Soto. Caiet. Medina. Viuald. Lopez. Rodriquez.

Ignorans, ignorantia inuincibili excusatur.

3 HIC vero notandum, quod quando quis habet ignorantiã inuincibilem iuris, & facti, quia nescit se excommunicatum: tũc valida est confessio, & verum sacramentum. Ita habet *Adrian. quæst. 2. de confess. Paludan. dist. 18. quæst. 4. Ledesma. 2. p. quæst. 23. artic. 1.* Et ratio est, quia Ecclesia non intendit priuare sacramento excommunicatum in huiusmodi ignorantia positum: quod patet *ex capit. Apostolicæ. de cler. excommunicat.* vbi *Papa* ait, excommunicatum celebrantem cum huiusmodi ignorantia, non incurrere pœnas iuris. Quando vero non est ignorantia, aut est crassa: tunc non valet confessio, sed est iteranda. Ita *Doctores citati* dicunt contra *Caiet.*

Adrian. Palud. Ledesma.

EX PARTE vero Confessoris inualiditas cõfessionis multipliciter potest euenire.

Quando cõfessarius non habet auctoritatem.

3 PRIMO, quando confessiarius non habet vllam auctoritatem, neque ordinariam, neque delegatam audiendi cõfessiones, & tũc deficit iurisdictio, & ꝓpterea iteranda est cõfessio. Nec sufficit ratihabitio, id est, ante iurisdictionem confiteri cum proposito impetrandi post

confes-

confessionem facultatem, quia talis ratihabitio de futuro non habet vim faciendi sacramētum id, quod nunquam fuit sacramentum. De qua ratihabitione diximus in art. 10. sect. 2.

4. Quando confessarius est excommunicatus.

4. SECVNDO, qn̄ confessarius est excōmunicatus vel nominatū publicus percussor Clerici, & tunc inualida est confessio, quæ tali confessario fit extra casum necessitatis extremæ, vt dictum est *supra*. vide *Io. Medinam q. 22. Valent. vbi sup. Nau. in Man. c. 7. Lopez vbi supra*.

Medin. Valent. Nau. Lopez.

5. Quando confessarius nescit discernere inter lep: ā & lepram.

5. TERTIO quando confessarius ita est ignarus, vt nesciat discernere inter lepram, & lepram, & tunc si quis tali confessario confessus sit peccata sua, & postea per colloquia, vel per confessionem animaduertat ignorantiam illius confessarii, confessio est iteranda. Vide *Victor in summa*. 168. *&* 169. *Nau. n.* 12. *Caiet. loco cit.* Et aduerte, quod talis ignorantia considerari debet respectu pœnitentis in particulari, nam potest esse confessarius aptus, & doctus respectu vnius, qui tamē non erit talis respectu alterius, quia v.g. hic habet casus multum difficiles, & inextricabiles, qui talis cōfessarii capacitatem multum excedunt.

Victoria. Nauar. Caiet.

Vnde mercatores quærentes confessarios, qui suas negotiationes non intelligant, ni restitutioni obligentur, tenentur iterum confiteri, nam quærere debent confessarios doctos.

6. Quando confessio non fit integra de per se.

6. EX PARTE vero confessionis sunt duo.

Vnus est, cum confessio non fit integra extra illos casus, qui ponuntur infra in conditione decima? nam tunc iteranda est confessio. *Caiet. Med. Nau. Viuald. Sot. Syluest. loco citato.* Nempe quia scienter occultauit aliquod peccatum mortale. Vel quia oblitus fuit confiteri, tamen obliuio processit ex eo, quod non præmittit vllam diligentiam: tunc enim tota iteranda est confessio. *Syluest. Viual. loco cit.* diligentia enim ad recolenda peccata tanta debet esse, quantam prudens, & pius vir adhibendam putat. *Nau. loc. citat. nu.* 16.

Caiet. Medina. Nauar. Viuald. Sotus. Syluest.

7. Quando quis confitetur absque animo satisfaciendi.

7. ALTER CASVS est ex parte satisfactionis, sc. cum quis accedit cum animo non faciendi id, quod confessarius expedire iudicauerit quantum ad illa, in quibus pœnitens obedire tenetur, tunc enim confessio facta nulla est, licet confessarius nihil præcipiat faciendum. *Nau. n.* 17. *Valent. Lopez. vbi sup Candela. aur. de satisfa. n.* 29 Acceptatam autem satisfactionē vel adimplere in peccato mortali, vel ex negligentia, aut contemptu omittere, non irritat præteritam confessionem, *Caiet. Nauar. Valent. loco citat. Petr. à Soto. lection.* 2. *de satisfact. Syluest. confessio.* 1 *nu.* 1.

Nauar. Valentia. Lopez Candel.

Satisfactio facta in peccato mortali non irritat præteritam confessionem.

Vnum est tamen hic animaduertendum cum iteranda est confessio, nempe si alteri confessario fiat cum ex integro omnia

Caiet. Nauar. Valent. Syluest. Nota.

peccata sunt iterum exprimenda. Si vero eidem fiat, non est opus in particulari repetere, sed in communi tantum, exprimendo aliud, quod superest: dummodo confessarius aut recordetur peccatorum, aut saltem pœnitentiæ à se impositæ, aut saltem status, & vitæ hominis in communi. Cum autẽ nihil horum sciuerit, oportet iterum omnia repetere, ac si de nouo confiteretur confessario. Vide *Nauar.n.19 loc.cit.& consilium 16.de pœnit.& remiss.n.4.*

Dubium.

8. Dubitatur hic, An idem dicendum sit de eo, qui pro casu reseruato se præsentauit, & sine vlla contritione aut saltem attritione illud Prælato manifestauit: an scilicet teneatur reiterare cõfessionem, seu præsentationem. Respondeo ad hoc, quod quando pœnitens Religiosus fuit absolutus sacramentaliter à casib. reseruatis per superiorem, aut per confessarium deputatum habentem ad id potestatem, existẽte nulla absolutione propter defectum contritionis, aut attritionis, non tenetur dictus pœnitẽs amplius eadem peccata reseruata confiteri Prælato, aut habenti eius auctoritatem: sufficit enim quod ea confiteatur cuicunque legitimo confessario, vt docet *Caiet.in summa, verb. casus reseruatus.* Et ratio est, quia reseruatio casuum est quid odiosum, & propterea restringi debet. Vnde dicimus, sufficere, ipsum peccatum reseruatum esse cognitum & reuelatum Prælato, aut alij eius potestatem habẽti, vt sic cesset ipsa reseruatio. Idem etiam tenet *Sylu. verb.confessio.1.q.19.*

Resp. confessus de aliquo reseruata cum habente auctoritate non tenetur se iterũ præsentare si absque contritione confessus est.

Caiet.

Syluest.

9. Circa hanc conditionem, ponderanda est etiam explicatio *Soti*, qui vult, vt confessio sit *libens*, id est eligens, confessarium scilicet, nam debet eligere confessarium idoneum sibi, non ignarum, sed doctum, pium, vt sit director conscientiæ suæ, ad hoc vt proficiat in via domini, etiam quod pœnitens sit doctus, & spiritualis, exemplo sancti Caroli, qui cum esset & doctus, & sanctus: nihilominus directorem voluit habere confessarium conscientiæ suæ, prout in eius vita legitur. Nec facile debet mutari, quia varietas medicorum in corporibus, sæpe reducit hominem ad mortem, qui enim de nouo veniunt, vt medeantur, nesciunt qualitates complexionis, sic in vita spirituali varietas medicorũ spiritualium non parum nocet. Et quod peius est, multi in electione confessarii semper quærunt debiliorem tam in moribus quam in doctrina, atque vtinam à Maioribus id non discant Minores Religiosi.

8. Libens. Sot. eligens confessarium idoneum.

Confessarius non debet facile mutari.

NO-

NONA CONDITIO CONFESSIONIS,

Est vt sit verecunda.

Verecunda Sotus. non per modum iactantiæ.

1. DVpliciter potest intelligi secundum *Sotum* hæc conditio vno modo, quod sit *vere ũda* id est non per modum iactantiæ, quia sic nulla esset confessio. Altero modo, vt sit *verecunda* id est, comitata pudore, & tunc ad ornatum pertinet.

Vel vt sit comitata pudore.

Caiet. verecunda, vt erubescat de fœditate peccati.

Thomas à Vio docet, quod confessio debet esse verecunda, id est, vt pœnitens erubescat de fœditate peccati, tum apud seipsum tum apud confessarium, pudor enim magna pars est pœnitẽtiæ. Quod si ex confessione pœnitẽtis deprehendat confessarius in eo non esse sufficientem contritionem, vt quia parui facit pœnitentiæ donum, nihil curans illud à Deo petere. Vel quia non statuit firmiter peccati statum deserere: Aut peccandi occasiones propinquas à se expellere: Aut paratus est omninò, malletque peccare mortaliter, quam damnum aliquod sustinere. Vel aliud agere, ad quod sub mortali tenetur: non debet ei dare absolutionem.

Confessarius in aliquibus casibus non debet pœnitenti dare absolutionem.

2. Notandum verò est hic cum *Soto in 4. distinct.* 18. *q* 3. *art.* 3. quod quando confessarius audit confessiones simplicium, non debet multum discutere, an tales pœnitentes perfectam cõtritionem habeant ex puro Dei amore, an verò imperfectam ex seruili timore: id enim cognitu difficillimum est, nec necessarium ad absolutionem non conferendam temerè, dummodo constiterit eum esse propter Deum, quia id sufficit, saltem ad esse imperfectam contritionem, cum qua sacramentaliter absolui possint.

Sotus. Nota.

Signa veræ contritionis sunt sequentia.

Signa veræ contritionis quæ?

3. PRIMVM veram pœnitentiam magnifacere, eam vehementer desiderare, & assiduis precibus à Deo petere, ac dolere si eam non sentias.

4. SECVNDVM est, summo odio prosequi peccatum, & maiori, quam vllum aliud malum, atque adeò malle mori, & aliud quoduis malum pati, quam peccare.

5. TERTIVM est effusio lachrimarum, quæ etsi non sit necessaria ad contritionem (quod notat *Nauar. in Man. cap.* 1. *num.* 23.) illam tamen nonnunquam ita sequitur, vt sicut vitis iudicatur viua, quando præcisa emittit lachrimas: sic pœnitens iudicatur, vitam spiritualem inchoasse per contritionem, cum lachrimas effundit ex dolore de peccatis, prout sunt offensa Dei, dummodo coniunctum habeat propositum non peccandi de cætero.

6. QVARTVM est amara confessio, qualem significant verba Iob in cap. 10. *Dimittam aduersam me eloquium meum, loquar in* Iob. 10.

amaritudine animæ meæ, dicam Deo, noli me condemnare.

7. QVINTVM est pœnitentiæ impositæ alacris susceptio, verus enim interior dolor de peccatis compellit peccatorem omnia libenter sufferre. *cap. perfecta. de pœnit. dist 3.* Vbi aduerte, pro non contrito habendum esse omnino eum, qui pœnitentiam medicinalem necessariam ei ad salutem admittere non vult: vt si nolit vitare personam, quæ illi causa est ruinæ: aut relinquere beneficium simoniace obtentum: aut restituere acceptas vsuras: aut resarcire iniurias proximis illatas: satis enim per talem recusationẽ ostendit, se non dolere propter Deum super omnia dilectum: ostendit etiam se firmum emendationis propositum non habere.

8. SEXTVM, & vltimum signũ sunt quædam opera propria ipsius contritionis, vt quod pœnitens confiteatur quam bene potest: quodque studeat vitare peccata, & occasiones peccatorum, nempe malam societatem, loca suspecta, incautos aspectus, & similia quibus si post factam confessionem delectetur, ac se implicet sicut prius, non ostẽdit se sufficienter contritum: & multò minus, si non restituit aliena, cum potest: si negligit pœnitentias impositas implere, si concubinam ex toto à se non abiicit, & similia.

DECIMA CONDITIO CONFESSIONIS.

Est vt sit integra.

1. OMnes conueniunt in hoc scilicet quod confessio facienda sit integra, & hoc quantum ad peccata mortalia, alioquin dimidiata confessio, non est, confessio. Hoc autem intelligitur quando dimidiatio confessionis per se fit, non autem quando fit per accidens, vt dictum est *in art. 8. primæ sectionis*: nunc aut breuiter sic. Dimidiatio confessionis per se fit, quando pœnitens sciens, & volens, non vult confiteri peccatum aliquod mortale: per accidens verò, cum quis habens casus reseruatos seu cum excommunicatione adiunctos, absoluitur à suo confessario à quibus potest, deinde pro aliis mittitur ad superiorem: prima dimidiatio annihilat confessionem, secunda verò minimè.

Integra quia dimidiata confessio de per se, non est confessio, quando autem dimidiatio fit per accidens tenet.

Dimidiatio per se.

Dimidiatio per accidens.

Quod si mutilatio, seu dimidiatio confessionis eueniat ratione negligentiæ crassæ in examinando conscientiam, inualida redditur confessio: vnde bene animaduertit *Medina in sua summa* quod si negotiator accedens ad cõfessionem, ad recordationem peccatorum suorum nihil plus diligentiæ adhibuisset, quam ex sua domo eundo ad ecclesiã memorare, & recogitare peccata, nõ est audiendus à confessario, sed

Nota ex Medina.

charitatiuè est admonendus de diligentiori examine conscientiæ faciendo. Et idem dicendum est de quolibet alio, quando diu non est confessus. Cuius rationem assignat, quia alias moraliter loquendo, talis integrè confiteri non potest, quoniam in tam breui morula assumpta ad memoranda peccata, diligentia non sufficiens est, vt omnia ad memoriam reducantur.

Qui vt plurimum nõ habent nisi venialia & frequentãt confessionem, non indigent tanto examine.

2. Excipiuntur ab his, qui frequentissime confitentur, & vt plurimum, non nisi venialia: nam tales non indigent tam diuturno examine: & etiam excipiuntur illi qui in extremo vitæ periculo sunt: tunc enim adiuuandi sunt eo meliori modo, quo possunt.

Dubium: Habere duos confessarios, an sit dimidiare confessionem.

3. Dubitatur hic, an habens vnum ordinarium confessarium cui communia leuia peccata cõfiteatur, quoties verò aliquid graue occurrerit, alteri confitetur, vt ordinario confessario id occultet, quia pudore corripitur, An hoc sit contra integritatem confessionis?

Resp. Syluest.

Resp. quod *Sylu. verbo confessio. 1. q. 6.* dicit, quãuis hoc immediatè & directè non sit contra integritatem, esse tamen peccatum mortale ob hypocrisim, & virtuale mendacium, decipit enim ordinarium confessarium atque ita fit, vt dum hoc ipsum peccatum tacet, etiam in integritate deficiat: quam opinionem admittit *Victoria in summa de pœnit. num. 196.* cum hac limitatione, si quis hoc facit, animo perseuerãdi in tali consuetudine: nam si semel, aut iterum hoc fiat ex quadam imbecillitate humana, credit, non esse peccatum.

Victoria.

Mutatio confessariorum, cum vno de leuibus, & cum alio de grauioribus, quando occurrunt, nõ est contra integritatẽ confessionis. Nauar. Suarez.

4. Nihilominus, asserendum est cum *Modernis*, quocunq; modo fiat, neque esse directè contra integritatem, nec, per se loquendo, esse peccatum mortale: quod sentit *Nauar. in Man. cap. 21. n. 42. & Suarez in to. 4. disp. 23.* Et prior pars euidens est, quia huiusmodi pœnitens, quando confitetur, semper profert, quæ non est confessus: ea verò, quæ semel confessus est, non tenetur iterum confiteri: neque etiam tenetur huic potius, quam illi confiteri (supponimus enim omnes esse legitimos confessarios) & hinc facile probatur posterior pars, quia in tali actu nulla grauis deformitas inuenitur contra charitatem Dei, aut proximi: neque etiam est aliquod pręceptum graue, contra quod fiat: nam quod de mendacio dicebatur, non est ita, ille enim nihil falsum dixit, licet fortasse permittat alium decipi: præterquam quod non omne mẽdacium in confessione est peccatum mortale, vt dictum est *supra.*

Limitatio.

Dixi autem (per se loquendo) nam si ob hanc causam talis persona maneret in aliqua occasione morali peccandi moraliter, quam occultaret ordinario confessario: ex eo capite posset

esse mortale,& defectus integritatis, vt per se satis clarum est. *Hoc communiter.*

Confessio non integra aliquãdo valida.

Sunt tamen aliqui casus, quibus confessio non integra est valida.

5. PRIMVS est cum quis post sufficientem diligentiam factam non recordatur alicuius, vel aliquorum peccatorum,& obid nõ confitetur illa:talis confessio valida est,licet verè non sit integra. Dico (post diligentiam sufficiẽtem) quia qui prius non conatur peccata in memoriam reuocare, si obliuiscitur aliquorum,non est valida confessio, quoad peccata mortalia: si tamen diligentia est præmissa,valida est confessio, & consequitur remissionem peccatorum, etiam quorum est oblitus. Quod si memoriæ postea occurrant,debet ea confiteri vel eidem, vel alteri sacerdoti vt libuerit.

6 SECVNDVS CASVS est cum mors imminet, nam si infirmus non habet tempus confitendi omnia peccata,sed aliqua tantum, poterit absolui. Idem dicendum est de eo,qui omnia peccata proferre non potest: vt mutus, qui nutu solum potest aliqua exprimere,non omnia:talis absoluendus est.Ita *Victoria nu.*174. *Valent. disp.*7.*q.*1.*puncto.*1.*Lopez par.*1.*c.*18. Est autem hic notandum circa mortis articulum, quod vt pœnitens, talis absoluatur, sufficit motus,vel signum aliquod, quo peccatum aliquo modo manifestetur,vel se velle petiturum absolutionem.Non solum hoc, sed etiam si ante aduentum confessarii petiit confessionem:illo autem adueniente,iam perdidit sẽsum:tunc si adstãtes confirmant, illum petiisse confessionem, potest absolui.Ita tenet *D. Ant. in suo Defecerunt,& Sacerdotale Romanum.* Imò hoc expresse docent *canones.* 26.*q.*6.*c.*i*s qui in infirmitate: & c. ægrotantes.de consecrat.* quicquid velit *Sotus.dist.*18.*q.*2.*ar.*5.*& Nau.cap.* 27.*n.*268.qui id negant. Sed præter antiquos,qui id affirmant,sũt etiam *Moderni*,nempe *Valent.to.*4. *disput.*7 *q.*11.*puncto.*1.*Suarez to* 3. *disput.*69.*sect.* 2.*Tol. in summ.*1.*Rodriq. in Summa.p.*1.*c.*75.

Victoria. Valent. Lopez. In mortis articulo sufficit signũ aliquod, quo peccatum manifestetur.

D. Anton.

Sotus. Nauar.

Valentia. Suarez. Tolet. Rodriquez

Imò si infirmus,qui confessus est aliqua peccata,dixerit confessario,Pater, ego nunc sum valdè lassus, relinquamus confessionẽ in posterum,quia adhuc mihi restant explicanda alia peccata:tũc absoluẽdus est:& hoc statim fieri,multũm refert,ne morte interceptus, sine absolutione moriatur,sicut accidit cuidam infirmo sic dicenti, cui confessarius alias inexpertus,absolutionem distulit. Absoluatur ergo in tali casu, dum præmisit dicens, Accuso me de his peccatis confessis, & de multis aliis,quę quia non suppetit tempus, nec vires adsunt, dicere non valeo,peto à Deo veniam. Imo, si tam in vltimis sit infirmus,vt imperceptibiliter inter manus statim animam exhalaturus esse credatur, non retinẽdus

dus eſt interrogationibus, ſed ſtatim, vt aliqua peccata explicuerit, abſoluendus eſt prædicto modo.

7. TERTIVS CASVS eſt, cum pœnitens habet caſus aliquot reſeruatos ſuperiori, & tũc obſeruetur modus poſitus *ſupr. in prima ſect. art.* 8. Nec eſt dicendum, quod cum dimidietur confeſſio, quia dimidiatio facta eſt per accidens, non per ſe, vt toties dictum eſt.

8. QVARTVS CASVS eſt, quando ex peccato aliquo, vel circunſtãtia manifeſtata in confeſſione ſequeretur vel pœnitenti, vel confeſſario, vel tertiæ perſonæ damnum graue, vel in vita, vel in fama, vel in pecunia: vel aliquod malum ſpirituale: tunc enim alius eſt quærendus confeſſarius, vel petenda facultas à ſuperiore confitendi alteri: vel cõfiteri poteſt occultè, non manifeſtando quis ſit. Quando verò nihil horum fieri poteſt, confiteri debet alia peccata, tali peccato, vel tali circunſtantia diſſimulando, donec commode poſſit confiteri. Ita tenet *Nau. c. 7. Caiet. verbo. confeſſio. Sotus, & communiter omnes.* Nauar. Caiet. Sotus.

Exemplis declaremus. Si pœnitens cognoſcat confeſſarium reuelaturum peccatum illud, debet illud tacere. Si quis commiſit peccatum carnale, & probabiliter cognoſcit, quod ex illius confeſſione confeſſarius peccabit mortaliter, maximè ſi pœnitens eſt fæmina (quia nimirum confeſſarius ſollicitabit, eam) debet diſſimulare tale peccatũ. Si quis occulte occidit fratrem confeſſarii, & timet, ſi illi confiteatur tale homicidium, quod ſtatim coniiciet, illud eſſe fratris ſui, & probabiliter timet, illum ſumpturũ vindictam, non tenetur tale peccatum confiteri, ſi inſtat neceſſitas confitendi. Ita *Syl. verbo. confeſſio. 1. §. 19. Val. to. 4. diſp. 7. q. 11. pun. 1. Cano. relect. de pœn. p. 6. Io. Medina. q. 10. Suar. to. 4. diſp. 23. ſect. 2.* Syluest. Valentia. Canus. Medina. Suarez.

9. QVINTVS CASVS eſt cum pœnitens habet tãtum peccata venialia, vel mortalia alias rite confeſſa, nam quia iſta non ſunt de neceſſitate confeſſionis, poteſt quis aliquot peccata confiteri, aliis prætermiſſis, abſque eo, quod faciat iniuriam integritati confeſſionis.

VNDECIMA CONDITIO CONFESSIONIS,

Eſt vt ſit ſecreta.

1. RECtè *Concilium Tridentinũ in ſeſſ. 14. cap. 5.* de hac conditione loquens ait. *Cæterum, quo ad modum confitendi ſecreto apud ſolum ſacerdotem, & ſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorũ ſcelerum, & ſui humiliationem, cum ob aliorũ exẽplum, tum ob eccleſiæ offenſæ ædificationẽ, delicta ſua publicè cõfiteri poſſit: non eſt tamen hoc diuino præcepto* Secreta. Con. Trid.

man-

mandatum, nec satis consultè humana aliqua lege præciperetur , vt delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Vnde Caiet. explicans hanc conditionem dicit, quod hoc intelligitur per exclusionem internuncii, epistolæ, testis, quia his nemo tenetur confiteri de necessitate. Et licet ista conditio secundum *Sotum* non sit de essentia confessionis: est tamen de essentia ad sustentandam confessionem in ecclesia catholica, & ne peccata secreta, quæ de se sunt scandalosa, publicè confessa, scandalum possint generare.

Caieta. Ad exclusionem internuncii & epistolæ & testis.

Sotus.

Hæc conditio est de essentia ad sustentandam confessionem in ecclesia Dei.

2. Et quantum ad internuncium, seu per epistolam, an licitè fiat, nunc, vide *supra in art. 20. sect. 2.* vbi ponitur *Decretum Clem. 8.* qui id prohibet frui : & meritò quidem, nam *in c. quem pœnitet. de pœnit. dist. 6.* dicitur. *corporali præsentia sunt confitenda peccata , non per nuncium, non per scripturam manifestanda.*

Pro hoc etiam facit absolutionis forma, quæ habet. *Absoluo te,* quæ præsupponit absoluendum esse præsentē, & præterea, omnia sacramenta personæ propriæ actionem exigunt, cum suscipiuntur, excepto matrimonio, quod per procuratorem contrahi posse non est dubium. *c. fi. de procurat. lib. 6.* Itaq; hæc conditio hoc vult. vt confessio sit secreta, id est, vt non fiat publicè , neque per internuncium , neque per epistolam.

3. Posset, & alium sensum habere prædicta conditio, nempe ex parte confessarii, sc. vt semper teneat eam clausam, & secretam sub sigillo, ne vnquam eam reuelet. De quo sigillo plura subiungam, nempe quid sit, quotuplex, à quibus obseruari debet, quanto tēpore obseruari debet , quotupliciter violetur, qua pœna puniatur confessarius detegens hoc sigillum.

Secreta etiā ex parte cōfessarii, vt sc. seruetur sigillum cōfessionis. De sigillo confessionis.

4. Quoad primum sciendum cum *Nau. in Man. c. 8. in princ. & in c. sacerdos. de pœn. dist. 6 n. 35. & cum Theologis in 4 sent.* sc quod sigillū est obligatio occultandi ea, quæ in confessione cognita sunt: Appellatur autem talis obligatio sigillum per metaphoram, nam sicut sigillum rem celatam tenet, quo non aperiatur, nec palam fiat, quod sigillo clauditur: ita debitum, vel obligatio tenendi aliquid secretum, efficit, ne res aperiatur, & obligatio, quam habet sacerdos celandi ea, quæ in confessione audiuit, sigillum dicitur.

Quid sit sigillum. dist. 21.

5. Quoad secundum vero sciendum quod duplex est sigillū, nā vel est sigillum naturæ, quod est obligatio quædam ab ipso iure naturali inducta ad occultandum aliquid: Vel est sigillum cōfessionis , quod nihil aliud est; quam vt supra dictum est, obligatio occultandi ea, quæ in confessione cognita sunt.

Quotuplex sit sigillum.

6. Quoad tertium vero à quibus sc. obseruari debet & ad hoc respondeo cum *Nau. vbi sup.* quod

A quibus seruari debet sigillum.

hoc

hoc sigillo,& obligatione secretæ confessionis, non solum ipse confessarius remanet obligatus, verum etiam oẽs illi,qui confessionem sacramentalẽ audierunt, vel intellexerunt,licitè,vel illicitè,mediate, vel immediatè, siue sint clerici,siue laici,viri,siue fœminæ.*D.Tho.D.Bon. Scot. Palud. & omnes in 4.dist.*21. Notandum est tñ hic cũ *Tolet.lib.3.c.16.n.9.* quod quamuis omnes istæ personæ sigillo teneantur, vt absq; mortali peccato nõ possint reuelare peccatum: tñ sigillo sacramenti confessionis propriè tenentur solum hi, qui ex sacramentali confessione formata, vel informi peccatorum cognouerũt: Alii autẽ qui ex confessione non secramentali (qualis est ea, quæ facta est laico licite audiente, vel illicite, quia finxit se sacerdotẽ) tenentur quidem celare, verum non propriè ratione sigilli sacramentalis, sed ratione sigilli naturæ. Veluti tenet *Soto.d.*18.*q.*4.*art* 6.

D. Thom.
D. Bonau.
Scotus.
Paludan.
Tolet.

6. Hæc autem obligatio sigilli cõfessionis tãta est, vt nulla prorsus causa,neq; etiam propter saluãdam vitã propriã, nec propter salutem totius Reipublicę possit confessarius peccatum pœnitẽtis reuelare:imò, neq; in alia cõfessione.Adeoq; si sacerdos non possit aliquod peccatũ suum cõfiteri,nisi manifestando peccatũ alterius,quod in confessione cognouit,ita vt confessarius ille veniat in cognitionem personæ determinatæ:tunc debet silere tale peccatũ,donec possit confiteri alicui,qui personã ignoret, vt tenet *Sylu.verb.confessio.3.§.8.& communis opinio.* Vnus est solus casus, in quo cõfessarius põt alteri manifestare peccatum in confessione cognitũ,cum nimirũ, id fit ex licentia,& concessione pœnitẽtis,& tunc illi tantũ poterit manifestare,sc.cui pœnitens dederit facultatem. Qui aũt alio casu reuelat,grauissimè peccat mortaliter,atq; pœnã exteriorem incurrit impositã *in c.omnis vtriusq; sexus. de pœn.& remiss.* Sed de hoc *infra.*

Sigilli confessionis obligatio quanta.

Syluest.
Exceptio.

8.Sed quid faciet confessarius alicuius mulieris ductus in aliquid desertũ à marito eius nobili, vel tyranno,& interrogante.An sua vxor cõfessa ei fuerit se esse adulterã, minitando ei mortẽ, si veritatẽ non dixerit? Resp. quod põt absolute dicere,& si opus est, iurare etiam,eam sibi non esse confessam vllum adulterium,concipiendo mente sola illa verba (eo modo,quo dicere possum) Vide *Nau.in Man. c.* 8 *& in c. humanæ aures.22.q.5.* Et idem seruandum est si aliquando acciderit, confessarium ab iniquo iudice cõpelli,vt reuelet sub iuramento: nã potest tunc dicere cõfessarius, se nescire tale peccatum: quamuis enim illud sciat in confessione, nescit tñ vt reuelet. Quod si accidat, confessarium per aliã viam scire illud peccatum,põt tunc respondere & propalare illud tale peccatum,licet melius faceret,si nũquam illud manifestaret. Hoc

Nota.

benè verum est, quod nunquam potest dicere, se illud audiuisse in confessione. Si verò reuelando tale peccatum licet auditum in confessione, nihilominus per aliam viam scitum, sequatur, scãdalum apud illos, qui cognouerunt, fuisse illo tempore confessum, & per talem viam solum illud peccatum sciuisse confessarium, ac putabunt ipsum reuelare confessionem, tenetur illud nũquam reuelare. Vide *Tolet. vbi sup.*

Sigillum obligat, vt neque pœnitens ipse à confessario interrogari possit extra confessionem de aliquo peccato, in confessione cognito.

9. Hęc sigilli obligatio adeò obligat cõfessariũ, vt nõ possit neq; ipsum pœnitẽtem extra confessionem alloqui de peccatis, quæ in confessione audiuit. Vnde si accidat, sacerdotem absoluisse aliquem malè, *vt sup.* visum est, népe quia verè non potuit propter casus reseruatos: vel quia restitutioni erat obnoxius, & confessarius pœnitentem non obligauit, vel quid simile, non potest id pœnitenti extra confessionem dicere, sed debet ipsum pœnitentem adire, & rogare, vt iterum sibi cõfiteatur, quia oblitus fuit ei dicere aliquid necessarium: & tũc tenetur pœnitens obedire: & ipse potest tunc supplere, quæ defuerunt. Quod si scandalum sequatur, non debet confessarius adire ipsum pœnitentem, idẽ quoque dicendum venit, si pœnitens nolit repetere confessionẽ. *Tol. vbi s.*

Sigillum quanto tẽpore durat. Nauar.

10. Quoad quartum verò, quãto tempore durat talis obligatio? Resp. ad hoc cũ *Nau. vbi sup.* quod durat etiam post mortem, quoniam nascitur ex præcepto negatiuo, cuius vis obligat quoad sẽper, & pro semper. Vide *D. Tho. 2. 2. q. 31. ar. 2. Panor. & alios in c. nouit. de iudiciis. Archidi.* impune deponit. *d. st. 5. & in c si peccauerit. 2. q. 1. & c. praeterea. de consecrat. dist. 1.*

D Thom. Panorm.

Sigillum violatur multipliciter.

Quoad quintum, sciendum quod hoc sigillum violatur multipliciter.

11. PRIMO Si quis confessarius dicat suo pœnitenti publicè conquerenti, quod sibi sacramẽtum eucharistiæ denegauerit, & ipse publicè responderit, ego denego tibi sacramentum eucharistiæ, quia habes casum reseruatũ, à quo ego non possum te absoluere: nam perinde est, ac si dicat, quod confessus est ei aliquod mortale, siquidem venialia reseruari non solent, vt dictum est in prima sectione. Itidem ille confessarius, qui suo pœnitenti, vel aliis dicit, ego dimisi eum à confessione sine absolutione: quia cum his verbis ostẽdit, quod suus pœnitens vel habet aliquod graue peccatum, à quo ipse confessarius non potest eum absoluere: vel quod absque vera contritione accesserit ad tale sacramentum.

12. SECVNDO, ille confessarius detegit hoc sigillum, qui dicit de suo pœnitente. Ille mihi confessus est multa, & grauia peccata. *Palud. vbi sup. & Nau. in cap. Sacerdos* & ille, qui duarum, aut trium personarum confessionibus auditis, de vna illarum sic loqui-

Paludan. Nauar.

tur. Hic nullum peccatum mortale habuit: quoniam indirectè videtur significare, alios duos mortalia fuisse confessos. Et ille, qui audita pœnitentis confessione, statim consulit virum doctũ præsentem, à quo quid agendum sit in aliquo casu cõfessionis quęrit, & accepto consilio, illicò redit, vt eum absoluat.

13. Tertio violatur hoc sigillum ab illis confessariis, de quib. *Hostiensis in summa, de pœn. & remiss. §. in quo tenetur.* narrat, se vidisse ridentes, & iocantes, qui sibi inuicem confessiones auditas referebãt, dicentes in hunc modum. Quidam miles, & quædam mulier hodie ad me venerunt, & illud, & illud mihi confessi sunt: qui quidẽ quamuis illorum nomina non exprimerent, per coniecturas tamen facilè fuerat deprehendere. Hic animaduertẽdũ cũ *Tol. vbi sup.* quod cõfessarii sub sigillo confessionis debent celare non solum peccata mortalia, verum, & venialia, & eorum circunstantias: mortalia enim nec in genere, nec in specie, nec in particulari sunt manifestãda, venialia autem in specie non possũt manifestari. In genere autem reuelare, non est contra sigillum: nã qui confitetur, manifestè ostẽdit, se habere saltẽ venialia, aliter nõ esset cõfessio. Item, defectus, qui ad famã pœnitentis pertinẽt, sub sigillo sunt. Vt si quis in confessione diceret se illegitimum, vel ignobilibus parentib. natum, & similia: omnia hæc sub sigillo cadunt: reliqua verò, quę ad peccatum non faciũt, vel ad infamiam pœnitentis, nõ cadunt sub sigillo, quamuis confessarius semper cauere debet, ne quod in confessione tantũ audiuit, dicat, manifestando personam, cum circunstantes intelligunt illum ex confessione habuisse. Quòd si interrogetur confessarius, quomodo se gesserit cum tali pœnitente, & tenetur respondere, quia Iudex, quia superior: debet tantum dicere, ego functus sũ officio meo.

14. Animaduertit. *Nau. vbi sup.* vnum, nẽpe quòd nõ frangit sigillum confessionis cõfessarius, qui ex Petri confessione intelligens Ioannem fuisse illius complicem in delicto: postea Ioannem de illo crimine interrogat in confessione, dummodo non exprimat, quod rem à Petro acceperit. Nec frãgit sigillũ confessarius ille, qui reuelat secretũ reuelatũ sibi sub sigillo cõfessionis, vt vulgò fit, sine sacramentali suorũ peccatorũ cõfessione, secundũ *Innoc. Panor. & alios in c. omnis vtriusq; sexus.* etiã si flexis genibus id dicat, sed est tantum reuelatio secreti.

15. Sciẽdũ tñ, quòd licet cõfessari⁹ teneatur ad tãtã obligationẽ secreti, ipse pœnitẽs nihilominus nõ tenetur ad tale sigillũ, sed põt sua peccata cõfessa aliis manifestare: similiter, etiã, pœnit. sibi impositã: dũmodo nõ se infamet absq; causa: similiter etiã ne infamet cõfessariũ apud alios, dũ arduam

Hostiensis.

Nota ex Tolet. Venialia etiam sunt sub sigillo.

Defectus etiam.

Nota.

Nota ex Nauarro quando nõ frangitur sigillum.

Pœnitens non tenetur ad sigillum de suis peccatis.

aliquam pœnitentiam dicit, & tacet causam pœnitentiæ: in tali enim casu non licebit manifestare: sed hoc non est propter sigillum, sed alia de causa scil. quia nullus se, vel alium sine causa infamare potest.

Confessarius frangens sigillũ qua pœna dignus.

16. Quoad sextũ, de pœna, qua puniendus est confessarius, qui peccata pœnitentis in confessione tantum cognita manifestat, dico cum *Nau. in c. sacerdos. nu. 120. Lopez. lib. 35. tit. 4. par. 1. verbo. encarcelado. Salzedo. in c. 109. verbo. detrudatur. Couarr. in 4. p. 2. c. 8. §. 12. n 10.* quod pœna constituta *in c. omnis vtriusq; sexus.* est vt omni munere, ac dignitate spoliatus in arctum cœnobiũ ad agẽdam perpetuam pœnitentiam detrudatur. Quib. etiam pœnis punitur, qui reuelat cõfessionem, cuius est tantum interpres, & is, qui casu tantum audiuit: & is qui latenter abditus, peccata auscultauit, & ea manifestauit: & is, qui dimidiam delictorum cõfessionem cum audisset, absolutionis beneficium minime contulit, vt tenet *Sylu. verbo. confessio. D. Ant 3. p. tit. 17. c. 22 §. 1. & 11. Sot. de rat. teg. memb. 3.* extraordinariis autem pœnis afficiuntur illi, qui dicunt, talis habet peccata, à quibus eum absoluere non potui. vel, audiui eius peccata, & non absolui. Vel, ego te non absolui, quia non accessisti ad confessionem cum debita contritione. Tales enim, & huiusmodi, pœna extraordinaria puniendi sunt.

Nauar. Lopez. Salzedo. Couar.

Interpres, & qui casu audit pœnam tenetur ad sigillum.

D. Anton. Sotus.

Pœna autem *dicta Decretalis* cõprehendit eos, qui singula peccata manifestant, non autem illos, qui vniuersam confessionem in generali, nullo in speciali reuelato peccato adaperiunt. Itaq; nullo pacto licet cõfessario reserare sigillum confessionis, nisi aliquando de licentia pœnitentis, vt dictum est.

17. Addam huic materiæ vnum notatu dignum, quod aduertit *Diaz in sua pract. ca. c. 109. n. 4.* nempe quod sacerdoti bonę famæ, & honestæ vitæ, dicenti, se habuisse veniam à pœnitente ad manifestandam confessionem, credi debet, cum actus veniæ secreto fieri soleat, & nullo interueniente teste, ad hoc saltem, vt transferat onus probandi in asserentem sine venia se manifestasse.

Nota.

DVODECIMA CONDITIO CONFESSIONIS.

Est vt sit lachrimabilis.

Lachrimabilis.

1. NAuarrus explicans hanc conditionem *in ca fratres. n. 96* ait quod cõfessio debet fieri necessario cum displicentia omnium peccatorum mortaliũ præteritorum, & proposito, neq; illa iterum, neque alia committendi, *c. pœnitentia. dist. 3.* & hic considerata hæc conditio, est de necessitate, secundum *Sotum*: si vero per *lachrimabilem* intelligatur, quod sit comitata lachrymis sensibiliter, sic non est de necessitate, sed de bene esse, & ornatu. *Caiet.* verò ait,

Nauar. Contrita & cum detestatione.

Caiet.

roait, quod confessio debet esse *lachrymabilis* id est contrita, cum displicentia omnium peccatorũ mortalium, & cum proposito ea euitandi. Talis autem displicentia quando est perfecta, & pertingit ad gradum talem, quod sit contritio, in qua includitur confessio in voto, sufficit simpliciter, non solum cum confessione adiuncta, verum & extra confessionem. Quando verò talis displicentia est imperfecta, tunc est attritio, quæ aliquando cum confessione sufficit, aliquando verò minime.

Bellarmin. Rodriquez. Con. Trid. Pet. à Soto. Valent. Medina. D. Anton. Nauar.

Vide *Bellarm. lib. 2. de pœr. Rodriq in Summa. 1. par. c. 48. concil. Trid sess. 14. c. 4. Sot dist. 17. Pet. à Soto lect. 14. de pœn. Valent. to. 4. disp. 7. q. 8. puncto 1. Io. Med. tract. primo de pœnit. Ant. 3. p. tit. 14. c. 18. Nau. in Man.*

Attritio quid ex Nauar. & Caiet.

2. Sed vt de attritione prædicta habeatur cognitio, ponã hic, quę habet *Nau. vbi sup. c. 1. n. 36.* Est autem illa (inquit) secundum *Caietanum* duplex. Altera eorũ quos pœnitet peccasse, vellentque nõ peccare, sed non omninò statuunt à peccatis abstinere. Altera eorum, quos pœnitet peccasse, & statuunt amplius non peccare, non concipiendo peccatum, vt rem supra alia omnia detestabilia detestandam, neque reputando ipsum vitandum supra omne vitabile. Quinimo etiam pœnitudo illa, quæ à nobis fuit supra definita. Contritio est pœnitudo voluntaria cum dolore maximo actuali, vel virtuali peccati proprii iam commissi, quatenus est offensa Dei super omnia dilecti, cum spe veniæ, & proposito non peccandi amplius, saltem moraliter, & confitendi, & satisfaciendi, vt minimum virtuali & quam habent illi, qui detestantur peccatum supra omne detestabile, ipsumq; vitare proponunt supra omne aliud meritò vitandum, est attritio, vt ipse *Caiet* arbitratur, quousq, Dominus Deus propter misericordiam suam gratiam suã impertierit: sed est alterius speciei secundum eũdem, appellaturque contritio informis. At secũdum *opinionem communem*, cuicũq; habenti eiusmodi pœnitentiam, Deus pro sua misericordia statim elargitur gratiam, & subinde nõ inuenitur sine gratia. Prima species prædictarum attritionũ non sufficit, vt per eam solam remittatur peccatum: imò neq; per eã, & absolutionem sacramentalem simul. Quinimo peccat, qui cũ ea petit, & accipit absolutionem. Idem est dicendum de illa pœnitudine, quam aliquis cõcipit, ob id solum, aut saltem principaliter propter detrimentum honoris, quietis, aut vtilitatis temporalis, aut propter metum infamiæ, laborum, pœnæ temporalis aut æternæ, quamuis talis pœnitentia non sit peccatum, neque malum opus, vti quidam dixerunt, imo potius est laudanda. Quæ omnia intelligẽda sunt iuxta mentem *Conc. Trid. in sess. 14. c. 4.* vide *sup. in explicatione. 8 condit.*

Secunda etiam species attriti-

onis non sufficit, secundum eundem, vt propter illam remittantur peccata, etiam adiuncta absolutione sacramentali, licet sufficiat ad ipsam absolutionem exponendam, recipiendamq; absque vlla culpa.

3. Ab hac opinione *Caiet.* propter eius auctoritatem, & quia ei à nemine contradicitur, hucusq; nunquam fui ausus discedere. Sed nunc sub debita censura, videtur, eum, qui verè & ex animo pœnitet peccasse mortaliter, & in posterum statuit nunquã peccare ob id principaliter, maximè quòd peccatum est offensa, & iniuria Dei, & credens sine crassa ignorantia suum dolorem esse in id sufficientem, confitetur sacerdoti, recipitque sacramentalem absolutionem, non solum satisfacere confessionis præcepto, sicut ille dicit. Sed etiam gratiam, & misericordiam à patre gratiarum, & misericordiarum consequi. Hæc est sententia *Nauarri* de verbo ad verbum, quam ipse postea multis probat. Vide locum.

Nauarrus discedit à Caietani doctrina.

Circa hanc materiam de contritione, occurrunt aliqua dubia.

De contritione.

PRIMVM est, An singulorum mortalium commissorum sit necessaria particularis contritio?

Resp. ad hoc quod non, sed satis est vna generalis omnium: Per hoc tamen non tollitur eorum peccatorũ in particulari discussio, quæ necessaria est, ad confessionem: & quamuis non esset cõfessio (sicut non erat ante legem gratiæ) esset tamen necessaria ista discussio, licet non tam minuta, sed saltem quantum ad species peccatorum ad vitæ emendationem, quãuis ad gratiæ consequutionem saltem sufficeret prædicta generalis cõtritio, quæ post cadit in particulari supra quolibet, cum confessio fit, vel cum homo in particulari se examinare tenetur. Vide *Petrum à Sot. Nau. Caiet Valent. loco cit.*

Contritionem habere de singulis mortalibus, non est necesse.

5. SECVNDVM DVBIVM. An homo statim post peccatum cõmissum teneatur de ipso conteri? Resp. quod *Caiet.* & alij tenent, quod quoties peccatum practicè subit in memoriam, id est, cum recordatur eius, tanquam alicuius, quod operandum proponitur: tunc peccator tenetur conteri. *Toletus* tamen probabilius tenet, quòd non teneatur statim, etiam si recordetur sæpius commissi peccati solum enim tenetur tunc, non in ipso complacere, tamen non tenetur pœnitere, sed potest mentem alio diuertere: est enim generaliter verum, vt quoties quis non tenetur confiteri, aut aliquid extra statutum præcepti facere, non teneatur cõteri: cum tamen tempus est periculi; tunc confiteri tenetur, vt in infirmitate acuta, vel cum est periculum naufragii aut belli, aut similis, non existente copia confessarii, conteri tenetur. Similiter in casu, quòd administrare debet

Conteri statim de peccato commisso, homo non tenetur. Caiet.

Tolet.

Tenetur benè non complacere in ipso.

ſacramentum, vel recipere, tunc conteri tenetur, maximè in administratione, alias non ſtatim tenetur, niſi à peccato deſiſtere Sic *Tolet. vbi ſupra. D Bon. D. Thom. in 4. d. ſt. 17. Pet. à Sot. & Nau. loco cit. Dominicus Soto. diſt. 18. ar. 6. q. 1. Valent. q. 8. par. 4.*

D. Bonau. D. Thom. Petr. à Sot. Nauar. Sotus. Valentia.

Dolor quãtus, vt vera ſit contritio.

6. TERTIVM DVBIVM eſt, *quantus debeat eſſe dolor de peccato commiſſo, vt remittatur, ſeu vt vera ſit contritio?*

Reſpondeo quod ſolum eſt neceſſaria peccati deteſtatio ſupra omne deteſtabile, vt diximus paulò ante, quæ ſi ſit, peccatum delet, quamuis non ſit tam intenſa, quam poteſt eſſe deteſtatio alicuius mali temporalis: non enim eſt determinata intentio actus neceſſaria. Imò contritio vna licet remiſſa, poteſt delere quodcunque peccatum, quamuis grauiſſimum. Ratio eſt, quare quælibet contritio quodlibet peccatum aufert, eſt, quia cum contritio eſt, gratia ipſa eſt: minimus autem gradus gratiæ ſufficit omnia peccata à recipiente expellere, ipſumq; Dei amicum facere, & ius ad gloriam æternam habere. *Sic Toletus*, & rectè. Vide etiam *Petr. à Soto. Valent. Dom. à Soto. vbi ſupra.*

Per contritionem ab ſolutus quis coram Deo, quid recipit, quando ei dicit confeſſarius. Abſoluo te.

7. QVARTVM DVBIVM eſt, ſi per contritionem formatam quis recipit remiſſionem peccatorum à Deo antequam accedat ad ſacramentum, quid recipit, quando in confeſſione dicit, ei ſacerdos *ego te abſoluo ab omnibus peccatis tuis*? & eò magis augetur dubium, quia forma eſt indicatiui modi, & ſignificat præſentaneum effectum, & pœnitens, vt ſupponitur, iam eſt in gratia Dei per contritionem, quam habuit.

Præterea, quandò quis accedit ad ſacramentum confeſſionis, aut accedit in peccato, & ſic abſolui non poteſt, quia non eſt diſpoſitus: aut accedit in gratia, & ſic abſolui non poteſt, quia iam eſt abſolutus: quid ergo conſequitur pœnitens per formam illam, *ego te abſoluo ab omnibus peccatis tuis*?

Reſpondeo, quod ſacramentum non ſuſcipitur fruſtra ab eo, qui per veram contritionem iuſtificatus eſt.

Primum, quia ſacramentum auget gratiam, & pœnam temporalem remittit, vel totam, vt in baptiſmo, vel ex parte, vt in abſolutione: contritio enim cum ſolo ſacramenti voto culpam quidem purgat, ſed reatum totius pœnæ temporalis rarò admodum tollit.

Secundo, quia nemo ſcire poteſt, ſe veram contritionem habuiſſe: & attritio cum ſolo ſacramento in voto non iuſtificat. Itaque vt quis de adepta indulgentia ſeuerior ſit, debet omnia illa remedia adhibere, quæ Deus ad purganda peccata inſtituit.

Tertio, quia pactum implere debet, quod cum Deo quodam modo pepigit, qui per votum sacramenti suo tempore suscipiendi, gratiam reconciliationis accepit.

Neque forma sacramenti redditur falsa, nam multis modis intelligitur, & declaratur à Doctoribus. Magister sentẽtiarum. &c. Resp. quod *Magister sent. in 4. dist. 18.* quem sequuntur *Gabriel q. 1. art. 2. Maior. q. 1. & dist. 14. q. 2. Alensis. 4. p. q. 21. Medina. tract. 2 q. de effectu absolutionis.* docet sensum illorum verborum, non esse hunc, *ego te absoluo à culpa*, sed ego te absolutũ ostendo, & declaro. Sicut à simili dixit Christus Magdalenæ Luc. c. 7. *Remittũtur tibi peccata tua*: quæ tñ erant remissa: ergo Christus solutam eã declarauit. Sed profecto falsa est talis sententia, & hoc tempore erronea, sicut eam censurant. *Riccardus de S. Victore libro de potestate ligandi, & soluendi, c. 21. D. Tho. in 4. dist. 18. q. 1. artic. 3. q. 1. Durandus q. 2. Scotus q. vnica Riccard. art. 2. q. 1. Petrus à Soto lect. 4. Caieta. to. 1. opuscul. tract. 28. q. 5.* Et vltimò damnata est opinio prædicta in *Conc. Trid. sess. 14. c. 6. & can. 9.*

Magister. Gabriel. Maior. Alensis. Med in. Luc. 7. Riccard. de S. Victo. D. Thom. Durand. Scotus. Riccard. Petr. à Sot. Caieta. Con. Trid.

Quod vero adducitur de Magdalena dicẽdum, quod Christus dominus cor, & dispositionem eius intuebatur, & ideo affirmare poterat internum effectum in ea factum, etiam si illis verbis nõ faceret, & præterea, totum illud opꝰ erat pręsens, & in fieri quasi, & ideo poterat per præsẽs declarari. Alij dicunt, sensum illorum verborum *ego te absoluo*, esse absolutionem nõ à culpis, sed ab obligatione eas subiiciendi clauib. ecclesiæ. & ratio est, quia qui cõtritionem habet, habet etiam cõfessionem in voto, alioquin non esset vera contritio, ergo quando sacerdos dicit, *ego te absoluo*, & pœnitens per contritionem iam est absolutus à culpa, nihil ei remanet, nisi vt se subiiciat clauib. ecclesiæ. quod dum ille facit, rectè ei dicit Sacerdos, *ego te absoluo*, ab hac sc. obligatiõe. Hęc opinio refertur à *D. Bonau. & ab Alense vbi s̃.* & eam sequitur *Gabriel vbi supr. & supplementum. dist. 23. q. 2 art. 2.* Alij dicunt significari per illam formam remissionem pœnæ vel æternæ, vel temporalis iuxta indigentiam pœnitentis. quam opinionem tenent *Hugo, & Riccardus de S. Victore. Scotus* dicit, quod quãdo culpa, & pœna æterna sunt iã remissæ per contritionem, quod per formam illam *ego te absoluo* significatur absolutio pœnæ temporalis. *Et Caiet. to. 1. opusc tract. 5. q. 4. ad 2.* dicit quid simile, sc. quod quamuis tota pœna temporalis remissa sit, semper tamen manẽt reliquiæ peccatorum, à quibus potest homo magis, & magis liberari, & ideo hoc saltem significatur per formam *ego te absoluo.*

D. Bonau. Alensis. Gabriel. supplementum. Hugo. Scotus. Caiet.

Alii dicunt, quod adæquatus sensus illorum verborum *ego te absoluo à peccatis tuis*, semper est vnus, & idem scilicet, tacite subintelligendo, *quantum indiges*, quod

non

non fuit necesse exprimere, quia veluti ex natura rei subintelligitur. Sed verior expositio est illa, quam tradit *D.Tho.in dicto art.3.ad 5.* dicens, sensum esse, *ego te absoluo*, id est, absolutionis sacramentum tibi impendo: qui sensus verus est in quocunq; casu, in quo verum sit sacramentum, siue homo ponat obicem effectui, siue non, & etiam si peccata sint iam plene remissa.

Verior explicatio D. Thom.

TERTIADECIMA CONDITIO CONFESSIONIS,

Est vt sit accelerata.

Accelerata

1. DOcet *Caietanus ex prædicta conditione*, vt statim post commissum peccatum lethale non differatur confessio, si commoditas confessarii adsit: & sic intellecta hæc conditio, quãtum ad exequutionem confessionis, consilii est, non præcepti: sufficit enim de necessitate, vt proponat tempore determinato ab ecclesia confiteri. Nihilominus iuuat non parum, vt quis acceleret confessionem, & eam frequentet. Quod vt fiat, dicam cum *Toleto* eas vtilitates, quas affert frequens confessio *lib.6.c.11. instruct. sacerdos.*

Caiet. post patratum peccatum non dilata.

Confessio frequens vtilissima.

2. PRIMA est gratiæ augmentatio, quoties enim homo confitetur, si debito modo accedat, si in peccato est, consequitur gratiam, & peccati remissionem: si autem est in gratia, consequitur augmentum gratiæ, vnde si quater in mense confitetur, quater etiam augetur gratia, & si pluries confitetur, pluries augetur gratia. Quanti autem valoris sit gratia, vix potest cognosci: hoc tamẽ est certum, eligibiliorem esse minimum gradum gratiæ, quam possidere perpetuò vniuersum orbem: & in altero mundo datur maior gloria essentialis, duratura in æternum, ei, qui in hoc mundo maiorem habuit gratiam.

3. SECVNDA VTILITAS est remissio pœnæ temporalis, quoties enim homo confitetur, ei remittitur pars pœnæ peccati soluendę in Purgatorio. Si autem quis consideret, quam acerba sit pœna Purgatorii, suam profectò damnabit negligentiam, & ad hoc sacramentum pluries accedet. Hoc enim certum est, nullam in hoc mundo à quocunque crudelissimo Tyranno posse pœnam corporalem affligi, quæ adæquet minimam, quam anima patitur in Purgatorio.

4. TERTIA VTILITAS est quod inimicus debilitatur: Dæmon enim multum insurgit contra hominem, dum peccata secum recondita habet, nec medico spirituali, aperit. iuxta illud psalm.34. *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea.* At cum homo ad confessionem confugit, timet Dæmon, nec audet accedere ei, qui omnes eius suggestiones confessario apeit. Caro etiam mul-

Psalm. 34.

tum succumbit spiritui propter augmentum gratiæ, quod habet anima ex frequenti confessione.

5. QVARTA VTILITAS est, quod peccatum non ita fortiter radicatur in anima. Hoc dico propter aliquos, qui frequenter solent in mortale aliquod prolabi, & quamuis modò confiteantur, nihilominus solent in idem peccatum redire ex aliqua fragilitate.

Istis profectò frequens confessio hoc præstat, quod illud peccatum semel commissum, nisi pœnitentia, & confessione deleretur, alio sequenti fortius animę inhæreret, aliisque superuenientibus, in habitum quendam difficillimum postea ad expellendum transiret.

At confessio frequens istam impedit radicationem, & emendationem facilius, & citius consequitur. Vnde legimus de illo, qui duas ollas luto plenas habuit, vnam singulis diebus mundabat & iterum luto implebat: alteram multo tempore plenam reliquit. Postea, quùm ab hac lutum extrahere vellet, vix potuit, nisi ollam rumperet.

6. QVINTA VTILITAS est, nam cum ex frequenti confessione pluries sit in gratia: plura bona opera facit in gratia: & licet postea peccet: tamen cum iterum redit ad gratiam, illi restituuntur omnia illa bona opera, quæ per peccatum mortificata erant. At opera in peccato facta, numquam sunt meritoria vitę æternæ, licet homo ad gratiam redeat. Quod si est in gratia semper, cum illi augentur gratia per confessionem, eadem opera bona fiunt magis meritoria, quam non essent, si in tanta gratia homo non esset.

7. SEXTA VTILITAS est, quod minus est expositus periculo, qui sæpe confitetur: nam si sæpè peccat, sæpè est in gratia: facilius est autem mori in gratia ei, qui sæpè eam habet, quam ei, qui rarò.

8. SEPTIMA est, quòd homo suam melius scrutatur conscientiam: isti enim, qui semel in anno confitentur, vix tertiam partem peccatorum confitentur.

9. OCTAVA est, quod liberatur homo à graui fastidio, & timore, quem homines rarò confitentes patiuntur. Nam cùm tempus confitendi aduenit, dolores parturientis sibi pati vidētur, & magna angustia, & timore semper procrastinant vsque in diem vltimum Quadragesimę. Et quod peius est, aliquando negligunt præceptum ecclesiæ: & quod adhuc pessimum in mortis articulo adeò magna hac angustia premuntur, vt aliquando desperent.

10. NONA, & vltima est, quod qui est in gratia, cōseruatur multum in ea per frequentes confessiones sacramentales: homo

enim est magis illuminatus, vt se cognoscat, & ea, quæ nocent animæ intelligat.

Multa alia bona frequens confessio homini affert, sed ista enarrasse sufficiant *Sic Toletus.*

Dubium. An sit bene confiteri sæpe generaliter.

11. Dubium vnum hic subiungam, An scilicet sit benè confiteri sæpè generaliter?

Respon. ad hoc, quod facere confessionem generalem totius anteactæ vitæ aliquando est necesse, aliquando vtile, aliquando damnosum. Expedit enim, imò necesse est vt fiat confessio generalis in anno probationis, siue in principio, siue in medio, siue in fine anni, ad tollendum omnem scrupulum præteritarum confessionum, & ad pacandas, & quietandas conscientias.

Vtile verò est multoties id facere post emissam professionem de peccatis in Religione commissis, maximè in quibusdam solemnitatibus præcipuis, vel Iubilæis, & huiusmodi: prosunt enim valdè tales confessiones ad renouandum propositum in seruitio Dei: & eò magis id debet facere, qui per talem confessionem expertus est, se in via Dei proficere.

At damnosum est, talem confessionem generalem facere, quando timetur vel præteritorum delictorum complacentia, vel quod conscientia euadat scrupulosa, vel quid aliud, vt rectè *Medina* admonet *in sua Instructione confessariorum libr.* 1. *capit.* 12.

Medin.

Caiet.

Ponam hic quæ habet *Caietanus* relatus à *Nauarro in c. fratres. de pœn. dist.* 5. *nu.* 30.

Ex scrupulosa (inquit Caietanus) *& inquieta phantasia cadere in conscientiam iterandæ, & reiterandæ pluries confessiones, vituperabile est. Quoniam procuranda est pax animæ, & conscientiæ, quæ cum huiusmodi iterationibus non stat. Et quando hoc accidit, in veritate deberet talis, postquam semel ita confessus est, & absolutus, vt tam ipse, quam confessarius doctus sufficientem iudicet confessionem quiescere.*

Et si postea scrupulus aliquis occurrit de aliquo tanquam non confesso, si sibi videtur, quod fuerit confessus, quiescat, & non amplius confiteatur.

Nec propterea exponit se periculo talis, quia non est certus se confessum: quoniam hoc putandum est huic viro infirmo, vt certum, quod apud alium esset opinio: etenim passio hæc, infirmitas corporis, tollens, seu impediens in illo tempore firmitatem iudicij, & timor, & motus phantasiæ in tantum operantur, vt nisi quiescat, consurgent tot ambigua, vt nunquam videatur confessus. Sic Caietanus.

Nauar.

Cui consonat *Nauarrus*, qui in eodem loco, & de eadem re tractans, ait. Hoc autem sanctum, ac vtile esse (scilicet confiteri sæpe de vna, & eadem re) intellige, quãdo quis confitetur ex deuotione pluries eadẽ peccata cũ quieta conscientia, sine molestia confessariorũ, nõ cõterẽdo

in hoc tempus, aliis magis piis, aut vtilibus operibus impendendum, & breuiter, seruatis prudentiæ conditionibus: alias autem vituperabile est.

DECIMA QVARTA CONDITIO CONFESSIONIS,

Est vt sit fortis.

Fortis. Nauar. superās timorem.

1. TAnta enim constantia facienda est confessio, inquit *Nauarrus in c. fratres.* vt nulla verecundia, nullus timor dehortetur pœnitentem à confitendo: & sic intellecta hæc conditio, de essentia est. Secundum Sotum: si verò per FORTEM intelligatur strenua, & virili animo facta, de ornatu confessionis est. cognoscitur autem fortitudo, si pœnitens antequam interrogetur à confessario, per se dicit peccata sua, vt à confessario postea adiuuatur in eo, quod deficit, quia cõducit ad humiliationem confitentis, quòd prius ipse enarret iniustitias suas, ne sit veluti Nabucdonosor, qui Satrapis dicebat, *Indicate somnium meum.*

Confessarii cautela in interrogando pœnitentem.

Hic vero notandum, quod licet confessarius debeat adiuuare pœnitentem, & de multis interrogare: hoc tamẽ cũ magna cautela, & prudentia debet facere, nam solum debet eum interrogare id quod expedit, & non amplius, iuxta illud *Augustini relatum*

D. August.

à Gratiano in c. 1. de pœn. dist. 6. §. diligens, & à Magistro sent. in 4. dist. 19. in fine. Diligens confessarius sapienter interroget peccatorem, quod fortasse ignorat, vel præ verecundia, velit occultare. Quibus verbis *D. Tho. in addit. ad 3. p dicit*, confessarium teneri scrutari consciẽtiam peccatoris, sicut solet medicus ægritudinem ægroti, & Iudex causam litigantis. Vnde rectè dicit A*ngelica. verbo. Interrogationes. in principio*, nempe confessarium teneri sub pœna peccati mortalis ad interrogandum omnia, quæ ipse videt necessaria ad hoc, vt sit integra & fructuosa confessio.

D. Thom.

Ad duo autem præcipuè debet attendere, nempe ad numerum peccatorum, vt pœnitens explicet ipsum numerum, quando recordatur, quando verò minime, dicatur, plus minus, & ad speciem particularem eius, quod generaliter confitetur: nam sunt multi pœnitentes, qui semper confitentur, & dicunt peccata in genere, nunquam verò descendunt ad particulare: & hoc confessarii debent perpendere.

Tria seruanda in interrogationibus.

Sunt autem tria obseruanda in talibus interrogationibus.

2. PRIMVM est, vt non interroget omnia, quæ pœnitens poterat commisisse, sed tãtum illa, quæ homines eiusdem qualitatis efficere solent.

3. SECVNDVM est, vt solum interroget consueta peccata, quæ ferè omnes nouerunt, & quæ cõmitti solent à talibus pœnitentibus:

bus: non autem interroget peccata occultiora, quæ perditissimi homines inuenerunt, ne doceant ipsos pœnitentes ea, quæ ipsi nunquam cogitarunt.

4. TERTIVM est vt in peccatis carnalibus non nimium descendat ad particulares circunstantias, singulas quasque minutatim interrogans, ne se ipsum, aut pœnitentem ad aliquam delectationem alliciat. Quocirca, cum de pollutione volũtaria, vel de fornicatione interrogat, nihil de modo perpetrandi inquirat: satis est dicere quoties id commiserit, modò id explicet, quod necessarium est ad ipsius peccati naturam & speciem cognoscendam: & consequenter, summatim tantum debet interrogare de osculis, amplexibus, aliisque tactibus impudicis eos, qui non sunt matrimonio obstricti. Illos vero, qui obstricti sunt, magis perfunctoriè, vel nihil penitus, nisi solum ad intelligendum, an aliqua extraordinaria pollutio fuerit subsequuta: vel an illi tactus fuerint cum probabilis pollutionis periculo: quoniam alia, aut non sunt peccata, aut non sũt nisi venialia. *Caiet. 2. 2. q. 154 art. 1. Nau. in Man. c. 5. Sot. d. 18. q. 2. artic. 4. Pet. à Soto. lect. 9.*

Caiet. Nauar. Pet. à Soto.

5. QVARTVM. Si confessarius viderit pœnitentem velle occultare aliquod graue peccatum vel ob pusillanimitatem, vel ob verecundiam: eo casu debet pœnitentem monere, vt eum pœniteat illius pusillanimitatis, qua deterrebatur à confitendis necessariis, & ita suadeat ei, vt illud quoque peccatum, quod commisit, volendo aliqua occultare, cum aliis confiteatur.

DECIMA QVINTA CONDITIO CONFESSIONIS,

Est vt sit accusans.

Accusans.

1. VNum de præcipuis in cõfessione seruandis à quolibet pœnitente, est, vt ipse accuset sua peccata, ea sibi imputando, non diabolo, non mundo, non carni: vnde *in c. non est. 15. q. 1.* dicitur, *Non est, quod cuiquam nostrum adscribamus ærumnam, nisi nostræ voluntati.* & paulo post. *Voluntarium sibi militem eligit Christus, voluntarium sibi seruum Diabolus auctionatur, neminem iugo seruitutis astrictum possidet, nisi se illi prius peccatorum ære vendiderit.* Vel *accusans* debet esse confessio, id est, non excusans, quia circunstãtias aggrauantes, vel mutantes speciem debet pœnitens explicare, excusantes verò debet tacere. Scio *Sotum* aliter sentire, nempè quòd circunstantiæ attenuantes, & excusantes peccatum in confessione declarandæ sunt, vt sic peccans honori suo consulat: nihilominus *Paludanus* ait, melius esse, eas in confessione silere, quia earum declaratio in fauorem pœnitentis.

Sibi. i. imputans peccata.

Accusans. id est non excusans.

Sotus. Circunstãtiæ minuentes an sint declarandæ.

Paludan.

tis eſt, & ſic eas tacere põt cedendo iuri ſuo, vt peccata ſua maiori pudore & confuſione in confeſſione exprimantur. *Sic ille.*

Auctoris ſententia de circunſtantiis minuentibus.

2. Verum de circunſtantiis minuentibus cum diſtinctione loquendum eſt, nam vel minuunt variando ſpeciem, vel intra eandem. de prioribus, certa res eſt eſſe declarandas, vt docet *S. Bona. in 4. d. 17. art. 5. q. vlt. Gabr. q. 1. art. 2. Victor. n. 102. Sotus. Cano.* & alii: & patet ex *Conc. Trid. in ſeſſ. 14. c. 5.* generatim dicente, omnes circunſtantias mutantes ſpeciem eſſe confitendas. At verò de circunſtantiis minuentibus intra eandẽ ſpeciem *Bonau.* & alii præſertim *Nauar. in Man. c. 6. n. 6.* non ſolum negant eſſe neceſſarium: verum etiam (per ſe loquendo) non eſſe expediens illas declarare, quia non deſeruiunt ad accuſationem ſed ad excuſationem, quæ non incumbit ipſi reo: & quamuis iudex fortè maiorem aliquam grauitatem concipiat, nullum graue incommodum ſequitur in hoc iudicio: & ſi quod eſt, totum cedit in grauamen ipſius pœnitentis: ipſe autem poteſt cedere iuri ſuo, & erit vtile ad maiorem ſatisfactionem.

S. Bonau. Gabriel. Victoria. Sotus. Cano. Con. Trid.

Nauar.

Scotus autem, *Cano*, & alii putant hoc eſſe neceſſarium, quando circũſtãtia notabiliter minuit quia alias putant iudicem decipi in re graui, ſcilicet, quod tunc pœnitens debet explicare ipſam circunſtantiam diminuentem notabiliter. Vtraque ſententia, probabiliter loquitur, & poteſt ad praxim reduci.

Scotus. Cano.

DECIMA SEXTA

CONDITIO CONFESSIONIS,

Eſt vt ſit parere parata.

1. Conueniunt omnes *Summiſtæ*, quòd pœnitens ad confeſſionem accedens, debet habere animum promptum, & paratum ad acceptandam ſatisfactionem, & pœnitentiam à cõfeſſario pro ſuis peccatis ſibi impoſitam: & peccat mortaliter, qui ſuperiori non paret, at confeſſarius ſuperior, & præfectus confitentis eſt, etiam ſi confitens fuerit Papa *gloſſ. putata ſingul. in c. ſanè. 2. de offic. deleg.* quæ ſimilem habet, *in c. nemo. 9. quæſt. 3. & Rabanus* ait, Pœnitens debet quicquid ei iniunctum fuerit, ita cautè ſeruare, tanquam ab ipſo Dei ore prolatum,

Patere parata ad pœnitentiam acceptandam.

Gloſſ.

2. Dubitatur hic. An pœnitens teneatur ſub mortali acceptare pœnitentiam ſibi à confeſſario impoſitam? Et An poſſit illam refutare, offerendo ſe ad peragendam illam in Purgatorio?

Dubium.

Reſpondeo, quod circa hanc difficultatem eſt opinio *Scoti in 4. diſtinct. 17.* quam ſequitur *Gabr. diſt. 16. qu. 2. & Med. Cod. de confeſſ.* diſertè tractãs eam, & quam maximopere commẽdat, & amplectitur

Reſpond. Scotus. Gabriel. Medina.

Nauar. Sufficit pœnitenti velle satisfacere Deo in hoc mundo, vel in purgatorio. Sic prædicti Doctores. Hostiens. Panormit. Scoti sententia recepta in Vrbe, & in Orbe.

ctitur *Doctor Nauarrus in Man. cap. 25. nu. 28.* scilicet, quod sufficit pœnitenti habere propositum satisfaciendi Deo in hoc mundo, vel in Purgatorio.

Quibus consonat *Hostiensis in summa de pœnit. §. & an sit. vers. Qui de operibus & Panorm. in c. significauit. n. 1 eod. tit.* nisi quatenus tenent, quod ipse pœnitens sit obligatus acceptare aliquantulam pœnitentiam, & saltem vnum *Pater noster.* Quæ sententia *Scoti* recepta est in Vrbe, & in Orbe, ne cuiquã scilicet denegetur absolutio, eo solo, quod nolit acceptare pœnitentiam sibi iniunctam, modo habet propositum verum plenè satisfaciendi Deo viuens, per bona opera, & indulgentias: vel mortuus in Purgatorio cruciatu horrendo Sic *Nau. vbi supra.*

3. SED contraria sententia est communior, & verior, quam *Moderniores* sequuntur, scilicet, vt pœnitẽs habeat animum, & propositum peragendi, & exequendi quod confessarius iudicauerit necessarium erga ipsius conscientiam: scilicet, paratus restituere tertiæ personæ, si confessarius iudicauerit paratus etiam super occasiones peccatorum remedia acceptare: rursus acceptare pœnitentiam, quam cõfessarius iniunxerit. Itaque confessarius obligare potest pœnitentem, vt satisfactionem, & pœnitentiã impositã acceptet, & impleat. Quæ conclusio videtur nunc tam certa, vt sine temeritate negari non possit. Et probatur primo ex cõciliis. 2. ex Doctorib. 3. ex rationib⁹.

PRIMO probant intentum Concilia, nam *Tridentinum sess. 14. c. 8.* quod est de satisfactionis necessitate, & fructu, his verbis præcipit confessariis: *Debẽt ergo sacerdotes domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares, & conuenientes satisfactiones iniungere: ne si fortè peccatis conniueant, & indulgentius cum pœnitentibus agãt leuissima quædam opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeãt autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum: sed etiam ad præteritorũ peccatorum vindictam, & castigationem: nam claues sacerdotum, non ad soluendum duntaxat, sed & ad ligandum cõcessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent.* Et can. 15. *Si quis dixerit, claues ecclesiæ esse datas tantum ad soluendum, non etiam ad ligandũ: & propterea sacerdotes dũ imponunt pœnas confitentib. agere contra fidem clauiũ, & contra institutionẽ Christi, anathema sit.* Ex quib. verbis patet, quod finis clauiũ, & Christi institutio id exigit, vt pœnitentib. pœnę in sacramẽto pœnitẽtię imponãtur: ergo hũc finẽ, & hãc Christi institutionem peruertere, nec sacerdoti, nec pœnitenti: nec vlli potestati humanę licet.

Cõciliũ Lateranẽse cui interfuit Innoc. 3. vt *liquet ex cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss.* iubet,

omnem vtriusque sexus fidelem qui doli sit capax, singulis annis semel saltem proprio sacerdoti confiteri omnia peccata: in Paschate Eucharistiam sumere: & iniunctam pœnitentiam pro viribus adimplere. At verba hæc (confiteri, suscipere, adimplere) necessaria officia eius, qui confitetur, præ se gerunt.

Concilium Lateranense, cui Leo X. præfuit, præcipit, vt qui Deum, Diuosque contumeliosis verbis insectantur, in foro conscientiæ absolui non possint, *nisi* (verba sunt Concilij) *grauißima pœnitentia seueri confeßoris arbitrio iuncta*: at blasphemiæ reus, sacerdotis absolutionem sine scelere contemnere non potest: ergo nec pœnitentiæ.

Concilium Florentinum, vbi prçcipit de pœnitentiæ sacramẽto, dicit: *Pars pœnitentia, satisfactio est, secundum arbitrium sacerdotis.* Illa verò, quæ pertinent ad doctrinã sacramentorum, & ad rationem, quemadmodum à Christo sunt instituta, ac tradita, non ad liberam cuiusque voluntatem, sed ad necessitatem, cogentemque legem referuntur, vt nullo pacto liceat cuique minuere, aut immutare.

4. Secundò probant intentum Doctores: *Riccardus de S. Victore in tractatu de potestate ligandi, & soluendi. c.* 8. ostendit, pœnitentem lege necessaria satisfaciendi sacerdotis arbitrio esse adstrictũ his verbis: Pœnitentem namque à debito damnationis Deus absoluit sub tali conditione, vt eum oporteat, prout potest, sacerdotis absolutionem quærere, & ad eius arbitrium debito more satisfacere: nam si facere neglexerit, periculum æternum non euadit. Idẽ docet *Magister sent. in* 4. *distin.* 18. *&* *D. Tho. ibidem. & in* 3. *p. q.* 80. *artic.* 2. vbi sic ait; Requiritur ex parte pœnitentis, Primò quidem voluntas compẽsandi, quod fit per contritionem. 2. quod se subiiciat arbitrio sacerdotis loco Dei, quod fit per confessionem. tertio quod recompenset secundum arbitrium ministri Dei, quod fit per satisfactionem. Idem docet *Alex. de Ales. in* 4. *p. q.* 24. *in* 4. *artic.* 5. *Dur. in* 4. *d.* 20. *q.* 1. *&* 2. *Ricc. d.* 18. *art.* 1. *q.* 5. *& Palud. d.* 20. *q.* 1. *ar.* 2. *& q.* 2. *ar.* 3. *& q.* 1. *ar.* 2. affirmat, quemlibet Christianum ad satisfaciendum cogi arbitrio Petri. *Maior. d.* 17. *q.* 2. *Almain. d.* 18. *q.* 1. *art.* 2. *Sot. d.* 20. *q.* 2. *ar.* 2. *Canus. in par.* 5. *relect. de pœnit. Pet. Sot. lect.* 2. *de pœnit. Ledes.* 2. 4. *q.* 20. *ar.* 3. *Roffensis. art.* 5. *cont. Lutherum.* Et non solum tenetur pœnitens acceptare iniunctam pœnitentiam: verum & ipsam implere, sic *Sot. & Pet. à Sot. & D. Tho. vbi sup. Valentia. disp.* 7. *q.* 14. *puncto* 4. vbi ait, mortale peccatum esse ex genere, iniunctam pœnitentiam nõ perficere. *Et maior vbi sup. habet,* quod ei qui pœnitẽtiam iniunctã renuerit suscipere, interdicendus est ingressus ecclesiæ. Vide etiam *Dominum Bellarm. lib.* 4 *de pœnit. c.* 13. Addo, quod magister Vi-

lutionem sacerdotis actum esse iudicialẽ *ex can. 9. sess. 14. Conc. Trid.* Sed iudicium dici non potest inquit *D. Tho. in 4. d. 19. q. 1. ar. 1. ad q 3.* nisi vim coactiuam habeat: quare sacerdos cogere potest pœnitentem ad pœnitentiam iniunctam suscipiendam, & adimplẽdam, nam vnusquisque tenetur parere iudici recte iudicanti, & impositio pœnitentiæ est pars iustitiæ.

Secunda ratio, sacramentum pœnitentiæ est sacramentum iurisdictionis, vt probat *Gabriel in 4 d. 19. q. vnic.* Hinc fit, vt nõ quilibet sacerdos ius dicere possit in hoc sacramento, sed is solum, qui ad potestatem ordinis adiunctam habet potestatem iurisdictionis, vt omnes Catholici docẽt, & credunt. At iurisdictio sine coercitione nulla est. *ff. de off. eius, cui mandata est iurisdictio. l. postrema. c. pastoralis. de off deleg.* ergo si sacerdos in sacramento pœnitentiæ iurisdictione vtitur, vim puniendi, & coercendi reum habeat, necesse est.

Tertia ratio. Ab eo exigit Deus satisfactionem, & compensationem iniuriæ, à quo offensus est, & cui impertitum est sacramentum pœnitentiæ, & reconciliationis: sed totus homo offẽdit Deum, & toti homini, non animæ tantum largitus est sacramẽtum reconciliationis: ergo à toto homine exigitur satisfactio. Sed in Purgatorio non viuit totus homo, sed eius tantum anima: ergo in hoc mundo Deo fieri debet satisfactio iniuncta: sacramẽtalis namque satisfactio quam præstat Deo anima in Purgatorio, longè diuersa est ab ea, quam à toto homine Deus exigit in sacramento Pœnitentiæ.

Quarta & vltima ratio sacramentum Pœnitentiæ constat essentia, & integritate, & vtrumq; habet à Christo, & vtrumque est iuris diuini. Sed satisfactio est pars integritatis, non item essentiæ, vt communiter docent *Theolog.*: ergo non est in potestate cuiusquam hominis, integritatem hanc violare. Violaretur autem, si is, qui sua peccata confitetur, recusaret à sacerdote iniunctam pœnitentiam, eamque reseruaret post hanc vitã: ergo id pœnitenti non licebit. Et hæc sufficiant pro præsenti conditione, & pro toto hoc discursu de conditionibus confessionis, de quibus consulto in principio huius tertiæ sectionis locuti sumus. Nunc more solito reliqua per articulos prosequamur.

ART. I.

An possint cogi Regulares, vt in quolibet mense pluries confiteantur.

1. RESP. quod dubium hoc mouetur propter *Cle. 1. de stat. monach.* vbi præcipitur Religiosis S. Benedicti, vt singulis mensibus confiteantur. De quo iure, primum, incertum est, an obliget

tantum eos, qui habent conscientiam peccati mortalis, vel etiam si non habeant nisi venialia. *Glossa enim* ibi, priorem sententiã significat, dum ait, ibi fieri determinationem menstruam pro illis Religiosis, sicut facta est annua pro omnib. fidelibus: & hoc sequitur *Sotus. dist. 18. q. 1. ar. 3. &* indicat *Palud dist. 17. q. 2. ar. 4.*

Sotus. Palud.

Alii verò secundum existimãt cum *Caietano tom. 1. opusc. titul. 5. quæst 1. Cano. relect. de pœnitent. par. 5. Nau. in c. placuit. n. 10.* & certè videtur magis consonum intentioni Summi Pontificis, tum quia non est verisimile, præsumpsisse summum Põtificem Religiosos peccaturos mortaliter singulis mensibus: tum etiam, quia præceptis, seu regulis ibi positis, intendit Summus Põtifex reformare Religionem illam: non esset autem reformatio, sed potius relaxatio Religionis, si tantum post commissum peccatum mortale, & singulis mensibus ad confessionem obligarentur.

Caietan. Canus. Nauar.

Deinde incertum est, an illud ius sub mortali obliget Religiosos ad menstruam confessionem. *Sotus vbi sup.* videtur consequenter affirmare: quod etiam sentit *Maior in dist. 17. q. 2. Nauar. vero vbi supra*, dicit, solum eos teneri de honestate. At *Caietanus* sentit, nõ obligare illam legem ad peccatũ mortale: quod sequitur *Cano vbi sup.* quia nec verba legis, nec pœna imposita tantam obligationẽ indicant. Quæ ratio non multũ cogit, quia verbum *teneantur* vel aliud simile, quo ibi Pontifex vtitur, de se sufficiens est; grauitas autem obligationis non est colligenda ex pœna, sed ex materia legis: hic verò materia grauis est, scilicet, vsus Sacramenti ad vitã Religiosã magis necessarii, sicut etiam ibi præcipitur communio singulis mensibus, quæ etiam videtur materia grauis.

Sotus. Maior. Nauar. Caiet.

2. Vnde existimo hoc pendere ex instituto, & consuetudine talis Religionis: arbitror enim hãc constitutionem non magis eos obligare, quam alias eiusdem Religionis constitutiones, quia in toto illo capitulo nullum verbum est, quod aliud indicet. Vnde si vsus, & declaratio talis Religionis est, vt constitutiones eius non obligent ad culpam, sicut in nostris expressè apparet: tunc tale ius non obligat ad mortale: si vero nulla est talis declaratio, neque ex consuetudine Religionis aliud constat, lex hæc explicanda est iuxta vim verborum, & qualitatem materiæ, in quam cadit: & ideo ex suo genere inducet grauem obligationem propter rationem iam factam.

Resolutio.

Potest benè Prælatus cogere subditum, etiam per pœnas corporales, si id non seruat, quia alioqui viueret præter communem vsum Religionis: eo magis, quia quando professus est Religionem, spontè se obligauit ad viuendum, non solum iuxta

Prælatus potest cogere subditũ per pœnas, vt pluries confiteatur.

Regulam, verum, & iuxta constitutiones ipsius Religionis: ergo ratione huius spontaneæ obligationis potest cogi, vt faciat, quod cæteri religiosi sui ordinis communiter faciunt. Et per supradicta patet solutio difficultatis, quæ ex nostris statutis potest oriri, statuũt enim, vt fratres bis in hebdomada confiteantur: ideo potest dubitari, an hoc facere teneantur fratres ex præcepto, necne? Respõdetur enim negatiuè, sed solum tenentur ad pœnam.

Art. II.

An si Religiosus non habeat nisi venialia, possit cogi vt illa confiteatur?

Sotus. D. Thom.

1. Respondeo quòd *Sotus in dist.* 18. *q.* 1. *ar.* 3. *cum D. Tho. in* 3. *p. q.* 65. *art.* 1. tenet partem negatiuam, quia, inquit *S. Thom.* ad deletioné venialis peccati nullũ est directè institutum sacramentum: & ratio est, quia sacramenta omnia ad infusionem gratiæ sũt instituta: veniale verò peccatum absque gratiæ infusione remitti potest per actum charitatis. eandem opinionem tenet *Scotus in* 4. *dist.* 17. *& Dur.* 16. *q.* 9. Citatur autem à *Soto vbi sup. S. Bonau. in* 4. *d.* 17. *ar.* 2. *q.* 1. acsi teneat contrarium: nihilominus si t[illegible] illa quæstio perpendatur, nihil contra ea, quæ determinata sunt, inuenietur: ait enim seraphicus Doctor.

Scotus. Durand.

D. Bonau. falsò citatus à Soto.

Confessio venialium non est in præcepto, est tamen in consilio: in præcepto non est, quia cum sint de sui natura venialia, per se possunt veniam consequi, siue per pœnitentiam internam, siue per exteriorem assumptam, siue etiam per pœnam purgatoriam.

Quamuis autem de ratione sui generis non sit necessarium, ea confiteri: tamen congruum est, maxime viris perfectis, quia vtile est multum, & pœna illis debita minuitur virtute clauium. In casu autem contingit, quod homo teneatur, ea confiteri, siue propter dubium, quia dubitat probabiliter, vtrum sit mortale, vel veniale: ideo, si non pœnitet, sicut de mortali, discrimini se exponit: & ideo debet confiteri, sicut iacet in conscientia, & iudicio Sacerdotis relinquat, vtrum sit veniale, vel mortale. Siue etiam propter ecclesiasticum statutum tenetur, quia omnis fidelis semel in anno tenetur confiteri: sed hoc non propter peccati venialis morbum, sed propter præceptum Hæc S. Bonauent. cum quo concordat *Richardus ibidem.*

S. Bonau. Riccard.

2. *Sotus* nihilominus contendit, quod neque ex præcepto ecclesiæ, nam tale præceptum præsupponit materiam necessariam, quæ cum non sit talis respectu venialium: concludit, quod qui non habet mortale, non tenetur confiteri: quæ sententia videtur plausibilis *Modern.* Nihilominus sententia, *S. Bonau.* est etiam plausibilis *Nau. in cap. placuit. sub. num.* 110. vbi refert *clem. ne in agro.* §. *sane*

Sotus. Non habens nisi venialia, non tenetur confiteri, sic Moderni.

Quod aliquando teneantur, placet D. Bonau & Nauarro.

de statu monach. *Et Caiet. in paruis opusc. to. 1. tract. 5. q. 1.* asserente, monachos, etiam nulla mortalia, quæ confiteantur habẽtes, ad id teneri, & oportere illos eo casu confiteri venialia, vel mortalia alias detecta confessario.

Et sequitur *ibidem* Nau. sicut igitur nemo tenetur venialia confiteri, si ius diuinum tantum attendas: si tamen humanum, tenetur. Ex quibus verbis, possumus concludere, quod quia Religiosi, maximè nos Capuccini per nostra statuta pluries in hebdomada confiteri teneamur, & cum ad seruanda talia statuta sponte nos obligauerimus, quod (supposito, ex diuina gratia nos peccata mortalia non habere) tunc tenemur venialia confiteri, ad hoc vt in confessione sit materia, supra quam forma absolutionis detur. Vel necesse est aliqua mortalia alias confessa, iterum confiteri propter eandem rationem. Conclusio.

3. Quæres. An veniale peccatum possit sine pœnitentia deleri? *D. Tho. 3. p. q 87. ar. 1.* ait, sæpe deleri sine pœnitentia, quæ est sacramentum, at non sine pœnitẽtia, quæ est virtus. Sciendum igitur, inter omnes conuenire, non dimitti veniale peccatum per aliquid, dum voluntati ipsum peccatum placet. Et etiam constat inter omnes, non remitti sine actu pœnitentiæ explicito, vel implicito, hoc est, sine actu, quo peccatum veniale, quod nostra spõte contraximus, nobis aliqua ratione displiceat. Sed dubiæ quæstionis est, An sit necessarius expressus actus pœnitentiæ, quo de veniali noxa, quam admisimus doleamus, an sufficiat actus tantum implicitæ pœnitentiæ? *Dur. in 4. d. 16. q. 2. nu. 9. & d. 21. q. 1. ad. fin.* videtur requirere explicitum actum pœnitẽtiæ. Sed communis est Theologorum sententia implicitum sufficere: ita docent. S. *Bon. in 4. d. 21. a. 1. q. 2. Ricc. dist 16. ar. 5. q. 1. Scot. d. 21. q. 5. Palud. dist. 15. q. 1. ar. 1. & 2. Gabr. d. 16. q. 5. ar. 1. not. 2. & 3. Caiet. 3. p. q. 87. ar. 1 Sot. dist. 15. ar. 1.* Et ratio est, quia ad peccatum veniale tollendum solum necessarius est actus, quo voluntatem, in peccato veniali actu, vel habitu inhærentem mutemus: ergo sufficit qualescunque actus, per quẽ ab ea voluntate recedamus spe, & causa veniæ impetrandæ.

Peccatum veniale dũ est in volũtate, non dimittitur. Nec remittitur sine actu pœnitentiæ.

Dubium. Durand. Resolutio. S. Bonau. Riccard. Scotus. Paludan. Gabr. Caiet. Sotus.

4. Sciscitabis. An sufficiat quicũque dolor idoneus, & legitimus, sed remissus, & paruus? Resp. ad veniale peccatum tollendum, in quo spontaneo actu adhærescimus, non sufficit, quicunq; actus, etiam si fuerit vera contritio intensa, & vehemens: quoniã culpa venialis non tollitur, dum volũtati placet, vt paulo ante dictum est: nam fieri non potest, vt peccatum deleatur, & nihilominus in voluntate permaneat: & quãdiu peccatum placet, in voluntate permanet, & in hoc omnes cõueniunt, vt constat ex *S. Tho. Pal. Gabr. & Sot. vbi sup.* Quare ad delendum

Dubium. Respons. S. Thom. Palud. Gabriel. Sotus.

dum aliquod veniale peccatum, quod in mentem, & cogitationē venit, sufficit contritio, etiam remissa, & parua, qua nobis illud displiceat ob spem veniæ obtinēdæ. Itē, si nos pœniteat generatim omnium delictorum venialium, quamuis nullum speciatim nobis cogitantibus occurrat, sufficit contritio, tametsi fuerit remissior, ad omnium peccatorum venialium, de quibus vniuersè dolemus, culpam abolendam.

Veniale peccatum multipliciter tolli potest.

5. Præterea veniale peccatū tollitur per solam attritionem, imò & per contrarium propositū, vel per actum virtutis repugnantem aliquomodo veniali peccato, & excludentem complacentiam illius: ita interpretari debet sententia *S Thō. in 3. p. q. 87. ar. 2.* vbi dicit, quod ad deletionem venialis requiritur pœnitentia formalis, vel virtualis. Vbi per virtualem, intelligit eā, quæ includitur in feruenti amore Dei. Hanc assertionem tenent *Scot. in 4 d. 21. q. 1. Gab. Maior, vbi sup. Abulens. 4. reg. 2. q. 39. Med. tract. de pœnit. q. 3.* & bene *D. Bonau. d. 21. ar. 1. q. 2.* eam indicat, *Palud. d. 16. q. 1. a. 1. concl. 2.* fauet. *D. Aug. in Enchir. cap. 71.* & refertur *in concil. Tol. 4. c. 5. & c. de quotidianis, de pœn. dist. 3.* vbi dicitur, hæc peccata tolli per orationem dominicam, & alia opera pietatis.

D. Thom.

Scotus. Gabr. Maior. Abulensis. Medina. D. Bonau. Paludan. D. August. Con. Tol.

Venialia delentur per aspersionem aquæ benedictæ.

6. Præterea delentur per aspersionem aquæ benedictæ: quæ sententia licet non placeat *Palud Syl. Taliena,* & quibusdam aliis, quia inquiunt, ad delectionem ipsorū de lege communi, & consueta requiritur actus pœnitentiæ, quo nos peccasse dolemus Nihilominus placet *Soto d. 5. q. 2. art. 3. Cano. relect. de sacr. p. 1. ad 6. & lib. 12. de locis c. 13 ad 9 Valdensi. to. 3. de sacram. tit. 4. c. 64. Ledesm. 4. p q. 28. art. 3. dub. 3.* Et quia est magis pia, est omninò amplectenda, quæ probatur *decreto Alexādri primi,* quod habetur *de consecr. dist. 11. c aquam,* vbi legimus, aquam sale conspersam in populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur. *& infra* Si enim cinis vitulæ aspersus populum sanctificabat, atque mundabat: multò magis aqua sale conspersa populum sanctificat, & mundat: & si sale asperso per Eliseum Prophetā sterilitas aquæ sanata est: quāto magis diuinis precibus sacratus sal, sterilitatem rerum aufert humanarum, & inquinatos sanctificat, atque purgat? *Sic ibi.* Et ecclesia ipsa quādo precationib. adhibitis consecrat aquam sale mixtam, ait, vt sit sumentib. salus mentis, & corporis. Respondens auctores prioris sententiæ, quòd peccata venialia dicuntur aboleri per sacramentalia, quatenus mentem excitant in nobis ad pœnitentiæ actum, & odium peccatorum, quo illa expiantur, sed profectò, *in Decreto Pontificio* dicitur, quod aqua sanctificat aspersos, & quod curat sterilitatem animarum aqua ipsa sale conspersa.

Palud. Syluest. Talien.

Sotus. Canus. Valdensis. Ledesma.

ART. III.

AN RELIGIOSVS NON habens neque venialia pro tempore confessionis, teneatur confiteri? & *si confiteatur, quid faciet?*

1. RESp. quod absolutè loquendo, nullus tenetur confiteri peccata venialia, vt toties dictum est: nihilominus si quis vult confiteri, & non habet nisi venialia, tenetur ea confiteri, ad hoc vt forma absolutionis habeat suam materiam. Si verò pro tunc neque venialia habeat, quid faciendum?

Non habēs neque venialia, quid faciat tempore confessionis.

Respondeo quod tunc vel debet abstinere à confessione, vel si vult confiteri, potest facere vnũ de duobus, aut iterum confiteri, aliquod peccatum veniale alias ritè confessum, aut aliquod mortale, etiam alias rite absolutum: ratio est, quia non solum peccata nondum confessa, verum & iam confessa legitimè, iamque condonata possũt esse materia sacramenti pœnitentiæ, & possunt illa vtiliter confiteri: nam quamuis per primam confessionem, & contritionem peccatorum, peccata illa quoad culpam condonata sint: pœna tamen, & satisfactio temporalis pro illis subeunda, in quam pœna æterna commutata fuit, minuitur, tum propter verecundiam, quam pœnitens patitur, cum propter absolutionem sacramentalem, per quam non solum augetur gratia, sed etiam minuitur pœna in purgatorio sustinenda, vt supra diximus.

Peccata etiam legitime confessa possunt esse materia sacramenti pœnitentiæ.

2. Hoc quod dictum est, non solum intelligitur de mortalibus rite confessis, verum etiam de venialibus, quæ vtiliter possunt iterum confiteri. Videatur de hac re *Nauarrus*, qui *in cap. quem pœnitet. de pœnit. dist. 1. n.* 10. exmplificat de eo quod ipsemet consuluit cuidam magnæ Principi, verba ipsius sunt.

Venialia possunt iterum confiteri.

Nauar.

Qua conclusione memini me vsum audiendo confessionem sacram cuiusdam magnæ Principis, quæ pridie alteri confessa, communionem sumptura, voluit se reconciliari: & cum nihil eorum, quæ mihi confessa erat meo iudicio esset peccatum, etiam veniale, sed tantum omissio consilii, dixi ei, ut confiteretur aliquod peccatum, saltem veniale, etiam antea confessum. Quia de substantia confessionis sacramentalis, est alicuius peccati confessio, secundum S. Thomam 3. p. q. 84. ar. 2. & sufficit, quod sit alicuius venialis, vt ipsemet sentit in 4. dist. 26. q. 2. ar. 2. quæstiuncula 3. quod ipsa magna humilitate, pariq; religione præstitit.

S. Thom.

3. Si dicas, quod videtur sufficere confessio illa generalis, quæ fit, dicendo culpam de cogitationibus, loquutionibus, & operib. in communi: nam vt recte ait *Nauar. in Enchiridio cap. 2. num.* 5. huiusmodi confessio generalis nõ sufficit.

Obiectio.

4. Qui quidem *Nauar. in prædicto cap. quem pœnitet, dicit. Ob quod ipsum noluimus absoluere quandam religiosam confitentem se plurima, ac plurima*

Responsi. Nauar.

peccata

peccata commisisse videndo, audiendo, tangendo, loquendo, incedendo contra præcepta Dei, & ecclesiæ, & contra consilia, antequam speciatim aliqua saltem venialia, & saltem antea confessa confiteretur. Quod vt arbitror, frequenter occurrit confessariis in reconciliationibus quæ fiunt ad communicandum à recenter confessis, ita dicto eis valde memorabile: non enim videtur sufficere confessio generalis solita fieri publice ad hoc, vt absolutio sacramentalis eam facienti detur. Hucusq; Nauarrus.

Nota. Ex quibus verbis patet quid dicendũ sit ad illos Religiosos, qui semper in confessionibus vtũtur verbis generalibus, vel, si hoc fecissẽ si hoc fecissem. v.g. si fecissẽ cõtra votũ paupertatis, mea culpa, hoc, inquam, non sufficit, sed necesse est dicere casũ particularem, factum contra votum paupertatis, & quod dico de hoc, dico pariter de omni alio voto, & de quacunque re obligatoria.

Art. IV.

AN POENITENS NON habens nisi venialia, possit confiteri cuilibet sacerdoti.

Peccata venialia possunt cuilibet Sacerdoti confiteri. Caietanus. Prima opinio.

1. RESpond. quod *Caietanus in quæstione de Ministro confessionis* ait, quemlibet posse se subiicere cuilibet pro peccatis venialibus, quia in illa materia nulli est subiectus: quare, quilibet Sacerdos per hanc potestatem, quam accipit à subdito, potest illum absoluere.

Refutatur à Nauarro. Sed hæc opinio confutatur à *Nauarro in cap. placuit. num.* 26. quia *Concilium Florentinum* requirit ministrum, qui habeat potestatem aut ordinariam, aut delegatam: potestas autem non est nisi à iure, aut à iudice. Ipse vero *Nauarrus* dicit, quod quilibet Sacerdos potest à venialibus absoluere quemcunque, non propter auctoritatem ab ipso pœnitente acceptam, sed propter potestatem à Deo acceptam, & ab ecclesia non impeditam. Et *num.* 22. ait, dico primo, nullibi me videre textum, quo probetur, eum, qui sola venialia peccauit, cui voluerit confessario confiteri posse.

At si, vt multi affirmãt, id receptum est, concedo, sed nego, illos presbyteros, quibus talis cõfitetur, nullam habere in confessũ iurisdictionem, habent enim illam habitualem in susceptione ordinis acceptam, quæ in actualem reducitur per legitimam confitentis subiectionem.

Confitens autem legitime se illi subiicit, si cum licentia expressa, vel tacita proprii Sacerdotis faciat: & eos, qui sola venialia habent, hanc licentiam habere à lege, vel legislatore tacitam credendum est. *Sic Nauarrus.*

Sotus. 2. opinio. *Sotus* verò dicit, ideò quemlibet sacerdotem posse absoluere à venialibus, quia ad absoluendum à talibus non est necessaria iurisdictio, sicut à mortalibus. Refutatur. Sed hoc est gratis dictum: cùm enim confessio venialium sit sacramentalis, iudicium quoque illorum exigit iurisdictionem. 3. opinio. Alij dicunt, id posse, quia omnes sacerdotes potestatem à Deo habent respectu venialium: ratione enim talium, homines non subduntur Papæ. Refutatur. Sed hoc etiam est gratis dictum, nam Christus constituit Apostolos iudices omnium peccatorum.

Auctoris sententia. Dicendum ergo, ideò quemlibet sacerdotem posse absoluere à venialibus, quia Papa, tacita concessione permittit, vt quilibet sacerdos à venialibus absoluat. Suarez. concordat *Suarez in 4. to. disp. 26. sect. 5. n. 5. & 7.*

Art. V.

An pœnitens in peccato mortali adimplens pœnitentiam à confessario sibi impositam, satisfaciat?

Nauar. 1. RESP. quod vt refert *Nauar. in Manuali c. 2. n. 7.* non desunt, qui partem negatiuã teneant, & citat *D. Thomam, D. Bonauẽturam, Riccardum, Durandum, & Caietanum,* 1. opinio. asserentes, nullum opus in statu peccati mortalis factum esse satisfactoriũ pro pœna peccato debita, ea ratione, quòd opera nostra bona non sunt satisfactoria, nisi virtute passionis D. N. Iesu Christi, & quod illa non cõmunicatur nisi eius amicis, sibiq; gratis. Ipse vero *Nauarrus tenet* oppositum, nempe quod talis satisfactio etiam in peccato facta, valeat, 2. opinio. *Scotum* sequutus, *qui in 4. distin. 15. q. 1.* tenet existẽtem in peccato mortali posse pro temporali pœna suis peccatis per contritionẽ deletis debita satisfacere: & *Nauar.* dicit, quòd talis opinio misericordiam diuinam amplificat, quam superexaltare iudicium, auctor est *D. Iacobus in c. 2. suæ epistolæ,* & extollendam super omnia opera Dei vsque ad cœlos *Psalm. 56.* habet, & ad argumentũ respondet *Nauar. loco cit.* negando quod merita Christi non communicentur bene operantibus quoad pœnam temporalem, in quam, remissa culpa, commutatur æterna.

Resolutio. Suarez. 2. In hac difficultate distinguẽdum est cum *Suarez tom. 4. disp. 38. sect. 8. in prin.* scilicet, quod aut est sermo de integritate sacramenti confessionis, aut est sermo de effectu sacramenti.

3. De primo, nulla est difficultas, nam satisfactio exhibita in statu peccati mortalis sufficit ad integritatem sacramenti, & ad implendam obligationem à confessario impositam: & ratio est, quia confessarius tantum præcipit opus, & non modum eius. Quin,

quod in aliis sacramentis & pręceptis satis est substantia operis, etiam si extra charitatem fiant.

4. De secundo vero maior est difficultas, &aliqui dubitant, sed *Scotus in loco citato* tenet, quod recedente peccato, satisfactio illa sortitur effectum suum. Idem quoque tenet *Nauarrus in cap.1. de pœnit. dist.6.n.48.* ait enim, quod regulariter opus sacramentale, vtpote opus Dei recedente fictione sortitur effectum, vt de baptismo est casus *in c. tunc valere. de consecr. dist.* 4. & pari ratione de confirmatione ordine, & confessione. Satisfactio autem sacramentalis pars sacramenti est. vimque habet ex clauibus, secundum omnes, ergo si contingat informis, sortietur effectum postea veniente forma, nempe charitate, & per eam fugata fictione. quod placet etiam *Caiet. to. primo, opusc. tract.6. quaest. vlt. Petr. à Soto. lect vlt. de satisf. & Victoria. in summa. n.201.*

Nauar.

Caiet. Pet à Soto. Victoria.

Dubium.

5. Dubitatur hic. An idem dicendum sit de operibus iniunctis tempore Iubilaei pro consequutione Indulgentiæ, scilicet, qui ieiunauerit tres dies, qui visitauerit tot ecclesias &c. cōsequetur Indulgentiam. An scilicet sit necesse, vt talia opera prærequisita, facta sint in gratia, vel, An prosint pro consequutione Indulgentiæ, etiam quod fiant in peccato?

Responsio. Caiet.

Ad quod respondetur quod licet *Caietanus in opusculo de indulgentiis ad Iuli um. cap. 9. & Nauarrus in comment. de indulgentia. notabili 19. num.7.* videantur sentire, quod dum dicit tenor Bullæ. *Omnibus contritis, vel confessis, hoc, vel illud facientibus, talem indulgentiam concedi,* vt contritio postuletur, non tantum ad ipsam indulgentiam, sed etiam ad opera, quæ præcedere debent. Nihilominus dicendum est cum *D. Thom. quodlibet.2. art. vltim. Palud. in 4. d.20. q.4 ar 3. D. Ant. 1. p. tit.10. cap 3. §.4. & 5. Sylu. verb. Indulgentia. nu.32.* Referens Archidiaconum, quem etiam sequitur *Tabiena,* & alii *Summistæ. Soto. d.21. q.2. art.3. ante secundam conclusionem. Felinus in tract. de indulg. n.28.* qui alios refert. Nempe quòd per se loquendo, & ex vi talis operis, non esse necessarium, vt in statu gratiæ fiat: & eò magis id locum habet, quando opus prærequisitum præcedit indulgentiam, vel omnino, vel ex parte: nam si consumetur opus quando dandus est fructus indulgentiæ, tunc erit necessaria gratia propter fructum, non propter opus. & prætereà id intelligitur iuxta communem formam concedendi indulgentias: nam non est dubium, quin possit summus Pontifex postulare statum gratiæ, etiam quando opus prærequisitum fit, quia potest concedere indulgentiam sub tali conditione pia, prout voluerit, aut expedire censuerit.

Nauarr.

Verior. Sententia. D. Thom. Palud. Antonin. Syluest. Archidiac. Tabiena. Sotus. Felinus.

Sed communiter loquendo, sufficit, quod qui vult consequi

Indulgentiam sit in statu gratiæ in vltimo effectu, scilicet, quando sumpturus est indulgentiam.

Art. VI.

An pœnitens sumendo Indulgentiam teneatur exequi opera pœnalia sibi à confessario alias imposita?

1. Respond. ad hoc quòd in opere pœnali à confessario imposito est cōsiderare duo. Vnū est, quod satisfacit præcepto sibi imposito: Alterum est, quod tale opus factum in gratia meretur etiam gloriam. Et de primo dicimus, quod quādo Indulgentia adæquat, vel superat talia opera satisfactionis, non est necesse ea facere, quia de thesauro ecclesiæ soluit, quod debuit. Ratio est, quia effectus indulgētiæ est remissio pœnæ temporalis, ergo formaliter expellit reatum, seu debitum eius: implicat enim pœnam esse remissam, & adhuc manere debitum eius. Ablato autem debito pœnæ, aufertur etiam debitum satisfaciendi pro illo, vndecunque ortum sit, siue ex diuina lege, siue ex præcepto confessarii: sic tenent *D.Bon.D.Tho.Palud.Dur.Sot.dist.20. Sylu.Angel.verbo Indulgentia. Panormit.& alij canonistæ in c.cum ex eo, de pœn.& remiss.* De secundo verò subiungimus, quod quia opus bonum in gratiam factū, habet, quod meretur gloriam: consultius faciet pœnitens, si iniunctam pœnitentiam compleat, etiā post indulgentiam plenariam consecutam.

Indulgentia quando adæquat, vel superat opera pœnalia & satisfactoria imposita, non est necesse ea facere tunc.

Art. VII.

An peccare cum spe veniæ aggrauet peccatum?

1. Resp. quod hoc potest accidere cōmuniter in trib⁹ temporibus: vel quādo quis vult cōmittere aliquod peccatū simpliciter: vel quando iam audiuit publicatū esse Iubilæum, & ipse ob id peccat peccatum præsentationi obnoxiū, vt virtute Iubilæi liber sit à tali præsentatione: vel deniq;, quia sperat, quod aliquo tēpore detur facultas generalis ipsis cōfessariis etiā preseruatis.

2. Si primo modo fiat, nempe, quod dū peccat, habet propositū cōfitendi, & satisfaciendi: tūc videtur ex vna pte, quod talis spes veniæ aggrauet peccatū, quia qui præsūptionis vitio peccat, magis peccat, quā qui sine eo vitio peccat: sed qui peccat cū spe veniæ, diuinaq; misericordia fret⁹, vitio præsumptionis peccat: ergo magis peccat. Probatur minor ex *S. August. sup. psal. 31. in præfatione*, vbi hanc sententiā pronunciauit: Ne præsumas ad peccandum de misericordia Dei. Nihilominus respondetur negatiuè ex *Nauar. in Man.c.6.n.4.* vbi ait, quod talis circunstātia non est aggrauans, sed minuens, quia peius esset, si sine spe, & proposito pœnitendi peccatū fuisset aggressus. Quod confirmatur ex *D.Tho. qui in 2.2.q.21. ar.2. ad 3. arg.* ita scribit. Ad tertiū dicendū, ꝙ peccare cū proposito

perse-

perseuerādi in peccato sub spe veniæ, ad pſūptionē ptinet,& hoc non diminuit,sed auget peccatū: peccare aūt sub spe veniç quādoq; pcipiēdæ, cū ꝓposito abstinēdi à peccato,& pœnitēdi de peccato:hoc non est prçsumptionis, sed hoc peccatū diminuit, quia per hoc videtur habere voluntatē minus firmatā ad peccandum. Quam sententiā imitatus *Caiet.ibid.* dicit: In responsione verò ad tertiū aduerte hic vulgarē errorē putantiū,quod peccans sub prçtextu,quod post confitebitur,& faciet pœnitentiam, peius faciat.

Habes n. hinc,quod diminuit, non aggrauat peccatū, est n. voluntatis transitoriæ &non pertinacis in malo. Et cōfirmatur per id,quod habet *Magister sent. in 2. dist.22.*§.ex quo animaduerti pōt. Bis enim in eo §.siue capite repetit,Adamum, minus, quàm Euā peccasse, quia de pœnitentia, & misericordia Dei cogitauit. Eua aūt mente,ac volūtate magis improba, & maiori libidine deliquit,(vt sentiunt Theologi)nullaque suscepta cogitatione pœnitentiæ ac veniæ est in culpam prolapsa.Sic ergo statuitur,quod peccare cum tali spe veniæ, confitendi sc.& satisfaciendi, sit circunstantia non aggrauans, sed minuens peccatum. Et ad dictū *D. August.* respondetur, quod illa præsumptio damnatur,quæ necessitatem pœnitentiæ ad veniā, & meritorum ad salutem consequendam aspernatur. De qua *D. Tho.in 2.2.q.21* differit,qui *in art.1. & 4.* in hoc huius criminis verā speciem positā esse ait, cū aliquis sperat,se veniā obtinere sine pœnitentia, vel gloriā sine meritis. Hæc autem præsumptio est propriè species peccati in spiritum sanctū,quia sc.per eiusmodi præsumptionem tollitur,vel cōtemnitur adiutorium spiritus sancti, per quod homo reuocatur à peccato. *Sic.D.Tho.* Hæc aūt præsumptio nō conuenit ei,de quo differitur, quia talis peccans, animo concipit, post suum delictum eiusdem delicti pœnitentiam. Et propterea,qui sic peccat nō plus peccat,quā qui sine illa spe veniç promerēdç peccaret,imò minus: nā peccans de sperādo de misericordia Dei,multò magis peccat, nulla spe veniæ cōcepta, & cōsequēter ꝓpinquior est maiori malitiæ,& ita peior est,eo,qui est remotior ab illa.Deinde circūstantia illa spei promerēdæ veniā,videtur aliqua ex ṗte tēperare malitiā peccātis,quia circūstantiā finis boni,licet nō excuset peccatū à toto,excusat tñ à tāto, *arg. c. non est putāda.1.q 1.* Et licet ea, quæ allegata sūt,& alia,quç possūt allegari in cōtrarium,probēt,nō esse peccandum cum spe veniæ:nō tñ probant,magis peccare, qui peccat illa spe,quā absque illa:dummodo vterque sciat se peccare.

3. Si secūdo modo fiat, vt puta, quia sciuit,promulgatū esse Iubilæū plenissimū,&propterea data opera cōmmisit aliquod peccatū

reseruatum, cum spe absolutionis futuræ in tempore Iubilæi, absque onere de se præsentando tunc, si simpliciter assumeret Iubilæum, vt haberet occasionem liberius peccandi, vel acciperet Bullam cruciatæ (loquor de illis qui eam ad hunc effectum accipere possunt, quia Regulares ad id non habent facultatem, vt dicemus *infr. art.* 14.) ad eundem effectum, nempe liberius peccandi, esset abusus Indulgentiæ, & Bullæ, & nihil ei valeret.

4. Si verò peccat cum spe veniæ & cum confidentia obtinendi absolutionem tali tempore: tunc ei valet, quia indulgentia, & facultas absoluendi, quæ datur in Iubilæis, extenditur non solum ad præterita, verum & ad futura peccata. Vide *Nau. consi.* 10. *nu.* 2. *de priuileg.* quia cōcessio est generalis, & eius verba includunt peccantes post eam, & peccantes antea: & quia est beneficiū Principis, cum magno gaudio ad magnam lætitiam concessum, vt tenor indictionis habet, & ita latè, & alacriter interpretandum *l. beneficium. ff de const. Princ.* Et quia est concessio de proprio motu, & cum plenitudine potestatis.

Si verò tertio modo fiat: idem videtur dicendum, quod de secundo modo dictum est, nisi Prælatus aliter specificauerit quia tunc standum esset concessioni factæ iuxta verba formalia ipsius.

Art. VIII.

An liceat pœnitenti manifestare personam complicis in confessione.

1. Respondeo ꝙ hæc quæstio & difficultas, pro vtraque parte habet suos fautores. Pro parte affirmatiua habet fautores multos Doctores antiquos, vnde videtur, inter illos fuisse communis. Pro parte verò negatiua, etiam suos defensores habet, nēpe *Caiet. Medin. & Nau. in summa. c.* 7. *n.* 2. vbi latè de hoc. *Canus* verò, & *Sotus* mediant.

Pro dilucidatione verò tantæ difficultatis dico plura.

2. Primo, quando pœnitēs habet alium legitimum confessorē vel potest illum adire, vel potest confessio differri: nullatenus licet circunstantiam complicis in peccato, alias necessario confitēdam reuelare confessario peruēturo statim ad notitiam complicis, cum iactura eius existimationis apud confessarium: quia solum in arcto necessitatis casu, vbi aliter fieri non potest, venit intelligenda quæstio. — *Nō licet manifestare personā complicis in confessione, quando confessarius peruenturus est in cognitionem illius.*

3. Secundo dico, quod reuelatio complicis in peccato in cōfessione fieri potest, si aliter non potest pœnitens confiteri speciem sui peccati, quando talis reuelatio creditur pro futura, & non obfutura complici. Hoc elicitur ex *Nau. vbi sup. n.* 7. vbi subiungit de hoc rationem: quia inquit, — *Si aliter nō po est explicari circunstantia peccati, pōt aliquando manifestari.* — *Nauarrus*

inquit, reuelatio criminis potest fieri profutura personæ, & non obscura, si præcesserit correctio, id est monitio: vel si nulla alia subsit species correctionis criminosi: & patet, quia ista iactura est parua, & aliunde compensatur, dum ad eius profectum animæ detegitur, & personæ non obfuturæ, sed perpetuo occultaturæ peccatum illud.

Si nullum sequatur incommodũ nisi detrimentum aliquod famæ apud confessarium poterit illam explicare.

4. TERTIO dico, quando ex tali reuelatione, complici nihil aliud incommodi sequitur, quam quod apud se solum confessarius non tantam opinionem bonam complicis concipiet, sed tamen non obsit aliter confessarius complici, poterit illam explicare. Hoc videtur elici ex *Nauarro vbi supra num. 4. & 5.* vbi etsi videatur illã negare verbis, in exemplis tamen positis videtur illam tenere cum *Soto in 4. &* *Corduba in Tract. de casibus conscientia q.* 1. Et probatur, quia in hoc casu talem circumstãtiam complicis prodere apud confessarium non obfuturam fit, non est proprie infamare complicem; quia cum infamia: secundum eius diffinitionem, sit communis opinio sinistra de aliquo, diuulgata apud multos, hæc reuelatio, quæ vni tantum fit, id est, confessario cœlaturo, non est proprie infamia. Quod si aliqualis iactura famæ est, illa modica est, & quam tenetur complex pati propter commodum salutis animæ proximis: maxime quia cum complex consenserit cooperando in peccatum suum, & alterius, vt in copula carnali: ex culpa sua se posuit in tali statu, vt (si consors sibi in culpa non posset eam aliter confiteri) cum iactura illius eam explicaret: quia bene nouerat, istum consortem sibi in peccatum, confitendo illã circumstantiã specificam, suæ conscientiæ esse prospecturum: & præterea confitens facit quod debet, nempe confitendo integre peccata sua, absque eo, quod intendat iacturam famæ complicis.

Nauar.

Sotus.

Corduba.

Si aliquod notabile damnum imminet complici non potest manifestari.

5. QVARTO dico, quando ex reuelatione complicis in confessione, non tantum paruæ existimationis iacturam patietur apud cõfessarium: sed quod maius est, ex tali reuelatione aliquod notabile damnum probabiliter creditur, quod imminet complici apud confessarium, vel quia cõfessarius reuelaturus esse creditur illam circunstantiam extra confessionem: vel quod vlciscetur se de complice: vel cõtra eum in futurũ male loquetur in præiudicium famæ, & reputationis, vt puta, non dando ei suffragiũ & votum in electionibus: vel si cõfessarius ille est superior, timetur, quod amouebit illum de loco illo: vel priuabit aliquo officio: tunc, neque in vita, neque in morte licitè potest pœnitens hãc circunstantiam complicis in cõfessione prodere. Ratio est, quia infamare aliquem iniustè, & re-

uelare aliena peccata ea ignoranti, est peccatum lege diuina cautum:& lex præcipiens, vt cõfessio sacramentalis sit integra, est lex diuina positiua à Christo Domino Nostro instituta, vt *in gloss.summæ de pœnit.dist.5.* Et regula generalis est, quod quando duę leges contrariæ in aliquo casu concurrunt, in quo alterius obseruatio est omittenda: tunc temporis illa, quæ maior est, minori debet anteferri, & hæc illi cedere. *arg.in c.Iulianus.& c.si dominus.11.q.3.& c.sicut,adiuncta glo. verbo.necessitate.dist.1.de consecrat.*

6. Hinc pœnitens nullo pacto debet nominare personam, cum qua peccauit, sed neque eam sic describere, vt confessarius possit in eius cognitionem deuenire; quoniam supradicta lex naturalis diuina hoc prohibet. Imo si confessarius præuidet, pœnitentem velle nominare personam delicti cõsortem, debet ei statim occurrere, ipsumque admonere, ne illam nominet, ne ipse confessarius pariter peccet, infamiæ peccato consentiendo, vt ait *noster Seraphicus Doctor in 4.dist.21.ar.1.q.3.*& facit *c.notum.2.q.1.& c.1. de offic.deleg.*

Confessarius præuidens pœnitẽtem velle nominare complicem, debet ei occurrere,& impedire.

S. Bonau.

7. Vnde licet quamplurimi *antiqui Doctores* teneant *in 4. dist.16.* quod quando circunstantia necessariò confitenda, non potest manifestare absque reuelatione tertiæ personæ: quod tunc potest licitè illam reuelare. Opposita nihilominus sententia est verior, quam tenet *Innoc.in c.omnis vtriusque sexus.de pœnit.& rem iss.& Hostiens.ibid.* quos sequitur *Nau.in Man. vbi sup.n.3.& in c.sacerdos.n.95.& 96. de pœn.dist. 6.* nẽpe ꝙ potius debet circunstãtiam tacere, quam proximum diffamare, quando alterum de duobus fieri oportet Exemplum à *Nauarro* adductum est de eo qui commisit incestum cũ propria matre, vel filia, vel extitit mediator, vt ab illa cõmitteretur: sed quia pœnitens, vel mater, vel filia confessario sunt noti, non potest cognationis gradũ exprimere absque mulieris infamia: in hoc casu tenetur circunstantiam tacere, & eam non infamare. Vide *Nau.vbi sup.* sed pondera *numerum 6.7.&* 8.

Verior sententia.

Innoc. Hostiens. Nauar.

Art. IX.

An liceat confessario interrogare de complice in confessione.

1. Articul. iste videtur quòd pertineat ad sectionem secundam, in qua de pertinentibus ad confessariũ tractatur: consulto tamen in hunc reposuimus locum propter affinitatem, quam habet cum præcedenti articulo, in quo cum dixerimus de pœnitente ex se ipso propalante, vel propalare volente complicem: hic de cõfessario ipso quęrimus, an scli. possit interrogare pœnitentem de complice.

Respon

Respondetur igitur ad quæsitum cum distinctione, nam confessarius vel est subditus, vel Prelatus: si subditus, debet omninò cauere à tali interrogatione: nam si obuiare tenetur, & impedire quando percipit, quod pœnités vult explicare, & propalare complicem, vt dictum est *in præced. ar.* multò magis abstinere debet ipse à tali interrogatione. Si vero est Prelatus, aliquib. visum est, quod possit interrogare de complice ad hoc, vt remedium adhibeat, vel pœnitenti, vel complici: nihilominus & ipse quoque à tali interrogatione omninò abstinere debet, & remittat omnia iudicio Dei. Ratio est, quia vt plurimum, qui superioribus confitentur sunt iuuenes, qui recēter sunt professi: quos licet superior interroget, tanquam pater, & vt prodesse possit: nihilominus quælibet interrogatio in confessione talibus facta, apud ipsos est ad instar præcepti, & propterea videtur quod superior velit eos cogere: ex quo postea multa mala proueniunt, quę consultius est truncare, non interrogando de complice.

Et præterea, quia aliquando tales iuuenes de hoc conqueruntur apud superiores maiores: & cum superior confessarius aliud non possit respondere, nisi (functus sum officio meo) sæpè remanet sub iugo, & punitur, tāquam quod per vim voluerit à pœnitente scire de complice.

Et denique, si peccatum commissum non nisi in confessione sit manifestum: signum est, quod Deus vult, vt illud sic permaneat occultatum: non ergo curare debet, & curiosus esse superior confessarius de complice: sed pœnitentem moneat de obligatione, quam habet, vt talem conuersationem fugiat: & alia huiusmodi remedia adhibeat prout qualitas peccati requirit, absque eo, quod de complice interroget.

2. Sed quid, si nihilominus confessarius cogat pœnitentem, vt complicem reuelet, alias abiturū in absolutum, eo quod non possit, nisi reuelet, eum absoluere? Ad hoc respondet *Medin. in sua instruct. confess.* quod talis necessario est denunciandus, quia hæresis est affirmare, quod quis teneatur eam circunstantiam confiteri, ex qua tertia persona venit infamata. Quæ opinio nimis dura videtur *Ludouico Lopez in sua instruct. cōfess. cons. 1. c. 30. & Pet. de Nau. lib. 2. de restit. c. 2. n. 283.* nam licet sit hæresis dicere, non esse illicitum infamare proximum: nihilominus controuertitur inter Doctores, an hoc, quod dictum est, sit infamare proximum.

Vnde licet opinio prędicta, nēpe quod liceat in cōfessione propalare complicem, speculatiue sit falsa, & practice eum teneam pro scandalosa, & aurium piarū offēsiua: nihilominus, nō teneo eā pro hæretica: & ideo licet toleretur, vt in scholis disputetur:

non

non toleratur tamen, vt in confessione practicetur: cum declarare complicem non sit medium efficax, vt peccator emendetur, vt bene docet *Bannes. 2. 2. q. 33. art. 7.*

ART. X.

An Regularis casu reseruato innodatus in sua Prouincia, si pergit in aliam, possit à Prouinciali illius Prouinciæ absolui?

1. RESpondeo affirmatiuè secundum *cõstitutionem Eugenianam*, & secundum *ius commune* cui standum est. Idem quoque concessit *Gregor. XI.* Magistro generali, & singulis Prioribus Prouincialibus, & localibus, ac locis sibi commissis, fratribus eiusdem ordinis ibidem constitutis, nec non & fratribus aliis eiusdem ordinis interdum ad eos declinantibus vndecunque, absolutione, & dispensatione indigentibus, absolutionis, & dispensationis beneficium vt possint impartiri. Sic fratribus ordinis Prædicatorum. Idem quoque concessit fratribus Minoribus *Cle. 4.* sc. vt Generalis, & singuli Prouinciales Ministri, & eorum Vicarii, ac etiam Custodes, in Prouinciis, & custodiis sibi commissis, prædictis fratribus ibidem constitutis: nec non fratribus aliis eiusdem ordinis, interdum ad eos declinantibus vndecunque, absolutione, & dispensatione indigentibus &c. absolutionis, & dispensationis beneficium valeant impartiri. *Comp. priuileg. titul. absolutio ordinaria quoad fratres. §. 7.*

2. Et eò magis id poterunt, quia modo in omnibus Prouinciis sũt iidem casus reseruati, illi scil. qui positi sunt *in Decreto Cle. 8.* de quo *in principio huius tractatus.* Quod si acciderit, in illa alia Prouincia aliquẽ alium casum esse reseruatũ præter illos, qui in *Decreto* positi sunt, talis Religiosus hospes tenetur etiam ad illum casum reseruatum, quia tenetur se cõformare regioni & Prouinciæ, in qua reperitur.

3. Et quod Religiosi itinerantes id possint, patet, quia tales gaudent priuilegio eorum, qui vagãtur, de quibus dicit *Naua. in c. placuit n. 79.* quod in eis manet integrum, illud ius, quod ille putat diuinũ, sc. vt possint eligere quẽ voluerint confessarium, quia ecclesiæ determinatio, quæ est per domicilia, in eis locum nõ habet Vel dicatur cum *Palud. in 4. d. 17. q. 3. Ant. 3. p. tit. 17. c. 4. & Caiet. verbo absolutio*, quod tales girouagi nullum habent proprium sacerdotem, & ideo habent facultatẽ eligendi quem maluerint sacerdotem confessarium. Vel dicatur cum *Suarez*, quod ibi habẽt proprium sacerdotem, vbi vagantur, & in huiusmodi hominibus actualis habitatio succedit loco domicilii, quandoquidem aliud

non

videtur de Religiosis itinerantibus, qui si in Prouincia illa, ad quam peregrinati sunt, inuenerint aliquem casum reseruatum, qui in sua non est talis, ad illum etiam tenentur, sicut & Religiosi illiusmet Prouinciæ, vt dictum est.

Art. XI.

An Religiosi itinerantes possint se simul confiteri?

1. RESP. quod hic possumus inquirere, vel de itinerantibus fratribus dum sunt in loco, vel dum sunt in via extra locum, seu Monasterium. Et de sacerdotibus pariter distinguendum est, sunt enim in triplici differentia, quidam sunt, qui nunquam fuerunt admissi à Proinciali ad audiendas confessiones: quidam, qui fuerunt aliquãdo admissi, sed modo non sunt de putati : quidam vero qui de facto sunt deputati. Et de peccatis itidem distinguendum est: nam vel sunt venialia, vel mortalia simplicia, vel mortalia cum reseruatione adiuncta: nunc verò dico plura.

Sacerdotes Regulares sunt in triplici differentia.

2. PRIMVM, si peccata sunt venialia, quilibet sacerdos potest ea vbique absoluere, siue in Monasterio, siue extra: nam cum iure diuino ea confiteri non teneamur: vnusquisque sacerdos potest ea absoluere, si à pœnitente eligatur vt dictum est *supra in art. 4. huius sectionis.*

Peccata sũt in triplici differentia.

SI VERO peccata sunt mortalia: tunc ille sacerdos, qui nunquam fuit admissus, nullo pacto potest ea absoluere, quia licet in susceptione ordinis collata ei fuerit potestas absoluendi in habitu, non tamen habet eam modo in actu.

SI VERO ille sacerdos fuit aliquando admissus, sed modo non est de facto deputatus, tunc multis videtur, quod non possit ea absoluere. Nihilominus praxis est in contrarium, & Prælati hoc sciunt, nec prohibent, sed tolerãt. Imo statuta nostræ religionis id concedunt expresse, scilicet, vt itinerantes simul confiteantur.

SI VERO sacerdos est deputatus, & in conuentu audit iam confessiones, tum talis potest vbilibet audire huius pœnitentis confessiones, & absoluere, sicut poterat in conuentu. Sic habet *Sotus in 4. dist. 18. q 4. ar. 3* cuius verba sunt ista. Religiosus, qui facultatem habet sui Prælati audiendi Religiosorum confessiones, quemcunque subditum sui conuentus potest vbicunque terrarum absoluere, perinde ac Prior ipse, præterquam in casibus reseruatis.

Sotus.

Et ego addo, quod quia in nostra Religione statutum est, vt confessarii deputati, etiam à reseruatis absoluant, cum onere se præsentandi, quòd poterunt etiã à reseruatis absoluere, dummo-

dummodo pœnitentes acceptent obligationem se præsentandi.

ART. XII.

An pœnitens habita opportunitate Prouincialis, aut Generalis non se repræsentans, peccet? & an teneatur denuo se præsentare?

Promittēs se præsentaturum, dum id nō facit, semper tenetur

1. RESP. quod tenetur statim se præsentare sub pœna peccati mortalis, dummodo fiat sine suæ famę detrimento: Quod si non se repræsentat, habita opportunitate, aliqui volunt dicere quod pœnitens solum peccat mortaliter, sed quod non tenetur amplius se præsentare: & conantur hoc probare ex *Nau. qui in Manuali.c.26.n.12.* sic ait. *Si superior absens inferiori facultatem dederit, vt à casibus sibi reseruatis absoluat sub eo modo, vt iterum illi confiteatur, quando præsens fuerit: confessarius tenetur illum modum pœnitenti declarare: & si eum non acceptauerit, non debet eum audire, si ante confessionem id sciuit: si tamen consenserit absolutioni, adeo valet absolutio, quod quamuis postea pœnitens superiori non confiteatur, valere illa non desinat: peccatum tamen mortale nouum committet.* Hæc Nauuarrus.

Nauar.

Ex quibus verbis eliciunt aliqui, quod commisso nouo peccato, ad nihil aliud postea teneantur, qui se non præsentant. Sed profectò hallucinantur: nam præsentatio est veluti debitum contractum, quod quousq; non soluitur, semper remanet obligatio illud soluendi.

Est etiam veluti obligatio, quā quis habet de voto obedientiæ, paupertatis, & castitatis, in quibus, si casus aduenerit, quod quis transgrediatur aliquod illorum mortaliter: licet postea confiteatur de illo peccato, & de transgressione facta mortaliter: remanet tamen adhuc obligatio seruandi votum promissum propter debitum in professione contractum.

Quod disertis verbis docet *idem Nauarrus in tom. 1. consilior. de voto, & voti redemptione. consil. 34.* vbi sic concludit. *Absolutio fractionis voti differt ab absolutione voti, ita quod votum perpetuum semper obligat licet vouens à peccato fractionis voti absoluatur, vt ait S. Antoninus: vnde quando quis non adimplet professionem factam de se præsentando, frangit quidem debitum illud, non tamen exoneratur à debito semel contracto.* Sic Nauar. Clarius id habet *Sotus in 4. dist. 18. quæst. 2. articul. 5.* in his verbis.

Nauarrus.

Sotus.

Tunc inferior absoluit quidem directè à peccatis non reseruatis, consecutiue tamen à reseruatis: dummodo pœnitens firmum habeat propositum recurrendi ad superiorem: nam dum est in mora recurrendi, puta, habita opportunitate, absolutionem non procurans, semper manet in culpa. Sic Sotus. In quibus verbis notanda sunt illa

vltima (*semper manet in culpa*:) nam non tollitur obligatio, quousque se non præsentat, licet pluries talem obligationem frangat.

Quod optimè etiam perpendit *noster pater Politius super caput 7. Regulæ num.31.* dicens, quod hæc præsentatio est ex sacramentali confessione dependens, & pars quædam eius ad satisfactionem pertinens: solutio scilicet debiti, quo se pœnitens ligauit, vt à reseruatis absolueretur. *Et ibidem n. 33.* ait. Nouum peccatum committit, qui promisit se repræsentare, & non se repræsentauit, & in eodem semper est, dum scilicet, quod promisit, implere non vult.

Politius,

Sicut qui confitendo, aliquorum oblitus peccatorum, ea, cũ memoriæ occurrerint, licet fuerit absolutus, semper confiteri tenetur: & nouo peccato ligabitur, si ea confiteri noluerit, eoq; erit astrictus, donec oblita confiteatur.

Quod ex *Soto* nos annotauimus *supra nu 30.* pœnitentem toties peccare mortaliter, quoties habita opportunitate, superiori denuò non confitetur reseruata, quæ cum hac ligatura fuerunt ab inferiori soluta; & à pœnitente acceptata. *Hucusq; Politius.*

Suarez.

Suarez, quoque in 4. to. disp. 30. sect. 5. num. 28. ait. Quando in aliqua Religione per statutum conceditur hæc facultas cum prædicto onere, ex vi illius resultat obligatio sub mortali culpa comparendi coràm Superiore: etiam si nec Statuta talis Religionis soleant obligare in conscientia, neque in tali Statuto sint specialia verba præceptiua, præter illa, quæ declarant modum reseruationis, & facultatis.

Nam illud statutum, non tam præcipit, quam facit, seu indulget tali modo, supposita tali reseruatione, quam non omninò tollit, sed moderatur, & quo ad hoc est efficax tale Statutum: quia procedit ex voluntate, & ex potestate, vt ostensum est: posito autem illo effectu, ex natura rei, seu ex ipsa institutione sacramẽti sequitur alia obligatio, quæ grauis est ratione materiæ, vt rectè supra probatum est. *Sic Suarez.*

3. IDEM quoque censeo de confessariis deputatis, qui rationabili causa ducti, suscipiunt super se obligationem, & onus se præsentandi: scilicet, quod debent id facere, quam primum se illis offert copia Superioris: nisi ratione sufficiente ducti, aliud expedire pœnitenti iudicauerint: nam potest dari casus, in quo si tunc confessarius coram Superiore se repræsentat, Superior veniet in cognitionem pœnitentis: & propterea melius est, vt in opportuniorem occasionem præsentatio differatur.

Confessarii qui onus suscipiunt se præsentandi pro pœnitentibus, debent id facere quam primum possunt.

Sed ordinariè loquendo, tenetur statim se præsentare, si habet copiam Superioris, quia idē onus ac pœnitens habet, dum super se illud suscepit.

Dubium.

4. Quæres: quando pœnitens Superiori tenetur se præsentare, & in confessione paratum se ostendit ad id faciendum: postea, verecundia ductus, vult id facere per interpositam personam: An talis persona interposita possit esse quælibet indifferenter: an vero necesse est, vt sit confessarius.

Resp.

Respondeo, quod circa hoc, distinctione opus est: nam aliud est impetrare facultatem à Superiore ad concedendam suam auctoritatem alicui: aliud verò est se præsentare pro onere contracto, & acceptato in confessione: circa impetrationem facultatis, potest vti quacunque persona etiam quod non sit suus confessor. At circa præsentationem, necesse est, vt fiat per ipsummet pœnitentem, vel per confessarium, qui suam confessionem audiuit: Tum quia *in Decreto Clem. 8.* id insinuatur, dum dicit. Quando confessarius in primis iudicauerit: Tum etiam quia ob facultatem, quam in *eodem Decreto* Sūmus Pontifex concedit, potest Superior tractare cum confessario de pœnitentia iniungenda: & propterea opus est scire qualitatem peccati, speciem, recidiuationem, &c quæ omnia nemo potest, neque debet, præter confessarium pertractare.

Art. XIII.

An liceat Regularibus indifferenter se confiteri extra suum Ordinem?

Pœnitentiarii Papæ super omnes fideles, etiam Regulares, potestatem habent in foro conscientiæ. Regulari non licet se confiteri indifferenter extra suum ordinem, absque licentia sui Superioris.

1. Resp. quod exceptis pœnitentiariis Sanctissimi D. N. Papæ qui habent plenariam potestatem audiendi confessionem omnium ad se recurrentiū, etiam Religiosorum, cuiuscunq; Ordinis, de reliquis sacerdotibus tam sæcularibus, quam Regularibus cuiuscunque ordinis hoc certum est, Regulares confiteri non posse: cùm enim Regulares sui iuris non sint, non habent ad id facultatem, cùm non solum non faueat illis Prælatorum suorum licentia: imò è contra: Prælati semper reclament, & cōtradicant. Vnde stante tali prohibitione, nullus Regulariū poterit extra suum Ordinem confiteri, eritque nulla confessio, & absolutio attentata.

2. Hæc autem Superiorum prohibitio semper extitit in Ordine, satisque ex vsu, & antiqua consuetudine comprobatur, quæ etiam vim legis in hoc habet. Et de hoc insuper habetur *statutū Clem. 4.* quo inhibetur vniuersis ecclesiarum Prælatis, & quibuscūque aliis, ne confessiones fratrū Minorum præsumant, eorum inuitis Prælatis, audire, vt habetur in Clem. 4.

Com.

Compend. priuileg.

Compendio priuilegiorum.verbo Confessio.n.1.& Bonifacius octauus sic habet. *Inhibemus vniuersis fratribus vestri Ordinis, ne aliquis eorum, nisi in necessitatis articulo, aliis, quàm Prælatis suis peccata sua confiteri præsumat, vel aliis sacerdotibus eiusdem Ordinis, secundum Regulæ, & ipsius Ordinis statuta* Hæc ibi.

Hugo. Pisanus.

Hoc autem adeò verum esse putat *Hugo, & Pisanus super Regulã c.7.* vt asserant, etiam ex vi Regulæ prohibitum esse Ministris, posse facere facultatem fratribus vt extra Ordinem valeant confiteri de casibus ipsis Ministris reseruatis, etenim Regula peccantes fratres non ad alios, quam ad Ministros Ordinis mittit, & ipsis Ordinis Ministris, qui curã animarum fratrum suorum habent, modum præscribit, vt in casibus reseruatis non assignent extraneos ipsis fratribus confessarios sæculares, scilicet presbyteros, vel alios Religiosos, sed tantum huius Ordinis sacerdotes: ait enim Regula. *Ipsi vero Ministri, si presbyteri non sint, per alios sacerdotes Ordinis pœnitentiam iniungi faciant.* In mortis autem articulo, deficientibus sacerdotibus Ordinis nostri, poterunt fratres, etiam absque licentia Prælatorum, aliis sacerdotibus confiteri, & absolui sine obligatione, & debito reconfitendi peccata Ministris, vt est *communis opinio doctorũ in 4.dist.17.* & de hoc latè potest videri *Nauar. in cap. 1. de pœnit. dist. 6. num. 73.* cum quo concordat *Corduba super Reg. cap 7. quæstio. secunda.*

Nau. Corduba.

SOLVM PRAEDICATORES nostri Ordinis, & etiam alii fratres quando sunt extra Monasterium, & copiam sacerdotis Ordinis nostri habere non possunt, quia sc. non habẽt socium sacerdotem, & confessarium, possunt confiteri peccata sua alteri sacerdoti alterius Ordinis, vel etiam presbytero sæculari, dummodo fiat sine fraude, & dicant suo Pręlato. Sic ex concessione *Leonis X.* habetur *in Comp. priuileg. tit. Absolutio ordinaria quoad fratres. §.19.*

Prædicatores in casu necessitatis possunt confiteri extra suum ordinem.

Leo. X. Comp. priu.

Circa quam concessionem animaduerto, quod quia *ex Concilio Tridentino* in mortis articulo nulla est reseruatio casuum: hinc in tali casu dicimus, quod si ægrotus conualescat, non tenetur amplius ad reconfitendum peccata reseruata, nisi habeant excõmunicationem: & tunc solùm sufficit recurrere pro censura, vt supra pluries dictum est: at extra talem articulum seruãda est forma concessionis.

Con. Trid.

Deinde pondero, quod *Pater Politius super Reg. c.7. nu. 44.* conatur infringere talem concessionem *Leonis X.* ac si esset contra Regulam, & nos Minores Capuccini per nostra Statuta renunciauimus omnibus priuilegiis relaxantib. Regulam, vnum de quibus est hoc præsens, de quo agimus.

5. Oppositum nihilominus est verum, nempe quod talis concessio, non solum non est contra

Regulam, imò & iuxta Regulam, nam prouidet fratribus copiam sacerdotis quando ex nostro ordine nõ possunt haberi, quomodo munda conscientia ad altare accedere valeant. Id quod ipsemet *Pater Politus* postea animaduertit dicens *inf n.46.* his verbis. Sed esto, inquit, quod non sit præceptum Regulæ: negari tamẽ non potest, secundum morem Regulæ esse, vt extra Ordinem fratres nullatenus confiteantur, nisi in necessitatis articulo. Et *in nu.47.* declarans necessitatis articulum, ait. Neque hic necessitatis articulus sumendus est tãtum pro articulo, seu periculo mortis, sed pro quacunque alia necessitate ad id iuste cogente: quæ esse poterit, si necessariò ad euitandum manifestum scandalum debeat sacerdos celebrare, & confessarium nostri Ordinis, cui cõfiteatur, non habet: vel si in terris infidelium reperiatur, vbi nostri Ordinis sacerdos non sit: in tali enim necessitate possunt ministri dispensare, & tacitè intelligitur dispensatum, & facta facultas, *quia nec Regulæ menti aduertatur, in casu necessitatis dispensare.* & *in num. 48.* subdit.

6. Prædicta tamen intelligas semper pro culpis, seu absoluendis peccatis, non de censuris: nam de his nec ex Regula, nec ex aliqua Papali constitutione videtur prohibitum Ministris, posse committere alicui extra Ordinem potestatem absoluendi, vel dispensandi, vt iudicauerint expedire: vnde quando sic eis videbitur, poterunt prædictã facultatem à censuris absoluendi etiam extra Ordinem committere. *Sic Politus.* & annotauit etiam *Corduba vbi sup. in q.3. puncto.1.* Caueant tamen Superiores, ne sint faciles in concedenda tali facultate, nisi in maxima necessitate.

ART. XIV.

An regulares possint accipere Bullam Cruciatæ, & per eam absolui à reseruatis?

1. RESP. quod *Rodriquez in to. quæstionum Regularium. q. 21. ar. 10.* tenet, quod fratres Mẽdicãtes possunt accipere Bullam Cruciatæ, cum licentia tamen Superiorum: & quod Prælati Regulares talem licentiam prò re tã sancta facilè dare debent. Et addit, quod fratres minores, quibus ex Regula prohibitum est ad pecuniam recurrere absque præsente, vel imminente necessitate; possunt illam pecuniam cum licentia Prælatorum procurare pro huiusmodi Bullæ receptione, seruatis tamen reliquis modificationibus Summorum Põtificum iuxta eorum professionem. Et subdit, licet *Collector in Compendio Priuileg. verbo. Cruciata. §.5.* dicat, quod hæc Bullæ acceptio Regulares posse accipere Bullã Cruciatæ aliqui tenent. Rodriquez Collector

ptio

ptio non sit causa necessaria, vt possit perinde ad pecuniam recurri, cum totum, quod in ea cōcedatur, in nostris priuilegiis habeatur. attamen *Corduba in expositione nostræ Regulæ. c. 4. q. 7.* tenet cōtrarium, dicens, quod imò ista sit sufficiens necessitas, vt Prælati possint talem licentiam dare, cum sit negotium tantæ pietatis. Quib. addo *(ait Rodriquez)* quod licet possint per virtutem priuilegiorum suas animas liberare: sanctum tamen est pluribus aliis viis id attentare. *Hæc ille.*

Corduba.

2. Nihilominus sententia *Collectoris* & verior est, & omnino complectenda; non enim licet fratribus Minoribus pro talis Bullæ acceptione ad pecuniam recurrere, cum non sit necessaria: nam quantum ad indulgentias, iam nobis multis aliis viis conceduntur: & quantum ad absolutionem à casibus reseruatis, etiam remedia plura sunt nobis data.

Verior sententia Collectoris.

Posset bene opinio *Rodriquez*, & *Cordubæ* in cæteris Mendicantibus saluari, habent enim pecuniam in communi, & quam plures eorum ad vsum particularem: de quorum numero si erant *Rodriquez*, & *Corduba*, vel etiam ad id socios habebant, poterant etiam ad hoc pecunias dare.

3. AT NOS *Capuccini*, qui per Dei misericordiam ad literam obseruamus Regulam, & iuxta mentem *Seraphici Patris Nostri Francisci*, nullo pacto possumus pro talis Bullæ acceptione ad pecuniam recurrere: eò magis, quia id à pluribus Summis Pontificibus vetitum sit.

Capuccini obseruant Regulam iuxta literam.

4. *Leo decimus* prohibuit, & declarauit, quod nullus fratrum minorum Regularis obseruantiæ possit accipere Bullas Cruciatæ, seu alias Indulgentias generales concessas, aut concedendas vt possit vti gratiis ibi contentis, vtpote contra regularia statuta Ordinis, confiteri quibuscunque sacerdotibus, & absolui à casibus reseruatis.

Et hoc prohibuit sub pœna excommunicationis latę sententiæ, ne id faciant contra obedientiam Ordinis, & absque speciali licentia suorum Superiorum.

Innocentius Octauus idem prohibuit, & quod quæcunque alia absolutio, quoad fratres irrita sit, & inanis. Vide *comp. priuileg. verbo. Cruciata.* §. *16. & 21.*

Pius Quintus in quadam constitutione edita die 21, Iulij. 1571. Pontificatus sui anno 6. quæ incipit. Romani Pontificis circumspecta benignitas, prohibet fratribus Ordinis Prædicatorum, ne possint eligere confessorem, & absolui à reseruatis virtute Bullæ Cruciatæ sine licentia suorum superiorum.

Quam constitutionem refert *Passarellus in compilatione priuilegiorum Sancti Francisci de Paula fol. 127.*

Omnes

Omnes prædicti Pontifices prohibent, ne ullus Fratrum Mendicantium Bullam cruciatæ accipiant, absque licentia suorum Prælatorum. Sed est *constitutio Clem.8.* quæ absolute id prohibet, facta ad instantiam Procuratoris Generalis Carmelitarum: qui cùm supplicasset ad sanctitatem suam, vt remedium adhiberet Fratribus suæ Religionis, qui vt absolui possent ab omnibus reseruatis & non reseruatis, accipiebant Bullam cruciatæ; Pontifex autem respondit *ut infra*, non solum pro ipsis Carmelitis, verum & pro omnibus Regularibus.

CLEMENS PAPA OCTAVVS

Ad perpetuam rei memoriam.

5. R*omani Pontificis.&c.* Exponi *nuper fecit dilectus filius Procurator Generalis Ordinis Fratrum Sanctæ MARIÆ de monte Carmelo, quod cum in Bulla cruciata Sanctæ, & aliis Priuilegiis, quæ à Sede Apostolica concedi solent, detur facultas eligendi confessorem idoneum ab Ordinario approbatum, qui poßit Christi fideles absoluere à casibus ordinario reseruatis, & à quibusdam etiam, quæ dictæ sedi reseruata sunt: Religiosi dicti Ordinis seu eorum nonnulli, etiam iis facultatibus vti præsumunt: & illarum prætextu eligunt confessorem aliquando, præter eos, qui à suis Prælatis eorum confeßionibus deputati sunt: quod aliquando in speciale eorum vergit detrimentum.*

Quare prædictus Procurator Generalis humiliter nobis supplicari fecit, quatenus in præmißis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, talem conceßionem Sanctæ cruciatæ, & aliorum Indultorum particularium, ad prædictum articulum elgendi confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis cum Fratribus, & sororibus Monialibus Ordinis prædicti, ac aliorum quorumcunq; Ordinum, & Congregationum, cuiusuis instituti, mendicantium, & non mendicantium, tam Prouinciæ Hyspanicæ, quam extra eam vbilibet, locum minime habere neque censeri.

Sed nostræ intentionis existere, quod iidem Fratres, & Moniales, quantum ad sacramentum Pœnitentiæ, seu confeßionis administrationem, dispositioni suorum Prælatorum subiecti sint, Apostolica auctoritate, tenore præsentium perpetuo declaramus. Eisdem tamen Prælatis, vt in vsu huiusmodi potestatis, se cum subditis benignos, & faciles exhibeant PRAECIPIMVS, ET MANDAMVS. *Non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die 23 Nouembris.* 1599. *Pontificatus nostri anno* 8. M. Vestrius Barbianus.

Ex qua constitutione patet, q nullo

nullo pacto licet Regularibus accipere Bullam cruciatæ pro eligendo confessario, & pro absolutione à reseruatis.

ARTICVLVS XV.

AN REGVLARES TEMPORE Iubilæi plenißimi poßint confiteri extra suum Ordinem, & absolui?

Iubilæi plenissimi virtute, possunt Regulares confiteri extra Ordinē quando id in diplomate conceditur.

1 Resp. quod distinguendum est, nam vel in Iubilæo datur facultas specifice, vt Regulares possint sibi eligere confessarium extra suum ordinem, vel non: Si non concedit, absolute dicimus, quod non possunt, quia verba Indulgentiæ tantum valent, quantum sonant. Si vero specifice in eis datur facultas talis, sicut *Sanctissimus Dominus Noster Paulus Papa Quintus*, qui in Petri sede hodie viuit, & felix regnat in anno 14. sui Pontificatus, in duobus Iubilæis generalibus annis elapsis, promulgatis indulsit: quod etiam antea fecerat *Clem. 8.* & tunc nulli dubium, quin Religiosus possit extra Ordinem suum confiteri, & iuxta tenorem Iubilæi eligere sibi confessariū, qui eum à reseruatis, & ab omnibus absoluet.

2 Sciendum tamen est circa hoc quod dubitatum fuit coram Illustrissimis *super Concilium Tridentinum.* An tempore Iubilæi supradicti, concessi cū facultate, vt pœnitētes possint sibi eligere confessarium quemcunque, siue regularem, siue sæcularem, à quo possint absolui &c. An scilicet, possint Religiosi virtute dictarum literarum Apostolicarum Iubilæi, confiteri peccata sua sacerdotibus sæcularibus ab Episcopo loci approbatis, & ab eis absolui cum ipsi Regulares ordinario non sint subiecti, sed exempti? Et die 15. Decemb. 1580. *Congregatio Concilii pro maiori parte sensit pro negatiua: dixit tamen dubium referendum esse sanctißimo Domino. Qui postea die 19. Decemb. 1581. in Consistorio respondit, tempore Iubilæi posse omnes Regulares confiteri peccata sua sacerdotibus, etiam sæcularibus, approbatis ab Ordinario ad audiendas confeßiones: nam in Bulla non fit mentio, nisi de Ordinario eorum, qui audirent confeßiones; non autem de Ordinario pœnitentium.*

3 Dubitatur hic. An quando in Indulgentiis dicitur, *Indulgentia plenaria per modum Iubilæi*, num per talem vltimam particulam detur facultas, vt quisque possit absolui ab omnibus censuris, & casibus reseruatis. *Pater Graffius in lib. 4. casuum conscientiæ, cap. 15. numero 29.* tenet partem affirmatiuam: nam inquit, illa particula, *per modum Iubilæi*, aliquid addit supra Indulgentiam: ipse autē putat, Iubileum, præter Indulgentiam,

Dubium. 3. Declaratur, quid importet verbum illud (per modum Iubilei.)

Graffius.

continere etiam potestatem cõmutandi vota, & absoluendi à censuris, & casibus reseruatis: & ideo cum indulgentia per modum Iubilæi conceditur, facultatem absoluendi à censuris & casibus reseruatis concedere videtur.

Rodriquez. *Rodriquez in sua Summa. tom. 1. cap. 18. num. 2.* ait. in Iubilæo vltra Indulgentiam plenariã concedit etiam summus Pontifex, quod possint absolui fideles sacramentaliter ab omnibus peccatis reseruatis, etiam Sedi Apostolicæ, & à censuris in Bulla cœnæ Domini, nisi ab hæresi; quia hic casus commissus est in foro interiori, & exteriori Dominis Inquisitoribus.

Fauet huic sententiæ quia Bulla indictionis Iubilæi nihil aliud dicit, nisi quod concedit Indulgentiam plenariam in forma Iubilæi: sic in Bulla Anni sancti tempore *Clem.* 8. quam vidi: & nihilominus fideles omnes absoluti fuerunt ab omnib. casibus, & censuris.

Suarez. *Suarez* nihilominus *in tom. 5. disp. 7. sect. 5. num. 9.* ait, id non esse verisimile, quid explicatio illius vocis *Iubilæi*, & quæ totam illam potestatem includat, nullo iure, aut auctoritate ostẽditur.

Vnde licet cum Iubilæo sæpe soleat illa potestas, vel facultas concedi; tamen Iubilæus proprie eam non significat: sumpta est enim illa vox ex scriptura, in qua Iubilæus annum remissionis significabat: & inde translata est ad significandam plenariam remissionem, quæ per Indulgentiam concedi tur.

Deinde, illa potestas commutandi vota, vel absoluendi à censuris, non est definita, & certa, sed interdum ampla est, & interdum magis restricta; ergo in absoluta voce Iubilæi, nõ potest intelligi aliqua potestas huiusmodi.

4 Sed quanta erit? non amplissima, quia hæc non semper, sed raro conceditur: neque cum certa aliqua restrictione, quia hæc nulla est definita, sed arbitraria ad voluntatem concedentis.

Non est ergo verisimile, tam grauem potestatem tam confuse concedi: & ideo quoties conceditur, speciatim exprimitur, etiamsi Iubilæus concedatur, vt ex vsu constat.

Quando ergo Indulgentia conceditur per modum Iubilæi, nil aliud significatur, nisi concedi Indulgentiam plenariam, qualis concedi solet in Iubilæis: quod si simul dicatur, concedi Indulgentiam plenariam ad instar Iubilæi, est repetitio quædam ad maiorem explicationem, & commendationem Indulgentię, non vero est noua cõcessio: hucusque *Suarez.*

In hac

5 In hac sententia *Suarez* tota vis fit in voce Iubilæi, & nihilominus praxis est in contrarium quoad vnũ, nempe quod semper in omnibus Iubilæis conceduntur casus: ergo saltem quoad hoc erit semper vniformis: & præterea id quod dicit *Suarez*, scilicet, quod quoties talis facultas conceditur, speciatim exprimitur, non est verum semper, nam vt diximus paulo ante, *in Bulla indictionis Iubilæi pro anno* 1600. nihil horum posuit *Clem*.8.& nihilominus ab omnibus fuerunt absoluti pœnitentes, & à censuris, & à reseruatis: ergo sufficit, quod Indulgentia vel sit Iubilæum, vel ad instar Iubilæi, ad hoc vt in ea detur facultas prædicta. Vnde licet probabilem existimem sententiã *Suarez*, probabiliorem tamen censeo sententiam *Graffii*, *& Rodriquez*.

Authoris sententia.

Dubium.

6 Dices: si ita est, ergo Regulares possunt recipere Indulgẽtiās omnes, quæ sunt per modũ Iubilæi, etiam quod sint concessæ alicui Fraternitati, vel altari, vel particulari Ecclesiæ, vel etiam medalliis, & imaginibus, quæ aliquando à summo Pontifice benedicuntur, & habent indulgentiam per modum Iubilæi.

Respondeo.

Respondeo, quod nullo pacto possunt Regulares vti talibus Indulgentiis per modum Iubilæi ad effectum consequendi beneficium absolutionis à casibus reseruatis, quia vt paulo ante diximus *in art.* 14. *Clemens Octauus* in sua Bulla manifeste id prohibet: dicit enim sic. *Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, talem confessionem Sanctæ cruciatæ, & aliorum Iudultorum particularium, ad prædictum articulum eligendi confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis &c. locum minime habere, neq; censeri &c.*

D.Tho.

7 Adam hîc vnum notatu dignum ex *D.Thom. in Addit. ad* 3. *p. quæst.* 27. *art.* 1. *ad* 2. contra Fratres illos, qui sub hoc colore Indulgentiarum, vagari nunquam satiantur: quia est ad propositum pro hac materia Indulgentiarum.

Ibi enim *Sanctus Doctor* arguendo, quod Religiosis deberentur Indulgentiæ, quia essent eis causa vagandi, & dissolutionis Religionis: postea respondit, quod propter Indulgentias nõ debet dissolui Regularis obseruantia, quia Religiosi magis merentur Regulam suam seruando quantum ad præmium vitæ æternæ, quam Indulgentias exquirendo, quamuis minus, quantum ad dimissionem pœnæ, quod est minus bonum *Hæc S. Thomas*.

ARTICVLVS XVI.

AN QVANDO DATVR Facultas tempore Iubilæi, vt Religiosi possint eligere sibi confessarium ab ordinario approbatū, sufficiat, quod confessarius sit approbatus à prælatis Ordinis?

1. RESP. quod vel Religiosus pœnitens vult confiteri extra ordinem, vel intra. Si intra suum ordinem, sufficit, quod confessarius sit approbatus à Prælatis suæ Religionis, nam prædicta verba intelligi debent secundum veram, & approbatam *Concilii Tridentini* intelligentiam *in sess. 23. cap. 22. de reformat.* Vbi licet mandetur vt nullus confessor sæcularis, aut Regularis aliorum confessionem audire præsumat, nisi ab Ordinario fuerit approbatus; hoc tamen intelligi debet de sacerdotibus Episcopo subiectis; nō de Religiosis, qui hanc non habent subiectionem. Vide *Nauar. in Man. c. 4. n. 2. & Angel.*

Si vero voluerit extra ordinem suum confiteri (suppono quod in Transumpto Iubilæi id expresse concedatur) tunc etiam distinguendum est, nam vel vult confiteri alicui Regulari, vel alicui sacerdoti sæculari. Si regulari, sufficit quod ille talis confessarius approbatus sit à suo Prælato ad audiendas Fratrum cōfessiones. Si vero sæculari confiteri voluerit; tunc necesse est, vt talis confessarius à suo Episcopo sit approbatus, & expositus.

ARTICVLVS XVII.

AN TEMPORE IVBILÆI absolutus à censuris, & reseruatis, non adimplēs omnia quæ præcipit Bulla, sit absolutus, nec ne?

1 RESP. quod hæc difficultas mouetur propter Iubilæū, cuius indulgentia per varias actiones obtinenda est, quæ in discursu verbi gratia vnius hebdomadæ fiunt, potest enim quis confiteri, & absolui in quocunque die hebdomadæ: vnde potest sæpe accidere, vt prius cōfiteatur, & absolutionē à reseruatis obtineat & postea omittat alia opera necessaria, ideoq; indulgētiā nō lucretur. Merito ergo dubitatū est, an ille maneat absolutus simpliciter, ita vt nec corā superiore cōparere teneatur, nec iterum de illis peccatis absolui, vel si absolui velit, possit à quolibet sacerdote.

Pro respōsione autem huius difficultatis, distinguendum est, nam talis pœnitens vel accessit ad confessarium bona fide, volens adimplere omnia quæ erāt ordinata in Bulla, vel non: Si non, certum est non manere absolutum, sed absolutionem à cēsuris, & à reseruatione fuis- Responsio.

se nul-

se nullam, quia Pontifex non intendit concedere facultatē, nisi in ordine ad consequendam Indulgentiam, atque pro his, qui Iubilæum lucrantur: ergo quando absolutio datur ante cōsummatum tēpus, & ante perfectas alias actiones requisitas, saltem est necessaria intentio obtinēdi Iubilæum, & perficiē di omnia, quæ iussa sunt, & quod homo sit quasi in via ad prædictum finem.

Absolutus tēpore Iubilæi, licet non consequatur Indulgentiā, quia non facit id, quod præcipit Bulla, remanet tñ absolutus.

Si vero bona fide accessit, & habuit intentionem omnia perficiendi, tunc talis manet sacramentaliter absolutus ab omnibus, quia absolutio data fuit, vt supponimus, & non potuit esse pendens à futuro euentu, quia hoc repugnet formæ sacramentali: ergo statim fuit valida: & habuit effectum (quia supponimus ex parte suscipientis non fuisse obicem) qui effectus irreuocabilis est. Vnde illa facultas, licet data fuerit in ordine ad futurum effectum, non tamen dependenter ab illo, vt à conditione de futuro, sed ad summū, vt à conditione de præsenti, id est, à pręsenti intentione faciendi omnia necessaria ad talem effectum.

Ex quo vlterius fit etiam si cōtingat postea, illum effectum non sequi, siue voluntariè, siue casu contingēte huiusmodi pęnitentem manere liberum omnino à tali culpa, sine obligatione comparendi coram superiore, & consequenter non teneri peccatum illud amplius confiteri: vel si illud cōfiteri debet, posse à quolibet Sacerdote absolui. Existimo tamen, huiusmodi hominem grauiter pecare, si post absolutionem peccatorum virtute Iubilæi obtentam, voluntariè omittit reliqua opera necessaria ad Indulgentiam Iubilæi obtinendam, quia illud etiam est in fraudem Iubilæi, & contra virtuale pactum inclusum in facultate ad illum finem concessa: nam consequenter imponere videtur onus & obligationem faciendi cætera necessaria ad prædictum effectum, & videntur se habere tanquam pœnitentia iniuncta, & accepta in satisfactionibus pro talibus culpis.

Dubium.

2 Dubitatur hîc, tempore Iubilæi amplissimi, si quis absoluatur antequam finiat reliqua opera necessaria ad consequendū Iubilæum, vt dictum est, & nihilominus obliuiscitur alicuius casus, qui habet, vel reseruationem, vel excommunicationem annexam: & deinde non facit reliqua opera ad consequendum Iubilæum, vnde nec consequenter recipit Indulgentiam, An talis liber remaneat à præsentatione?

Resolutio.

Resp. ꝙ si pœnitens per confessionē & absolutionē consecutus est absolutionē plenariam à

reſeruatis confeſſis, & à cenſuris; quod conſequenter obtinuit etiam liberationem à reſeruatione oblitorum, quia iam vſus eſt priuilegio ſibi conceſſo: & licet poſtea non lucretur Indulgentiam, non propterea reincidit in reſeruationem: cuius ratio eſt, quia qui ſemel confitetur legitime peccata ſua, & abſoluitur, non tenetur illa vnquam reconfiteri, nec iure naturali, nec diuino, nec Canonico communi: imo vt *ſupra dictum eſt in prima ſectione, artic.* 9. nulla lege humana poteſt conſtitui, vt quis abſque ſuo conſenſu obligetur ad confitendum bis idem peccatum, vt poſt *Sanctum Thomam in quodlib.* 1. *arti.* 12. & poſt alios *in* 4. *diſtinct* 17. docet *Nauarr. in capit. fratres, numero tertio. & in Manual. capite* 9. *numero primo.*

S. Tho.

Naua.

At is de quo loquimur, legitime fuit confeſſus peccata reſeruata, & legitime abſolutus, & in abſolutione fuerunt ei remiſſa non ſolum confeſſa, verũ & oblita peccata: ideo non tenetur amplius de illis ſe præſentare, ſed ſufficit cõfiteri culpam cuilibet confeſſario de peccato.

Et poſtremo, ſi præfatus pœnitens feciſſet omnia ad Iubilæum lucrandum requiſita, vel obiret mortem ante diem Dominicum, iudicaretur abſolutus, etiam quoad reſeruata oblita, nedum confeſſa, & non per aliam abſolutionem: ergo illa abſolutio data fuit valida, non ſolum pro reſeruatis, verum etiam, & pro oblitis.

3 Si dicas, quod non lucratur Indulgentiam? concedo, nam quia non facit omnia, quæ diploma iubet, propterea non lucratur eam: at quando confitetur peccata ſua abſque vlla conditione abſoluitur: ergo nec propter hoc datur occaſio delinquendi, & fraudandi fructum Iubilæi illis, qui nollent aliud, quam abſolutionem à reſeruatis, quia nos loquimur de illo, qui vere contritus, & cum firmo propoſito lucrandi Iubilæum, & faciendi omnia ad id requiſita, legitime confitetur: & qui tali fraude vteretur, non eſſet legitime cõfeſſus, & per conſequens nec abſolutus à reſeruatis, neque à non reſeruatis, quia ſua confeſſio non eſſet integra, eo quod peccatum illud fraudandi admiſtum tacet, vt dictum eſt.

ARTICVLVS XVIII.

AN NOVITII TENEANTVR ſe præſentare pro caſibus reſeruatis?

1 RES. ꝙ *Corduba li.* 1. *qq. qu.* 30. diſputat hãc materiam ad vtrãque partẽ, ſed ipſe poſtea inclinat ad partẽ affirmatiuã, quia

Corduba tenet nouitios obnoxios eſſe pręſentationi & teneri de reſeruatis.

licet

licet illi in rigore non sint Religiosi: nihilominus quantum ad hoc sunt astricti sub iurisdictione Prelatorum illius Religionis, in qua viuunt. Quod potest probari à simili, nam sæcularis mutans Diœcesim, vbi est aliquis casus Episcopo reseruatus, qui in priori Diœcesi non erat, tenetur ad illum, quia tenetur viuere secundum regionem, in qua reperitur, vt communiter affirmant omnes *Canonistæ*. Ita pariter Nouitii tenentur viuere secundum iura, & statuta illius Religionis, in qua reperiuntur: & sic videtur, quod tenentur se præsentare Prouinciali, sicut faciunt professi, quando aliquod tale peccatum reseruatum committunt.

Opposita sẽtentia est verior.

2 Nihilominus sententia opposita est verior, & omnino tenenda, scilicet quod non tenentur: cuius ratio firma est, quia si non tenentur ad præcepta Regulæ, cum non sint professi: à fortiori neque ad hoc tenentur, quod tantummodo habet vim præcepti.

Et confirmatur, quia sicut Nouitius nõ potest puniri tanquam Proprietarius, cum nondum emiserit votum Paupertatis, & per consequens non peccat circa talem materiam, vnde nec mittendus esset ad superiorem: & pariter si dimitteret habitum cum animo illum amplius non reassumendi, si postea reuertitur, non potest puniri vt Apostata, quia nondum fuit professus, & per consequens non esset mittendus ad superiorem: ergo neque pro cæteris casibus reseruatis, cum æqua sit ratio omnium casuum reseruatorum.

Nec valet dicere, quod non est simile, verbi gratia, de lapsu carnis, cum ex sua natura sit peccatum mortale, quod non est dicendum neque de proprietate, neque de apostasia, ad quæ non tenẽtur, nisi professi. Hoc, inquam, non obstat, nam concedo quod lapsus carnis sit peccatum mortale, & coram Deo sit culpa grauissima, & pro qua delinquens debet pœnitere, q̃a etiam antequam ingrederetur Religionem, tenebatur se abstinere à tali peccato: at dum est Nouitius, non tenetur ad præcepta Regulæ, neque Religionis, in quorum numero est, vt Religiosus pro casibus reseruatis Ministro se præsentet.

Præterea prędicti Nouitii antequam annum probationis expleant, professionemque emittant, nullo modo dici potest, quod sint vere & proprie Religiosi: ergo non possunt, vt alii Religiosi, ligari censuris, & astringi casibus in eisdem Religionibus reseruatis. Pro quo facit *capit. religiosos. de sentent. excommunic. in 6.* & id quod dicunt cõmuniter *Doctores*,

ſed præſertim *Io. Andreas & glos. in cap. beneficio de regulis. in 6.* Et licet in materia fauorabili, nomine fratrum, veniant etiam Nouitii, cum fauores ſint ampliandi, *cap. religioſe de cleric. in 6.* at in materia odioſa nullo pacto tales veniunt.

Talis autem eſt materia: de qua agimus, eſt enim odioſa, & ideo non comprehendit illos.

Nec dictis obſtat, quod dicunt Doctores contrariæ opinionis, nempe, quod bene ſtat, vt dicti Nouitii non ſint vere, & proprie Religioſi, niſi tantum reuocabiliter, & quaſi in via ad Religionem, ſeu ad profeſſionem ſtatus religioſi, & quod ex alia parte adſtringantur regularibus ſtatutis, ac ſubdantur Prælatorum Regularium iuriſdictioni, ad eum modum, quo ſæculares, qui habent pro Curato Prælatum aliquem alicuius Religionis, cui licet non ſubdantur, & aſtringantur, vt Religioſi, ſubduntur tamen, & aſtringuntur, vt tali Prælato Curato; Nam reſpondetur, quod hæc inſtantia non valet, nec exemplum eſt ad propoſitum: nã quamuis ſæculares diocæſani alicuius Prælati Religioſorum illi ſint ſubiecti; non tamen obligantur ad ſtatuta Religioſorum, nec ſibi ſunt reſeruati caſus, qui pro Religioſis reſeruantur.

3 Vnde dico, quod ſupradicti Nouitii ſubduntur quidem Prælatis Regularibus, ſed tantum vt Nouitii, non autem vt Profeſſi, vt Nouitii etiam obligantur ad Religionis aſperitates, & ad procurandam ex decentia, atque ex congruentia ſuæ Religionis perfectionem: ſed tamen non ſub pœna peccati mortalis, aut ſub aliqua lege obligante ad culpam, ſed ſolum ad pœnam, ſeu ad expulſionem à Religione. Hinc ſi Nouitius deliquerit publicè contra caſus reſeruatos, poterunt expelli à Religione: Si vero occultè: poterunt abſolui à ſuis confeſſariis ordinariis. Vt enim habetur *in capit. ad apoſtolicam. de regular. & in capit. monaſteriis. 19. quæſtio. 3.* Nouitii ingrediuntur Religionem, non vt ſtatim profiteantur, ſeu eorundem ſtatutis obligentur; ſed ad hoc vt probent, & experimentũ faciant, an eorum mores, & ſtatuta illis placeant, probenturque ad inuicem in Monaſterio.

4 Si dicas cum *Corduba*, quod Nouitii debent eſſe ſubiecti alicui, quoad caſus reſeruatos? Reſpõdeo, quod ſunt ſubiecti Epiſcopo, vel Papæ: & ſi deliquerint in aliquo caſu reſeruato, ſi eſt caſus in Bulla Cœnę Domini, ad Summum Pontificem recurrendum eſt: ſi vero eſt caſus Epiſcopalis, ad Epiſcopum: Bene verum eſt, quod ſi talis Religio

habet

habet priuilegia, quæ concedant, vt regulares possint absolui à suis Prælatis ab omnibus reseruatis à iure, & ab homine: poterunt tales Nouitii absolui à Prælatis Religionis, quia in materia fauorabili gaudeant priuilegio.

Conclusio. Itaque concludimus, quod Nouitii non tenentur se præsentare de casibus reseruatis. Hanc opinionem, quæ vera est, tenet etiam *Emanuel Sa in suis Aphoris. tit. casus.* vbi disertis verbis ait: Casus reseruati non habent locum in Nouitiis antequam per vota admittantur ad professionem, vt neque præceptorum obligatio. Tenet etiam *Manuale Prælatorum, & Rodriquez tomo primo qq. regul. quæst. 21. articul. 11.*

Emanuel Sa.

Manuale Prælatorum.
Rodriquez.

5 VERVM est tamen, quod ego non probo id quod habet idem *Rodriquez*, nempe, quod Nouitii non tenentur ad culpam, sed ad pœnam, scilicet, expulsionis à Religione, & sic possunt Prælati expellere à Religione Nouitium, quem cognouerunt incontinentem, furem, proprietarium, & subreptitie eligentem confessarium, præter nominatum ad confessiones Nouitiorum audiendas. Hoc, inquam, simpliciter non probo: nam si peccatum omnino est occultum, & secretum, quando capiuntur vota, communiter acceptatur, & omnes alii, qui peccatum illud non nouerunt, dant ei suffragia: Prælatus tenetur eum recipere ad professionem, nec potest sociis votantibus insinuare quicquam de scitis in confessione: & ad summum, solum poterit ei negare suum suffragium. Si vero peccatum est notorium, tunc habet locum id quod dicit *Rodriquez*, debet enim statim expelli.

Limitatur Rodriquez.

6 NEQVE etiam probo id quod dicit *Geminianus in cap. non solum. de regular. in 6.* quem sequitur *Rosella. verb. Nouitius. §. duodecim. & Syluest. Religio quint. quæstio. 7.* Nempe quod Nouitius delinquens tali delicto, quod professus mereretur carcerem perpetuum: pariter & ipse Nouitius carceri perpetuo debeat mancipari: nam cum non sit professus, non tenetur talem pœnam acceptare. *Limitatur Geminianus.*

Et præterea, si Nouitius tale delictum commisit tanta pœna dignum: quis nisi parum zelans suam Religionem, dabit ei suffragium vt profiteatur? Eiiciatur ergo statim, ne *morbida facta pecus, totum corrumpat ouile.* Nisi quis velit, vt ego pro talibus & similibus optimum, securum, ac perpetuum carcerem eligerem, & tunc statim assignabo totum mundum, in quo tales permaneant, donec mors eos præoccupet. *Ponderanda solutio.*

7 PRO cæteris vero Nouitiis, *Consilium P.*

bono animarum nouitiorum, scilicet, vt aliquando eis cōcedātur cōfessarii extraordinarii.

qui remanent in Religione, consulerem ipsorum Prælatis, & Magistris, vt aliquando darent eis facultatem mutandi confessarium, vt puriori conscientia ad sacramentum Eucharistiæ accedant. Quod facillime facere poterunt, si tempore alicuius festi, vel in aliis diebus ad communionem deputatis, consulto ipsi Prælati, & Superiores Domus, seu Magistri Nouitiorum eant ad aliud Monasterium. Hoc enim maxime conduceret, non solum pro reseruatis occultis, si quod haberent, verum & pro aliis culpis.

Nam si Monialibus ex Concilio Tridentino datur confessarius extraordinarius ter, aut quateor in anno, bonum etiam esset, vt Nouitii tali facultate gauderent: melius enim esset illis hoc concedere, quam quod sæpe faciant confessiones inualidas, & non integras, propter timorem, quem habent de suo superiore, putant enim, quod tēpore professionis sit eis suffragium negaturus, & propterea multoties tacent aliquod graue peccatum.

ARTICVL. XIX.

AN RELIGIOSI IVVENES teneantur confiteri Superiori: an vero & ipsi gaudeant facultate data omnibus à Clemen. VIII. vt sit in eorum libertate id facere, necne?

1 RESP. quod iuuenes debent seruare statuta, & Superiori confiteri, sic enim declarauit in publico Refectorio Romæ Pater Anselmus Menopolitanus (postea Illustrissimus Cardinalis) se habuisse à Papa Clemen. VIII. & hoc vt magis conseruarentur in disciplina regulari.

Bene verum est, quod pro ipsis adhibendum esset remedium illud, quod pro Nouitiis in præcedenti articulo positum est: scilicet, vt superiores domus aliquando darēt iuuenibus modum alteri confitendi.

2 SI quis modo quærat, quādiu duret hæc obligatio iuuenū? Resp. quod de hoc sermonem habui cum R. admodum Patre Hieronymo à Castro Ferectorū, tunc Generali dignissimo (qui inter paucos annos per duas vices electus fuit in Procuratorem Generalem, & per duas vices etiam in Generalem totius nostræ Religionis) cum tali ergo Patre de hoc sermonē habui,

&re-

& respondit, se habuisse à prædicto Illustrissimo Cardin. Menopoli de mente Sum. Pont. quod hoc intelligitur, quamdiu ipsi iuuenes sunt in Nouitiatu, vel dū manēt in Seminariis ad proficiendum in disciplina regulari: quo tempore expleto, gaudent & ipsi facultate, quam habent cæteri fratres.

ARTICVLVS XX.

AN RELIGIOSI SVBDITI ad libitum poßint mutare confessarium, absque licentia Superiorum?

Regulares nō debent mutare confessariū absque Superioris licentia.

1 RESP. quod ex nostris constitutionibus talem facultatē non habent, sed opus est, vt licentiā obtineant, quoties talē mutationem voluerint facere. Et recte quidem, nam secundū ius commune, nullus Sacerdos, neque sæcularis, neq; regularis potest audire confessiones fratrum, nisi à Prælatis ipsorū fratrum habeant iurisdictionem, sicut nemo potest audire confessiones fidelium alicuius Episcopatus, nisi ab Episcopo, aut à Papa iurisdictionem actualem super ipsos fideles habeat, prout cum multis absoluit *Nauar. in Man. c.4. n.1.* Notandum vero est hic, quod Religiosi itinerantes non possunt confiteri aliis Religiosis sui ordinis, nisi à suis Pręlatis licentiam habuerint ad audiendas confessiones fratrum: nam licet ante Concilium Tridentinum Sacerdotes sæculares poterant sibi eligere confessarium quemlibet Sacerdotē simplicem: tamen etiam ante Conciliū Sacerdotes Regulares minime id poterant, sed tantum Religiosum à suis Prælatis approbatū. Et hæc consuetudo in Religionibus bene ordinatis sēper viguit, à qua non est recedēdum. Vnde Greg. 13. *(vt habetur in Compendio priuileg. Societatis IESV. titul. absolutio. fol. 11.)* declarat pro Religiosis eiusdē Societatis, non esse, neque fore mentis suæ, aut sedis Apostolicæ, vt personæ Societatis absq; expressa Superioris eiusdem Societatis licentia, vtātur facultatibus, quę in Iubilæis, Bullis cruciatę, confessionalibus, aut aliisquibusuis Apostolicis indultis, quę cōmunitatibus, aut priuatis personis, aut piis locis, quomodocunq; aliter hucusq; concessa sunt, aut in posterum concedentur, etiam si in illis expresse indulgeatur, vt omnes Regulares, etiam Mendicantes eiusmodi facultatibus vti possint.

Si quando vero vsus aliquorum ex huiusmodi facultatibus personis de dicta Societate à Superioribus eiusdem Societatis concedetur: nulli earum licere, nisi infra numerum eorum, qui ad cōfessiones personarum eiusdem domus aut Collegii audiendas deputati sunt, confessarium eligere, nisi ratio-

ne itineris, aut alia de causa ab eisdē superioribus aliis cōfessariis intra, aut extra societatem confitendi facultas ad id specialiter daretur. Secus facta, irrita, & inania esse decreuit. Idipsum quoque concessum fuerat ante fratribus Minoribus per Innocentium Octauum, & Iulium Secundum, prout *in comp. priuileg. habetur, tit. confessio. & confessores.* § *6. & 7.* Itaque siue Regulares maneant domi, siue extra Monasterium sint, debent semper petere licentiam à suo superiore, vt confiteantur. sic de iure.

2 NVNC autem quia ex *Decreto Clem. VIII.* deputantur confessarii ad audiendas fratrum confessiones, & superiores non possunt cogere subditos ad sibi confitendum, vnicuique Religioso licet eligere semel vnū de deputatis, & prosequi cū illo. Quod si voluerit mutare confessariū, in nostra Religione tutum est: ne fiat absque licentia: in aliis vero Religionibus seruanda sunt vel statuta, vel cōsuetudines.

Notandum vero est pro fratribus nostræ Religionis, quod quando quis confitetur deputato confessario, subdito tamen, & vult eum mutare, potest petere licentiā à Guardiano, vt alteri cōfiteat: vel poterit confiteri ipsimet Guardiano, si ei libuerit, quia ad Superiorem vnusquisq; potest ad suum libitum recurrere pro confessione. Si vero suus confessarius electus est ipsemet Guardianus, & timet subditus, quod si licentiam ab ipso petat pro mutatione confessarii, Superior capiet vmbram de illo: tunc poterit confiteri alteri deputato, absque eo, quod petat ab eo licentiam: potuit enim tūc interpretari intentionem Superioris maioris: & eo magis id poterit facere, si petit licentiam, & non obtinet: vel difficulter ei conceditur; nam tūc potest mutare confessarium ad suum beneplacitum. Nota.

Habet hanc doctrinam *Toletus in sua summa libro tertio. capit.* 13. cuius hæc sunt verba. Tunc pœnitens debet petere licentiā alteri confitendi: qua non obtenta, potest cuiuis idoneo confiteri, iuxta *Syluest. verbo. confessor.* 1. § *6. Adrian. quæst. 4. de confessor. dub. 3. Palud. Ricc. distinct.* 17. *Nauar. in cap. placuit. numero* 144. sic Toletus. *Tolet.* *Sylu.* *Adria.* *Palud.* *Riccar.* *Naua.*

3 HÆC quæ modo dicta sunt, adeo sunt vera, vt si subditus neutrum poterit facere, scilicet, quod non potest habere facultatem alteri confitendi, & timet, quod petendo licentiam per se, vel per alium, ipse Prælatus veniet in cognitionem sui peccati: tunc potest ad celebrandum accedere, etiamsi sit excōmunicatus, cum debita tamen cōtritione necessitate maxima vrgente, & ad euitandum magnū scandalum prout tenet

Victo-

Victoria. Sotus. Ledesma.

Victoria. de confess. num. 146. *Sot. dist.* 18. *quæst.* 1. *art.* 4. *Ledesma.* 2. *p.* 4. *quæst.* 7. *art.* 5. *versic. sed videatur.* Hi omnes affirmant, etiam causam esse sufficientem ad accedendum ad altare, aut communicandi cum casibus reseruatis, & excommunicatione, si adsit contritio, quando Prælatus non vult concedere suam auctoritatem, & pœnitens scit probabiliter, quod si ipsi confiteatur, impediet ipse Prælatus maxima bona spiritualia, & etiam magna bona temporalia, negando illi suffragium ad ipsorum consecutionẽ. Vide quæ habet *Rodriquez tomo primo qq. regul. q.* 21. *ar.* 4.

Rodriquez.

ARTICVLVS XXI.

AN SVBDITI POSSINT impediri à superiore ne mutent confessarium ad libitum: & mutando nihilominus confessarium, an teneat data absolutio?

Disputatur hæc difficultas ad vtramque partem. Pars affirmatiua.

1 RESP. quod circa hanc difficultatem sunt dicenda plura. PRIMO pro parte affirmatiua, scilicet quod subditus ad libitum possit mutare confessarium, facit, quia tale Decretum Summi Pontificis factum est in fauorem subditorum, & est factum à legis latore: & secundum iura, quotiescunque quis delegatur à Principe, æquiparatur ordinario. *L. à iudice de iudic.* & ibi *Doctores. cap. pastoralis, de offic. delegati*: & talis delegatus est maior ordinario in causa sibi commissa. *cap. sane. de offio. deleg.*

Nec obstat, quod delegati, seu deputati cõfessarii facti sint à superioribus, non à summo Pontifice, quia superiores ex se id non faciunt, sed ex præcepto eiusdem summi Pontificis; & munus ipsorum superiorum solum est delegare prudentes, & sapientes viros: & in reliquo videtur quod apud tales libera sit facultas, vt audiant confessiones omnium ad se recurrentiũ: & pariter sit liberum ipsis inferioribus mutare confessarium.

Tum quia statutum Religionis non potest restringere facultatem hanc à summo Pontifice datam in fauorem Religiosorum subditorum, & fauores sunt ampliandi, non restringendi, iuxta regulam: *Odia sunt restringenda, fauores sunt ampliandi.* Vnde nullus inferior potest tollere, aut impedire, seu retardare. Sed neque restringere concessionem, indultum, & priuilegium per Principem concessum: aliter enim sequeretur maximũ absurdum, scilicet, quod inferior haberet potestatem super prælatum superiorem, & posset destruere penitus facta, & concessa per eum, quod est contra *text. in cap. solitæ. de maiorit. & obed.* dareturque repugnã-

tia huius nominis, *inferior*, quod esse non debet in præiudicium præsertim supremæ Potestatis: alias de facili corruerent iussa, concessiones, & indulta Pontificum, quæ tamen summopere sunt veneranda, & adimplenda: nec ipsimet Principes solent gratias à semel factas reuocare, nisi ob demerita personarum.

Nauar. Videatur de hac re *Nauar. lib. 3. consil. de regular. cons. quinto. num.* 4. vbi dicit, quod nullus inferior Papa potest contra ius commune Canonicum statuere. *cap. quod super his. de maior. & obed. cum eis adnotatis.* Sed statutum prædictum, vt scilicet *non possit mutari confessarius absque licentia*, aliquibus videtur esse contra ius commune, per quod vnicuique licet accedere ad quemlibet deputatũ ad arbitriũ suum: & videtur ẽt esse contra *Decretum Clem.* 8. qui dat facultatem regularib. vt ad libitum possint confiteri: quod verbum, licet, non ponatur *in Decreto*; nihilominus, quia Papa non apponit ibi restrictionem aliquam, videtur, quod recte possit elici.

Nauar. Quod etiam confirmatur per id, quod habet *Nauar. ibidem. num.* 8. vbi sic ait. Per quas rationes nunc firmiter credo, quod ante hoc quasi dubitabam, nẽpe nulla Capitula, quantumcunque Generalia præfati ordinis, nec alius, posse statuere, vt professio trium votorum substantialium facta non valeat, si communi iure Canonico (sublato de medio illo statuto) esset valitura: Et à simili dico ego, nulla capitula quantumlibet Generalia posse statuere, vt cõfessio ad libitum pœnitentis facta cuilibet de deputatis non valeat, quia *ex Decreto Clem.* 8. (sublato de medio illo statuto) valet.

Nec obstat id quod dictum est *supra in art.* 1. *sect.* 1. nempe posse superiorem arctare inferiorem, quoad personas: nam ibi est sermo de iure communi, hic vero est ius speciale in fauorem pœnitentis: Et præterea superior non potest arctare erga inferiorem id quod ei superior concedit: hîc vero Papa est, qui non solum concedit, sed iubet, & præcipit vt subditus gaudeat hac facultate.

Ad hæc addo ea, quæ habet idem *Nauar. lib.* 3. *consil. de regular. consil.* 65. *num.* 1. vbi sic ait: Inferior non potest legem superioris tollere, vel arctare. *argum. cap. inferior. dist.* 22. *& c. cum inferior. de maior. & obed.* & ita cõmuniter resoluunt *Doctores in cap. si clerici. de iudic.*

2 PRÆTEREA, facultas hæc non est facta ad petitionem, & ad instantiam partium: nam de hoc nulla fit mentio in Decreto, solum est quasi MOTVS PROPRIVS summi Põtificis vt animarum saluti consulat: sic enim ait textus: *Sanctissimus Dominus*

minus noster, qui iam pridem accurate perpendit, & re ipsa comperit. Ex quibus verbis patet, quod ex se motus est ad hoc determinandum. Et infra. *Quocirca, vt huic malo sua Sanctitas opportune prouideret, decreuit* &c. Ergo ex his patet; quod Papa Clemens ex se motus est ad faciendum hoc Decretum, vnde iuxta tenorem literæ debet obseruari nec à statuto aliquo Religionis, neque à Prælatis ipsis debet restringi.

Obiectio.

3 AT CONTRA ea, quæ dicta sunt, posset adduci Priuilegium Sixti 4. vt habetur *in Comp. priuileg. tit. Generalis.* §. 10. qui dat facultatem Generali Fratrũ Minorũ, vt quandocunque viderit Fratres suos, vel aliquem ipsorum abuti gratiis, & facultatibus Apostolicis ab eodem concessis, possit gratias, & facultates huiusmodi suspendere, ac suspensas tenere, donec consulat summum Pontificem, & ab ipso responsum accipiat.

Solutio.

Sed nihil obstat tale Priuilegium, nam *Decretum Clem.* 8. non est suspensum, sed est in obseruantia, & ab omnibus Regularib. receptũ.

Et præterea, facultas data Generali loquitur de gratiis, & concessionibus à summo Pontifice datis: in casu vero nostro non est sic: nam *Decretum Clem.* 8. est præceptiuum, vt patet *ex litera textus*: & non est concessio, sed præceptum, & prouisio facta ab ipso summo Pontifice pro salute animarum Religiosorum; ergo nihil contra dicta.

Obiectio.

4 Dices, quod saltem obstant ea, quæ habentur *in eodem Compendio ex Leone x. vbi supra.* §. 24. vbi concessit Generali Fratrum Minorũ, vt in suo capitulo Generali, de consensu eiusdẽ Capituli, vel maioris partis, declarare possit, & valeat, vtrum vsu alicuius concessionis viuæ vocis oraculo factæ abstineri debeat: post quam quidem declarationem, tam Fratres, quam Moniales suæ obedientiæ, ac si cõcessio huiusmodi per Sanctitatem suam suspensa, vel reuocata fuisset, concessione eadem in perpetuum non vtantur.

Solutio.

Sed neque hoc obstat, nam in primis facultas, de qua est sermo, non est pro concessionibus, sed pro decretis, & præceptis: deinde, non est factum hoc Decretum viuæ vocis oraculo, vt propterea Superior possit dubitare de veritate ipsius, & suspendere executionem, donec certior fiat; sed est Decretũ authenticum per scripturam, & per promulgationẽ factũ, & ab omnibus Regularib. receptũ, vt dictũ est. Vnde videt ꝙ hęc prima assertio stet firma, & roborata.

Quo ad statutum vero Religionis, scilicet, vt non mutentur confessarii ad libitum pœnitentium absque superioris licẽtia, dico in primis, quod non est præceptiuum, vt patet. Secũdo, ex protestatione, quam eadem nostra Statuta faciunt, se non

inten-

intendere obligare quemquam ad mortale, videtur, quod non obliget.

Tertio, quod statutum factum non est restrictiuum simpliciter, nullam enim faciunt mentionem de restrictione (vnde hallucinantur asserentes, Religionem habere facultatem restringendi ius commune) sed dat normam, & modum viuendi communiter fratribus, ne in Ordine, in quo summus ordo esse debet, aliqua sit confusio.

Pars negatiua.

5 PRO ALIA VERO PARTE, scilicet, quod superior possit limitare facultatem tam confessariis, quam subditis, facit PRIMO, quia tales deputati propterea audiunt confessiones, quia delegantur: vnde sicut delegans potest talem, vel tales non delegare, ita pariter potest limitare facultatem quoad personas, vt scilicet hos, & non illos audiant: & vt sic, & non sic, quemadmodum diximus *supra in art. 2. primæ sectionis*: potest, inquam superior dicere: Volo, vt postquam quis vnum elegerit confessarium, non mutet eum absque licentia.

FACIT adhoc, quia iudex delegatus nullatenus potest egredi confessionis suæ fines, & quicquid vltra, aut secus facit, nulliter facit. *cap. cum olim. de priuileg. cap. cum dilecta. de rescriptis.* vbi late *Felinus. num. 7. cum seqq.* Omne enim, quod fit, non solum contra, sed etiam præter commissionis formam, est ipso iure nullum. *l. illud. §. sed si ita. & ibi Bart. ff. quod cuiusque.* Probat late *Mcnia*, (*relatus à Guttierrez. lib. 2. qq. Canonicarum. cap. 15. num. 121.*) *in l. Regia Toleti dolos terminos. in vndecimo fundamento. 2. p. nu. 2.* vbi habetur, quod non solum mandatum est seruandum, sed etiam qualitas mandati. *cap cum venissem. de eo, qui mittit in possess. caus. rei seruand.* & ibi *Baldus*.

Nec obstat, quod apud quosdam Regulares praxis sic se haberet, & nempe, quod ad libitum mutantur confessarii: nam hoc fortasse fit ex consensu, & scientia superiorum, qui id, vel determinant, vel scienter tolerant: nos vero loquimur, quid de iure sit seruandum iuxta *Decretum Clem. 8.*

DEINDE facit, quia quando verba legis non sunt clara, debent interpretari secundum ius commune, donec à legislatore aliter declaretur. Ad secundum antiqua iura, non licebat subditis eligere sibi confessariũ ad libitum, sed semper cum licentia superiorum; ergo cum *in Decreto Clem. 8.* circa hoc non habeamus verba clara, videtur quod nullo pacto inferiores possint id facere, scilicet, vt mutent ad libitum: & è contra, superiores id possũt limitare, quia ius antiquum eis fauet, & nouũ non impedit.

Præterea, Statuta nostra præsuppo-

ſupponunt, Fratres omnes tendere ad perfectionem in feruore ſpiritus: & quia, vt viri pii docent, maxime *noſter Seraphicus Bonauentura*, ad hoc quam maxime conducit, vt confeſſarius non mutetur; nam ex frequenti mutatione confeſſarii anima parum proficit in vita ſpirituali; propterea merito decernit Religio, vt fratres poſtquam vnum ex deputatis confeſſarium elegerint, illum non mutent abſque ſuperioris licentia.

Ex quibus videtur concludi, quod ſuperiores Regularium licite poſſunt limitare tam confeſſarios, quam pœnitentes, vt dictum eſt. Et ad obiecta reſpondetur breuiter, ſcilicet, quod tale ſtatutum Religionis neque eſt contra ius, neque contra Decretum.

Non primum, quia ius antiquum eſt in fauorem, & ius nouum non contradicit manifeſte: vt patet: Neque ſecundum, nam in Decreto videtur, quod de hoc non agatur, ſed quod relinquatur diſpoſitioni Prælatorũ. Ergo cũ ſuperiores prohibeant, ne ſubditi abſq; licentia cõfeſſarios mutent, videtur quod licite id poſſint facere, & ſubditi obedire tenentur.

Dubium

6 SED QVID dicendum, ſi nihilominus mutẽt confeſſariũ ad libitũ abſq; licẽtia, An abſolutio data teneat? Reſpondeo, quod ſic: nam licet ſit regula

Solutio.

apud Iuriſtas, quod actus factus contra legem prohibentem illum fieri, non valet. *l. non dubium. C. de legibus.* fallit hoc, quando lex expreſſe non annullat actum: & valor actus non reſpicit fauorem eius, cui pœna imponitur, vt reſoluit *Bartholus* communiter receptus *in l. prætor ait. numero. 3. ff. de nouo opere nunc.*

Et in caſu propoſito, non annihilatur actus, ſed prohibetur tantum, & valor confeſſionis alteri confeſſario factæ non pendet ab eo, cui prohibetur: nam abſolutio ſic data, vt prædictum eſt, licet prohibeatur à ſtatuto Religionis; nihilominus non annullatur; ergo tenet, & quia non poteſt amplius annullari, quando ſemel eſt data, cum abſolutio non pendeat ex futura conditione; hinc concludimus, quod abſolutio data tenet.

7 Sed obiiciet aliquis, quod imo lex annullat, quia dum remouet potentiam, remouere quoq; videtur actum, ait enim ſic (& non poſſint mutare confeſſarium) facit ad hoc id quod habetur *in cap. audiuimus, verbo, non potuit. 24. quæſt. 1.* & ſic abſolutio data videtur quod non teneat. Ad hoc dico plura.

8 Primo, quod ſtatuta noſtra non præcipiunt, neque ad culpam obligant vt patet ex iis quæ habentur in fine ipſorum

ſtatutorum, vbi diſertis verbis eſt declaratio, quod per illa ſtatuta non intendunt obligare Fratres ad peccatum aliquod: ſi ergo nõ obligant ad peccatum, non eſt de propoſita re ambigẽdi locus.

9 Secundo quod vt dictum eſt paulo ante *in hoc eod. art.* Statutum Religionis non poteſt reſtringere facultatem hãc à ſummo Pontifice datam in fauorem ſubditorum Religioſorum, cum fauores ſint ampliandi, & odia reſtringẽda. *de regul. iur. in 6.* Vnde nullus inferior poteſt reſtringere confeſſionem, indultum, aut priuilegium per Principem alteri conceſſum: aliter ſequeretur maximum abſurdum, ſcilicet quod inferior haberet poteſtatem ſuper Prælatum ſuperiorem, & poſſet deſtruere penitus per eum facta, & conceſſa: quod eſt contra *text. in cap. ſolitæ. de maior. & obed.* dareturque repugnãtia huius nominis (inferior:) ꝙ eſſe non debet, in præiudicium præſertim ſupremæ poteſtatis: alias de facili corruerent iuſſa, conceſſiones, & indulta Pontificum: quæ tamen ſummopere ſunt veneranda, & adimplenda. *argum. cap. inferior. diſt. 21. & cap. cum inferior. de maior & obed.* & ita communiter reſoluitur *in cap. at ſi clerici. de iudic.* Videatur de hac re *Nauar. conſ. 65. n. 1. de regular. & conſ. 5. n. 4. eod. tit.*

10 Et multo minus id poſſunt facere Prælati circa Motum proprium ſummi Pontificis, ſicuti eſt hoc Decretum, de quo loquimur: licet enim hoc titulo careat: ex contextu tamen literæ apparet, quod talis ſit, cũ ſummus Pontifex Clem. 8. ex ſe motus fuerit ad illud faciendum, non ad petitionem partis: nulla enim de hoc fit mentio *in Decreto:* & propterea iuxta tenorem verborũ debet integratio obſeruari, nec à ſtatuto aliquo, vel Prælato quolibet poteſt reſtringi.

11 Tertio, quod nullo modo debet fieri talis reſtrictio, eſſet enim diametraliter pugnare cõtra piiſſimam mentem ipſius legiſlatoris, qui vt ſaluti animarum prouideat, *in Decreto* duo facit præcipue, primo, eximit inferiores Regulares, ne accedere ad ſuos Prælatos pro confeſſione facienda ſint adſtricti: deinde præcipit, vt Prælati deputent plures confeſſarios, qui ad ſe accedentes pœnitentes à non reſeruatis libere abſoluant. Itaque de mente legis eſſe videtur, vt prælati hoc tantum faciant, ſcilicet, vt ad libitum confeſſarios deputent: at quantum ad ſubditos, dicit (qui eos à non reſeruatis abſoluãt:) ergo ſi ad libitum accedãt ad ipſos deputatos, poſſunt ab eis iuridice abſolui, poteſtate eis facta à decreto ſummi Pontificis: ergo abſolutio data tenet.

12 Quarto ſi petenda neceſſario eſſet licentia pro mutatione

confessarii, multoties eadem inconuenientia sequerentur, pro quibus tollendis summus Pontifex fecit tale Decretum: sic enim ait in primis verbis: *Sanctissimus Dominus noster, qui iam pridem accurate perpendit, & re ipsa comperit, quod reseruatio facultatis absoluendi Religiosos pœnitentes à peccatis quibusdam grauioribus, nisi superiores admodum prudenter, ac moderate illa vtantur, nõnullos infirmiores qui interdum superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant, adducere posset in æternæ dãnationis periculũ, & spiritualis remedii desperationẽ.* sic textus. Hæc inq̃ incõuenientia, non solum poterant euenire tunc, quando pro confessione facienda subditi necessario tenebantur ad suos superiores accedere; verum & quando ad petendam ab eis licentiam pro mutatione confessarii cogerentur: ex tali enim petitione facile possent suspicari superiores, talem pœnitentem grauatum esse aliqua graui culpa, quam ordinariũ confessarium vult latere.

Vnde ne in talem suspicionem incidant, multoties id non petunt, & quia talẽ culpã confessario manifestare nolũt, iusta moti causa, eligunt potius confessionem non integram facere. Quod quam graue peccatum sit, nos post alios fuse probamus *supra in princ. huius 3. sect. in explicat. decimæ condit. confess.*

13 Quinto (& est valde notandum) quod verba illa statutorum: *Et non possint eum mutare absque licentia*: ad confessionem, & ad validitatẽ absolutionis nullo pacto dirigi possunt, de talibus enim nulla prorsus mentio fit in verbis, quæ sub illa negatiua clauduntur, vt patet. Vnde ergo elicitur hæc conclusio: *ergo absolutio data non tenet?* Perpendantur verba illa, & in formali significatu explicẽtur, & ad actũ cõfessionis & absolutionis nullo pacto pertinere videbiť. Quod si aliqualẽ operationem habere debent, solum est, inhibere pœnitentibus, ne id faciant: vnde ad summum, qui aliter faciunt (si arguendi sunt) de inobedientia arguentur: & in reliquo, quantum ad confessionem, & validitatem absolutionis nulla potentia adimitur, vt falso præsupponitur. Sed qui tales pœnitentes sic ad confessarios deputatos accedentes arguere volũt, perpendant primo quid faciant: non enim video, quã pœna digni sunt, qui ad vnum de deputatis confessariis accedunt, cum ad id facultatem habeãt à summo Pontifice, vt paulo ante dictum est.

14 Sexto dico, quod praxis totius Christiani Orbis sic habet, ꝙ in qualibet diœcesi ordinarii deputent quosdã ad cõfessiones audiendas: quo facto, pœnitentes libere ad tales accedunt, & ad libitum mutant: sic etiam faciunt, & seruant communiter Regulares.

Quin, quod *Nauar. in cap. placuit. dist. 6. num.* 28. fatetur, quod quilibet sacerdos eligit sibi quẽlibet sacerdotem in confessarium, si non ex iure, saltem ex consuetudine. Videatur locus *Nauarr.* *Sotus* quoque *in 4. dist.* 18. *quæst.* 4. *art.* 2. dicit, quod vniuersi simplices sacerdotes eadem gaudent facultate (qua scilicet Prælati) vt sibi promiscue quemcunque eligant confessarium. Pater *Sotus in suis addit. ad Comp. priuileg. tit. absolutio ordinaria quo ad fratres*, animaduertit, quod multi summi Pontifices nostræ Religioni concesserunt, vt de materia peccati mortalis possint Fratres confiteri cum quouis Ordinis sacerdote, etiam quod à suis Prælatis licentiam non petant.

Quod etiam affirmat *Emanuel Rodriquez tomo* 1. *quæst. regul. quæst.* 62. *art.* 4. Cur ergo Regulares subditi non possunt ad deputatos confessarios ad libitum accedere, & beneficium absolutionis ab eis accipere? & vnde elicitur, quod absolutio sic data non tenet?

15 Imo si verba decreti inspiciantur, ad hoc præcipue videtur, quod factum sit tale Decretum, vt scilicet subditi, non solum ab obligatione illa ad superiores accedendi pro confessione facienda, verum & à necessitate petendi licentiam pro confessario mutando eximerentur, & liberius, & confidentius peccata sua alicui ex deputatis confiterentur: sic enim sonant verba textus: *Nonnullos infirmiores, qui interdum superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant*: sequitur textus: *adducere posset in æternæ damnationis periculum, & spiritualis remedii desperationem*: Ad quæ in conuenientia multoties possunt deuenire nõ solum qui ad superiores accedunt pro confessione facienda; sed etiam qui ad eosdem recurrunt pro mutatione confessarii.

Suspectos enim se redderent, grauatos esse aliqua graui culpa, quam vel latere volunt confessarium ordinarium propter ipsius grauitatem: vel quia fortasse ad ipsummet ordinarium cõfessarium spectat. Et propterea superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant, non solum in confessione, verum & in petenda licẽtia pro mutatione confessarii.

Cum ergo ad hoc præcipue factum sit decretum, non relinquitur amplius ambigendi locus, & vnicuique subdito licitũ est ad libitum mutare, & eligere confessarium, vnum scilicet ex deputatis, non alium.

16 Septimo, & vltimo dico, quod prædictum dubium cum fuisset propositum in Congregatione illa, quam pro Regularium reformatione *S. D. N. Paulus Papa Quintus* ordinauit: conclusum, & determinatum fuit,

talem

talem absolutionem esse validā: sic retulit mihi R. admodum P. F. Hieronymus à Castro Ferectorum eiusdem Ordinis, qui ad talem Congregationem iussu eiusdem sanctissimi fuit & ipse cooptatus.

17 Dices, quod melius esset, & ad spiritualem profectum valde cōduceret, non mutare confessarium. Fateor ergo: sed in casu proposito non agimus de maiori profectu in vita spirituali: sed de medicina languenti animæ tradenda, cui in multis indulgere sanctissimus Pontifex rectè iudicauit: sic habet enim textus: *Nonnullos infirmiores, &c.*

18 Ex dictis ergo patet firmitas nostræ propositionis, nempe ꝙ subditus Regularis absq; licentia mutet confessariū (dūmodo sit vnus ex deputatis) quod licite id facit, & absolutio data tenet. Et hæc quantum ad pręsentem difficultatem, & quantum ad primam partem huius tractatus dixisse sufficiant.

SECVNDA PARS

In hac ſecunda parte agemus de ipſis caſibus reſeruatis in particulari, iuxta ordinem, quo poſiti ſunt in Decreto.

PRIMVS CASVS.

Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

DE HAC materia tractat D. *Thom. ſecunda ſecundæ. quæſt. 95. per totum.* & ibi omnes ſui Sectatores, præcipuè *Caietan. & Bannes. & Valentia. tom. 3. diſput. 6. quæſtio. 12. per totum. Gabriel. in 2. ſent. diſtinct. 8. Victoria. in Relect. de Magia. qu. 3. Nauarrus in Manual. cap. 11. à numero* 23. & deinceps. *Syluester. Tabiena. Angelica. Toletus. Clauis Regia. libr. 4. c. 4. per totum. Martinus del Rio, in ſuis libris Diſquiſitionum Magicarum.* & alii quam plures. Vt autem de hac re pro noſtro inſtituto aliqua dicamus etiã nos, prĕmitto

Dæmonis inuocatio & ſuperſtitio eſt maximũ peccatum.

1 PRIMO quod ſuperſtitio, ſeu Dæmonis inuocatio eſt maximum peccatum: nam ſicut virtus latriæ, ſeu veræ Religionis eſt maxima inter omnes virtutes morales, ſicut dicit *Diuus Thomas in 2. 2. quæſt. 81. articul. 2.* ita vitium ſuperſtitionis, & falſæ Religionis ex genere ſuo eſt maximum omnium peccatorum, quæ actibus virtutum moralium opponuntur.

Diſplicet quã maximè Deo.

2 SECVNDO præmitto, quod tale peccatum maximopere diſplicet Deo, nã illud prohibuit *in cap. 19. Leuitici*, quando dicit, *Non declinetis neque ad Magos, neque ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos.* Septuaginta Interpretes *Magos* verterunt *ventriloquos,* *Leuit. 19.*

loquos, id eſt, Pythones, vel falſos Prophetas, qui de ventre cordis ſui fabulas quaſdam, & fœtentes doctrinas proferunt. *Neque ab Ariolis*. Septuaginta, *Veneficis*, qui dæmonum ſcil. nomina inuocant, & aliquando corpus curant, vt animam interficiant. Procopius hîc. Illas omnes ſuperſtitiones nemo ſequatur Chriſtianus, cuius ſpes omnes in Deo ſitæ ſunt: etſi non illico ſentis auxilium, patientia opus eſt: & ſi quandoque vaniſſimarum ſuperſtitionum cultores vera prędixerint, non propterea fides accommodanda eſt, nam ſub veritate, Dæmones occultum gerunt mendacium: non ſecus, ac ſi quis melle perungit poculum, in quo venenum eſſet propinaturus.

At (obiiciunt quidam) inuocant Zabaoth, quid tum? Impiè hoc faciunt, appellationem non Deo, ſed Dæmonibus tribuunt, & plerumque Diaboliſtæ impiè vſurpant nomina diuina, dum Dæmonibus ea imponunt.

Religioſis pcipue indecentiſſimũ eſt tale peccatũ.

TERTIO præmitto, quod tale peccatum, cum omnibus Chriſti fidelibus indecentiſſimum ſit: præcipue tamen Religioſis, & Deo dicatis, qui cum quotidie ſacra pertractent, & ſacris rebus ſint conſecrati; non debent poſtea ipſis ſacris rebus abuti.

In tribus poſitis ſpeciebus cõprehendũtur oẽs ſpecies ſuperſtitionis.

4 QVIBVS præmiſſis, ſciendũ, quod ſub his tribus ſpecibus ſuperſtitionum, nempe *veneficiis*, *incantationibus*, *ſortilegiis* expreſſe prolatis, & in Decreto poſitis, comprehenduntur omnes ſpecies ex identitate, vel maioritate rationis, quia ſunt eiuſdẽ generis, nam quando agitur de ſalute animæ, & de euitando peccato, debet fieri extenſio, etiam iuris pœnalis. *Iaſo. in Auct. quas actiones. n. 25. de ſacroſanctis Eccl.* vbi alios citat: & potius dicitur, incluſio ſimilium peccatorum, quam extenſio, vt patet *ex tit. Cod.* qui inſcribit, *de malef. & mat.* & cæteris ſimilibus. De quib. omnibus, vt pro noſtro inſtituto loquamur, plura hic ſubiiciemus, & à Diuinatione exordiemur.

Diuinatio quid.

5 PRIMVM eſt, quid ſit Diuinatio. Reſp. quod *Diuinatio eſt vſurpatio cognitionis futurorum euẽtuum indebito modo, ſeu indebita vſurpatio prænunciationis futurorum euẽtuum.* ſic S. Th. & Caie. vbi ſupra. Dicitur autem indebita vſurpatio ab indebito modo præcognoſcendi ea, quia ſcilicet quærit explicitè, vel implicitè auxilio Dęmonis ea ſcire, quæ à ſolo Deo petenda ſunt, vnde ignominiam Deo irrogat, dum aliunde vanis inuentionibus eorum cognitionem procurat, & conſequenter, grauiter peccat. *S. Tho. Caiet.*

Nam vt docet *Sanctus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtio. nonageſim. quint. articul.* 1. Futura dupliciter præcognoſci poſſunt, vno modo in ſuis cauſis, alio modo in ſe ipſis. *S. Tho.*

Causę futurorũ tripliciter se habent.

Causæ autem futurorum tripliciter se habent. QVÆDAM enim necessario producunt suos effectus: tales autem effectus futuri certo præcognosci possunt ex suis causis, quomodo Astrologi futuram solis, aut lunæ eclypsin prænunciant.

QVÆDAM secũdo nõ necessario, nec semper, sed tamen vt plurimum suos effectus producunt, & raro deficiunt: & tales effectus futuri præsciri possunt, etsi non certo probabiliter tamen, quomodo Astrologi multa pręnunciant de pluuiis, & siccitatibus per considerationem stellarum, & Medici multa præsciunt de sanitate, & morte.

QVÆDAM tertio causæ sunt, quæ secundum se consideratæ, ad vtrumlibet se habent, vt potentiæ rationales, & huiusmodi effectus, aut etiã alii effectus, qui in paucioribus casu accidunt, ex causa naturali per se considerata præsciri non possunt, cum non magis ad vnum, quam ad oppositũ determinetur causa illa, & ideo licet quandoq; talis effectus sit pręsẽs, verbi gratia, cum homo vidit Petrum currere, aut ambulare, cognosci possit: tamen cognitio talis effectus in se ipso antequam fiat, est solius Dei, qui solus in sua æternitate videt ea, quæ futura sunt, sicut præsentia, iuxta illud Isaiæ quadragesim.prim. *Annunciate nobis quæ ventura sunt, & dicemus, quia Dii estis.*

Isai.41.

Non igitur consistit diuinatio in eo, quod quis prænunciat ea, quæ ex necessitate eueniunt, vel vt in pluribus, quæ humana ratione præcognosci possunt: neque etiam si quis futura contingentia Deo reuelante cognoscit: tunc enim non ipse diuinat, id est, quod diuinum est, facit, sed magis quod diuinum est, suscepit. Sed tunc solum diuinare dicitur, quando sibi indebito modo vsurpat prænunciationem euentuum futurorum recurrendo scilicet ad Diabolum variis viis, & modis, vt dicemus, nam tunc Diabolus ex peruersitate voluntatis suæ, & studio nocendi hominibus, occulte se ingerit ad pręnũciandum, & docendum aliqua futura, q̃ hominibus sunt ignota, illi tamen nota.

Dæmones ex perfectione ingenii coniiciunt nonnunquam q̃d homines facturi sint.

6 SECVNDVM est, quod Dæmones, ex perfectione intellectus, & subtilitate ingenii, considerãtes ad quid nostra inclinatur affectio, aut quid possit virtus causæ naturalis, plus, minusve coniiciunt, quid homines nonnũquam facturi sunt. Vide *D.Thom.prim.part.quæst.*57. *articu.*3.& 4. *D.Bonauent.* 2.*dist.* 7.*artic.*2. *Sylueſt.v.diuinatio. Tolet.in Summa libr.*4.*cap.*15. Quin quod *Sanctus Thomas vbi supra, ar.* 4. docet, quod Diabolus aliquando cognoscit cogitationẽ

D Tho. D. Bonau. Sylu. Tolet.

inter-

internam, non solum per actum exteriorē, sed etiam per immutationem vultus. Quod si Medici aliquas affectiones animi per pulsum cognoscere possunt, multo magis Angeli, & Dæmones, quanto subtilius huiusmodi immutationes occultas corporales perpendunt. Vnde S. *August. tom. 3. in li. de Diuinatio. Dæmonum, cap. 5.* ait, quod aliquando hominum dispositiones, non solum voce prolatas, verum etiā cogitatione conceptas, cum signa quædam in corpore exprimuntur, ex animo tota facilitate perdiscunt.

Aliquādo ex reuelatione.

Aliquando etiam ex doctrina aliena nunciant, puta quæ ex permissione diuina à bono Angelo discunt, aut per scripturas. Permittit namque Deus, vt aliquādo ipsis Dæmonibus aliqua annuncientur.

Aliquādo ex longa experientia.

Aliquando id præstant, quia ex longa experientia, & magna notitia rerum naturalium multa sciunt, vt eclypses, pestes, pluuias, & huiusmodi, quæ cum ex causis naturalibus certo euētura sunt, nobis autem non videtur euenire, nisi contingenter, ista prænūciantes, videntur aliquibus enunciare futura cōtingentia. Sæpe etiam Dęmon, alicui⁹ morbū secretū intuetur, & cognoscit naturale tempus mortis, aut salutis: quod alteri prænuncians, videtur futurum contingens prædicere: sæpe etiam ruinas domorum nunciat quia occultas causas ruinæ videt.

Aliquando ex dolosa cautela, proponuntq́ aliquid facere, & p̄dicunt. His, ergo aliisque modis, rerum notitiam habentes, & videntes homines deditos vanis huiusmodi rerum inquisitionibus, paulatim se illis insinuant, talia nunciant, sicque diuinatores suos fallunt, & decipiunt, vt *S. Thomas, vbi sup. & D. Augustin. libro 2. de doctrin. Christiana capite, vigesimotertio*, docet.

Recursus ad Dæmonum duplex, expressus, & tacitus.

7 TERTIVM est, quod dupliciter potest fieri recursus ad Dæmonum inuocando eum, vel expresse, vel tacite. Vide *Nauarr. Valent. Tolet. vbi supra.* EXPRESSE fit, quando aperte vocatur, vel inuocatur Dæmon, vel fit aliquid, quod creditur, opera ipsius Dæmonis esse perficiendum. TACITE fit, quādo aliquis enititur facere aliquid per causas, quæ nec virtute sua naturali, neque ex diuina aut Ecclesiastica dispositione possunt illud efficere. Vel quando huiusmodi causæ tanquam necessariæ adiunguntur aliis, quæ possunt talem effectum producere. Vel quando quis, licet non inuocet Dæmonem, vtitur tamen rebus ab eo institutis, qui cum Dęmone pepigit fœdus, itaq; ab instituente habet originem, & propterea dicitur, tacite inuocare Dæmonē, nisi ignorantia crassa in simplicibus excuset.

Expressæ inuocationis plures species

EXPRESSÆ inuocationis plures sunt species, de quibus vide *authores in principio citatos*: sed præcipue sunt tres, nam vel est *præstigium*, vel est *diuinatio per somnia*, vel est *necromantia*.

Præstigium quid.

8 PRIMA species dicitur PRÆSTIGIVM, cum videlicet Dæmon variis apparitionibus se obiicit hominum aspectui, quorum oculos aliquando præstringit: nam vt colligere licet *ex Caietano secunda secundæ. quæstio. 95. articul. 3. & ex Gabriele in secund. sentent. distinct. 8. quæst. secund. artic. 2.*

Caiet. Gabr.

Sæpe Dæmon solet obiicere sensibus vera corpora, vel occultè, & celeriter aliunde importata: vel à se facta, seu conflata per applicationem actiuorum, & passiuorum naturalium. Ad quem modum intelligendum est, fuisse veros serpentes, quos Magi Pharaonis fecerunt *Exod. 7.* vt sentit *D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 7.* & *Diu. Thom. quæstio. 7. de pœnitentia. articul. quint. ad 8.* Et simile quid dicit *Diuus Augustinus* de volucribus, in quas Diomedis socii conuersi dicuntur.

Exo. 7. D. Aug. D. Tho.

Sæpe solet Dæmon obiicere sensibus non quidem vera corpora, sed quasdam similitudines corporum, quæ corpora vera appareant. Hoc modo putat *Di. Augustin. vbi supra*, intelligendum esse, quod de sociis Vlyssis in bestias conuersis perhibetur: & quod de Arcadibus etiam narratur, quod cum stagnum quoddam traiicerent, vertebantur in lupos. Neque enim putandum est, illos in vera corpora animalium fuisse transformatos, sed opera Dæmonum quasi circumuelati fuerũt similitudinibus animalium. Ad eundem modum etiam putat *D. Augustin. libr. 2. ad Simplicianum. quæst. 3.* melius & expeditius posse intelligi quod dicitur *libr. 1. Reg. 28.* animam Samuelis apparuisse Sauli *vt non vere*, inquit, *Spiritum Samuelis excitatum à requie sua credamus, sed aliquod phantasma, & imaginariam illusionem, Diaboli machinationibus factam, quã propterea scriptura nomine Samuelis appellat, quia solent imagines rerum earum nominibus appellari, quarum imagines sunt.* De quo videndus est *D. Thomas in 2. 2. quæst. 99. art. 4. ad secundum.* & ibi *Caietan.* qui etiam dicit, adhuc sub iudice litem esse, an fuerit anima Samuelis, necne.

D. Aug.

1. Reg. 28.

De anima Samuelis suscitata.

D. Tho. Caiet.

Sæpe solet dæmon efficere huiusmodi apparitiones, non obiiciendo aliquam similitudinem corporum sensibus: neque vera corpora, sed illudendo sensibus exterioribus: ita vt videatur sibi homo videre exterius, quod nullo modo est. Atque hoc quidem facit, vt docet *Caietanus*, commouendo spiritus, ad illum modum, quo ex simili commotione phrenetici viden-

tur sibi varias imagines in parietibus videre.

Sæpe solet etiam id efficere per illusionem sẽsuum interiorum, afficiendo ad eum modum, quo affici solent, quando sensus exteriores ligantur: aut propter nimiam attensionem, vt solet, inquit *Caietanus*, accidere superbis contemplatiuis, qui in variis imaginibus decipiuntur à Dæmone: aut per aliquam alterationem corporis, vt per varias vnctiones.

Abulens.

Ad quem modum narrat *Abulensis 13. caput Gen. quæst. 354.* suo tempore compertam fuisse huiusmodi illusionem in quadam Lamia, quam, ait, affirmasse, se varias terras peragraturam, si vellet, breuissimo tempore: & cum ei non crederetur, vnxisse se, & illico corruisse in terram veluti emortuam, ita vt admotum ignem non sentiret. Postmodum in se reuersam, mirabilia narrasse, se fecisse, & vidisse. Quã historiam narrat etiam *Caietanus vbi supra.*

9 Nec per hoc negandum est, quin aliquando Dæmon vere huiusmodi mulierculas transferat de loco ad locum: est enim id experientia à Iudicibus comprobatum, præsertim in Germania, vt *Nauarr. ex malleo maleficarũ refert in cap. 11. n. 38* & idem concedit *Victor. vbi sup. & Alphonsus de Castro. lib. 1. de iusta hæreticorum punitione.*

Naua.
Victoria.
Castro.

D. Aug. cõtra mulierculas magas.

Sed audiamũs, quid de iis dicat *Di. Augustinus vbi supra. Quædam mulierculæ, inquit, post sathanam conuersæ illusionibus, & phantasmatibus seductæ, credunt se, & confitentur, nocturnis horis cum Diana Paganorum Dea, & cum Herodiade, & innumera mulierum multitudine equitare, earumque iussionibus obtemperare. Ipse namque Sathanas, qui se transfigurat in Angelum lucis, cum mentem cuiusque mulierculæ cœperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugauerit, illico diuersarum personarum species, mente quam captiuam tenet, in somnis deludens, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuia quæque deducit: & cum solus hæc patitur spiritus infidelis, non in anima, sed in corpore euenire opinatur. Idcirco nimis stultus, & hebes est, qui hæc omnia, quæ in spiritu fiunt, etiam accidere arbitratur in corpore.* Hæc Augustinus.

Diuinatio per somniũ.

SECVNDA SPECIES est diuinatio per somnia, cum scilicet instructio expectatur à Dæmone per somnia. Et quantum ad hanc speciem, sciendum est, quod somnia à multis causis prouenire possunt, nam vt docet *Caietanus vbi supra*, aliquando ab humoribus, aliquãdo ab aëre circunstante, aliquando à cogitatione præcedenti, aliquando vero ab Angelo bono, vel malo.

Vnde nõ erit facile cognoscere,

à qua causa illud tale somnium proueniat, & propterea neque per somnium licet expectare cognitionem futurorum. Sed ad dignoscendum, quando somnium est ab Angelo, bono, seu à Deo, & quando à Dæmone, hæc regula communiter tradi solet, scilicet, si somnium illud impellat ad opus bonum, existimari potest esse à Deo, quamuis tũc, etiam si non alia causa faciendi appareat, non nisi cum humilitate, & timore faciendum est: solet namque aliquando Dæmõ se transfigurare in Angelum lucis, vt facilius homines illaqueare, & decipere possit. Si vero somnium illud impellat ad aliquod opus malum aut indiscretum: indiciũ est, esse à Dęmone. *Præterea*, si post somnium animus postea promptior, & alacrior redditur ad bonum; existimari potest probabiliter, esse à Deo, si vero è contra, animus maneat confusus, turbatus, & minus aptus ad opus spirituale, & bonum; signum est prouenire à Dæmone, semper tamen opus est prudentia, & discretione spirituum, vt cognoscatur, an ab Angelo bono, vel malo procedat, petendumque à Deo lumen est, vt bonum à malo discernere, & diiudicare possit.

Somnia qñ à bono Angelo & quãdo à dæmone veniunt.

Quantum ergo ad hoc, dicendũ, quod si quis vtatur somniis ad præcognoscenda futura, secundum quod somnia procedunt à reuelatione diuina, vel ex causa naturali, seu corporali, intrinseca, siue extrinseca, quãtum virtus illa extendere se potest, non erit illicita diuinatio, sin autem causetur ex reuelatione Dæmonum, cum quibus pacta habentur expressa, quia ad hoc inuocantur, vel tacita, quia scilicet somnia extenduntur ad ea, ad quæ se extendere non possunt, vt sunt, habere certitudinem de contingentibus, & aliis, quæ subterfugiunt etiam corpora cælestia, erit plane Diuinatio illicita, & superstitiosa, vt S. Thomas vbi supra, & communiter alii tradunt.

11 TERTIA SPECIES diuinationis dicitur Necromantia, cum videlicet, adhibito sanguine, & certis carminibus, mortui videntur resurgere, & loqui, & docere futura. Nam quamuis Dæmon nullam animam possit reuocare ad mundum hunc, fingit tamen esse mortuum, assumendo corpus, ac si anima illius esset. Sunt tamen qui affirmant, Dæmonem id facere ex permissione diuina, sicut de Samuele accidit, quamuis è contrario non desint, qui asserant, Deum id fecisse, non autem Dæmonem, neque Pythonissam: quod discutere & determinare, non est præsentis loci: vide *Caiet. vbi supra.*

Necromãtia.

Ad huiusmodi autem cadauera suscitanda sanguis adiicitur,

citur, vt notant *S. Tho. vbi supra* & *Alexander de Ales. p. 2. quæst. 164. memb. 2.* Dæmones namque amatores sanguinis esse perhibentur. ideoque quoties Necromantia fit, cruor aquæ misceri solet, vt facilius Dæmones prouocentur. Et hæc de inuocatione expressa.

S. Thom Alensis.

12 Est etiam & inuocatio *tacita*, quando scilicet quis non inuocat Dæmonem, sed vtitur illis verbis, seu rebus, quibus primus institutor, id est, ille, qui pepigit fœdus cum Dæmone vsus est; ad quorum præsentiam postea Dæmon facit mira: & simplices putant, quod illa verba, vel huiusmodi res effectum faciant: & nihilominus Diabolus est, qui ad præsentiam illarum rerum ea facit, ex pacto, vt dictum est, inito cum Dæmone à primo instituente.

De breuibus & scripturis magorum.

Ad hoc genus reducuntur illa breuia, quæ ab *aliquib.* magis dantur, contra varios morbos, quæ absque peccato portari nõ possunt: nam qui certam spem constituit in deferendis aliquot nominibus scriptis, firmiter credens, propterea fore, vt nunquam in bello vulneraretur, feriretur, vel repentina morte raperetur: aut quod neq; aqua, neque igne periret: vel quod erga Principes omnia sint illi prospere cessura: talis vtique peccat mortaliter, quia huiusmodi nomina, neque naturali virtute, neque ordinatione diuina, vel Ecclesiastica, vllam vim habent ad tales effectus producendos: & consequenter, vana est eorum obseruatio.

Vnde merito talia breuia sunt reprobata, & peccant mortaliter, qui ea confingunt, vel qui illis vtuntur, vel qui vt alii eisdem vtantur, iuxta *D. Anton. 2. p. tit. 12. cap. 1. §. 13.* nisi adeo ignorantes fuerint, vt ignorantia eos excuset, *vt supra dictum est.*

Notandum est autem cum *Nauarro vbi supra* circa talia breuia, seu nomina, quod vt licite portẽtur, quatuor debent concurrere. Primum, quod sint nomina cognita, & intellecta, & sancta, veluti ex Euangelio, ex scriptura sacra & aliquo viro sancto desumpta. Secundum, quod in eis nullus alius character, aut signum, præter Christi crucem, aut aliud sacrum contineatur. Tertium, quod in eis nihil sit falsi, aut vani, aut ad inuocationem Dæmonum pertinens. Quartum, quod nullam constituat spem in modo scribendi, vel ligandi, neque in eo, quod in membrana, vt vocant, virgine, aut cum sol oritur, vel quando legitur Euangelium conscribatur.

Nota ex *Nauarro.* pro breuibus.

13 Quartum est, An liceat studere Astrologiæ Iudiciariæ, vel ad Astrologos recurrere pro cognitione rerum futurarũ contingentium? Resp. quod

Astrologiæ an liceat studere, necne.

Astrologia iudiciaria est scientia falsa.

non, tum quia talis ars, seu sciẽtia est falsa: tum quia est periculosa: tum quia est damnosa. Primo, est falsa, quia non nititur solido fundamento, cum per influxum stellarum velit præcognoscere euentus hominum, qui pendent ex libero arbitrio, & quicunque talem artem exercent, seducunt homines. Audiamus, quid de hac re ad propositum dicat D. *Augustinus* in oratione illa notabili, quam habuit in reconciliatione cuiusdam Mathematici cum Ecclesia, & est talis (post enarrationem sexagesimi psalmi cũ Mathematicus ille veniam publice peteret, & coram sisteretur) *Iste Christiano, & fideli pœnitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico, cum esset fidelis, Mathematicus fuit seductus seducens, deceptus decipiens, illusit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deum, qui dedit hominibus potestatem faciendi quod bonum est, & non faciendi, quod malum est. Iste dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus: & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum non faciebat Deus, sed Iuppiter, & alia multa sacrilegia non pauca. Quam multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quam multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, filii hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Modo, sicut de illo credendum est, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: se aliquando à Diabolo sensit illectum, cõuertitur ad Deũ pœnitens,* sic Aug.

D. August.

14 Secundo, talis scientia est periculosa, quia vt plurimum Dæmon se immiscet, vt egomet audiui ab vno horum, qui talem artem profitebatur: confessus enim est, & non negauit, quod qui in illa vult proficere, necesse est, vt Diabolum Magistrum habeat: sed etiam quod ille talis mihi non fuisset confessus veritatem, D. *Augustinus* id fatetur *in cap. 7. lib. 5. de ciuitate Dei* in his verbis *Nõ immerito creditur, cũ Astrologi mirabilia multa vera respondent, & occulto instinctu fieri spirituum non bonorum, quorum cura est has falsas, & noxias opiniones de Astralibus fatis inserere humanis mẽtibus, atque firmare: non horoscopi notati, & inspecti aliqua arte, quæ nulla est.* sic D. August. Et hinc euacuatur obiectio illa, q̃ solent facere sectatores artis, scilicet, quod sæpe vera dicunt? Quibus respondemus, quod vel non dicunt verum simpliciter, vel si aliquando veritatem dicunt, id non est ex vi artis, sed ex auxilio Dæmonis: nam veritas harum prędictionum sępe prouenit ex pacto, & societate, quam init Astrologus cum Dæmone, vel ex occulto eius afflatu, quo etiam nescientes homines ad diuinandum instigantur: & aliquando Dæmon suggerit homini, quod ab eo diuinetur,

Astrologia est scientia periculosa.

vel

vel palam se eius oculis aspectabilem, & conspicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens, vel formatis in aëre vocibus præsignificantibus futura citra vllam corporis speciem, & figuram: vel immissa scriptura aliqua, quæ futurarum rerum prædictiones contineat: vel dormienti per somnia, aut vigilanti afficiendo, & commouendo phantasiam, fingendoque phantasmata idonee ad repræsentandum id quod repræsentant phantasmata. Solet etiam Dæmon prænuntiare homini futura, quæ ipsemet postea facturus est, solet ob incomparabilem sui motus celeritatem, quæ in longinquis regionibus geruntur, ea ad homines, qui lõgissime absunt, deferre.

Potest item dæmon ex clandestinis consiliis, verbis, scriptis, ex signis, quæ in corpore, tam exterius, quam interius apparent, occultas hominum cogitationes, & deliberationes, tam præsentes, quam futuras, solertissime coniecturando, cognitas habere. Idemque coniicit ex præparatione causarum aliarumque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique ob incredibilem subtilitatem, & solertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, callidissimus, atque sagacissimus est ad præsentiendum, & prænoscendum futura: & propterea mirum videri nõ debet, si multoties suos asseclas vera doceant.

Sed multoties etiam falsa succedunt, quod prouenire potest vel quia nimis asseueranter affirmant, quæ ex libero arbitrio pendent, quod cum sit admodum variabile, & mutabile, & ad vtrumlibet flexibile, & plane liberum, nonnunquã extraordinaria quadam ratione operatur. Vel quia nos ipsi sæpe diuinitus incitati, & Dei gratia adiuti, contra facimus, quam antea facere cogitabamus, & quam nostro ingenio, nostroque arbitratu facturi eramus. Vel quia quod Dæmon agere constituerat, & prædixerat, prohibente, & impediente Deo, non possit exequi. Vel quia aliquando Deus multa agit præter communem ordinem naturæ, & præter generalem suam, & ordinariam prouidentiam: atque propterea crebro tam Astrologus, quam Dæmon ipse in errorem inducitur.

15 Tertio, & vltimo, talis sciẽtia est damnosa, tum quia ligat animam cum Dæmone, tum vero, quia seuerissime punitur. Primo, talis scientia ligat animã cum Dæmone, quo nihil peius miseræ animæ accidere põt: nã licet ex tali amicitia multa vera prædicant Astrologi; quid boni põt eis euenire, si animam per- *Astrologia est scientia damnosa.*

dant?

D. August.

dant? Audiant isti D. *Augustinum*, qui in 2. *libro de Doctr. Christ. cap. 22. & 23.* sic ait. *Hinc fit, vt occulto quoddam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi, & decipiendi pro meritis voluptatum suarum, illudentibus eos, atque decipientibus praeuaricatoribus Angelis, quibus ista pars mundi infima, secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinae prouidentiae lege subiecta est.*

Quibus illusionibus, & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis, & pernitiosis diuinationum generibus, multa praeterita, & futura dicantur: nec aliter accidat, quam dicunt: multaque obseruatoribus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicati, curiosiores fiant, & sese magis, magisque inserant multiplicibus laqueis pernitiosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animae salubriter diuina scriptura non tacuit, dicens, Sed etiam, si dixerint vobis, & ita euenerit, ne credatis eis. & infra. *Omnes igitur artes huiusmodi, vel nugatoriae, vel noxiae superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & daemonum, quasi pacta infidelis, & dolosae amicitiae constituta, penitus sunt repudianda, & fugienda Christiano, sic Augustinus.*

16 Postremo, damnosa est talis scientia, quia seuerissime punitur, vnde *in cap. non obseruetis. 26. quaest. 7.* dicitur, Qui has, scilicet, obseruantias, & quascunque diuinationes obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, & qui talibus credunt, ad domum eorum euntes, aut suis domibus introducunt, & interrogant; sciant, se fidem Christianam, & baptismũ praeuaricasse, & tanquam paganum, & apostatantem, id est, retrocedentem, & Dei inimicum, iram Dei grauiter in aeternum incurrisse. Et D. *August.* relatus *in cap. admoneat. 6. quaest. 1.* dicit, quod Clerici has incantationes exercentes, sunt degradandi, laicique anathematizandi. Et de incantatoribus dicit *textus in cap. infames. 6. q. 1.* quod ipsi sunt infames: sic de diuinatoribus propter detestationem criminis, diuinatores in accusatione nõ admittuntur. *c. quisquis. 2. q. 5.* & si clerici sunt incorrigibiles, sunt deponẽdi. *c. si Episcopus. 6. q. 1.* Magiam quoque nõ solum qui sectantur, sed qui credunt talibus, perpetuae damnationis interitum incurrunt. *cap. qui sane. 26. quaest. 2.* Addo, quod huiusmodi malefici, per quam plurimos summos Pontifices sunt excommunicati, vt est extrauag. Io. 22. quae incipit. *super illius specula.* Sixti 4 in cõstit. edita anno 1473. quae incipit *Dilecte fili.* Innoc. 8. *Summis.* anno 1484. Alex. 6. *Receptum*, & denique est constitutio Sixti Quinti Romae publicata die nona Ianuarii. 1586. quae incipit. *Caeli, & terrae creator Deus*, in qua sic habetur.

Astrologi puniuntur.

Hac *perpetuo valitura Constitutione, Apostolica autoritate statuimus, & mandamus, vt tam contra Astrolo-*

Sixti Quinti constitutio contra Astro-

Astrologos, Mathematicos, & alios quoscunque dictæ Iudiciariæ Astrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam in posterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus, successibus, fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid euenturum affirmare audent, etiam si id non certo affirmare asserant, aut protestentur, quam contra alios vtriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernitiosas diuinandi artes, siue scientias exercent; profitentur & docent, aut discunt: quiue huiusmodi illicitas diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes, ac præmissa detestāda scelera & delicta, vt prefertur, faciūt, aut in eis se quomodolibet intromittunt, cuiusq; gradus, & conditionis existant, tā Episcopi, & Prælati superiores, ac alii locorum ordinarii, quā Inquisitores hæreticæ prauitatis, vbiq; gentium deputati, etiam si in plerisque ex his casibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant, atq; in eos seuerius canonicis pœnis, & aliis eorū arbitrio animaduertant. Prohibentes omnes, & singulos libros, opera, & tractatus huiusmodi Iudiciariæ Astrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, Artis Magicæ, aut in quibus Sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes, ac superstitiones continentur, ac vt supra, in memorato Indice interdictos, sub censuris, & pœnis in eo contentis, à quibuscunque Christi fidelibus legi, aut quomodo libet retineri; sed illos Episcopis, & Ordinariis locorum, vel Inquisitoribus prædictis præsentari, & consignari debere: & nihilominus, eadem auctoritate statuimus, & mandamus, vt contra scienter legentes, aut retinētes libros, & scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter iidem Inquisitores libere, & licite procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coercere possint. Non obstantibus. &c. Ex qua Constitutione patet, ꝙ non solum talia exercentes, verum & qui libros, seu scripta de huiusmodi materia tractantes tenere præsumunt in pœnas prædictas incurrunt.

Libri etiam prohibentur.

17 QVINTVM est, quinā cōprehendātur in hoc casu? & ad hoc dicimus, ꝙ cōprehendūtur

Comprehēduntur in casu reseruato Malefici.

PRIMO malefici, qui per adhibitionem rerum naturalium quas alicui dant ad bibendum, vel edendum, vt sunt venenatæ herbæ, radices, & cætera talia, quorū occultas virtutes, & proprietates Dæmones nouerunt, ad finem, vt maleficatus impudico amore aliquem amet, vel odio habeat.

Strigæ.

SECVNDO cōprehenduntur etiam illi, qui suis maleficiis nocere solent in persona, vt faciunt strigæ, occidendo pueros, aut infirmitates, & dolores caussando, faciendo aliquas imagines cereas, vt dum imaginum illarum partes, vel membra pūgunt, tunc personæ statim patiū-

tur in illa parte, quæ pungitur in imagine. Vnde non est censendum, illud nocumentum imaginis peruenire ad personã, sed Dæmõ operat̃ circa personã, dũ maleficus circa imaginẽ operatur,&hoc occulto,sed nunꝙ iniusto, Dei iudicio permittente.

Tertio sunt innodati etiam illi, qui ex Astrorum motu, vt Astrologi, ea, quæ pendent ex libero arbitrio volunt prædicere. Vel qui ex lineamentis in manu, aut spatula apparẽtibus, volunt futura prænunciare, qui Chyromantici appellantur. (Physiognomistæ.) Benè verum est quod, vt ea, quę in prædictis attinent inducant casum reseruatum in Religiosis, necesse est, vt sint peccata mortalia, ex dictis per *Caietanum in summa. verbo. Diuinatio. & verbo. Incantatio & per Nau. vbi supra.* (Nota.)

18 Dubitatur vero hîc. An liceat cum vno maleficio, aut incantatione dissoluere aliud maleficium, aut precari aliquem, vt dissoluat, quamuis ille esset ad id agendum paratus. (Dubium.)

Resp. quod *Angelica in verbo superstitio.* §.13. tenet partem affirmatiuam. Contra quem merito insurgit *Syluester. verbo. maleficium. q.*8. quem sequitur *Nauar. vbi supra.* & *Moderni omnes* nempe quod non licet, & peccat mortaliter, qui id facit, vel procurat, quia nunquam est licitum ad peccandum inducere aliũ, quãuis ille ad id sit paratus. (Responsio. *Angelica.* *Syluestri verior sententia.*)

19 Dubitatur etiam. An liceat obseruare res futuras ex auibus, ex quadrupedibus, ex sideribus, & huiusmodi? Resp. cũ distinctione: nam vel obseruatio, & inquisitio fit pro futuris contingentibus, & à libera hominis voluntate pendentibus, & hoc non licet, vt dictum est supra: vel talis obseruatio, & inquisitio fit pro effectibus naturalibus cognoscendis, tum pro nauigatione, tum pro agricultura, tum etiam pro arte medica: & tunc licet. Subiungam hîc ea quæ habet *D. Thomas in* 4. *sent. & in Opusc.* 25. *cap.* 4. circa auium volatus, nempe si pluuias, vel grandines futuras ex quarundã auium volatu, vel cantu quis pronunciet, vanum non erit: nã ex impressione cœlestium, eorum vitæ necessaria consequuntur: vnde futuras pluuias, aut ventos cito cognoscunt, & annunciant, & propterea non est prohibitum, neque vanum: sed ex illis velle mysteria fidei, aut ea, quæ ex libero pendent arbitrio, vtpote, quæ euenire, & nõ euenire possunt, pronunciare per voces auium, aut brutorum quadrupedum, vel per obuiationem eorum, vel serpentũ, est omnino vanum, superstitiosum, atque illicitum: & hoc vocatur Augurium. (Dubium. Respon. D. Thom.)

Sed vt circa prædicta, & similia quis prudenter agat, constituimus hanc regulam ex *D. Tho. desumptam in* 2. 2. *q.* 96. *art.* 2. *ad* 3. *& contr. gent. lib.* 1. *cap.* 105. si (Regula ex D. Thom.)

talis

talis res assumatur, quæ possit naturaliter effectum, quem desideramus, producere, aut causare, erit absque dubio licita. Si vero non possit, reliquũ erit, vt sit illicita, quia non adhibetur, vt causa, sed potius tanquam signum pactionum, quæ si non ipsi, qui seruãt, saltem ii, qui seruandas tradiderunt, cum Dæmonibus iniere.

Sortilegia.

20 CIRCA SORTILEGIA vero, omnia illa Sortilegia sapiunt hæresim, quæ cum aliquo dicto, aut facto hæreticali exercentur: vt si quis in sortilegio amatorio Deum abnegaret, & Ecclesiæ sacramenta, aut sacramentalia admisceret. sic *Pater à Castro. lib. 1. cap. 15. de iusta hæretic. punitione.* Imo etiam includitur illa diuinatio, quæ fit cum candelis vel aqua benedicta ad sciendum futura vel aliqua occulta, vel vbi verba sacra admiscẽtur. Sic qui rebus sacris, & Ecclesiasticis aliquam incantationem, aut maleficium facit, aut si cui procurat, veluti aqua baptismali, oleo sancto, ara consecrata, verbis consecrationis, vel aliquid horum secum ob malũ finem gestat. Et hæc dicta sint de hoc primo casu.

SECVNDVS CASVS.

APOSTASIA A RELIGIONE, siue habitu dimisso, siue retento, quando eo peruenerit, vt extra septa Monasterii, seu conuentus fiat egressio.

DE hac materia tractat *D. Th. 2. 2. q. 12. art. 1.* & ibi omnes eius sectatores, *Caiet. Bannes. Salon. Arrag.* & reliqui. *Valentia. tom. 3. disp. 1. quæ. 12. puncto. 1. Turr. cremata lib. 4. Summæ. par. 2. cap. 13. Cano. lib. 12. de locis. cap. 9. ad 2. Castro. lib primo. de iusta hæretic. punit. cap. 7. Rodriquez. tom. primo. qq. regul. Manuale Prælatorum. tom. 2. q. 15. art. 1. simanc. de Catholica institutione. tit. 7. num. 5. Syluest. v. apostasia. q. 1. Tab. verbo. apostata. nu. 2. Nau. in Man cap. 11. num. 25. & in Cõsiliis. tit. de apostat. per totum. Cõcil. Trident. sess. 25. cap. 19. de reformatione. Azer par. prima. Instit. mor. l. 12. c. 16. & alii.*

1 Circa hunc casum, notandũ est valde id quod dicit *Hostiensis in sua summa* nempe quod Apostasia est temerarius recessus à statu fidei, obedientiæ, vel Religionis. Et propterea, secundum *Glos. in cap. 1. de apostas.* triplex est apostasia, scilicet, à fide, ab obedientia, & à Religione. Cuius rationem assignat *D. Thomas in 2. 2. quæst. 12. art. 1.* dicens, quod Apostasia importat retrocessionem quandam à Deo, quæ quidẽ diuersimode fit, secũdum diuersos modos, quib. homo Deo

Hostiensis. Apostasia quid.

Apostasia triplex.

D. Thom.

coniungitur. Primo namque coniungitur homo Deo per fidem: ſecundo per debitam & ſubiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tertio per aliqua ſpecialia ad ſupererogationem pertinentia, ſicut per Religionem, clericatum, vel ſacrum Ordinem *ſic S. Thom.* Nos ergo eius veſtigiis inhærentes, dicimus, quod

Apotta à fide quis.

2 Apoſtata à FIDE eſt ille, qui poſtquam recepit fidem, eam dimittit, & fit hæreticus: vnde ſimpliciter vocari poteſt hæreticus: nam licet aliqui opinentur, quod Apoſtata ſimpliciter, & proprie non ſit hæreticus, vt vult *Turrecremata lib. 4. Summæ. part. 2. cap. 13. & Canus lib. 12. de locis. cap. 9. ad 2.* nihilominus *Alphonſus de Caſtro. lib. primo de iuſta hæretic. punit. cap. 7.* docet, quod Apoſtaſia non ſit ſpecies diſtincta ab hæreſi: quam opinionem ſequitur *Bannes 2. 2. quæſt. 12. art. 1. dub. primo. & Valentia. tom. 3. diſp. 1. quæſt. 12. puncto primo.* Quod ſi qua differentia eſt, illa tantum eſt accidentalis penes magis, & minus, ſic *Caietanus. 2. 2. quæſt. 10. art. 5. & quæſt. 11. art. 1. Syluest. verbo. apoſtaſia. in principio, & quæſt. 1.* vbi refert Innocentium, & Alexandrum in hanc ſententiam: & hæc eſt ratio, quare in iure nō extat aliquis titulus contra Apoſtatas à fide, quia illi comprehenduntur ſub nomine hæreticorum: & propterea Apoſtatæ à fide incurrũt omnes pœnas debitas hæreticis in iure: & ideo, quantum ad excommunicationem, reconciliationem, & tolerantiam ab Eccleſia, idem prorſus iudicium fieri debet de illis, atque de hæreticis.

Turrecrem.

Caſtro.

Bannes.
Valentia.

Caiet.
Syluest.

3 Dubitatur vero hic, An talis apoſtata exterior tantum, non interior, incurrat in excommunicationem Iuris? verbi gratia ſi quis metu compulſus exteriori ſolum actu ſacrificaret idolis, in animo retinens veram fidem: Ad hoc reſpondet *Caietanus vbi ſupra, & in quæſt. 94. art. 1.* quod talis incurrit in excommunicationem, quia actus ille exterior Apoſtaſiæ, eſt per ſe illicitus & imperatus à voluntate cum cadat ſuper materiam indebitam; ergo excommunicatio lata ſimpliciter in Apoſtatam, illum etiam actum comprehendit.

Dubium.

Reſponſ. Caietan.

Nihilominus contraria ſententia eſt communior, & verior, quam tuetur *Nauarrus in Man. cap. 11. num. 25. Syluest. vero Apoſtaſia. numero 4. Tabiena. verbo. Hæreticus. num. 2. & verbo. Apoſtaſia. num. 3.*

Verior ſententia.
Nauar.
Syluest.
Tabiena.

Ratio eſt, quia vt recte *Nauarrus* argumentatur, Apoſtata mere exterior non vere committit peccatum apoſtaſiæ, cum non ſimpliciter recedat à fide, ſicut nec is vere admittit peccatum hæreſis, qui verbo tenus dicit aliquid contrarium fidei; ergo talis non eſt cenſendus in

foro

foro conſcientiæ incurrere excommunicationem latam in Apoſtatas, ſicut nec hæreticus exterior. Dixi (in foro conſcientiæ) quia in foro exteriori aliud eſt dicendum, nempe, quod tanquam excommunicatus debet vitari, & ſi ad Eccleſiæ gremium reuertitur, tanquam excommunicatus debet abſolui à cenſura.

Apoſtata ab obedientia quis.

4 Apoſtata ab OBEDIENTIA, loquendo de Religioſis, eſt quando quis non vult dimittere Religionem ſimpliciter, quam profeſſus eſt, ſed fit rebellis alicui ſuperiori, nolens ei obedire: Nam licet ſubditus in multis non teneatur ſuperiori obedire, vt late tradit *Diu.Thom. vbi ſupra quæſtio. centeſim.quart. articul.* 5. & ibi *Caietanus*. quale eſt præceptum contrarium iuſſionibus ſuperioris iubentis, ſcilicet Dei, Papæ, Eccleſiæ, aut alterius.*cap. ſi dominus. qui reſiſtit. vndecim. quæſtio.*3.

Quale eſt illud, ad quod iubentis poteſtas non ſe extendit, vt ſunt actus omnino interiores, quibus non eſt opus præceptis exterioribus impellendis. Qualis eſt reuelatio peccati omnino occulti. *capit.erubeſcant. trigeſim.ſecund.diſtinct.*& iteratio confeſſionis legitimæ, vt dictum eſt ſupra pluries. Quales ſunt aſperitates Religionis, ad quas nec expreſſe, nec tacite Regula extenditur.*cap.geſta.ſeptuageſi. quart. diſtinctio.* niſi in pœnam contumacię, vel alius delicti imponantur. *capi.dilectus* 2.*cap. quoniam.de ſimon.*

Nihilominus ſemper ſubditus tenetur obedire ſuo ſuperiori:& *in noſtra Regula ca.*10.habetur. *Fratres vero, qui ſunt ſubditi, recordentur, quod propter Deum abnegauerint proprias voluntates. Vnde firmiter eis præcipio, vt obediant ſuis Miniſtris in omnibus, quæ promiſerunt Domino obſeruare, & non ſunt contraria animæ, & Regulæ noſtræ.* Quæ verba fuſè & optimè explicat *noſter Politius in ſua expoſitione ſuper Regulam.*

Rebellans ſe à Commiſſ. Generali, an ſit apoſtata.

5 Dubitatur hic, An ſe rebellans ab obedientia commiſſarii Generalis ſit dicendus Apoſtata ab obedientia, & tanquam talis debeat puniri. Reſp.quod ſic, quia in Prouincia, vbi exercet ſuam iuriſdictionem eſt ſuperior. Ponam hic ea, quæ refert *Miranda in ſuo Manuali Prælatorum.tom.*2.*quæſt.*15.*articu.*1.de cõmiſſariis Generalibus, quando à Generalibus mittuntur, nempe quod *Gregorius* 13. in quodam motu proprio qui incipit. *Quoniam*, ſub dato Romæ die 8. Aprilis 1575. expreſſe prohibet, ne commiſſariis Generalib. quiſpiam audeat reſiſtere. Vbi per excommunicationem ipſo facto incurrendam

Miranda.

Gregorius 13 contra rebellantes ſe à Commiſſ. General.

Sedi Apostolicæ reseruatam, & sub pœna priuationis perpetuæ officiorum per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa, vel alia quæcunque dicti ordinis officia exercenda, ac vocis tam actiuæ, quam passiuæ eo ipso incurrendis pœnis, præcipitur, ne quis Prouincialis, aut Guardianus, vel cuiuscunque alterius gradus Religiosus, aut Religiosa ordinis Minorum ab ipso Ministro Generali missis ad visitandas Prouincias, Commissariis resistere, nec eis se opponere, aut contradicere, seu rebellem exhibere ipsis, quacunq; de causa, aut quęsito colore nō recipiendo audeat, nec debeat. *Hæc ibi.*

5 Quin quod neque sub prætextu studendi licitum est vnquam inferioribus à suis superioribus se rebellare, alioquin in grauissimas pœnas incurrunt. Vnde *Pius II.* præcipit Generalibus quatuor Ordinum Mendicantium, quatenus omnes, & singulos eorum Ordinum professores, qui spiritu rebellionis assumpto, Prælatis suis obtemperare, eorumque salutares correctiones, & disciplinam effugere, aut despicere præsūpserint: & vt impune hoc faciant, Rectorum, seu Gubernatorum, & Conseruatorum studiorum præsidia, & patrocinia implorauerint, prætendentes se exemptos ab ipsorum Ordinis iurisdictione, & potestate, ac correctione, cuiuscunque gradus, vel conditionis existant, nisi (canonica monitione præmissa) ab huiusmodi resipuerint, & debitam à prædictis Generalibus, pro commissis pœnitentiam humiliter susceperint, ac mandatis eorundem Generalium efficaciter obtemperare studuerint: auctoritate Apostolica denuncient, & ab aliis vbi, & quando, & quoties expedierit, denunciari faciant, prædictos fratres excommunicatos esse, & ab omnibus Magisterii, Bacchalariatus, Lectoratus, Biblystatus officiis, aliisque dignitatibus, & honoribus dictorum Ordinum exutos fore: & insuper, si eorum contumacia, proteruitas, vel rebellio id exegerit, carceribus ad pœnitentiam peragendam intrudi faciant: donec ad cor reuersi salutaribus monitis, & mandatis se subiecerint, & à prædicta excommunicationis sententia absolutionis beneficium meruerint obtinere. Vide *Comp. Priuileg. verbo. studentes Fratres*, §. 4. *Comp. Priuil.*

6 Apostata à RELIGIONE est ille Religiosus, qui exit à Religione. Sed quia exitus à Religione multipliciter potest euenire, scilicet, vel transeundo ad aliam Religionem: Vel vt subueniat parentibus in necessitate constitute. Vel vt recur-

Apostata à Religione qs

Exitus à Religione multiplex.

recurrat ad superiorem. Vel vt vagetur, & hoc tam cum habitu, quam sine habitu: de singulis dicendum est, vt sciamus, quando talis Religiosus egrediens à sua Religione sit vere Apostata: & excommunicatus, & quando non.

Transiens ad aliam religionem non est apostata.

7 PRIMO igitur potest euenire, vt Religiosus egrediatur à sua Religione, & ad aliam transeat: & tunc simpliciter dico, quod talis non potest dici neque Apostata, neque excommunicatus: quia ille religiosus est Apostata, qui cum sit professus, deserit Religionem, quam professus est, sine transitu ad aliam, cum animo non redeundi ad suam. De qua re vide *D. Thom. & Caieta. vbi supra. & Nauarr. in quinto libr. consil. de Apostat. consil. primo.* vbi ait: Apostata à Religione dicitur religiosus expresse, vel tacite professus, qui deserit Religionem, quam professus est, sine transitu ad aliam, cum animo non reuertendi ad suam. *& infra.*

D. Th. Caiet. Naua.

Cui consequens est, nullum Religiosum, qui transit ad arctiorem, petita, licet non obtenta, licentia superioris, esse Apostatam, quia eius transitio non est criminalis, siue mortifera, *per cap. licet de Regular.* Consequitur item eadem ratione, nullum translatum ad aliam religionem, vel alium locum, mediante dispensatione legitima, esse Apostatam, *vt extrauag. viam ambitiosæ. de regul. sub finem* probat. Nec consequenter qui est translatus ad Episcopatum, *iuxta clem. 1. de elect. & ca. stat. deci. octauo, quæstione prima. & capit. cum olim. 2. de priuileg. & cap. si quis iam translatus. 21. quæstio. secund.* Nec institutum perpetuo in aliqua Ecclesia, qui desinit esse claustralis, *iuxt. gloss. singul. & memor. in clem. prima. §. ad hæc. de stat. monach.* Hucusque Nauarrus.

Circa quam materiam occurrunt aliqua dubia;

Dubium.

8. PRIMVM quorum est. An liceat Religioso ex vna religione ad aliam transire? Respond. quod iure communi canonico licet, vt colligitur *ex capit. statuimus. & capit. mandamus. decim. no. quæst. 13. & capit. licet. cap. significatum. cap. non est vobis. & capit. sanè. de regularib.* dummodo studio tutioris, melioris, & sanctioris vitæ transitus fiat: vt aperte definitur *in cap. licet. vbi supra*, & docet *Sanct. Tho. vbi supra. quæst. 198. art. 8.*

An licite Regularis transeat de vna religione ad aliam.

Resp.

S. Tho.

9 SECVNDVM dubium est, An hic transitus vere concedatur ex eo, quod Religio, ad quam fit gradus, sit perfectior, & altior, & fructuosior, vel sanctior: an solum, quia sit arctior, seuerior, & durior? *Diu. Thom. loco citato* tenet primum & ipsum sequuntur *Paludan. in tertia distinct. trigesim. oct.*

Dubium.

Religio perfectior quæ.

Responsio.

D. Tho.

Palud.

Antonin. *Syluest.* *Tabie.* *Io. And.*

quæst.3.artic.1. Antonin.tertiapar. tit.6.capit.4.ad finem. Syluest.verbo.Religio.4.qu.1.Tab.Religio.q.23. & alii.

At *Ioannes Andreas in capit. ſane de regular.* tenet ſecundum, & ipſum ſequuntur omnes *Canoniſtæ*, & idem habet *Angelica.verbo Religioſus.numero trigeſim.quint. Roſella.Religio.4.numero primo.* & in *prædicto capit.licet*, clare habetur deciſio huius dubii, dicitur enim ſic. De arctiori vita, & ſanctiori, ad quam licet tranſire à laxiori & ſi in vna Religione ſit ſola contemplatio cum arctiſſimo viuendi modo, poſſibili tamen, ſine proficiendi modo, non admitteremus tranſitum ad religionem, ad quam viget contemplatio, actio, & etiam contemplationis officium cum laxioris vitæ inſtituto, quod tamen Theologi admitterent. Vide *Ioann. Andream prædictum.*

Vnde cum iure magis congruere videtur, tranſitum huiuſmodi concedi, quia arctius, & durius Religionis inſtitutum ſuſcipitur, quam quia perfectius, & fructuoſius: vt conſtat *ex capit.licet. vbi ſupra. & in capit. virgines, vigeſim. quæſtio.* 4. dicitur *ex Concilio Tribureńſi*, Virgines ſacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ propter deſtructiorem vitam ad aliud Monaſterium pergere diſpoſuerint, ibidemq́; commanere decreuerint, Synodus concedit. *Hæc ibi.* Igitur ad ſtrictiorem, & arctiorem religionem de iure poteſt quis tranſire. *(Conc. Tribur.)*

10 TERTIVM dubium eſt, An ad laxiorem liceat tranſire? *(Dubium.)*

Ad quod reſpondeo, quod ſic, duplici ex capite: tum ſi in priori Religione, alioqui ſtrictiori, Regula, aut Conſtitutiones non ſeruantur: ſic *Innocent. & Panormitan. in capit. licet. de regul.* & in alia Religione, alioqui laxiori, Regula, & Statuta ſeruantur; tum etiamſi cauſa legitima interuenerit, nempe quod Religioſus ſit ſemper infirma, aut incommoda valetudine: ſi odio habeatur à cæteris fratribus, aut indignè, & malè tractetur. *(Reſp. Ad laxiorem licitus eſt trãſitus aliquando.)*

Quibus cauſis, & aliis iuſtis, & debitis quibuslibet remotis, Romanus Pontifex ſolus poteſt facultatem tranſeundi concedere *ſecundum gloſſ.* Itaque non dicitur Apoſtata, non ſolum ille Religioſus, qui à laxiori ad ſtrictiorem tranſit Religionem, cum id de iure ei concedatur: ſed neque ille, qui à ſtrictiori ad latiorem accedit: cuius ratio eſt, quia non deſerit Religionem in genere, ſed in ſpecie. Vide *Innocent.* communiter receptum *in capit. intelleximus. in fine. de ætat.& qualit. ordin. Abb. in* *(Innoc. Abbas.)*

cap. fin. numero quarto de apostat. & in capit. sane. numero 6. de regular. Caietan. secunda secundæ, quæstio. 21. artic. 1.

Caiet.

Dubium.

An Capuccinus licite trãseat ad Cartusianos.

11 QVARTVM dubium est, An nos fratres Minores sancti Francisci Capuccinorum iure possimus transire ad Cartusianos? & è contrario Cartusiani ad nos? Respondeo, quod de hac quæstione *Nauarrus consil. 68. de regularib. citat Syluestrum, Religio. 4. quæstio. 6.* qui testatur, in Academia Parisiensi Theologorum, & Canonici Iuris Doctorum sententia decretum, licere Cartusiano transire ad Dominicanos plene, & perfecte suam Regulam, & Constitutiones obseruantes.

Quod si ita est, licebit etiam Cartusiano ad nos Capuccinos transire, cum nostrum institutum sit Cartusianorum Regula durius, & arctius. Vnde *Nauarrus* tradit, tuta conscientia liberum esse transitum ex alterutro prædictorum Ordinum: dummodo fiat studio, & amore vitæ melioris, & perfectioris, & citra omnem offensionem, ac litem inter illos.

Respons.

Ad dubium ergo propositum, sic dico, quod iure communi, permittitur transitus ex Mendicantibus ad Cartusianos, vt constat per *extrauag. viam ambitiosæ. de regularib. inter communes.* De transitu vero Cartusianorum ad nos, licet in iure nihil sit expressum, nihilominus ex dictis per *Syluestrum*, & *Nauarrum*, & ex iis, quæ habet *Di. Bonauentura in Opusculo. de determinationibus quæstionum super nostram Regulam, ca. duodeci. & decimotertio.* licet transire, cum asserat *Seraphicus Doctor*, quod ex quolibet Ordine possunt Religiosi transire ad Ordinem S. P. N. Francisci, & ex Ordine nostro Religiosi non possunt ad alium Ordinem migrare. Sed pro hoc faciendo, consulenda est semper sancta Sedes Apostolica. Et hæc de primo modo exeundi à Religione.

An Cartusianus licite trãseat ad nos Capuccinos.

Syluest.

Naua.

D. Bona.

12 SECVNDO potest exire Religiosus à Religione vt subueniat suis parentibus in necessitate constitutis, & tunc statim se offert dubium, An licite id possit facere. De qua re vide quæ fusè habet *Pater Politius super Regulam cap. 2. à numero 46. vsq; ad numer. 56. Diu. Thom. 2. 2. quæst. 101. articu. 4. & quodlib. 3. articul. 16. cum Alexand. de Alens. 3. part. quæst. 33. in 4.* tenent partem negatiuam, cum post professionem habeatur, quasi mortuus mundo, & viuat Deo. *Syluester* tamen *verbo. Religio. 6. §. nono.* distinguit, nam aut pater, aut mater erant in necessitate antequam filius ingrederetur Religionem, aut non: Primo casu concluditur, quod filius tenetur exire extra claustrum ad subueniendum eis, cum limitatione

An religiosus possit exire vt subueniat parentibus.

Politius.

D. Tho.

Alensis.

Sylu.

tione tamen, nempe si filius existens in claustro, non possit eis subuenire: quam opinionem sequitur *Nauarr. in Man. cap. 14. numero 14.* Ratio est, quia tunc erat obligatus patri, nec poterat alteri se obligare voto cum tanto præiudicio patris. In secundo vero casu, minime tenetur, cum sit Deo astrictus per votum. *sic communiter.*

Nauarrus vero *in consiliis de apostat. cons. 1.* ait, quod Religiosus, non solum potest exire à claustro ad subueniendum parentibus in necessitate constitutis ante suam professionem: verum, & quando ad talem necessitatem peruenerunt post eius professionem. Imo, quod ad id sufficit auctoritas sui Generalis, aut Prouincialis: & multo magis si habet facultatem à sanctissimo Domino. Qui ergo sic exit à religione pro subuentione suorũ parentum, nullo pacto potest dici Apostata.

An religiosus possit exire, & pergere ad superiorem ob iustum grauamen.

13 TERTIO potest exire Religiosus à suo Monasterio, vt eat ad superiorem ob iustum grauamen, & tunc oportet videre, An id faciens sit Apostatata, vel excommunicatus. Ad quod respondeo cum communi, quod non, per ea quæ habet *Baldus in cap. ad nostram de appellatio.* De qua re fusè infra agemus *in explicatione tertii casus* ibi, Dubitatur secundo.

Respons.

Sed hoc intelligitur in foro conscientiæ, nam in foro exteriori, & Ecclesiæ, quæ non iudicat de occultis aliter est dicendum. Vnde Religiosi recedentes à suis Monasteriis sine suorũ Prælatorum licentia, in foro exteriori sunt excommunicati, & vt tales debent reputari, vt constat ex multis Summis Pontificibus, quorum aliqui concesserunt superioribus Religionis, vt possint tales excommunicare, & de facto per nostra statuta excommunicati declarantur, & vt tales absoluuntur ab excommunicatione, vt *Innocent. VIII.* & alii, quos paulo infra referam: & vt tales denunciantur omnes apostatantes à nostra religione, & in eorum receptione ab excommunicatione absoluuntur.

Aliqui vero alii Summi Pontifices ipsimet expresse tales excommunicant, sic *Paulus Quartus*, & *Pius Quartus*, qui speciales Constitutiones ediderunt, quibus excommunicari iubent, quia vero & excommunicati ipso facto esse declarantur omnes, & singuli Religiosi cuiuscumque Ordinis, & conditionis existant, qui post solemnem professionem factam, sine suorum Prælatorum licentia, quouis prætextu, & causa, temerio ausu extra suorum Monasteriorum claustra diuagantur.

Religiosus exiens à monasterio animo vagandi, siue cum habitu, siue sine eo, est apostata, & incidit in casū reseruatum.

14 QVARTO potest exire Religiosus à Monasterio vt vagetur & hoc duplici modo potest euenire, vel cum habitu, vel sine eo, & quocunque modo id faciat, est apostata, & incidit in casum reseruatum. Sed est magna differentia inter vnum, & alterum modum: nam quando recedit à Religione habitu dimisso, incidit etiam in excommunicationem latę sententiæ. *capit. secund. ne clerici, vel monachi. in 6.* & ibi *Doctores.*

Exiens habitu dimisso est ētexcōmunicatus.

Quando vero habitum retinuit, esto ꝙ animum nō reuertendi habuerit, neque transeundi ad aliam Religionem, licet peccet mortaliter, & incidat in casum reseruatum: non tamen est excommunicatus. Sic de iure. Et licet *Caiet. in secunda secundæ, quæst. duodecim. artic. 1. & Sylu. verbo. apostasia. § 9. & Azorius prim. parte, libr. duodecim. capit. 17.* dicant, quod etiam qui habitum retinet, dummodo vagetur, est excommunicatus, nihilominus contraria sententia est verior de iure: nam re vera nulla extat in iure excommunicatio aduersus Apostatas à Religione, nisi illa, quæ habetur *in cap. vt periculosa.*

Exiens vero cum habitu, non est excōmunicatus.

Caiet.

Sylu. st.

Azorius.

Verior sententia.

Sed in illa tantum excommunicātur, qui temere dimittunt habitum suæ Religionis: ergo cum prædicti Religiosi non dimittant habitum, non incurrunt hanc excommunicationis pœnam de iure. Sunt tamen isti infames in iure, nec possunt esse testes, nec accusatores. sic tenet *Bann. in secunda secundæ, quæst. 12. art. 1.* sic *Stephanus Quaranta in suo Compendio Bullarii. verbo. apostasia.* sic *Valentia 3. parte, disputat. 1. quæst. duodecim. Nauarr. in Comment. 2. de regular. nume. 61.* cuius hæc sunt verba. Per solum exitum temerarium, & sine ipsa causa non incurritur iure communi excommunicatio, modo non relinquatur habitus: nullo enim iure id cauetur.

Apostatæ sūt infames in iure.

Bann.

Steph.

Valentia.

Naua.

15

Bene verum est, quod ex priuilegiis habent Religiosi, vt apostatæ, etiam quod deferant habitum, sunt excommunicati, vt est videre *in Comp. Priuil. verbo. aposta. ab ordine, per totum:* singulariter tamen *Bonifacius* 8. concedit Prælatis ordinis Minorum, vt apostatas, & insolentes dicti ordinis, nisi salubrib. monitis Prælatorū Religionis acquiescant, excommunicare, capere, ligare, & carceri tradere (si videbitur expedire) possint, & valeāt, & *Innocentius* 8. statuit, quod quicunque frater Minor regularis obseruantię, absque licentia Generalis, vel Prouincialis sui, præsumpserit recedere ab eorum obedientia, seu apostatare, ipso facto excommunicationis sententia ligatus sit.

Apostatæ ēt quod deferāt habitum, sūt excommunicati ex priuilegio.

Comp. priuil.

Idem est concessum Societa-

ti IESV à *Pio Quinto* & *Gregorio XIII.* Vide *Comp. Priuilegi. vbi ſupra.*

Dubium.

16 Dubitatur autem, eſto, quod de iure non ſit excommunicatus ille Religioſus, qui cum habitu vagatur, ſed bene ille, qui ſine habitu, An idem dicendum ſit de eo, qui ita defert habitũ occultatum, ſeu, coopertũ, vt nullo modo cognoſcatur pro Religioſo talis Ordinis? Et ad hoc reſpondeo affirmatiuè cum *Valentia* cum *Bannes* & *Caietano vbi ſupra.* nam ad effectum incurrendi hanc excommunicationem, idem eſt dimittere habitum proprium, & illum ita occultare, ſuperinduendo alium, vt nequeat quis cognoſci tanquam Religioſus talis Ordinis.

Reſp. Apoſtata deferens habitũ occultum, eſt excõmunic. *Valen.* *Bann.* *Caiet.*

Nam vt optime inquit *Caietanus*, qui eo modo tegit habitũ, quamuis non dimittit eum materialiter, dimittit tamen eum formaliter, id eſt, in ordine ad notitiam hominum: quem modum dimiſſionis voluit in primis Pontifex prohibere ſub illa excommunicatione, vt patet ex fine, quem ſibi propoſuit, ſcilicet, vt periculoſa vagandi occaſio Religioſis ſubtrahatur. Ita etiam ſenſit *Gloſſ. in clem. 2. de vita, & honeſt. cleric.* quanquam contrarium ſenſit *Panormitan. in capit. Deus qui, extra. de vita, & honeſt. clericor.* Sed ſine firma ratione. *Hæc Gregorius de Valentia.*

Gloſſ.

17 Dubitatur præterea, An Religioſus manens in Religione & dimittens habitum, vel vt ſe lauet, vel propter calorem, incidat in excommunicationem? Reſpondeo, quod *Angelica vbi ſupra,* negat, eo quod putat hanc iuris pœnam non contrahi, niſi Religioſus habitum extra cęnobium dimittat: nam *in præcitato cap. vt periculoſa,* dicitur: Qui in ſcholis, vel alibi, vel quouis alio loco dimittit: ſatis eſſet, inquit *Angelus*, ſi diceretur: Qui alicubi, vel quouis alio loco dimittit. Et quoniam *in eodem capit.* etiam cauſa redditur, vt periculoſa euagandi occaſio Religioſis præcidatur.

Dubium. Dimittẽs per breue ſpaciũ in Monaſterio habitum, an ſit excõm.

Sylueſter tamen, *Roſella*, & *Nauarrus capit. vigeſim. ſeptim. numero* 131. ſentiunt, eum etiam eſſe excommunicatum. Sed diſtinctione opus eſt: nam talis habitus dimiſſio vel fit ad modicum tempus: vel ad multum: ſi primo modo, vt ſcilicet quis ſe lauet, vel ob calorem, & à ſæcularibus non videatur: ſic eſt vera prima opinio: ſi vero talis dimiſſio eſt pro tempore notabili ad iudicium boni viri: tunc dico, quod eſt vera ſecunda opinio.

Auctoris ſententia.

18 Vnde ſciendum, quod, vt recte adnotat *Caietanus in Summa verbo. excommunication. capit. ſexageſimi. prim.* explicans capitulum illum, *vt periculoſa.* dicit, quod tres conditiones, debent concurrere ad

Caiet. Excomm. vt incurratur 3. conditiones concurrere debent.

ad hoc, vt talis excommunicatio incurratur. *Prima* vt vere quis censeatur dimittere habitum propriæ Religionis, vel in perpetuum, vel ad tempus: ita scilicet, vt versetur in alio habitu, sic, vt ex habitu non cognoscatur esse Religiosus talis ordinis. *Secunda*, vt temere dimittat, id est, absque causa rationabili, quia si iusta causa accedat, in excommunicationem non incidit. veluti exempli gratia, vestem lauandi, aut mundandi, vel causa morbi: vel vt ait *Glossa* ab aliis recepta, metu mortis, vel periculi, aut mali, alioqui grauioris, captiuitatis, scilicet, seruitutis, carceris, ignominiæ, dedecoris, vt si Religiosus per loca Turcarum, Saracenorum, Hæreticorum, vel aliorũ Christiani, aut Religiosi nominis hostium transiret. *Tertia*, vt talis sit dimissio, quæ attentis circunstantiis, sit apta ad periculose vagandum: hoc enim voluit impedire Summus Pontifex per illum textum.

Dubium.

19 Dubitatur tertio. An liceat apostatis celebrare, prædicare, docere, vel confessiones audire: Respondeo, quod non: nam quantum ad celebrationẽ Missarum, non possunt, alioquin incurrent in Irregularitatem: & ratio est, quia iam sunt excommunicati, vt paulo ante dictum est: & celebrans in excommunicatione fit irregularis, vt est in confesso apud omnes.

Respon. Apostatis nõ licet celebrare, alioquin incidunt in Irregularitatem: sed neq; prædicare, aut confessiones audire.

De reliquis vero actionibus, prædicare, docere aut confessiones audire, extant quamplurima priuilegia, quæ id prohibent. *Innocentius quartus* districte prohibuit, ne egressi ab Ordine Minorum proprio suo motu, aut expulsi pro suis culpis, & demeritis, præsumant prædicare, aut docere, vel confessiones audire, nisi de licentia Papæ, aut Prælatorum nostrorum ad aliũ Ordinem transierint. Et voluit, quod si forte contra huiusmodi prohibitionem aliquid attentauerint, possint Generales, & Prouinciales Ordinis in illos excommunicationis sententiã promulgare. Idem concessit *Clemens* 4. vide *Comp. priuileg. tit. Apostatæ ab ordine.* §. 2. & 11.

Compend. priuileg.

Dubium.

20 Dubitatur quarto, An Religio habeat ius expellendi aliquem Religiosum ab ordine? Respondeo, quod *Cardinalis in Clem. ne in agro.* §. *quia vero. de stat. monach.* sentit, ob nullum crimen posse iure communi à Monasterio Monachum eiici, etiã si contumax sit, & obedire recusauerit, & corrigi, ac emendari noluerit. Id ille colligit *ex cap. impudicas.* 27. *quæst.* 1. & *cap. ne religiosi. de regular.* quæ iura derogare videntur auctoritatem Regulis Religiosorum concedentibus facultatem deiiciendi Religiosum. Sed communi est sententia receptum illud, quod *S. Bonauentura. in Opusc. de Determinationibus quæstionum circa Regu-*

Respon. Cardinalis.

Religiosus incorrigibilis & inobediẽs potest expelli à Relig. S. Bonau.

Humbertus.

lam. S. P. N. Francisci. cap. 14. *Humbertus in expositione Regulæ S. August. cap.* 99. *Turrecrem. in expos. Regulæ S. Benedicti tract.* 88. tradiderunt, scilicet, posse expelli eum, qui obedire, & corrigi noluerit vt expresse docuerunt *Angel. in verbo Abbas. quæst.* 18. *Syluest. religio.* 6 *quæst.* 17. *Tab. eod. quæst.* 45. *Armilla. religio. n.* 28. Sancti Thomæ auctoritate permoti, qui *in quodlib.* 12. *qu. vlt.* ait. Quoniam, secundum Apostolum malum est auferendum, ne totam massam corrumpat; ideo Monachus si corrigi & emendari noluerit, cum contumax est, merito expellitur. Quæ opinio & cum iure ipso, & cum Regulis Religionum congruit: denique cum ratione ipsa, nã *in c. fin. de regul.* tanq̃ certũ ponitur id iure fieri posse & solũ ibi statuitur, vt fugitiui & eiecti reducantur: Et *Regula S. Benedicti* aperte concedit *cap.* 29. Monachũ semel, & iterũ fugiẽtẽ è Monasterio posse recipi, si de peccato dolens, reuertatur: at si tertio recesserit, eum non amplius admittendum. Imo etiam manifeste præscribit, Monachũ, qui sæpe admonitus, sese non emendauerit, ferro abscissionis esse eiiciendum, ne vna ouis morbida totum gregem cõtaminet.

Angelica. Sylu. st. Tabiena. Armilla.

Deinde subiungit hæc verba, Frater, qui proprio vitio egreditur, aut proiicitur è Monasterio, & reliqua. *Regula* quoque *S. Augustini* facultatem, & ius tribuit Monachum eiiciendi. Et ita est vbique in more positum, vt Religiosi ob certa crimina per sententiam è Monasterio expellantur. Decernit enim *Prædicta Regula*, si quis emendatoriã subire vindictam recusauerit, de vestra societate proiiciatur, non enim hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat. Pro nostra quoque Religione Minoritana extat Priuilegium *Alex.* 6. qui det facultatem Generali de parte, & Prouincialibus cum consensu diffinitorum & maioris partis capituli Prouincialis, Fratres dicti ordinis, quos incorrigibiles repererint, habitu expoliare valeant, & ab Ordine eiicere. Vide *Comp. priuileg. verbo. eiicere.* §. 4.

S. August.

21 Tria autem sunt necessaria, vt quis iuste eiici possit à Religione & habitu priuetur. Primũ talis eiectio fiat propter crimina, pro quibus de iure cõmuni essent ad mortem damnandi: perpetuo carceri mancipãdi; vel in perpetuum, vel ad tempus ad triremes relegandi, vel cõdemnãdi: vel in aliis delictis grauissimis inobedẽtiæ & cõtumaciæ: nõ a. ꝓ quocunq; peccato mortali. Secundũ vt fiat à capite generali, vel ab ipso Generali cum voto decisiuo Diffinitorũ. Tertium vt eiectio fiat, seruatis seruãdis, id est, causa cognita, & per sententiam diffinitiuam, ita docet *Nau. cons.* 50. *de regul. Graffius*

conf.5.de regular.n.19. Archidiac. in c.peruenit. in fin. 27.q.1. Obiiciet quis declarationem quandam Illustrissimorum Cardinalium super *Conc.Trid.* quæ circumfertur in hæc verba: In posterũ nemo Regularium eiiciatur à Monasterio, etiamsi sit incorrigibilis: sed peccantes, à superioribus ignominia, & carcere castigent, & acrius ẽt, si ipsis visũ fuerit pro modo delictorum puniantur.

Sed per hanc declarationẽ nõ reuocãtur priuilegia supradicta: vnde stãt in suo robore: & declaratio ꝓcedit contra Regulares, qui nõ gaudẽt supradictis priuilegiis. Vide etiam de hac re doctrinam *Bonau. in qq. super Regulã Fratrum Minorũ. q.14.* q̃ refert ẽt *Collector Priuilegiorũ Ordinis Minorũ in eius Compendio, sub tit, eiicere, post. §. quartum* quem omnino vide.

Sed placet hic ponere de verbo adverbũ epistolam quandã pulcherrimã *D. Bern.* de hac materia dissserẽtis q̃ in ordine ẽ.120.

EPISTOLA B. BERNARDI.

Epistola aurea D Bernard

22 *Super fratre turbato, turbãte fratres, & contemnente magistrum, breue tibi, sed fidele damus consilium. Diaboli studium est circuire in domo Dei, & quærere quẽ deuoret: tuæ è contra vigilantiæ, in quãtum potes, nunquam locum dare diabolo. Quantum igitur ille acrius insistit, quo à grege infirmam separet cuiculam, quatenus eo licentius rapiat, quo non fuerit, qui eripiat; tanto enixius tibi, quantum in te est, resistendum est, ne de manu tua possit eum eruere, ne quando dicat inimicus, præualui aduersus eum. Itaque aggredere fratrem omni officio charitatis, videlicet, beneficiis, salutaribus monitis, secretis increpationibus, publicis exhortationibus, duris etiam & verberum, & verborum correptionib. quodq; efficacius esse solet, tuis ad Deũ pro eo fratrumq; piis orationib. Quod si iam hæc omnia fecisti, nec profecisti, ad Apostoli consilium confugiendũ est, dicentis, Auferte malum ex vobis. Auferatur ergo malus, ne malos generet. Neq; enim potest arbor mala, nisi fructus malos facere. Auferatur autem dico, sed non quomodo ipse vult, vt videlicet, tamquam ex tua licentia, eum male secuta conscientia, extra Congregationem, contra professionem deuitans subiectionem, sui iuris esse, sua permittatur viuere lege. Sed abscindatur vt ouis morbida à grege, vt putridum membrum à corpore, qui iam exinde, se pro certo nouerit à te haberi tanquam ethnicum, & publicanũ. Et ne timeas esse contra charitatẽ, si vnius electione scandalũ, multorũ recõpensaueris pace, quippe qui forte sua malitia fratrũ cohabitantiũ turbare facile poterat vnanimitatẽ. Cõsoletur te illa Salomonis sententia. Quẽ Deus negligit, nemo potest corrigere Eccl.7. & illa saluatoris, Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus, eradicabitur: & illa B. Ioannis Euangelistæ de schismaticis. A nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Et rursus apud Apostolum. Infidelis si discedit discedat. Alioquin non est relinquenda virga peccatorum super sortem iustorum, vt non extendant iusti ad iniquitatem*

manus tuas. Melius est enim vt pereat vnus, quã vnitas. Hæc mellifluus Bernardus.

Dubium. 23 Quinto & vult. dubitatur. Ad quidnam teneantur sic expulsi, & si nullam aliam Religionem ingrediantur, An teneantur, sese Episcopo offerre, vt in eius sit cura, & potestate, cuius mandatis, & iussis parere vi voti cogatur? Respond. Respondeo quod *Nauar. in com. 2. de regul. num. 35.* ait, id ab eo fieri oportere, cum tribus sit votis Religionis obstrictus: ac proinde debet esse in Episcopi potestate, vt ei tamquam Præposito, & superiori, in omnibus obediat. Verum id *Nauarr.* non roborat firmo fundamento, nam professus solemni more Religionem, sese voto obstringit, quo promittit, se perpetuo obediturum superiori illi, ac eius successoribus, non aliis. Si igitur per iustam sententiam extra Monasterium emittitur, vi & ratione voti non cogitur alteri obedire: quare satis est si Episcopo instar aliorum clericorum obtemperet.

Præterea, eiusmodi Religiosus eiectus non cogitur, vt etiam *Nauar.* fatetur, vi voti ad aliam Religionem transire, quia id non vouit: ergo nec compellitur vi voti Episcopo se offerre, vt in eius cura, & potestate speciali sit, tanquam Religiosus. Accedit, quod id vsu, & more nunquam seruatur. Postremo, eiusmodi Religiosus eiectus, quamuis absque Religione sit, quia estè Religione per iustam sententiam depulsus; est tamen vere, & proprie Religiosus: sicut Episcopus sua Ecclesia spoliatus, vere & proprie est Episcopus. Ita Religiosus, quia est tribus votis adstrictus, debet eo animo esse, vt superiorum iussis obtemperet, quandocumque erit in superiorum cura, & potestate constitutus, sicut Episcopus quando erit in suo Episcopatu.

Ex dictis concludimus, quod casus reseruatus intelligitur de vero Apostata, de eo scilicet, qui expresse vel tacite professus deserit Religionem, quam professus est, sine transitu ad aliam, & cum animo non redeundi ad suam. Et licet summus Pontifex dicat, *siue habitu dimisso, siue retẽto.* hoc inquam dicit, vt declaret, tã vno quam alio modo egressionem à Monast. per apostasiam, esse casum reseruatum. Dicit insuper summus Pontifex. Quando eo peruenerit, vt extra septa Monasterii, seu conuẽtus fiat egressio, Hoc, inquam intelligitur, non de eo, qui per aliquot passus, sine licentia Prælati egreditur monasterium, statim reuersurus, quia non videtur egressus ille mortifer, & exiguitas in omni materia excusat à mortali, vt toties dictum est. Sed intelligitur de eo, qui extra septa Monasterii egreditur notabiliter, ad iudicium boni viri

Casus reseruatus de apostasia quãdo habet locum.

& cum animo apostatandi. Et hæc de Apostasia à Religione. De Apostasia vero à Clericatu, & ab ordine nihil hic scribimus, poterit, qui voluerit, videre *Ban. Valentiam, & Azorium.*

Bannes. Valentia. Azor.

NOCTVRNA E MONASTE-*rio, seu conuentu egreßio, etiam non animo apostatandi facta.*

Antequam veniam ad explicationem casus, & ad decisionẽ dubiorum circa illum occurrẽtium, præmitto plura.

1 PRIMO, quod Religiosus debet curare, vt semper maneat in Monasterio, seu conuentu, & meminisse debet illius, quod dicit Ecclesiasticus in c. 6. *Audi fili (ait sapiens) & accipe consiliũ intellectus inijce pedẽ tuũ in compedes illius. & in torques illius collum tuum, subiice humerum tuum, & porta illam, & ne accedieris vinculis eius: & inf. in nouißimis enim inuenies requiẽ in ea; & conuertetur tibi in oblectationẽ: & erunt tibi compedes illius in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ. Decor enim vitæ est in illa, & vincula illius alligatura salutis.* Itaque licet aliquibus videatur quod Monasterium sit carcer; sciant nihilominus, quod carcer sapientiæ est: & licet in eo sint vincula, vota scilicet, statuta, obseruantiæ regulares & huiusmodi; alligatur tamen homo in salutem æternam, & torques illius aureus est: alligatur enim homo, vt Deo adhæreat, vt vanitati mũdi non seruiat, vt vas sit in honorem, non in contumeliam. Et quo magis ad hoc vacat: eo magis est in honorem apud omnes. Est enim Religiosus (ait *Petrus Damianus in Apologetico. de contemptu seculi cap. 26.*) veluti pictura. Pictura namquam si procul assistat, inhiãter, & cum auiditate prospicitur: si iuxta sit, contemptibilis iudicatur, sic Religiosus quisque, carnalibus, absens quidem timori, præsens autem videtur despectui esse.

Ecclesiast. 6.

Monasteriũ est carcer sapientiæ vbi vincula sunt vota.

Carcer est Monasterium, sed pro custodia Religiosi, ne in eũ irrumpant ferę, dęmones: Vnde in cantica dicitur *Hortus conclusus, fons signatus.* Et quando Religiosi manent in Monasterio, & obseruantiæ vocant, fit verum id quod sequitur in Cantico, scilicet, *Emißiones tuæ paradisus.* quia reuera tale Monasterium imaginem habet Paradisi, & ideo omnia quæ à tali loco exeunt, veluti è Paradiso exire existimantur: spirant enim sanctitatem, puritatem, vitam Angelicam.

Monasteriũ carcer est pro custodia Religiosi. *Cant. 4.*

Hinc recte D. *Basilius* vocat Religionem Paradisum, ait enim, sicut duplex est infernus, alter sub terra, alter super terrã, cor scilicet peccatoris; ita duplex est Paradisus, alter in cœlo, alter in corde perfecti. Religio vero paradisus Dei in terra est, vbi cor perficitur, sicut enim Paradisus est locus deliciarum; ita Religio est locus voluptatis cælestis, ibi delitiæ Dei cum filiis

D. Basilius.

hominum, in Religione, animæ ſunt Dei ſponſę, cum quibus delectatur ſponſus.

Poſitus eſt ergo religioſus in Monaſterio, ſed ad quid? Ad illud ſcilicet ad quod Adam. Certe, de Adam dicitur Gen. 2. *Poſuit illum in Paradiſo, vt operaretur, & cuſtodiret illum.* Quæ verba D. Aug. 8. *de Geneſi ad literam, & D. Thomas* dupliciter exponunt, Primo, vt Deus operaretur in homine, eumque cuſtodiret, cuius operatio ſi ab homine ceſſat, continuo obtenebratur, vt aër à ſole relictus: ſecundus ſenſus eſt, & magis ad literam, vt ſcilicet ipſe homo operaretur, & cuſtodiret paradiſum, pacta ſcilicet cuſtodiendo, & noua acquirendo, vt ſcilicet opere ſuo illum locum illuſtret.

Gen. 2. — *D. Auguſt.* — *D. Thom.*

Religioſus in monaſterio ponitur vt operetur & cuſtodiat illum.

2 Quod, quando Religioſus in Conuentu manens perficit; tunc vere de eo poteſt dici illud
3 Cant. 3. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris & vniuerſi pulueris pigmentarii.* Per deſertum quippe monaſterii Religioſus in cælum aſcendit, ſuſpiriis, gemitibus, cordis deſideriis vehementibus: quemadmodum virgula fumi ex thure & aliis odoratis aromatibus cum incendũtur, ſolet aſcendere.

In conuentu quando commoratur Religioſus, & veluti Iacob ſupplantat vitia, tunc videt ſcalam à terra in cælum pertingentem: habet enim conſolationes diuinas per manus Angelorum, qui per ſcalam aſcendunt, & deſcendunt ad ipſum ex parte Dei conſolandum. Vnde tunc de Monaſterio poteſt dicere Religioſus cum Iacob. *Vere locus iſte ſanct. eſt, & ego neſciebam: non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & Porta cœli.*

Religioſus in Monaſterio eſt ſicut Iacob ſupplantator.

Gen. 28. — *Exod. 3.*

Et licet in Conuentu reperiantur ſpinæ, quia ibi ſunt quã plurimæ auſteritates; Deus tamen commoratur inter tales ſpinas: ſicut Moyſes vidit Deum in medio rubi. Inter quas ſpinas Religioſus eſt velut lilium de quo poteſt dici illud Cant. primo. *ſicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.*

Cant primo.

Secundo præmitto, quod quemadmodum infinita bona eueniunt Religioſo in conuentu commoranti; ita per contrariũ, quãplurima damna ei eueniũt, ſi extra Monaſterium frequenter reperiatur & vagetur. Nam vt habetur *in cap. placuit. 16. quæſt.* 1. *monachus ſine monaſterio, eſt ſicut piſcis ſine aqua.* Eſt veluti illi, qui extra arcam Noe fuerunt, omnes enim ſubmerſi fuerunt, & ſolummodo illi, qui cum Noe in arca fuerunt, ſalui facti ſunt: Vnde talibus conuenit id quod dicit D. Petrus, *Niſi manſeritis in naui, omnes ſimul peribitis.* Talis religioſus qui vagatur extra Monaſterium eſt veluti Eſau, qui cum extra domum vagaretur,

Religioſo è monaſterio exeunti, quã plurima dãna eueniunt.

Nota ſimilitudines monachi extra monaſteriũ morantis.

primo-

primogenituram amisit. Est veluti Dina quæ è domo egressa vt videret mulieres regionis illius, violata fuit. Atque vtinam tales non experiantur in anima, id quod Dina experta fuit in corpore.

Talis denique extra Monasterium est veluti ouis extra ouile, vnde subiacet periculis, & incursibus luporum, dæmonũ, qui semper circumeunt, quærentes, quem deuorent.

D. Bern.

Hinc D. *Bernardus in epist.* 8. hortans quendam ad solitudinem, & quietem in Monasterio ait, *Iuge silentium & ab omni strepitu sæcularium, perpetua quies, cogit cælestia meditari.* Et in serm. de sancto Andrea. ait. *Merito comparantur stagnis monasteria, vbi quodammodo incarcerati pisces, euagandi non habeant libertatẽ.* Et in serm. 40. in cant. *sede solitarius, vt turtur: nihil tibi & turbis: nihil cũ multitudine cæterorũ: ēt ipsum obliuiscere populum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum.* Quin, ꝙ Seneca ait in epist. 2. ad Lucillum, *Bonam spem de te concipio, quod non discurras.* Et in epist: 71. *Vt animum possis continere, corporis tibi fugam siste.* Et in epist. 107. *Nihil æque prodest, quam quiescere, & minimum cum aliis loqui, secum plurimum.*

Clausura in Religione, antiqua.

4 Tertio præmitto, quod clausura in Religionibus habuit bene originem à Monachis antiquis, sed clarius, & firmius inducta fuit postea à fundatoribus Religionum: & roborata deinde à *Nicæna synodo*, de qua *Eugenius in cap. placuit.* & à *Calcedonen.* de qua *Alex. 2. in cap. iuxta. ead. causa. & quæst.* Et à *Concilio Tarraconens. relato in cap. monachi.* 16. *q.* 1.

Clausura monasterii quid requirit.

Clausura ergo Religiosorum requirit, ne vllus regularis cuiuscunque Ordinis, exeat monasterium, vel septa, & limites ad id designatos, sine superioris licentia: neque cum illa, nisi iusta necessitate, vel vtilitate id suadente, vt efficaciter probatur *in d. cap. placuit, & in d. cap. monachi.* Ponam hic verba Concilii *Aquisgrani* relata à *Trullo lib. 2. cap.* 1. Et sunt hæc. *Necesse est, vt claustra in quibus clero sibi commisso canonice viuendum est, firmis vndique circundent munitionibus, vt nulli omnino intrandi, aut exeundi, nisi per portam pateat aditus: sint etiam interius dormitoria, refectoria, cellaria, & cæteræ habitationes vsibus fratrum in vna societate viuentium necessariæ.* Et infra. *Eligatur necesse est à Prælato ex congregatione sibi commissa frater probabilis vitæ, cuius officii sit portam canonicorum summa obedientia, & humilitate, competenti tempore claudere, & reserare, vt nulli per eam, nisi per licentiam aditus pateat intrandi, aut exeundi: cui etiam obseruandum est, ne quibus cordi est, plus otio vacare, quam diuinis obsequiis incubare, foras euagandi locum præbeat & eorum nugarum, quod nefas est, particeps fiat.*

Debet praeterea aduenientes quosque cum charitate suscipere, & Priori aduentum eorum causamque nunciare.

Pro hoc casu tria concurrere debent.

His praemissis, dico, quod, tria simul concurrere debent, ad hoc vt Religiosus incidat in hunc casum, primum, vt egressio sit nocturna: secundum, vt sit furtiua: tertium, vt fiat extra Monasterium.

Egressio q̃libet è monasterio est mala: sed pessima est quando est nocturna.

5 Quoad primum, egressio debet esse nocturna, semper est mala, & perniciosa quaelibet egressio Religiosi à suo conuentu, quando ex mera obedientia, vel causa rationabili non est facta, quia impossibile est (vt ait Philosophus (quin visis nō tangamur, vnde: *qui tetigerit picem*, ait sapiens, *inquinabitur ab ea*: & multoties ille Religiosus, qui intra septa Monasterii laudabiliter viuit; extra illud vagans, reuertitur quasi semireligiosus. Semper igitur damnosa est egressio è Monasterio, quando debitis modis non fit; sed damnosissima est, quando egressio nocturno tempore fiat; nam tunc & in peccatum, & in casum reseruatum incidit. Imo tanti refert talis egressio tali tempore facta, vt etiamsi non habeat animum apostatandi: incidat nihilominus in hunc casum, per solam egressionem nocturnam. sic sonant verba *textus Decreti*, à quibus non est recedendum.

Exiens in crepusculo diei, an incidat in hunc casum.

5 Si quis vero egrederetur in crepusculo diei, vel noctis, num incideret in hunc casum, quia tales partes pertinent ad diem, non ad noctem, non enim dicitur nox, nisi appareant tenebrae. Et quando dubium vertitur in foro exteriori, an scilicet facta sit egressio in nocte, vel in vespere aut in diluculo, interpretādum est in meliorem partem, vt sit facta de die, vt sic poena mitigetur. *l. si praeses. & l. interpretatione. ff. de poenis.* & *in regul. iuris in 6. In poenis.*

6 Quoad secundum, egressio debet esse furtiua: nam qui egrederetur de nocte, sed nō occulte, non incideret in hunc casum: & dicitur non occulta, quando talis egressio potest probari per duos vel tres Religiosos. Vide *Sotum de rat. teg. memb.* 2. Et praeterea, dummodo tales non sint socii, nam si plures fuerint, qui egrederentur; nihil refert quoad hunc casum, quod apud eos nō fuerit occulta egressio. Quaecunque ergo furtiua hoc est occulta & nocturna egressio à Monasterio, siue fiat habitu dimisso, siue retento: siue fiat vt se celet superiori, quia tunc diceretur fugitiuus, siue causa lasciuiae, iterum eadem nocte reuersurus, siue ex leui causa, associādi aliquem fugitiuū, seu ad malū finem exeuntem: est casus reseruatus.

Sotus.

7 Quoad tertiū, egressio debet fieri extra Monasterium, seu Conuentum, id est, extra septa Monasterii, quomodocunque

illa

illa sunt recepta. Hoc dico, quia communiter ab aliis Religiosis receptum est, vt clausura Religiosorum, sit totum illud spatium, quod claudunt muri Domus, seu Conuentus, non sepes hortorum, & videtur quod *litera textus* eis faueat. Et potest confirmari per ea, quæ habet *Nic.3 in cap.exiit.de verb. sign. in 6.* vbi declarans, quæ loca Monasterii Monialium per Regulam nostram prohibita sint fratribus, ne scilicet ad ea accedant: sic ait: *Et nomine Monasterii volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi. Pro eo quod ad alia loca, vbi etiam homines sæculares conueniunt, possunt fratres illi, causa prædicationis, vel eleemosynæ petendæ, accedere.*

Nic. 3.

Strictior clausura apud Capuccinos.

Apud aliquos vero Religiosos, maxime apud nos Capuccinos receptum est, vt clausura se extendat per totum hortum clausum: vnde sepes hortorum apud nos faciũt clausuram. Vbi ergo muri Conuentus tantum recepti sunt pro clausura, extra tales muros egrediens furtiuè de nocte, incidit in hunc casum. Vbi vero sepes hortorum faciũt clausuram, non sufficit egressio à muris Conuentus, sed necesse est, vt egressio fiat etiam extra sepes, alioquin si quis exiret muros Conuentus de nocte, & quando esset in horto, nollet amplius egredi foras: existimo quod non incideret in hunc casum.

8 Dubitatur hic primo, An incidat in casum ille Religiosus, qui ob nimiam sæuitiam superioris in eum fugit? Resp. quod non, per ea quæ habet *Abbas in c. ad nostram de appellat.* vbi dicit, ꝙ Abbate nimis sæuiente in Monachos, licitum est illis fugere de Monasterio, & nec per hoc dicuntur Apostatæ: & allegat bonũ textũ *in l. 2. dominorum. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris.* Vbi ẽt *Baldus* dicit, quod correctio debet esse moderata, alias ad superiorem recurri potest. Et quãdo Abbas odio haberet Monachũ, & illum grauaret, posset Monachus ad sui defensionẽ assumere arma, vt notanter dixit *Cardin. in clem. 1. §. præfatæ. de stat. Monach.* Vide *Nauar. de hoc. in lib. 2. consil. de appel. cons. 4. n. 3.*

Dubium.

Resp.

Religiosus fugiens ob nimiam sæuitiam superioris non est apostata.

Abbas.

Bald.

9 Dubitatur 2. An Religiosus fugiens à Monasterio ob supradictã causam, & vadens ad maiorem superiorẽ, licite id faciat? Resp. quod sic, iuxta sententiam *Baldi in cap. ad nostram de appell.* vbi ait, quod regularis è Monasterio exiens ex metu, ob aliquod peccatum, quod forsan commisit, seu quia nimium se sentit grauatum à Prælato, etiam sine ipsius licentia, non est dicendus Apostata, præsertim, si exiit, vt adiret superiorem, quo eũm à tali grauamine liberaret. Quod probat argumento deducto *ex l. contra pupillum. §. is, qui ad maius adiutorium. ff. de re iudic. & cap. cum parati. cum ibi adnot. de appell.*

Dubium.

Resp.

Religiosus sic fugiens, & ad superiorem pergens, licite id facit.

Bald.

Quam ſententiam tenet etiam *Nauarr. in cap. non dicatis, de regul. num.* 61. cuius rationem dat, quia ſentiens ſe grauatum, ac propterea, adiens ſuperiorem, non quidem apoſtatare, ſed potius appellare videtur. *argu. cap. cum dilecti.* 2. *de appellat.*

Conc. Triden. declaratur à Nauarro.

10 Neque huic reſolutioni (inquit *Nauarrus*) obſtat *Concilium Tridentinum, ſeſſ.* 25. *cap. de regular.* quatenus præcipit, vt nullus Religioſus à ſuo Conuentu diſcedat, etiam cauſa adeundi ſuperiorem, ſine ſui Prælati licentia in ſcriptis obtenta: quia non eſt credendum, tantum concilium derogare voluiſſe tam iuſtæ reſolutioni, tam graui ratione nitenti, *per l. ſi quando. Codic. de in offic. teſtam.* Vel, inquit, intelligenda ſunt verba Concilii de illo, qui ſuperiorem adit, non ex aliqua graui, ſed leui, aut leuiſſima cauſa. Probat hoc *Nauarr.* quia ſecundum ius, non eſt petendus conſenſus, ſiue licentia ab eo, ob cuius grauamen tollẽdum ad ſuperiorem recurritur, *iuxta gloſſ. in ca. cum paſtoris. ſecund. quæſt.* 7. *argum. etiam deducto ex cap. ea parte, de accuſat.* licet regulariter loquendo, à Iudice ſit petenda venia, ſecundũ Archidiaconum *in diſtinct. capit. paſtoris.*

Aliud tamen eſt petere à Iudice, aliud vero à parte, *iuxta l.* 1. *&* 2. *Codic. de in ius vocandis.* Et poſt multa alia concludit, dicẽdo, eſſe certum, quod adire ſuperiorem ob iuſtum grauamen illatum, non eſt illicitum, quia vim habet appellationis apud Religioſos: à quorum ſuperioribus poſſe appellari verbo, atque facto, irrefragabiliter ꝓbant *capit. ad noſtram. capit. irreprehenſibilis. capit. de priori. de appellat.*

Quod, licet aliqui negent: ipſe tamen conſtantiſſime tenet, Religioſum poſſe appellare etiã à correctione regulari, quando modus exceditur.

11 Cæterum, maximè vrgent verba Concilii, quæ ſunt, *Nec liceat Regularibus à ſuis Conuentibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati fuerint. Qui vero ſine prædicto mandato in ſcriptis obtẽto, repertus fuerit, ab ordinario locorum, tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur.* ſic Concilium. Et *Sixtus V.* conſtitutionem quandam edidit, quæ incipit, *cum de omnibus Eccleſiaſticis ordinibus anno* 1587. vbi præcipit, vt Regulares de vna Prouincia ad aliam ſui ordinis tranſeuntes, ſuperiorum licentias deferant, alioqui hoſpitio recipi nequeant, & poſſint ab ordinariis locorum, vt ſuſpecti deſertores ſui inſtituti, capi, & in carcerem mitti.

Limitatur Nauar. ſentẽtia.

Vnde meo iudicio, prædicta *Nauarri* ſententia, non videtur locum habere, niſi quando certo, & euidenter conſtaret, Religioſum à ſuo ſuperiore contra fas, & ius omne vexari, nec aliud remedium habere, niſi à Mona-

sterio recedendo, suum maiorẽ superiorem adierit vt seipsum possit apud illũ tueri, quatenus ius naturale concedit, & non aliter. Proderit tunc valde habere, & deferre secum literas testimoniales totius, vel saltem sanioris partis conuentus, nam sic ego vidi aliquando practicari, & admissus fuit reuersus.

Dubium.

12 Interrogabis, an præfata constitutio *Sixti Quinti* debeat inuiolabiliter obseruari, scilicet, vt nullo pacto recipiantur hospitio apostatæ, & illi qui secum non deferunt obedientiam, & licentiam à suo Superiore.

Resp.

Ad quod dico, quod de hoc memini me aliquando scripsisse ad Reuerendum admodum Patrem Anselmum Monopolitanum, quando erat Procurator Generalis in curia, & responsum dedisse, quod poterant recipi hospitio, si saltem cogniti erant pro Religiosis, nam mens, & intentio Summi Pontificis in sua constitutione est vt obuiet facinorosis, qui aliquando habitum religiosorum suscipiebãt, vt sic magis secure possent transire de vno loco ad alium: & cum prædicti apostatæ, seu fugitiui non sint tales, & à Religiosis illius Monasterii, ad quod accedunt, vt tales cognoscãtur, quia iam cessat ratio legis, ideo possunt recipi hospitio, absq;eo, quod incurrantur pœnę in dicta Constitutione assignatæ.

Dubium.

13 Dubitatur tertio. An fugitiui debeant requiri, vt reuertãtur ad Religionem? & idem quæritur de eiectis?

Resp.

Resp. quod *Gregor. 9. in cap. ne religiosi. de regul.* dicit: *Ne Religiosi viri vagandi occasionẽ habẽtes, salutis propriæ detrimẽtũ incurrãt, & sanguis eorum de manibus Prælatorum requiratur, statuimus, vt Præsidentes Capitulis celebrandis secundum statutum Concilii Generalis, seu Patres Abbates, seu Priores, fugitiuos suos, & eiectos de ordine suo requirant solicitè annuatim.* & infra. *Si vero huiusmodi fugitiuos, vel eiectos inobedientes inuenerint, eos excommunicent & tamdiu faciant ab Ecclesiarum Prælatis excommunicatis publicè nunciari donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur.* Hæc ibi.

Autoris sententia de fugitiuis proquirendis.

Ad difficultatem igitur propositam respondendum est cum distinctione, nam vel loquimur de fugitiuis, vel de eiectis: de fugitiuis dicimus, ꝙ debent req̃ri, prout dicit *textus*. De eiectis vero, distinguere oportet, nam vel ipsi volunt reuerti, vel non: si volunt reuerti, recipiendi sunt, maxime si signa emendationis ostendunt: si vero nolunt reuerti, non sunt requirendi. Sic *Nauarr. in Comm. 2. de regular. numero 36.* Si dicas, quod Pontifex *in prædicto capit. ne religiosi.* generatim loquitur, & statuit, vt fugitiui, & eiecti perquirantur, & reducantur?

Respondet *Nauarr.* prædictũ

cap. intelligi de eiectis iniuste, hoc est, iuris ordine prætermisso, & neglecto. Alii respondent, prædictum statutum, cum sit iuris humani, vsu, & consuetudine abrogatum fuisse: neque enim Religionum Præfecti religiosos eiectos quotãnis perquirunt, neque requirunt, neq; repetunt: & idem faciunt de fugitiuis. Et præterea, multi ob certa quædam vitia, & delicta sententia Iudicum ad id destinatorum eiiciuntur in perpetuum nec amplius reducuntur. Et nos fratres minores habemus ad hoc priuilegiũ ab *Alexand. 6.* concessum, vt Generalis de parte, & Prouincialis cum maiori parte capituli possint incorrigibiles expellere ab ordine: vnde si post ea tales non requirantur, superiores sunt securi in conscientia.

Dubium.

14 Dubitatur 4. An fugitiui, & Apostatæ dum sic vagantur possint promoueri ad ordines? & si ordinati fuerit, possint id munus exercere? R. quod non, quia *in ca. consultatio. de apost.* habetur, quod Monachus aliquem sacrũ ordinem in apostasia recipiens, quamuis suo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitẽtiam, absq; dispensatione Rom. Pont. ministrare non poterit in Ordine sic suscepto. Ratio est, quia *in capit. vt periculosa.* excommunicatio irrogatur Religiosis suæ Religionis habitum temere dimittẽtibus, ac proinde, etiam apostatis: vnde fit, vt tales Religiosi ordinem Ecclesiasticum, etiam minorem aliquem suscipientes, suspensionem, irregularitatemq; contrahãt, vt *Abbas. in cap. eo* annotauit.

Resp. Apostatæ & fugitiui non possunt promoueri ad ordines.

Obiectio.

Si dicas, quod *in prædicto cap.* consultationi, dicitur tantum, vt tales sic ordinati, non possint exercere ordinem susceptũ absque licentia Romani Pontificis, non tamen illos esse Irregulares, & suspensos? Respondeo, quod tale Decretum factum fuit ante sextum Decretalium, & ideo huic vltimo standum est. Et præterea *Conciliũ Tridentinum* statuit *in sess. 23.* ne regularis absque sui superioris licentia ad ordines promoueri possit.

Resp.

Laicus Minoritanus egressus, & in alia Religione promotus ad ordines sacros, si reuertitur recipi debet in suo priori statu.

15 Quod adeo verum est, vt si quis Religiosus laicus ex Minoritana familia egrediatur à Religione, & aliã ingressus, ad ordines promoueatur: si postea reuertitur ad suam Religionem pristinam, debet recipi in eo statu, in quo ante egressum erat: sic *Leo Papa* statuit, habet enim, vt quando aliquis frater laicus ad clericatum ascenderit, extra obedientiam Prelatorũ ordinis, etiamsi vsque ad sacerdotium ꝓmotus sit, postquam reuersus fuerit, omni honore clericali priuetur: nec permittatur canonicum persoluere officium, sed laicorũ officium persoluens, ad merum statum suum laicalẽ reducatur. Vide *Comp. priuileg. verbo. laici fratres*, §. 4. Et hæc quã-

tum

tum ad ea, quæ faciunt pro declaratione huius tertii casus de egressione à clausura.

Dubia de ingressu mulielierum ad clausuram Regularium.

Modo subiungam dubia illa, quæ occurrere solent circa ingressum ad clausuram Monasteriorum, & licet non faciant ad prædictum casum reseruatum: rogatus tamen à quamplurimis vt de tali materia aliquid dicerem: propterea de ea nonnulla ponam, maximè, quia quæ dicta sunt de clausura, magnopere conducunt ad decisionem sequentium dubiorum.

Dubium.

16 Primo ergo quæritur, An liceat mulieribus ingredi monasteria Religiosorum? Respondeo, quod non, quia id prohibent Summi Pontifices, *Pius V.* & *Gregorius XIII. Pius Quintus* in suo Motu proprio, qui incipit *Regularium personarum*. dicit.

Resp. Mulieribus non licet ingredi Monasteria Regularium,

Motu proprio, & ex certa scientia, omnes, & singulas facultates, ac licentias ingrediendi Monasteria, ac Domus Chartusiensium, & aliorum quorumcumque Ordinum, etiam Mendicantium, mulieribus cuiuscunque status, & conditionis, & quacunq; dignitate præditis, etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, cum quibuscunq; etiam derogatoriarum derogatoriis, &c. ab Apostolica Sede, quomodocunque concessas, &c. Districte prohibentes mulieribus quidem prædictas facultates, & licentias prætendentibus, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, postquam harum literarum notitiam habuerint, à qua non possint absolui, præterquam in mortis articulo, ne dictas Domus, & Monasteria ingredi audeant.

Pro Religiosis vero, qui muleres ad Monasteria introducũt, siue admittunt sequitur idem Motus proprius.

Ipsis vero Monasteriorum, & Conuentuum Abbatibus, Præpositis, Prioribus, & aliis Præsidentibus, quocunque nomine vocentur, siue Mendicantibus, sub priuatione officiorum, quæ in præsentia obtinent, & inhabilitatis in posterum ad illa, & alia omnia, & superstitionis à Diuinis, ipso facto, sine alia declaratione, incurrendis pœnis, ne eas introducere, admittereue præsumant. Non obstant. Datum Romæ vigesimo tert. Octobris. anno Domini 1566. Pontificatus nostri anno primo.

Quod etiam confirmat *Gregor. XIII.* in suo Motu proprio, qui incipit: *Vbi gratiæ, & indulta.* Vbi primo confirmat ea, quæ habet *Pius Quintus.* Deinde extendit ea omnia ad sanctimoniales: & vltimo addit, non solum Monasteria, & domus, verum & loca Religiosorum, ait enim sic.

Abbatissis vero, nec non Abbatibus, & aliis monasteriorum vtriusque sexus superioribus distinctè præcipimus, sub eadem excommunicationis pœna, ac priuationis dignitatum, beneficiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, ne in

Monasteria, Domus, & loca sua, quocunque prætextu huiusmodi licentiarum, & facultatum, ingredi faciant, vel permittant: quin etiam sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis prohibemus, atque interdicimus omnibus, & quibuscunque personis Ecclesiasticis, & sæcularibus, ac etiam ordinum quorumcunq; etiam Mendicantium Regularibus, ne prætextu licentiarum ab Episcopis, vel à superioribus, quibus illas concedendi in casibus necessariis tantum ex decreto Concilii Tridentini tribuitur, ne Monasteria ipsa Monialium pro libitu, sed necessitatibus vrgentibus dumtaxat ingredi; Neue Moniales sub eisdem pœnis, aliter admittere præsumant. Non obstant. Datum Romæ Idib. Iulii. Anno Domini 1575.

Monasteriorũ, Domorũ, & locorũ, nomine quid veniat.

17 Quæritur secundo, quid intelligatur nomine Monasteriorum, Domorum, & locorum? Respondeo, quod Congregatio Illustrissimorum Cardinalium super Concilium in congregatione facta anno 1584. declarauit, Monasteria seu loca nostra, quæ sunt in fieri, vel dum fabricantur, in quibus adhuc Conuentus ad ibi morandum non fuerit introductus, sed solum ibi aliqui habitauerint Fratres, pro fabricæ potius seruitio, quam aliter, in eis, clausuram vllam esse talem, vt si mulieres intrarent in pœnas propterea in supradicto Motu proprio contentas incurreretur. Idemque dici ait, de domibus, seu Infirmatiis in ciuitate positis, cum nec Ecclesiam, nec Conuentum habeant.

An liceat introducere mulieres in hortum.

18 Quæritur tertio. Num liceat introducere mulieres in hortum? Respondeo, quod nõ: tum quia apud nos iam receptum est, vt clausura se extendat, etiam per hortum clausum, ita quod sepes, seu muri hortorum faciunt clausuram: tum etiam, quia id dicit *Gregrorius* XIII. sic enim habet, Monasteria. Domus, & loca sua. Vnde licet communiter, nomine Monasteriorum non veniant horti, iuxta declarationem quandam factam ab *Innocentio Quarto.* super illud nostræ Regulæ; *Fratres non intrent in Monasteria Monialium*: intelligi enim ait per Monasterii nomen, solum Dormitoria, claustra, & officinas interiores, sicut etiam declarauit *Nicolaus III. in ca. exiit. de verb. sign. in 6.*

Nihilominus ex verbis Motus proprii *Gregor. XIII.* nulli dubium est, illos comprehendi, nam addit *(& loca sua.)* Horti quidem Monasterii coniuncti sunt loca ipsorum, & ita practicatur.

An liceat introducere mulieres in sacristiam.

19 Quæritur quarto, An liceat eas introducere in sacristiam? Ad hoc respondeo, quod vel sacristia est separata ab Ecclesia, vel est coniuncta. Si est separata, ita vt ad illam, non aliter, quam per ianuam Mo-

naste-

nasterii, vel per claustrum possit iri, tunc clarum esset, mulieres nullo modo illuc ingredi posse. Ratio est, quia p supradicta, ꝓhibitus est ingressus ad claustrũ, ad Dormitorium, & officinas interiores.

Si vero sacristia taliter esset Ecclesiæ contigua, quod nisi paries vnus diuideret, ac directè per Ecclesiam, absque eo quod per septa Monasterii oporteret ingredi, ibi perueniretur: tunc dicunt aliqui, quod non incurritur in pęnas huius Motus proprii, & praxis aliquorum Religiosorũ habet, ꝙ in sacristias ingrediuntur mulieres & ibi confitentur peccata. Praxis vero aliquorum aliorum Religiosorum habet, vt nullo modo illuc ingrediantur mulieres. Quin ꝙ nostri Patres zelo ducti petierunt vt ab Illustr. Cardin. super Concil. fieret declaratio, quod sacristiæ nostrorum locorum comprehẽderẽtur nomine clausuræ: quod & factum est. Hoc autem debet intelligi de sacristia formata, de illa scilicet, quæ claue clauditur, non de choro post, vel retro altare, in quo aliquando est armarium, vbi parantur Sacerdotes pro missis celebrãdis: nam quia est chorus, ideo est pars Ecclesię, ad q̃ possunt ingredi mulieres absque censura: & quia est locus apertus, omni suspicione caret: eo vel maxime, quia ad talem chorum accessus fit continuatè per eandem Ecclesiam. Et ad summum, qui mulieres ad talẽ locum introduceret, pœnitẽtia salutari à Religione ipsa puniendus est, non autem debet sententiari, & puniri iuxta pœnas à prædictis Summis Pontificibus taxatas.

20 Quæritur quinto. An liceat introducere mulierem medicã in dormitorium pro curatione alicuius Religiosi infirmi? Resp. quando infirmus talis non põt aliter curari nisi ope, & arte illius: nec infirmus posset in Ecclesiam, vel alibi extra venire, ꝙ tunc licet, mulierem medicam, cum honestis personis associatã, cum licentia Prouincialis, vel Guardiani in infirmariã, vbi frater infirmus manet, introducere: tum quia defensio vitæ, & salutis propriæ est de iure naturæ: tum quia necessitas non habet legem: tum quia comprobatur à simili: nam si Moniales possunt egredi extra Monasterium propter aliquam periculosam infirmitatem, vt declarauit *Bonifacius Octauus*. & *Pius Quintus* etiam in quodam motu proprio, eas egregi permittit ex causa ignis, infirmitatis, lepræ, pestilentiæ.

An liceat introducere in dormitoriũ mulierẽ m-dicam.

Quod ampliando *Nau. in cap. statuimus*, 19. *quæst.* 3. *num.* 48. ait, esse pariter intelligendum in omnibus aliis similib. infirmitatibus, licet nõ cõtagiosis, adducens quoddam *Breue Greg.* 13. vbi in aliis infirmitatibus licentiam concessit.

Tum etiam quia Motus proprius dicit (introducere, admittereue præsumant) in casu vero proposito nulla est præsumptio, sed tantum necessitas.

Idem etiam dicendum videtur si quis Religiosus absonderet pro aliquo bono fine aliquã mulierem, vtputa dum fugit persequentes, qui eam ad vitam, vel ad honorem insidiantur. Nam pœnæ assignatæ in Decretis Summorum Pontificum prędictorum, imponuntur contra eos, qui temerario ausu, & præsũptione introducunt. Hinc in inquirendis huiusmodi rebus Prælati cauti esse debent, ne inquietent eos, qui bono fine aliquid ex prædictis fecerint.

An causa processionis possint mulieres ingredi septa Monasterii.

21 Quæritur sexto, An causa processionis liceat introducere mulieres ad claustrum, Monasterii? Respondeo, quod *Pius Quintus* in quadam sua declaratione quam refert *Rodriquez. in explicat. Bullæ cruciatæ fol.* 511. declarauit, quod causa Processionis, Vigiliæ, Missæ, Tumulationis defũctorum, vel alterius cuiusuis officii, poterunt ipsæ mulieres intrare in claustra Religiosorum, quando ipsa opera pia celebrantur. Et ꝙ quando in aliqua Ecclesia Fratrum Minorum prædicaretur, & præ multitudine non possent aliter mulieres intrare, nisi per claustrum, vel alium locum fratrum: tunc eis licere, dũmodo directè ad Ecclesiam pergant.

Dubium.

22 Sed quid, si Pręlatus regularis pręciperet, vt fieret aliqua ꝓcessio extroardinaria, vt illius occasione possint mulieres ad dicta loca intrare? an incurrat in pęnas? Resp. quod *Rodriq. vbi sup.* disputat ad vtramq; partem, & deniq; concludit, ꝙ talis superior, nõ excusatur de peccato & de pœnis taxatis, quia Sũmus Pontifex in sua declaratione ꝑtendit, tantum scrupulos remouere, & illud tantum concedere, quod recta ratio in aliquo casu dictat, & non dare relaxationis incentiuos, libertates, vel abusus, sicut in alio casu probat *Corduba in suo Quæstionario in quæst.* 37. *proposit.* 3. Nihilominus, quia lex non distinguit, de processione ordinaria, vel extraordinaria, nec nos debemus distinguere: vnde videtur dicendum, quod talis non incurrat pœnas in decretis prædictis taxatas: sed bene meretur puniri, & grauiter à Religione.

Resp. Rodri.

Corduba.

Auctor.

Nota pro die, quando consecratur Ecclesia.

23 Idem videtur dicendum in tempore consecrationis Ecclesiæ, scilicet, quod tunc mulieres possunt ire ad omnia illa loca, ad quæ vadit Episcopus cum processione: dum tamen eant simul cum processione: non autem si peractum sit officium: quia si amplius non fit processio, non licet mulieribus ingredi clausuram.

Vnde illæ mulieres, quę tunc

ingre-

ingrederentur in dormitorium, incurrerent in cẽsuram: cum per talem locum non fiat processio: tutius tamen est in primis casibus concensis in quinto & sexto quæsitis obtinere licẽtiam à sacra congreg. Cardinalium.

Religiosi in prædictas pænas incurrentes qui.

24 Quæritur septimo, quinam Religiosi incurrãt in pęnas taxatas? Ad quod respondeo, quod omnes illi, qui *introducere, admittereue præsumunt mulieres.* sic sonant verba legis. Per quæ non solum incurrũt illi, qui mulieres aliquas in Monasterium introduxerint, vel intrare permiserint; verum etiam illi, qui postquam mulieres ingressæ sunt, cum eis loquũtur, ac associantur deambulando: prout sic *Doctores* tenent, exponendo verbum illud *(admittere)* dicunt n. verbum illud magis esse generale, quam illud aliud *(introducere)* & comprehendere tum introducere, tum & recipere, tum etiam associare. Potest bene oriri dubium circa Prælatos illos, qui tales mulieres sic admitti, & introduci iuberent; cum lex pœnalis iubens aliquod contra facientes, non comprehendat mandãtes, & consentiẽtes.

Attamen aliter est dicendum, nempe quod ipsi Prælati mandantes, etiam comprehendantur; maxime ex verbis positis à *Greg.* 13. qui dicit, *Ingredi faciant, vel permittant*, & sic tenet *Nauarr. in Man. cap.* 27. *num.* 150. *excom.* 61. Alioquin ipsi Prælati Regularium possent alicui laico mandare, vt mulieres introducant, qui nec in suspensionem à diuinis, nec in priuationem, & inhabilitationem officiorum Ordinis incurreret: quod esset cõtra mentem legis.

Itaque omnes Regulares, siue superiores sint, siue subditi quotiescunque introducũt, vel introduci faciunt, admittunt, & recipiunt, vel admitti, & recipi faciunt mulieres in Monasteria Regularium, incurrunt primo in excommunicationem Papæ reseruatam, nisi in mortis articulo.

Deinde in suspensionem à diuinis, & in priuationem officiorum, & dignitatum Ordinis, quas habent, & ad inhabilitatem ad illa in posterum obtinenda.

Officia autẽ Ordinis quibus priuantur, & ad quæ inhabilitantur, sunt Generalatus, Prouincialatus, & eorum Commissariatus, Guardianatus, & Vicariatus, vel loci Præsidentatus: non tamen Discretatus, nec Diffinitoratus ex *Pio Quinto*: Veniunt tamen priuati ex *Gregorio* 13 qui contra tales excommunicationem latæ sententiæ, & suspensionem à diuinis ponit, per quæ nemo potest eligere, neque eligi, vnde nec discretus, nec diffinitor esse potest.

Suar·z. Doctrina.

25 Hic notandum, quod *Suarez in Quinto tomo de Censuris. in disput. 22. sect. 6. sub num. 11. 12. & 13.* tenet quod non peccăt Prælati Religionum contra leges prædictas, nec illarum pœnas, aut censuras incurrunt, permittendo fœminas ingredi sua Monasteria quocunque titulo, aut modo; sed tantum si eas permittant prætextu dictarum facultatum, vt in iisdem Constitutionibus expresse habetur. Et idem videretur dicendum de fratribus subditis. Cuius rationem assignat, quia nec in communi iure Pontificio, neque in aliis Pontificum Decretis inuenitur generalis lex, quæ hoc prohibeat sub mortali.

Impugnatur ex praxi.

Quæ doctrina vera est, secundum se considerata; Nihilominus praxis est in contrarium, nam sæpe factus est recursus ad sedem Apostolicam pro illis mulieribus, quæ ingressæ sunt Monasteria Religiosorum, & multoties declaratum est non solum illas, verum & Religiosos, qui eas introduxerunt, in excommunicationem Papalem incidisse; & necesse fuit obtinere absolutionem ab excommunicatione, etiam pro fratribus. Et sic communiter tenetur, nempe quod non solum prætextu facultatum, & licentiarum mulieres non possunt ingredi Monasteria virorum, quia prædictæ Constitutiones illas reuocant; verum etiam neque alio prætextu: alioquin incurritur censura.

Dubium

26 Dubitatur octauo. An qui occulte committit tale delictum, debeat statim deponere officium, quod habet? Resp. cum distinctione: nam vel loquimur in foro conscientiæ, vel in foro contentioso. In foro cõscientiæ, delinquens quis, statim incurrit, etiam si in foro contentioso non possit probari: quia verba legis sonant, vt delinquẽs incurrat statim ipso facto, absque vlla declaratione; ergo non est expectanda declaratio iudicis ad hoc: Quam conclusionem tenet *Corduba contra Castum, & Nauarrum*, & videtur eam approbasse *Concilium Trident. in sess. 24. cap. 6. de reformat.* quando ibi dat facultatem Episcopis dispensandi in omnibus Irregularitatibus, & suspensionibus à delicto occulto prouenientibus.

Respon. Occulte delinquens, nõ tenetur in foro cõtentioso statim se propalare.

Ex quo infertur, quod Religiosus admittens mulierem aliquam in Monasterio, incidit in pœnas harumũ Constitution ipso facto, absque aliqua alia declaratione.

27 Scio, quod *Doctores* contrariæ sententiæ dicunt, non prius quos suspensionem incurrere, quam à Iudice fuerit declaratum; sed nos respondemus, id esse verum quando in Decreto

solum dicitur (incidant in suspensionem, vel sint suspensi ipso facto) At quando vltra additur (sine alia declaratione) vt hic; tunc non est opus Iudicis declaratione. Et hæc responsio confirmatur ex his, quæ late tradit *Corduba in suo Quæstionario. quæst.*3. allegando *Caietanum, & Couarruuiam. vide ibi.* Et ita etiam hanc censuram fore intelligendam *Pius Quintus* viuæ vocis oraculo pluribus Regularibus declarauit, & eodem modo seruari *Gregoriũ* 13. præcepisse summo Pœnitentiario, reliquisque Officialibus sacri Officii Pœnitentiariæ, testatur auctor *Catechesis Neapolitanæ.* Et hoc intellige tu, in foro conscientiæ: quia in foro contentioso occulte delinquens non tenetur se prodere, vnde nec statim debet officium suum relinquere cum iactura suæ famæ, & honoris, vt tenent *Corduba. Nauar. Sot. Castro.* & alii. Sed debent secreto procurare sibi dispensationem, vel rehabilitationẽ sine mora, mediis quibuscunque possibilibus vtendo.

Extenditur ad pœnam alterius decreti.

28 Idem quoque videtur dicendum de pæna illa priuationis vocis actiuæ, & passiuæ taxata à Congregatione Illustrissimorũ Cardinaliũ cõtra Regulares alloquẽtes cũ Monialbus, scilicet, ꝙ si delictum est secretum, non tenetur quis se prodere, sed debet procurare rehabilitationem secreto modo. Circa quam prohibitionem, ab aliquibus dubitatur, An etiam obliget ad peccatum mortale? Ad quod dico, quod in rigore primi textus prædictæ prohibitionis, disputabatur dubium ad vtramque partem, & probabiliter sententia erat negatiua; nunc autem facta est declaratio ab eadem Congregatione, prout referunt nostra statuta, scilicet, quod præter pœnas positas, est etiam peccatum mortale; vnde non relinquitur disputationi locus.

24 Verba Decreti sic se habent. *Sacra Congreg. die prima Iulii.* 1606. *censuit, & declarauit &c.*

Attentis narratis, ac dubio præfato mature discusso, ac examinato, censuit, ac declarauit, Regulares accedentes ad Monasteria Monialium contra formam Decreti, quo huiusmodi accessus per Sacram Congregationem prohibetur, vltra pænas priuationis officiorum, ac vocis actiuæ, & passiuæ, incurrere etiam pœnam peccati mortalis. & ita &c.

30 Bene verum est, quod non incurritur peccatum, neque pœna prædicta propter aliquod verbum causa vrbanitatis dictum, dummodo limites non transcendantur, in quo boni viri iudicio standum est: quia paruitas rei in quacunque materia excusat à mortali. Nec etiam incurritur, si quis religiosus declaret aliquem casum conscieo alicui moniali, cum talis alloquutio speciem Nota.

habeat

habeat sermonis; & exhortationis. Neque etiam incurrit ille, qui per interpositam personam loquitur, cum odia sint restringenda.

QVARTVS CASVS.

PROPRIETAS CONTRA *votum Paupertatis, quæ sit peccatum mortale.*

CAuendum est omnino ab hoc peccato, & Religiosi toto conamine debent à se illud expellere, cum statui ipsorum directe repugnet: adeo licet Papa possit dispensare cum Monacho iusta de causa, vt contrahat matrimonium, prout habet cõmunis opinio *Riccard. in* 4. *d.* 38. *art* 9. *q.* 1. *ad* 4. 5. & 6. *D. Bonauenturæ ibid art.* 2. *q.* 1. *Scoti. ibid. qu.* 1. *Henrici, quod.* 5. *qu.* 28. *Palud. qu.* 4. *art.* 2. *conclus.* 11. *Dur. quæst.* 2. *Maior. q.* 14. *Antonin. par.* 2. *tit.* 11. *cap.* 2. §. 9. *Caiet.* 2. 2. *q.* 88. *ar.* 11. *Angel. vot.* 2. *quæst.* 5. *Rosel. Papa. num.* 4. estque communis omnium *Canonistarum Glos. Innocent. Panorm. Ioan. Andr. in cap. cum ad monasteriũ.* §. *fin. de stat. Monach.* prout factũ est de Nicolao Iustiniano Monacho apud S. Nicolaum, & cũ Anna. de quo legitur *in vita B. Laurentii Iustiniani:* & factum fuit auctoritate *Alexandri* 3. Idem factum est inter Cazimirum primum Poloniæ Regem Monachum Cluniacensem ord. S. Benedicti professum, & Diaconũ auctoritate *Clem.* 2. *vel Benedicti* 9. Idem cum Constantia Rogerii Regis Siciliæ filia Monacha, quæ auctoritate *Cælestini* 3. Henrico 6. nupsit, cũ igitur summus Pontifex habeat talem auctoritatem, vt talem dispensationem faciat, & de facto aliquando factum est; Nihilominus non potest dispensare cũ Religioso ad habendũ proprium. *c. cũ ad Monasterium. vbi supra.* prout habet *Nau. lib.* 3. *Concilior. de statu Monach. conf.* 13. *nu.* 10. Quod repetens *in comment.* 2. *de regul. sub nu.* 16. ait, Non quidẽ, eo quod putarẽ, Papam id facere nõ posse, si aliqua in id iusta causa occurreret: sed quia nulla talis occurrere posse videatur, ea consideratione, quod cuilibet, & quantælibet necessitati, & vtilitati, cui posset prouideri per concessionem facultatis habendi proprium primi generis, potest prouideri per concessionem facultatis secundi generis, id est, administrationem, quæ sine sublatione voti competere potest, vt de facto competit Pontificibus Maximis de Religionib[9] probatis assumptis in administranda Monarchia sæculari, quam habent tãquam Reges Romæ, & totius status Ecclesiastici sine vllo dominio vero vllius rei pecuniariæ. *sic Nauar.*

2 Vt autem tale peccatum à Religioso detestetur, dicam Primo id

Papa potest dispensare cũ Monacho, vt contrahat matrimoniũ.
Riccar.
D. Bonau.
Scot.
Henric.
Paludan.
Durand.
Maior.
Antonin.
Caiet.
Angelica.
Rosella.
Innocent.
Io. Andr.

Papa potest dispensare cum Monacho, vt sit proprietarius iustá de causa.
Nauar.

D. August.

mo id quod dicit *D. Aug. in cap. 2. Regulæ*, relatum à *Gratiano in cap. Non dicatis.12. q. 1.* cuius hæc sunt verba. *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia.* & infra: *Quicunq; autẽ in tantũ progressus fuerit malum, vt occulte litteras ab aliquo, vel quodlibet munus accipiat, si hoc vltro confitetur, parcatur illi, & oretur pro illo. Si autem deprehenditur, atque conuincitur, secundum arbitrium præsbyteri, vel Præpositi, grauius emendetur, & infra. Cum huius nostræ Congregationis fratres non solum facultatibus, sed voluntatibus propriis in ipsa ordinationis susceptione renunciauerint, & se per promissam obedientiam penitus aliorum potestati, & imperiis in Christo, & pro Christo subdiderint: certum est nihil eos habere possidere, dare, vel accipere sine superioris licentia debere. Quod si propinquus, vel amicus, vel quilibet fratrum cuiquam aliquid offerre voluerit, primo quidem Priori insinuetur, & sic suscipiatur, si ipse mandauerit. De quo tamen nihil fiat, nisi quod Priori placuerit.* Hæc ille.

Regularis proprietarius vt peccet mortaliter.

5 Deinde dico, ꝙ Regularis habẽs, vel habere volẽs propriũ peccat mortaliter, Tum quia frangit solemne votum paupertatis, quod est mortale. *cap. vouentibus.17. q. 1.* Tum quia nisi renunciet illud ante mortem non debet in sacro loco sepeliri. *cap. Monachi de statu monachi.* Sed in sterquilinio: imo & si sepultus fuerit in sacro, extrahendus est, si absque magno scandalo id fieri potest. *cap. super quodam de stat. monach. & cap. cum ad monasterium. eod. tit.* Cuius rei exemplum narrat *D. Gregorius in 4. lib. Dialogorum.* Tum etiam per illa verba *Concilii Tridentini sess. 25. cap. 3. de regular.* si quis aliquid proprium tenere deprehensus, aut conuictus fuerit, is biennio actiua, & passiua voce priuatus sit, atque etiam iuxta Regulæ suæ, & Ordinis Constitutiones puniatur.

D. Greg.

Conc. Trid.

Hæc autem proprietas, quæ Religiosis omnibus interdicitur, intelligenda est non solum de proprietate rei pecuniariæ, hoc est, pecuniæ numeratæ, verum, & de quacunque re, quæ pretio æstimabilis est: adeoque quod omnis verus Religiosus ꝑ votũ paupertatis solemne incapax est dominii, & iuris cuiuscunque rei pecuniæ numeratæ, & non numeratæ, paruæ, & magnæ, & ita non potest habere dominium etiam vestis, etiam breuiarii, vt *gloss. super prædictum cap. non dicatis*, vbique recepta dicit & consequenter nec vsumfructum, neque vsum, prout est ius quoddam lege humana inductum, quia sunt res pecunia æstimabiles, & pecuniariæ: imo neque possessionem eius, prout est ius insistendi rei. Vide *Nauarr. in Comm. 2. de regul.*

Nauar.

4 Tertio dico, quod proprietarii similes sunt vxori Loth, quæ

Adnotandæ sunt hic similitudines proprietariorũ.

Prima ſimilitudo.

à flammis Sodomæ per manum Angeli verſus monté educta, vt ſaluaretur, quia reſpexit retro, vt ciuitatis derelictæ videret incendium, conuerſa fuit in ſtatuam ſalis. Sic euenit illis, qui è mundi flammis per miſericordiam Dei liberati, vt in monte Religionis ſaluentur, quia reſpiciunt retro, amando ſcilicet, & poſſidendo quam iniuſtiſſime res derelictas, lapides duri euadunt in ſeruitio Dei, frigidi in charitate, & graues, cadendo de peccato in peccatum quouſque ad infernum perueniant.

Secunda ſimilitudo.

Similes ſunt Hebræis illis, qui manna colligebant, & pro ſequenti die abſcondebant, quod quia contra Dei præceptum erat, inueniebant eam vermibus ſcatentem. Sic proprietarii, qui res deſerti huius mundi pro tẽpore futuro colligunt, licet eas veluti manná guſtent; euadunt nihilominus pro eis tot vermes, qui rodant, & ſtimulent eorum conſcientias, donec ad Inferna deſcendant, vbi vermem illum reperient, de quo ſcriptum eſt, Vermis eorum nõ moritur.

Tertia ſimilitudo.

Similes ſunt Regi Saul, qui contra diuinum mandatum de ſpoliis inimici tulit, vt Deo ſacrificaret, & propterea regnum amiſit, traditus fuit Dæmoni, qui eum ſæuiſſime tormentabat, & finaliter propriis manibus ſe interemit: ſic proprietarii ſub ſpecie melius Deo inſeruiendi de ſpoliis inimici mundi ſumunt; ſed quia contra emiſſum paupertatis votum id faciunt, aufertur ab eis regnum Dei, & in prædam vitiorum traduntur, quæ veluti, tot Dæmones eos crucient, & denique ab ipſiſmet vitiis deducãtur in Infernum, & tunc cognoſcent, licet inaniter, & ſero, quod propriis manibus ſemetipſos interremerunt.

Quarta ſimilitudo.

Similes ſunt Machabeis illis, qui ab inimicis interfecti, dum ad ſepulturam ducerentur, inuenta fuerunt ſub eorum veſtimentis idola, propter quod à ſuiſmet ſociis derelicti fuerunt, arbitrantibus merito id eis eueniſſe, quia res prohibitas ceauerunt.

Sic iuſto Dei iudicio omnibus proprietariis eueniet: nam quia res prohibitas à ſuis Prælatis abſcondunt; propterea vitam ſpiritualem in hoc mundo amittunt, & in alio in mortem æternam incurrunt.

Quinta ſimilitudo.

Similes ſunt Iudæ traditori, qui propter hoc peccatum in tantam cæcitatem deuenit, vt Chriſtum vendiderit: & propter quod amiſſa Apoſtolatus gratia, & dignitate, ſuum corpus cum burſa, & denariis in ligno ſuſpenſus remanſit, & anima in Infernum miſerabiliter deſcendit: Sic proprietarii amittunt dignitatem illam maxi-

mam,

mam, esse scilicet coronatos inter omnes illos cæli Reges, de quibus in Euangelio Dominus dicit Matth. 5. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum* : & corpus, quod tantopere dilexerunt, postquam à vermibus fuerit corrosum, simul cum anima post diem Iudicii in Inferno cruciabitur in sempiternum.

Matt. 5.

Sexta simil.

Similes sunt Ananiæ, & Sapphiræ, qui propterea quod partem denariorum absconderunt, in communem omnium vtilitatem eam darent, ad quod propter emissum paupertatis votum tenebantur; iusto Dei iudicio mortui in terram ceciderunt.

Vt ex hoc saltem proprietarii pertimescant, qui à vita cõmuni, quam professi sunt, & à voto paupertatis ab eis emisso recedere volunt. Quæ omnia hîc cõgessimus, vt tale vitium à religiosis mentibus relegaremus.

Vt autẽ circa hũc Proprietatis casum ordinatim procedamus, tria sunt videnda per ordinem. Primum, quid sit proprietas, & quis sit, & dici debeat proprietarius. Secundum, An quælibet proprietas sit peccatum mortale. Tertiũ, quanta debeat esse proprietas, vt sit peccatum mortale.

Proprietarius quis.

5 QVOAD PRIMVM, proprietarius est ille Monachus, qui tenet aliquid occulte vel contra voluntatem sui superioris. sic habet *Ioan. Andr.* communiter receptus *in cap. cum ad monaster. de statu monach.* & probat *Nauarrus lib. 3. consil. de regul. consil. 75. num. 49.* Itaque iuxta præfatum Doctorem hæc duo concurrere debent simul, scilicet, vt Religiosus teneat aliquid occulte, & contra voluntatem sui superioris, ad hoc vt sit proprietarius: nam si alterum deficit, simpliciter non dicitur proprietarius, vtputa, si occulte tenetur, sed cum voluntate superioris: vel si palam teneat res, vt non solum superior, verum & alii Fratres eas videant, dum superior tolerat, non est dicendus proprietarius: si vero contradicat superior, debet puniri, non tanquam proprietarius, sed tanquam inobediens.

Io. Andr.

Nauar.

6 Pro cuius maiori cognitione sciendum, quod retinere aliquid notabile cum animo illud occultandi Prælato, cuiuscunq; generis sit illud ẽ peccatũ mortale: ita diffinitur in iure, & tradunt post alios *Turrecremata in ca. non dicatis. art. 5. & Nau. ibi.*

Retentio alicuius rei quãdo est peccatum mortale.

Turrecrem.

Sed est notandum, quod duplici ratione potest Religiosus rem aliquam suo occultare Prælato, Primo, ne illa spolietur, secundo, ne forte reprehendatur, quia sine eius consensu eam suscepit: & qui rem occultat Prælato, quia iure, & merito sibi eam auferendam à Prælato

Nota.

existimat, peccat contra vsum, & est proprietarius, ac proinde peccat mortaliter. Si vero ea intentione occultet, quia existimat, non quidem se re illa spoliandum, sed solum reprehendendum, quia inconsulto Prælato eam possidet; tunc eum ad peccatum mortale minime cōdemnarem, si in præparatione animi esset pręparatus, eam Pręlato tradere, & minime retinere, si intelligeret eum minime sibi id concessurum. Imo si quis recipit, vel acquirit aliquid notabile sine superioris licentia, peccat mortaliter, sic *Nauar. in capit. non dicatis. num.* 16. *cap. cum ad monasterium. de stat. monach. num.* 25. Et probatur *in Iure Can. vbi supra*. sic. *Si quippiam fuerit Religioso speciale destinatum, non præsumat illud accipere.* & *Concil. Trid. sess.* 25. *de regular. cap.* 3. postquam decreuit, vt nulli Regulari liceat aliquid vt proprium possidere, addit, *sed statim ea superiori tradantur, conuentuique incorporentur.* Quod intelligitur de re notabili, & magnæ quantitatis, seu valoris: nam si rem mediocris valoris suscipit ab extraneis, aut tradit alteri fratri, aut commutat cum alio: per huiusmodi actiones non præiudicetur in aliquo Monasterium, & compertum habeat, si à Prælato facultatem postulasset ad eas actiones, sibi minime denegandam fuisse, non peccat mortaliter.

7 Quod vt procedat, triplici moderatione debet moderari, Prima est, quod subditus promptum, & expositum habeat animum non occultandi, sed potius resignandi in manus Prælati talia bona accepta, retenta, permutata, & quoties Prælatus exegerit. Secūda, quod per Prælatum, aut Constitutiones talis Religionis non sit in virtute obedientiæ, aut cum simili rigore interdicta talis receptio, retentio, seu permutatio. Tertia, ꝙ exploratum, & compertum habeat subditus consentire Prælatum, saltem interpretatiue in eam rem ita vt si ab ipso peteretur licentia, eam expresse daret, quamuis modus clandestine faciendi sibi displiceat.

Retinere aliquid, non est peccatum mortale, si tria concurrunt.

8 Proprium est omne illud, inquit *Cardinalis de Turrecremata in cap. non dicatis. q.* 1. *num.* 8. quod non est resignatū in manu Prælati, & non administratur in cōmunem vtilitatem Monasterii, nec est reseruatum sub communi custodia. Hinc infertur.

Proprium quodnam est.

9 Primo, quod qui tenet res, vel actu resignatas in manu Prælati, vel saltem in præparatione animi, vt dictum est paulo ante, quod propter hoc non est censendus proprietarius.

Primū corollarium.

10 Secundo infertur, quod si superior concesserit Monacho vsum, seu detentionem alicuius rei, quod potest hanc licentiam semper & ad libitum reuocare: adeo quod si ipse Religiosus negaret

Secundū collarium.

garet

garet reddere superiori semel concessum, vel non esset animo paratus ad resignandum ipsi superiori quotiescunq; voluerit, esset in peccato mortali, & esset casus reseruatus. Ratio est, quia *in capit. cum ad monasterium. §. tales de statu Monach.* dicitur, quod Religioso committatur aliqua obedientia possidenda tãquam in sua sibi vita locetur: sed cum oportuerit amoueri sine contradictione qualibet, reuocetur.

Panorm. Per quod dictum determinat ibi *Panormit.* communiter receptus, quod Abbas, & Conuentus non possunt facere statutum, per quod ligatur successor: & quod Abbas non ligatur suo statuto, licet cũ Conuentu id fecerit, quo minus possit contrauenire: Nam Monachi non possunt illi resistere, cum debeant obedire, & eorum velle dependeat à voluntate Abbatis. *capit. religiosus de elect. in 6.* adeo quod tenet *Ioann. Andr. in cap. non est obligatorium de regul. iuris in 6.* quod etiam si Abbas iurauerit seruare statutum; nihilominus reuocatio tenet, licet incidit in periurium. Panorm. Per quod *Panormita. vbi supra.* tenet, quod si Abbas concedat priori obedientiam, vt ad vitam teneat quendam Prioratum, seu administrationẽ sibi concessam: potest nihilominus eam reuocare: quia non potest sibi Abbas imponere legem, nec venire contra dispensationem iuris, quia labefactaretur vis voti obedientiæ, quod est vnum de substantialibus Regulæ.

11 Verum est tamen (vt hoc etiã subiungamus) quod licet huiusmodi reuocatio facta, de rigore iuris valeret: non tamen debet fieri sine iusta causa, talem concessionem reuocanti, prout dicit *Nauarr. in cap. non dicatis, numero 42. & numero* 48. Naua. Et propterea non possunt Prælati Regulares amouere Prælatum Conuentualem à Prælationibus, quas ipsi assignauerint, si causa ad talem amotionem faciendam legitimam non interuenerit. Et ita fit in Religionibus bene ordinatis, vt Prouinciales, licet possint suspendere Guardianos iusta de causa id postulante: non possunt tamen eos omnino à Guardianatu priuare, nisi causa priuationis ad Diffinitoriũ deferatur, & consilio Patrum Diffinitorii legitima, & iusta censeatur. Sed hoc est extra nostram materiam, & occasionaliter de eo locuti sumus: nunc prosequamur iter incœptum.

12 Tertio infertur, quod si Regularis dono aliqua acciperet, vel à conseruatorio bonorum caperet habitus, vestes, calceos, & similia sine licentia superioris, licet faceret contra votum, & Regulam: non tamen esset proprietarius, si ea detineret, tanquam dependentia à voluntate Prælati in loco 3. Coroll.

patenti. Vide pro hoc, quæ habent *Doctores in capit. cum ad Mosterium. de statu monach.* vbi huius materiæ sedes iacet: quibus adde *textum in capit. exiit de verb. sign. in 6. & Clem. exiui de Paradiso.* D.Tho. *Diu. Thom. secunda secundæ, quæstio. 186. artic. 3.* & ibi sequaces. Antonin. *Antonin. 3. part. titul. 16. capit. 1. §. 11.* Conc. Trident. *Concil. Tridentin. sess. 25. de regular. capit. 1. & 2.* Syluest. *Sylu. verbo Religio. 6. numero 7.* Naua. *Nauarr. in capit. 1. non dicatis. numero 17. & in Consiliis. de statu Monach. cons. 3. vel de regular. consil. septuagesim. quint.* Politius. *Politius in opposit. nostræ Regulæ. capit. 6.* Et ibi omnes alii expositores.

An quælibet proprietas sit peccatū mor.

13 QVOAD SECVNDVM, An quælibet proprietas sit peccatum mortale: & circa hoc animaduertēdum est, quod apud multos Patres diu viguit sententia, vt etiam de vno acu Frater fieret proprietarius, si illum teneret occulte, & contra voluntatem superioris, vel expressam, vel interpretatiuam: & moti sunt ad hoc asserendum propter verba *Regulæ S. Patris nostri Francisci in 6. capit.* vbi sic ait: *Fratres nihil sibi approprient.* Hinc dicebant opinantes, qui dicit nihil, omne excludit. Nec valeat, aiebāt, illa Regula in hoc, *Parum pro nihilo reputatur*: sicuti si quis vouisset dicere vnam Coronam de B. Virgine, & dimitteret dicere vnum *Aue Maria*, votum propter hoc non frangeret, nisi etiam de illa re minima votum fecisset, scilicet de non relinquendo nec vnum *Aue Maria*: nam tunc teneretur etiam ad illam ratione voti. Sic etiam est in casu nostro (aiebant illi) nam cum nos ex Regula habeamus; *Fratres sibi nihil approprient*: fit, vt quælibet res, etiam minima, veluti de acu, possit frater esse proprietarius. Et confirmatur per ea, quæ habet Naua. *Nauarrus in consil: de singular. cons. 70. numero decimo.* vbi recitat esse quosdam Monachos Cartusianos, qui aiunt sufficere quamlibet rem minimam, modo ea mente accipiatur, vel retineatur, vt velit eam sibi appropriare: ita quod occultans vnū denarium, vel vnum obulum, vel volens habere illum clam, nolente superiore, peccat mortaliter. *& numer. 13. ibidem* ait: Sexto, vrget grauiter statutum eiusdem ordinis positum *in secunda parte statutorum antiquorum. capit. 31.* disponens, quod Monachi defuncti in proprietate duodecim denariorum, & infra, non sepeliantur in cœmeterio, aut sepulti exhumentur. Ex quo palam colligitur, eum, qui admittit proprietatem summæ minoris summa duodecim denariorum, debere carere sepultura Ecclesiastica: qua tamen non debet carere quis ob peccatum veniale. Præterea *Sanct. Thom. secunda secundæ, quæst. 66. articul. 6. ad 3.* expresse videtur dicere, ꝙ furans aliquod minimum, mēte

nocendi Domino eius, peccat mortaliter.

Præterea, omnis proprietas, siue voluntas appropriandi in vniuersum, est vetita Monachis. *cap it. cum ad Monaster.* & voluntas appropriandi vnum denarium est proprietas, & voluntas appropriandi, ergo est etiam illa vetita, & consequenter videtur mortifera.

Vera resolutio.

14 His tamen non obstantibus, oppositum est dicendum, scilicet, quod appropriatio vnius denarii, vel plurium, non facientium quantitatem notabilem, non facit Monachum Cartusianum peccati mortiferi reum. sic *Nauarr. vbi supra.* Et à simili est dicendum in nostra Religione, scilicet, quod appropriatio vnius acus, vel similis rei non faciũt Minoritam peccati mortiferi reum: & ratio firma est, quia licet omnis transgressio præcepti obligantis sub pœna peccati mortiferi, sit regulariter mortifera: fallit tamen quoties vnum de tribus concurrit, sc. rei paruitas, subreptio, vel defectus iudicii ad id sufficientis. sic *Na. in Man. c.* 11. *nu.* 4. At in proposito nostro, in transgressione præcepti Regulę, de nihil sibi appropriando, per huiusmodi appropriationẽ occurrit paruitas rei, vt palã est: ergo illa non est mortifera.

Tria excusãt à peccato mortali.

Naua.

Cõfirmatur.

Deinde præceptum Regulæ, de nil sibi appropriando, nõ est fortior, quam lex Dei de nihil furando: imo nec adeo fortis, quia hæc est lex naturalis & diuina, sine ullo facto humano mediante obligans: illa vero est humana, aut certe diuina, mediãte facto humano (scilicet voto) obligans: transgressio autem legis, de non furando, excusatur à culpa mortali propter rei exiguitatem, vt vult *S. Thom. prima secundæ, quæst.* 88. *artic.* 5. Præterea contraria opinio, inquit *Nauarrus ibidem*, nimis videtur accedere ad hæresim Lutheranorum, asserentium, omnia peccata esse mortalia, & nulla venialia. Et quidẽ arbitror actum fore de omnibus nobis, si per exiguitatem, & paucitatem non excusaremur à culpa mortifera.

S. Tho.

AD RATIONES autem prioris sententiæ respondetur.

AD primum de statutis Patrũ Cartusianorum, *Nauarrus vbi supra*, putat, literam statutorum incuria librariorum vitiatam esse, & habere, *infra*, pro *vltra*, & est optima responsio.

Ad illud *D. Thomæ* respondet *Gratianus*, esse intelligendum de illo, qui furatur minimum, non solum simpliciter animo nocendi Domino illius, sed notabiliter.

Ad aliud vero sequens cõceditur, omnem voluntatem appropriandi esse Monacho peccatum, sed negatur, omne tale peccatum esse mortiferum.

15 Præterea negatur, omne præceptum Regulæ nostræ esse votum,

Præceptum omne Regulæ

S.P. Francisci an sit votum.

votum, nam exceptis præceptis de castitate, obedientia & paupertate, quæ sunt formaliter vota, reliqua vero præcepta non sunt computanda inter vota solemnia, sed solum sunt præcepta nobis tradita ad instar præcepti ieiunii Quadragesimalis, Christianis per Ecclesiam impositi.

Nam si omnia præcepta Regulæ nostræ sunt vota, quæro, suntne simplicia, an solemnia? Simplicia autem minime, nullũ enim tale emittimus in professione. Si autem sunt solemnia, iterum rogo, comprehẽdãturne talia præcepta sub voto abdicationis, proprietatis, aut continẽtiæ? Nequaquam: nullus enim hactenus in eam incidit amentiam, vt mandatum ieiunandi, non equitãdi, preces canonicas persoluendi, & alia huiusmodi generis, quæ Minoribus Fratrib. præcipiuntur, affirmare audeat, esse materiam paupertatis, aut continẽtiæ, vt sub his votis contineantur:

Dices: vniuersa præcepta cõtineri sub voto solemni obediẽtiæ: sed neque hoc: nam nihil in hac re tam certum est apud sapientes Catholicos, quam neminem esse reum voti solemnis obedientiæ, nisi ea solum quis prætermittat, quæ virtute obedientiæ, aut sub excommunicatione latæ sententiæ sibi à Prælato, aut verbo tenus, aut scripto præcipiuntur. Si igitur præcepta sub nullo trium votorum solemnium continentur, perspicuum est, non esse vota. Videatur *Rodriquez in tom. 1. qq. regular. qu. 16. art. 4.*

Votum quid.

16 Sed esto sint vota, nihil tamen contra ea, quę determinata sunt: nam votum est lex quædã, quæ ab hominis voluntate dimanat, quam quisque sibi ponit: ergo non aliter obligare debet, quam si eadem lex ab Ecclesia, vel à Deo ipso imponeretur: homo enim sibi leges præfigẽs, intendit se obligare instar legis, & non alias: eo, inquam, modo, quo lex diuina, vel Ecclesiastica obligaret, si id præciperet. At in legis diuinæ transgressione paruitas rei excusat à mortali: ergo.

Voti omnis violatio non est peccatum mortiferũ.

Hinc sequitur, quod omnis voti violatio peccatum est, sed non semper mortiferum, quia ob exiguitatem desinit esse mortifera, sicut furtum, & quælibet alia transgressio præcepti minima.

S. Bernard.

Concluditur ergo, quod non omnis proprietas sit peccatum mortale: vnde licet *S. Bernardus* ponat quam plures casus proprietatis: non propter hoc sequitur, quod omnes illi sint mortiferi.

Quando proprietas constituat peccatum mortale.

17 Qvoad tertium, quanta scilicet debeat esse proprietas, vt ob eam Religiosus peccet mortaliter, & incurrat in casum reseruatum? Circa hoc multæ sunt opiniones Doctorum, nam

quia

quia id non est determinatum in iure, vnusquisque loquitur probabiliter: *D. Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 11.* tenet, etiam paruam quantitatem, quam non est paratus subditus assignare in manibus Prælati ad requisitionem ipsius, esse peccatum mortale, recipere, vel retinere. Et *Gerson. alphabeto 24. litera. S. dub. 3.* affirmat, quod etiam cultellum, aut filum, aut acum, sine licentia generali, vel speciali, dare, vel accipere, peccat mortaliter. Verum, vt dictum est supra, hoc nimis rigidum videtur, nam parua quantitas in quocunque genere excusat à mortali: quod idem dixit *Nauarr. in Comment. de furt. & rap. in repet. c. fin. 14. quæst. 6. num. 11.*

Antonin.

Gerson.

Parua quantitas excusat à morte in omni genere.

Nauar.

Nec approbo id, quod habet *Mendoza in quodlib. quæst. 8. de pauper. relig. pag. 571.* nempe quod non videtur sibi peccare mortaliter ille Religiosus, qui quantitatem, seu valorem duorum argentorum recipit, aut expendit, & consumit, inconsulto Prælato: imo ẽt palam dicẽte Prælato, ne eos expẽdat: & ratio ipsius est, quia quantũuis Prælatus neget licentiam, & palam dicat, ne id fiat; adhuc subditus in re tam paruæ quantitatis censetur operari cum licentia rationabiliter præsumpta: nam licet prælatus eam neget, non tamen rationabiliter, sed potius irrationabiliter negat. Longe enim irrationabile videtur, & durum, quod Prælatus velit habere Religiosum tanquam seruum, vel mancipium, cum aliter omnino res se habeat. Certè, si maritus nullo modo permitteret, imo omnino prohiberet vxori facere eleemosynam, etiam paruã; non peccaret illa, contra faciendo in parua quantitate: quia cũ maritus rationabiliter debeat talem licentiam vxori concedere, si iam negat, irrationabiliter negat: ac proinde nihil curandum est, de eius negatione, & nolitione, quæ est communis Theologorum sententia, cum de eleemosyna disputant.

Mendoza reiicitur.

Hoc, inquam, non approbo, tum quia Prælato licentiam rogante ad prædicta, non est credendum id irrationabiliter negare, cum pro Prelato sit semper iudicandum: & si subdito huiusmodi iudicium in his com mitteretur, obedientia simul cũ paupertate corrueret: tum quia argumentum de vxore respectu mariti non vrget contra nos, cum vxor paupertatẽ non vouerit: & licet sit sub potestate viri, non tamen est vt serua, & ancilla, sed data vt socia, cum oportuerit hominem non esse solum, sed fecerit Deus adiutorium simile sibi. Nec in hoc facimus seruum, sed facimus eum subditum, sectatorem sanctissimæ, & altissimæ paupertatis. Sed prosequamur placita doctorũ.

Nauar. *Nauar. vbi supra*, multa dicit, & variat, nam *in Manual. cap. 17. numero 3.* dicit, quod pro quantitate peccati mortalis sufficit dimidium Iulii, seu Caroleni. *In consiliis* vero tenet, appropriationẽ vsque ad Iulium, siue Regale, non esse peccatum mortale, sed si excedit. Sorbus. *Noster Pater Sorbus in addit. ad comp. priuileg.* dicit, quod valor duorum Iuliorum. Rodriqu. *Rodriquez in summa. tom. 1. cap. 150. numero 6.* ait, quod inter homines cõmunes, quatuor, aut quinq; argentei sunt sufficientes, vt efficiant peccatum mortale, & inter pauperes vnus, aut duo argentei.

Graffius. At placet id quod habet *Pater Graffius* hic, requiri scilicet, tantam quantitatem, quanta sufficeret, vt aliquod furtum laici esset mortale: hoc autem stat arbitrio boni viri.

Proprietas nõ solum in pecunia, verũ, & in quacũq; alia re cõmitti potest. 18 Placet etiam hic animaduertere cum eodem *P. Graffio*, quod talis proprietas licet videatur sonare in pecuniam, nihilominus cum nomine pecuniẹ, nõ solum numerata pecunia veniat, sed omnes res, tam mobiles, quam immobiles: ideo hic includitur proprietas non solum pecuniæ numeratæ, sed etiam cuiuscunque rei mobilis, vel immobilis.

Dubium. 19 Dubitatur ergo Primo. An Religiosus faciat contra votum paupertatis, & per consequens sit proprietarius, si ab externo nummos accipit, & libros emit, quos apud se retineat in cella, loquimur autem de Religioso, qui nulla Regula, Constitutioneue prohibetur, pecuniam per se, vel alium recipere? Respons. Resp. si inscio superiore id faciat, videndum esse, an his pecuniis, & libris vtatur absq; superioris voluntate expressa, vel tacita, an secus. Si primum, contra paupertatem delinquit, quoniam vsum sibi vendicat, & retinet. Si secundum, non peccat. Scisci- Instantia. taberis, an si libros ex pecuniis sibi datis emerit Religiosus inscio superiore, eosque tantummodo vsus gratia penes se retineat, sed palam inter libros cæteros quos superioris concessu, & voluntate habet in cella expositos, censeatur, vsum eorum habere citra vllum superioris consensum, expressum, vel tacitum? Respond. Resp. eum nequaquam esse condemnandum tanquam paupertatis violatorem, quamdiu eos tenet in cubiculo palam expositos, omnibusq; obiectos: nam quicquid hoc modo Religiosus habet, superiorum suorum voluntati, potestatiq; subiicitur: quod si eos omnino superioribus celet, violatæ paupertatis reus habetur.

Ex dictis concludimus, quod Proprietarii casũ quando incurrat Religiosus. ad hoc vt Religiosus sit proprietarius, & incidat in casum, necesse est, vt possideat rem alicuius momenti, saltem dimidii aurei, siue sint denarii, siue aliæ res. Deinde, vt occulte eam re-

tineat,

tineat, absque licentia superioris: & vltimo quod non habeat animum paratum ad resignandam in manibus Prælati, si eam requirat.

Proprietarii pœna in vita.

20 Quod si quis proprietariorũ pœnam scire desiderat, dicam, quod tam in vita, quam in morte punitur in iure, nam Innocentius Tertius statuit, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat: & quod si proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari monitione præmissa, de Monasterio expellatur, nec recipiatur vlterius, nisi pœniteat secundum Monasticam disciplinam.

Proprietarii pęna in morte.

Quod si proprietas apud quẽquam inuenta fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra Monasterium, in sterquilinio, subterretur, secundum quod *Beatus Gregorius* narrat *in Dialogis* se fecisse. Habetur hoc *in cap. cum ad Monasterium, de statu Monachorum.* Vide *in comp. priuil. tit. paupertas. §. 1. In constitutionib. quoq; Religionum* aliæ assignantur pœnitentiæ in vita ipsis proprietariis, quæ quia diuersæ, & variæ sunt, prout etiam variæ & diuersæ sunt Religiones, propterea ad eas lectorem remitto.

S. Gregor.

Comp. priuil.

Quintus Casus.

IVRAMENTVM FALSVM in iudicio regulari, & legitimo.

MAteria hæc necessariissima est, non solum pro intelligentia huius casus, verum & pro Iudiciis, quæ fiũt multoties apud Regulares, de qua re fusè tractant *Alex. de Ales. p. 3. qu.* 40. vbi *de Iudiciis. Diuus Thomas. & Caiet. secunda secũdæ. quæst. 69. & 76. Dominicus Soto de iust. & iur. libr. 5. & de rat. teg. vel deteg. secr. Nauarr. in rubr. de Iudiciis, & in Manuali cap. 25. numero duodecim. Bannes, Salon. Arragon. secunda secundæ, quæst. 62. D. Antonin. part. 2. tit. pri. cap. 19. Sylu. & Ang. verb. Iudicium. & verb. Iudex. Valent. t. 3. disp. 5. qu. 11. Medina. Instr. confess. cap. 14. Tolet. libr. 5. summæ. cap. quinquagesi. sext. Aretinus in sua Practica criminali pro Religiosis.* & alii quam plures.

Circa quam materiam, antequam veniam ad declarationem huius casus, præmitto.

1 Quod in Religionibus Iudices sunt etiam Patres, & propterea debent attendere diligẽter, vt quod fieri possit, nihil de suppliciis cogitent: Monachorum vitia radicitus euellant, eorumque pie medeantur vulneribus.

Iudices Regulares sunt et Patres.

Hinc D. *Benedictus in sua Regula in cap.* 3. scripsit, quod meminisse debent superiores, quo nomine sint insigniti, Patres, videlicet atque idcirco curent rem ipsam egregie præstare. Et *noster Seraphicus Pater S. Franciscus in decimo capitulo suæ Regulæ*, ait *Fratres, qui sunt Ministri, & serui aliorum Fratrum, visitent, & moneant Fratres suos, & humiliter, & charitatiue eos corrigant.*

S. Franc. in regula.

Nam vt correctio prosit, humiliter, & charitatiue fieri debet: Quod si aliquando pastor rigide agere debet; modum tamen humilitatis, compassionis affectum nec in ipso rigore deserere debet, si corrigendis cupit prodesse: & vsque adeo humilis debet esse correctio, vt saltem contumelia careat: infirmas enim animas sæpe ad irreuerentiam, & desperationem contumelia mouet: Adeo charitatiua, vt odio, vel indignatione nihil agat. Nec solum *in Regula*: verum, & alias sæpe *in suis epistolis* monuit *sanctus Pater noster* Ministros suæ Religionis, vt tanquam Patres curarent reducere ouem ꝑditā ad ouile. Facit ad hoc id quod docet *D. Gregorius in suo Pastorali*, dum ait, Actio congruat nomini, nomenque actioni, ne sit nomen inane, & crimen immane: honor sublimis, & vita decliuis.

S. Gregor.

2 Sciat ergo Iudex Regularis, quod duobus modis potes procedere contra suos subditos, vel vt Pater, vel vt Iudex: quando vt Pater agit, tunc, vt docet *Panormitanus, in cap. reprehensibilis, de appellat. & in cap. cum continet, de foro comp.* potest, iudicii forma omissa; rem, vt sibi libet gerere, nihil scilicet, de suppliciis cogitando, sed alia via Religiosorum vitia euellendo. Quando vero agit vt Iudex; tunc secundum allegata, & probata debet procedere, aut seruato Iuris ordine, aut sumarie: de quibus omnibus *infra.*

Iudex Regularis potest procedere vel vt Iudex, vel vt Pater.

Panorm.

3 Pro intelligentia autem casus, & dicendorum, necesse est considerare, quid sit Iudiciũ regulare, & quid sit Iudicium legitimum.

Diuisio huius materiæ.

Iudicium regulare, quantum ad præsens attinet, est illud ꝙ fit apud personas Regulares, non enim hic est sermo de Iudicio, quod fit apud sæculares. Et præterea dicitur Iudicium Regulare, quia de rebus regularibus, & Ecclesiasticis solæ personæ Regulares, & Ecclesiasticæ respectiue possunt cognoscere: Vnde *communiter Doctores* asserunt, peccare Iudices sæculares, & contra iustitiam facere, iudicando de rebus spiritualibus, & de personis Ecclesiasticis, vtputa clericis, & Religiosis, taleque iudicium nullum est, cum Clerici, & Regulares omnino sint exempti tam in ciuilibus, quam in criminalibus à iudicio sæculari vt late

Iudicium regulare quid.

docet

Sotus. Salon.

docet *Sotus lib. 3. quæst. 4. articul. 2. Salon. 2. 2. q. 65. art. 1.* & colligitur *ex dist. 19. per totum* & *ex Decretal. titulo. de Immunitate Ecclesiæ. & cap. sæculares. de foro comp. in 6. & ex Concilio Constantiensi. sess. 8. errore. 12. 13.* & *ex Concil. Tridentino. sess. 15. de reform. cap. 20.* vbi renouantur sacri Canones, & Concilia omnia Generalia, & Apostolicæ sanctiones in fauorē personarū Ecclesiasticarū, & libertatis Ecclesiasticę: & ex iure ciuili: *in Auct. vt Clerici proprios iudices conueniant.*

Conc. Const. Conc. Tridēt.

Exemplum notabile. Ruffinus. Conc. Nicanū.

Pro qua re facit notabile illud exemplum *Constantini magni*, cum enim, vt refert *Ruffinus lib. 10. Histor Eccles. cap. 2.* multi Episcopi *in Concilio Nicæno Constantino Imperatori* scripta, & libellos continentes crimina aliorum Episcoporum tradidissent, vt ab ipso iudicarētur, & punirētur; piissimus Imperator omnib. acceptis, publice in præsentia totius Concilii, omnes illos libellos clausos, nec lectos, igni tradidit, dicens, *Deus constituit vos sacerdotes, & potestatem dedit de nobis quoque iudicandi: & ideo nos à vobis recte iudicamur: vos autem ab hominibus*, scilicet laicis, *iudicari non potestis.*

Iudex sæcularis nullo modo potest personas Ecclesiasticas iudicare.

Iudex ergo sæcularis nullo modo potest personas Ecclesiasticas iudicare: quod si facit, peccat mortaliter, & in Bullam Cœnæ Domini incurrit, si vel clericos iudicet, vel eos ad forum suum sæculare trahat.

Iudicium legitimum qd.

4 Iudicium vero legitimum est, quando Iudex est competēs, & iuris ordine seruato interrogat.

Iudex competens quis.

Dico primo, quod Iudex debet esse competens, id est, vt supra reum, aliquam, sed veram, iurisdictionem habeat, & adeo est necessaria talis potestas super reum, vt sine ea, sententia data nulla sit & in valida: quin imo, in eo ipso quod Iudex absque auctoritate iudicat, peccat mortaliter, talisque sententia, tanquam à non iudice lata, nulla & inualida est. vt expresse docet *S. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 2. Caiet. & Bannes, Salon, & Aragon. ibidem.*

Delegata potestas quæ.

Vt autem Iudex legitime iudicare possit, necesse est vt habeat iurisdictionem vel ordinariam, vel delegatam: *Ordinaria* potestas est illa, quæ alicui ex dignitate, vel ex officio competit: & ita, quicunque habet dignitatem, vel officium, cui vel ex iure, vel ex Præscriptione, vel ex vsu conuenit iurisdictio, dicitur Iudex ordinarius. *Delegata* potestas est ea, quæ competit alicui ex commissione, seu delegatione alicuius Iudicis superioris, siue conueniat generaliter ad omnes causas, & lites, siue conueniat specialiter ad aliquā causam, & litem, ad aliqua certa loca, aut ad certas personas, vt constat ex *S. Thoma. vbi supra. q. 67. ar. 1.*

Ordinaria potestas quæ.

Insuper, vt Iudex legitime

iudicare possit, debet seruare ordinem iuris, secundum varium, & diuersum modum procedendi, qui triplex esse potest, per denunciationem, per Inquisitionem, & per accusationem, de quibus dicendum est per singula.

De Denvntiatione.

Denuntiatio duplex Euāgelica.

5 Denunciatio secundum *S. Antoninum vbi supra* duplex est, Euangelica, scilicet, & Iudicialis. Euangelica est illa, quæ fit præcedente correctione fraterna de recuperando fratre antequam denuncietur Ecclesiæ, quæ & ipsa duplex potest esse, vna quæ fit Prælato tanquam Patri, Altera, quæ fit Prælato tamquā Iudici. Illa, quæ fit Prælato tanquam Patri, tunc fit, quando aliquis post corruptū fratrem, & non emendatū, aut quia putauit non emendatum, contempsit illum admonere, & propterea dicit Prælato, tanquam Patri, vt ipse corrigat, existimans hoc modo illum lucraturum. Quæ vero fit ei tanquam Iudici, est quando seruatis omnibus, quæ Euangelium præcipit, & non vetantibus, dicitur Prælato, vt illum coram aliquibus corrigat.

Iuridica.

Denunciatio Iudicialis duplex, priuata, & publica.

Illa vero Denunciatio, quæ est Iudicialis potest esse duplex priuata, scilicet, & publica. Priuata est manifestatio criminis, qua quis prætendit sibi resarciri dānum receptū, & in suum statum pristinum restitui. Publica est, qua Iudex ex officio per denunciationem suorum officialium, vel aliorum, ad quos pertinet, procedit, vel ad mulctandū reū pœna fiscali vel alia pœna arbitraria.

Quando agitur de Denunciatione Iudiciali respectu peccati commissi, & emendati, solus ille potest denunciare, cui ratione officii competit: quia talis Denunciatio in hoc casu est actus iustitiæ, quo prætenditur punitio delinquentis, non ob eius vtilitatem, quia iam supponitur esse correctus, sed ob bonum Reipublicæ, cui conuenit, ne delicta maneant impunita, vt tradit *Innoc. in cap. nouit. de iudic. & cap. præcipue. 11. quæst. 2.* Et ideo talis denunciatio competit Fiscali accusatori tanquam parti Reipublicæ. Quando vero agitur de Denunciatione Iudiciali quantum ad peccata facta, & nō emendata, omnes tenentur de illis denunciare, nisi timeant ꝙ ex tali denunciatione aliquod detrimentum illis proueniet. *ca. hoc videtur. ibid. Secunda. quæst. 5.* quia hæc denunciatio est actus charitatis, & omnes fideles ad illam faciendam tenentur, vt dicit *Syluest. verbo. denunciatio. nu. 30.* Vnde qui non denunciat intra terminum in visitatione positum, tenetur denunciare postea, sic *Nauar. in Man. cap. 24. num. 49.*

Bene

Excommunicatus maiori excommunicatione non potest denunciare, nec accusare.

Bene verum est, quod excõmunicatus nominatim excommunicatione maiori nec potest denunciare, nec accusare: potest bene per aliam viam manifestare Iudici, monendo de delinquente, & de testibus, qui sunt contra eum, vt notat *Caiet.2.2.q.68.ar.1.ad primum.*

Caiet.

Correptio quando præcedere debet denunciationem, & quãdo non.

6 Quæritur hic, quando ante denunciationem præcedere debeat correptio, & quando non: & circa hoc dico, quod

Quando peccatum est publicum, statim absque correptione fraterna debet denunciari, aut accusari coram superiori ille qui illud commisit, quia cum sit peccatum publicum, & scandalosum, dimitti non potest sine publica punitione. Quod intelligi debet, nisi teneatur pro certo, quod talis peccator si corripiatur publice, aut secrete, faciet pœnitentiam, & emendabitur: in tali enim casu, non licet denunciare de illo nec accusare, nisi præcedat correptio fraterna obseruato Euangelico ordine, vt docet *Corduba.* Limitat hoc *Petrus de Nauarra*, scilicet, quod debet intelligi, quando peccatum fit coram tribus, aut quatuor testibus, non vero quãdo fit coram populo, quia tũc ratione scandali dati debet denunciari.

Corduba.

Quando crimẽ est secretum, & in damnum Reipublicæ, statim debet denunciari, aut accusari delinquẽs, absque eo, quod præcedat correptio fraterna: sic docet *S.Thom.2.2.quæst.33.art.7.* quia talis non peccat contra vnum, sed contra multos: & ideo non est necesse, quod obseruetur ordo Euangelicus, qui habet locum, quando peccatur contra vnum solum.

Limitat autem hoc ipsemet *D.Thom.* non procedere, nisi in casu, quo denunciator tenet firmiter, quod per suam secretam correptionem emẽdabitur frater: & sic damnum publicum euitabitur: quia quando possumus conseruare bonum publicum cum conseruatione famæ, & honoris proximi, tenemur ad illud, non solum de lege charitatis, sed etiam ex iustitia: & hæc est *Communis opinio*, quam sequitur *Nauar.in Man. cap.18.nu.32.* Dixi, si tenet firmiter, quia si dubitat, debet statim recurrere ad denũciationem absque correptione fraterna: in dubio enim magis debet inspici ad bonum commune, quam ad particulare vnius, vt videtur tenere *Nauar.in Manuali.ca.24.num.22.* Vnde colligit, quod raro in his criminib⁹ debet præcedere correptio fraterna ipsam denunciationem, aut accusationem, quia vix potest esse quis ita certus, quod traditor secretus Reipublicæ emendabitur, quamuis secreto moneatur. Quod dicimus de traditione dicimus ẽt de subornatione, & de omnibus criminibus, quæ communitatẽ

S.Thom.

Nauar.

perturbant *Nauar. vbi supra num. 32.*

Quando crimen est in damnum tertii, statim debet denunciari, si non speratur eius emendatio: alioquin si speratur, debet prius corripi.

Quando delictum secretum solum est in damnum eius, qui peccat, sicut est gula, auaritia, fornicatio &c. non potest dici Prælato vt iudici, absque eo, quod præcedat secreta admonitio. Si vero quis sperat, quod ex correptione Prælati, delinquens magis emendabitur, quam ex tua, poterit dici Prælato in secreto, vt eum corrigat. Si vero emendatio non speratur; tunc debet denunciari Prælato, maxime ea peccata, quæ ad fornicationem pertinent, quia ex tali peccato posset oriri magnum scandalum in Religione. Notandum vero est, quod non tenetur quis renunciare superiori quæ audiuit contra aliquem à personis infimæ conditionis, & malæ fidei. *Nau. Corduba. & Guttierrez.*

Nota.

Nauar. Corduba. Guttierrez.

Quod intelligitur, etiamsi superior præcipiat per obedientiam, & sub pœna excommunicationis, scilicet, vt manifestent totum id, quod sciunt visu, & auditu: quia tale edictum intelligitur, quod à personis fide dignis audierint. Intelligitur etiã hoc, quando Iudex per viam Inquisitionis procedit, quia si vocat aliquem, vt sit testis, & præcipit ei, vt tanquam testis dicat, quod scit, debet procedere alio modo, vt infra dicetur.

7 VERVM, quia de præcepto Superioris fecimus mentionem, aliqua hic annotanda censui pro huiusmodi obligatione, quando scilicet subditus teneatur obedire superiori præcipienti, etiam sub excommunicatione, vt quis dicat, quæ scit de aliquo delicto. Solent enim Superiores sæpe, maxime in Visitationibus generalib⁹ id facere, aut in aliis occasionibus, in quibus sub excommunicatione, aut iuramento præcipiũtur subditi denunciare, & manifestare delicta, quæ nouerunt. Circa quam rem dicam, quæ certa sunt.

Subditus quando tenetur obedire præcepto Superioris, & quando non.

PRIMO certum est, quod quotiescunque Prælatus Ecclesiasticus speciale, vel generale mandatum facit sub excommunicatione, ipso facto incurrenda, vt quæcũque nouit quis tale crimen commisit, aut rem talem habet, denunciet, si iuridice ferat excommunicationem, & dat iuramentum, subditus, qui scit, tenetur manifestare, alias excommunicatus, aut periurus est: secus autem si iuridice non procedat.

SECVNDO certum est, si peccatum sit in damnũ publicũ, aut in præiudiciũ tertii, ꝙ accusare, & denunciare tenemur siue occultum sit, siue manifestum. Ex

Michaele

Michaele Salono & Petro Nauarro. si enim nullo edicto proposito ex caritate tenemur, & iustitia legali ista denunciare ob bonũ commune, si probare ea possumus; multo magis existente tali edicto superioris, alias excommunicationem incurrimus, & mortaliter peccamus, tum ob inobedientiam, tum ob iuramẽtum præstitum.

TERTIO certum est, quando peccatum est in damnũ publicum, tale tamen est; ꝙ accusare non tenemur, nisi præmissa monitione secreta: si illa nondũ est adhibita, non possumus, etiam stante tali edicto, ante præmissam admonitionẽ illud denunciare. sic *Nau. in c. inter verba. 11. q. 3. concl. 16. corollar. 66.* Et ratio est, quia præcepta superiorũ semper sunt intelligenda secundum legem naturalem, & diuinam quam cum fratribus seruare tenemur, aliter continerent intolerabilem errorem, nec vim obligandi haberent. Vnde si admonitus sit, & emendatus, non est denũciandus, secus autem si post admonitionem se non emendauerit, tunc enim denunciandus est.

QVARTO certum est, quando delictum est tale, quod denunciare, vel accusare possumus, sed non tenemur, si delinquens emendatus est: ẽt stante edicto, accusare, vel denunciare, non tenemur: quod si emendatus non sit, præcessitque admonitio denunciare tenemur, & si probare possumus, etiam accusare. *Salon vbi supra controuersia. 2.*

QVINTO, si aliquis scit priuatim, & solus crimen aliquod, & simul etiam nouit, delinquentem probe nosse crimen nulli alteri esse notum, præterquam illi; in hoc casu non tenetur ex vi illius edicti semper crimen manifestare, quia potest illi magnum incommodum accedere: nempe inimicitia magna & periculum vel in vita vel in bonis. Nemo tamen cum tanto suo incommodo, crimen, quod alioqui in perniciem Reipublicæ nõ redundat, manifestare tenetur: atque ideo in hoc casu præceptũ & excõmunicatio superioris benigne interpretanda erunt, ita scilicet, vt quicunque scit, deferat crimen, quando sine suo graui damno, & incõmodo deferre potest. Et hæc *communiter omnes.*

8 *Antonius de Corduba in sua summa q. 64.* quosdam casus particulares collegit, in quibus, nõ obstante mãdato generali, vel speciali superioris, & excommunicatione, vel iuramento, potest & tenetur subditus nõ manifestare delictũ, vel aliud ꝙ iubet. *Corduba.* Casus in quibus non obstante generali mãdato, vel speciali, vel etiam excommunicatione non debet subditus manifestare delictum.

9 PRIMVS est, quando superior id iubet manifestare præcipue ad emendam delinquentis vel ad impediendum peccatum mortale ipsius delinquẽtis, aut ne malum proximo inferatur, aut illatũ ei reparetur. Tunc enim *Corduba* si delinquens est *Primus est quando delinquens est emendatus.* *Corduba.*

emendatus, vel speratur veri similiter emẽdatio, seu satisfactio partis, non est licitũ denũciare.

Ratio est, quia cum cesset in hoc casu causa finalis præcepti, cessat etiam obligatio, ac proinde denunciare non debet; sed famam proximi conseruare illæsam, nec tacendo periurus, aut excommunicatus erit. Tu vero limita hoc quando scilicet peccatum est occultum, vel duobus, aut tribus cognitum: & quando intenditur solum emẽdatio delinquentis, aut parti læsæ satisfactio; quæ si facta sunt, tacendo, nõ incurrit in excommunicationẽ iuxta cõmunẽ doctrinam, quam tradunt *D.Thom.* 2.2.*q.*33.*ar.*7.*S. Anton.* 2.*p.tit.*9.*c.* 6.§.*quinto.Nau.in Man.c.*25.*n.*46.

S.Tho. Antonin. Naua.

Quod si esset infamia de delicto, aut semiplena probatio, & iudex punitionem intenderet; cum iuste Iudex in hoc casu procedat, & iuridice, subditus denunciare tenetur: alias tacendo, peccaret mortaliter, & excommunicationẽ incurreret, & periurium.

Secundus est quando res est secreta.

10 SECVNDVS est, quando res est secreta, vel tribus, aut quatuor nota, & Iudex ad pœnam procedere intendit; tunc, quamuis superior edictum generale, vel speciale faciat sub excommunicatione pręcipiens, vt qui nouit, veritatem manifestet non tenetur reuelare. Et quamuis *Corduba* hoc solum verum esse putet, quando criminosus de se crimen sit dicturus aut de suis consociis affirmans, tunc non teneri ad denunciandum; secus autem si quis sciret crimen alterius secretum, vel tribus, aut quatuor notum, qui viderunt; tunc enim, inquit, & per se sine præcepto superioris manifestare poterit: & coactus præcepto, excommunicatione, vel iuramento, illum reuelare tenetur vt expresse habet *in lib.*1.*qq.q.*34. *dub.*2. *Petrus* tamẽ *de Nauar.lib.*2. *de restit.cap.*4.*par.*2.*dub.*9.*nu.*218. vult, quod sicut non contra seipsum; ita nec contra alium tenetur testificari, dummodo crimen occultum sit: adeo vt nec infamia specialis sit de illa persona respersa, nec indicia sufficientia, vel semiplena probatio. E contra vero, si fama præcederet, & legitima accusatio cum indiciis, vel vno teste omni exceptione maiore, tenerer etiam cõtra meipsum dicere veritatem, & multo magis contra alium: quod si crimen alterius erit occultum, duobus, aut tribus notum, cuius non sunt indicia, nec probatio semiplena, vel infamiæ, non tenerer dicere.

11 TERTIVS est quando quis rem sub sigillo secreti accepit, vt Consilium, vel remedium adhiberet delinquenti in anima, vel in corpore, vt medicus, obstetrix, aduocatus, vel alius cõsiliator & adiutor mali cõmissi, cui reuelatũ ẽ crimẽ ad remedium, & auxilium adhibẽdum; *Tertius est quando quis scit sub sigillo secret.*

tunc

tunc enim, etiamsi in particulari præcipiatur illis sub excommunicatione, vel iuramento, vt dicant quicquid sciunt de tali delicto, peccant mortaliter reuelando, etiamsi in testes vocentur, & præcedente etiam infamatione, semiplena probatione, & indiciis: & ad damnorum restitutionem tenentur: atque adeo in tali casu solũ dicere poterunt, quæ alia via sciunt sicut confessor, qui extra confessionẽ nouit. sic *Syluest. confessio. 3. qu. 20. in fine. & verbo. testis. qu. 8. Nau. in Man. c. 18. n. 52. Corduba. in summa. q. 64. casu. 3. Pet. Nau. vbi supra. post S. Tho. vbi supra. 2. 2. q. 70. art. 1.* Ratio est, quia seruare secretũ, in hoc casu est de iure naturali, nihil a. præcipi põt homini cõtra id, ꝙ ẽ de iure naturali. Quod habet veritatem, nisi tractetur de dãno Reipublicæ; nam tunc, secundũ oẽs, promissio secreti cuiuscunque (excepto secreto confessionis sacramentalis) ac iuramentũ non obligant, sed potest, & debet reuelare.

Syluest.
Nauar.
Corduba.
S. Thom.

Quartus quando põt probare, & cogeretur ad hoc.

12 QVARTVS est, quando cogendus esset probare, quod denunciat, cum reuera non possit, aut quando reuelare nõ possit, aut testificari absque graui periculo, & damno in honore, vita, vel rebus. Cum tanto n. detrimento, non tenetur contra proximum testificari, aut denũciare: Solum n. obedire tenetur: quãdo probare posset, & quã in denunciare damnum graue nõ incurreret. sic *Angel. in summa. verbo excommunicatio. 3. §. 20.* expresse docet, præceptum Iudicis, denunciare iubentis, sub pœna excõmunicationis, quod scimus, etiamsi id probare non possumus, esse nullum, cum contineat errorem intolerabilem. Vnde præceptum, quo iubent, vt qui sciunt denuncient, limitãdum est, vt solum procedat de iis qui ꝙ sciunt; probare possunt. sic *Gloss. in c. plerũque. 2. q. 7. Nau. in c. inter verba. 11. q. 3. cõcl. 6. coroll. 66. n. 778. & in Man. c. 17. n. 134. Corduba. in summa. qu. 64. cau. 5. & Pet. Nauar. vbi supra.*

Angelica.
Glossa.
Nauar.
Corduba.

Quod dictum intelligit *Nauar. vbi supra. Coroll. 66. nu. 780.* quando præcipitur, vt reuelemus quod scimus vt denunciatores, non autẽ vt testes, quia si vt tales nobis preciperetur, teneremur deponere vt tales, ꝙ scimus, etiamsi id probare nequeamus. Vnde in talibus edictis est opus magna discretione, ad discernendum, quando Iudex nobis præcipit vt testibus, quando vt denunciatoribus.

Limitatio Nauar.

13 QVINTVS est, quando quis ex leuibus personis res scit, quæ non sunt fide dignæ, tunc n. denunciare non tenetur, quia & sibi ipsi, qui ob id leuitatis notaretur, & reo, qui ob id rigidius tractaretur; & fortassis iniuste, damnum inferret, vnde tacere omnino debet, quandoquidẽ in hoc casu non censetur delictum scire: sic *Nau. in Man. ca. 25.*

Corduba. *nu. 46. & Cordub. in summa qu. 64. casu. 6.*

Nota. Illud demum obseruandum est, quod in his casibus, in quibus reuelare non tenemur, iurare ét possumus, nos nescire, intelligendo, ad reuelandũ, vt cõmuniter omnes dicunt.

Denunciator non tenetur probare. 14 DENIQVE in materia hac Denunciationis hoc quoq; sciẽdum, ꝙ denuncians nõ tenetur probare, secundum omnes, sed tantum testes proponere: & ideo si deficit in probando, de Iure non debet puniri: si vero nõ solum deficiat, imo reperiatur omnino falsum denunciasse, ad

Denuncians omnino falsum puniri debe. superioris arbitrium puniri debet. Et *Nauar. in lib. 1. consil. de offic. Iudicis. consil. vndecimo. nu. 4.* ait, ꝙ nemo debet denunciare, nisi ꝙ probari potest, & peccat, si aliud facit. *cap. placuit. 6. q. 2.* & notatur *in cap. qualiter & quando. 1. de accusat.*

Nauar.

Prælatus aliquando non recipiat denunciationẽ. Prælatus vero denunciationẽ non accipiat, nisi denunciãs fuerit bonæ famæ: debet enim Prælatus, non solum denunciati, verum denunciantis, & testiũ propositorum conditionẽ considerare, ex quorum conditione poterit iudicare, an etiam denuncians non bonæ famæ, admitti debeat.

Conspiratio cauenda. Insuper considerare debet, ne facta sit conspiratio contra reum, vt scilicet, quando vnus dicit, ego denuncio, & tu testifica, vel è contra: nam tunc tales conspiratores puniri debẽt pœna priuationis, sicut præcipitur in Iure, *cap. conspiratio. c. coniuratio. c. si quis.*

DE INQVISITIONE.

15 Hic est secundus modus procedendi in Iudiciis, scilicet, per viam Inquisitionis, quando scilicet iudex ex officio, non ad instantiam alicuius inquirit. Inquisitio igitur duplex est, alia generalis, alia specialis: Generalis contingere potest tribus modis, aut ex parte criminis solum, aut ex parte delinquentis solum, alia quando quis interrogatur de crimine, & de delinquente: & eadem est distinctio de inquisitione speciali. Et notetur, quod in generali inquisitione tam ex parte criminis, quam ex parte delinquentis, non inquiritur de aliquo crimine in particulari, nec de aliquo delinquente determinato, sed de omnibus in generali: quia quamuis Prælatus faciat mentionem in ea de aliquibus criminibus particularibus: non possumus tamen non vocare eam inquisitionem generalem.

Inquisitio duplex.

Generalis quæ tribus modis contingere põt.

Inquisitio generalis ex parte criminis solum, est quando inquiritur de aliquo crimine particulari, vt si interrogetur, qualiter obseruetur lex, quæ ponit pretium frumento? Inquisitio generalis ex parte delinquentis est, quando habetur notitia de

delicto aliquo, & queritur in generali, quisnam commisit illud.

Inquisitio generalis non requirit infamiam præcedentem, aut accusatorem aut denunciatorem. *Sotus.*

16 Vt hæc inquisitio generalis, non est necesse, quod adsit infamia, nec q; sit accusator, aut denũciator, vt resoluit *Sot. de rat. teg. secr. mẽb. 2. q. 6.* Ratio est, quia illa non fit ad petitionem partis, sed ex mero officio Iudicis. Tenentur enim Prælati Ecclesiastici tam sæculares, quam regulares, statis temporibus visitare Prouinciam, Diœcesim, aut Conuentum, ad explorandum subditorum mores, vt iubetur *in capit. 1. de offic. ordin. & capit. cum olim. de accus. & capit. Romana. de cens. lib. 6.*

Prælatus debet inquirere in communi de obseruantia Regulæ. & statutorum.

Hinc Prelati debent inquirere in communi id quod ad obseruantiam regulæ & statutorum Religionis pertinet: & an sciant fratres de aliquo fratre particulari, quod commiserit aliquod delictum, & peccatum intra tria vota essentialia, & contra præcepta diuina, & Ecclesiastica, & Regulæ, capiens eorum depositiones in scriptis, interrogando de aliquibus delictis in particulari, licet non sinr perniciosa Religioni, de quibus non est frater correctus, nec speratur corrigi. Anim aduertere tamen debent Superiores, ne accipiant visitationem alicuius, quin visitatus manu sua eam scribat: & si aliqui reperiantur, qui dicant, se nolle dicere quicquam: præcipiunt superiores vt illud subscribant: ne postea peracto, & elapso tempore visitationis conqueratur.

In Inquisitione generali Iudex non potest interrogare de particulari.

17 In hac inquisitione generali non poteſt Iudex quęrere, & interrogare in particulari: an Petrus, scilicet, tale delictũ fecerit, solum poterit inquirere, an quis fecerit tale delictum. Quod intelligi debet, nisi aliqua persona particularis notata sit infamia talis delicti: nam si Titius scit aliqua peccata occulta à Lucio patrata, licet à superiore moneatur, & ei præcipiatur, vt ea reuelet, non tenetur: potius enim peccaret, si ea reuelaret, nisi peccata Reipulicę sint nociua. *Rodriquez in sua summa, tom. pri. ca. 79. n. 8.*

Rodriquez

Nota.

Hoc bene notãdum est, quod in hac Inquisitione generali nemo tenetur declarare suum peccatum, quod commisit, quantũlibet publicum sit, & notorium, nisi à superiore iuridice interrogetur. Et ideo recte dicunt *communiter Doctores, & Sotus in part. 2. in relect. de rat. teg. secr. memb. 2. q. 7. concl. 3. dub. 1.* quod hæc Inquisitio generalis, non est iudicium, sed præambulum ad iudicium, cum in ipso primum Iudex inquirat, An sit aliquod vitiũ contra communitatem, & aliquis delinquens de tali vitio sit infamia notatus, & postea, inuentis testibus, ad iudicium peragendum procedit.

Inquisitio generalis nõ est iudicium, sed pręambulum ad iudicium.

De Inquisitione particulari.

18 AD maiorem intelligentiā dicendum, an notandi sunt prius & declarandi aliqui termini, ex quorum cognitione pendet intelligentia huius materiæ, qui etiam deseruient ad cognitionem materiæ de accusatione, de qua infra.

Infamia, seu clamorosa insinuatio quæ.

PRIMVM igitur explicandum est, quid sit INFAMIA, seu *clamorosa insinuatio*. In qua re, non ita conueniunt *Doctores* an idem sit infamia, & clamorosa insinuatio: *Hostiensis, & Aretinus in cap. Inquisitiones. & cap. qualiter & quando. 2. de accusat.* ita inter se hæc duo distingunt, quod infamia sit, quando viri probi iudicialiter testantur esse talem rumorem, & famam de tali crimine. Clamorosa vero insinuatio sit vox totius populi, vel publicus rumor inter multos de tali crimine extra iudicium. *Panorm.* vero, *& Sotus in relect. de teg. secr. memb. 2. quæst. 6. dub. 3.* ista non distinguunt, sed pro eodem sumunt. Sed omissis his, dicam probabiliora *ex Sot. & Caie. vbi su.* nempe quod

Hostiens. Aretinus.

Infamia clamorosa insinuatio.

Panor. Sotus.

Ad infamiam duo requiruntur.

Ad infamiam duo requiruntur, vnum est, frequens opinio, & vox bonorum. Alterum est, vt sit de tali crimine. Per primam particularem excluditur clamor, & opinio malorum, vox enim frequens discolorū, & hominum infimæ sortis, legitimā infamiam non reddit.

Ad infamiam qui numerus hominum requiritur.

Si quis vero quærat, quinam hominum numerus requiratur ad infamiam: *Canonistæ* aliqui *in c. inquisitiones, de accus.* docent, denarium numerum necessarium esse ad faciendam infamiam. At *Sotus vbi supra. & Michael Salon. 2. 2. quæst. 99. artic. 2. contr. 1.* notant ꝙ in iure nihil de tali denario numero habetur determinatū: nam *in dict. capit. inquisitiones. 1. §. Tertiæ dubitationis. & §. Quæsiuisti.* solum habetur non sufficere duos, aut tres testes, etiamsi sub iuramento asserant, esse vocem publicam, vel famam talis delicti, à tali homine commissi sed neque propter dicta paucorum reputari quis debet infamatus. Verius autem est vt relinquatur arbitrio prudentis discernere, scilicet, quænā infamia sufficiēs sit, & quis rumor sit frequens, consideratis circunstantiis loci, temporis, personarum, &c.

Sotus. Salon.

Nota.

Illud tamen adnotandū est, non requiri ad infamiam testes oculatos: satis namque est, quod à bonis viris fide dignis audierint, vel indicia, & coniecturas sufficientes habuerint.

Indicia quæ.

19 SECVNDO quoad Indicia notandum est, quod Indicia propriè sunt circunstantiæ, & signa, ex quibus prudenter, & rationabiliter solemus de actio-

nibus,

nibus, & operibus aliorum iudicare.

Igitur hæc indicia, non qualiacunque esse debent, sed perfecta, quæ vehementem afferant suspicionem, & ex quibus certitudine quadam morali licet coniecturare: vt si nudus cũ nuda inueniatur in eodem lecto, signum est concubitus. Item, si quis euaginato gladio, & sanguine asperso deprehendatur iuxta occisum, maxime inimicum. Aut talia sint, vt duorum, vel plurium testium testimonio præstent, aut vnus saltem testis sit omni exceptione maior.

Indicia debẽt esse plura, nã vnum non sufficit.

Item plura indicia esse debẽt, vt loci, temporis, personæ: regulariter enim indicium vnum nõ sufficit. Dixi *regulariter*, quia in hac materia de indiciis, multum valet prudentia Iudicis: posset enim aliquando vnum indiciũ esse loco plurium, consideratis conditionibus, & circunstantiis personæ, loci, temporis, quod proinde sufficeret, vt in exemplis allatis constat.

Demum, manifesta esse debent, tum respectu facti, cuius sunt indicium, ita vt manifeste indicent tale factum: tum respectu personæ. Non enim satis est, vt indicia sint facti, nisi etiã sint indicia personæ delinquentis, sicut nec satis est infamia de crimine, nisi etiam sit personæ: atque adeo, quod talis persona, de tali crimine diffamata sit, vt diximus: tum etiam respectu processus, ita vt huiusmodi indicia manifestentur reo à Iudice, vt hac ratione intelligat se iuridice interrogari: ac proinde teneri ad respondendum.

Probatio semiplena quæ.

20 TERTIO explicandũ est, q̃d sit semiplena probatio, quæ describi potest, esse dictum vnius testis oculati, & iurati, seu, quod idem est, dictum vnius testis omni exceptione maioris: qui enim vidit crimen commissum, puta homicidium, aut furtum, testis, oculatus est, & si est omni exceptione maior, semiplenã ꝓbationem facit. Et idem de auditu dicendum est, quando crimen, de quo testis ad sensum auditus pertinet, puta, si quis testaretur, se audisse, Petrum hæc & illa loquentem: talis enim testis facit semiplenam probationem, duo vero testes integrarum conditionum plene rem probant. Iuratus etiam esse debet, quia dictum testis, sine iuramento, nullam vim habet in iudicio.

Præterea talis testis debet esse iuridicus, id est, præter, seu vltra accusatorem adsit testimonium alterius omni exceptione maius, scilicet, qui viderit, & iuratus sit. Cum n. in propria causa nullus sit idoneus testis, dicitur *in l. nullus. ff. de testib.* consequens est, accusatorem, vel actorem secreti depositorem, criminisque participem propriè locum testis non habere.

Notorium triplex est.

Pręterea notandum est, quod triplex est notorium, à iure, à facto, & à præsumptione iuris. Notorium à *iure* est illud, quod in iudicio est notum, aut per sententiam iudicis, aut confessionẽ partis, aut per claram probationem testium.

Notorium *facti* est illud, quod ita est notum, vt negari non possit: vt si quis occidat alium coram multis. Notorium *præsumptionis iuris* est illud, quod ex se non est euidens, sed Iudex procedit ad punitionem eius, ac si esset euidens propter præsumptiones, & indicia, quæ sunt de facto: sicut quando clericus detinet mulierem, & cohabitat sub eodem tecto, quam omnes dicunt, esse eius cõcubinam, talis punitur sicut concubinarius.

Amplius notandum, ꝙ ad hoc, vt quis teneatur pro infamato de tali delicto, non sufficit, quod illud tale sit notorium, quod cõmiserit illud coram domesticis eius: quia quousq; res extra domum non cognoscatur, pro secreta reputatur: nisi sit de rebus pertinentibus ad fidem: & ratio est, quia supponitur, quod domestici tacebunt: & ideo non potest Iudex procedere contra illum, qui hoc modo est infamatus, quia correctio non est commissa curę eius, sed patri illius familiæ, & domus. His igitur annotatis sit

Assertiones ꝓ inquisit. speciali faciẽda.

21 PRIMA ASSERTIO. Inquisitio specialis alicuius personę põt fieri ad effectũ suę punitionis, q̃do talis persona notata est infamia talis delicti, aut quando sũt indicia grauia, & notoria maiori parti communitatis contra dictam personam: ita vt si non procederet Iudex contra hunc reũ, scandalum in dicta communitate causaretur. *Nauarr. in Manua. cap. 8. num. 38.* Dixi (*notata infamia*) quia Iudex contra neminẽ potest procedere ad condemnationem, nisi adsit aliquis accusator, vt docet *S. Thom. vbi supra*, & colligitur *ex cap. si quis potestatem. 23. quæst.* 4. vbi dicitur: *Iudicis non est sine accusatore damnare, sicut nec Christus Iudam abiecit*: quamuis enim furem eum esse sciret, quia tamen non erat accusatus, minime eum abiecit. *& cap.* 1. *de accusat.* (ait Felix Papa.) *Si legitimus non fuerit accusator, non fatigetur accusatus.* Sed quando Iudex procedit per viam Inquisitionis, nullus est accusator forformalis, alioqui non esset via Inquisitionis, sed Accusationis: ergo saltem debet esse virtualis, talis autem est infamia, seu clamorosa insinuatio.

Naua.

S. Tho.

Nota.

Hinc infertur, quod licet Iudex sciat crimen subditi, sciatq; etiam esse duos, vel tres, aut quatuor testes, conscios criminis, per quos probari valeat delictum alicuius: non tamen procedere potest ad eum puniendum ex officio per viam Inquisitionis, antequam eum accusent.

Id quod

Id quod disertis verbis docet *Innoc.3 in cap. inquisitionis. §. Tertiæ dubitationis. de accusat.* vbi ait: Non sufficere ad inquirendum specialiter contra aliquem non infamatum, etiã si duo, vel tres testes iurati, omni exceptione maiores asserant, se vidisse hominem aliquem delictum illud commisisse.

Dixi *Indicia grauia*: quia si non sunt talia, quamuis sint manifesta, non sufficiunt, vt contra talem sic diffamatum propter illam procedatur per viam Inquisitionis: potest tamen procedere, quando aliquis accusat, quia in hoc casu, hæc indicia habentur pro semiplena probatione, & ideo sufficiunt, vt Iudex per viam accusationis procedat contra reum, & contra testes illud scientes, eos compellens, vt veritatem manifestent. *Nauar. vbi supra & Sot. lib. 5. de iust. & iur. quæst. 6. art. 1. & de rat. teg. memb. 2. quæst. 6. concl. 8. dub. primo.*

Nauar. Sotus.

Indicia grauia quæ.

Tunc autem erunt indicia grauia, vt possit Iudex procedere contra reum per viam inquisitionis, quando, vt supra dictũ est, euidenter ex illis potest præsumi malum, non existente eis coniectura boni, vt sunt amplexus indebiti, & coniunctio aliquorum, de quibus supra visum est. Leuia autem tunc erunt indicia, quando in illis est parua coniectura mali, & multa alicuius boni, & realiter non nascitur ex eis suspitio grauis, sed leuis: ita vt per illa non efficiatur religiosus infamatus: sicut quando aliquis Religiosus bonæ famæ loquitur cum aliqua muliere in loco suspecto, quia hoc non est sufficiens indicium pro infamia.

22 SECVNDA assertio. Non est licitum Iudici inquisitionem facere in crimine occulto de aliqua persona, si de ea non præcessit infamia, vt dictum est.

Quod vt melius intelligatur, proponamus hic exemplum. Est hic Petrus, quem condemnant tres, aut plures testes, denunciantes de eo, & dicentes, vidisse eum cum muliere aliqua in eodem lecto: de quo crimine Petrus non est infamatus, quia testes illud solum dixerunt Prælato secrete, vt remedium adhiberet. In hoc casu non potest Prælatus publice punire delinquentem, nec vocare alios testes, vt inquirat de eius vita, sicut expresse determinatum est *in ca. inquisitioni. & c. qualiter, & quando. 2. de accus.*

Hinc colligitur, quam male faciunt aliqui Prælati Ecclesiastici, & Regulares, qui subditos suos publice puniunt absque eo, quod alius accusat eos, ob aliquot crimina occulta ab eis commissa, probata solum per tres, aut quatuor testes, non præcedente contra eos infamia.

Notent Prælati Regulares.

Bene verum est, quod & si de

iure non debat eos publice punire, vt tamen cum charitate ꝓcedant, animaduertant, quod quando delictum cum testibus non potest probari, & subditus à Prælato monitus negat: non pōt Prælatus vlterius progredi in causa: nec potest eum punire donec aliquid accidat, quod faciat peccatum manifestum, aut sint indicia vt inquiri de illo possit, aut testes, quibus reus possit conuinci. Et si non sit spes emēdationis iudicialiter, melius est relinquere eum, & Deo commendare, ita *Sot. vbi supra. memb.* 2.*q*.4. Sotus.

Hoc autem debet intelligi, quando tanquam Iudex procedit ad eum puniendum, quia quando tanquam Pater, bene potest, & tenetur ad illud, probato illo delicto per duos testes, punire, & corrigere illum secreto: & si subditus post hanc secretam punitionem iterum ceciderit: tunc potest Prælatus tāquam Iudex procedere contra illum, imponens ei per obedientiam, vt dicat veritatem, puniens illū cum aliis pœnis. Si vero post dictam secretam monitionem subditus se correxerit, & eius correctio Prȩlato nota fuerit, non potest amplius contra eum procedere.

Nota. Supradicta tamen habent veritatem, quando crimen non est contra Rempubl. nam quando est tale, sufficit, quod adsit vnus testis, licet non sit infamia, vt de ipso possint Iudices facere inquisitionem contra aliquem: quo delicto probato, potest delinquens publice puniri. Sic *Doctores præcitati*, & alii *in ca. qualiter, & quando, &c.*

23 Tertia assertio. Quando crimen est publicum & notorium, auctor vero illius occultus omnino, nec aliqua laborans infamia, aliqui docent, non esse licitum Iudici specialem Inquisitionem facere delicti, quātumuis publici, nisi sit etiam infamia delinquentis. Sic *Palud. in 4. d.* 19. *q*.4. *Caie*.2.2.*q*.69.*ar*.2. *Sot. vbi su. memb*.2.*q*.6.*dub*.4. ea ratione ducti, quia *in c. cum oporteat. de accus.* requiritur ad inquirendum infamia, non solum delicti, sed etiā personæ. Palud. Caiet. Sotus.

Cæterum, verior est aliorum opinio, qui docent, ꝙ in tali casu licebit regulariter inquirere in genere, non quis in particulari crimen commiserit, sed aliqua indicia, & circunstantias criminis, puta, interrogari possunt homines, an sciant, quis illac transierit, qua hora occisus sit, quibus armis, vt si forsan exinde aliqua indicia personæ haberi possint ad inquisitionē personæ, quæ aliquo modo infamari cœpit: id quod tandem docet *Sotus vbi supra. quæstion. sext. concl.* 1. *dub*.4.

Quod vero licitum sit in tali casu inquirere in genere, mihi certum esse videtur, & praxi cō-

ſentaneum: quia quando crimen eſt notorium, etiamſi perſona ſit occulta, tenetur Iudex ex officio, quantum poteſt, ſeruato iuris ordine, talia delicta non relinquere impunita, ne Reſpublica inde damnum patiatur, & populus inde ſcandalizetur, dum irrequiſita, & impunita crimina manere videt, iuxta ea, quæ habentur *in capi. cum ſit.§.fin.de appell.capit. veſtra.de cohabitat.cleric.& mul.& capit.Romana.§.notoria. de cenſib.in 6.* Sic etiam *Innocent. III. in capit.Bonæ memoriæ.1.* & ibi *Panormitan. de elect.* vbi *Innocentius* ait: hoc obſeruari per totum mundum. *Angelic. verb.denunciatio. §. vlt. Tabien. verb. inquiſitor.§. octauo. Cordub.in ſumma.quæſt.ſexageſima-quarta.puncto primo. Arragon. & Sal.2.2.q.69. Val.t.3.diſp.5.q.14.* *Pan.or. Innoc. Angelica. Tabie. Corduba. Arrag. Salon. Valen.*

Dubium. Quod ſi ad hoc quæras. An ſi vnus tantum ſciat, quis crimen illud notorium commiſerit, & ille rogetur à Iudice in generali inquirente, teneatur veritatem fateri? Aliqui tenent quod ſic.

Reſpon. Sed negatiua eſt verior, quia licet ex ſolo illo teſtimonio Reus non poſſit damnari: attamen ex illo torquebitur, vnde graue detrimentum patietur. Solum igitur Iudex habet ius interrogandi, ita vt alter fateri teneatur, quando duo, aut tres nouerunt crimen, & tunc ſi aliquis eorum interrogetur, cum ſciat alios noſſe crimen, veritatē confiteri tenetur, quia tunc Iudex iuridice interrogat, vnde reſpondere veritatem tenetur.

24 QVARTA aſſertio. Si delinquens eſt infamatus de aliquo crimine, de hoc ſolum, & non de alio debet inquiri, niſi tale crimen alteri ſit taliter coniunctum, vt perfecte ſine eo cognoſci non poſſit.

Vnde Iudex qui particulariter inquirit de concubinariis, inueniens aliquem habere concubinam Religioſam, poteſt incidenter inquirere de ſacrilegio, licet de eo non præceſſerit vlla infamia. Noſtra igitur aſſertio debet intelligi de criminibus diſparatis. Sic *Caiet. & Sot. vbi ſupra.* Et eadem ratione non poteſt inquiri de complicibus in crimine, niſi aliquo modo aliqua ſint impoſita contra eos: aut niſi peccatum, de quo fit inquiſitio, ſit præiudiciale Reſpubl. vt dictum eſt ſup. *Caiet. Sotus.*

25 QVINTA aſſertio. Quando Iudices faciunt, aut facere iubēt inquiſitionem contra aliquam perſonam, non ad punitionem, ſed ſolum, vt ſciāt, an ſit aliq̄ impedimentū ſecretū, aut inhabilitas, ob q̄ hæc perſona nō poſſit ꝓmoueri, aut promota cōfirmari ad aliquod officium: non eſt neceſſe, quod ꝓcedat aliqua infamia contra talem perſonam. Hinc ſequitur, quod poſſunt Miniſtri Generales, & Prouinciales, & eorum Commiſſarii inquirere de meritis, aut demeritis eorum, quos volunt eli- Nota.

gere in Prælatis, quamuis de eis nulla prçcesserit infamia. Sicut etiam possunt dicti Prælati punire aliquem delinquentẽ, qui confessus sit aliquod crimen extra iudicium coram multis, quamuis de eo non præcesserit infamia.

Dixi (*coram multis*) quia si aliquis secreto coram vno, aut duo bus testibus, imo coram Prælato, non coactus dixit, se commisisse aliquod crimen: non potest Prælatus illum punire iudicialiter, sed solum fraterne: nisi crimen sit contra bonum publicũ, quia tunc potest etiam procedere contra illum, qui cõtra eũ fecit aliquod crimen. Potest etiã ꝓcedere per viã Inquisitionis, quando crimen commissum est in præiudicium tertii: sicut si aliquis absque eo, quod procedat infamia occidit fratrem, aut furatus est aliquid, vt resoluit *Sot. vbi supra, concl.* 3. Et in his criminibus possunt inquirere, & castigare publicè, absque eo, quod præcedat infamia, & absque eo, quod sit accusator, per solam denunciationem, quia in his casibus denunciatio gerit vicem accusationis, vt dixit *Sot. vbi supra. dub.* 3.

26 Quod si per Inquisitionem factam contra infamatum aliq̃d legitime probatum non fuerit, sed tantummodo ex deductis remaneat infamatus de delicto ipso postulante ab infamia purgationem debet ei concedi: & hæc de Inquisitione.

DE ACCVSATIONE.

27 SVperest, vt de accusatione dicamus, quæ est tertius modus procedendi in Iudicio, de qua quatuor sunt videnda ꝑ ordinem, scilicet, forma, obligatio, iustitia, & pęna.

28 QVOAD PRIMVM, sciendum quod de iure communi accusationis forma tres solemnitates debet habere. *Prima* est, vt accusatio fiat in scriptis, hoc est, vt accusator libellum accusatorium in scriptis Iudici porrigat. 2. *quæst.* 8. *per totum. & l. cui ff. de accusat.* D. *Thom. secunda secundæ, quæst.* 68. *& ibi Caiet. Bannes. Salon. Arragon. Syluest. verb. accusatio. quæstione prima. Sot. de rat. teg. in secund. quæst.* 5. *conclus.* 4. *Valent. tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 12. *puncto* 2. & alii. *Secunda* est, quod in libello accusatorio scribantur Nomen accusatoris, & accusati: & Iudicis: species delicti, & cum qua persona delictum est commissũ: locus, tempus, vbi, & quando commissum est delictum: dies, mensis, annus, quo porrigitur Iudici libellus. *ca. fin.* 2. *quæstio.* 8. *Tertia*, quod accusator inscribere se debet, & obligare ad pœnam talionis subeundam, si in probatione defecerit: & ad persequendam litem vsque ad finem.

Accusatio 3. solemnitates habere debet

1. vt fiat in scriptis.

D. Tho. Caiet. Bann. Salon. Arragona. Sylu. Sotus. Valentia.

2. vt in libello accusatorio scribantur nomina, locus, tempus, vbi, & quando.

3. vt accusator se obliget ad probandũ.

Dubium. Responsio.

29 Si quæras, An hæc sint de substantia accusationis? Resp. quod quantum est de iure communi, sunt de substantia, sed vsu, & consuetudine receptum est, vt ista non seruentur, vnde modo solum in vsu est apud sæculares, vt accusator coram Iudice crimen deferat per solam verbalem querelam, quam in scriptis ponet Notarius: neque subiicitur accusator pœnæ talionis. Nihilominus apud Regulares seruantur illa tria prædicta, & in nostro Modo procedendi assignantur in formula data, ibi circa tertium. Hoc totum intelligendum est, de delictis grauioribus: nam de delictis leuibus, non est necesse, vt accusatio proponatur in scriptis. *l. leuia. ff. de accusat.*

Dubium.

30 Sciscitabis. An Prælati Regulares possint punire delinquentem absque accusatore? Resp. quod delicta, vel sunt leuia, vel grauia. Si leuia, possũt, si vero grauia sunt, minime.

Respon.

Exceptio.

Sunt tamen aliqui casus, in quibus possunt Iudices procedere contra reum, quamuis non sit accusator. *Primus est*, quando Iudex stans simul cum aliis pluribus, videt committi delictum. *Caiet. vbi supra. quæst. 67. art. 3. Secundus* est, quando contra reum est infamia, & indicia, & tunc potest procedere per viã Inquisitionis.

Tertius est, quando præcessit denunciatio iuridica, posita ad supplicium, vt sit in Tribunali sanctæ Inquisitionis, quæ denuntiatio non est aliud, nisi declarare delictum coram superiore.

Dubium.

31 Instabis. An accusationem debeat præcedere secreta correptio, sicut ante denunciationem? Resp. quod *S. Thom. 3. sent. dist. 18. q. 2. art. 4. quæstiunc. 1.* refert duas opiniones inter se cõtrarias. Vna est asserentium, esse de prȩcepto in foro interiori, & conscientiæ, vt præcedat correptio fraterna, vt si cesset ea via damnum commune, & resipiscat, non deferatur ad iudicem: quamuis in foro exteriori non sit necessaria, cum Iudex non quærat, vt admittat accusationem, an fraterne admonuerit accusator eum, quem accusat. Altera est eorum, qui absolute & in vniuersum negãt prærequiri necessario admonitionem ante accusationem. sic *Ang. verbo. accusatio. num. 1. Tabien. eod. num. 2. Palud. in 4. d. 19. qu. 4. Nauar. in cap. inter verba. 11. quæst. 3. concl. 6. coroll. 61. num. 642. &* faueat *Valentia tom. 3. disp. 5. qu. 12. puncto. 1. dub. 3.* quamuis hic auctor satis dubius, & anceps maneat in hac re.

Respon. S. Thom.

Angelica. Tabiena. Palud. Nau. Valentia.

Circa quam difficultatem, dicam quæ sentio; vtraque opinio probabilis est; nihilominus, si solum natura actus accusationis consideretur, non requiritur, vt admonitio eam præcedat, & hoc videtur esse ad mentem

Auctoris sententia.

D.Thom. vbi supra. vnde *in 2. 2. qu.* 68. agẽs de accusatione nequaquam meminit fraternæ admonitionis, vt recte *Valentia vbi supra* annotauit: ꝙ si hoc solũ voluerint auctores secundæ sententiæ vere locuti sunt, & patet *ex iure canonico*, nam *in cap. qualiter, & quando. 2. de accusat.* vbi dicitur: *sicut accusationẽ legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitatiua monitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio præuenire.*

Valentia.

Ratio etiam id suadet, quia accusatio non habet pro fine, & scopo suo pœnitentiam, & emẽdationem fratris, sed punitionem delinquentis ad bonum commune, vt per vnius pœnã, alii arceantur à peccatis.

Præterea, licet correctio fraterna adhibita fuerit, nihil impedit, quo minus quis communiter accusare possit, quia quãuis delinquens sit correctus, & emendatus, & per actus pœnitentiæ in foro animæ absolutus; adhuc tamen licite accusatur, vt publice puniatur ad continendum alios, & ipsum etiam delinquentem in posterum.

Accusare quis teneatur.
S.Thom.
Caiet.
Salon.
Arragon.
Bannes.
Aliensis.
Sotus.
Nau.

32. QVOAD SECVNDVM de obligatione, quis scilicet obligetur accusare ex præcepto, & sub peccato mortali? Respon. quod *S.Thom. vbi supra. art. 1. Caiet. Salon. Arragon. Bannes. ibidem. Alexander de Ales. p. 3. quæst. 42. m. 1. Sotus. in relect. de rat. teg. secr. m. 2. q. 5. concl. 1. Nauar. in c. inter verba. 11. quæst. 3. concl. 6. coroll. 62. num.* 638. & alii dicunt, quod aliquando est in præcepto. Aliqui alii dicunt quod non. sic *gloss. in cap. quia propter. 2. qu. 7. Ang. verbo accusatio.* §. 2. & alii.

Angelica.

Auctor.

Distinctione opus est. nam crimina vel sunt publica, vel priuata; Publica sunt illa, quæ directe, & immediate vergunt in damnum publicum, vt v. g. hæresis, proditio ciuitatis: homicidia, furta, ambitio, subornatio suffragiorum, &c. Priuata sunt illa, quę contra bonum priuatum committuntur vt v. g. adulterium, simplex fornicatio, concubinatus, & similia, vel cõtra propriam personam.

Quando igitur crimẽ est publicũ seu cõtra bonũ cõmune, & in fieri, seu in ꝓcinctu, vt fiat, illudq; sufficiẽti testimonio quis probare possit; tenetur quilibet sub peccato mortali illud per accusationẽ Iudici deferre. sic *auctores primæ sententiæ.* quia iure naturali vnicuique incumbit cura boni communis. Qui vero probare non potest, accusare nõ tenetur, quia cum probatio sit necessaria, ne periculum sibi generet vel pœnæ talionis, vel alterius grauis damni, si in probatione defecerit, nemo tenetur accusare, nisi crimen, quod probare possit. Bene animaduertit *Sotus vbi supra*, quando quis non potest crimen probare, & crimen illud est in perniciem communitatis, vt obuietur illi,

Sotus.

quod

quod tunc qui hoc ſcit debet illud deferre ad iudicem, proteſtando, ſe non accuſare, ſed ſolum iuridice denunciare, vt hac ratione liberetur ab obligatione probandi, & Iudex inde accipiat occaſionem inquirendi, & obuiet malo communi.

Quando crimen eſt contra bonum publicum, & nihilominus in totum factum, & completum ſit, ita vt nullo modo maneat in actu; nō tenetur quis illud amplius accuſare vel denunciare, ſed ſolum ſi ad iudicium vocatus fuerit, reſpondere tenetur veritatē, tanquam teſtis.

Hoc tamen intelligitur, quãdo delinquens iam omnino ceſſat à tali crimine, & vere pœnitet: nam ſi quis ad id eſt conſuetus, vel tale delictum contaminat nō ſolum præſentia, verum & futura, vt eſt ſubornatio in electionibus; tunc qui hoc ſcit, tenetur accuſar[e] ſi poteſt probare: vel ſaltem denunciare.

Quando crimē eſt cōtra tertiā perſonā priuatā, & eſt in fieri, vel in procinctu, vt fiat, ſi teſtes habeat quibus probare poſſit, tenetur accuſare. vt verbi gratia ſi videam aliquem inſidiantem vitæ alterius, vel ſubornationibus ſuis impedientem, ne quis Religioſus alioqui idoneus, & bene meritus promoueatur; debeo accuſare vel denūciare ſaltē, ſi non poſſum ꝓbare: quia tenetur vnuſquiſque quantū pōt, via licita, proximum ab omni damno, & iniuria illæſum tueri.

Quando vero crimen non eſt in alicuius tertii damnū, & præiudicium, etiamſi non ſit iam inchoatum, ſed in procinctu, vt inchoetur, & fiat; ad nihil tenetur, qui illud ſcit, niſi ad correptionem fraternam.

33 Quæres hic quænā perſonæ ab accuſatione repellãtur? & ad hoc breuiter dico, quod in vniuerſum, tria hominum genera ab officio accuſandi prohibentur. *Primo* repelluntur excommunicati, & infames. *capit. prohibentur. 2. quæſt. 1. l. qui accuſare. ff. de accuſat. S. Thomas & alii Doctores in locis ſupracitatis.* **Ab cauſatione repelluntur tria hominum genera.** **S.Tho.**

Hi tamen non repelluntur à denunciatione, ſeu correctione fraterna, quæ fit ob fratris emēdationem, vt poſt alios recte *Sotus in relect. de rat. teg. ſecr. vbi ſupra.* **Sotus.**

Ratio autem, quare ab accuſatione repellantur, eſt, quia cum accuſatio auctoritatem in accuſante requirat, quam illa ſors hominum non habet; ideo eo munere repelluntur, niſi in crimine hæreſis, cuius tanta eſt labes, vt ad eius accuſationem omnes admittantur, ſerui aduerſus dominum, ctiminoſi, & infames aduerſus quemlibet. *capit. in*

fide

fidei fauorem, de hæreticis. cap. præsumunt. 2. q. 7.

NB

Secundo prohibentur aliqui ob decentiam, ne accusatio illa ex odio ꝓcedere videatur. Qua ratione subditi prohibentur accusare suos Prælatos, serui dominos, & filii parentes. *cap. prohibentur.* 2. *quæst.* 1. *& cap. omnes.* 2. *q.* 7.

Nota. Cæterũ, cũ bonũ cõmune id postulauerit, posſũt prædicti ex affectu charitatis illos accusare aut potius denũciare vt notat *S. Thomas* 2. 2. *qu.* 68. *art.* 1. *ad secundum.* S. Thom.

Tertio prohibentur aliqui accusare ob reuerentiam sui status, qua ratione clerici prohibentur accusare laicos, & maxime in causa sanguinis. *cap. sacerdotes.* 2. *q.* 7. *cap. his à quibus.* 23. *qu.* 8. licitum est tamen illis denunciare crimina publica, & Reipublicæ damnosa, qualia sunt verbi gratia hæresis, crimen læsæ Maiestatis, etiam peccata, quibus vel tertiæ personæ imminet damnum, aut sibiipsis, etiamsi sciant, illum accusatum capite plectendum, præmissa protestatione citra pœnam sanguinis.

Accusatio quando redditur vitiosa. Calumniator quis.

34 QVOAD TERTIVM sciendum quod in accusatore requiritur etiam iustitia, quæ violatur in accusando tribus præcipue modis Calumnia scilicet, Præuaricatione & Tergiuersatione. *can. si quem pœnituerit.* 2. *qu.* 3. *& l. accusatorum. ff. ad senat. consul. Turpillianum. D. Thom. & reliqui vbi supra.*

Primo igitur Calumniari is dicitur in accusatione, qui alteri falsum crimen imponit ex malitia, & scienter: & talis in re graui non solum peccat mortaliter, sed etiam tenetur ad restitutionem damni allati siue in fama, siue in persona, siue in bonis ad arbitrium boni viri.

Calumniator etiã quis.

Similiter, Calumniator est ille, qui verum crimen, sed occultum, quod in iudicio probare nequit, alteri scienter obiicit, & peccat mortaliter, & tenetur ad damnum, quia in iudicio sicut est iuridice verum, quod idoneis testibus probatur: ita è contra est iuridice falsum, quod iuridice probari non potest.

Præterea Calumniator est, qui in ciuilibus rem sibi debitã petit modo indebito, quia scilicet vtitur falsis instrumentis, aut per falsos testes probat, peccat mortaliter, & absolui non potest nisi desistat: si vero talibus falsis probationibus rem suam recuperat, non tenetur ad restitutionem, quamuis peccauerit. *Nauar. in Man. cap.* 25. *num.* 32. Nauar.

Præuaricatio quæ. Errores Iudicis: aduocati & actuarii.

Secundo per *Præuaricationem* etiam committitur iniustitia, quæ accidere potest duobus modis, Primo, quando quis in exteriori accusat reum, in secreto vero fauet illi, acceptans, & admittens debiles defensiones. Secundo, quando tacet ea quæ vere aggrauant, ea sunt maxime contra accusatum, & allegat

alia

alia parui momenti. Quod quidem peccatum potest esse in Iudicibus, in aduocatis, & notariis. Estque peccatum mortale, subditum restitutioni damni, quod ex hoc sequitur parti, vt colligit ex *Nau. in Man.c.25.n.30.*

Nauar.

Tertio per Tergiuersationẽ potest peccare accusator, quando inordinate, & absque iusta causa desistit ab accusatione obligante cũ ratione cõmunis, vel saltẽ præcepto Iudicis ex officio in causa ꝓcedẽtis, quia facit iniuriã bono cõmuni. *S.Tho. vbi supra.* Dixi, quãdo inordinate, & sine causa desistit, alias potest desistere vel in causa propria, quia potest renunciare iuri suo. Vel quando initio bona fide incæpit, & postea in processu cognouit errorem, & deceptum fuisse vel ab aduocato, vel à testibus, aut aliis; vel quia videt Iudicem non iuste iudicaturum: nam tunc desistere potest ab accusatione, & se componere cum reo. *cap. si quem pænituerit. 2. quæst. 3.* Vel propter metum cadentem in constantem virum: nam tunc non debet prosequi causam cũ tanto suo dispendio. *Sot. vbi supra.* Vel ad imperiũ, & auctoritatẽ principis, q. in legibus potest dispensare, dũmodo parti læsæ alio modo damna restituantur.

Tergiuersatio quæ.

S. Thom.

Quin quod multoties Iudex inferior etiam potest rumpere accusationes, quas inuenerit deficientes, quia sicut potuit in principio eas non admittere; sic postquam eas admisit, potest rumpere, si videat esse defectuosas, imo ex officio ẽt tenetur ad illud.

Caueat tamen ne id faciat, quando accusatio posita est in Tribunali, & in Archiuio, quia tunc id non potest facere sine peccato, eo maxime, quando talis accusatio est licita, & ordinata ad satisfaciendum alicui particulari, cũius præcipiat, ne alicui quod sibi debitum est, auferatur.

Notent Iudices, & Actuarii.

35 VLTIMVM quod in accusatore considerandum venit, est pœna: nam accusator, qui sciens, & prudens accusat aliquem de falso, aut occulto crimine, quod iuridice probare non poterit, pœna talionis olim puniebatur, hoc est, tali pœna afficiebatur, qualem ipsi alteri intendebat. Ex. 21. *oculum pro oculo, dentem pro dente.* Et *cap. calumniator. & cap. qui non probauerit. 2. q. 3.*

Accusans aliquem de falso, qua pæna dignus.

Ex. 21. Pœna talionis.

Sed quia pœna talionis admodum seuera, & dura visa est, propterea in plerisque locis est abrogata, & Iudicis arbitrio punitur qui falso accusat proximum. *Sotus* vero *vbi supra. & Couarru. lib. variar. cap. 9. pag. 587. coll. 1.* tenẽt, quod hæc lex talionis non est in vsu, nisi respectu testis, qui contra proximum suũ iurat falsum in criminali.

Sed non est in vsu.

Sotus. Couarro.

36 SED prosequamur hanc materiam, & dicamus aliqua de testibus, de reo & de aduocatis, &

tis, & aliis anneois, vt fiat postea determinatio omnium illorum, qui ad casum reseruatũ in principio positum incurrunt, & primo

DE TESTIBVS.

INter præcipuas personas, quæ in iudicio ferendo conueniri solent, est Testis, de quo hic aliqua dicemus.

Testis quando tenetur dicere veritatem.

PRIMVM. Testis legitime interrogatus à iudice, tenetur dicere verum, quia non obediendo ei, impedit, quantum est ex se executionem iustitiæ. Dicunt tamen aliqui, quod si delinquens est occultus, contra quem non est infamia, quod testis potest Iudici respondere, se nihil scire, intelligens in corde suo, non esse obligatum ad testificandum contra illum. Sic *Nauar. in Man. c. 25. n. 45.*

Nauar.

Testes quando peccat, tenetur ad satisfactionem.

SECVNDVM. Testis si legitime interrogatus contra aliquem iurauerit falsum, peccauit mortaliter, & tenetur ad satis factionem, cum committat euidentem iniustitiam:

Quod si eius dictum non fuit causa cõdemnationis rei, neq; eius ratione fuit ei pœna inflicta, quia iam erat conuictus per alios testes, quamuis peccauerit mortaliter, non tenetur tamen ad restitutionem.

Testis falsus quando debet se retractare.

TERTIVM. Testis, si postquam iura verit falsum, cuius dictum vere, & realiter est causa efficax, quod aliquis sit punitus morte, si retractatio iuramenti nihil prodest, non debet confessarius compellere testem, vt se retractet: solum tenebitur restituere damna, quę ex tali punitione prouenerunt. At si putat, quod ex sua confessione poterit liberare reum: tenetur se retractare, quamuis sit cum suo periculo vitæ, vt dicunt *Cord. lib. qq. quæst. 31. ar. 3. Sot. de iust. & iur. l. 4. q. 6. ar. 5. ad quartum. Med. de restit. q. 3. Nau. in Man. c. 15 n. 17. Couarr. in regula. pecc. §. 3. n. 6. 1. par.* & ideo regula quæ dicit, quod non tenetur quis liberare fratrem suum cum periculo suæ vitæ, debet intelligi, quando vterque est innocens.

Corduba. Sotus. Medina. Nauar. Couarru.

Si vero ille, contra quem latum est falsum testimonium, nõ est in periculo vitæ propter talẽ confessionem, & solum in fama vel honore illum offendit cum sua confessione, nõ tenetur tunc suam vitam periculo exponere: sed tenetur retractare se per literas, suo proprio nomine firmatas cum iuramento, ad hoc vt faciant fidem publicam, & ipse potest se transferre in aliquẽ locum tutiorem, vbi à periculo imminenti animam suam liberet, & hoc etiam quod fiat cum iactura honoris, & bonorum suorum, quia ipse sibi fuit huius mali causa: imo tenetur, si potest, sine periculo suæ vitæ, restituere totum damnum, quod

ſua cauſa accuſatus recepit, & petere ab eis veniam humiliter. Et ſi in vita ſua hoc commode non poteſt facere, ne contrahat inimicitias graues cum multis, & cõſequenter, ne vitã ſuã periculo exponat, aut non remanent ei bona, quibus decenter viuere poſſit, tunc in teſtamento clauſo ſatisfaciat, & ad hoc tenetur, vt dicit. *Cord. late vbi ſupr. & Nau. c.* 18. *num.* 44.

Notent hoc illi, qui alios inducunt ad teſtificandum falſum.

40 QVARTVM. Ille, qui fuit cauſa efficax, vt alii iurarent falſũ, tenetur eis manifeſtare, vt ſe retractent, imo etiam cum ſuo periculo, tenetur id eis manifeſtare, ſi ſciat, quod ob eorum confeſſiones ille, contra quẽ iurauere condemnabitur. Si vero eos non induxit ad dictũ iuramentũ, nec fuit in cauſa, quod iurarent: ſolũ tenetur ex charitate eos admonere, vt ſe retractent. Quod ſi nolint facere, eadem lege charitatis tenetur illos manifeſtare, vt liberet innocentem: non tenetur tamen ad hoc ex lege iuſtitiæ, & per conſequens non tenetur eos manifeſtare cum periculo ſuæ vitæ, quia lex charitatis cum tanto periculo non obligat.

41 QVINTVM. Qui ſcit, eſſe innocentem hominem illum, quem ad ſuſpendendum deferunt, quamuis ipſe ad iudicium non vocetur, ſi tamen ſcit, & credit, quod ſuo dicto eum liberabit, quia eſt innocens; tenetur ſe offerre ad teſtificandum, quamuis ſit cum præiudicio accuſatoris, & aliorum teſtium. Hæc tamen obligatio non eſt de lege iuſtitiæ, ſed charitatis, & ideo quamuis non teſtificetur, non tenetur ad vllã reſtitutionem, vt tenet *S. Tho.* 2. 2. *q.* 70. *a.* 1. *Gabr. in* 4. *d.* 15. *q.* 6. *concl.* 6. *Nauar. in Man. cap.* 15. *num.* 17.

S. Thom. Gabr. Nauar.

Dubium.

42 SEXTVM. Teſtis legitime interrogatus à iudice, an teneatur dicere veritatem, quando iurauit tenere illud ſecretum? v. g. Titius commiſit crimen, quod Lucio dixit ſub ſecreto, & ille ei promiſit ſub iuramento ſe ſecretum ſeruare: poſtea vero in aliorum notitiam venit, & accuſatus fuit Petrus, & multi circa hoc examinati ſunt, An Lucius debuit illud teſtificari?

Inſuper, ſi ſolus Lucius ſcit illud crimen, an interrogatus iuridice, vt dicat, quid de illo ſcit, teneatur reuelare?

Reſpondeo. Qui iurauit tenere ſecretum quando teneatur reuelare, & teſtificari.

Reſp. quod ſecretũ extra confeſſionem ſacramentalem commiſſum etiam ſi ſub iuramento factum ſit, reuelandum eſt, quãdo crimen eſt pendens in futurum, & contra bonum commune, vel contra innocentiã alicuius tertij, qualia ſunt crimina latronum, prædonum, coniuratorum in Rempublicam, vel Regem, vel hæreſis, & eorum, qui falſificant monetam. Sic *S. Tho.* 2. 2. *q.* 70. *ar.* 1. *Caiet. Ban. Salon. Arragon. Innoc. in cap. qualiter, & quando. & Panorm. ibidem. Nau. in*

cap. inter verba. 11. *quæst.* 3. Et ratio est, quia cum ista crimina accusare, vel saltem denunciare tenear; à fortiori teneor ad testificandum. Quando vero secretum nobis commissum est de delicto, quod non tenemur accusare, vel denunciare, qualia sunt delicta iam facta, & nullo modo pendentia in futurum, & quę solum inquiruntur à Iudice, vt puniantur, & non vt euitentur: si Iudex iuridice interrogat tenemur reuelare, & testificari. *Sot. lib. de iust. q.* 7. *ar.* 1. Vide etiam *D. Bona. in* 4. *dist.* 21. *par.* 2. *dist. art.* 2. *qu.* 3. vbi dicit, quod qui acceptat aliquid secreto, nõ obligat se nisi sub conditione, si videlicet superior non interrogat: si autem Prælatus interrogat, tenetur ei reuelare.

Excipiuntur Doctores, Procuratores, Tabelliones, Aduocati, Consiliarii, Medici, Chirurgi, obstetrices, qui secretũ seruare debent.

Excipe ab hoc Doctores, Procuratores, Tabelliones, Aduocatos, consiliarios, medicos, Chirurgos, obstetrices, & similes, quibus aliqui sua secreta litium, dubiorum, & morborum aperiunt, vt eorum consilio, auxilio, & opera iuuentur: qui omnes non tenentur reuelare secreta sibi commissa. Alioquin nullus auderet se eorum fidei cõmittere: vt v. g. si puellæ partum ex fornicatione obstetrix reuelare posset, ita vt nec puella esset secura de secreto obstetricis, eligeret potius periclitari in suo partu, vel suffocare prolem, q̃ illius auxilio vti, *sic alii.* Et ratio firma est, quia concurrentibus duobus præceptis sibi inuicem repugnantibus seruandum est id, quod maius est: sed in hoc casu sunt duo præcepta, quæ sibi inuicem repugnant, quorum vnum est parere Iudici legitime interroganti: alterũ est seruare secretum nobis commissum, quod est iuris naturalis, & maxime faciens pro fama, honore, & bonis proximi. Ergo seruandum est istud ius naturale, de seruando secreto, non illud de parendo Iudici, vel superiori. cum, vt dicit *D. Thom.* nihil potest homini præcipi cõtra id, quod est de iure naturæ.

D. Thom.

Testis dubitans an legitime interroget Iudex, nõ tenetur obedire.

43 SEPTIMVM. Quando testis dubitat, an Iudex legitime interroget, & iuridice in causa magnæ infamiæ, non tenetur obedire, quamuis Iudex ille sit suus Prælatus, & illi præcipiat in virtute sanctæ obedientiæ: quia maius peccatum est infamare proximum sine causa, & exponere illũ periculo, quam sit, non obedire Prælato præcipienti, vt reueletur crimen: & ideo, negotio existente dubio, maius peccatum est euitandum, sic tenet *Sotus. de rat. teg. m.* 3. *q.* 2. cõtra *Palud. & Sylu.* qui tenent, quod in dubio subditus tenetur obedire Prælato, quod ego probo. Tunc autem interrogat Prælatus non iuridice, quando non est infamia probata contra reum cum duob⁹ testibus, procedẽte Iudice per viã Inquisitionis: aut si nõ sit legitimus accusator, cũ semi-

plena

plena probatione, qualis est testis oculatus fide dignus: aut cũ indiciis probatis per duos testes simul cum accusatione.

Testium numerus necessarius ad iudicium.

44 OCTAVVM. Numerus testium necessarius est, vt in Iudicio regulari faciant fidem & licet in rebus leuioribus, sufficiẽs sit testimonium vnius: in rebus tamen grauioribus, maxime quando agitur de hominis condẽnatione, aut alia re graui, necessarii sunt duo testes, aut tres. *cap. quod vero 2. q. 5. & cap. in omni negotio. de testib. S. Tho. 2. 2. q. 70. & oẽs*, quando ergo duo vel tres testes, sunt fide digni, & omni exceptione maiores in aliqua causa, fidem faciunt, & plene ꝓbãt.

Testes debẽt esse cõtestes.

Bene verum est, quod debent esse contestes, ad quod opus est, vt in testimonio deponendo nõ conueniant solũ in substãtia delicti, sed ẽt in circũstantiis principaliter illud declarantibus, sc. in persona delinquentis, in loco, tempore, qualitate, & modo delicti. Addo tamen, aliquando contingere, vt vnum delictum maiorem habeat continuationẽ: & tunc si plures testes vnus post alium viderit delictum tale: tunc sunt vere cõtestes ad illud: vt v.g. commisit quis adulteriũ, & adulterando visus est à tribus, seu quatuor eum aspicientibus per fenestram, vnus post alterũ: vere isti testes non sunt singulares, sed cõtestes & delictũ illud sufficiẽter ꝓbant. *Tab. ver. testes.*

Tabie.

Dubium.

45 Dubitabis. an testes de auditu ad plenam probationem sufficiant. Resp.

Resp. cum cõmuni sententia Doctorum, quod si delictũ consistat in voce, qualia sunt blasphemia, contumelia, &c. quod tunc testes de auditu sufficiunt ad plenam probationem: si vero delicta sunt de numero visibiliũ: tunc non sufficiunt testes de auditu, sed requirunt testes de visu. Et denique: Ad hoc vt testis concludat, reddere debet causã sciẽtiæ per illum sensum corporis, quo percipitur actus, super quo deponitur, vnde si deponit de re perceptibili visu tantũ, dicit, q̃a vidi, si deponit, q̃a res amara erat, vel dulcis, dicet, q̃a gustaui. Si vero testes tantũmodo sciunt rem, quia ab aliis audierunt, fidem non faciunt.

Testes de auditu sufficiũt ad probationem.

Testes singulares non sufficiunt.

46 NONVM. Testes singulares non sufficiũt ad plenam probationem contra reum. Quod vt intelligatur, sciendum, quod testes singulares dicuntur illi, qui deponũt de diuersis numero delictis, vt verbi gra. si vnus dicat se vidisse hoc furtum cõmissum esse à Petro, alius vero dicit, se vidisse aliud furtum alio tempore à Petro commissum. Ad probandum ergo delictum in iudicio, testes singulares non faciunt fidem, vt condemnetur ad mortẽ, sed requiruntur plures. In causis autem leuioribus, & si agatur de condemnatione alicuius ad aliã pœnam, sufficit testimonium alicuius fide digni, maxime vbi apparet ita expedire bonæ gu-

Testis singularis qui.

bernationi, vt patet ex praxi, & vsu omnium Iudicum, damnant enim scindentes ligna in nemore alieno vel vuas rapientes solo testimonio custodis, aliter non possent esse ista tuta. Eadem ratione in causis grauioribus dum modo non agatur de vltimo supplicio, sufficit vnic⁹ testis eximiæ auctoritatis, vt Cardinalis, Princeps, & in Religionib. Generalis.

Testis vnus quando sufficiat.

Hic bene notandum est, quod testes singulares, & si nō sufficiāt ad condemnationē rei, sufficiūt tamen ad indiciādum ipsum, & si sint omni exceptione maiores sufficiunt ad inducēdum Reum ad torturam, quia vnicus testis, omni exceptione maior, cui nihil opponi potest, facit sufficiens indicium ad torturam, cum in criminalibus faciat etiam semiplenam probationem. Et quia qui dicto vnius talis testis vrgetur, est de crimine infamatus apud Iudicem competētem, propterea absque vllo erroris periculo potest torqueri. *Glossa in l. admonendi. ff. de iureiur.* & ibi *Barthol. & Iason. in lectura 2. numero nonagesimosecundo. Anton. Gomez. tom. 3. var. resolut. cap 12. numero 9. Franciscus Pegna. in Com. ad Directorium Inquisit. par. 3. q. 61. comm. 110. regul. 2. & regul. 7.* & alii.

Testes singulares non sufficiunt ad cōdemnationē, sufficiunt tamen ad indiciandum reum: & aliquādo etiam sufficiunt ad torturam.

Barth. Iason. Gomez. Pegna.

47 Modus procedendi apud Regulares, dicit plura: Primo, quod propter testes singulares nemo condemnetur, nec alicui pœnæ infligantur, sed tantūmodo reus ad veritatem dicendam arctetur. Secundo, quando numerus aliquis testium singulariū fide dignorū, puta quinque, vel sex conueniunt in deponendo actus numero quidē distinctos, sed tamē eiusdem speciei, vt diuersas sollicitationes, diuersas subornationes, cum huiusmodi saltem in genere probent denūciatum tali vitio deditum, testes p̄dicti singulares sufficiunt Prælato ad excipiēdum illum talem à dignitatib. Guardianatus, diffinitoratus, Prouincialatus, & huiusmodi.

Modus procedendi apud Regulares quid doceat de testibus singularibus.

48 Decimvm. Si testis coram iudice competente cū iuramento interrogatus noluerit dicere veritatem, potest torqueri, non in quantum testis, sed in quantū habet rationem rei: vt ver. gratia, si aliqui testantur, Petrum alicui negotio interfuisse, & posse testificari: tunc Petrus, si noluerit testificari, poterit torqueri, vt dicat veritatem, quia merito præsumitur ex malitia testificari nolle. Ratio autem, quare testis, in quantum testis torqueri non debet, ea est, quia vt sic, non habet culpam: cum tamen certum sit, torturam nemini inferri debere absque præsupposita culpa, vt recte *Bann. 2. 2. quæst. 70. artic. 2. dub. 2. concl. 4.* annotauit.

Testis nolens dicere veritatem, potest torqueri.

49 Vndecimvm. Quantum facit ad præsens casum reseruatum, peccat mortaliter, & incidit in casum ille testis Regularis,

Testis quādo incidit in casum reseruatum.

qui à

quià Iudice suo competente interrogatus secundum iuris ordinem, iurat, & dicit falsum testimonium, tam asserendo ea, quæ vera non sunt, quam tacendo ea, quæ vera noscuntur. Vnde vt casus iste sit reseruatus, necesse est vt iuramentum falsum factum sit à Religioso in Iudicio, coram superiore, vel coram alio Iudice competente: & ab ipso interrogatus sit cum iuramento: quia si ex se deponat coram Iudice, absque ipsius interrogatione, non incidit in casum, cum non iuret dicere veritatem. Bene verum est, ꝙ comprehenditur sub litera, tam is, qui examinatur vt principalis, quam is, qui tanquam testis, si falsum dixerit, cum litera simpliciter loquatur de iuramento falso.

Includitur etiam ille, qui interrogatus cum iuramento, vt dicat veritatem, illam occultat ex eo, quia præcesserat iuramentum de tenendo secretum: quia tale iuramentum non est seruandum, quando imminet rationabile nocumētum corporale, vel spirituale Reipublicæ, vel particulari personæ, ita text. adiuncta *Gloss. in capit. nerui. verbo. à transgreßione. distinct. decim. ter. Innocent. in cap. qualiter, & quando 1. de accus.* Nam interpretatur iuramentum hoc, nisi fuerit productus in testem: vnde hoc iuramentum seruari nequit absque interitu salutis ęternæ, quia inducit mortale, sci. taciturnitatem veritatis, vt dictum est *supra*.

50 DVODECIMVM. Testis excusatur à dicenda veritate in Iudicio Regulari in multis casibus. Testis quādo excusatur à dicenda veritate in iudicio regulari.

PRIMO, quando Iudex non est competens: nam tunc, quia non habet iurisdictionem, & auctoritatem omnino: vel si habet, non tamen super eum, cum sit exemptus propter aliquod priuilegium: ideo non tenetur ei respondere verum. In nostra Minoritana Religione Iudices Ordinarii sunt omnes Superiores per electionem electi, & in dignitate positi, & à superiore confirmati. Vnde in nostra Minoritana Religione huiusmodi sunt Generalis, Prouincialis, Guardiani, Commissarii Generales, & Commissarii Prouinciales, qui succedunt in locum Patris Generalis, & Patrum Prouincialium, in officio decedentium, quoniam isti propriè non delegantur, sed sunt sic ꝑ Cōstitutiones nostras in Capitulo Generali editas, atque ita dici debent, ab vniuersitate electi. Item Capitulum Generale, & Capitula Prouincialia, toto illo tempore, quo celebrantur, habent iurisdictionem ordinariā, quoniam si ipsa aliis concedant, necesse est, vt illam prius habeant. 1. Quando Iudex nō est competens.

Delegatus autem est quilibet Commissarius à Patre Generali & Commissarii constituti à

Patri-

Patribus Prouincialib. & quando tales cōmissarii possunt delegare alios ad causas, illi tales sunt Iudices delegati. Quando ergo testis interrogatur ab alio, quam suo Iudice ordinario, vel delegato: non tenetur ei respondere.

2. Quando Iudex nō seruat ordinē iuris.

51 SECVNDO, quando Iudex non seruat ordinem iuris, nempe quando interrogat de aliquo delicto, quod notorium non est: neque de eo habetur semiplena probatio, neque eius infamia præcessit: neque indicia approbata intercedunt: neque ex eius occultatione alteri deuenit notabile nocumentum, quamuis indirecte in damnum accusatoris redundet, non tenetur ille Iudici respondere secundum eius intentionem, rei veritatem manifestando: satis enim est, eū, qui iurat, dicere veritatem iuxta intentionem suam. *S. Thom. secunda secundæ, quæ. 70. artic. 1.* vbi *Caie. Bann. Salon. Arragon. Maior. in 4. dist. 15. quæst. 8. Nauarr. in Man. cap. 12. n. 9.*

S. Tho. Caiet. Bann. Salon. Arragona. Maior. Naua.

Dubitatur hic, An teneatur subditus obedire, & testificari quando dubitat, an iure interrogetur, necne? Respond. quod *Petrus de Palude in 4. dist. 19. quæsti. 4.* tenet, quod quotiescunque dubium est, vel iuris, vel facti, an prælatus iuste præcipiat subdito, vt prodat crimen occultum, quod tunc debet subditus obedire, & dicere veritatem, quia præsumendum est de iustitia Iudicis. Sic *S. Antonin. 3. p. tit. 9. cap. 7. §. 5. & Sylu. verbo. Inquisitio. §. 3. Sotus* autem *de rat. teg. sec. m. 2. quæsti. nona. concl. 1. dub. 3. & qu. septim. concl. 1.* videtur dicere contrarium.

Palud. *Antonin. Syluest. Sotus.*

Reiicitur Soti opinio.

Sed non est recedendum à cōmuni aliorum opinione, præsertim in casibus occurrentibus in nostra Religione, vbi non potest habere locum primum fundamentum Soti, quod est principale, quia regulariter non condemnantur fratres criminosi ad pœnam mortis.

Notet Frater minor.

Sed quicquid sit de opinione Soti, Frater Minor tenetur ex vi Regulæ suæ obedire Prælatis suis in omnibus, quæ non sunt contra animam suam, & Regulam, *cap. 10.* Quæ verba exponentes nostri Doctores dicunt, quod intelliguntur de his, quæ manifeste sunt contra animam, & Regulam. Et in specie *Sanctus Bernardinus in suo tractatu odediētiæ*, dum loquitur de triplici limite obedientiæ, quorum primum est, manifestum peccatum. Secundum, manifestum periculum: & tertium manifestum cōtagium, & impunitas atque corruptio. Et subdit, quod quando subditus rationabiliter dubitat, An, quod præcipitur sit peccatū, an non, tunc profecto obedire debet, & allegat *tex. in ca. quid culpatur 23. q. 1. vide Ang. ver. Religios. §. 29. Syluest. verb. Relig. 9. q. 6. & Caiet. 2. 2. q. 88. art. 8.*

S. Bernardin. Angel. Sylues. Caiet.

Stat

Stat ergo firma resolutio, quod quando subditus dubius est de præcepto Prælati debet parere: quando vero est certus, quod interrogat nō seruato ordine iuris, vt supra dictum est, non tenetur dicere veritatem, & testificari.

3. Quando testis timet sibi magnū damnum iminere.

52. TERTIO excusatur testis à dicenda veritate, & etiam à casu reseruato, quādo probabiliter timet sibi, ex hoc testimonio aliquod magnum damnum spirituale, aut temporale personæ, honoris, aut bonorum euenturum, secundum *Baldum* receptum *in c. cum nuncius. de test. & eundem, & Felinum in ca. dilectorum. de testibus cogend* licet ex eo scādalum oriatur *iuxta Syluest. verb. denunciatio. q. 1. & verbo correctio. q. 7. sub finem.*

Bald. Felin. Syluest.

4. Consultans, vel confessarius.

53. QVARTO excusatur etiam si interrogatus à iudice, an aliquid sciat, quod ipse vel audiuit, vel habuit in consultatione, & eò magis in confessione: tunc enim respondere debet se nescire, quia quod audit, nescire dicitur. *l. 2. vbi gl. ff. §. idem habeo. ff de aqua pluuia arcenda.* Quod nota pro excommunicationibus, quæ aliquando fulminantur contra scientes talem, vel talem rem fuisse subreptam, scilicet, quod non teneantur reuelare ii, qui audiunt, neque aduocati, neque illi, qui vt consulentes sciunt, prout apud omnes *Summistas, & Doctores* est in confesso, & nos latè supra diximus.

Nota.

Testes falsarii puniendi.

54. TERTIVM DECIMVM. Testes, qui in Iudicio legitimo, & regulari falsum testimonium dicunt præter peccatum mortale, & casum reseruatum, in quem incurrunt, sunt etiam puniendi. Vnde *iuxta sacros Canones* presbyteri, aut Diaconi dicentes falsum testimonium, ab officij honore debent deponi, & detrudi in Monasterium. Ita censuit *Concilium Agathense*, prout tradit *Gratianus in c. episcopus. 50 dist.* Vbi Præpositus intelligit id esse verum, quando clericus est de hoc crimine directè accusatus, & conuictus, vel in iure confessus: secus autem, si non constat de illo via directa, sed incidenter, scilicet quando contra clericum in testem productum probatur exceptio falsitatis, quia, tunc non debet deponi, nec etiam propter hoc debet infamari, sed tantum à testimonio repelli Vide *Hostien. in summa. de accusat §. quis sit effectus vers & gratia ex mobi.*

Hostiensis.

Aduertant tamen Iudices ecclesiastici, & Regulares, quod dicta pœna imponi non debet, quando falsitas, sine dolo fuerit commissa, nempe per errorem, cum falsitas formaliter loquendo, sine dolo minime committatur. *l. nec exemplum. l. si q[illegible] decurio. C de fals.* & insuper aduertant, quod supradicta pœna ordinaria imponenda est, quando iudicio ordinario, & mediante accusatione proceditur: secus verò, si per viam inquisitionis, quia tunc arbitraria pœna est infligenda, *iux. glo. in l. nullum. c. de testib.*

55 QVARTVM DECIMVM. Quia testes in iudicio adhibentur ad rem probandam, & non ita facile quispiam, aut admitti, aut reiici debet: statutum est. *in iure canonico, & ciuili*, ne aliquorum testimonium in iudicio valeat. Sunt autem illi, in quibus reperiuntur hæ qualitates.

Testimonium aliquorum non recipitur.

Conditio, Sexus, ætas, discretio, fama;
Et fortuna fides; in testibus ista requires.

De quibus vide *S.Thom.* 2.2.q. 70.*art*.3.*Bannes.Caiet.Salom.Arragon. Alex.de Ales. Nauarr. & omnes Summistas.* quæ omnia ad quinque capita reduci possunt, ad Mores, Naturam, Fortunam, Animum & Statum, vt egregiè, & præ cæteris melius, & significantius explicarunt. *S.Thomas, & Alexander de Ales vbi sup.*

S. Thom. Bannes. Caiet. Salom. Arragon. Alensis. Nauar.

56. Circa mores duo considerarunt, ob quæ fides non ita facilè testificandi adhiberi debet, errorem, scilicet, & malitiam: Vnde propter errorem infideles: propter malitiam autem infames à testimonio ferendo excluserunt.

Excluduntur primo infideles.

2. Infames.

De infidelibus, id habetur *cap.* 1.*de testibus & cap. alieni erroris. & c. non potest.* 2.q.7. De infamibus idem habetur *in capit. alicui errores.* 2.*quæst.*7. *& capit. præterea de test. cog.*

57. Circa naturam, etiam duo considerarunt, ætatem, & sexum, quia enim in pueris ætatis defectus rationem obnubilat, ideo isti à testimonio ferendo excluduntur vt habetur *in cap. primo* 4. *quæst.*3. *Ad testimonium infra annum decimum quartum ætatis suæ constituti non admittantur.* quod intelligendum est, quandiu sunt infra illam ætatem: nam cum illam pertransierunt, testimonium ferre possunt in his, quæ in minori ætate viderunt, dummodo doli capaces erant quando ea viderunt. *capit. relato & ibi gloss. distinct.*17.

3 Pueri.

Quoad mulieres, id habetur. *cap.ex eo.*15.*q.*3. *& cap. mulierem.* 33. *q.*5. Id quod verum est regulariter: nam in quibusdam casibus permittitur etiam mulieri testem esse, & etiam accusare. *cap. tanta. de Simonia.* & in criminalibus admittitur etiam meretrix ad suam & suorum iniuriam prosequendam. *cap. de crimine* 15.q.3. & in crimine læsæ maiestatis. *Ex Alex. de Ales.*

4. Mulieres.

Alensis.

58. Circa fortunam etiam duo considerarunt, scilicet conditionem seruitutis, & aduersitatem paupertatis, vnde seruos, & pauperes à testimonio ferendo excluserunt.

5. Serui. 6. Pauperes.

Circa animum duo principaliter considerarunt, intellectum scilicet, & affectum: ex quibus quatuor genera hominum excluserunt à testimonio ferendo.
Furiosos, propter alienationem rationis. 7. Furiosi.
Inimicos. *cap. in primis.* 2.*q.*1. vbi dicitur. *De personis testificantium* 8. Inimici.

quærendum est, ne fortè aliquas inimicitias habuissent. cap. accusatores 3. q. 5. Domesticos, & familiares *capit. si testes 4. quæst. 3.* Et quisque prohibetur esse testis in re sua. *cap. si testes. vbi sup. §. in omnibus.*

9. Domestici.
10. Familiares.

Circa statum etiam personarum duo considerarunt extra iudicium scilicet existentium, & in iudicio, extra iudicium considerauerunt statum laicorum, & clericorum: cum enim laici vt plurimum infesti sunt clericis, ideo in criminalibus contra clericos laici testificari non possunt *2. quæst. 7. per totum.*

11. Laici contra clericos.

In iudicio considerauerunt distinctionem personarum necessariam esse, vnde *in ca. 1. 4. q. 4.* dicitur. Nullus vnquam præsumat, accusator simul esse, & iudex, & testis.

12. Qui est iudex & testis.

Dubium.

59. Dubitatur hic, An licitum sit allegare defectus contra testes?

Resol.

Resp. quod imponere falsa crimina testibus, semper est peccatum mortale. Nec valet id quod dicunt, scilicet, quod hoc faciunt ad redimendam vexationem: non inspicientes, quod si redimunt vexationem temporalem, incidunt hac via in vexationem æternam: non enim licet redimere vexationem temporalem mendaciis, & falsitatibus.

Falsa crimina imponere, semper est peccatum mortale.

Potest benè ille, qui habet iustitiam in lite, ad suam defensionem imponere defectus: teste falso, si sunt veri defectus, quamuis occulti, dummodo illorum ratione vllius depositio reddatur debilis, & parui momenti: alioquin si existimat, quod si positis, & deductis talibus defectibus, ipse non reddetur talis, ei non licet tales defectus manifestare.

Vnde talis impositio necesse est vt habeat tres conditiones.

Prima, quod manifestare tales defectus sit necessarium ad litem.

Secundo, quod aliter non possit reus defendi.

Tertio, quod non prætendat hac via illum reddere infamem, sed solum se defendere, secundum id, quod in simili casu resoluit *Caiet. 2. 2. q. 95 art. 8. Corduba. lib. 1. qq. quæst. 38. dub 1. Sot. lib. 1. de iust. q. 8. Nauar. libr. 2. de testibus capit. 3. num. 343.*

Caietan. Corduba. Sot. Nauar.

60. Addam & hoc, scilicet quod testis, cui non datur iuramētum, id est, qui sine iuramento præstito testificatur, potest repudiari, quia non facit fidem: & ideo aduertant Regulares, quod quando qualificāt aliquem processum, & causam, quæ coram illis agitur, non sufficit, quod imponat per obedientiam suis subditis, vt dicant veritatem, sed debent illis præstare iuramentum, quia sine illo non substantiatur processus.

13. Testis non iuratus.

Sed hoc intelligitur de præcepto in communi, scil. quod non

sufficit: nã si in particulari, quando examinatur, detur ei præceptum sanctæ obedientiç, sufficit, æquiualet enim iuramento, sacerdotes verò tangunt pectus, & sufficit. Et hæc de testibus: & circa ea quæ sunt fidei me remitto *in cap. in fidei fauor. de hære. in 6.* Nunc de Reo.

DE REO.

61. OMnia quæ de reo in hac materia considerari solẽt possunt reduci ad tria capita, nẽpe ad obligationem, ad obedientiam: & ad defensionem. Ad obligationem, quando scil. tenetur veritatem dicere in iudicio. Ad obedientiam verò, quando teneatur exequi sentẽtiam datam. Ad defensionem verò, quando sentit se grauatum: de quibus plura dicemus.

Reus quando tenetur dicere veritatem.

62. REVS ergo iuridice interrogatus à iudice competente, tenetur dicere veritatem sub peccato mortali, etiam cum periculo vitæ, & dicere falsum, est peccatum mortale, & casus reseruatus, vt communiter omnes præallegati *Doctores* asserunt. Vbi nota, quod vt supra dictum est, iudex debet esse competens, & legitimus, debet enim habere imperium, & iurisdictionem super reum. Et quod interrogatus, respondere teneatur, scilicet, vt circunstent merita causæ, & forma iuris obseruetur: Vt si processus fiat per *Denunciationem*, reus prius admonitus à Prælato, sit rebellis, & sit alius testis saltem prçter denunciantem: alias non potest eum interrogare Prælatus tanquam iudex.

Si per viam *inquisitionis specialis* procedatur, requiritur, vt præcesserit infamia, quç non à discolis, sed à veris bonis, & fide dignis emanauerit, vt dictum est supra.

Si per viam *Accusationis* procedatur, requiruntur, & sufficiunt, vel semiplena probatio, vel expressa, & manifesta indicia. Et quia supra diximus de *infamia*, de *clamorosa insinuatione*, & *semiplena probatione*: hic agendum est de *indiciis*, ad hoc vt quod dicimus de Reo intelligatur.

Indiciorum tres sunt gradus, vt explicat *Clarus in sua practica. c. 20.* aliqua enim sunt leuia, aliqua grauia, & aliqua grauissima. Indiciorum tres gradus.

63. LEVIA indicia sufficiunt ad capturam, non tamen vt reus debeat statim examinari super delicto, ita vt eius nomen recipiatur inter reos, sed vt tollatur ei facultas fugiendi: sufficiunt etiam ad inquirendum, id est, ad assumendas informationes ex officio contra aliquem de delicto, non tamen ad transmittendum ei citationem: quoniam ad assumendas informationes super delicto sufficit aliqua probabilis suspicio, per quam iudex ratio- Leuia.

tionabiliter credat, delictum ab eo commissum, contra quem inquirere intendit. Dat exemplum *Clarus vbi sup.* in assertione vulnerati, in fama, etiã in graui inimicitia: & hæc eadem iudicis arbitrio sufficiunt ad capturam: & huiusmodi indicia leuia, si non sunt multum vrgentia, appellari possunt suspiciones: si verò magis vrgent, dici possunt præsumptiones, siue argumenta.

Clarus.

Grauia.

Grauia indicia sufficiunt ad transmittendã reo absenti citationem, vel si sit captus, ad examinandum eum super delicto tanquam reum. Vel vt apud nos obseruatur, ad eum vocandum, & interrogandum tanquam reum: & ista sufficiunt etiam ad torturam: quæ omnia in hac materia appellari possunt indicia, quæ sunt plusquam simplex præsumptio, & minus quam semiplena probatio.

Grauissima.

Grauissima verò indicia sufficiunt etiam ad condemnationem, non tamen ordinariam. Et hæc proculdubio debent esse, non solum plusquam semiplena probatio, sed etiam quasi plena probatio.

Nota.

Obseruandum est tamen, quod secundum omnes Doctores non potest dari in materia indiciorum certa doctrina, sed totum relinquitur iudicis arbitrio, qui secundum qualitatem personæ, loci, temporis, delicti, & demonstrationum, vel suspitionum iudicabit indicium esse sufficiens, vel non verum, vt aliqua praxis habeatur pro indiciis ipsis dignoscẽdis, obseruandum est, quod omnia possunt reduci ad infrascripta.

Indicia quomodo dignoscenda.

64. PRIMO, FAMA, quæ fit contra aliquem, quod delictum aliquod commiserit, est sufficiens indicium ad inquirendum, modo, quo diximus. Sed ipsa fama sola absque aliis adminiculis, non est sufficiens indicium ad torquendum reum: neque in criminalibus sola fama facit semiplenam probationem. Posset tamen delictum adeo esse difficilis probationis, vt sola fama sufficeret ad torturam, ita docet *Clarus. q. 21. in principio.*

Fama est sufficiens indicium ad inquirendum.

65. Secundo. TESTIS vnus deponẽs de visu, si sit inhabilis, nõ facit semiplenã probationẽ, sed tãtum indicium: quod est sufficiens ad inquirendum contra reum, id est, ad assumendum contra eum specialiter informationes super delicto, quoniam ad hoc, sufficit vnus testis, etiam inhabilis, & minus idoneus.

Testis vnus facit indicium ad inquirendum.

Cæterum, ad hoc, quod vnus testis faciat semiplenam probationem, & indicium legitimum ad torquendum reum, requiritur, quod sit integer, & omni exceptione maior. *Clarus. d. q. 21. vers. vnus testis.*

Hic verò dubitatur, si testis non viderit committi maleficium, sed deponat, se audiuisse, nimirum nocte Petrum percutientem Antonium, & dicat se

Dubium.

cum cognouisse ad vocem, nunquid faciet contra Petrum indicium ad torturam?

Resp. Clarus.

Respondet *Clarus*, quod sic dummodo testis ita deponens, habeat vocem Petri verisimiliter adeò notam, vt decipi non possit, alias secus, quoniam tale indicium, vocis est multum fallax, & periculosum.

Dictum socii criminis facit indicium ad inquirendum.

66. Tertio. DICTVM SOCII criminis facit indicium contra eum, qui pro socio nominatur, ad inquirendum, id est, ad assumendum contra eum informationes: sed non ad interrogandū reum, & multo minus ad torturam, nisi adsit aliquod aliud adminiculum.

Si vero duo socii criminis deponant contra aliquem: iste non dicitur conuictus, ita vt possit contra eum sequi condemnatio: quoniam non sunt integri testes: sed bene faciunt contra eum indicium ad torturam, etiam quod essent singulares.

Nota.

Ad hoc autem vt dictum socii criminis faciat indicium requiritur, quod illud deponat cum iuramento, quia licet quoad seipsum sit reus: tamen, dum deponit contra alium, fungitur iure testis, & meritò non est ei adhibenda fides, nisi cum iuramento: & sufficit quandocunque iuramentum interueniat, siue antequam ponatur ad torturam, siue etiam iuret præsente eo, contra quem deponit.

Dictum corrupti, & sollicitati facit indicium ad torturam.

67. Dictum etiam corrupti, & sollicitati in crimine inhonesto facit indicium ad torturam contra corrumpentem, & sollicitantem: atque ad eum interrogandum: si tamen concurrat aliquod aliud adminiculum, indicium, vel præsumptio: quia tale dictum est dictum socii criminis. *Clarus. vbi supra. & B ss. in titul. de indiciis. numero centesimo sexagesimo.*

Qui numero sequenti, inquit, quod quando aliter veritas haberi non posset, & in his, quæ sunt difficilis probationis, admittuntur etiam testes inhabiles: Qui etiam non propterea dici debent integri testes, & optima præsumptio contra corrumpentem, vel sollicitantem, nisi solitus esset talia agere.

Nota.

Obseruandum est tamen, quod dictum corrupti, vel sollicitati facit indicium contra corrumpentem, vel sollicitantem, quando ipse corruptus, vel sollicitatus examinatus fuerit tanquam testis, alio denunciante crimen: quia si ipsemet denunciator est, succedit loco accusatoris, & nullus potest esse accusator, & testis, vt dictum est supra.

Solitus delinquere, est præsumptio.

68. Quartò SOLITVS DELINQVERE in aliquo crimine & si non sit indicium perfectum, est tamen imperfectum, & præsumptionem facit ad torturam, sic *Barthol. & Salicetus. in* Barthol. Salicetus.

lege

lege finali Codic. de quæstion. quia semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali *capit. semel malus. de regulis iuris. in 6.*

Solitus delinquere quis.

Et dicitur solitus, qui bis, vel ter reperitur deliquisse, vt tradit *Innocent. in cap. primo, ext. de fideiussor.*

Atque ita, ex mala qualitate personæ oritur præsumptio, quæ quomodocunque adminiculata facit indicium sufficiens ad torturam, vt per *Bald. in l. quidem. Cod. de accusat.*

Baldus.

Exceptiones.

Bene verum est, quod prædicta regula patitur multas exceptiones, quarum prima est, quod intelligitur in eodem genere mali, non in diuerso genere.

Secunda, quod quando malus factus est bonus, abstinens se à malo, saltem per triennium, non præsumitur de eo: ita probat *text. in §. Hinc autem nobis. vers. Nam & si iurium. in Auct. de Monachis.*

Tertia, quod non habet locum in delictis, quæ solo ipso temporis versu, & ætate alterantur, sicuti vitium libidinis, quod etsi fuit vehemens in adolescentia, attamen extinctum præsumitur in senectute.

Quarta, quod non habet locum in crimine occulto, nam tunc non præsumitur, quod is aliud simile delictum debeat perpetrare, *ita Alciat.*

69. Quinto FVGA delinquentis quando opponitur vt crimen contra fugientem, si fuerit probata, sufficit ad condemnationem: si autem fuga opponitur tanquam indicium, vt puta quando reus admisso delicto asseritur aufugisse, & à loco delicti se absentem fecit: tunc probat semiplene illud crimen, ad quod probandum plena probatio requiritur. *Clarus vbi supra, versic. fuga delinquentis.*

Fuga probata sufficit ad condemnationem.

Clarus.

Quod intelligendum est de fuga, quæ fit ante assumptas informationes, quia talis fuga vere arguit conscientiam delicti commissi, secus autem si fugiat post citationem, & assumptas informationes, vel apud nos, post interrogationē reo factam: quoniam talis fuga non est sufficiens ad torturam. *Clarus vbi supra,* qui dicit, hanc esse communem opinionem.

Nota.

Clarus.

Si autem ille, qui aufugit, postea citatus sponte comparet tunc fuga præcedens, nullum contra eum facit indicium, nec etiam leue.

Nota.

Si verò fuga fiat à carcere, in quo legitime reus detinebatur: talis fuga facit contra eum plenam probationem: atque ita habetur pro confesso & conuicto.

Quod

Quòd si post fugam capiatur, vel spontè reuertatur, non solet per solam fugam de carceribus factam condemnari, sed tantum grauius torqueri. Sed si statim reuertatur, non est tanquam fugitiuus, & fractor carceris puniendus. *Clarus.*

Inimicitia capitalis quando facit indicium, & quādo non.

70. Sexto. INIMICITIA CAPITALIS vigens inter offensum, & eum, qui est de delicto suspectus: dixi, capitalis, quia inimicitia orta ex causa leui, non facit indicium, secus verò si esset orta ex causa graui, & capitali, quia tunc facit indicium ad assumendas ex officio informationes specialiter cōtra eum, & etiam ad capturam: sed sola, non facit indicium ad torturam, licet sit grauis inimicitia. *Clarus.*

Confessio extraiudicialis facit indicium ad torturam.

71. Septimò. CONFESSIO EXTRAIVDICIALIS delicti non probat plenè delictum contra confitentem, sed facit sufficiens indicium ad torturam: quæ quidem confessio non potest reuocari à confitente, nisi de errore probauerit.

Et idem dicendum est de confessione facta in iudicio, sed coram iudice non competente, quia hæc similiter facit indicium ad torturam. *Clarus.*

Clarus.

Benè verum est, quod si talis confessio extorta fuerit à reo per iudicem incompetentem vi, vel metu tormentorum: eo casu contra reum, nullum faceret indicium.

Minæ præcedentes faciunt indicium ad capiendam informationem.

72. Octauo MINAE præcedētes delictum faciunt indicium ad assumendas contra reum specialiter informationes: & si sint minæ prolatæ per virum potentem, & malæ famæ in eo genere mali, & solitum exequi minas factas, quique de facili eas exequi potuisset, faciunt indicium ad torturam. *Clarus.*

Sequestratio facit indicium.

73. Nonò. SEQVESTRATIO in aliquo loco secreto, apto ad delinquendum, facit indicium: veluti si duo adolescentes, vel vnus adolescens, & alter ætate prouectus, reperiantur obseratis foribus in aliquo cubili inclusi: quòd regulariter Patrum instituto cautum est, ne fiat: erit indicium delicti inhonesti contra ipsos: atque eò magis si nocturno tempore, sine lumine. *arg. c. literis. extra de præsumptionibus.*

Quare poterunt statim incarcerari.

Pactum cum accusatore facit indicium ad informationem capiendam.

74. Decimo. PACTVM cum accusatore, vt ab accusatione desistat, facit contra reum indiciū ad omnes assumendas informationes, sed ad torturam non facit indicium, nisi in illis criminibus in quibus de iure non est licita transactio. *Clarus.*

Clarus.

Variatio facit indicium ad inquirendum

75. Vndecimo. VARIATIO, mendacium, seu inconstantia, & titubatio rei faciunt indicium contra eum ad inquirendum. Sed an etiam faciant indicium ad torturam, hoc relinquitur iudicis arbitrio (*inquit Clarus*) considerata qualitate personæ, & rei super quam est mendacium, seu

variatio, an scilicet sit talis, in qua versimiliter cadere possit obliuio, & an in incontinenti se correxerit : nam talis variatio diceretur potius correctio, quam mendacium.

Acclamatio facit indicium ad torturam.

76. Duodecimo. ACCLAMATIO facit indicium, vt puta, si in aliqua domo audita fuerit puella, vel aliquis acclamare, subuenite, succurrite &c. Et visus fuerit aliquis exire de domo ense euaginato, & mulier, vel aliquis alius reperiatur mortuus, vel mulier stuprata; præsumitur contra exeuntem, & facit indicium ad torturam.

Sufficiant quæ dicta sunt prædicta indicia, quantum facit ad præsens institutum : in quibus omnibus arbitrium iudicis necessarium est, vt indicet quæ leuia, quæ grauia, & quæ grauissima indicia sunt, considerata qualitate personæ, loci, temporis conditionis. &c.

Quando igitur Reus iuridicè interrogatur à Iudice competente, siue per viam Denunciationis, siue per viam inquisitionis, siue per viam Accusationis, tenetur dicere veritatem, alioquin peccat mortaliter, & incurrit in casum reseruatum. Non peccat autem mortaliter, neque in casum incurrit quando iudex contra ius præcipit.

Quocirca *in cap. inquisitionis & capit. qualiter, & quando. 2. de accusat.* prohibetur Prælatis contra ius inquirere: & simul datur facultas subditis non respondendi, si contra ius aliquando fuerint interrogati.

77. Hic verò dubitatur primò, quidnam dicendum sit de illo reo, qui propter vim tormentorum confessus est de se aliquod crimen falsum : vel ne patiatur tormenta à iudice ei comminata, dicit ea, quæ non fecit, An incidat in casum reseruatum? Dubium.

Respondeo, quod cum confiteri de se crimina falsa, regulariter non sit de se mortale, vt docet *Nauar. in Manuali. cap. 18. num. 29.* quod neque incidit in casum reseruatum: nam detegere propria peccata vera, & secreta, & imponere sibi falsa, suo genere, non est nisi veniale, quamuis per illud fama notabiliter lædatur, aut omninò amittatur, sic *Sot. de rat. teg. m. 1. q. 3. Adr. in 4. de restit. qu. 35* quos sequitur *Nauarrus vbi supra, nu. 27.* Resp. Nau. Sotus. Adrian. Nauar.

Nota quod infamare se ipsum aliquando est mortale.

Potuit tamen esse mortale in quatuor casibus, scilicet, quando ex sui ipsius infamia damnum animæ, aut vitæ propriæ aut alienæ, aut honoris, aut bonorum alienorum sequeretur.

Animæ propriæ, scilicet, vt quando indigens notabiliter fama ad se honesti continendum, eam prodigit. Animæ alienæ, vt qui pro iusto habitus, hæreses, aut alia sua delicta detegit : quod probabile est, fore causam, vt alij in eandem incidant.

Vitæ propriæ, vt qui crimen

aliquod detegit, ob quod eiusdem, aut alicuius membri iacturam mereatur. Infamiæ alienæ, vt qui Religiosus, aut Religiosa se ipsam infamat peccatis, quæ ipsorum Ordini, aut Monasterio notabiliter famam inferunt. Bonorum alienorum, vt cum is, cuius opera ad sui gubernationem Respublica indiget, ob illam se facit ad id ineptum. In his quatuor casibus nemo negat esse mortale, seipsum infamare, quia præiudicat alteri, vel sibi in his, quæ iure renunciare nemo potest, qualis est salus animæ, & ad illam necessaria. Sic *Nauarrus vbi supr.*

Infamare se ipsum in iudicio, quando est casus reseruatus.

Totum hoc verum est, sed non propterea sequitur, quod statim sit casus reseruatus, quia prædicta possunt fieri extra actum iudicii. Si verò quis iuridicè interrogatus, infamat se, vel alium vno ex supradictis quatuor modis, sicut peccat mortaliter, sic incidit in casum.

Limitatur.

78. Excusatur bene talis à peccato mortali, & per consequens à casu reseruato, quando detegit aliquod tale, persuasus se torquendum esse, donec confiteatur, aut vitam amittat, vt singulariter dixit *Sotus vbi supra,* quem sequitur *Nauarrus vbi supra numero vigesimo nono.* quia eo casu, non tam mortis suæ dat causam, quam vna morte multas redimit vt *Sotus* ait.

Confirmantur prædicta per ea, quæ habet *Toletus in sua summa libro quinto, capite sexagesimo sexto.* vbi dicit duo, Toletus.

Primum, quod potest quis absque peccato in tortura manifestare suum crimen verum, quamuis non interrogetur iuridice, & consequenter se infamare: nec enim tenetur famam sustentare cum tanto labore, cum sit ipsius dominus. Sed hoc intellige, exceptis quatuor illis supradictis casibus.

Secundum, quod potest etiam sine peccato mortali, confiteri crimen falso sibi impositum, pro cuius confessione torquetur: nec hoc est mortale, quamuis sit ob talem confessionem suspendendus.

Sed hoc intelligi debet citra iuramentum, nam periurium semper est peccatum mortale. Crederem tamen, quòd in tali casu, licet peccaret mortaliter, & propter periurium; tamen quia propter vim tormentorum id facit, non incurreret in casum reseruatum. Quamuis, si iam commissum sit tale peccatum, iurando: confessarius non debet eum obligare, vt iterum verum dicat. Intelligendum est etiam, vt non noceat alteri, imponendo ei falsum: nam tunc contra iustitiam peccaret mortaliter, quia non est dominus famæ alterius, sicut suæ, & propterea incideret in casum.

79. Dubitatur secundo. An iuridice interrogatus reus, si negat Dubium.

semel

semel delictum, & hoc non obstante, condemnetur morte, aut alia pœna, teneatur postea illam confiteri.

Respons. Resp. quod talis licet peccauerit mortaliter, & inciderit in casum: non tenetur tamen veritatem illam confiteri: nisi ex eius negatione resultet graue damnum alicui. Sic *Nauar. in Man. cap. 25. n. 38.* Nec obstat id, quod dicit *Medina in sua summa*, scilicet, quod si non confitetur delictum, confessarius non debet eum absoluere, ob grauem iniuriam, quam iudici facit, insinuans per hoc, quod sine culpa illum condemnet: hæc quidem ratio nullius momenti est, quia quamuis reus sit innocens, non est dedecus iudici illum condemnare, si ex processu substantiato iuridice, inuenit eum delinquentem: & propterea, cum iudici nullum damnum veniat, non est cur affligamus delinquentem morte damnatum, negando ei consolationem absolutionis.

Nauar. Respondet ad Medinam.

80. Dubitatur tertio. An Reo iuridicè interrogato, & nolenti respondere, possit Iudex præcipere vt respondeat?

Dubium.

Resp. quod sic, & si non respondet, præsumitur in iure, illum commisisse delictum, *Clarus vbi supra:* & ita statim tenetur respondere, nec potest petere à iudice dilationem, aut tempus ad deliberandum si respondere debeat, necne, vt affirmat *Salzedus in sua Pract. crim. c. 126.*

Resp. Testi nolenti respōdere potest iudex præcipere, vt respondeat: & si noluerit, præsumitur illum commisisse delictum. Clarus. Salzedus.

Verum est tamen, quod vt sit iuridice interrogatus, necesse est quod sit vnus testis oculatus sine aliqua exceptione; aut indicia quæ sint illi æquiualentia, de quibus *supra:* & quod talis probatio contineatur in processu, & detur copia parti, vt sciat, an teneatur respondere: quia si non datur, non tenetur ad illud, vt dicunt *S. Thom. 2. 2. q. 69. art. 1. & 2. Nauar. in Man. c. 25. nu. 36. Sot. de iust. & iu. lib. 5. q. 9 ar. 2.* Potest benè reus petere dilationem non ad respondendum, sed ad videndum id, quod contra eum est in processu, & secundum ea, videre an teneatur respondere. Non tamen debet dari reo copia informationis, sed solum debent iudices præcipere, vt coram illis legatur processus, absque eo, quod explicentur nomina testium. Sic *Guttierrez in qq. canon. c. 11.*

Nota.

S. Thom. Nauar. Sotus.

Reus aliquando potest petere dilationem ad videndum quid contra ipsum fit in processu.

81. Dubitatur quartò. An Reus teneatur respondere iudici ad mentem ipsius, an non?

Dubium.

Respon. quod sic, quia si iurat contra hanc intentionem, peccat mortaliter; & incurrit in casum. *S. Tho. Ca. et. vbi supra. Sotus lib. 8. de iust. q. 1. ar. 7.*

Respons. Reus tenetur respondere ad mentem iudicis. S. Thom. Caiet. Sot.

Idem est dicendum de responsione cum verbis æquiuocis à reo datis, quia cum iudex licitè præstet reo iuramentum: non est licitum reo vti hac æquiuocatione, vel amphibologia, quia esset illi inferre magnam iniuriam. *Sotus vbi supra.*

Dubium.

82. Dubitatur quinto. An reus conuictus de vno crimine possit interrogari de alio crimine, & respõdeo quòd non: quod intelligitur, non solum de alio suo delicto, sed neque de aliis sociis, cum tales de eo non sint infamia notati, vt dicit Sotus vbi supra & Nau.

Respons. Reus conuictus de vno crimine, non potest interrogari de alio crimine, neque de sociis, nisi de eis sit infamia. Sotus. Nauar.

Potest bene Reus conuictus de vno crimine interrogari, an commiserit alia eiusdem speciei: quod dicit *Nauarrus vbi supra* habet locum, quando hic ob infamiam, aut aliter per indicia clamorosa videtur frequentasse huiusmodi delicta: & ideo famosus latro, qui confessus est aliquod furtum, potest interrogari, an commiserit plura furta: si verò solum est infamatus de vno furto, & non est suspicio, quod commiserit talia, non potest interrogari, an plura commiserit.

Dubium.

83. Dubitatur sexto. An Reus dicens mendacium in confessione facta in iudicio regulari peccet?

Respons. In iudicio regulari nõ omne mendacium facit vt quis incurrat in casum reseruatum.

Resp. quod tam Reus, quam testis qui legitimè interrogatus à suo iudice competente mentiatur in rebus parui momenti, non peccat mortaliter, etiam quod iudex sit Prælatus regularis, & præcipiat in virtute sanctæ obedientię subdito, vt illi manifestet veritatem alicuius rei parui momenti, quia talis non peccat mortaliter non obediendo, cum Prælatus in rebus parui momenti non possit ei imponere præceptum sanctæ obedientiæ, quod obliget ad mortale.

Si verò dubitat subditus, an sint res parui momenti, tenetur obedire, nisi graue damnum proximo inde sequatur, *Arragon. 2.2.q.69.ar.2.* Supradictum autem intelligi debet, nisi mendacium cõfirmet cũ iuramento, quia tũc peccaret mortaliter. *Sotus de rat. teg.m.2.q.7. Nau. in c. inter cunct. nu. 154.*

Arragon. Sotus. Nauarr.

Dubium.

84. Dubitatur septimo. An Reus confitens crimina, teneatur etiam declarare complices: Respondeo, quod si iuridicè de illis interrogetur, tenetur. Imò si cõplices sunt nociui Reipublicæ, vt hæretici, strigæ, & in Religione subornatores, etiam quod iuridicè non interrogentur de illis, tenentur eos manifestare, vt resoluit *Nau. in c. inter verba coroll. 6. Sot. vbi sup. m. 1. q. 8.* Et ideo tenentur confessarii eos monere, vt de illis denuncient, sicut monet Sotus vbi supr. & si eos absoluant, peccant, cum impœnitentes absoluant, vt dicit *Nau. in Man. c. 18. n. 58.* Est benè animaduertendum, quod Iudex declarare tenetur ipsi Reo, quando complices manifestare teneatur, vel eis concedat licẽtiam, vt homines doctos consulere possit: quod si talem licentiam concedere nolunt: *Nauarrus vbi supr.* non liberat eos à mortali. Nisi peccatum à Reo commissum, & in iuridica confessione propalatum esset talis cõditionis, vt sine socio non possit fie-

Resp. Reus tenetur etiam declarare complices quando confitetur delictum. Nauar.

Nauar. Notent Iudices.

Nauar.

Limitatio.

sit fieri, sicut est peccatum Sodomiticum, fornicatio, &c. nam tunc potest Iudex simpliciter interrogare de socio. Et denique iudex potest de socio interrogare, quando interrogat, non vt iudex, sed vt pater ad finem corrigendi, non puniendi, sic tenet *Cord. & Sot. de rat. teg. vbi supr. q. 4. concl. 7.*

Iudex interrogans tanquam pater potest etiam interrogare de socio.

Corduba. Sot.

Dubium.

Dubitatur Octauò, An liceat iudici vti aliqua simulatione quando Reum examinat, ad hoc vt verificetur negotium, quod inter Reum, & Actorem verificatur? Respondeo *Couarruuias & Abbas*, quod sic, si Iudex dubitat de occultatione veritatis: Benè verum est, quod regulariter loquendo iudex non potest quemquam denunciatum solum de certo crimine, cum sola depositione ipsius rei ad pœnam ordinariam condemnare, si modò prædicto ab eo talem depositionem extraxit, promittendo illi, quod si veritatem dixerit illum non puniet: cum per fraudem id ab eo extraxerit, existimante Reo, quod iudex staret promissis sibi factis. Dixi regulariter loquendo, quia si Reus sciebat, Iudicem non stare promissis, & nihilominus in depositione sua perseuerauit, confitendo ei suum delictum: absque dubio potest puniri pœna ordinaria. Sed melius est eum punire pœna extraordinaria, si interuenit pactum, & promissum.

Respons. Couarru. Abbas. Iudex aliquando potest vti fraude ad interrogandum aliquando non.

86 Dubitatur Nono. An Reus possit torqueri? Resp. quod licitum est iudici adhibere torturam Reis, concurrentibus his.

Dubium. Respons. Reus potest aliquando torqueri.

Primò, quod præcedant indicia sufficientia, aut semiplena probatio, quia alias esset peccatum mortale, cum obligatione restitutionis, non solum eius, quod debetur iniuriæ, sed etiam damni inde secuti, & ideo confessio, quam sine talibus sufficientibus indiciis à reo est facta, nulla est.

Secundò, quod iudex non possit aliter scire veritatem; vnde si per aliam viam poterit veritatem scire, peccaret mortaliter ipsum torquendo. *Nauar. in Man. c. 18. nu. 58.*

Nauar.

Tertio, quod torturę non sint crudeles, præcipuè si iudex, qui eas dat, sit ecclesiasticus, vt dicitur expressè *in cap. 1. 23. quæst. prima.* Ex quibus infertur, quod iudex, qui minis, & torturis, non seruans ordinem & terminos iuris, facit fateri Reum crimen dignum morte, quod verè commisit: peccat contra iustitiam: & si est iudex superior, qui possit dispensare in pœna legis, tenetur, illum dispensare: & si est inferior & potest obtinere veniam à superiore, debet id facere: quia aliter tenetur restituere omnia damna, quorum fuit causa efficax iniusta, secundum quòd debet intelligi *Sotus de rat. teg. & Nauar. vbi supra.*

Corollarium. Iudex vt peccet comminando ipsi reo.

87. Dubitatur Decimo. An

Dubium.

Reus innocens, & taliter in conscientia, à iudice cognitus possit condemnari propter allegata & probata?

Respons. Respons. quod multa super hoc disputant *Doctores*, vide quæ habet *Caiet. Salon. Arrag. Bannes super D. Thom. vbi supr.* & alios tam *summistas*, quam *criminalistas*: nos breuitati studentes, selectiora ponamus.

Caiet. Salon. Arragon. Bannes. D. Thom.

Iudex tenetur absoluere innocentem.

Dico ergo, quod iudex tenetur absoluere innocentem, sciens, eum talem esse, si aliqua via possit illud facere, quamuis sit probatum, eum esse delinquentem? Vnde tenetur primo in limine causæ, & cum primum actor accusat, admonere & per se, & per alios, ne veniat ad iudicium, & significare illi de contraria veritate sibi nota, & quacunque via poterit, accusationem illam non admittere.

Quod si hac via id efficere nequeat, debet aliquo modo dicta testium infirmare, & falsitatis arguere, exactissimè, & diligentissime eos examinando, interrogando vnumquemque seorsum, & multoties de circunstantiis loci, temporis, &c. sicut fecit Daniel circa testes Susannæ. *Daniel. 13.* hac enim via impossibile est, quin deprehendat eorum mendacium, vel saltem aliquam discrepantiam inter eos, qua non sint in omnibus contestes, nec admittendi.

Si nihil horum prosit, tenetur tunc coram omni populo innocentiam eius manifestare, vel potest sententiam eius differre (nisi à superiore, vel ab actore iuxta iura vel à populo, vel à parte læsa sententiam ferre cogatur) & nunquam in illam sententiam dicere. Salon. Quod si nullo horum modorum innocentem liberare possit: tunc si iudex inferior sit, remittat eum ad superiorem. *Sotus. lib. 5. de iust. quæst. 4. art. 2.* protestans in hoc casu efficaciter eius innocentiam, deserendo pro tunc officium iudicis, vt pro teste possit deseruire: & iudex superior tenetur eum absoluere, si id sine scandalo facere potest, vt post *Alex. de A'es & Caiet.* dixit *Corduba lib. 1. qq. quæst. 37. Sotus vbi supr.* dicit, quod iudex non tenetur remittere reum ad superiorem in hoc casu. *Rodriquez* vero tenet cum *Corduba*, scilicet quod tenetur.

Iudex potest aliquãdo sententiam differre.

Salon.

Sotus.

Alensis. Caiet. Corduba. Sotus.

Quod si ad superiorem non potest fieri recursus, tunc in causa ciuili debet iudicare secũdum allegata, & probata, ne perturbetur ordo iuris, & reus tenetur patienter tolerare sententiam, in quo casu *Rodriquez* putat esse veram sententiam *D. Tho. 2. 2. q. 67. art. 2.* dicentis, non teneri iudicem deserere officium suum. Vide *Adr. quod lib. 2 puncto. 3. ad quintum. litera B. Petr. Nauar. lib. 2. de restit. c. 3. par. 2 dub. 4. n. 160.* In causis vero criminalibus non potest iudex condemnare innocentem. Sic *præfati auctores.*

Iudex tenetur iudicare secũdum allegata, & probata.

Rodriquez. S. Thom.

Adrian. Petr. Nau.

88. Communis tamen opinio

est,

est,& in praxi habita, quod tam in causis ciuilibus, quam in criminalib. debet iudex sequi probationes publicas,& iudicare,& sententiare secundum allegata, & probata etiam contra veritatem sibi priuatim notam. D. Tho. *Caiet Bannes. Salo. Arragon. 2.2.q.67. ar.2. Alex. de Ales. par.3.q.34.m.1.art. 4. Riccard. in 4. dist.18. ar.3.q.2. ad 1. S. Antonin. 3.p.tit.9.ca.2.§.6. Syluest. verbo iudex. 2.q.7.* vbi ait, hanc esse communem sententiam. *Tab. verbo iudicare §. quinto. Sot. lib.5. de iust. q.4. ar. 2. Nauar. in Manuali. cap.25. num.9.* & alij.

Iudices possunt augere & minuere pœnam iusta de causa.

89. Hic vero adnotandum est quod non solum iudices superiores legislatores, sed etiam inferiores, possunt augere, & minuere pœnam reo, si adsit causa iusta ad id faciendum, vt dicit *Accursius*, glossans leges, quæ id asserunt.

Erit autem iusta causa, quando delinquens est minor: & quando probatur, quod peccauerit ignoranter: aut quãdo probantur magna seruitia Reipublicæ facta ab eo, aut à suis prædecessoribus. Sic probat *Nau. in rub. de iudic. n.99.*

Nauar.

Iudices possunt committere defectus in condemnandis reis 14. modis.

90. Addam hic, quia faciunt ad rem, defectus, quos committere possunt iudices in condemnandis reis, positis à *Nauar. in Manuali c.25 sub. num.13.* in his verbis.

Peccat iudex, qui iudicat etiam rectè 1. Sine tamen probatione sufficienti. 2. Siue quia testes sunt suspecti. 3. Vel iniuste torti. 4. Aut non vidit, (saltem mediocriter) processum. 5. aut probationem legitimam non admisit. *S. Thom. vbi sup. q.60. art.3. & 6.* addens peccare quoque eum, 6. qui probationem maiorem necessario exigit, pro quibus omnibus sunt *c. ira. 11.q.3. & c.2. de probat. & c. ad nostram iuxta glos. antepenult. de iureiurando.* Et 7. qui ordinem iuris non seruat, procedendo sine libello, aut sine contestatione litis, vbi sunt necessaria. 8. Aut sine dilationibus necessariis. 9. Aut superfluas concedendo. 10. Non admittendo iustas exceptiones, aut iniustas admittendo. *Clem. sæpe. de verb. signific.* 11. interrogando ea, ad quæ pars respondere non tenetur. *gloss. magna. ca. 2. de confess. lib.6.* 12.

Et qui in sententia aliqua clausula obscura vtitur, qua condemnatus aliquo tempore se contra iustitiam defendere possit. 13. Et qui appellationem aut recusationem quam non debet, admittit, vel contra quam debet, non admittit, præsertim propter preces, aut munera, quòd est peccatum quotidianum. *Sanct. Anton. 1. part. titulo nono, capite decimoquarto, §. secundo, aut decimo quarto,* differt sine iusta causa expeditiones iudiciorum petitorum.

Hæc sunt peccata, in quib. iudices cadere solẽt, non tñ incurrunt in casum reseruatum, quia

propter

propter prædicta, non dicunt falsum testimonium.

DE REI OBEDIENTIA.

91. HOc est alterum, quod de Reo proposuimus dicere, nempe de eius obedientia, quomodo scilicet gerere se debeat post datam sententiam, an scilicet debeat eam acceptare, an verò appellare. Reus igitur iustè condemnatus, etiam ad mortem, tenetur parere Iudici, & non per vim ei, vel ministro resistere. Sic *S. Thomas cum sequacibus vbi sup* Sunt tamen hic aliqua dubia elucidanda.

Dubium.

92. PRIMVM DVBIVM. An Reus innocens, qui secundum allegata, & probata nocens conuictus, & morti condemnatus, licitè possit seipsum defendere, & resistere tam Iudici, quam ministris eius? Ratio difficultatis est, quia sententia iniusta non habet vim, nec in conscientia obligat.

Respons. Reus damnatus, licet innocens sit, non potest tamē se defendere per vim.

Respons. nihilominus cum communi, quod innocens sic condemnatus non potest se defendere per vim, ita saltem, vt inferat mortem, aut vulnus iudici, aut ministris: potest tamen licitè se defendere, vel fugiendo si possit, vel recipiendo se in locum munitum, & dum capitur connitendo se eripere à satellitibus.

Dubium.

93. SECVNDVM DVBIVM. An condemnatus iustè ad carceres, tanquam ad pœnam, licitè possit exinde fugere?

Respons. Reus an possit frangere carceres, & fugere.

Respondeo, quod communis opinio tenet, condemnatum iustè ad pœnam carceris, siue illa temporalis sit, siue perpetua, non posse absque reatu peccati mortalis fugere: etiam si fugere posset absque carceris effractione. Per carcerem autem hoc loco intelligimus locum arctum, & reclusum, & non solum locum, amplum, in quo vagari quis potest, vt tota ciuitas, vel oppidum, vel palatium.

Dubium.

94. TERTIVM DVBIVM. An reus iuste damnatus ad mortem, & in carcerem coniectus ad custodiam, exinde licite fugere possit, vt mortem euadat? & idē de eo, qui condemnatus est ad aliquam mutilationem, vel ad flagella, vel in exilium.

Intelligitur autem pręsens dubium solum quando ex fuga custos carceris nullum damnum patitur: nec fugiens, iudici, aut custodibus vim inferat: aut carceres effringat, aut vincula rumpat: nam de non inferenda vi iudici, aut ministris, dictum est in primo dubio.

Respons. Reus an licitè fugere possit è carcere.

Resp. quod hic sunt duæ opiniones. Prima docet, non esse licitum fugere. Secunda verò dicit id licere, quando sc. ostium est apertum: quæ est *communis*, cuius ratio est, quia iudex discussa iam causa, & pronunciata sententia,

nullum prorsus actum interiorem, aut exteriorem faciendum Reo præcipit, aut vllum omninò actum ei prohibet. Ergo fugiendo à carcere ad vitam saluandam non peccat contra aliquod iudicis præceptum: & de iure naturæ est, vt pro vita tuenda, vnusquisque facere possit licitè, quæ alicui iusti iudicis præcepto non repugnant.

Dubium. 95. QVARTVM DVBIVM. An liceat Reo, vt pœnam corporis euadat corrumpere custodes pecunia, aut dono?

Resp. Reo licet corrumpere custodes pecunia. Glossa. Angelica. Tabiena.

Resp. id licitum esse: Sic *gloss. in c. inter cætera. §. sed cum his hominibus 22. quæ. 4. Ang. in verbo fugere. §. 1. & Tab. in verbo accusatio.* §. 10. cuius ratio est, quia Reus ius habet conseruandi vitam suam: ergo & corrumpere custodes, & periculum vitæ suæ redimere.

Dubium. 96. QVINTVM DVBIVM. An sit licitum Reo sic decipere custodem absque vi, & iniuria illi illata, scilicet, cibum, & potum ei præbendo, vt dormiat, vel aliqua alia arte vtendo, vt tantisper custos absens sit, interim dum Reus tempus, & locum acquirit fugiendi?

Resp. Respondeo quod in hac re certum est, nullam vim custodi inferri licite posse, vt Reus aufugiat, vt *communiter omnes.* Sic etiam absque controuersia est, nullam fraudem ita componendam esse, vt per ignorantiã probabilis sit in custode. Solum igitur difficultas est, quando delinquentium insidiæ ita sint arte compositæ, vt custos probabiliter scire, & coniicere possit artem, & insidias: adeò vt si illas ignoret, negligens, & imperitus haberi possit, & debeat.

Est ergo aliquorum sententia licitum esse Reo talibus insidiis vti, dummodo non sit in verbis mendacium. Sed distinctione opus est, nam ex tali fuga, vel imminet custodi damnum, vel nõ: si imminet, non licet, si vero non imminet, licet. Nec valet dicere, quod Reus vtitur iure suo ad vitam conseruandam, & quod custos debuit id præcauere: nam supponitur, quod Reus ipsum deluserit, & per consequens in causa fuit.

97. SEXTVM DVBIVM. An Reus ad mortem damnatus sicut licitè fugere potest, ita etiam, compedes limare, ac fores infringere, & murum perforare. Dubium.

Resp. quod circa hoc duę sunt sententiæ, vna est quæ negat. Altera est quæ affirmat, quæ communior est: & ratio est in promptu, nam Reo licet id, quod maius est, ergo, & quod minus: cum ergo ei liceat è carceribus fugere, quod est maius, non mirum si eidem liceat, & compedes limare, & per eas effringere, & muros perforare, & cætera huiusmodi. Respons. Reus ad mortem damnatus potest limare compedes, fores frangere, & fugere

Sed an liceat amicis tali Reo consulere, vt fugiat, & ei instrumenta præbere ad id faciendum? Ad hoc etiam sunt duæ sententiæ, vna dicit, licitum esse amicis

id consulere, non tamen licitum est, dare instrumenta: & ratio *Soti* est, quia præbendo ei instrumenta, cooperarentur ad fugam, & carceris fractionem, quod aliis non licet nisi reo: & quia consilium non est ita efficax medium ad fugam, sicut ministrare instrumenta ad frangendum *Caietanus* nihilominus, *Salon. Arragon. Bannes in 2.2.q.69.artic.4.* & quam plures alij verius docent, quod etsi non sit licitum alicui ab extra effringere carcerem, aut vincula alterius rumpere, vt vinctus fugiat: cum hoc sit inferre vim potestati publicæ. Attamen illi consulere fugam, imò etiam limam conferre, aut clauem adulterinam, aut aliud aliquod instrumentum, quo reus ab intus inclusus, & detentus, carcerem frangere, aut portas aperire, & fugere queat, non est illicitum. Quæ sententia vera est, loquendo de reis sæcularibus, qui licet fugiant, & carceres frangant: nullum tamen scandalum in ciuitate ex hoc faciunt. Non sic est in Religione & in Regularibus: nam quando aliquis Regularis fugit, vel effracto carcere, vel nõ: omnes sæculares scandalizantur: & propterea non licet cuiquam Religioso id consulere: neque ad hoc instrumentum præbere, sine peccato mortali: & statuta Ordinis sanctissimè id vetant: & hæc de Reo, qui iuste damnatus est.

Caiet. Salon. Arragon. Bannes.

Limitatio.

DE REI DEFENSIONE.

98. SI vero Reus sentit se grauatum, potest se defendere: nam defensio est de iure naturæ. *cap. pastoralis. §. cæterum. de sentent. & re iudic. Farinac. q. 21. nu. 18.* Lex enim naturalis, & diuina præbet homini facultatem se defendendi, non solum corporaliter, sed etiam ciuiliter. *capit. pastoralis eodem.* Quod cum nulli denegari possit, multo minus Regularibus. *vt in 3. part. 3. partis. nu. 52. & in 1. part. 2. part. numer. 8. & in pract. crim. canon. 2. part. titul. aut inquisitione formata. num. 48.* habet *Foller.* Imò multoties Regularis non potest defensionibus renunciare, vt latè idem Foller. congerit *in 1 par. 2 part. numer. 71.* Religiosus ergo Reus potest multipliciter se defendere, prout in sequentibus decem paragraphis fiet manifestum. Benè verum est, quod huiusmodi defensiones debent habere locum solummodo in illis casibus in quibus Regulares iniustè essent conuicti, vel indebitè condemnati. Non enim nostræ intentionis est hæc scribere, vt nocentes, & improbi Religiosi se tueantur, & pœnas debitas effugiant: sed vt innocentes, & probi tueri se possint, ne iniustè condemnentur.

Defensio est de iure naturæ.

Defensio nulli denegari potest.

Paragraphi autem, seu capita defensionum hæc sunt.

Primo, excipiendo, quod non constet de corpore delicti.
Secundo, excipiendo, quod illud tale delictum nullo pacto poterat ab eo cōmitti.
Tertio, excipiendo, & probando se esse innocentem.
Quarto, excipiendo contra iudicem.
Quinto, excipiendo cōtra testes.
Sexto, excipiendo contra processus actitationem.
Septimo, excipiendo contra propriam confessionem factā.
Octauo, excipiendo contra delictum.
Nono, excipiendo contra sententiam.
Decimo, appellando.

§. I.

Quod non constet de corpore delicti.

1. Reus igitur coram iudice competente constitutus, si probare poterit, quod non cōstet de corpore delicti; liber, & immunis erit ab omni imputatione, & querela.

2. Imò si non constat de corpore delicti, ligatæ sunt manus iudicis, vt reum interrogare non possit. *Mars. cons.* 12. *num.* 34. *& cons.* 14. *num.* 15. Quinimò nec ad capturam rei iudex progredi debet si de eius fuga non suspicatur, nisi prius de corpore delicti constet. *Boss. in tract. crim. caus. de delicto in fin.* licet generalis consuetudo sit, quod iudex retinet reum accusatum, etiam quod nulla præcedant indicia, quando pœna sanguinis imponēda esset pro crimine, de quo ille imputatur, vt dicit *Paul. de Castro. cons.* 328. *nu.* 1. *lib.* 2. & ita Romæ seruant iudices habita relatione alicuius exploratoris de aliquo graui delicto commisso per aliquem, vt dicit *Anton. Scapul. lib.* 5. *iur. non scripti cap.* 53. *n.* 3.

De corpore delicti ante omnia debet constare.

3. Nisi constet de corpore delicti, non potest procedi ad inquisitionem specialem, & ita nec ad citationem. Quinimo, constito etiam de corpore delicti, non potest procedi de iure ad interrogandum reum, nisi etiam præcedant indicia, vt dicit *Boss. in ti. de examin. reorum. n.* 6. subdens, quod ipse nunquam vidit aliquem citari, vt examinaretur, sine aliquibus indiciis, vel suspitionibus. Quando enim non præcedunt indicia, curia, & fiscus videtur de domo rei, id est ex eius ore confessionem extorquendo, sumere probationem ad fundandam ipsius intentionem: quod est iure prohibitum. *l. de minore.* §. *tormēta. ff. de q.* Quādo verò precedunt indicia, non est sumere initiū probationis de domo rei, sed est interrogādo reū, præcedentē fisci ꝓbationē coadiuuare ex ore

De corpore delicti si non constat, non potest procedi ad inquisitionem specialem.

rei: quod licitum est. *leg. fin. & ibi gloss. & Doctores*, maximè *Bald. C. de edend. & probat textus in d. §. tormenta*, secundum *Boss. vbi supra*. Et iniustè (id est non præcedentibus indiciis) reus à iudice interrogatus, respondere non tenetur, vt dicit *Sanct. Thom.* receptus. *2.2. quæst. 69. artic. 2.* Nec ille tenetur detegere seipsum, iureque potest, verborum obscuritate, & amphibologia interrogantem eludere, vt latè per *Sot. in tract. de rat. teg. vel deteg. secr. m. 3. quæst. 1. 2. & 3.*

4. In omnem igitur casum, nunquam iudex procedere debet ad aliquem actum, nisi prius illi constet, delictum ipsum fuisse commissum. Et debet constare plenè: adeo quod non sufficeret probare delictum per coniecturas, vt de omnibus tradit *Crauet. cons. 244. col. 1.*

In delictis occultis proceditur ex coniecturis.

5. Verum est tamen, quod in delictis occultis proceditur ex coniecturis, seu præsumptionibus, & indiciis & aliis leuioribus probationibus, etiam ad condemnandum, vt habetur, & plene per *Osasc. decis. 72. sub num. 1.* At in delictis externis, & quæ probari possunt, semper debet constare, delictum ipsum fuisse commissum. Et ita semper faciunt practici Assessores, vt dicit *Catus inter consil. crimin. diuersorum. consil. 99. post num. 7. versic. secundo etiam lib. 1.* Est enim vulgaris & trita conclusio, quod ante omnia, debet Iudici constare de delicto, quæ colligitur *ex text. vulg. l. 1. §. item illud ff. ad Syllan.* quem textum sciunt omnes, vt dicit *Boss. in tit. de delicto. num. 2.*

Reus confitens delictum, quod aliter non constat, non potest condemnari.

Quod adeò verum est, vt etiam si reus confiteretur delictum aliquod commisisse: non potest condemnari de ipso delicto, nisi aliter, quam ex eius confessione appareat, de quo vide *inf. in §. 7. sub nu. 5.*

5. At quia *Doctores* de hac materia satis intricatè loquuntur, sciendum, quod aliter debet constare de delicto ad effectum torquendi, seu condemnandi, de quo tractat *Clar. in q. 55. vers. Potest etiam. & in q. 64. vers. Debet autem. & in q. 66. circa principium*: Et aliter quoad effectum inquirendi, seu procedendi: nam quoad inquirendum, sola quærela, vel denũciatio sufficit: quinimò habita querela, seu denunciatione, tenetur iudex procedere, & inquirere: & si id non faciat, poterit puniri, tam ex dispositione iuris communis, quam particularis.

Ad inquirendum sola denunciatio sufficit.

6. Sunt tamen aliqua delicta, in quibus iudex tenetur priusquam inquirat contra delinquentem, inquirere de veritate delicti. Aliqua verò, in quibus non requiritur alia inuestigatio super veritate criminis, sed immediate procedi potest contra delinquentem.

In delictis, quæ vestigium non relinquunt, data que-

7. Et ideo nota, quod quando delictum est tale, quod solo animo perficitur, vt hæresis, vel etiã tale, quod licet facto committa-

rela potest iudex procedere.

tur eius tamen facti, nulla solent remanere vestigia, vt est adulterium, & alii coitus, qui sine fractura committuntur: furtum pariter sine fractura: percussiones, quæ fiunt alapa, vel baculo sine liuore; iniuriæ verbales, vel similia: in istis criminibus non requiritur ad procedendum, alia inuestigatio delicti: sed statim porrecta querela, potest, & debet iudex inquirere contra delinquentem, assumendo contra eum informationes: & habitis indiciis, illum carcerari, vel citari facere, prout qualitas delicti requiret: alias infinita delicta impunita pertransirent, & super hoc in practica nulla solet fieri difficultas.

In delictis, quæ vestigium relinquunt, recognitio fiat antea de corpore delicti.

Quando vero est delictum facti permanentis, cuius scilicet certa manent vestigia, puta, homicidii, ipsum cadauer: incendii locus combustus: veneni, ipsum corpus veneno affectum: & similia: tunc, etiam porrecta querela, vel denunciatione; non dicitur legitimè constare de delicto, nisi prius iudex, seu curia, corpus ipsum, seu locum incendii, oculis subiiciat.

8. Statim igitur, quod ad iudicis notitiam peruenerit, delictum aliquod tale fuisse commissum, puta, hominem fuisse occisum, debet iudex ipse accedere ad eius cadauer visendum, & inspiciendum. Vel mittere notarium, qui cadauer ipsum inspiciat; & vulnera describat. Et ita seruat consuetudo, vt ait *Nouel. in pract. crim. fol. 59. n 2.* Et debet recognosci cadauer per testes, qui dum interfectus in humanis esset, illum cognouerunt, si id fieri potest: si vero cuius esset, ignoratur: debet per vestes, & signa describi; & particulariter annotari omnia vulnera. Et hoc modo dicetur, constare de delicto, & ita docent omnes, vt ait *Foller. in prac. crimin. fol. 15. n. 4.* Vnde licet ignoretur nomen occisi; dummodo constet de corpore: satis dicetur, constare de delicto, & proceditur, etiam ad condemnationem.

Corpus delicti debet recognosci per testes.

Occisi nomen si ignoretur, nihil refert.

9. Aduertat autem Notarius, vel iudex, vt describat, vel describi faciat omnia vulnera particulariter, cum omnibus qualitatibus suis, & cum quo genere armorũ illata videantur, & an punctim, vel cæsim &c. Hæc enim quandoque sunt magni momenti ad cognoscendum à quo illata sint vulnera, puta ex genere armorũ. Vide *Clar. §. homicidium. vers. Alia est etiam.*

Vulnera omnia cum suis circunstantiis debent notari.

10. Et hæc quæ dicta sunt de homicidio, intelligenda sunt etiam de similibus delictis, quorum remanent vestigia, puta in incẽdio, vt visitetur locus incendii, & reliquiæ combustionis: in furto, vt videatur fractura facta in arca, ostio, vel pariete: in stupro illato puero, vel vi illata puellæ, vt inspiciantur partes per obstetrices, vel chirurgos, vel alias personas, vt quotidie fit. Et vbi tales personæ referant cum iuramento, se

credere, stuprum illatum, vel puellam corruptam fuisse: satis dicetur constare de delicto, quoad hoc, vt contra delinquentem procedi possit.

In dubio, si scelere, vel alia de causa commissum, sit aliquod delictum, quid agendum.

11. Sed quid si dubium sit, an scelere, an verò alia de causa talia euenerint? Vt puta, si quis repertus sit mortuus in puteo, vt in casu, in quo consuluit *Decius cons.* 438. potest n. esse, quod quis se ipsum præcipitauerit, & quod ab aliis præcipitatus fuerit, & etiã, quod casu ceciderit. Sic etiam in eo, qui dicitur habere signa veneni: potest n. esse venenum in corpore generatum, & ab aliis propinatũ, & etiam ex aeris corruptione cõtractum, vt eleganter in facti cõtingentia declarat *Gram. voto.* 31. *n.* 1. Ad hoc dico, quod in his casibus iudex debet omnino inquirere, & informationes assumere, non quidem tanquam de maleficio, sed vt veritatem facti intelligat: ex qua deinde apparere possit, an sit delictum, necne, adhibendo etiam, vbi opus sit, iudicium medicorum, vel aliorum peritorum. Et vbi ex informationibus assumptis constet scelus non interuenisse, silebit processus. Vbi vero resultet aliquod indicium, poterit ad vlteriora procedere, & hanc practicam seruãt cauti iudices, & Assessores. Vide *Clarum. q.* 4. *in fi.*

De corpore delicti si non constat, liber erit reus.

12. Debet ergo ante omnia constare de delicti corpore: nã si hoc non cõstat, liberabitur reus à sua imputatione. Refert *Bald. in leg. si quos testibus infic. Cod. de testib.* semel contigisse de facto, quod fuit exhumatum corpus cuiusdam, qui dicebatur vulneratus, & cum repertus fuisset, quod ille non fuerat vulneratus, reus fuit absolutus, non obstante, quod contra eum plenè probatum fuisset delictum. Nos quoque paucis ab hinc annis audiuimus accidisse, quod quidam Regulares inquisiti fuerunt de propinatione veneni, & illum sic propinatum mortuum fuisse, & ex processu constabat, illos tale delictum cõmisisse: verum quia in actitatione processus non fuit adhibita prædicta diligentia, vt sc. statim post mortem illius, fieret recognitio de corpore delicti, sc. de corpore illo sic veneno infecto: data hac exceptione in fauorem reorum: absoluti, & liberati fuerunt illi, qui pœnam grauissimam meruissent, si de corpore delicti constitum fuisset. Ad hoc ergo attendat reus, & qui ipsius causam patrocinatur, nempe si possit apponere hanc exceptionem, quod non constet de corpore delicti, & liber erit à delicto sibi imputato. Vide etiam *inf. in* §. 7. *n.* 5.

§. II.

Quod tale delictum non poterat ab eo committi.

SEcundo modo poterit se defendere reus, quod delictum sibi impositum nullo pacto poterat à se committi, probando sc.

nega-

Negatiua coarctata loco, & tem pore multis modis probari potest.

negatiuam coarctatam loco & tempore: quæ multipliciter probari potest.

1. Per absentiam à loco delicti.

Primo, probando suam absẽtiam à loco delicti. Sic, Delictum impositum non committi, quia tali die, & hora, in qua commissum fuit tale delictum ego abſẽs eram, & per multa milliaria. exẽpli gratia. Titius est imputatus, quod tali die, & hora commiserit furtum in tali loco certo, nẽpe Neapoli si Titius poterit probare, quod in tali die, & tempore ipse aberat ab illo loco, & reperiebatur Romæ, vel quid simile: probabit vtique, se nullo pacto illi pretento furto interfuisse.

2. Quod delictum ex sua natura erat impossibile.

Secundo probando, quod delictũ commissum, seu prætentum est natura sua impossibile, prout *Iulius Clarus in q.52.* refert contigisse in quodam Ioanne Zanetto caupone, contra quem processũ fuit per curiam Papiæ, tanquã quòd præpostera Venere fregisset cuidam fœminę rectum intestinum, ex qua parte ipsa postea peperisset: de quo processu valdè miratus est Senatus, & ipsum Zanettum tanquam de re incredibili accusatum absoluit.

3. Si testes deponant de negatiua, & probent impossibilitatem.

Tertio idem probabitur, si testes deponant ipsam negatiuam, & reddant rationem, quod non potuerit esse, vel fieri, quia ipsi vidissẽt, vel sciuissent. Vel, quod tali die non fuerit in eo loco, vbi dicitur fuisse commissum delictum, sed quod fuerit alibi. Et vt testes concludant, non sufficit dicere quod Titius non commiserit tale delictum tali die, & loco, quia ipsi fuerunt præsentes, & tamen non viderunt, nec audierunt illud fieri: sed oportet, quod addant quod non potuisset illud committi, quin ipsi vidissent, vel audiuissent: & quod continue per totum id tempus, de quo deponunt testes accusatoris, ipse fuit in alio loco: alias non concluderent, vt de se patet: quia ipsis non aduertentibus, potuisset illud committere: atq; etiam potuisset ire, & redire: secus autẽ, si tantum distaret, vt nullo modo fieri posset, quod esset ibi, & in loco, vbi dicitur commissum fuisse delictum per eum à testibus accusatoris.

4. Per confessionem offensi.

Quarto potest hæc negatiua probari per confessionem, & dictum ipsius offensi: nam licet assertio vulnerati contra aliquem non probet, neque faciat indicium ad torturam: tamen è cõuerso, dictum defuncti exculpantis imputatum de homicidio, tollit omnia indicia, quæ sunt contra illum, vt ex eis non possit torqueri. Ita dicit *Bald. in l.1. num. 33. C. commun. de leg.* & est communis opinio, vt dicit *Plottus consil. 110. num. 1. lib. 1. inter consilia criminalia diuers.*

Limitatur in re dubia.

Quam tamen intellige, vt procedat, quando res est dubia: sed si appareret de veritate in contrarium, vel essent contra reum indicia valdè vẽgẽtia, & proxima delicto, nõ esset standũ huiusmodi

asser-

assertioni, saltem ad euitandam torturam. Et ita inquit *Clar.q.53. vers. Potest etiam.* practicatur, *teste Blanc. in pract. criminal. fol.* 28. *numer.* 101. Plærumque enim videmus, quod offensi, siue propter remissionem, quam fecerunt vulnerati: siue propter persuasionem amicorum faciunt huiusmodi protestationes veritati cõtrarias. Propterea in hoc maximè versabitur iudicis arbitrium: qui inspecta qualitate facti, considerabit, an talis excusatio verisimilis videatur vel ne, & an ei standum sit,

Iudicis arbitrium.

Caueant tamen testes, quia eo ipso, quod deponunt super negatiua, dicuntur suspecti de falso: nam regulariter negatiua est improbabilis, secundum omnes, vt dicit *Igneus in repet.§.non alias.n.*77 *ff.ad Syllan.* relatus *à Claro vbi supr. vers. scias autem.* Benè verum est, quod testis ex eo solo, quod deponat super negatiua, non potest puniri de falso: & est communis opinio, vt dicit *Boss. titul. de defens. reor.n.*34. Quod intellige, nisi per alias probationes conuincatur, falsum deposuisse. Potest tamen puniri pœna extraordinaria ob temerariam assertionem: & ita tenent *communiter scribentes*, vt dicit *Cagnol.in l.vnica.n.*38 *ff.si quis iudic.non obtemp.*

Testes deponentes super negatiua, sunt suspecti de falso.

Talis repertus falsus punitur pœna extraordinaria.

Hoc tamen scias, quod in dubio, verba testis sunt intelligenda, vt talis falsitas, quam incurrit testis deponens super negatiua euitetur. Ita colligitur *ex gloss. in l. iuris gentium.§.quod ferè.in verb.contrarium probetur ff.de pac.* quam dicit *communiter* esse approbatam *Curt.Iun.in d.l.vnic.in princ.n.9.*

§. III.

Quod reus est innocens à delicto.

1. MAgna est vis innocentię, & adeo fauorabilis eius natura, & conditio, vt illius causa multa sint, ac reperiantur sancita, vt pulchre tradit *Menoch. de præsumpt.lib.5 præsump.49.* Nam vt illa detegetur, semper admitti debent probationes. *l.si non defendatur.ff.de pœnis.* & tradit *Iason.cons.* 175.*lib.*2. Imo iudex nõ debet exequi sententiam aduersus quem deinde innocentem esse certo cognoscit, licet aliter secundum acta & probata appareat, vt tradit *Inno. in c.significantibus.in fi. ext. de purg.vulg. Bald.in l.vnica.C.de confessis.* vide supra, *de reo dubit.*10.

Innocentię magna vis.

2. Accedit, quod etsi statutum tollit omnes exceptiones, non tamen dicitur reiicere exceptionem innocentiæ, ita *Bald.in l.*1.§. *Ostilius.ff.ne quis eum, qui in ius voc. est.vi exim.*

3. Habet & hoc commodum innocentia, quod probari potest per testes domesticos, & sanguine coniunctos. *capit. tam litteris. & capit. veniens. extr. de testibus & leg.5.§.ad quæstionem.ff.de quæst.*

4. Multæ autem coniecturæ,

& præ-

Innocentię multæ coniecturæ.

præsumptiones ipsius innocentię traduntur à *Doctoribus*, quarum nonnullas enumerat *Menoch. vbi sup. n. 7.*

1. Prima est, quando accusatus fugam facilè arripere potuit, & non fugit: ita tradit *Alciat. respons. 453. n. 5. post Bard. in l. si quis fugitiuus §. 1. ff. de edil. edic.*

2. Secunda, & validior coniectura innocentiæ est, quando accusatus, sua sponte se iudici repræsentat: ita inquit *Cepol. cent. 31. n. 8 in crim. Blanc. in pract. crim. in 1. par. defensionis. n. 131 Marsil. in pract. crim. §. diligenter. n. 204.*

3. Tertia coniectura innocentiæ supradictis validior est, quando accusatus, sua sponte carcerem ingreditur: ita tradit *Gram. cons. 29. n. 32. & cons. 61. n. 4. in crim.* Et idem quando quęstionibus, & torturæ se subiicit, vt tradit *Lucas de Penna in l. 1. vers. 107. C. de desertoribus, & occultatoribus. lib. 12.*

4. Quarta coniectura innocētiæ est, quæ sumitur ex exculpatione socij, cum moriturus esset, cum & is fuit, qui accusauit. Ita inquit *Marsil. vbi supr. §. restat. & Blanc. præcit. nu. 136* quam quidem coniecturam veram esse existimarunt, nisi pro crimine alia sit coniectura.

5. Quinta coniectura est, quādo damnatus ad mortem, protestatus fuit, se innocentem esse: & dum laqueo fuisset suspensus, vel gladio percussus, mori non potuit, sed fracto laqueo, incolumis cecidit in terram: ita tenet *Lucas de Penna. in l. 1. col. 7. vers. sed pone damnatus est aliquis. C. de desertoribus & occult. lib. 12.* Quam sequitur *Paris de Puteo. de syndicatu. verbo pœna. in c. an si iudex. post medium. ver. si tamen iste. Decius in l. fauorabiliores. in fi. ff. de reg. iur.* & alij relati per *Menochium vbi sup. n. 19.* Qui nu. 20. subdit, quod istud intelligitur secūdum aliquos, quando damnatus iste condemnatus fuisset ex solis coniecturis, & præsumptionibus, quod iure permissum est: secus si clarè constaret de delicto morte digno: nam tunc nō præsumitur miraculosè, sed per incantationes, & præstigia, *iux. doctrinam Bald. in c. venerabili. ext. de testibus.* Quando ergo reus aliquo modo ex dictis potest probare suam innocentiam, magnum argumentum habet ad sui defensam. (Limitatur.)

An quis sit dominus suæ famæ.

5. Quærunt *Doctores*, an quis sit dominus suæ famæ, & innocentiæ, ita vt possit non curare de propria infamia: de hoc locuti sumus *supra, de reo. dub. 1.* Breuiter hic dico, quod *Caiet. 2. 2. q. 73. ar. 2.* negat. Sed vera sententia est, hominem esse vere dominum suæ famæ, sicut rerum externarum: colligitur *ex Sanct. Thom ead. q. 73. art. 4. ad 1.* vbi docet, in cuiusque arbitrio esse pati detrimentum suæ famæ, nisi hoc vergeat in detrimentum aliorum. *Sot. de iust. lib. 4. quæst. 2. artic. 3. Adr. in 4. quæst. de restitut. circ. fin. Couar. lib. var. capite secundo, numero octauo.* & alii recentiores.

Contra hoc tamen videtur. esse id quod habet *D. Augustin. lib. de bono viduitatis. cap.* 22. vbi dicit conscientiam nostram esse necessariam nobis: famam proximis: ac proinde, crudelem esse, qui famam negligit.

Respond. fama nostra tripliciter potest esse proximis necessaria. 1. Quando ex nostra fama ita pendet fama proximi, vt ex nostra infamia, illius infamia sequatur: sicuti ex infamia monachi sequitur infamia quædam monasterii. 2. Quando fama nostra est necessaria, vt proximo præstemus officium, ei stricto iure debitum; sicuti fama personæ publicæ, Episcopi, Parochi, Abbatis, necessaria est, vt benè regat subditos: & in his duobus euentis, multorum iudicio contra iustitiam peccat, qui se infamat: non quia præcisè se ipsum fama priuat, sed quia ex consequenti proximo nocet, vel inferendo infamiam, vel se reddendo ineptum ad ei impendendum debitum officium. 3. Quando non ex officio, sed solum ex charitate proximo prodesse tenemur, & per infamiam ad hoc reddimur inepti: tunc solum contra charitatem peccat, qui se infamat: sicut contra charitatem peccat, qui pecuniam, qua prodesse poterat, abiicit.

Princeps, vel superior, an sit dominus famæ subditorum.

6. Petes, An Princeps, seu superior sit dominus famæ subditorum?

Respondetur negatiuè, vnde subditus potest tueri suam famam, & innocentiam, non solum contra cæteros subditos, verum & contra superiores, si contra eam quicquam intentare præsumpserint.

An sit dominus vitæ subditorum.

7. Et non solum famæ, & honoris subditi non est dominus superior, & Princeps, sed neque vitæ subditorum: & probatur, 1. ex *Exodo. cap.* 21. Qui percusserit virga seruum, vel ancillam, & in manibus eius mortui fuerint, criminis reus erit: nempe homicidij. 2. Proprium veri dominii est rem pro arbitratu suo perimere posse, etiam voluptatis causa: atqui solus Deus pro arbitrio potest interficere, etiam innocentes, non autem Princeps: ergo.

Nec obstat, quod Principes possint interficere malefactores, & exponere subditorum vitam in bello: quia id faciunt, non vt illorum domini, sed vt custodes tranquillitatis, & boni publici: sicut homo, vt custos vitæ suæ resecat membrum putridum, & exponit partem pro salute totius.

§. IV.

De exceptionibus contra iudicem.

TErtium caput se defendendi est dare exceptionem contra iudicem, siue ille ordinarius sit, siue delegatus: quod antequam ostendam, dicam.

1. Quod iudex circa defectus subditorum occupatus, scire debet, quod adeo vetantur iudices lege naturali: & diuina, ne inquirant iniquitatem in domo aliena vt dicitur *in Prouerb. cap. 24.* & vt bona fama proximi cõseruetur, quod etiam Episcopus non potest obiicere suo clerico crimen, quod scit, eum commisisse, si non potest illud probare, *per text. sing. in cap. placuit, & cap. si in tantum. 6. q. 2. & Innoc. 3. in c. inquisitioni. de accusat.* ait, non posse à Prælato inquiri contra clericum, etiam si duo, vel tres testes de visu ei dixerint, si nulla infamia laboret. *Longe enim vtilius censet Ecclesia Christiana seruare bonam famam clerici, qui deliquit, quàm punire delictum dissipando eius famam. Plus enim nocet exemplum delinquendi, quod ex delicto reuelato per punitionem præbetur, quàm condonatio delicti secreti præteriti, facta pœnitenti.* Quod multi iudices parum considerantes nihil non agunt, quo per fas, per nefas, crimina vera, vel falsa, iustè, vel iniustè sciantur, & puniantur: quo sibi famam crudelis quæstoris acquirant: contra id quod cauetur *in l. respiciendum. ff. de pœnis*, vbi sic dicit Imperator: Respiciendum est iudicanti, ne quid durius, aut remissius constituatur, quam causa deposcat. Neque enim seueritatis, aut clementiæ gratia affectãda est, sed perpenso iudicio, prout quæque res postulat, statuendum est.

Notabile dictum.

2. Regularis igitur coram iudice constitutus, si contra personam ipsius iudicis vult se defendere, potest ipsum excipere multipliciter, prout tradit Specul. *tit. de accusat. Hostiens. tit. de appellat. §. quæ sunt iustæ causæ. Io. Andr. & Panorm. in capit. cum speciali. de appell. Nauar. in capit. cum contingat. in 10. caus. nullit. de rescrip.* & alij.

Iudex multipliciter potest recusari.

3. Primo, si habet eum suspectum: nam naturale est suspectorum iudicum insidias declinare, eorumque iudicium refugere. *cap. cum inter. §. 1. de except.* & ad legitimas defensiones, recusatio iudicis spectat. *cap. eod.*

1. Suspectus.

4. Imò facilius recusari potest iudex, quam testis, cuius ratio firma est, quia facilius inueniuntur iudices, quam testes, vt dicit *gloss. in cap. cum R. canonicus. de offic. deleg. & Pan. ibid* non sic autem in teste, qui de facili non inuenitur.

Iudex facilius recusatur, quam testis.

Quod verum est, tam si causa suspicionis, & recusationis præcesserit iudicium, *Villagut. libro primo, practicæ criminalis, titulo de accusatione conclusione sexta*, quam si

post causę initium. *c. insinuante. de offic. del. gloss. in c. sciscitatus. de rescrip. verbo. infamem.* quam etiam si ante causæ initium orta quidem fuerit, sed postea ad recusantis notitiã peruenerit: nam in quacunque litis parte proponi poterit recusatio. *Couar. lib. pract. quæst. ca. 26. n. 2.*

2. Excommunicatus.

5. Secundo, recusatur iudex excommunicatus. *cap. ad probandum. § innodatus. de sentent. & re iudic.* & omnia eius acta sunt irrita, vt ibi communiter *Doctores.*

Iudex excommunicatus an peccet exercens iudicia.

6. Sed an peccet iudex excommunicatus exercens iudicia?

Respon. & dico Primo. Si excommunicatio est occulta, non peccat vsurpatione iudicii, & sententia, cæteraque eius acta publica, sunt valida, vt communiter *Doctores* asserunt, *gloss. in cap. ad probandum. §. innodatus. vbi supra. Ric. in 4. distinct. 18. q. 1. Palud. ibid. quæst. 4. Sylu. excommunicatio. 3. nu. 3. & 5. Couarr. in cap. alma mater. 1. par. §. septimo, numer. 9. Sot. dist. 22. quæ. 2. art. 1. & 4.*

Et probatur. 1. Quia non est priuatus, nec suspensus ab officio: soli enim publicè excommunicati suspenduntur per canones, vt colligunt *Doctores dict. capit. ad probandum.* 2 Quia cum eius excommunicatio ignoretur, sequerentur grauissima incommoda, tum in ecclesia, tum in Republica, quæ nullo modo possent vitari: innumeræ enim sententiæ, præsentationes, electiones, & collationes beneficiorum, & officiorum deberent rescindi, cum magno damno, & perturbatione innocentum. 3. Quando excommunicatio iudicis est occulta, ipse non est publicè vitandus, sed solum occultè, vt colligitur, *ex c. cum non ab homine. de sent. excom.* imo fieret ei iniuria, si quis in publico detrectaret eius communionem propter infamiam, quæ inde sequeretur: ergo cum partes non possint ipsius iudicium propter excommunicationem occultam recusare (nisi forte velint suscipere onus probandi, ipsum esse excõmunicatum, ad quod non tenentur) oportet, vt ipsius quoq; sententia valida sit: absurdum est enim, vt partes teneantur sese sistere tribunali iudicis, à quo nisi irritam sententiam referre non possunt: denique idem probari potest *ex l. Barbarius. ff de offic. prætor. & c. infamis. 3. q. 7.*

Iudex occulte excommunicatus non est vitandus.

7. Dico secundo, si excommunicatio iudicis sit publica, seu notoria, ante quidem *Concilium Constantiense* peccabat vsurpatione iudicii iudicando, & sententia erat irrita: post tamen illud concilium, verius est, non sic peccare, nec sententiam, reliquaque eius acta publica esse irrita: nisi sit denunciatus nominatim, vel notorius percussor clerici. Vide de hac re *Nauar. in Man. capit. vigesimo septimo, numer. septimo, Sot. distinction. 22. quæstio. 2. artic. 1. D. Antonin. 3. p. tit. 27. c. 2. Suarez. tom. 5.*

Iudex etiam publicè excommunicatus, si non est denunciatus, vt percussor clerici, non est vitandus.

de cen-

de censuris.disp.9.sect.2.sub num.2.ad finem.

Dubium. 8. Petes, vtrum hoc etiam habeat locum in iudicibus sæcularibus.

Respons. Resp. habere: ita enim passim Doctores, & probatur, Primo *ex ca. exceptionem.de except.* vbi in fine dicitur: *excommunicatus publicè.* Et si huiusmodi exceptio nō opponitur: nihilominus est ab officio iudicis repellendus, vbi loquitur in genere de cuiusuis iudicis officio.

Secundo, quia omnes excommunicati sunt priuati vsu iurisdictionis in suos subditos, vt colligitur *ex capit. nos sanctorum.15.q.6.* vbi dicitur. *Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate, aut sacramento constricti sunt; apostolica auctoritate à iuramento absoluimus, & ne sibi fidelitatem obseruent, omnibus modis prohibemus, quousque ipsi ad satisfactionem veniant.* Si subditi non tenentur eis obedire: ergo suspensa est eorum iurisdictio, ac proinde sententia non obligabit, sed erit irrita.

Tertio, *ex cap. deuenimus. de sent. excom. in 6.* vbi excluditur excommunicatus à munere actoris, patroni, & testis: ergo multo magis censetur exclusus à functione iudicis; absurdum enim esset iudicis excommunicati acta valere, actoris verò, aduocati, & testis non valere.

Limitatur 9. Si tamen aliquis excommunicatus conferret se in aliam vrbem, vel Prouinciam, vbi eius censura esset ignota, fieretque iudex, vel si in loco suæ iurisdictionis nō haberetur pro denūciato, vel publico clerici pcussore, acta eius fore valida. Ratio est, quia eo loco vere est excommunicatus occultè & ab ecclesia consequēter toleratus: eademque incommoda sequerentur, si eius acta essent irrita, quæ ex actis alterius, qui vbique occultus: vnde eodem modo de illo sentiendū, & iisdem rationibus probari potest. Dices, si est suspensus, quo modo eius acta non sunt irrita? Dubium.

Respons. Resp. quia ecclesia ob communem vtilitatē, vel tacite, hanc suspensionem ad singulos actus in hoc casu ei relaxat, etsi velit, ipsum, secundum se, manere suspensum; vel certè nouam ei potestatem ad singulos actus extraordinariè tribuit, supplendo defectum, qui ex parte ipsius erat, ne cum damno aliorum actus sit irritus: qui duo modi parum in re differunt.

Excommunicatus ab vno Episcopo, vbique vitandus. 10. Interrogabis num excommunicatus ab vno Episcopo, vbique sit vitandus? *Scotus in 4.dist. 19. q.1.art.5.* dicit, non est vbique vitandus talis excommunicatus propter limitatam excommunicantis iurisdictionem. Sed profecto hoc alienum est ab vsu Ecclesiæ: vnde fatendum est, excommunicatum, vbique esse vitandum, non quia iure diuino cautum sit, alias etiam de externa, & ciuili communicatione i-

dem dicendum esset, quod *Coua.* non concedit: nec propter solam iurisdictionem particularis episcopi: sed propter institutionem talis censuræ, quæ auctoritate totius ecclesiæ ita facta est, vt in *Conc. Nicano. c. 5.* aperte dicitur & *in c. sicut apostoli, cum duobus seqq.* insinuatur. 11. *q.* 3. & est ferè aperta declaratio *Innoc. 3. in c. ad reprimendam. de off. ord.* Videatur *Sot. dist. 22. q. 2. ar. 1.* An peccēt subditi tractātes in iudicio cum reo excommunicato. Resp. quod multi sint casus, in quibus communicans cum excommunicato, nō incurrit minorem excommunicationē vt not. *per Felinum post alios in c. quod in dubiis, & seq. de sent. excom.* & per *Nau. in Man. c. 27. n. 26.* & comprehenduntur in his versibus

Vtile, lex, Humile, Res ignorata, Necesse
Hæc anathema faciūt ne possint obesse.

Et ideo homines, qui sunt de iurisdictione iudicis excōmunicati, si cōparent coram ipso, vocati ab ipso, non peccant, quia licitè tenentur venire vocati ab eo, cū videatur esse casus necessitatis: *Sylu. in v. excom. 5. n. 19.* Sic licet vasalli eo ipso sint absoluti, h. e. suspensi à sacramento fidelitatis, quando Dn̄s eorum est nominatim excōmunicatus per sententiā. *c. nos sanctorū. 15. q. 6. c. grauē. verbo. denuncietis, de pœnis.* & per fidelitatis sacramentū intelligitur, vt non teneantur domino, dum est in excōmunicatione eum visitare, vel ei facere curiam, vel cū eo conuersari in equitando, in eūdo in cibo, in potu, nō ire cum eo ad bellū, non defendere eū in bello, non ei auxiliari, vt dixit *Turrecr. in d. c. nos Sanct. n. 2.* & hoc in fauorē fidei, & in fauorē animarū ipsorū excōmunicatorum, vt sic rubore suffusi, & à consortio suorū vasallorum segregati, ad Deum conuertantur, & resipiscant: tn̄ tenētur vasalli in tali casu reddere eis debita, & respōdere de censibus, & tributis, quia hic est casus pertinēs ad necessitatem: sic etiā si subditi vocāt iniuriatores suos corā iudice excōmunicato, excusātur, quia etiā in hoc casu non solū est necessitas, sed etiā cōmunicatur cum eis in spectantibus ad salutē animarum suarum, scilicet, vt reddant vnicuique suum.

11. Tertio recusatur Iudex amotus ab officio. Vbi statim quæritur. Vtrū iudex, qui propter crimen est ipso iure priuatus titulo, vel solum habet titulū putatiuū, peccet vsurpatione iudicii iudicādo, ita vt eius sentētia sit irrita. Prior pars fusè tractatur *à Scholasticis in 1. 2. q. 96. ar. 4.* sub titulo, Vtrū leges humanæ, quæ statuunt priuationem beneficii, vel officii aut bonorum confiscationē, eam vim habeant, vt cōmisso crimine beneficium, vel officiū statim vacet, & bona ad fiscum pertineant; ita vt reus ipse teneatur ea dimittere ante sententiam. De hoc aliqua dixi *sup. in explicatione tertij casus*, ibi, *Dubitatur octauo*: Nunc autē etiam dico, quod proprie loquēdo, non vacant, nec tenentur ea

3. amotus ab officio.

Iudex priuatus officio an peccet exercēs illud.

dimit-

dimittere ante sentētiam, etiam si in lege dicatur (*ipso facto sit priuatus*:) nisi apertè constet, illam fuisse legislatoris mentem: vt si addat (*teneri in conscientia dimittere*:) vel (*non posse absolui, nisi dimittat*:) *vel beneficium eo ipso vacare, ita vt alteri liberè possit conferri*:) *vt in casu in cap. dudum.2.de elect.* cum quis accipit beneficium incompatibile. Idem etiam dicunt *Doctores, D.Thom.vbi supra,q.62.artic.3.& ibi Caiet.Sot.lib.1.de iust.q.6.art.6.Adr. quodlib.6.q.1.*& alii.

Dubium. Resp.
12. Vtrum autem vacent, quando in lege dicitur (*sit priuatus ipso facto, absque alia declaratione*) dubium est: *Couar.de matrim.p.2.c.6.§.8.n.8.& Sot.in loco cit.* multique alii recentiores, tenent, non vacare: sed requiri sentētiam declaratoriam criminis. Illam autem clausulam (*sit priuatus ipso facto absque vlla declaratione*) intelligēdā de declaratione, qua declaretur, pœnā esse incursam, non autem qua declaretur crimen commissum. Quæ expositio, etsi non nihil videatur violenta: vsus tamē ipse eam confirmat: ita enim sunt vsu receptæ leges huiusmodi, vt ante declarationem criminis, possessores non teneantur resignare. Imò vsus habet, vt nisi executio fiat per sententiam, ita vt per eam non solum declaretur crimen, sed etiam ipse reus priuetur beneficio, vel officio, non censeatur omninò priuatus, vt patet ex *Couarr.vbi supr.* Vnde & leges illæ, quæ statuunt, vt beneficium ipso iure vacet, vt *in extrauag.ambitiosa de reb.eccles.non alien.* non videntur receptæ in illo rigore, vt sponte teneatur se reus spoliare.

Dubium.
13. Dices: quam ergo vim habent huiusmodi constitutiones, quibus aliquis ipso iure priuatur officio, vel beneficio, siue propter crimen, siue propter adeptionē alterius incompatibilis?

Resp.
Respon. hoc efficere vt statim amittat titulum ipsum, ita vt non sit amplius dominus beneficii: retinet tamen possessionem, qua priuari non potest, nisi causa cognita, vt docet *glos. cap. licet Episcopus.de præbendis in 6.* Vnde permittitur possessio, & vsus, donec secuta sententia declaratoria, hæc quoque auferantur.

Ex his sequitur, sententiā, aliaque acta talis Iudicis non esse irrita, neq; iudicium vsurpatum, cum re vera adhuc iurisdictionē suam retineat, neque ab ea sit suspensus: etsi enim ius illud prius, quo iurisdictionem obtinebat, amiserit, habet tamen adhuc ius possidendi, & vtendi eadem, donec per sententiam auferatur.

14. Quoad alteram partem dubitationis attinet, omissis opinionibus, quas recenset *Paludan.in 4.distinct.7.quæst.6.artic.2.* Respondeo, si habet titulum coloratum, & communi errore putetur legitimus superior, eius sententiæ, & alii actus iurisdictionis sunt validæ.

Ita passim *Doctores in capite nihil. de electione, & in l.Barbarius*

ff.de

ff.de off.præt.Pa ud.vbi supra. Nau. in cap placuit.de pœnit.dist 6.num. 180. *Medina cap.de confess.q.* 22. *Arragon.* 2.2 *q.*60.*art.*6.& alii multi recentiores,qui id docent, non solum de sententia,& actis fori externi, sed etiam fori sacramentalis, de quo tamen longè maius dubitari poterat.

4. Inimicus.

15. Quartò recusatur iudex inimicus.*cap.quod suspecti.*3.*quæst* 5.*c. sciscitatus.de rescrip.cap.suspicionis.de off.deleg.capit.cum speciali de appellat. cap.cum oporteat. de accusat. iuncta gloss.ibid.v.inimicus l.apertissimi. Co. de iudiciis.Nauar.in cap.si quando numer.*2.*de rescr. Couar. lib.* 6. *practic. quæst.ca.*26.*in princ.Specul.tit.de accusat.§.causa.* Lites enim sine suspicione procedere debent:ideoque modica causa iudicem ipsum repellit.*capit. accedens.*1.*vt lit.non contest.§.cum igitur.*

Inimicitia capitalis etiam inquisitorem repellit.

16. Et verò cum inimicitia capitalis est,vel saltem grauis, etiam inquisitor in causa fidei recusari potest, vt probat *Pegna in dir.inquis.*3.*part.com.*30.*vers. Non quauis inimicitia,ex Speculo,Felino,Ioan. Andrea,& aliis.* In cæteris vero causis,& criminibus, etiam propter inimicitiam non capitalem, aut non ita grauem iudex recusari potest:& licet in teste fiat distinctio de inimicitia capitali, & de reconciliatione de recenti, in iudice tamen non procedit,nam etiam è leui inimicitia dari potest suspectus,vt dicit *Ioannes Andreas in capit.secundo, numero primo, de appellat. in* 6. *& Crauet. consil.* 6. *num.*31. etiam post reconciliationem. *Maranta.in Specul.* 6. *part.de appellat. numer.* 64. Cuius ratio firma est illa, quam paulò ante diximus, nempe quia facilius inueniuntur iudices, quam testes.

Vnde consultius ageret iudex vt in tali casu negotium ad superiorem deferret, vel causam alteri Religioso delegaret, *iuxta notata in cap. si quis contra. de foro. comp.*

Inimicus quis.

17. inimicus autem *ex Pegna in* 3. *part.dir.Inquis. com.* 116. *& ex Far.q.* 49.*num.*1. *& seqq.*dicitur. 1. qui occidit consanguineum alicuius. 2. qui conatus est occidere aliquem. 3. qui minatus est occidere aliquem. 4. qui alicui parauit insidias. 5. qui aliquem accusauit in causa criminali. 6. qui deposuit contra aliquem, aut deponere voluit in causa criminali. 7. qui detinuit aliquem in vinculis. 8. qui iniurias graues in aliquem protulit. 9. qui adulterium cum alicuius vxore commisit, viro ipso reclamante: idem dicas de sorore, matre, filiaque, vel nepte. 10. qui mouit quæstionem de statu, vel bonis, vel magna pecuniarum quantitate. Idem de illo, qui aliquem talibus spoliauit. 11. qui offendit aliquem in persona, vel rebus. 12. qui vulnerauit aliquem, maxime in facie. 13. descendētes ab inimico capitali. 14. qui cōmoratur, & admodū familiariter cōuersatur

cum inimicis. 15. qui contraxit amicitiam cum inimicis.

18 Quinto recusatur Iudex infamis, criminosus, perpetuo furiosus, impubes, fœmina, seruus, dominus aduersarii, illiusque consanguineus, vel affinis. *Armilla verb. Iudex nu.* 1.

6. Qui non seruat ordinẽ iuris.

19 Sexto recusatur Iudex, qui ordinem iuris nequaquam seruando, reum ipsum grauare veritus non est: aut iuris defensiones illi negando: aut exceptiones non admittendo: aut aliquid illi necessarium minime concedendo: etiam in crimine violatæ Religionis. *Dir. Inquis. vbi supra. de recusatione Inquisitoris.* & ibi *Pegna.*

7. Fauẽs nimium alteri parti.

20 Septimo recusatur Iudex alteri parti nimium fauens. *capit. accedens. secund. vt lit. non contest. Nauarrus in capit. cum contingat. de reser. caus. null.* 10. *num. quinto.*

Iudex accipiens aliquid à parte, an peccet? & an teneatur ad restitutionem si accipit pro iusta sententia.

21 Dubitatur hic, An Iudex accipiens aliquid pro sententia iuste ferenda peccet, & ad restitutionem teneatur. Quidam putant generatim id esse restituendum. Ita *Medin. quæst. vigesim. sext. Nauarr. capit. decim. septi. numer. trigesim. quart. Couarru. ad reg. peccatum. p.* 2. §. 3. vnde si alicui detur aliquid, ne fornicetur, ne blasphemet, ne peieret, ne sententiam iniustam ferat, id esse restituendum. Sed verius est non esse restituendum: nisi actio, vel omissio debita fuerit ex charitate erga proximum, & sine vllo sumptu, vel labore possit præstari. Quod id distincte explicetur,

Dico primo, si opus, vel omissio ex iustitia sint debita proximo, non potest pro illis quidquam exigi, & quod acceptum fuerit, est restituendum. Est communis *Doctorum* sententia, vide *Couarr. vbi supra. Medin. vbi supra. & Sot. lib. 4. quæst. 7. art.* 2. Probatur 1. quia manifeste violatur æqualitas, si pro eo, quod iam ex iustitia absolutũ est debitum, aliquid amplius exigatur, vel accipiatur. 2. quia id quod datur pro iustitia obtinenda, vel iniuria vitanda, non censetur dari sponte, sed coacte, & ex metu iniuriæ proueniente ab eo, cui datur: ergo necessario est restituendum: quia censetur per tacitam quandam iniuriam extortum: hæc est vera ratio, cur sit restituendum.

22 Hinc sequitur, Iudicem teneri restituere id, quod accepit, vt iustam sententiam ferret: Intellige, si datum est timore iniuriæ, alias non dandum: secus si instar muneris liberalis, vt maiorem, quam solet, quamque tenetur, diligentiam in causa adhibeat.

Vbi aduerte in sententia iudicis duo considerari posse, Prius, quod sit actio maxime vtilis, & necessaria Reipublicæ, egens multo labore, & examine actorum, & probationum, &

magna authoritate personæ. Alterum, quod sit iusta. Ratione prioris aliquid pro sententia à partibus accipi potest, si alias iustum stipendium non est assignatum: sic enim debita est ei merces lege iustitiæ, sicut & labori Aduocatorum, & Iurisconsultorum. Ratione alterius, nullum ei debetur stipendium: sed supposito officio Iudicis, gratis hanc qualitatem in sua actione procurare debet.

Quod etiam locum habet cum ea est varietas sententiarũ, vt ei liberum sit, vtramlibet partem in iudicando sequi: vt enim sententia sit iusta, semper gratis curandum est Iudici.

23 Verum, quia tunc vtraque pars iusta censetur, dubitari potest, vtrum contra iustitiã peccet, si aliquid accipiat, vt hanc potius, quam illam in iudicando sequatur. Videtur, non ita peccare: 1. quia rationes prædictæ hic cessant. 2. quia non tenetur ad alteram determinatè, sed libitum est ei, sequi quam maluerit: ergo aliquid accipiat, vt hanc sequatur potius, quam illam, non facit vlli iniuriam. 3. quia non accipit pretium pro iustitia sententiæ, sed quia in hac causa hanc opinionem præfert isti, ad quod nullo modo tenebatur. Hoc autem est pretio æstimabile: tum quia vtilissimum parti: tum quia sequendo hanc opinionem, amittit fauorem alterius partis, qui potuisset gratificari. 4. quia nemo dixerit, illi parti, à qua Iudex aliquid in hoc casu acceperit, factam esse iniuriam: imo passim hac mente dantur à partibus, & accipiuntur munera à Iudicibus, vt quantum intra limites iustitiæ possunt, Iudices suum fauorem impendant: quamuis hoc sit valde reprehensibile, & merito legibus vindicandum. Idem sæpe fit in collatione officiorum sæcularium. In beneficiis tamen erit simonia: quamuis forte iure naturæ non sit obligatio restituendi.

Hæc argumenta, si solum ius naturæ spectetur, faciunt hanc sententiam satis probabilem: Nihilominus, legibus id vetitum est, quæ etiam possunt ad restitutionem obligare: imo etiam incapaces reddere dominii rei hoc titulo datæ acquirendi.

24 Sed an Iudex aliquid accipiens pro sententia iniuste ferenda, teneatur ad restitutionẽ? Est vna sententia affirmans, ꝙ pro nullo opere, quod per se turpe, seu peccatum sit (vt est sententia iniuste lata, fornicatio, adulterium, homicidium) possit aliquid accipi: Et si quid acceptum est, id necessario restituendum, nisi videatur gratis donatum. Ita *Ioannes de Medina. Cod. de restit. quæst.* 20. & 28. Idem aliquando sensit *Nauarr. cap.* 17. *numer.* 38. Iudex accipiens aliquid pro iniusta sententia.

Secun-

Secunda sententia est, Pretiũ acceptum ꝓ opere turpi, quod non sit contra iustitiam, non esse restituendum: secus vero si sit contra iustitiam. Ita *Sot. lib.4.qu.7.art.1.ad* 2. Tertia sentẽtia. Acceptum pro omni opere prauo, quod legibus punitur, est restituendum: secus vero de accepto opere, quod leges non puniunt. Ita fere omnes vtriusque iuris *Doctores* relati *à Couarr. ad reg. peccatum. p.2.§.1.*

Auth. opinio. Pro resolutione dico

Primo, si solum ius naturæ spectetur, acceptum ob turpem causam, seu propter opus, quod est peccatum, opere impleto, non est necessario restituendũ, siue illud opus sit contra iustitiã, siue non. colligitur *ex D.Tho. secunda secundæ, quæst.32.art.7.in ca. & quæst.62.art.5.ad* 2. vbi docet, posse retineri id, quod propter opus malum est acceptum. Nec distinguit, sit ne opus illud contra iustitiam, an non. Idem docet *Caiet. ibid. & Cou. ad reg. peccatum.* §.2.

Probatur. 1. quia si iure naturæ esset restituendum, deberet restitui ei, qui dedit: atqui huic non debet restitui, quia in accipiendo, nulla huic facta est iniuria, libenter enim, & libere dedit pro opere, quod tu facere non tenebaris. 2. quia & si opus malum pro quo dedit, non sit æstimabile pretio, qua malum: tum quia delectabile, vel vtile vni, & alteri detrimentum, periculosum, laboriosum, inter homines pretio æstimatur: ergo quod hac ratione ꝓ eo est acceptum, non est restituendũ: nisi forte quis cõmunem æstimationem excesserit: vt si meretrix, quæ vsuram sui concedere solet vno aureo, ab aliquo iuuene extorserit quinquaginta, tanq̃ pretium. Hoc tamen locum non habet in ea, quæ putatur honesta: vt si matrona aliqua, vel filia centum aureos pro vsura sui corporis accipiat ab eo, qui dare poterat, retinere potest: nam tãti, & pluris potest suam pudicitiam æstimare. Res enim, quæ certum pretium non habet, nec ad vitã sunt necessariæ, sed voluptatis causa quæruntur, arbitrio venditoris possunt æstimari, vt probabiliter docet *Petrus Nau.* & alii.

Notandum tamen est *Cou. & Caiet.* excipere id quod acceptũ est à Iudice, vt iniustam sententiam ferat: hoc enim putant, iure naturæ esse restituendũ: quia iniusta sententia, & peruersio iudicii non est res vendibilis. Sed hæc ratio non est firma: nulla enim est causa, cur magis debeat iure naturæ restitui, quod acceptum fuerit pro iniqua sententia, quam quod pro iniqua occisione, quod tamen etiam illorũ iudicio non est necessario restituendum.

Dices, *Diu. Augustinus epist.54. ad Macedonium ait: Sceleratius accipi pecuniam pro sententia iniusta,*

quam pro iusta: pro testimonio falso, quam pro testimonio vero. Atqui pecunia accepta pro sententia iusta, est restituenda: ergo & pro sententia iniusta. *Ita Sotus.*

Resp. negando consequentiã: Non enim quia aliquid sceleratius est, ideo magis, vel æque obligat ad restitutionem: Hæc enim obligatio non sequitur magnitudinem sceleris, sed damnum per iniuriã datum. At qui accipit pro sententia iniusta, nullã infert iniuriam danti, sicut is qui pro iusta.

Secundo dico, verius etiam videtur, neque iure positiuo id necessario restituendum: ita *D. Anton. p. 2. titul. secund. capit. quint. in princ. Angel. verb. restitutio. §. turpe. Sylu. v. restitutio. 2. & verb. eleemosyna. quæstio. quart. Nauarr. capit. decim. septim. numero trigesimo & trigesimosexto. Couarru. & Caietan. vbi supra.* qui tamen excipiunt id, quod acceptum est à Iudice pro sententia iniqua ferenda: innixi, non iuri positiuo, sed naturali: quod supra refutatum est.

Contraria opinio probabilis.

Tertio dico, & si hæc sententia verior sit: contraria tamen, quæ censet, id quod acceptum fuerit ob crimen legibus punibile (nisi censeatur donatum) esse restituendum, non est improbabilis. Patet, quia est fere cõmunis omnium iurisperitorum, vt docet *Couarru. vbi supra, numero 6.* Item *Medin. & Nauarr.* olim (licet postea mutarit) & aliorum: habetque rationes ex legibus petitas, vtcunq; probabiles.

Restitutio cui facienda.

25 Sed tunc difficultas est, cui restitutio sit facienda: *Sotus, & Couarruu.* putant, si restituendum est, esse potius restituendum ei, qui dedit. *Couarruu.* docet, quod communior sententia determinat, esse restituendum pauperibus: nam cum leges non velint restitui illi, qui dedit, & induxit ad maleficium: neque possit retineri, iuxta hanc sententiam consequens esse videtur (eo quod pactum fuit irritum) vt in pias causas sit expendendum. Sed re vera hoc potius est salutare consilium, quam præceptũ, vt recte docent *Anton. Nauarr.* & alii.

Iudices regul. aliquando accipiunt munera,

26 Quod dicimus de muneribus à Iudice acceptis, potest etiam applicari modo suo ad Iudices Regulares, quando à subditis suis accipiunt, vel munera realia, & formalia, vel munera pretio æstimabilia, inter quæ connumerari possunt Quadragesimalia, & alia huiusmodi manuscripta: reliquiaria magni pretii, & huiusmodi: tales enim Iudices de hoc conuicti, possunt à reo accusari: tanquam suspecti.

8 Familiaris & amicus nimium partis

27 Octauus accusatur Iudex, parti, siue aduersario nimium familiaris, & amicus. *capit. ad hæc. de rescr. capit. cum R. de offic.*

deleg.Nauar.in cap.cum contingit.de rescr.causa 10.*nullit.num.* 3. & hoc tam ante, quam post litis contestationem, dummodo fiat ante causæ conclusionem. *cap. insinuandæ.de offic.deleg.*

9 non hñs iuris peritiam.

28 Nono, qui non habet iuris peritiam. *arg.capit. ex literis de consang. & affin. cap.* 1.*de pœnit. dist.* 6.*verb. Iudiciaria potestas.gloss.c.sciscitatus.de rescr.v. impedimento. l.ad probandum ff. de offic.Prætor.* Quod in Ecclesiasticis maxime causis obseruandum fore, aduertit *gloss.in cap.cum nobis.de elect.* Illum vero peritissimum esse, minime dicimus, sed sufficit, competentem habere scientiam. *arg. c.cum nobis.de elect.*

Limitatio.

29. Quod si illiteratus quisquam existat, peritiam tamen iudicandi habeat, causa illi cõmitti poterit. *l. certi iuris. C. de iudiciis.* Talibus postea Assessor datur, etiam ex expensis partium. *cap.statutum.* §.*assessorem.de rescr.in* 6.*Syluest.*11.*Iudex.* 1.*q.*4. *D. Anton.* 3.*par.tit.*9.

10. Modum excedens in exequendo.

30. Decimo recusatur Iudex, qui modum excedit in exequẽdo. *cap. super. quæstionum.* §. 2.*iuncta gloss. ibid. Stephan. in lib.de recusat.cas.*73. Sed audiant isti *Ciceronem*, qui licet ethnicus, dicit tamen quædam vere aurea verba in Oratione pro Cluentio: est sapientis Iudicis, inquit, meminisse se hominem: cogitare sibi tantum esse permissum, quantum commissum sit, & creditũ: & non solum sibi potestatem esse datam, verum & fidem habitam esse: meminisse posse, quẽ oderit, absoluere; quem non oderit, condemnare: & semper, non quæ vult ipse, sed quid lex, & religio cogat cogitare: animaduertere, qua lege reus citetur: de quo reo cognoscat: quæ res in quæstione versatur. Cum hæc sint videnda: tamen illud ẽ hominis magni, Iudicis, atque sapientis, habere in consilio legem, fidem, religionem, æquitatem: libidinem autem, & inuidiam, metum, cupiditates omnes amouere: maximi æstimare conscientiam mentis suæ quã à Diis immortalibus accipimus, quæ à nobis diuelli non potest.

Ciceronis notabile dictum.

31 Audiant denique id quod dicit Dauid in psal. 81. *Deus stetit in synagoga Deorum* &c. vbi ad literam loquitur de iudicio ferẽdo: nam ibi introducit Iudices assessores, qui vocantur Dii, in synagoga Deorum. Introducitur reus, cum quo simul stat ipse Deus in iudicio. In medio autem deos diiudicat: quia quãdo reus vel bene, vel male, iuste, vel iniuste iudicatur, Deus ibi stat, approbando scilicet, vel reprobando sententiam, & eos tanquam iniquos Iudices condẽnando.

*Psal.*81. totus applicatur ad Iudices.

32 Hinc solent Iudices, quãdo dant sententiam, dicere in principio, *De vultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui videant æquitatem.* Quæ verba si recte põderarẽt Iudices, oculatiores essent

Verba illa, De vultu tuo iudicium meum prodeat, quid importent.

in danda ſententia: talia enim verba tria inſinuant, Primum, *De vultu tuo iudicium meum prodeat,* id eſt, hæc ſententia adeo iuſta eſt, ac ſi ore Dei ipſius lata ſit, & quod ipſi iudices voce tantum illam exprimunt. Alterum eſt: *De vultu tuo &c.* id eſt, ego profero hanc ſententiam cum rectitudine tali, ac ſi præſentem Deum habeam: vnde ſicut coram Principe aliquem iniuſte ſententiare non auderem: ſic nec in conſpectu Dei. Poſtremum, *De vultu tuo &c.* id eſt, ego inuoco Deum ipſum in teſtem pro rectitudine ſententiæ.

Sed proh dolor, vereor, ne quam plurimis Iudicibus quam rectiſſime accommodentur ea, quæ in eodem pſalmo ſequuntur, *vſque quo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorũ ſumitis; Iudicate egeno, & pupillo, humilem, & pauperem iuſtificate: eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate.*

At quomodo hoc pręſtabunt hi, qui cum praua voluntate, habent etiam id quod ſequitur Propheta dicere, *Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: mouebuntur omnia fundamenta terræ.* Nam iniquis eorum iudicijs mouentur omnia iura, & leges, quibus Imperia, & Principatus firmantur. vel ad literam, Imperia ipſa, & Principatus, quæ iniquis ſubuerti iudicijs, nemo non cognoſcit, funditus euertuntur.

Gaudent quam plures, & lætantur de loco, de gradu, de dignitate, & quod velut terreni Dij à ſubditis reuerentur: *ego dixi Dii eſtis, & filii excelſi omnes.* Sed ni recte iudicent, ſciant, quod ad ipſos conuenit id quod ſequitur, *vos autem ſicut homines moriemini, & ſicut vnus de Principibus cadetis.*

33. Vndecimo recuſatur Iudex, à quo in alia cauſa fuit appellatum, vel quia alias fuit recuſatus ab eo, qui appellauit, aut recuſauit. *c. ad hæc. el. primo.* & *cap. propoſuit. de appellat. gloſ. c. accuſatores. e l. 3. q. 5.* Nauar. *in* 10 *cauſ. null. n.* 7. cuius ratio firma eſt illa, quam tradit *Nauarrus ibid. ſub nu.* 6. nempe, quod qui me grauauit in vno, merito dici poteſt ſuſpectus in alio. & confirmatur concluſio *per c. conſ. de reſtitut. ſpolior.* ꝙ habet, poſſe quem recuſare Iudicem, qui extraiudicialiter grauauit, ſi poſtea iudicialiter procedere voluerit. 11. Qui alias fuit recuſatus.

34. Duodecimo recuſatur ſimilem cauſam habens. *cap. cauſã. 2. de iudic. iuncta gloſ.* parti enim nimium fauorabilis eſſet. 12. Qui ſimilem cauſam habet.

35. Tertiodecimo. Qui commenſalem habet aduerſæ partis aduocatum. *cap. ex inſinuatione, de appell. gloſ. cap. accuſatores. &* 3. *q.* 5. 13. Qui habet commenſalem aduocatum partis aduerſæ.

36. Quartodecimo, qui aduerſarij ſuffraganeus eſt, vel de terra illius, cum partes extra patriam, vel altera ſaltem ſit. *cap. accedens. 2. vt lit. non conteſt,* 14. Suffraganeus aduerſarii.

iuncta

iuncta glos. ibid. Nau. in cap. cum contingat. de rescr. caus. null. 10. numero 4.

15. Si accusator de domo illius progreditur.

37. Quintodecimo, si accusator, vel testis de domo illius egreditur, seu producitur. *cap. contra situm. 4. q. 4. cap. causam. de offic. deleg. l. qui iurisdictioni. ff. de iurisdict. omnium Iudicum.*

16. Propalās notum.

38. Sextodecimo. si Iudex propalauerit votum suum ad fauorem partis aduersæ, vel minatus fuerit recusantem. *Cæsar de Haßis. decis. 39. n. 5. & 9.*

17. Si est eiusdem patriæ.

39. Decimoseptimo, recusari potest Iudex, eo quod eiusdem patriæ atque ciuitatis sunt ipse, & aduersarius, & in eadem patria, longe ab hac ciuitate tempore huius processus morabantur. Quod iuxta *Nauar. cap. cum conting de rescr. in 10. caus. null. sub num.* 4. sufficit ad recusationem: quia extra patriam conterranei plus debito se diligere solent, secundum *Io. Andr. & Dom. in cap. legitima. de appellat. in 6. & specul. in tit. de deleg. §. superest. vers.* Item. & *Pano. in. cum Felin. & communi. c. accedens. 2. vt lit. non contest.*

40. Reus igitur, siue sæcularis sit, siue regularis Iudicem aliquo ex supradictis modis sibi suspectū recusare potest. Nec quia regularis est quis, hoc priuilegio debet priuari, cū hoc sit de iure naturæ, & vt diximus *in principio huius §.* ad legitimas pertineat defensiones, vt docet *Victoria. ca. 26. n. 4.* vide de hoc *infra in §. 10. sub num. 21.*

41. Cum autem Iudex recusatur, in causa procedere minime debet, nisi friuola recusatio sit. Illa autem est friuola appellatio (*dicunt Iuristæ*) quæ sine causa legitima interponitur, vt quando quis appellat, vbi non est grauatus iniuste: & sic, idem est dicere, friuolam appellationem, quod vanam, & inanem, & sine iusta causa interpositam, quæ nullum poterit sortiri iuris effectum, vt declarat *Gemin. in c. cū appellationibus. col. 2. vers. Quæro quid importet. de appell. in. 6. Io. Andr. & Hostiens. in c. vt debitus. de appell. post glos. in c. pastoralis. de offic. deleg.* — Iudex recusatus in causa non debet procedere.

Quod si fuerit ausus procedere, acta quæuis post recusationem huiusmodi sunt nulla ipso iure, vt dicit *Nau. vbi supra n. 10.* Quod intelligendum esse, & asserendum post iustam appellationem, docet, ac probat idem *Nau. loco cit. in fine. Achilles de Grassis. decis. 205. n. 1.* vide etiam *infra in §. 10.* per totum.

§. 5.
DE EXCEPTIONIBVS CONTRA TESTES.

Testes quomodo excipiantur.

MAgna pars defensionis est inquit *Clarus q. 54.* exceptio, quæ fit contra testes, à quibus reus grauatur: potestque hęc exceptio ex triplici capite proponi.

1. Primum quorū respicit personam ipsorum testium, quia scilicet non essent in causa criminali examinandi, sunt enim

infa-

Infames, & periuri repelluntur.

infames, periuri, & similes. Bene verum est, quod non sufficit opponere generaliter, quod testes sint periuri, infames, &c: Sed opus est specificare locum, & tempus commissi delicti, & circunstantias. Sunt qui dicant, quod excipiens teneatur etiam probare, quod ille testis, quem dicit esse infamem, communi omnium opinione esset tentus, & reputatus pro tali, sic *Bart. in. l. 1. nu. 4. C. de testib.* Sed opinio in contrarium est magis communis, nempe quod sufficiat probare, quod est infamis ex tali causa, vel tali crimine: absque eo, quod dicatur, quod pro tali reputabatur. Et ita attestatur *Alex. consl.* 152. *num.* 16. *lib.* 5. quem refert *Crottus. de testib. num.* 4. *in fin.*

Non probãtes crimina opposita, tenentur actione iniuriarũ.

2 Caueant tamen illi, inquit *Clarus vbi supra.* qui opponunt contra testes, & non habent in promptu probationes criminũ oppositorum: quia si non probant crimina opposita, tenentur actione iniuriarum: & est cõmunis opinio, vt dicit *Boss. in tit. de iniur. nu.* 21.

Nam generaliter obiicens aliquod crimen in iudicio: siue agendo, siue excipiendo; si illud probat, non tenetur: & in hoc conueniunt omnes, vt dicit *Boerius consil.* 4. *num.* 37. Si vero non probat, tenetur: etiamsi excipiendo, illud proposuerit: & est communis opinio, vt dicit *Boerius vbi supra. in fine.*

Dicit tamen ibi post *numer.* 49. quod de generali consuetudine Regni Franciç, ille, qui opponit, excipiẽdo cõtra testes, nõ tenetur, etiamsi non probet. Et *Clar.* ipse dicit, quod ipse nunquam vidit super hoc procedi. Semper autem aduocati in exceptionibus, quas faciunt contra ipsos testes, apponi faciunt protestationem, quod citra animum iniuriandi &c. prout etiam cõmuniter fieri solere attestatur. *Boerius in cons. præalleg. n.* 23.

Testes non iurati repelluntur.

3 Secundum caput exceptionum contra testes respicit processum ipsarum attestationum, quia scilicet testes ipsi minus legitime recepti sint, puta, quia sine iuramento deposuerunt. Vel alias minus legitime examinati fuerint, non seruatis seruandis. Vel quia forte recepti fuerint super generali inquisitione: quo casu fidẽ nõ faciunt, nisi repetãtur, vt dicit *Iulius Clarus in q.* 11. *vers. Item quæro.*

4 Tertium caput exceptionum respicit dicta, seu depositiones ipsorum testium: puta quia sunt falsi, contrarii, singulares, & quod non concludenter deponant, vel huiusmodi: de quibus *infra in hoc eodem* §. *sub num* 9.

Reus potest capitulare contrarium.

5 Reus igitur potest se defendere excipiendo testes, & capitulando contrarium, & pro viribus probare intentionem suã: & stabitur postea testibus suis,

si erunt

ſi erunt digniores, & veriſimiliora deponent: vel etiam ſi erunt plures, *cap. in noſtra. de teſtib.* vbi etiam *gloſ. & Doctores*: alias ſtabitur teſtibus accuſatoris, ſeu actoris dignioribus, & veriſimiliora deponentibus contra reum. & vbi ſit paritas in dubio, iudicandum eſt pro reo, præualentibus eius teſtibus, vt docet *Boſſ. tit. de defenſ. reor. num. 7.*

Teſtibus pro reo quando ſtabitur.

Imo amplius, etiam quod præualeant teſtes actoris, adhuc pro reo iudicandum eſſet, vt habetur *per gloſſam notab. in cap. clerici. 81. diſtinct.* vbi duo laici, qui deponunt ad fauorem rei, præferuntur duobus clericis, qui ſtabant pro accuſatore: atque ita qualitas clericatus non tollit reo prærogatiuam abſolutionis: & ita inquit *Abbas in capite ex literis. & in cap. ad noſtram. ext. de probat. Boſſ. loc. prox. cit. num. 8. & 9.*

Qui tamen ſubdit, eſſe in facultate iudicis, etiam in hoc caſu magis credere teſtibus actoris, exprimendo cauſam maioris credulitatis: & maxime quando atrocitas delicti, qualitas accuſatoris, & natura teſtium faceret eum inclinare pro accuſatore.

Iudicis arb.

6. Dubitatur vero, ſi reus non probat plene intentionem ſuam, quid operabitur eius imperfecta probatio?

Probationes imperfectæ quid probēt

Reſpondeo quod, quando probationes ſunt de directo contrariæ, plena probatio actoris confundit minus plenam ipſius rei: ſecus autem ſi inuicem admittantur: atque adeo vbi reus diceret, Non occidi, aut furtum feci, & ita probaret debilius, nihil faceret.

Sed ſi diceret, occidi, ſed id feci ad meam defenſionem: vel vulneraui, ſed ipſe deceſſit è vita ex malo regimine: aut diceret, rem alienam ſubtraxi ſed cum voluntate domini: vel quia in extrema neceſſitate eram conſtitutus: tunc vnus teſtis integer redderet rem accuſatoris, vel iudicis inquirentis ita dubiam, quod reus abſolueretur.

7. Verum, vt plenior cognitio de qualitate teſtium hic habeatur, ſciendum, quod multi ſecundum iura teſtificari prohibentur:

Primo in cauſis criminalibus iure canonico repellitur mulier. ob fragilitatem ſexus, & ingenij mutabilitatem. *cap. forum. ſub fin. de verb. ſig. & cap. mulierem. 33. q. 5.* Iure tamen ciuili in omni cauſa admittitur. *l. ex eo. ff. de teſt.* præterquam in teſtamento. *l. qui teſtamento. §. mulier ff. qui teſtam. facere poſſunt.* Hoc autem limitatur, vt procedat quoad probationem, ſcilicet, vt quis condemnetur: nã quoad inquiſitionem poſſunt aſſumi mulieres in teſtes contra clericos quando ſumuntur informationes contra ipſos, vt inquit

Teſtiũ excipiendorum qualitates. Mulier non poteſt eſſe teſtis.

Limitatur.

glos.per illum tex.in cap.quoniam.ex. de test.& ibi Doctores: licet postea eorum dicta non habeant vim ad illos condemnandos,

Minor 25. annis non potest esse testis.

Secundo repellitur minor viginti annis. *l.in testimonium ff. de testibus*: dictum tamen eius facit indicium ad capiendam informationem, non tamen ad torturam, vt docet *Gomezius*. vnde nō est verum quod tradit *Sylu. v.testis.q.*1. dictū scilicet impuberis facere indicium ad torturam: si tamen sit puber, (id est, quatuordecim annorum in masculo, duodecim in femina) admittitur in ciuilibus.

Inimicus non potest esse testis.

Tertio, inimicus eius, contra quē testimonium dicitur, si inimicitia est capitalis, secundum *Clarum in q.* 4. *ver. Item quæro.* alias secus. *cap. accusatores el. primo.& duobus seqq.*3.*q.*5. Etiam in criminibus exceptis. *cap.per tuas. de simonia.Crauet.cons.*9.*num.*60. Etiam in crimine violatæ religionis. *Paris. cons.*2.*num.*61. Et nedum inimici veri, sed etiam præsumpti. *Ias.cons.*167.*num.*8.*lib.*4. licet inimicitia publica minime sit. *Marsil.sing.*178.*post Bart. in l.* 1. *ff.de his, quibus, vt iud. Farinac.q.*53. *num.*15. Etiamsi reconciliati sint. *cap.accusatores el.primo* 3.*q.*5.

Cōsanguinei non possunt esse testes.

Quarto, ascendentes & descendentes accusatoris: item collaterales: sed hi tantum, vsque ad quartum gradum, vt docet *Gomezius*. Aduerte tamen, consanguineos, & affines rei interdūm admitti posse ad reum defendendum, eiusque innocentiam probandam, sic enim habet vsus, teste *Claro q.*24.*n.*12.

Domestici neque.

Quinto. domesticus ipsius producentis.

Infames non possunt esse testes.

Sexto. infamis infamia iuris, qualis est omnis, qui de crimine aliquo est damnatus. Infamis autē facto, etiā regulariter repellitur: potest tamē interdū admitti in subsidium, quando aliter veritas cognosci nequit, sed cum tortura, vt docet *Clarus. vbi supra n.*13.

Periuri non possunt esse testes.

Septimo periurus, qui in aliqua causa falsum cum iuramento deposuit: qui enim semel peierauit, putatur facile secundo peieraturus.

Socii criminis non possunt esse testes.

Octauo, socius criminis. *l.fin. C.de accusat. & cap. veniens de test.* Ratio est, quia hic facile alium nominabit: vel quia eius priuilegio veniam sperat, vel quia odio cupit illum eodem supplicio perire, vt habetur *in d.l.fin.*

Limitatur.

In criminibus autem exceptis admittitur socius, vt idoneus testis, vt in hæresi, in crimine læsæ Maiestatis, falsæ monetæ, maleficio, sortilegio, sodomia, & furto famoso. Addit *Gomezius n.* 16. Idem dicendum in delictis, quæ nō possunt sine socio committi. Itaque in huiusmodi, depositio socii non solum erit sufficiens indicium ad torturam, sed etiam erit semiplena probatio, & accedente alio socio, qui idem deponat, erit plena probatio, & poterit reus condemna-

ri, vt docet *Cynus in d. l. vlt. C. de accusat. & Panor. in c. 1. de confessis.* Debet tamen hęc depositio fieri tanquam à teste, nempe cum iuramento, & citata parte: cui etiam danda est copia depositionis, vt possit se defendere.

Pauper non potest esse testis.

Nono, persona vilis, & inops, de qua suspicio est, facile posse pecunia corrumpi, & est communis opinio. *Clar. q. 24. vers. Quæro etiã.* Quod tamen intelligitur de paupere, & turpi persona: secus autem si sit persona honestæ vitæ & bonæ conditionis, & famæ: *vide l. 3. & 4. ff. de test.* Quis autem dicatur pauper, statur iudicio Iudicis.

Limitatur.

Nota.

Hæc autem exceptio, licet prima facie non videatur posse habere locum inter Regulares, qui paupertatis votum emiserunt; aliquando tamen posset habere locum respectu parentum, & consanguineorum egenorum, quando fortasse ab aduersario notabiliter fuissent adiuti: ex quo postea motus consanguineus regularis, testificatur in fauorem accusantis. Sed hoc arbitrio Iudicis stat.

Conspiratores non possunt esse testes.

Decimo. Conspiratores etiam repelluntur: & sunt illi, qui ex pacto conuenerunt, vt vnus accuset, seu denunciet, & reliqui sint testes, quorum accusatio, & testimonium, non solum admittenda non sunt; verum & Prælatus tales debet grauiter punire, tanquam impostores, & Reipublicæ perturbatores: vnde ex sacris sanctionibus tales priuandi & deponendi sunt. Vide *cap. cum I. & A. de sent. & re iudic. cap. per tuas. de Simonia. cum glos. c. conspirationum. capit. coniurationum. c. si qui clerici, vel monachi. cap. si cleric. & c. si qui clericorum. 11. q. 1.*

Laici contra clericos non possunt esse testes.

Vndecimo, laici contra clericos repelluntur. *cap. nullus. 2. q. 7. cap. beatus. 6. q. 1. c. Sacerdos. ead. q. cap. de cætero. de testib.* quamuis sint tantum in minoribus. *Felin. in ca. de cætero. vbi supra.* Neque clericus contra laicum in criminalibus. *Farinac. q. 61. n. 59.*

Duodecimo, mente captus, aut furiosus repellitur: nisi habeat lucida interualla. *Sylu. v. testis vers. dicitur.*

Pupillus non potest esse testis.

Decimo tertio, pupillus etiam repellitur secundum *Clarum in q. 24. vers. vidi quandoque.* qui tamen, licet non possit esse testis ad condemnandum; potest tamen esse testis ad inquirendum, & facit indiciũ, maxime criminalibus atrocibus ad veritatẽ indicandam: dummodo deponat de rebus, quas vidit proximus pubertati, & de illis, quæ eo tẽpore intelligere poterat, alias secus. Est autem indubitatum apud omnes, quod factus pubes potest testificari de his, quæ vidit in pupillari ætate, & est communis opinio, vt dicit *Calcan. cons. 110. post n. 8. vers. nec obstat.*

Testes inhabiles quando possunt & debent admitti.

8. Circa tamen testes aduertenda sunt tria, *Primum,* quod testes inhabiles possunt, & debent admitti in criminalibus ad

defensam rei, vt *per specul. in titulo de testibus* §. 1. *vers. sed nunquid.*

Quod tamen intelligitur, vt non probent plene, sed vt deinde, inspecta facti, & personarum qualitate, iudicis ipsius arbitrio relinquatur, quanta sit eis adhibenda fides. *Secundum* est, quod in rebus difficilis probationis, quando veritas delicti aliter haberi non potest, admittuntur testes inhabiles, ne delicta defectu probationum impunita remaneant. & est regula, quod quando ex natura facti, alij testes haberi non possunt, admittantur testes, qui alias prohibentur, vt tradit *Decius cons.* 342. *numero* 9. *Clar. q.* 24. *vers. sciendum est tamen. & Carer. fol.* 63. *n.* 45.

Quoniam in his, quæ sunt difficilis probationis admittuntur probationes minus legitimæ, & præsumptiones, & tales probationes dicuntur claræ, & legitimæ, vt dicit *Alex. cons.* 24. *& cons.* 69. *in* 2. *vol. Cacer. vbi supra. num.* 32.

Quod intelligitur, quando res & factum de sui natura actu, & habitu esset talis, quod per alios testes, quam inhabiles probari non possit: ita quod verisimiliter alij testes adesse non possent, vt inquit *Ant. de Butr. in cap.* 3. *ext. de probat. Marsil. sing.* 33. *Roland. cons.* 24. *n.* 67.

Nam vbi de natura actus potuissent regulariter adesse testes habiles, si non interfuerunt, non per hoc inhabiles, qui interfuerunt, admitti non debent. Facit ad hoc id, quod tradit *Abbas in cap. de cætero. ext. de testibus.* qui inquit, quod quando delictum, de quo clericus accusatur, commissum esset in loco, in quo non essent clerici; tunc laici possent esse testes contra clericum. Sequitur *Iason. in l. fin. in fin. Cod. de his qui bus vt indignis. Decius cons.* 133. *col. vlt.* cum alijs.

Tertium est quod cum huiusmodi inhabilitates sint vt plurimum inductæ à iure ciuili, & canonico, sicque sint iuris solemnitates, & iuris apices huiusmodi, & solemnitates in puniendis Regularium excessibus non sunt obseruandæ, sicut concedit *Bonifacius* 8. Ordini Fratrum Minorum in hæc verba: *Nos vestris piis supplicationibus inclinati, vobis auctoritate Apostolica indulgemus, vt ad correctiones, & punitiones Fratrum eiusdem Ordinis delinquentium infligendas, Prælati Ordinis supradicti, ad quos ea spectare noscuntur, rimulis iuris, & apicibus eius postpositis, libere procedere valeant, secundum consuetudines approbatas, & generalia facta, & facienda Ordinis statuta.* Et ne huiusmodi priuilegium aditum maiorem, vt aiunt, præbeat admittendi crimina, id totum erit Iudicis arbitrio relinquendum, vt in simili inquit *Panorm. in cap. de cætero. ext. de test.*

& maxime cum *S. Antonin. & Syl.* velint, quod Prælati possint admittere testes alias inhabiles.

Et certe si in Religionibus nõ admitterentur huiusmodi testiũ inhabilitates, & maxime mulierum, & laicorum, infinita Religiosorum crimina remanerent impunita. Quin imo animum sumerent quam plurimi Regulares perpetrandi multa crimina, præsertim carnalia, & inhonesta, in grauissimam perniciẽ, tum Religionis, tum animarum, ipsorum Regularium. Omnia ergo prædicta ponderet reus, si non vult errrare in exceptionibus faciendis.

Falsarius non potest esse testis.

9 Potest etiam repelli testis, si in sua depositione conuincitur, falsum dixisse, vnde tanquam periuro, nulla fides est ei adhibenda, vt tradit *Alex. cons.* 152. *n.* 10. *lib.* 7. qui attestatur hanc esse communem.

Dubium.

9 Dubium tamen est, quando testis in vno falsum dixit, nunquid eius depositio vitiabitur in totum, ita vt nullam prorsus fidem faciant? Respon. cum *Alex. in l. 1. si ex falsis. Cod. de transact.* ꝙ sic, & dicit, hanc esse communẽ *Doctorum* sententiam: cuius ratio est, quia iuramentum indiuisibile est: vnde merito vbi testis in vno est suspectus, totũ eius testimonium redditur suspectum: & quando eius dictum in vno reprobatur, non creditur ei, neq; in aliis, vt tradit *Clarus in q.* 53. *vers. sed quæro.* qui plures allegat, dicẽtes hãc esse communem opinionem. Quam conclusionem ipse *Clarus* extendit, vt procedat, siue capitula super quib. tales testes disponunt, sint separata, siue sint coniuncta, & cõnexa: nam vtroque casu, eius testimonium tanquam vnicum, & super vnico iuramento fundatum, nihil valet.

Resp.

Limitatur hęc concl. vt intelligatur, quãdo testis falsum deposuit circa factũ principale, vel qualitates substãtiales: secus aũt si circa alia extrinseca, & accessoria: nam eo casu non dicitur falsus, nec vitiatur eius dictum, vt dicit *Alex. in cons.* 88. *nu.* 19. *libr.* 5. *Decius. in cons.* 105. *n.* 2. quos refert, & sequitur *Clarus vbi sup. vers. scias tamẽ.* qui in versu sequenti dicit, quod prædicta omnia locũ habent, quando vnus testis ab aliis de falso conuincitur. Sed qñ ipsemet testis vnum dixit aliqñ, & modo totum oppositum testificatur: magna est altercatio inter scribentes, an ei sit credendum, & an standum sit primæ, vel secundæ depositioni: & quia *Doctores* cõfusè circa hoc loquũt: propterea ipse *Clarus* distinguit plures casus, quos hic libuit transcribere.

Limitat.

10 Primus casus est, quando testis vnum dixit extra iudicium: deinde in iudicio contrarium deposuit: & in hoc casu standum est secundæ depositioni factæ in iudicio: & hanc dicit esse communem opinionem, & allegat plures eam tenentes,

Plures casus notandi.

1. casus.

& in specie *Felinus in capit. cum in tua.num.* 10. *ext.de testib.* qui attestatur, quod hæc pars est cõmunior, & verior.

Bene verum est, quod si testis, illud, quod dixit extraiudicialiter, dixisset cum iuramento, deinde contrarium etiam deposuisset in iudicio cum iuramento; tunc forte procederet opinio, quam tenuit *Bart. in l. eos.ff.de falsis*, q; sci. possit de periurio condemnari: ex quo reperitur positus inter duo iuramenta contraria.

Quam opinionem esse communem dicit *Camerata in suo cons. matrimoniali post cons. Zabarellæ numer. quint.* quam etiam se vidisse in practica obseruari, attestatur *Boss. in tit.de oppos. contra test.n.3.*

11.

2.casus. Secundus casus est quando testis deposuit vnũ in iudicio cũ iuramento; deinde extraiudicialiter illud dictũ reuocauit: & tunc standum est eius primo dicto iudiciali. Et hanc inquit *Boss.* esse communem opinionem plures allegando eam tenentes.

Quod etiam procedit, etiam si talem reuocationem faceret testis iste in articulo mortis constitutus, vt videtur tenere *Bart. in l. si quis graui. §. si quis moriens.in vltim.vers. ad ff.de Syllan.* qui in hoc communiter probatur, vt inquit *in l. sciendum, num. quinquagesim.tert. in fin.ff.de verb. obligat.*

12

Tertius casus est, quando testis in vno iudicio deponit contrarium eius, quod deposuerat in alio iudicio: & in hoc casu, cum vtrumque dictum sit iuratum: certum est, quod tanquam falsarius puniri potest. Et hæc est communis opinio, vt inquit *Camerata in cons. 3.n. 5.* & in hoc nulla est difficultas. Sed difficultas est, quodnam dictum attẽdi debet, primum an secundum? Et in hoc variæ sunt opiniones. Aliqui dicunt, quod ex quo apparet, quod in altero dicto est falsus, ei non creditur, neque in vna, neque in alia causa. Alii vero dicunt, quod etsi testis reuocet primum dictum in iudicio, statur primo dicto: & hanc dicit esse cõmunẽ opinionem *Alciatus de præsumpt.in 2. reg. præsumpt. 29. num. 7.* Quę opinio placet *Claro*, quia cum ex primo dicto iudiciali iurato, quæsitum sit ius parti; non debet illud sine eius culpa, vel facto auferri. Debilitatur tamen primum dictum quoad fidem probationis: & hanc dicit esse communem opinionem *Decius in cons. 189. col. 3.* prout illum refert *Boss. titul. de opposit.cont.testes.* 3.casus. Dubium. Resp.

Sed quid si testis in primo iudicio dixerit, se nihil scire, deinde in secũdo iudicio deponat de veritate facti? Resp. *Clarus in*

quæst.53.verſ.ſed quid ſi teſtis. quod nihil probat, quod ita tenent *Doctores*, nullo diſcrepante.

4. caſus. 13 Quartus caſus eſt, quando teſtis eadem inſtantia, & inter eaſdem partes, ſiue perſonas contraria teſtimonia depoſuit. In hoc puncto eſt diſtinguendum: nam aut teſtis eſt ſibi contrarius in eadem depoſitione, aut in alia depoſitione cōtradicit primæ ſuæ depoſitioni.

Si eſt contrarius in eadem depoſitione, dic quod aut teſtis cōtraria depoſuit in eadem depoſitione, & examine ſine iuſta correctionis cauſa, & tunc illi prorſus non creditur. Et hoc omnes paſſim fatentur. Neque etiam reducitur ad concordiam, vt per hoc non ſolum ſi ſit manifeſta contrarietas, & non de facili concordabilis, ſed etiam ſi ſit aliquando compatibilis. Et hāc inquit eſſe communem opinionem *Crotus de teſtib. num.* 328. *&* *Alex. conſ.*20. *numero* 3. *libr.* 4. Et ipſe *Clarus* atteſtatur hanc eſſe opinionem tutiorem, & magis communem. Aut vero depoſuit contraria in diuerſis examinibus, & tunc aut depoſuit contrarium ſecundo loco, non dicendo in ſpecie, ſe erraſſe in prima depoſitione, ſed ſimpliciter loquendo: & tunc, ſi ſecundum dictum compatitur cum primo, debet, quantum fieri poteſt, reduci ad concordiam, & in hoc conueniunt communiter *Doctores*. Aut ipſemet teſtis dicit, ſe velle, ſuum primum dictum corrigere: & tunc ſi illud vult facere in continenti, eſt admittendus. *capit. præterea. ext. de teſtib. cog.*

Et dicitur hoc caſu in continenti, antequam teſtis ipſe alloquatur partem: & hoc communiter atteſtatur obſeruari *Felin. d. capit. præterea. num.* 9. quem refert *Capicius. deciſ.* 142. Si vero vult illud corrigere ex interuallo, non auditur, ſed tanquā periurus, & falſarius puniri debet. Et in hoc conueniunt omnes *Doctores*: ſtandum tamen eſt primæ eius depoſitioni.

Subdit tamen *Clarus vbi ſupra in verſ. Ego etiam puto,* quod in huiuſmodi reuocationibus multum tribuendum eſt arbitrio Iudicis, qui conſiderare poterit ex illis depoſitionibus contrariis, quę videatur magis veriſimilis, & cum qua concurrant plura adminicula, & illi adhærere: præſertim, vbi ſubeſſet aliqua ſpecies ſubornationis.

Scias tamen, quod ſi teſtis primo loco depoſuit per verbum, credo, & ſecundo loco deponit per verbum aſſertiuum veritatis: eo caſu ſemper ſtandum eſt ſecundo dicto: ita inquit *Gloſſa in l. de tutela. verſ. proba. Cod. de integr.*

reſtitut.

restit. minor. quæ communiter approbatur, vt inquit *Clarus in dict. q. 53. vers. verum etiam volo.*

5. Casus. Quintus casus est, quando testis non contrariatur de directo suæ depositioni, sed negat, ita se deposuisse, prout à Notario scriptum reperitur: & tunc distinguendum est: nam aut tractatur de puniendo testem de falso: & hoc casu tantum creditur testi, quantum Notario: aut tractatur, cui plus credendum sit, an Notario, qui dicit, ita testem deposuisse, vt scriptum est, an testi id neganti? & tunc plus creditur Notario.

Cautela 2. Ad euitandas tamen omnes cõtrouersias bonum esset, quod Iudices assisterent Notariis recipientibus dicta testium: nam eo casu non auditur postea testis, dicens, se non ita deposuisse, sicut à Notario scriptum est, præsente Iudice. Imo si contrarium postea deponit, potest de falso puniri, vt inquit *Clar. ibi.*

Hinc optima cautela traditur à *Doctoribus*, vt testi relegatur eius depositio, quam si confirmat, scribatur à Notario, sic (& relectum confirmauit) & faciat testem subscribere propria manu si scit scribere: sed si nescit scribere, faciat aliquod signum, puta cru†cem, & dicat signũ N. testis, scribere nescientis: nam tunc testi neganti, se non deposuisse, prout scriptum est à Notario, non ita de facili creditur.

15 Sed quid si plures testes inter se dissenserint? *S. Thom.* vt refert *Sotus libr. quint. de iust. quæstio. secund. articul. secund.* constituit hanc regulam. Si testes actoris, & testes rei ad inuicem fuerint discrepantes: tunc, cæteris partibus, standum est à parte rei: quoniam cum melior sit conditio possidentis, Iudex propensior esse debet ad absoluendum, quam ad condemnãdum: nisi testis pro actore faciens, aliqua magna auctoritate, & dignitate, vel probitate emineret. Testes plures quando dissẽtiunt, quid agendum.

Si vero testes eiusdem partis inter se dissenserint, & pariter testes alterius partis inter se: tunc Iudex vtri partium assentiri debeat, ex multis potest perpendere, vel ex numero testiũ, vel ex dignitate, vel ex fauore causæ: aut si agatur de libertate alicuius, & de aliis negotiorum qualitatibus. *Hæc Sanctus Thomas.*

Et quando testes sunt contrarii, creditur testibus verisimiliora, & aptiora deponentibus. Et de hac materia videatur etiam *San. Anton. tertia parte. tit. 9. §. vigesimo. Cepol. cons. 1. & cons. sexagesim. secund. Marsil. in sing. 278. Carer. in tract. fol. 38. numero 6.*

At vero quando testes discrepant in aliquibus circumstan-

tiis,

tiis, quæ ad substantiam causæ parum afferunt momenti: tunc inquit *S. Thom. & Sot. vbi supra.* quod non ideo testimonium eorum infirmatur: vt puta si vnus dicat, commisisse vna hora, veluti, hora tertia, & alius dicat, hora quarta: vel quod tempus erat obnubilosum, & alius, quod erat subclarũ: aut quod domus erat depicta, aut secus, ad quas circumstantias non solent homines esse attenti. Secus vero esset, si testes discreparẽt in substantia actus, vtputa, quia vnus dicit, quod percussit alapa, & alius quod percussit fuste: vel in loco, & tempore, quæ sunt proximæ actionum, quia vnus dicit, quod fuit mane, & alius quod fuit sero, aut in agro: tunc enim, aut testimonium refutatur, aut non satis ad sententiam facere censetur: quandoquidem iudicantur vt testes singulares: hoc est, de diuersis actibus loqui, maxime si assertiue loquantur tanquam de rebus certis: nam si vnus dicat, se non meminisse: non vsque adeo inficiatur eius testimonium.

Testes vt plene probent 4. requirũtur.

16 Pro maiori autem intelligentia eorum, quæ vltimo loco dicta sunt, sciendum, quod vt testes plene probent, requiritur. 1. vt deponant iurati. 2. de eodem facto. 3. quod sensu externo illud perceperint: verbi gratia, quod viderint occidentem, furantem, audierint blasphemantem, &c. 4. vt sint omni exceptione maiores.

Primum vt sint iurati *capit. nuper de testib.* Ratio est, quia absque iuramento facilius est mentiri, quam cum iuramento: diuini enim numinis reuerentia prohibet mentiri iuratum.

Secundum, vt de eodem facto, quia alioquin non erunt contestes, sed testes singulares, quorum alter alterius dictum non confirmat, sed vterque suũ tantum: & sic erit probatio tantum per vnum testem: vnde debent conuenire in tempore, loco, & delicti specie: nã ex diuerso tempore, & loco, colligitur, non esse idem factũ, de quo deponunt.

Si tamen alter exprimat certum diem, alter vero dicat, se non meminisse, valet: secus tamen, si alium diem exprimeret: tunc enim putaretur aliud factum: nisi ipsum sit tale, vt non possit bis fieri.

Vnde sequitur, si vnus deponat de vna propositione hæretica asserta à reo, & alius de alia, non plene probari, hunc esse hæreticum, quia neutra hæresis est plene probata. Quare fallitur *Gomezius*, & *Iurisperiti*, quos ipse citat *in capit. duodecim. numero duodecimo* contrarium absque firma ratione, vel textu tenentes: nam, quod ipsi dicunt, hæresim continere

Vu mul-

multas species, ac proinde, si vnus testis deponat de vna hæresi, & alius de alia, plene probari delictum in genere, quod ex speciebus resultat: idem dici potest de furto, & reliquis delictis. Fatendum est tamen, huiusmodi probationem esse plus quam semiplenam, nam vtraque est semiplena: sed quia sunt de factis diuersis, non possunt vnam plenam conficere: altera tamen alteri dat nouum indiciũ, seu suspicionem. Vide *Seßium de accusatore & teste. dub.* 4. Quod si duo de eadem hæresi deponant, & solum in tempore discrepẽt, plene probant, quia in substantia delicti cõueniunt: & quamuis non sit idem numero significatum, habetur pro eodẽ actu: imo discrepantia temporis interdum facit ad maiorem fidem.

Tertium est, vt sensu externo perceperint. *l. sola. Cod. de testib. vbi Gloss. & Doctores. capit. si testes. §. solam. 4. quæstione tertia.* Ratio est, quia non possunt esse certi de facto externo, nisi per aliquem sensum: vnde si solum ab aliis audierint, non probant plene: sed solum faciunt indicium ad inquirendum.

Quartum est, vt sit omni exceptione maior, quales sunt illi, contra quos nihil potest iure opponi.

Testis inhabilis facit indicium.

17 Est tamen bene notandum, quod etsi testis minus idoneus non probet semiplene: facit tamen aliquod indicium, quod cum aliis coniunctum sufficiat ad torturam: nisi repellatur ob subiectionem, vel reuerentiam, quam debet accusatori: vt si sit seruus, vel libertus, vel filius: tunc enim nullum facit indicium, similiter si ob grauem inimicitiam.

Denique, si repellatur, eo ꝙ sit receptus ante litem contestatam, vel parte non citata: hoc enim casu attestationes non valent. *capi. quoniam, vt lite non contest.* præterquam in casibus *ibidem, & in Gloss. exceptis.*

Quidam tamen dicunt, testes minus idoneos non facere vllum indicium, si tempore depositionis pars opposuit exceptionem inhabilitatis: idque probat *Gomezius, vbi supra, numero* 20. sed non puto receptum *in praxi.*

18 Aduertendum est etiam id quod diximus *supra in hoc eodem §. numero octauo.* quod testes minus idonei admittuntur tãquam idonei, quando delictum est commissum eo loco, & tempore, vbi copia testium haberi nequit, vt in campo, silua, cubiculo, monte, vel nocturno tempore cui modo addimus: & nisi alter testium sit valde dignus fide: tunc enim potest

sup-

ſupplere defectum, qui eſt in altero minus idoneo, ita vt ſimul efficiant plenam probationem, vt tenet *Bald. in l. ſi quis ex argentariis* §.1.*Cod. de edendo.* & *Doctores alii ibidem.*

Teſtiũ crimina occulta licet aliquãdo reo propalare

19 Interrogabis. An licitum ſit reo occulta crimina teſtium detegere ad labefactãdum eorum teſtimonium.

Ad hoc dico plura,

Primo, quod ſi illa crimina valeant ad infirmandum teſtimonium, non eſt contra iuſtitiã ea aperire: maxime ſi alius modus illius repellendi ſit incõmodus: eſt communis *Doctorum* ſententia. Vide *Sot. libr. 5. de iuſt. quæſt. ſeptim. artic. 3.* & *Clarum qu. 24.* Ratio eſt, quia quiſque poteſt ſeipſum tueri cum iuſto moderamine eodem genere armorum, quo oppugnatur: nec alter poteſt conqueri de iniuria, cum ſit inuaſor, & ſponte huic periculo ſe exponat, hoc ipſo, quo teſtatur, vel accuſat.

Talia crimina ſunt, periurium, crimen falſi, & omnia, ob quæ incurritur ipſo facto excommunicatio, ſi nondum eſt abſolutus: denique omnia, ob quæ incurritur infamia iuris, vel facti.

Secundo dico, quod fieri poteſt, vt ſit contra charitatem talia crimina patefacere. Primo, ſi teſtis ſponte non ſe ingeſſit, ſed coactus à Iudice: & crimen, quod ei obiicitur, eſt graue, ob quod capite eſt plectendus, vel huiuſmodi: cauſa vero rei non ſit magni momenti. Quod ſi ſpõte ſe obtuliſſet ad teſtificãdum; non eſſet tanta ratio habenda iſtius incommodi: ſibi enim imputare debet illud detrimentũ, quod per alterius exceptionem incurrit. Secundo, ſi alia ratione minus noxia poterit eum repellere, vt ſi ſit conſanguineus, vel affinis actoris, vel de eius familia: ſi teſtis ſit tibi inimicus, vel pauper: ſi mente non firma, ſi impuber: & in cauſa criminali ſi nondum eſt viginti annorum: de quibus *ſupra dictum eſt.*

Dubium.

Dices. Quando reus teſtem aliter repellere poteſt, videtur eſſe cõtra iuſtitiam, ſi occulta eius crimina pandat: quia ſi ratione minus noxia ſe poſſit tueri: non habet ius vtendi defenſione nocentiore: ſicut qui inuaſorem minore incommodo poteſt repellere, non poteſt ei grauem læſionem irrogare.

Reſp.

Reſpondeo, reum habere ius repellendi teſtem quocunq; modo magis idoneo: cum teſtis, hoc ipſo, quo vult teſtari, videatur cedere iuri ſuo, & permittere reo, vt omni modo, qui ipſi erit commodior, ſe tueatur.

In illo tamen modo tenetur non excedere debitam moderationem: ſicut is, qui inuaditur armis, non tenetur ex iuſtitia fugere, aut terrere inuaſorem clamoribus:

Præsertim quando hæc decorè facere non poteſt: ſed poteſt ſe armis tueri, faciendo id, quod neceſſarium eſt ad euaſionem: quamuis aliquando ex charitate poſſit obligari, vt alio modo vtatur.

Reus an peccet impingẽdo teſti aliquod crimẽ.

20 Petes, An ſi reus impingat accuſatori crimen mendacii, ſeu calumniæ, an peccet, & teneatur ad reſtitutionem? Ad hoc dico primo, quod reus ſaltem ex charitate tenetur ita reſpondere, & ſe defendere, vt quam minimum accuſatorem lædat: vt ſi de occulto accuſetur, ſufficit, vt ſimpliciter neget. Quare abſtinendum eſt ab illa verborum aſperitate, qua calũniæ, vel mendacii crimen accuſatori ingeritur: nam contra charitatem eſt, ſi proximo maius malum inferas, quam ad tui defenſionem ſit neceſſarium.

Secundo dico, reus accuſatus de crimine, quod iuridice probari nequit, non peccat contra iuſtitiam, etiamſi neget crimen: imo etiamſi dicat, accuſatorem mentiri, & calumniari: ita *Sylu. verb. teſt. 3. quæſt. 3. Nauarr. cap. 18. numero 49. Petr. Nau. lib. 2. cap. 4. num. 348.* & colligitur ex *D. Th. 2. 2. quæſt. ſexageſim. no. arti. ſecund.* vbi dicit (reum ſe poſſe tueri quacunque via, modo non dicat mendacium:) atqui, dum dicit, talem accuſatorem mentiri, & calumniari, non dicit mendacium: nam qui accuſat de eo, quod probare non poteſt, calumniator præſumitur, *vt dicit Gloſſa in capite ſecundo de calumniator.*

Ac proinde etiam cenſetur mentiri. Præterea, quia contra mentem, ſeu contra dictamen conſcientiæ ſuæ loquitur: tum quia falſum præſumitur in iudicio, quod probari nequit.

Idem quoque dicendum eſſe docent *Doctores* de eo, qui etiam extra iudicium negat, ſe dixiſſe, aut feciſſe quippiam, vel tanquã amico ex confidentia tibi patefeci, & tu id alteri referas, qui inde grauiter offendetur: tunc enim ſi ille mecum de eo expoſtulet, poſſum negare, me dixiſſe, cõuenienti modo, intelligendo vt mendaciũ vitetur: negãdo n. vtor iure meo: quiſq; enim ius habet, ſua occulta delicta, & facta, vnde naſceretur offenſio, tegendi quantum poteſt. Quod ſi iniquo delatori inde aliquid obueniat incõmodi: id ſibi ipſe imputet, vt recte docet *Petr. de Nau. libr. ſecund. c. quart. num.* 348. Secus quando aliter poterat licite patefacere: tunc enim fieret ei iniuria, ſi negaretur: nam ſine ſua culpa infamaretur, vt mendax.

***

§. 6.

DE EXCEPTIONIBUS CONtra processum.

SExto potest reus excipere contra actitationem processus, circa quam multæ nullitates occurrere possunt, de quibus loquitur *Clarus in q. 50. per totum*, & alii consimiles *Criminalistæ*. Nos claritatis gratia, differemus primo de substantialibus, seu essentialibus processus, vel Iudicii, nam ex illorum defectu vnusquisque poterit iudicare de nullitatibus.

Iudicii, seu processus quædam sunt de solemnitate, quædam de essentia.

1. Sciendum ergo, quod in iudicio quædam ad solemnitatem spectant, quædam vero ad substantiam, & essentiam ipsius.

De solemnitate quæ.

De essentia quæ.

Ea dicuntur ad iudicii solemnitatem pertinere, quæ sunt iuris positiui ciuilis, vel etiam canonici, vt sunt citationum interualla, contestatio litis, dilationes interlocutoriæ, & cætera huiusmodi. Ea dicuntur substantialia, & essentialia iudicii, quæ sunt de iure diuino, naturali, vel gentium, vt declarat *Panorm. in cap. delicti, ext. de iudic. & Syluest. v. Iudex. 1. q. 7. D. Anton. in 3. p. tit. 9. cap. 15. §. 6. & Nauar. consil. 1. in fine. de sent. & re iudic.* vbi inquit, quod fratres Minores in iudiciis suis debent seruare ea, quæ sunt iure naturali, & diuino necessaria, & sufficientia ad inquisitionem, & inuentionem iustitiæ. Idem etiam docet *in cons. 5. n. 10. de appellat. in fin.*

De essentia iudicii quatuor.

Hæc vero in genere sunt quatuor. Primum, vt contra aliquem non procedatur, nisi accusatum, denunciatum, aut infamatum, iuxta tres modos procedendi à iure statutos, per accusationem, denunciationem, & inquisitionem, de quibus *supra in principio huius tractatus*. Secundum, vt testes examinentur cum iuramento. 3. vt absens vocetur 4. vt indefensus non condemnetur, nisi fuerit contumax.

Ad accusationem necessaria sex.

2. Sunt autem ad accusationem hæc omnia necessaria, vt dictum *est supra*. 1. vt fiat in scriptis. 2. vt exprimatur dies, & annus, quo intentatur. 3. nomen accusatoris, & accusati. 4. species delicti. 5. locus, & tempus, nempe annus, & mensis, quo delictum commissum est. 6. inscriptio accusantis: *vide supra in hoc eod. tract. de Iudicio regul. De accusatione, in principio.* Si ergo deficiat processus in aliquo istorum, reus habebit exceptionem.

3. Præterea sciendum, quod processus, vel factus est ad instantiam partis, vel Iudex fecit illum ex officio. Si ad instantiam partis, possunt in eo reperiri multæ exceptiones.

Primo enim non admittitur accusator inimicus, vt *supra* dictum *est*, nisi quando agit de proprio interesse, si arbitrio Iudicis

talis iudicatur. Et quis sit inimicus, diximus *supra ex Pegna in* §.4.*n.* 5.

Secundo, neque admittitur infamis. *l. quia accusatorem. ff. de accusat. c. prohibentur, & glos. in cap. pri. de accusat.* quæ sentit, ꝙ etiam infamis infamia facti repellitur ab accusando: quã glos. esse seruandã iure Põtificio, tenet *Panor.* communiter receptus *ibid. & Nauar. cons.* 3.*n.* 2.*tit. de accusat.*

Infamia iuris quæ.

Quis autem dicatur infamis infamia iuris, vel facti, dicam breuiter. Infamia iuris ea vocatur, quæ à iure introducta est: & cum duplex sit ius, ciuile scilicet & canonicum, duplex quoque erit infamia iuris, ciuilis nempe, & canonici. Infamia iuris ciuilis, siue à iure ciuili introducta, incurritur, *Primo* per sententiã diffinitiuam (non tamen per interlocutoriam, vel arbitri) Iudicis propter crimen publicum, vel priuatum, vt furti, homicidij, stupri, falsi, & aliorum quorumcunque criminum, siue delictorum. *cap. infames.* 3.*q.*7.§. *porro. cap. cum te. de re iudic. l. quid ergo.* §. *ex compromisso. & seq. ff. de iis, qui notantur infamia. Innoc. in c. qualiter, & quãdo.* 2. *de accusat.* 2. incurritur ipso facto in casibus, in quibus iure tale quid operanti irrogatur infamia, vt puta, qui pugnat in arena. *tex. & glos. cap. infames. vbi supra.* vsurarius improbum fœnus exercens. *cap vsurarum.* 3.*q.*7. in adulterio deprehensus. *l. palam.* §. *quæ in adulterio. ff. de ritu nupt.* qui cum duabus viuentibus nupsit. *l. quod igitur. ff. de his qui not. infamia c. nuper à nobis de bigamis.* conuictus de furto. *glos. in cap. infames* §. *porro.* 3.*q.*7.

Infamia facti quæ.

5. Infamia vero facti dicitur illa, quæ propter aliquod turpe factum incurritur, siue per homicidium, siue per adulterium, siue per lenocinium, & huiusmodi: quæ quidem infamia incurritur, non solum propter crimina, verum & quandoque propterea, quod iuste quis ad pœnam carceratus est, vel à testimonio ferendo repulsus. *cap. testimonium, de test. aliisque* modis, & casibus, de quibus vide apud *summistas v. infamia.*

Inter. Regulares quando incurritur infamia,

6. Inter Regulares incurritur infamia in omnibus casibus supra dictis, ex sententia, videlicet, aut facto ipso iure infamia notato, & etiam ex publica pænitentia, ex deiectione à gradu professionis: ex priuatione actiuæ, & passiuæ vocis: ex priuatione officii, & dignitatis: ex mancipatione alicuius carceribus. Vide *Victorinum Auersanum in modo procedendi in causis Regularium. c.*23.*n.*13. *& Hostiens. in summa. tit. de maledicis.*

Infamiæ facti quis effectus.

7. Infamia facti repellit quẽ cumq; illa notatum à dignitatibus *cap. inter dilectos, de excess. prælatorum & cap. infamibus. de reg. iur. in* 6. à testimonio quoque ferendo *cap. null.* 3. *q.* 4. à promotione quoque ad ordines. *cap. tantis*

Daniel.

bari possit. D. Tho. 2. 2. q. 68. ar. 1. *Daniel.* 81. *dist. & cap. omnipotens Deus.* de accusat. vide *Sylu. v. infamia. n. 6. Tab. eod. n. 4. Ang. eod. n. 3.*

Infamia facti quomodo tollitur.

8. Infamia facti tollitur per contrarium factum *Panorm. in c. diligenti, de simon.* Vel per emendationem vitę. *Armilla. v. infamia. n. 10. Nau. cons. 3. de rapt. n. 2.* vel per ipsiusmet Principis, alteriusue superioris ad illud iurisdictionem habentis dispensationem. *Panor. in c. cũ te, de sent. & re iudic.*

Infamia iuris quomodo tollitur.

9. Iuris infamiam tollit solus Princeps cum sibi subiectis. *cap. cum te. vbi supra. Nau. vbi supra. n. 3. Farinac. q. 6. n. 45.* Et vero infamiã, quam Regulares incurrunt propter superius dicta, quæ iure communi nequaquam incurritur, tollere, ac dispensare valet Capitulum generale, siue etiam Generalis cum Diffinitoribus capituli Generalis. *Victorinus vbi supra. n. 4.* & *Panorm. in præd. c. cum te.*

Tertio, neque conspiratores admittuntur ad accusandum. *c cum oporteat, & cap. cum dilectus. de. accusat. cap. per tuas. de simonia. Panorm. in c. cum l. & A. de re iudic. specul. 3. par. tit. de accusat. §. tertio videndum. v. & nota.*

Accusare qui prohibeãtur ex lege.

10. Verum vt reus exceptiones inuenire possit, si quæ fuerint ex hoc capite ad se defendendum: nota quod per leges, & canones plures vetantur accusare. 1. inimici. 2. suspecti. 3. de domo inimici prodeuntes. 4. qui cum inimicis commorantur familiariter. 5. consanguinei inimicorum. 6. laici contra clericos. 7. excommunicati. 8. criminosi. 9. infames. 10. calumniatores. 11. inopes. 12. dominus aduersarii. 13. accusatus nequit accusatorem reaccusare. 14. impubes, 15. mulier de quibus dictum est *in præced.* §.

Inimicus quando possit accusare.

Notandum est tamen primo, quod si suam, vel suorum iniuriam quis prosequatur, quisquis ille sit, etiam inimicus capitalis, accusare quemlibet potest, modo sit iudicii capax, vt omnes præcitati *Doctores* fatentur, & probat *Farina. in q. 12. num. 57.* Idque ratio ipsa naturalis dictat, vt qui offensus est, vel in seipso, vel in suis, tueri se, suosque mediante iustitia queat.

In criminibus exceptis omnes admittuntur ad accusandum.

Notandum secundo, quod in criminibus exceptis, quæ in Reipublicæ sunt detrimentum, qualia sunt, hæresis, simoniæ, perduellionis, læsæ Maiestatis, sacrilegii, dilapidationis bonorum Ecclesiæ, & Reipublicæ, omnes ad accusationem admittuntur. Et à simili quoque Regulares, quando relaxationes publicas viderent contra eorum Regulas vel statuta. Solum excipiuntur inimici, suspecti, & conspiratores, vt dictum *est supra.*

Accusare tenetur quilibet pro bono Republicæ.

Notandum tertio, quod quilibet accusare tenetur, quando crimen eiusmodi est, quod in Reipublicæ detrimentum redundat: seu quando delictum est publicum, & sufficienter pro-

Sot.

Sot.de iust.lib.5.q.5.ar.1. Vbi vero de priuato delicto agitur, quod est, cum in priuatarum tantum personarum vergit detrimentum: vel etiam cum tractatur de publico delicto, si desint probationes, nullus accusare tenetur. *cap. plerumque. 2.q.7. Bart. in l. in eum ff. de accusat. num.2. Doctores supra citati.* Ex prædictis ergo sciet reus quando, & quomodo poterit excipere contra accusatorem, quando processus factus est ad instantiam partis.

Processus ex officio requirit, vt præcedat infamia.

12. Quando vero processus fit ex officio: tunc necesse est, vt præcedat infamia, & clamorosa insinuatio, quæ famam ipsam ad aures Iudicis referat, non vna vice tantum, sed pluribus, ac sæpius, vt expresse inquit *text. in cap. qualiter, & quando. &c.* Non est autem determinatum quoties requiratur, quod clamor & infamia ad aures Iudicis perueniat ad hoc, quod possit ex officio contra aliquem inquirere: vnde hoc erit ad arbitrium Iudicis, & ita tenent communiter *Doctores*, vt inquit *Marianus in d. cap. qualiter, & quando.*

Nota.

13. Est tamen obseruandum, quod prædicta procedere debent, quãdo inquisitio fit contra Prælatum: in eo. n. casu non sufficit simplex fama, sed requiritur, quod sit talis, quæ non possit sine scandalo, & periculo tolerari. Secus autem, quando inquisitio fit contra subditum: tunc enim sufficit, quod fama præcedat, etiam quod non sit scandalosa, & periculosa: atque ita tenent communiter *Doctores*, vt inquit *Clar. q.7. vers. Item quæro. Sot de rat. teg. m.2. q.6. concl.1. dub.3.*

Infamia ortum habere debet è fide dignis.

14. Debet autem hæc fama habere ortum à Personis fide dignis, & probis, non autem à maleuolis, & indignis, vt omnes fatentur, & est *text. in d. cap. qualiter, & quando.* Et insuper debet probari saltem per duos testes, & non per pauciores, & in hoc omnes concordant, inquit *Clar. vbi supra vers. sciendum est tamen.* & tales testes debent rationem reddere sufficientem scientiæ de tali fama, alias non probant, vt dicit *Bart. in l. de minore. §. plu imum ff. de quæst.* atque adeo si fuerint interrogati, debent nominare à quibus audierint: vt sciatur, famam habuisse originem ab honestis, & probis, & testes non fingere: vnde si eos non nominarent, non probarent in criminalibus, vt dicit *Bart. vbi supra.* & ante eum *Innoc. in c. quæritur, & quando.* Animaduertat ergo reus, & ponderet, si fama contra ipsum habuerit ortum à maleuolis, & debito studio à talibus sit disseminata, & habebit exceptionem.

Infamia debet probari per duos testes.

Processus factus de mandato Principis non requirit diffamationem.

15. Dubitatur hic, An ea, quæ dicta sunt de infamiæ præcessione ante processus incæptionem, habeant locum, quando inquisitio, seu processus formatur de mandato, aut consci-

entia Principis: Ad hoc respondeo cum *Claro in q.6.vers. Praterea scias*, quod in tali casu non requiritur, quod præcedat aliqua diffamatio: hoc autem intelligitur, quando tale mandatum emanauit motu proprio: secus vero si ad instantiam partis: nam eo casu adhuc præcedere debet diffamatio: ita tenet *glos. in cap. 2. in verbo. fuerat de accusat. in 6.* quæ in hoc communiter à scribentibus approbatur, vt dicit *Marsil. in pract. crim. in §. constante. post num. 22. vers. sed hanc tantum.*

Limitatio.

16. Ex dictis infertur, quod Commissarius simplicitur deputatus à Principe, vel à superiore ad inquirendum, tenetur prius cognoscere de infamia, vt recte *Salic. in l. ea quidem. n. 44. C. de acusat.* & ante illum *Bald. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infe.* quod etiam statuto, vt super quolibet crimine liceret inquirere, non tamen licet, nisi præcedente infamia, & id seruat consuetudo vbique terrarum recepta secundum *Io. Fabr. in d. l. ea quidem.* & merito, quia inferior Principe statutorum auctore, non potest limitare legem naturæ, etiam cum causa per illa multa, quæ tradit in hoc *Felinus in cap. quo in ecclesiarum. de constit. num. 32.* Et licet *Bald.* contrarium teneat *in l. nullus. C. ad l. Iuliam Maiestatis*: nihilominus *Alex. in cons. 179.* in causa Anglorum, probatus à *Decio in cons. 120.* respondet, debere limitari, vt tantum procedat, quando exprimitur in Commissione, constare Principi de fama. Et idem habet *Innoc. in cap. cum oporteat. de accusat.* in hæc verba: *Si non fiat mentio in literis de aliquo denunciante, sed tantum dictum sit, Ad audientiam nostram peruenit, tunc poterit procedere sine aliqua inquisitione famæ.* Sic ille.

Delegatus à Principe quãdo teneatur cognoscere de infamia.

Inquisiturus ergo specialiter virtute infamiæ vel alicuius ei æquipollentis, debet in primis super ipsa informationem accipere: quod tenuit *Aug. cont. Angelum in lib. de malefic. col. 18 vers. tu autem*: probatum *ab Alex. in c. 1. de offic. ordin.*

17. Nec assentiendum est *Alciatio*, quatenus dixit *in d. cap. 1. de offic. ordin.* posse contra Regulares inquiri, non præcedente infamia: tum quia eodem præcepto decalogi 8. vetatur infamatio eorum, quo aliquorum; imo magis, quia cæteris paribus eorum fama magis seruanda, vt colligitur ex *D. Thom. 2. 2. q. 72. ar. 2.* relato à *Nauar. in cap. inter verba. concl. 6. & in cap. 18. Man. num. 43.* Tum quia licet *Io. Andr. in cap. olim. col. 2. de accusat.* id dixerit, nõ tamẽ probauit quia textus *cap. in singulis. de stat. monach.* quem in id citat, loquitur de generali inquisitione, de qua nemo dubitat, non prætequirere infamiam: nos autem de speciali inquisitione agimus. Tum quia licet ordo procedendi contra Regulares non seruetur adeo

Alciatus reiicitur.

ſtricte, ac contra ſæculares, quoad alia, *cap. qualiter, & quando 2. ſub. fin. de accuſ.* quo ad hoc tamen ſic, vt clare ſentit *S. Thom. 2. 2. q. 33.* vbi etiam *Caiet. & Sot. de rat. teg. m. 2. q. 6.* §. 15

Sed neque ſequendus eſt idem *Alciatus*, qui paulo poſt dixit, poſſe in omnibus criminibus atrocibus abſque infamia inquiri: quod & ante ipſum dixerat *Ang. l. ſi vacantia. C. de bon. vacan.* efficaciter ab *Aret. in c. qualiter, & quando* confutatus. Sed neque quod poſtea (cum dubitatione tamen) tenuit, quod toties poteſt Iudex inquirere ſine infamia, quoties non præſumitur calumnioſe id facere: tum ob ea, quæ dicit *Salicet. in l. ea quidem. col. 8. C. de accuſat. & Aretin. in d. cap. qualiter, & quando. n. 59.* tum quia ratio, cur vetatur Iudex inquirere, non eſt, quia præſumitur calumniari, vt *Bart.* quem ipſe citat, ait, *in* §. *ſi publico. in l. 2. ff. de adult.* Sed quia iure naturali incluſo in 8. præcepto decalogi prohibetur. Vide *Nau. in rubr. de iudic. ſub n. 91.*

Praxis Iudicũ ſæculariũ an probãda.

18. Sed, vtrum probanda ſit praxis Iudicum ſæcularium, qui ex denuntiatione publici officialis, ad id muneris deputati, vulgo dicitur (Fiſcale) vel alicuius priuati, aut ad querelam partis offenſæ, quæ tamen onus probandi in ſe ſuſcipere non vult, procedunt ad capiendas informationes, & indicia, quibus habitis firmant libellum inquiſitionis. Ex doctrina enim *Theologorum*, & *Canoniſtarum* videri poſſet alicui hæc praxis damnanda, qui docent, ſine præuia infamia, vel æquipollenti, non poſſe procedi ad inquiſitionem. *cap. inquiſitionis.* §. *tertiæ. de accuſat. cap. qualiter, & quando de accuſat.*

Et ratio videtur fauere, quia licet regulariter vtilis ſit Reipublicæ criminũ punitio; id tamen verum non eſt, quando crimina ſunt occulta, & nõ eſt accuſator verus, vel fictus: tunc enim vtilior eſt Reipublicæ quieta cõſeruatio famæ, & honoris ſubditorum, quam punitio, qua turbatur Reſpublica, & illi priuantur maximis ſuis bonis, honore & fama. Hinc infert *Nau.* legem de non damnando ſine infamia, vel alio æquipollenti, eſſe naturalem, & diuinam: ac proinde nulla contraria conſuetudine poſſe abrogari.

Verius tamen exiſtimo, illam praxim non eſſe damnandam ſi circumſpecte, & ſecundum leges, vel conſuetudines in Prouinciis receptas, fiat: idque in grauibus cauſis (vt in furtis, homicidiis, ſacrilegiis, inceſtibus, aliiſue criminibus Rempublicam turbantibus) & non ad nudam punitionem, ſed quia cenſetur neceſſarium bono Reipublicæ. Probatur vero intentum,

Primo, quia eſt praxis Iudicum ſæcularium timentium De-

um in omnibus pene Prouinciis, & maxime per Italiam recepta, vt testatur *Clarus. q.* 3. neque tamen à summo Pontifice vel episcopis idcirco reprehenduntur, aut censentur in malo statu.

Secundo quia ita sentiunt doctissimi *Iurisconsulti* cum *Bart. in l.* 2. *§. si publico, ff. ad l. Iuliam. de adult. Alciat. in cap.* 1. *de offic. iudic. Angel. in l. si vacantia. C. de bon. vacant.* & alii.

Secundo vt non fiat inquisitio sine infamia auctoris præuia, non est iuris diuini, aut naturalis, sed est iuris positiui humani, vt fatetur *Sot. de rat. teg. m.* 2. *q.* 6. *dub.* 2. vnde infert Papam in Ecclesia, & Principem in suo foro posse ex causa rationabili in eo dispensare. Vnde etiãsi esset iuris naturalis, vt non fiat inquisitio absq; præuia infamia; id tamen esset intelligendum, nisi Respublica vel ipse inquirendus cesserit iuri suo: quod enim illud sit illicitum, prouenit ex iure, quod quisque habet ad famam suam: cui iuri si cesserit, non erit illicitum: atqui Respublica videtur cessisse iuri suo, dum probat tales inquisitiones, easq; cupit fieri; ergo non sunt illicitæ.

Præterea hic modus videtur necessarius ad plurimas iniurias, maleficiaque prohibenda, & ad innocentiam illæsam præstandam: cum enim pauci sint, qui velint accusare, & sæpe ex maleficio non sequatur infamia: sine metu improbi viris probis, & religiosis iniurias, & damna inferrent: quam ob causam multis locis constituuntur officiales publici (fiscales) qui denuncient Iudicibus ea, quæ viderunt, vel audierunt, & iudicant à quibus pleniorem informationem habere possint: quæ res mirifice maleficos terret, & coercet: & si enim sibi persuadeant, eos, qui iniuria affecti sunt, aut alios, qui interfuerint, non accusatos; tamen valde metuunt, ne per hunc officialem ad Iudicem res deferatur: qui deinde pleniorem informationem à testibus oculatis accipiet.

18. Aduerte tamen, primo Iudicem non posse unquam ex se ipso incipere inquisitionẽ, sed semper debere aliquid præcedere, quod inquisitioni viam aperiat, & Iudicem cogat, vt ex officio procedat, vt notitia publica, infamia, suspicio communis, querela partis, denunciatio officialis, aut simile quiddam: alioquin totus processus esset iure nullus. *Clar. q.* 5 *numero* 4. Vnde non potest procedere ex delatione facta ei, non vt Iudici, sed vt priuato, vel certo auctore, vel suppresso nomine: etiamsi in schedula nominarentur testes, qui nossent factum, vt idem docet, & exemplis declarat: quod ideo statutũ est, ne Iudices possint pro arbitrio impetere quos volent: & quia illis casibus idẽ esset accusator & Iu-

dex: quod iure gentium reprobatur. 2. Antequam Iudex inquirat de persõa, priuatas informationes capiendo, debere aliquo modo ei constare de crimine, an sit commissum: vnde si crimen relinquat vestigium, debet id prius inspici, vel curare inspici, provt fert rei conditio: si autem non relinquit, sufficit denunciatio, vel querela ad capiendam informationem, vt dictum est *in* § *primo*.

3. Vbi iam constat de delicto commisso, si nihil sciatur de auctore, potest de eo generatim inquirere: & habito aliquo indicio, vocare illum ad se defendendum, institutus contra eum inquisitionem particularem, vt docet *Clar. q. 5. ex Innoc. 3.* & aliis. Neque prædictis obstat communis *Theologorum* & *Canonistarũ* doctrina (à qua in re tanti momenti non est recedendum) qui docent, non esse procedendũ ad inquisitionem specialem, nisi præuia infamia: quia id intelligendum est, quando solum intenditur punitio criminis: neque inquisitio putatur necessaria ad bonum Reipublicæ & mali compressionem: hoc autem prædicta sententia non negat: & hoc modo videntur istæ sententiæ posse conciliari.

Ad Canones autem in principio citatos, responderi potest: 1. canones illos loqui de iudice Ecclesiastico qui non debet procedere ad inquisitionem absque præuia infamia, & clamorosa insinuatione qua res sæpius ad aures ipsius deferatur: harum.n. infamia plus scandalizat sęculares, quam castigatio ædificet: & quia facilius correptione fraterna emendari solent: & quia denique Prælatorum potius est in spiritu lenitatis subditos quosvis, etiam seculares corripere, quam asperitate pœnarum sęuire, vnde Canones iubent, vt non ad primã famę insinuationẽ inquirant, sed tum demum, quando sæpius eorum aures pulsaverit: quod tamen minime necessarium videtur in iudicibus sæcularibus. Rursus iubent, vt dispositiones contra eum, qui infamia non laborat, minime recipiantur, etiamsi tres, vel plures iurati affirment, se vidisse illum, crimẽ committentem, vt patet *per c. inquisitionis*: quod etiã minime locũ habet in iudice sæculari: hic enim statim per suũ fiscalem debet causam prosequi, etiãsi tantum essent duo testes iurati, alioquin à Principe punietur. Deniq; iubent, vt accusationẽ præcedat legitima inscriptio, & inquisitionem clamorosa insinuatio: at si hoc in foro externo seruaretur; raro possent delicta puniri: rarissimi enim sunt, qui se velint inscribere, id est, sub pœna talionis suscipere onus probandi. Imo in multis regnis nõ permittitur, nisi in suis & suorum iniuriis, vel in causa ciuili.

Ad rationes adductas dico, quod vere prohibemur iure naturæ inordinate aliquem infamare, aut dare causam infamandi: sed negamus, illos Iudices inordinate id facere: sicut enim qui accusat aliquem de crimine occulto, quod testibus, vel sufficientibus indiciis probare potest, non infamat illum inordinatè: sic neque Iudex, qui ex denunciatione informationes capit: nam habet causam iustam id faciendi, nempe vt criminosi non inualescant: vt innocentia in Republica sit tuta: vt oẽs securè, & trãquille degãt. Debet tamen Iudex vti magna prudentia, & habere rationem personarum, & donec videat, an res probari possit, eo modo capere informationes, vt quam minimum fama lædatur: vnde si videt, eam probari non posse, debet desistere. Idem dicendũ est de Fiscali, qui grauiter peccat, si accusationẽ suscipiat, cuius probationem putat se defecturam.

§. 7.

DE EXCEPTIONIBVS *contra propriam confeßionem.*

Contra propriam cõfessionẽ exceptiones.

SEptimo potest reus se defendere etiam contra propriam confessionem excipiendo contra ipsam: & hoc multis modis, de quibus abunde *Clarus in q.55. vsque ad 60.* inclusiue. *Aretin. in sua pract. crim. fol. mihi 273.* & alii communiter: nos selectiora hic breuiter tangemus.

1 Primo potest dicere, quod talis confessio fuit extraiudicialis, quæ non sufficit ad probationem delicti. Et ita communiter dicitur, vt ait *Paris de Puteo, de Syndic. fol. 439. cap. 3. in primis verbis.* Bene verum est, quod talis confessio extraiudicialis sufficit ad torturam, vt dicit *Clar. in q. 21. vers. confeßio extraiudicialis.* — 1 quod extraiudicialis.

2 Potest dicere etiam, quod iudex non erat competens: etenim confessio facta coram Iudice non competente, non valet in vim iudicialis confessionis, sed tantum valet, vt extraiudicialis. Et hæc est communis opinio, vt dicit *Aret. cons. 26. cir. fin.* & ideo non sufficit ad probationẽ delicti, sed bene sufficit ad torturam. — 2. quod Iudex non erat cõpetens.

3 Tunc autem secundum iuris ordinem interrogatur reus, vt dicit *Nau. in Man. cap. 25. n. 36.* cũ tria concurrunt. Primum, vt delictũ sit notorium, famosum, aut semiprobatum: quod contingit, quando vnus est testis oculatus, & omni exceptione maior: aut vnum indicium, vel plura æquipollentia, vt sentit *Bart. in l. fin. n. 7. ff. de qu.* Secundũ, vt posita sit probatio iã in processu. Tertium, vt sit reo notificata, quo videat, se ad obediendum mandato Iudicis teneri, secundum vtrumque *Thomam in 2. 2. q. 69. art. 1.* — 3. quod nõ sit seruatus iuris ordo.

Ad iudicium tria requiruntur.

4 Notandum est etiam, quod tria requiruntur ad iustum iudicium, *ex D.Thom.quæst.60.art.2.* Primo, certitudo in cognitione causæ, & defectu huius, iudicium dicitur temerarium. Secundo, iustitia in ipso actu iudicii, id est, vt seruetur æqualitas in iure suũ cuique reddendo: ad hoc requiritur, tum vt iudicetur secundum leges, tum vt seruetur ordo iuris, id est, ordinata ratio procedendi à iure Iudicibus pręscripta: & defectu huius, iudicium dicitur peruersum, & iniquum. Tertio, auctoritas in iudicante: qui enim auctoritate caret, siue in personas iudicandas, siue in causâ (vt si sit exempta) iniuriam facit, tum partibus, causæ illarum se ingerendo, tum legitimo Iudici, cuius potestatem, & officium sibi assumit, huius defectu, iudicium dicitur vsurpatum, vel præsumptum.

Iudices quando peccant.

5 Dico igitur, omnes eos peccare vsurpatione iudicii, qui iudicant eum, qui vel absolute non est ipsis subditus, vel non in iis causis, in quibus eũ iudicant: ac proinde sententia illorum est irrita.

Ratio est, quia in his iudiciis deest potestas in eum, qui iudicatur, quæ ante omnia requiritur, quia Iudex debet habere auctoritatem, & obligandi conscientiam (sentẽtia enim est veluti lex quędam particularis imposita alteri, quam ille tenetur subire) & cogendi ad executionem eius, ad quod obligauit: alioquin sententia esset inefficax.

Quinque modis quis põt alteri esse subiectus.

6 Quinque autem modis potest quispiam alteri esse subiectus, ita vt ab eo iudicari queat.

Primo, ratione potestatis ordinariæ: sic fideles Summo Pontifici, & Episcopis sui, & ciues Regibus sunt subiecti.

Secundo, ratione potestatis delegatæ: sic Legato Apostolico subsunt Prouincię ad quas ipsius delegatio pertinet, & ciues Proregi, vel Gubernatori.

Tertio, ex consensu partium, vt quando partes ex compromisso se alicui subiiciunt, siue vt Iudici (vt si ille alias auctoritatem iudicandi habebat, & si non in illos) siue vt arbitro, de quo vide *Syluest. verbo. arbiter.*

Quarto, ratione delicti in alieno loco perpetrati: nam ratione delicti sortitur quis forũ, *ca.postulasti, & capit.fin. de for.comp. vbi gloss. verb. Ratione delicti.* Simili modo sortitur quis forum ratione contractus, domicilii, & rei, de qua contra possessorem causa mouetur, vt *eodem cap.* dicitur.

Quinto, ratione iniuriæ, subdito alterius Principis illatæ: si enim superior eius, qui iniuriam fecit, interpellatus, nolit illam vindicare: poterit

id facere Princeps eius, qui iniuriam accepit.

Quicunque igitur iudicat aliquem, qui aliquo horum quinque modorum non est ei subiectus, peccat vsurpatione iudicii, quia vsurpat sibi auctoritatem iudiciariam in eum, in quē non habet.

Iudices sæculares peccant iudicando clericos.

7 Sic peccant Iudices sæculares iudicantes clericos, quia sunt exempti ab eorum iurisdictione: tam in ciuilibus, quam in criminalibus, vt patet tota *distinct.66.& 11.qu.1.per totum*, & *in Decretalibus, de immunitate Ecclesiarum*, & *in Conc.Trid.sess.23.c.20. de reform.* vbi renouantur omnes Canones, qui de hac re agunt. Idē patet de iure ciuili: *Authēt.vt cler.proprios Iudices conueniāt.coll.6.*

Clerici non possunt eo iū priuilegio renunciare.

8 Adde, nec posse clericos huic exemptioni renunciare, vt à Iudice sæculari valide possit iudicari, etiam in ciuilibus, vt patet *capit. inolita. vndecim. quæsti.prim. capit. placuit. ibid. capit. deligenti. ext. de foro. comp.* vbi etiam redditur hæc ratio, quia non est beneficium hoc personale, cui renunciare valeat: sed potius toti collegio Ecclesiastico publice indultum, cui priuatorum pactio derogare nō potest.

Clerici possūt in ciuilibus subiici Iudici sæculari tanquā arbitro.

9 Possunt tamen in ciuilibus se subiicere Iudici sæculari, vt arbitro, qui tamen nolentem stare sententiæ, non potest per se cogere. Item potest clericus, vt actor, laicum pertrahere ad Iudicem sæcularem, non autem vt reus pertrahi: in casu tamen conuentionis, potest à Iudice sæculari iudicari: vt si dum laicum pertrahit ad Iudicem, laicus viciſſim illum in causa ciuili reconueniat, vt expresse docet *Glossa* communiter recepta *in capit.secund. de mutuis petitionibus*, & colligitur tum *ex illo capit.* tum *ex capit.primo. 3. quæstione octaua.*

Iudex extrahens eum, qui ad Ecclesiam cōfugit, peccat.

10 Simili modo censetur vsurpatio Iudicii, & irrita est sententia, si eum qui ad Ecclesiam tanquam ad asylum confugit, vi, vel fraude extrahat, & ad mortem, vel mutilationem condemnet: saltem quoad hanc pœnam irrogandam: & Iudex tenetur eum Ecclesiæ restituere, vt colligitur *ex capit. inter alia. de immun.Eccles. & ex multis canonib. 17. quæst.4.* de quo vide *Clarum quæstio.trigesim. & Salon. quæstio. sexagesim. articul. quart. controuers.2.*

Iudex tenetur eum Ecclesiæ restituere.

11 Dici etiam potest vsurpatio Iudicii, si Iudex iudicium exerceat, vel sententiam ferat in Ecclesia: nam eo loco id faciendi potestatem non habet, cum quicquid ibi actum fuerit, sit irritum, vt statuitur *capit. decet. §. ordinarii. de immunitat. Ecclesi. in 6.* vbi dicitur, Processus Iudicum sæcularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis (Ecclesiis) omni careant robore firmitatis.

12 De-

12 Deniquè vsurpatione Iudicii peccãt ordinarii, dum exẽptorum causas discutere præsumunt, in quibus *Conci.Triden.* eos non subiicit.

4. quod Iudex non sederit pro tribunali.

13 Potest dicere, quod licet Iudex fuerit competens: nihilominus talis confessio facta fuit coram ipso Iudice non sedente pro tribunali, & sic tãquam priuato: talis .n. confessio non dicitur iudicialis, vt reus ex illa possit condemnari: sed tantum facit indicium ad torturam.

5. quod cõfessio fuerit extorta cum promissionibus.

14 Potest etiam allegare, quod talis confessio fuit extorta à Iudice cũ promissione impunitatis: quo casu non videtur, quod ex ea possit condemnari, & ita refert *Clar. in q.55. vers. allegare.* quod quædã Catharina Candolia, quæ corã Prętore Vogoniæ cõfessa fuerat, se partum necasse: quum deinde assereret illam confessionem à se per ipsum Prętorem blandis verbis, minisq; extortam fuisse: idq; probasset coram Prætore per senatum ad id delegato: fuit tantũ torturæ subiecta: & cum perstitisset in negatiua, fuit absoluta.

Iudex an possit facere tales promissiones.

15 Dubitatur vero hic, an Iudex, vt verum eliciat à reo, possit, aut debeat huiusmodi promissiones facere? Ad quod breuiter respõdetur, quod licet, & est cõmunis opinio, vt dicit *Apost. ad Deci. in l. ea est natura. sub nu.7. ff. de regul. iur.* Certum est enim, quod licet Iudicibus indagandæ veritatis gratia aliquid simulare, vt colligitur ex Salomonis exemplo, de quo *in cap. afferte de præsumpt.* At si reus sic allectus confiteatur, non põt ex tali confessione condemnari, tanquam dolo extorta. Ita *Carer. in pract. crim. in §. homicidium. vlti. num.43.* quod etiam placet *Iulio Claro vbi sup.* qui prædictum modum eruendi veritatem non probat, cum sit illaqueare reũ fraude, & mendacio: quod Iudicem probum, maxime Regularem, non decet: consultius enim tales agent, si ab huiusmodi promissionibus, quantum fieri põt, abstineant: atq; aliis iustioribus modis studeãt, veritatẽ delictorũ inuenire, prout etiam dicit *Dynus in tract. de quæst.* quem refert *Paris de Put. de synd. fol.485. capit.7. circa principium.*

Iudex an teneatur seruare tales promissiones.

16 Sed quid si Iudex faciat tales promissiones, an teneatur, aut debeat illas obseruare? Res. quod circa hoc varię fuerũt scribentium opiniones. *Imola consil.109.* cõsuluit, quod reus virtute talis confessionis extortæ, vt ipse dicit, per dolum, & fraudem, non possit condemnari.

Contrariam vero sententiam, scilicet, quod imo possit, & debeat reus, non obstante tali promissione, condemnari, tenuit *Cyn. in l. præsenti. Cod. de his, qui ad Eccles. confug.* & in hanc sententiã frequẽtius itum esse, dicit *Alciat. in leg. natura. in fin. ff. de verb. sign.* Hanc etiam dicit esse cõmun. opin. *Apost. ad Dec. in d. l. ea est natura, sub numero præalleg.* quem refert *Viuius in li. commun. opinion. in verbo.*

verbo. Iudex promittens. Clarus vbi ſupra licet afferat opinionem *Cyni* eſſe magis communẽ: tamen fatetur opinionem *Imolæ* eſſe æquiorem, præſertim vbi promittens impunitatem delicti, poterat etiam de ipſo delicto gratiam, ſeu indulgentiam concedere: puta, quia eſſet Princeps, vel ab eo auctoritatem habens, tales gratias delictorum concedendi: & apud Regulares Generalis, vel eius Commiſſar. Gener. tũc enim omnino dicerem, ſeruãdam eſſe ab eo promiſſionem impunitatis: turpe eſt enim fidem fallere, maxime Regulares, *Boſſ. in tit. de confeſſ.* per torturam dicit, quod ita ſemper vidit ſeruari. Si vero promiſſa impunitas ab eo, qui non poteſt illam concedere: tunc ſibi imputet, qui tali promiſſioni credidit. Bene verum eſt, quod nunquam huiuſmodi reum cõdemnarem ex tali confeſſione ad pœnã ordinariam delicti, niſi eſſet etiam aliis indiciis grauatus.

6. quod non cõſtet, de corpore delicti.

17 Poteſt etiam contra confeſſionem allegare, ꝙ non conſtat de corpore delicti: vt dictũ eſt *ſupra in primo §. per totum*: nam vbi aliter non apparet de crimine, quã per confeſſionem ipſius rei, non debet reus cum ſola ſua confeſſione condemnari. Et licet *Ioann. Andr. in addit. ad ſpecul. in titu. de accuſat. §. fin. verſ. ſed pone.* dicat, quod contrarium ſeruatur de facto: *Clar.* tamen *vbi ſup. verſ. poteſt etiam*, dicit, quod *Ioa. Andreas*, male dixit, quia imo ſeruatur, quod niſi conſtet de delicto, nunquam reus cõdemnatur ex ſola ſua confeſſione. Et ideo *Ponzinib. de lamb. poſt nume. ſexageſim.* quod Iudex debet inquirere de veritate confeſſionis, quia aliquando aliqui confeſſi ſunt delictum, & poſtea reperti ſunt, non deliquiſſe.

Sed adnotanda eſt doctrina quam tradit *Clarus vbi ſupra*, ſic dicens. Ad effectum, vt aliquis poſſit condemnari ex ſola confeſſione, ego ita diſtinguerem. Aut delictum, quod reus confitetur, eſt tale, quod ſolo animo perfici poſſit, vt eſt hæreſis, & ſimilia. Et tunc ex quo tale delictum vix aliter probari poteſt, quam per propriam confeſſionem: crederem, quod ſola confeſſio (modo eſſet veriſimilis) ſufficeret. Aut vero eſt dictum, quod etiam facto committitur; & tunc, ſi quidem reus confiteatur in genere, aliquod delictum commiſiſſe puta vnum, aut plura homicidia, vel multa furta, non exprimendo in ſpecie, quos homines interfecerit aut cuius res furto ſubtraxerit: certe non debet ex tali confeſſione condemnari: & hic caſus nullam habet difficultatem apud *Doctores*, vt dicit *Boſſ. in tit. de delicto. numer. 15.* Nota.

Si vero confiteatur in ſpecie aliquod delictum, puta ſe aliquẽ certum hominem interfeciſſe, aut alicui furto certa bona ſub-

traxisse: tunc est distinguendum: nam aut est delictum facti transeuntis, cuius scilicet nulla solent remanere vestigia, puta adulterium, furtum, & similia: & tunc vbi cum querela partis, concurrat etiam confessio rei: vtique erit sufficiens ad condemnandum, & ita quotidie seruatur, teste *Boss. vbi supra. nume.* 19. Et *in num.* 21. subdit, quod in furto practica est, quod sufficiat querela partis. Vbi vero nõ adsit querela partis, aut aliqua alia informatio, sola confessio non sufficeret. Et ideo Iudices quando fures confitentur coram eis maria, & montes, & plura furta se alibi commisisse: debent mittere nuncios ad habendam informationem: alias sæpe innocentes condemnarentur, vt dicit *Angel. de malef. in verb. & vestem cœlestem. num.* 25. quem refert *Bruno. de indic. & tortura. fol.* 183. *n.* 10.

Quod non fuerit seruat⁹ iuris ordo.

18 Potest etiam reus allegare, quod talis confessio fuit facta super processu formato per Iudicem non seruato iuris ordine. *Clarus vbi supra. vers. Item posset*, animaduertit, quod hæc defensio non ita absolute procedit. Sed est distinguendum, an confessio ipsa sponte manauerit, an vero in tormentis: nam primo modo facta, etiam quod fuerit facta super processu nullo: adhuc potest reus ex illa condemnari, & est doctrina *Innocent. capit. qualiter & quando*, quam dicit communiter esse approbatã *Alexand. in l. inter stipulantem.* §. 1. *circ. fin. ff. de verb. oblig.* vbi etiam *Iason. nu.* 11. idem attestatur. Quod tamen intelligendũ est, vt locum habeat, quando nullitas non procedit ex defectu iurisdictionis, sed ex aliqua alia causa: & ita colligitur ex mente omnium *Doctorum*, vt attestatur *Gomezius. capit.* 12. *delict. nume. oct.* dicit tamen *Angel. cons.* 178. *circa fin.* quod quando confessio emanat super processũ nullo, tutior est via, quod reus absoluatur ab obseruatione iudicii, & de nouo procedatur: & Iudex, qui ita faceret, non erraret. Si vero confessio facta sit in tormentis: tunc si legitima indicia non præcesserint, & seruata non fuerint seruanda: talis confessio est ipso iure nulla: nec potest confessus ex ea condemnari, etiam quod in illa perseueret. Ita sensisse videtur *Gloss. vnica in l. quæstionis habendæ. ff. de quæstion.* quam sequuntur communiter *Doctores*, vt ait *Follerius in pract. crim. fol.* 307. *numer.* 1.

19 Potest etiam reus, qui alium ad sui defensionẽ interfecit, se defendere, negando, se homicidium commisisse, subiiciendo, & si id feci, feci ad meam defensam: quæ quidem responsio admittitur, & propterea negatiua habetur. Est enim indubitata iuris conclusio, quod homicidium factum ad sui defen-

8. Quod ad sui defensionem.

ſionem, non eſt punibile: cum licitum ſit vnicuique vim vi repellere: quod quidem eſt vulgatiſſimum: ita vt etiam ſacrificans, inuaſus ab inimico, iuſte poteſt, armis aſſumptis ſeſe defendere, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, occiſo eo, continenter miſſam continuare ſecundum *Io. de Signano. de iuſto bello*, probatum *à Panorm. in cap. clerici, nume. ſecun. de vit. & hon. cler. & à Naua. comm.* 3. *de regular. ſub numer.* 51. Bene verum eſt, quod talis defenſio debet fieri incontinenti, non ex interuallo, vt docet *Carer. in pract. crim. §. homicidium. 6. cum limit. à num.* 107. *vſq; ad num.* 112. *&* 124.

Limitatio.

Limitatur tamen concluſio, vt in tali defenſione ſeruetur moderamen inculpatæ tutelæ, vt ſcilicet id faciat ſolum, ſine quo iniuria non poſſet vitari, vt dicit *Nauar. cap. decim. quint. nu.* 3. *&* 4.

Moderamen inculpatæ tutelæ circa tria conſiſtit.

20 Moderamen autem inculpatæ tutelæ, circa tria conſiſtit, ſcilicet, modum, tempus, & cauſã, & ita dicunt omnes *Doct.* vt dicit *Blanc. in pract. cri. fol.* 146. *numer.* 2. vbi ea omnia declarat.

Proinde, inquit *Nau. vbi ſupra.* non licet ſe defendere maiori vi, quam ſit ad propulſandam iniuriam neceſſaria: nec conſequenter armis ab eo, qui ſine illis inuadit, niſi quando pugio inuaſoris eſt ita, aut paulo minus fortis, quam enſis inuaſi. Alias ſi exceſſit modum in ſe defendendo, vtique peccat, & venit puniendus. Verum eſt tamen, quod in hoc caſu non debet puniri pœna ordinaria homicidii, ſed ſolum de exceſſu pœna extraordinaria, & mitiore, arbitrio Iudicis.

Et hoc non ſolum quando exceſſiſſet modum ex culpa, ſed etiam ſi exceſſiſſet modum ex dolo. ſic communiter *Doctores*, vt dicit *Carer. fol.* 499. *num.* 152. Hinc, ſi aliquis inſultet me cum baculo, non licet mihi illum percutere cum gladio, ſi aliter me defendere poſſim: ſic etiam, ſi poſt ſedatam rixam, vulneratus ex interuallo inſultum faciat in vulnerantem, non videtur id feciſſe cauſa defenſionis, ſed vindictæ.

Sot. explicatur.

Quod vero ait *Sotus libr. quint. de iuſt. quæſtio. prim. articul. octa.* Si inuaſor ſit Princeps, vel perſona admodum vtilis Reipublicæ, ego vero parum vtilis: teneri me perpeti mortem: tantum verum eſt eo euentu, quo ex interitu alterius ſequeretur magnum Reipublicæ damnum, vt bella ciuilia ob ſucceſſionem. In reliquis vero vnicuique licet vim vi repellere.

Pro defenſione pudicitiæ licet inuaſorẽ occidere.

21 Dubitatur, An pro defenſione pudicitiæ liceat occidere eum, qui tentat violare?

Respon. quod licitum est mulieri, adolescenti, & cuiuis alteri, pro defensione pudicitiæ occidere inuasorem: est communis sententia *Doctorum*, quamuis *Diuus Augustinus libr. pri. de liber. arbit. capit. quint.* videatur dubitare. Ratio est, quia pudicitia pluris merito æstimatur, quam multæ opes. Idem Ethnici senserunt: nam vt scribit *Cicero oratione pro Milone*, adolescens, qui Tribunum occiderat, volentem vim inferre eius pudicitiæ, à Mario eius exercitus Imperatore absolutus fuit.

Pro defensione proprii honoris licet inuasorem occidere.

22 Idem quoque dicendum, quod liceat alicui alterum occidere pro defensione proprii honoris, nam periculum famæ æquiparatur periculo vitæ. *l. iusta. ff. de man. vindic.* & ita si immineat periculum alicuius iniuriæ personalis, poterit quis licite aggressorem interficere, ita dicit *Bartholom. in l. 1. numero nono. Cod. vnde vi.* Sed præstat hic audire *Nauarr.* de hac re disserentẽ in *Manu. vbi supra.* Idem, inquit, nobis videtur, quãdo nisi armis se defenderet, iniuriam maximam honoris, aut personæ pateretur: si quidem recte quis potest obscuarum rerum custodiam alterum occidere: at honor pluris valet, quam alia bona fortunæ, & iniuria personæ maior est, quam fortunarum, Ex quo infertur, quod si ille, quem alius aggreditur, non potest absque suo dedecore fugere, non tenetur id facere: & si non potest vitare vulnus, aut alapã, quam sibi alter molitur impingere, nisi ipsum occidendo, poterit occidere. Contra vero, qui iam est vulneratus, vel quem iam aggressor reliquit, & fugit, non potest absque peccato illum occidere: quoniam iam illud est vindictam sumere, & limites defensionis transgredi.

Limitatio.

Quod limitandum existimo, quando affectus iniuria vulneris, aut alapæ, vel alia, magnam sui honoris iacturam faceret, si fugientem non persequeretur: nam talis posset eum persequi, & percutere tantum, quantũ ad sui honoris defensionem opus esset: nam licet illud non esset defendere personam, neq; fortunas: esset tñ defendere honorem, q̃ licet defendere, etiã occidendo, si eo ad id opus esset. Vide *Nauarr. vb. su.* vbi multos allegat.

Pro defensione consanguineorum licet aliũ occidere

23 Idem quoque habet locum in defensione eorum, qui sunt sanguine coniuncti, vt communiter *Doctores* probati per *Gomezium. cons. 68. num. 4.* Et in facti contingentia quidam *Antoninus Perticus*, qui vt auxiliaretur fratri suo, interfecerat alium cum eo rixãtem, fuit absolutus.

Imo pro defensione alterius extranei secundum *Bartolum in l. vt vim. numero septimo. & in l. si quis in seruitute, numero tertio. ff. de furtis.*

Limitatio.

24. Quibus adde, quod conclusio habet locum, vt & licitum sit occidere alium non offendentem, si ab illo insultante se aliter defendere non poterat, nisi istum interficeret, ita dicit *glos. in l. si familia. verbo. poterat ff. si fã. fur. fecis. dicatur.* Et est cõmunis opinio vt dicit *Decius in d. l. vt vim. post n. 9. v. & quod dictum.* Quod bene perpendant, qui de facili se interponunt rixantibus, vt diuidant: multi enim ipsorum remanent vulnerati.

Quod adeo verum est, vt etiamsi insultatus posset se fugiendo saluare, potest nihilominus ipsum insultantẽ impune interficere. Et est cõmunis opinio, vt dicit *Iason. in d. l. vt vim.* & quod insultatus ab aliquo, non tenetur fugere, etiam quod posset sine periculo illud facere, dicit esse communem opinionem *Alex. cons. 109. num. 4. lib. 1. Felin. in cap. suscepimus. de homicidio*: siue insultatus sit persona, cui sit decori fugere, siue non: Quæ omnia dicta sunt quantum ad forum fori: sed quantum ad forum conscientiæ, omnia regulanda sunt iuxta doctrinam *Nauarri* supra positam.

Notandum hoc.

Dub.

25. Interrogabis, quî poterit probare, quod fecerit ad sui defensionem? Respondeo quod non est necesse, vt probetur in specie ista necessitas defensionis: sed satis est quod probet simpliciter, quod fecerit ad sui defensionem, ita sentit *Bald. in l. solum post numerum 11. C. de testibus.*

Resp.

Hinc infertur, quod ad probandum, aliquem fuisse in periculo vitæ, sufficit probare, quod eius aduersarius veniebat armatus cõtra ipsum: ita tenet *gl. in l. 1. in v. moder. C. vnde vi.* Nõ enim tenetur quis expectare, ꝙ prius ab altero percutiatur, vel offendatur, sed si ille sibi mortem minetur, potest ipse statim illũ percutere, ita allegatur tenere. *Bald in d. l. 1. n. 18. C. vnde vi*: Et ante eum tenuit *glos. ibidem* vide *Clar. §. homicidium. sub n. 26.*

Potest reus reuocare suam confessionem.

26. Potest denique reus reuocare, si velit, confessionem à se sponte factam, & probare contrarium, docendo quod prior confessio facta fuerit per errorem: quod & tenetur probare, sic communiter omnes, vt dicit *Aret. in cap. cum dilecti. in vltimis verbis. de accusat.*

Potest bene reus se excusare, & aliquid deducere contra propriam confessionem, quod tamẽ possit stare simul cum ipsa confessione, absque eo quod illam perimat, & prorsus eneruet, & ita dicunt omnes, vt ait *Boss. in tit. de defen. reor. num. 35. Clarus* autẽ vbi *supra dicit.* quod nunquam admittitur revocatio confessionis sponte factæ, nisi probato errore.

Hæc autẽ omnia, quę huc vsque diximus, intelliguntur de confessione sponte facta: quia si sit sermo de confessione facta in tormentis, vel metu tor-

mentorum, præcedentibus legitimis indiciis, cum non sit sufficiens ad cōdemnationem, nisi ratificetur extra tormenta: si etiam ratificet, non videtur, quod habeat postea quod contra eam opponat. Si vero esset confessio facta in tormentis, non præcedentibus legitimis indiciis, & iuris ordine non seruato; cum talis confessio sit ipso iure nulla; non potest confessus ex ea condemnari, etiam quod perseueraret in ea. *Clarus. in d. q. 55.*

§. 8.

DE EXCEPTIONIBVS CONTRA *sententiam.*

OCTAVO potest reus se defendere excipiendo contra sententiam aduersus se latam.

1. Pro quo sciendum, quod triplex est sententia diffinitiua, Absolutoria, Declaratoria, & condemnatoria. Absolutora sententia, tunc à Iudice ferenda est, quando nihil contra accusatum, vel denunciatum, vel inquisitum, fuerit in processu probatum. Declaratoria tunc ferenda erit, cum exceptus, habilis, aut inhabilis ad beneficia, dignitatesue per sententiam iudicandus est. Condemnatoria vero, cum de crimine, de quo accusatus est, vel denunciatus, vel inquisitus ipse reus, conuictus extiterit, aut illud ipse confessus fuerit.

2. In proferenda vero tali sententia, *ex indulto Bonifacii 8.* de quo *supra*, Prælati Regulares non obseruant rimulas, & apices Iuris, seu solemnitates iuris: *Sed ex cap. olim. ext. de accusat.* procedunt de plano, & sine strepitu Iudicii: ideo non erit necessum quod Iudex ore proprio etiam pronunciet, & sedendo in tribunali, & stando. Præterea valebit, etiamsi sit lata de nocte, vel diebus feriatis: Nec similiter est necessarium vt Iudex exprimat causam, vt inquit *Clarus in q. 93. vers. fuit aliquando.*

Est bene necessum vt reus citetur, vel saltem admoneatur, si vult aliquid dicere ad sui defensam cum defensio sit de iure naturæ, vt dictum est.

3. Circa quam sententiam reus potest se defendere multipliciter.

Primo, quod lata sit à Iudice non competente, & propterea ipso iure est nulla. *toto tit. C. si non à compet. Iudic. & cap. cum super. de offic. deleg.*

Secundo, si contra se non confessum, neque conuictum. *cap. 1. & 2. 2. q. 1. & cap. nos in quenquam. 2. q. 1.* nam sic esset contra ius.

Tertio si præcipitanter, & festinato lata sit sine causæ discussione, & cognitione: nam talis sententia, inquit *Menochius lib. 1. q. 42.* etiam quod feratur ab Impera-

peratore, vel à Papa, nulla est.

Hoc autem verum est, quando est proferenda sententia declaratoria pœnæ incursæ, nam tunc debet præcedere citatio, vel monitio: At quando proceditur ad modum belli, aliter seruatur, vt *praxis docet*.

Quarto, quod in ipsa ferenda non sit seruatus ordo Iuris, qui de ipsius Iudicii substantia est, vt diximus *supra in* §. *6.n.1.*

Quinto, quod lata sit supra aliis, quæ in processu non continentur, nec in eo probata sunt: sententia enim ferri debet super his, quæ in processu cõtinentur, atque in eo probata sunt, dicti processus limites nequaquam excedendo. Et si sententia ex actis non iustificatur, dicitur notorie iniusta, *Cæsar de Graßis. decis.* 147.*n.6.&* 10.

Sexto, quod ante sententiæ prolationem non fuerit citata pars: *clem. sæpe.* §. *fin. de verb. sign.* nam sententia data non citata parte, est ipso iure nulla: ita optimus *text. in clem. præsenti. verbo constiterit. de censib.* vbi pulchre *Abbas. Imola in cap. extirpandæ. n.* 15. *de præbend.* Ratio est quia multę defensiones possunt subesse, quæ non debent auferri. Et etiam quod factum sit notorium, pars est citanda, & vocanda, quia sæpe multa dicuntur notoria, quæ nõ sunt. Vide *Bald. in l. fin. C. de legibus Io. Andr. in cap. olim. de re iudic. Felin. cap. quæ in Ecclesiarum. de constitut. numero* 66. *Clar. q.* 31. *vers. vlterius quæro. Nauar. consil.* 5. *de appellat n.* 3.

Hoc quod dictum est, habet veritatem de Iudice inferiori: sed difficultas magna est de supremo Principe, an scilicet possit aliquem ex priuata scientia, aut certe non citatum, & auditum condemnare.

Quidam tenent partem affirmatiuam, Ita *Couar. lib.* 1. *var. c.* 1.*n.* 7. *Cyn. Bart.* & alii *in l.* 1. *C. vt quæ sunt aduocatis partium, Iudex suppleat. Felin. in c. pastoralis.* §. *quia vero. de off. & pot. iud. deleg.* Quia supremus princeps potest dispensare in illo iure, quo statuitur, vt ex allegatis, & probatis sententia feratur, cum non sit naturale, sed positiuum. Secundo quia Principi supremo non minus credendum est, quam duobus, vel tribus testibus: ac proinde iudicium, & scientia æquiualet scientiæ publicæ, quæ censetur esse in duobus, vel trib. testibus.

Sed contrarium est verius, ita *Caiet. in summa. v. homicidium. in principio. Nau. in Man. c.* 25. *n.* 9. *Sot. lib.* 5. *de iust. q.* 1. *ar.* 3. & colligitur ex *D. Thom.* 2.2.*q.* 67.*ar.* 3. vbi dicit, eundem hominem non posse esse simul accusatorem, & testem. Quia, quod solus Iudex vidit, censetur adhuc occultum in iudiciis humanis: vnde reus potest negare (in sensu tamen vero) si de tali crimine rogetur: ad hoc enim ius habet, vt omnes passim fatentur: non enim tenetur ad mentẽ Iudicis respondere, nisi quando

iuri-

iuridice interrogatur. Itaque grauis ei iniuria fieret, si de tali crimine puniretur.

Nec quia Princeps est, id ei fauet, nam Princeps non habet maiorē potestatem, q̃ sit eaquā Respublica in illum transtulit, quæ nunquam Principi dedit talem potestatem, vt pro suo iudicio reos posset absoluere tanquam innocentes, vel damnare tanquam nocentes contra publicas probationes: id enim esset, ei licentiam exercendæ tyrannidis, & omnia pro sua libidine exercendi dare.

Ad aliud vero respondeo, quod etsi Principis assertio in testamentis, & contractibus possit æquiualere pluribus testibus, non tamē in causis criminalibus, quando agitur de aliquo condemnando, maxime si probationes sunt in contrarium.

Addo tamē, sententiam oppositam non esse improbabilem in atrocibus, ita vt valde expediat auctorem puniri, & tum non conueniat rem vulgari, ob infamiam coniunctam, vt si aliquis vim Reginæ, vel filiæ Regis intulerit, solusque Rex id sciat; tali.n.casu videri possit Respublica cōsentire. Præterea quando nō agitur de puniendo crimine, sed de auertendo in posterum malo, quod Reipulicæ vel innocenti intentatur, potest Princeps ex priuata scientia, si alia ratio non suppetit, iubere interfici auctorem: quia hic non agit vt Iudex auctoritate publica puniens, sed vt quiuis priuatus, se aut rem sibi commissam defendens.

Vnde licet ordinarie loquendo, Princeps ex certa scientia, inaudita parte non possit reum condemnare, vt dictum est: in quibusdam tamen casibus id non est necesse seruare.

Primo, si crimen est publicū, vt recte *Nau.c.25.n.10*. Sic Latrones reperti in crimine, interdum è vestigio suspenduntur sine vlla defensione. Ratio est, quia factum notorium, seu publicum, est loco accusatoris, & testium: nec relinquit reo ius vllum defendendi se in iudicio.

Secundo, quando esset periculum rebellionis, vel alterius grauis turbationis, si iuridice procederetur: vt si esset valde potens: tunc tamen debet eius causa priuatim discuti, nisi sit omnino euidens. Vide *Nau.vbi supra n.9*. vbi subdit. Per quod excusauimus magnum quendam Monarcham, qui virtute processus in absentia facti, & sententiæ sine citatione latæ, fecit capite plecti quendam suorum militum Ducem, sibi in alio regno militantem: quia nec capi, nec sine metu rebellionis illius & magnę partis exercitus audiri poterat. Sic *Nau.vbi supra.* vide etiam eundem *in cons. primo n. 16. de for. compet.* Nota & pondera de quo loquatur.

Tertio, quando quis machinatur Reipublicæ, vel priuatis

perniciem, quæ aliter auerti nequit, vt ante dictum est. Sed hoc non tam est punire crimen commissum, quam impedire malum impendens.

Quarto. si crimen soli Principi, & tribus aliis notum sit, ita vt iuridice probari possit: tunc enim posset occulte interfici reus sine citatione, & probationibus, si publice absque graui aliquo incommodo puniri non possit. Ratio est, quia quando crimē sic est probabile, manifestum est, reum non habere iustam vllam defensionem in iudicio. Ita *Pet. de Nau. n.* 192. *& Arragon. q.* 67. *ar.* 2. qui pro eadem sententia citat *Lopez*. Idem sentit *Couar. lib.* 1. *var. c.* 1. *n.* 7. *& alii.*

Quod nō in scriptis late fuerit.

Septimo. Sententia in scriptis ferenda est. *l. vltima. C. de sent. ex breu. reci. ca. & si sententia. de re iudic. in* 6. Etiam in iudicio summario: *de clement. sæpe. loco citato.*

Quod in assignatis pœnis sit excessus.

Octauo. si in sententia, & in pœnis assignatis sit excessus: nā tunc, quando Iudex excedit dispositionem Iuris, vel statuti, sententia est nulla, vt dicit *Ioannes de Cane mortuo. cons.* 33. *num.* 2. *inter consilia criminalia diuersorum. lib.* 1. Quinimo multi tenuerunt, quod etiam in totum vitietur. Et hanc opinionem communiter probari attestatur idem *Ioannes de Cane mortuo in loco præalleg.*

Et Iudex qui male iudicauit, tenebitur ad interesse, *vide Clarum. q.* 93. *vers. Quæro si Iudex.*

Quid faciat Iudex ne excedat.

4. Vt autem Iudex non excedat in taxandis pænis, dicam quod Iudex Regularis inponat pœnas iuxta delictorum grauitatem, ita vt pro mensura delicti, sit plagarum modus. Pro leuibus criminib. nō imponat pœnas grauiores: nec pro grauibus, pœnas leues. Sed quantū doli, & malitiæ inesse in crimine potuerit intelligere: sic digna pœna punire nocentes debet, vt nec ipsi Rei, qui iustitiæ seueritatem experiuntur, de eius excessu iuste conqueri possint: Nec alii, qui zelo iustitiæ æstuant, tenuitatem pœnæ reprehendant.

Pœnæ à statutis assignatæ.

5. Debet autem inprimis imponere illos pœnas, quę singulis delictis per statuta Religionis ordinatæ sunt: & si non adsint aliquæ pœnæ per statuta decretæ, recurrat ad constitutiones antiquas: quod si nec in illis pœnæ statutæ sint; tunc recurrat ad pœnas canonicas, scilicet ad sacros Canones, si Regularibus conuenire possunt.

Pœnæ ex arbitrio.

6. Omnibus autem deficientibus, Prælatus imponat pœnas ex arbitrio suo: nam cum non tam specifice omnibus clericorum excessibus statutæ pœnæ legantur: nec etiam statui possint; tunc inquit *Innoc. in cap. qualiter, & quando, el.* 2. *col. fin vers. item nota. ex. de accusat.* procedendum est de similibus ad similia.

Arbitrium à iure regulandum.

7. Et licet in imponendis pœnis arbitrariis sit æquitas à Iudicibus amplectenda: ea tamen non à capite, nec imaginaria es-

Add.

ſe debet, ſed à iure regulata, vt tradit *Bald. in rubr. C. de conſtitut. pecun. Romanus conſ.*149.*& Lopez. in addit. ad Diaz. c.*149.*in v. conſi.*

In arbitrandis pœnis quæ conſiderare debet Iudex.

8. In arbitrandis autem huiuſmodi pœnis, diſcretus Iudex plura debet conſiderare, videlicet, delinquentis conditionem, an ſoleat delicta ſæpius perpetrare, an caſu ceciderit, lubens ne, an coactus, vel laceſſitus: & an ſcandalum ortum fuerit à delicto, vel ne. Attendere præterea debet qualitatem loci, vbi delictum commiſſum fuit: an ſcilicet fuerit commiſſum in Eccleſia, vel extra, in foro, aut via publica, vel in domo: delicti inſuper grauitatem, & diuturnitatem: iniuriæque illatæ modum, atque atrocitatem: aut damni illati magnitudinem examinare conuenit: perſonæ inſuper offenſæ qualitates ponderandæ ſunt, cum ipſæ ſint, quæ augere, vel minuere ſoleant quodcunque facinus, videlicet, an vilis fuerit, an dignitate prædita: an ſuperior, an laicus, vel clericus, & alia multa, quæ conſiderat *Diaz. in d. pract. c.*138.

In criminalibus non punitur quis corporaliter niſi dolus intercedat.

9. Sciendum eſt etiam, quod regulariter in pœnis criminalibus nunquam quis puniri poteſt corporaliter, niſi dolus interueniat: ita tenet *Bart. in l.*1.*§.*1.*n.*1.*ff. ſi quis in teſtamen. liber.* & eſt communis opinio *Doctorum*, vt inquit *Cepolla conſ. crim.*33.*col.*2.*verſ. quod ſic probatur.* Nec ſufficit lata culpa, nam in criminalibus lata culpa non æquiparatur dolo: & hanc eſſe communem opinionem inquit *Iaſon in l. in actionibus num.*23.*&* 26.*ff. de in litem iuran.* quam ſequitur *Blanc. in pract. crim fol.*56.*num.*137. cum aliis allegatis per *Clarum in q.*84.*in principio*, qui ſubdit, quod ex hac concluſione infertur, quod ſi ſtatutum diſponat, quod homicida ſit de capitandus, debet intelligi dummodo homicidium ſit cõmiſſum dolo, non autem culpa: & inquit, hanc eſſe communiorem opinionem plureſque congerit hoc atteſtantes. Pro culpa vero punitur delinquens, quando culpa præceſſit delictum, & ita dicunt communiter *Doctores*, vt ait *Ioan. de Anan. in cap. de infamibus. num.* 4.*ex. de his qui filios occid.* quem refert *Clarus vbi ſupra.* qui tamen ſubdit, ſe reperire aliquos etiam tenuiſſe, quod etiam pro lata culpa poteſt quis corporaliter puniri, licet non eadem pœna, qua pro dolo, ſed alia leuiore: quã opinionem dicit eſſe communem *Maranta. in ſuo ſpeculo. fol.*26.*n.*59 *in fin.* Et ꝙ aliquando ita vidit obſeruari in ſenatu Mediol. ſcilicet, quod regulariter pro culpa non ſolet quis corporaliter puniri. Quæ concluſio non ſolũ procedit quando imponẽda eſſet pœna mortis, vel mutilationis mẽbri; verum etiam ſi agitur de imponenda qualicunq; pœna corporali ſecũdũ *gl. in l. in actionibus in v Nec etiã ff. in lit. iur.* quę ſimplici-

Regula generalis ad dignoscendũ quando dolus non præsumitur.

ter loquitur, quã *Doctores* cõmuniter sequũtur, vt inquit *Cl. vbi sup.*

Et regula generalis est, quod dolus non præsumitur. *l. dolum. C. de dolo & l. si creditur C. de pignorat. act.* & ibi *Doctores* cum aliis quæ allegat *Menochius de præsumtio. lib. 5. præsumpt. 3.* Et ratio huius conclusionis est, quia quilibet à natura bonus præsumitur. *c. 1. ext. de scrut. in ord. fac. cap. dudum, & cap. vlt. de præsumpt.* & ibi *Doctor. l. cum pater. §. rogo. ff. de lega. 2.* cum suis similibus. Si ergo præsumitur bonus, cessat præsumptio doli, cum bonus non sit, qui alterum dolo circumierit, vt inquit *Bald. in leg. 1. §. vlt. C. si quis omissa caus. testa.* Et dolus est delictum, vt tradit *Soc. Iun. in cons. 113. numero 8. libro 3.* Et hæc præsumptio multo magis locum habet, quam doli, & fraudis causa excogitari non potest. Ita respondent *Aret. cons. 61. col. 3. versic. In contrarium. & Cornelius cons. 89. ad fin. libcro 2.* quos sequitur *Crauet. consilio 6. numero 22. & consilio 8. numero 15.* Ita quoque dolus minus præsumitur, quando alioquin dolus ille nullum ei affert lucrum, & commodum: ita respondet *Bald. in consilio 250. incipit, Inquisitione col. 2. lib. 1. Menochius vbi supra numero 18.* Et multo minus præsumitur, quando ei resultaret odium, & damnum, vt inquit *Grauet. d. cons. 8. numero 4. & Menochius vbi supra. num. 19.*

Et procedit etiam, vt non præsumatur dolus commissus aduersus hominem frugem, & beneuolum, neq; aduersus sanguine coniunctũ, vt per *Crauet. d. cõs. 319. n. 6. & Men. vbi supra n. 21. & 22.*

Et multo minus præsumitur dolus in eo, qui facit id, ad quod faciendum incitabat amor, & fama: cũ fama à dolo excusare soleat in multis, vt tradit *Crau. d. cõs. 319. n. 4. & Menoch. ib. n. 26. & 27.*

Et multo minus præsumitur ex qualitate personæ, vt in muliere, & rustico, in quib. simplicitas potius prę sumitur, quã dolus vt inquit *Decius cons. 180. col. 2. cũ aliis* allegatis *per Men. vbi sup. n. 28.*

Et in tantum est vera supradicta conclusio, vt potius præsumatur error in Iure, quam dolus, vt tradit *Alciatus in tract. præsumpt. reg. 3. præsumpt. 30.* Et magis præsumitur error in facto, quam dolus, vt per *Bart. in l. si librarius n. 7. ff. de reg. iur. & Menoch. vbi supra n. 31. & 35.*

10. Fallit tamen supradicta regula, qua diximus, dolum non præsumi, vt locum non habeat, quando extant coniecturæ, & probationes commissi doli: & enim dolus coniecturis detegi, & probari potest. *l. dolũ. C. de dolo. Paul. de Cast. in l. quod Nerua. n. 3. ff. de deposit. Curtius sen. cõs. 44. col. 7. v. dolus.* cum aliis allegatis per eundem *Menoch. vbi supra numero 42.* qui subdit, quod ratio huius sententiæ est, quia dolus est quid latens in animo, atq; consistens, Limitatur.

qui ſane animus non poteſt aliter probari. Et ſubdit etiam, quod hæ præſumptiones debent eſſe vigentes, & concludentes ſecundum *Paulum de Castro.in d.l.dolum. C. de dolo.* & duas ſufficere dixit *Dacianus in conſ.*32. *n.*4.*lib.*3.

Coniecturæ doli cõmiſſi.

11. Et quamuis multæ coniecturæ enumerētur ab ipſo *Menochio*, & ab aliis per eum allegatis: hic tamen ſolum illas apponere ſtatui, quæ ad Regulares ſpectare poſſunt.

Prima ergo coniectura doli commiſſi eſt, quando quis aliquando graue perpetrauit delictum, ſiue homicidum, vel aliquem vulnerauit, vel grauem intulit iniuriam. Hoc ſane caſu lex dolum præſumit, nempe quod dolo occiderit, vulnerauerit vel iniuriam fecerit: ita probat *tex.l.*1. *ad legem Corn. de ſicariis*, quo in loco Imperator *Antoninus* ſtatuit, quod homicida probare debet, hominē à ſe percuſſum, non occidendi animo percuſſum fuiſſe, cum alioquin dolo, & occidendi animo percuſſus præſumatur. ſic & in *l. ſi non conuitii.C.de iniuriis* habetur, eum, qui iniuria aliquem affecerit, animo iniuriandi feciſſe: atque ita dolus expreſſe præſumitur: & in ſpecie ita notarunt *Angel.in d.l.ſi non ſicarii conuitii.& in l. plagii.C.ad legem Flauiam, de plagia. Aretin.in cap.in præſentia. in* 8. *not. extrauagante. de probat. & Dec. in eodemmet cap. num.*14.*v.difficile videtur*, *cum* pluribus allegatis per *Menoch.in d. præſump.*3.*n.* 45.

Secunda coniectura, qua lex dolum præſumit, eſt quando quis mendacium dixit. *l.ſi quis affirmauerit.*§1.*& l.quod vēditur & l.& eleganti.*§.*Pomponius.ff. de dolo. & l.falſus.*§. *Si quis ff. de furtis.* & manifeſte ſcripſit *Paul. de Caſt. in conſ.*136. viſis, & conſideratis *in fine.lib.*1.*& Ancharan.conſ.*226.*col.*2. cum plurimis aliis congeſtis per eundem *Menochium vbi ſupra num* 53.

Tertia coniectura, qua lex facit, dolum eſſe commiſſum, eſt quando quis promiſſa non ſeruat, vt inquit *tex.in l.dolus.& in l.ſi procuratorem.*§. *dolo.ff. mandati & in l.*1.§.*eſt autem ff. depoſiti.* & ita manifeſte reſponderunt *Alexand.in conſ.*2. *col.*1. *& in conſ.*84. *col.*2.*lib.* 6. & alii relati per *Menoch.vbi ſupra n.*63.

Quarta coniectura eſt quando quis non facit id quod pro ſuo officio, & munere tenetur.*l. dolus. ff. mandati. & l.dolo. C. ad l. Falcidiā.* tradit *Bart.in l. tutor*, *qui repertorium. ff. de adminiſtr. tut. & Menoch.vbi ſupra.*

Quinta coniectura eſt quando quis contractu ſecum inito contrahentem decipit. *l.ſi ſuperſtite.C.de dolo.l.in ſumma.ff. de peculio. Menoch. vbi ſupra.n.*69.

Sexta coniectura qua lex facit, dolum eſſe commiſſum, eſt quando quis non obtemperat magiſtratibus. *l. non poteſt dolo carere ff.de reg. iur .Meno. vbi ſup.n.*86.

Septi ma

Septima coniectura est quãdo quis facit, quod sibi nõ prodest, & alteri nocet, vt responderunt *Alex.cons.174.num.4.libr.2.Corn. cons.35.num.10. Menoch. vbi supra, n.97.*

Octaua coniectura est,& colligitur ex materiali effectu subsecuto, vt docuit *Bald.in l.1.ad fin.Cod.si quis omissa causa testa.* & sequutus est *Crauet.cons. 162. numero octauo, vers. tertio arguitur. & Menoch. vbi supra, numer. nonagesim.no.*

Nona coniectura doli est, quando quis vsus est nimia cautela, & diligentia,atque ita plus fecit, quam fieri consueuit. *l.si quis sub conditione ff.de condit. institut.* vbi notat *Bal.* & idem *Bald. in l.rogasti.§. si tibi. col.2.ff.si certum,Cornel.in cons.205.numer.sept. libr.secund. Menoch.vbi supra, numer.102.*

Decima coniectura doli est, quando sine suo commodo, vel alio proprio interesse accusat aliquem: ita responderunt *Alex. d.consil.174.col.penul.li.2.& Crau. cons.35.numero10.& in cons.75.numero decimo,Menoch.vbi supra,num. 106.*

Vndecima coniectura est qñ quis clam,& occulte facit, quod palam fieri solet. *l. vlt. ff. de ritu nuptiarum.* tradit *Crauet. in cons. 34.num.11.& Menoch.vbi supra,nu. 107.*

Duodecima & vlt. coniectura doli quæ colligitur ex præcedenti tractatu: ita tradit *Decius cons.4.num.10.libr.pri. Crauet.cõs. 2.col.2.& Menoch.vbi supra, num. 10.*

12 Sed quia dictum est, quod Iudex non debet excedere in assignanda pœnitentia, dubitatur hic, an possis ex causa minuere pœnam ordinariam impositam à iure pro aliquo delicto. Ad quod respondetur, quod sic, siue agatur de pœna imposita per ius commune, in quo omnes fere conueniunt,vt attestarur *Dec. in capit. de causis. numero octauo, ext.de offic.deleg.* siue etiam agatur de pœna imposita à statuto. Quo casu licet aliqui tenuerint contrarium: opinio tamen magis communis est, quod Iudex pœnas etiã statutarias potest ex causa minuere, vt attestatur *Aret.in capit.qualiter, & quando, el.2.nu.34.ex.de accus.* quem refert *Couarruu.libr.secund. var.resolut.cap.9.numer.8. & Clarus quæstio.84. vers. Vlterius quæro.* Iudex an possit minuere pœnam.

Hæc conclusio recipit duplicem declarationem. Prima, vt procedat ante sententiam, prout loquitur *Glossa in l.quid ergo §. pœna grauior. vers. onerasset. circa princip. ff. de infami.* quam dicit etiam esse communem *Didacus in pract.quæst.trigesim.quint. circa princ.* Secus autem post sententiam, vt inquit *Clarus loco alleg.* qui subdit, quod debent cauere Iudices, ne id sine iusta causa, & à Iure approbata faciant, ne aliquid eis deterius Concl.declaratur dupl.

contingat: nam Iudex, qui in causis criminalibus minorem pœnam imponit, quam de Iure imponere debet, efficitur infamis. *l. seruus. Cod. ad l. Iuliam.de vi publ.* & prçterea debet puniri eadem pœna, qua erat puniendus Reus, vt colligitur *ex textu in le. 3. in fin. Cod. ne sane baptis. reit.* tradit *Paris de Puteo de Syndic. fol. 358. post numer. 3.*

Secunda declaratio est, quod Iudex, qui minuit pœnam à Iure, vel statuto impositam, exprimere debet in sententia causam, propter quam mouetur ad illam minuendam, prout se frequenter de facto fieri vidisse attestatur *Iacob. de Beluisio. in practic. crimin. fol. 40. in rubr. de fuga Reorum, numer. sexagesim. secund.* & refert *Clar. loco prox. alleg.* qui tamen subdit, se putare sufficere, quod Iudex dicat, ex iustis causis animum suum mouentibus id facere, absque eo quod in specie causam ipsam exprimat: quam sententiam esse communem inquit *Menoch. controuers. illust. cap. decim. quart. num. quint.* Idem tenet *Lopez in add. ad Diaz. ca. 147. in vers. causam exprimere:* qui paulo ante inquit, quod illud, quod dictum est, Iudicem minuentem pœnam debere exprimere causam, esse intelligendum, vt procedat ad ipsius Iudicis excusationem, non autem ad sententiæ firmitatem. Nam si sine causa facit, lex supplet id, quod deest, *l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re iudic.* & allegat *Bald.* ita dicentem *in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notant infamia. &* *Barthol. in l. relegatum, §. ad tempus. in fine. ff. de interdictis*, & multos alios.

13 Aduertendum est etiam circa hanc pœnarum impositionem, quod quando delinquens non est capax pœnç impositæ à lege pro delicto: tunc potest Iudex illam in aliam commutare: & ita dicunt *Doctores*, vt attestatur *Bald. in l. venerint. numero 5. Cod. intra certum temp. Anan. in ca. prim. num. secund. ext. de calumniator.* quos refert, & sequitur *Clarus dict. quæstio. 85. vers. vltimo.* Iudex cum causa potest commutare pœnam.

14 Similiter est aduertendum, quod vbi agitur de pœna imponenda alicuius statuti, oportet, quod in illo casu verificentur omnes qualitates, & circunstantiæ in ipso statuto expressæ, alias pœna non incurritur, vt est doctrina *Ioann. Andr. in capit. prim. de homicid. in 6.* quam dicit esse singularem, & ab omnibus approbatam. *Tortus inter consilia Ant. de Bad. cons. vltim. numer. prim. in fine,* quos refert, & probat *Clarus, qu. 85. vers.* Vbi agitur.

15 Vltimo loco aduertendum est, quod ea, quæ dicta sunt, procedunt quando Iudex procedit in criminibus grauibus, in quibus proceditur ad punitionem, quia in leuibus seruandæ sunt In punitionibus leuib. ad correptionẽ seruandç sũt leges Relig.

leges, & consuetudines cuiusque Religionis, quando nõ ꝓceditur ad punitionem, sed vel ad priuandum officio, vel ad mutandum loco, ne alii noceat: tunc enim non requiritur tanta probatio, vel infamia, sed relinquitur prudentiæ superioris. Sic *Salon. secunda secundæ, quæst. 69. articul. secund. in fin. Nau. consil. 70. alias 78. de simonia. capit. qualiter, & quando. 2. de accusat.* vbi postquã tractauit de triplici modo procedendi in Iudicio, concludit: *Hunc tamen ordinem circa Regulares personas non credimus vsquequaq; seruandum: quæ cum causa requirit, facilius & liberius possunt administrationibus admoueri.*

Superior regularis põt amoueri seu prohiberi ab officio & dignitate absq; strepitu iudicii.

Ponderẽtur ad hoc verba Cõc. *Trid. sess. 12. cap. 1 de reform.* quæ sic habent: *In causis visitationis, & correctionis, siue habilitatis, & inhabilitatis, nec non criminalibus ab Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario Generali ante definitiuam sentẽtiam ab interlocutoria, vel alio quocunque grauamine non appelletur.* Quod quidem decretum est conforme iuri antiquo, quoad causas visitationis, correctionis, habilitatis, & inhabilitatis, *per cap. licet. de offic. ordin. capit. reprehensibilis, de appellat. cum cis annot.* Vide Nauarr. *in Man. cap. vigesim. quint. sub numer. 15.*

Et ratio huius assignatur à *Ghislerio in capit. decim. sub numero decimonono.* quia scilicet, titulum ita fixum, & firmum, quẽadmodum sęculares Prẹlati Regulares minime habent: quare & liberius, & leuioribus de causis à Prælatura queunt amoueri. *cap. qualiter, & quando cit. & capit. per tuas. de simonia. §. fin.* Vel etiam, quia cum studere humilitati Religiosorum Prælati debeant: non est illis valde curandum, vt ab administratione remoueantur.

§. 9.

DE EXCEPTIONIBVS contra delictum confessum.

NOno potest se defendere reus contra delictum commissum, licet illud in foro fori sit sufficienter probatum.

1 Primo, ostendendo præsumptionem delicti, quia scilicet à die commissi criminis lapsum sit tempus viginti annorum: nam eo temporis spatio omnis accusatio criminalis præscribitur. *l. quærelam. Cod. de falsis.* Et ita tenent communiter *Doctores,* vt dicit *Abbas in capit. cum haberet. numero 4. de eo qui duxit in matrimonium. Cardin. Alexandr. in capit. de accusatione, columna 48. vers. Item opponi potest. 2. quæstion. 8.* & alii relati per *Clarum. qu. quinquagesim. prim.*

Potest etiam hæc exceptio in aliquibus oriri: non solum ex cursu viginti annorum,

sed

Sed etiam ex minori ſpatio temporis, puta in adulterii crimine, cuius accuſatio quinquennii ſpatio præſcribitur, *l.mariti.§. hoc quinquẽnium.ff.ad l.Iuliam.de adul. & ſtup.* In ſimplicibus fornicationibus, ſpatio annornm trium præſcribitur. *Gram.conſil.50. in ciuil. numero 6. Aret.in ſua pract. criminali, folio mihi 286. in prima exceptione, in fine. Clarus vbi ſup.verſ. Poteſt autem.*

2 Opponitur etiam contra delictum exceptio rei iudicatæ, vtpote ſi alias ſuper eiſdem fuerit abſolutus, vel condemnatus: nam denuo ſuper eiſdem condemnari non debet. *capit. de his. de accuſationib. Antonin. de malefic. in verbo. ad quærelam, numero 9.* Eſt enim concluſio communis, quod de his criminibus, de quibus quis ſemel fuit abſolutus, non poteſt accuſatio, vel inquiſitio replicari: & ita tenent communiter *Doctores*, vt inquit *Iulius Clarus in ſua pract.crim. quæſt.57.in princ.*

Quæ concluſio de plano ꝓcedit, quando quis fuit abſolutus, eo quod non commiſit delictum: nam eo caſu procul dubio ei competit huiuſmodi exceptio rei iudicatæ.

Et *Follerius in ſua pract. crimin. folio 302. numero tertio*, inquit, quod hæc eſt vera concluſio ab omnibus approbata, tam ſecundum *Legiſtas*, quam ſecundum *Canoniſtas*.

Sed ſi fuiſſet abſolutus, eo quod delictum probatum non fuiſſet, tunc vtique poſſet iterum accuſari, & puniri, vt inquit *Clarus vbi ſupra*.

Sed quid de eo, qui fuit de delicto punitus, poteritne iterum puniri?

Reſpondetur quod ſi fuit punitus ea pœna, quam requirebat qualitas delicti, nulla eſt difficultas, quod non poteſt amplius contra ipſum procedi. Ita conſuluit *Bald.in conſ.31. libr. 4. & Paulus de Caſtro, in conſil. 18. libr.1.*

Sed ſi fuit condemnatus minori pœna, quam qualitas delicti requirebat: forte poſſet dubitari: ſed veritas eſt, quod nec iſto caſu poterit iterum puniri, vt docet *Clar. vbi ſupra verſ. Dictum eſt.*

3 Poteſt etiam allegari furor, & inſania: nam ſi delinquens tempore delicti commiſſi erat furioſus, aut mente captus, non poteſt propter illum puniri. *text. in l. infans.ff.ad l.Corneliam.de ſicar.* Si etiam tempore delicti erat ſanæ mentis, & poſtea eſt effectus furioſus, puniri non poteſt de his, quæ ante furorem perpetrauit: & ita tenet *Bald in l.furioſum.circ.fin. Cod. qui teſt.facere poteſt.* 3. quod furioſus.

Quæ

Quæ conclusio intelligenda est, quod puniri non potest pœna ordinaria: sed bene puniri debet pœna extraordinaria arbitrio Iudicis, vt inquit *Bald. in dicta. l. furiosum.* Cuius opinio communiter probatur, vt inquit *Clar. vbi supra* Qui subdit, hoc dictum *Baldi*, sibi placere, quando furor superuenisset iam perfecto processu suarum defensionum, & non quando superuenisset ante: quia diceretur indefensus condemnari, ex quo furiosus, semper pro absente habetur.

Si etiam furiosus effectus est post sententiam condemnatoriam, ita quod iste delinquens perseuerauit sanæ mentis vsque ad sententiam: & post condemnationem effectus fuerit furiosus, non potest contra eum sententia executioni mandari, vt docet idem *Clar. quæst. sexagesim. vers. Sed quæro*: & est communis opinio.

4.quod ira motus.

4 Prętęrea, ira quandoque delictum excusat, & interdum minime: nam, aut ira prouenit ex iusta causa, & tunc non excusat in totum, sed vt delinquens mitius puniatur: vt in viro occidente vxorem in adulterio deprehensam. Aut prouenit ex iniusta causa: & tunc in nihilo excusat: & hæc est communis opinio.

5.quod ebri⁹.

5 Ebrietas etiam excusat à dolo, sed non à culpa: atque adeo committens delictum tempore, quo est ebrius, puniendus non est pœna ordinaria delicti, sed extraordinaria: atque ita tenent communi consensu *Doctores.* Cæterum, si sine culpa fuisset factus ebrius, puta si socii, ipso inscio, sal in vino apposuissent, inquit *Clar.* ipsũ esse à culpa, & à dolo prorsus excusandum.

6 Dormiens itidem habet excusationem, puta si aliquis dormiendo vulnerauit, vel interfecit quemquam, excusandus est: quoniam tempore delicti non erat compos mentis, & ita tanquam pro furioso habendus est. Ita Clarus *vbi supra.* 6.quod dormiens.

Quod tamen intelligit, vt locum habeat, quando alias ei dormienti talia euenire non solent: sed si aliquando ei contingere solent, vt scilicet à lecto fugat, & ensem euaginet, & similia faceret, vt de multis auditur: tunc si ipse non præcauisset, claudendo ostium, diceretur esse in culpa: atque adeo deberet pœna extraordinaria puniri, ita *Bart. in l. penult. ff ad l. Pompeiam. de parricid.* & est cõmunis opinio, vt inquit *Clarus.*

7 Aliter etiam potest se defendere Reus, si probet, illum, qui ab ipso interfectus est, fuisse in insidiis positum, & ipsum expectasse, vt interficeret: nam licitum est, tales insidiatores præuenire, & eos interficere: 7.quod mortuus erat iam in insidiis contra ipsũ.

ita colligitur *ex Gloss.in l.1. in verbo.moderatione. Codi. vnde vi.* Et hanc sententiam approbant cõmuni consensu *Doct.* dicit *Plaça lib.1. delict.capit.21. numer.duodecim.*

Quod tamen debet intelligi, vt procedat, dummodo ex huiusmodi insidiis tale periculum adeo præsens immineret, vt non satis tuto vitari posset, nisi insidiator occideretur, sed si, aut ipse insidiator comprehendi, aut vitari potuisset, crederẽ, non esse homicidam ab aliqua pœna extraordinaria excusandum.

8 Quod ex alia causa mortuus sit.

8 Alia etiam defensio solet adduci ad excusandum eum, qui de homicidio imputatur, scilicet, quod vulneratus, non ex ipso vulnere, sed ex alia causa decesserit. Vide *Carer.in pract. crim. §. homicidium.6. sub numer. 322.* Et vt in hoc habeas perfectam resolutionem, debes distinguere tres casus.

Tres casus distinguũtur.

Primus casus est, quando vulnus illatum certum est fuisse mortale. Et tunc si mors superueniat, procul dubio vulnerans tenetur de occiso, & puniendus est pœna ordinarii homicidii, *iuxta text.in le. ait lex §.quod si mortifero.ff.ad legem Aquil.* & ita communiter tenent vbique *Doctores*, vt attestatur *Sot. cons. 178. columnn.secund. vers.Pro cuius conclusionis fundamento.lib.2.*

Secundus casus est, quando certum est, quod vulnus non erat mortale: & tunc ex quo constat, vulneratum mortuum fuisse ex alia causa, quam ex ipso vulnere: non tenetur vulnerans de occiso, ita dicit *Bald.in leg.qui occidit.§ fin.ff.ad leg. Aquil.*

Tertius casus est, quando sumus in dubio, an vulnus esset lethale, vel nõ: & tunc, aut non apparet de aliqua negligentia, seu culpa vulnerati, & eo casu ex euentu secuto, præsumitur decessisse ex vulnere, & punitur vulnerans de homicidio. Aut apparet negligentia, seu culpa, & tunc vulneratus non tenetur de occiso, *iux.tex.in leg.si ex plagis. in princ. ff. ad l. Aquil.* Ita tenet *Gandin.de malefic in tit. de homicid. post numer. 24. vers.Sed pone quod aliquis.*

Et ponit exemplum de rustico, qui in capite vulneratus iuit ad laborandum cum bobus ad solem. Hanc etiam opinionem dicit esse communem *Blanc. in pract.crimin.fol.135. post numer.96.* Ex quo itaque talis vulnerans non tenetur de occiso, non debet puniri pœna ordinaria homicidii, sed alia pęna extraordinaria.

De vulnere autem an fuerit lethale necne, standum est iudicio medicorum: id est chirurgicorum expertorum, non tamen oportet quod sint Doctores, sed sufficit esse practicos tantum per *Carer.in pract crimin. tractat. de homicid. §. 6. numero 327.*

Præsumptio quod ex vulnere mortuus sit.

19 Verum si vulneratus post illatum vulnus processit de malo in peius, & intra breue spacium mortuus est: eo casu præsumitur mortuus ex vulnere, & vulnerans tenetur de occiso: & hanc sentētiam videntur sequi omnes *Canonistæ*, & *Legistæ*, vt dicit *Bologn. cons. 5. col. 2. vers. 2. pro eadem.*

Longum interuallum quantum.

10 Sed in hoc proposito quantum dicetur longum interuallum? Respondet *Angel. in l. vnica. Cod. de emend. seruor.* quod secundum sententiam medicorū, nullus lethaliter vulneratus potest viuere vltra 40. dies. Vide *Blanc. in pract. crim. diuerso. fol. 135. num. 121.*

Si tamen vulneratus post illatum vulnus ambulauit per triduum, eo casu, etiam si postea moriatur, non præsumitur ex vulnere decessisse, secundum *Gloss. in d. l. vnica. in verbo. depulsa. Cod. de emend. seruor.* quam approbant, & sequuntur omnes *Doctores*, vt ait *Mars. in l. si in rixa. nume. quinquagesim. sext. ff. ad l. Cornel. de sicar. & in pract. crim. §. & quia n. 16.*

9. Credulitas aliquando excusat.

11 Credulitas quandoque excusat à delicto. verbi gratia, quis credebat habere iustam causam illud faciendi: vel credebat, nō esse delictum. Sed distinguendum est, quia aut loquimur in delictis, in quibus dolus est de substantia, vt saltem periurium, & similia: & tunc, siue sit iusta causa, siue iniusta, excusat: nam videtur cessare animus delinquendi: & de hoc vera est communis opinio, quę tradit, quamlibet iustam credulitatem excusare, vt inquit *Curtius Iunior. cons. 132. n. 1.*

Aut loquimur in delictis, in quibus dolus non est de substantia: & tunc causa si est iniusta, excusat quidem à dolo, sed non à culpa, & ideo punitur pro culpa, non autem pro dolo. Sed si causa est iusta, excusat à dolo, & à culpa. Et ita distingui debet secūdū oēs: attestatur *Bald. in l. plagii. n. 2. Cod. ad l. Placi. de plag.*

10. bona fama præcedēs

12 Frequens in criminalibus iudiciis est defensio, quam Rei faciunt, probando bonam vocem, qualitatem, & famam, probatam maxime à iuuentute: talis enim verisimile non est, vt in senectute deliquerit, vt est *text. clar. in cap. cum in iuuentute, adiuncta Gloss. ibi. Ad similem. de præsumpt.*

Vnde talis defensio potest eis esse vtilis ad multa, nam licet alias fama publica alicuius maleficii contra aliquem sit contra eum sufficiens indicium ad torturam, vt dixi *in explicat. quinti casus reseruati ibi.* Si tamen ille, contra quem probata est talis fama probet in suis defensionibus, se esse bonæ vocis, conditionis, & famæ: nō

poterit torqueri, secundum omnium *Doctorum* opinionem: vt ait *Gandin. de malef. in titul. de præsumpt. el. primo. n. 15.*

Quin imo dici solet, quod per probationem bonæ famæ expurgantur, & tolluntur indicia, quantumuis vrgentia contra accusatum, vel inquisitum. Et hanc dicit esse communem omnium *Doctorum* sententiam *Io. Arno. soliloq. 37. licet communis.*

Fama hæc qñ operatur, & quando non.

13 Aduerto tamen quod fama quando ortum habuit à parte, in cuius fauorem tendit, nihil operatur. *Natt. cons. 473. nume. decim. septim.* Et quando duę famæ sint probatæ: posterior elidit priorem: & si eodem tẽpore concurrant, statur illi famę, q̃ processit ex verosimilioribus probationibus, per *Natt. vbi supra, n. 20. & 21.*

Item fauore rei bona fama præualet malæ. *Boss. pract. crimin. tit. de fauo. defer nume. decim. tert.* Item quando probantur duæ famæ contrariæ, statur testibus deponentibus de bona fama. *Crau. consil. 275. numer. duodecim.* Item, si sit probata fama affirmatiua in Castro, vbi delictum est commissum, & negatiua in ciuitate: tunc si qualitates testium, & causæ ex quibus fama processit, sunt æquales: tales probationes sibi inuicem derogant: adeo vt neutri fides adhibenda sit: sed si essent inæquales, illis stabitur, in quibus concurrunt meliores, & validiores causæ, & meliores testes, per *Foller. in pract. crim. §. dentur capitula, n. 24.*

14 Hoc autem quod dictum est de bona fama limitatur, vt ꝓcedat qñ cõtra Reũ nihil aliud est probatum, quam sola fama: secus autem, si vltra famam, esset etiam aliquod aliud indicium super delicto: nam eo casu, non obstante tali probatione, vtique posset torqueri. *Clarus in quæst. sexagesim. vers. Frequens etiam. in fin.*

15 Prodest etiam probatio nobilitatis, vel dignitatis: nam licet, quando tractatur de pęna pecuniaria imponenda grauius puniendi sint nobiles, quã ignobiles: tamen quando agitur de imponenda pœna corporali, seuerius puniẽdi sunt plebeii, quã nobiles, aut viri in dignitate cõstituti. Ita dixit *Gloss in cap. cum quidam. in Gloss 1. de iureiur.* quam dicit esse communiter receptam *Didac. libr. secund. resol. capi. 9. nu. 3.* Sic etiam in ipsis pœnis corporalibus imponẽdis, magis ignominioso mortis genere puniuntur plebeii, quam nobiles: quod fuse probat *Clar. vbi supra, vers. Prodest &c.* 11. nobilitas, & dignitas prodest.

16 Prodest quoque probare insignem peritiam ipsius imputati, vel excellentiã in aliquo artificio: nam etiam ea causa pœna remitti, aut minui potest. Et ad hoc solet allegari *le. ad bestias. ff. de pœnis.* Et ita communi- 12 Insignis peritia in literis, & in armis prodest.

muniter receptum esse attestatur *Didac.lib.2.resolut.cap.9. Placa. lib.1.delictorum cap.33.n.1.& seqq.* & refert *Paris. de Puteo de Synd.in verb.pœna. cap. 1. in fin.* quod ita semel obtentum fuit in consilio regio in quodam bombardario, ipso Paride patrocinante. Refert etiam *pract.Carer.fol.14.n.72.* quod *Dynus* euasit quendam insignem fabrum, cui erat amputanda manus, & propter eius peritiam fuit ei mitigata pœna.

Ego quoq; audiui quendam commisisse peccatum nefandum, & constito de delicto, in sui defensionem ipsemet adduxit suam peritiam, quæ reuera erat magna, & mitigata fuit ei pœna, atque dimissus. Quod etiam ad Regulares recte potest accommodari.

13 Merita in principem vel in Rempublicam.

17. Vtilis est etiam probatio meritorũ ipsius Rei in Principem, vel Rempublicam: nam quandoque remittitur pœna ei, qui in multis, & arduis negotiis Principi seruiuit, & Reipublicæ, vt dicit *gl. in §. plane in verbo ob meritum. Institut. de iure natur. gent. & ciu.* quæ in hoc ab omnibus approbatur, vt ait *Gram.cons.29. num.post.40.vers.Quod maxime.*

14. Multitudo reorum excusat.

18. Quandoque etiam propter multitudinem Reorum, maleficium non est seuere puniendũ: hinc est, quod in Vniuersitatem non fertur sententia excommunicationis: & ita tenet & seruat *Curia*, vt ait Cardin. *Alex.in cap.episcopus q.2.*

15. Spontanea confessio.

19. Spontanea quoque confessio meretur, vt mitius cum Reo procedatur, quam contra eum, qui probationibus est conuictus *arg.in l.vni.C.de his, qui se defer.* & hanc sententiam dicit esse communiter approbatam *Simancas de hæret.c.55.num.6.* quam etiam communem appellat *Bero. in cap.at si clerici. in princ. num. 88. de iud.* Et in Religionibus passim practicatur.

---

§. 10

DE VLTIMA REI DEFENSIONE, quæ est Appellatio.

VLtimum Reorum refugium est appellatio, quæ vna est ex legitimis defensionibus, vt dicit *Dom. Sotus l.5.de iust.& iur.q.6.ar.3 Nauar.cons.de appell.n.6.Sayrus in Claui regia lib.12. cap.17. num. 31.* Nisi n. de iure naturali esset, D. Paulus, vt habetur *Act.29.* minime appellasset: quod intelligitur quantum ad appellationis substantiam attinet: nam quantum ad illius formalitatem spectat, siue modum, ac tempus, iure positiuo fuit constituta. *l. vna. C.de sent. præfect.* prætor. *Abb. in rubr. de appellat. Sylu. Tabien. verbo appellatio.num.2.*

Appellatum est de iure naturæ. For.pag. 12.

Vt autem Reus sciat quando ad hanc defensionem recurrere possit, & quando minime, sciendum, quod

Appellare nō potest reus conuictus, & confessus.

1. Reus, aut est de ipso delicto plene conuictus, & illud etiam sponte confessus: & tunc ei non licet amplius appellare, vt est *tex. clarus in l. 2. Cod. quorū appellat. non recip.* quę non solum locum in illis quinque criminibus exceptis, de quibus loquitur illa lex, videlicet, homicidii, veneficii, adulterii, maleficii, & viæ publicæ: Sed generaliter etiam habet locum conclusio in omnibus aliis delictis: & ita hanc esse communem opinionem attestatur *Imola in l. fin. §. porro. numero quarto ext. de appellat.*

Appellans sic reus, non est audiendus.

2. Si vero talis Reus conuictus, ac sponte confessus appellauerit, reiicienda est appellatio: neque debet ab executione supersederi: & ita de consuetudine seruatur, vt inquit *Bart. in leg. qui vltimo. vers. fin. ff. de pœnis*, quem refert *Clar. quæst. 94. in princ.* cum aliis per eum ibi allegatis. Ratio autem istius conclusionis, vt ait *Carer. in sua prac.* est, quia talis est præsumptæ calumniæ malitia: nam ex quo est conuictus per testes, & alias probationes congruas, & legitimas, & sponte confessus est: appellans, censetur facere animo differendi executionem pœnæ, cum in causa appellationis contrarium, etiam de errore, probare non possit: nam conuictus per claras probationes non dicitur errare: sed veritas cum confessione consonat, vt per *Bald. in d. l. 2. & in l. addictos. C. de episc. audien.* Cum itaque contrarium probare non possit; sequitur, quod talis appellatio friuola censeatur: & ideo non debet audiri: nam appellatio notorie calumniosa non impedit executionem: vt per *Bald. in l. 1. v. modo quæro. C. ne ex delicto defunct. &* alios allegatos per *Carer. loco prox. cit. numero 9.*

Confessus sed nō conuictus, an possit appellare.

3. Aut Reus confessus est tantum, & non conuictus: & tunc si non reuocauit suam sententiam, non auditur appellans, *tex. est in cap. cum speciali. §. porro, ex. de appell. in 6.* quem sequitur communis practica assessorum, vt inquit *Bald. in d. l. 1. post numer. 10. vers. Interdum autem C. ne ex dele. defunct.* Hanc autem dicit esse communem opinionem *Didacus in prac. quæst. 23. fol. 16 . allegato versu. concl. 2. & Carer. prac. crim. 1. par. §. tertius casus est. numero 1. fol. 8.* quem refert, & sequitur *Clarus d. q. 54.* & alii plures per eum relati: & hanc esse communem opinionem tam de iure ciuili, quam canonico attestatur *Boss. in tit. de appell. numero 25.*

Appellans talis & assignās causam probabilem contra suam confessionem, debet audiri.

4. Si tamen Reus non simpliciter appellaret à sententia, sed in appellatione allegaret causam probabilem contra suam confessionem: tunc audiretur appellans, & supersedendum esset ab executione. *Boss. Carer. Clar. vbi supra.*

5. Si

5. Si Reus est tantum conuictus, & non confessus; tunc potest appellare, quia conceditur appellatio etiam in causis criminalibus, tam de iure ciuili, quam canonico. De iure ciuili *l. litigatoribus C. de appell. & in l. addictos C. de episcop. audient.* de iure Canonico *in cap. cum sit Romana. &* ibi *Decius ext. de appell.* Quod etiam procedit in crimine læsæ Maiestatis, vt ibi *per Decium, & Boss. tit. de appellat. in princ.*

Appellans qui iuste damnatus est peccat mortaliter.

6. Nota tamen, quod ille, qui conuictus est, & iuste condemnatus est, si appellat, peccat mortaliter: quoniam appellationes conceduntur ad tollendum grauamen, vt habetur *extr. de appell. cap. vt debitus.* Sed qui iuste est condemnatus, nullum patitur grauamen: & ideo si appellat, non vult seruare Iudicis sententiam: sicque offendit Iudicem, illique facit iniuriam: & nemini iuste, ac iuridice condemnato licitum est, se à legitimo Iudice defendere: nam qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, vt habetur *Rom. 12.* appellare autem est resistere. Confirmatur hæc conclusio *argumento cap. quicunque 2. q. 6.* vbi dicitur, quod quicunque non confidentia iustæ causæ, sed causa differendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit: vel si de facto suo confisus, ne abiiciatur, appellare voluerit: huiusmodi appellationes non recipiantur. *& in c. omnino. ead. causa & q.* appellatores *huiusmodi puniri iubentur.* Hanc conclusionem tenet *S. Thom. 2. 2. q. 62. ar. 3. & 4. Caiet. ibi. Sylu. verbo. accusatio. q. 14. Tabien. eod. verbo accusatio. §. 9. Sotus lib. 5. de iust. & iur. q. 6. ar. 3. & Nauarrus in Man. cap. 25. in tit. de delictis rei num. 39.* qui inquit. quod talis appellans, obligatus est ad restituenda omnia damna, & interesse, quę ex sua iniusta appellatione proueniunt. Nec per consequens absolui potest à confessore, nisi appellationem renunciauerit.

Appellans talis tĕetur ad omnia damna.

Appellatio non admittitur in notoriis.

7. Alius est casus, in quo non admittitur appellatio in criminalibus, quando scilicet delictum est notorium: nam criminosus manifestus non auditur appellans, vt est *tex. in cap. cum sit Romana in fin. cap. peruenit. & c. cum speciali. §. porro. ext. de appell.* Et hanc conclusionem tenent cõmuniter *Anania in ca. quã perniciosum post n. 1. extr. de vsuris Carer. late. in d. l. 2. quæ est practica sua. §. 2. qui incipit,* Secundus erit casus. *in 1. col. fol. 1. & Clar. in d. q. 94. vers. solet etiam dici.*

A sententia tamen Iudicis declarantis aliquid esse notorium, potest appellari, cum Iudex possit iniuste declarasse vt inquit *Nau. l. 5. consil. tit. de sent. excom cons. 20. n. 5.*

Limitatur de notorio facti.

8. Quod intellige de notorio facti, siue per euidentiam, siue quod delictũ notoriũ fuerit toti populo, vt puta factum in cõ-

spectu populi, vel per vehemens indicium, quia interfector visus estfugere per plateam in conspectu populi cum ensee uaginato, & sanguinolento: vel commissum est delictum in præsentia audientium, vt per *Specul. in tit. de notorio crim.* Non autem in notorio per famam publicam: nam tunc admittitur appellatio, vt habetur *in d. cap. cum sit Romana.* Nec in notorio iuris tantum, quod resultat per confessionem, vt per *Gram. in decis. 36. in 6. dub.* & declarat *Carer. loco prox. alleg. n. 3. & 4.*

Limitatur etiam vt delictũ sit probatũ esse notorium.

9. Secundo intellige, dummodo probatum sit ipsum delictum, quod presupponitur notorium, notorie fuisse commissum, id est, in conspectu populi, vel Iudicis, vt supra, ita quod nulla tergiuersatione celari possit. Non autem sufficeret, quod de eo notorie appareret: nam potest esse, quod vel per testes, de visu per confessionem ipsiusmet Rei, ex quibus dicitur notorie constare de delicto, probaretur ipsum delictum: & tamen nullus sani capitis diceret, delictum ita probatum, dici posse notorium, ad effectum, vt super eo, tanquam super notorio non possit appellari, vt bene declarat *Clar. quæst. 9. vers. Item quæro.*

Condẽnatus ex præsumtione iuris, & de iure, non auditur.

10. Est etiam alius casus, in quo non admittitur appellatio in criminalibus, sed statim fit executio, quando scilicet quis esset condemnatus ex præsumptione iuris, & de iure; cum tunc habeatur pro conuicto, & confesso, qui non appellat, vt dictum est, ita tradit *Bald. in l. si quis adulter. ff. de adult. in 2. not. Marsil. in l. 1. vers. Item condemnatus. C. de raptu virgin. & in rubr. de probat. sub num. 249. vers. teneas mente.* & alii relati per *Carer. vbi supra in* §. 4. qui incipit. *Quartus casus est fol. 9.*

Hæreticus damnatus, & appellans, nõ est audiendus

11. Alius quoque casus est, in quo non admittitur appellatio, nempe in hæreticis: nam hæretici condemnati ab inquisitoribus, non possunt appellare, & est tex. clarus in *cap. vt inquisitioni* §. *atque de hæreticis in 6.* Et licet *cap. ad abolendam.* §. *illos ext. de hæret.* disponat, quod tantum relapsi non possint appellare, attamen dictum *cap. vt inquisitioni*, quod est posterius, loquitur generaliter in omnibus hæreticis.

Ampliatur conclusio ad fauores.

Non solum in hæreticis ipsis, sed etiam in eis credentibus, receptatoribus, & eorum fautoribus, vt ibi dicitur, vt non appellent, declarat *Carer. vbi supra* §. 9. qui incipit, *Nonus casus. fol. 81.* Quam tamen conclusionem ipse limitat in duobus casibus.

Limitatur.

Primus est, quando appellaret ante sententiam ferendam: tunc enim posset: nam prohibita appellatione à diffinitiua, ante potest appellare, vt tradunt *Philippus, & Archidiaconus & alii in dicto capite inquisitioni. vt per*

Decium in l. si quis in conscribendo. C. de pactis.

Secundus casus est, quando iudex ad quem fit appellatio, cognito de iustitia, adhæret iudici à quo, qui quidem potest inhibere, vt per *Panorm. in cap. pastoralis. in fin. ve. §. quantum autem. ext. de appell. gloss. in cap. Romana. §. si autem. de appell. in 6.* Idem *Carer.* extendit supradictam conclusionem, vt habeat locum etiam in Simonia, quod scilicet, non detur appellatio, cum crimen simoniæ æquiparetur hæresi, vt per *Felin. in c. olim. 1. ext. de simonia.*

In correctionibus non appellant regulares, nisi sit excessus.

12. Postremo, est alius casus, in quo nõ admittitur appellatio, in Religiosis: nã Religiosus nõ põt appellare à correctiõe suorũ Prælatorũ, si fiat secundũ statutũ Regulæ vel Ordinis, vt inquit *tex. in cap. ad nostram. cap reprehensibilis. & cap. cum speciali. ext. de appell.* Quod tamen procedit, nisi Prælatus excedat modum in corrigendo, vt declarat *gloss. in fin. d. ca. ad nostram.* quam refert & sequitur *Sylu. verb. appellatio. §. 3. in quæst. 7. per text. in c. de priore. eodem tit. de appellat. & in c. super quæstionem. §. nos autem. extr. de offic. iudic. deleg.* Vide *Nau. lib. 2. consil. tit. de appell. cons. 4. vbi ex gloss. & Decio* colligit, quod non solum potest appellare Religiosus in alia causa ciuili, vel criminali, sed etiam in causa correctionis, in qua regulariter etiam sæcularis, prohibetur appellare, si modus correctionis excedatur. *Cui gloss.* est alia similis *in d. c. licet. de off. ord.* & notat *Panorm.* communiter receptus vtrobique: nam moderata debet esse correctio, alias ad superiorem recurri potest, vt *Bal.* dicit per illum *tex. in l. 2. §. dominorum. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris*, per quam dicit etiam *Bald. in d. cap. ad nostram. de stat. monach.* quod Abbate nimis sæuiente in monachos, eis licet fugere de monasterio, nec dicuntur apostatæ: quin & Abbate odio grauante monachum, potest pro defensione sua arma accipere, vt notabiliter *Cardin.* tradit *in clem. 1. §. præfata. de stat. monach.* Denique *in cap. ad Romanam. 2. q. 6.* conceditur omnib. oppressis appellare ad sanctã sedem apostolicam: nec ab hac cõcessione reperitur vsquam Religiosus exclusus. Sic *Nau. vbi supr.* Naturalis etenim ratio cuique suadere videtur, vt seipsum, eo quo meliori potest modo tueatur: quare se grauatum, vel grauandum sentiens quis, ad superiorem iudicem prouocare potest, vt hoc pacto se, suaque seruare queat.

Ab omni sententia potest appellari.

13. A quauis autem prouocatur sententia, siue definitiua sit, siue interlocutoria. Definitiua sententia, dicitur illa, qua iudicium ipsum terminatur, qua videlicet condemnatur quis, vel absoluitur. Interlocutoria vero illa nuncupatur, quæ causæ ipsi interponitur: vt cum iudex iustas, & rationabiles Rei exceptiones nequaquam admitti: Reum iniuste torqueri: vel non audiri: le-

gitimas defensiones eidẽ non esse tribuendas, & è conuerso, decernit: cum accusatorem legitimum, illegitimumue: testes idoneos, vel non idoneos: huiusmodique alia in causæ progressu contingentia, determinat, siue declarat.

A diffinitiua appellatur.

A sententia igitur diffinitiua, si quam iniustitiam in se ipsa cõtineat, aut præ se ferat, appellari posse, omnibus est in confesso. *Valent.to.3.disp.5.q.13.punct.3.* præterquam à sententia diffinitiua violatę Religionis, à qua non admittitur appellatio propter fidei fauorem, ac odium hęreticorum, ne iudicium protrahatur. *Pegna in Direct.inquis.com.31. versic.sed hæc dubitatio.*

Ab interlocutoria post concilium minime, nisi &c.

A sententia verò interlocutoria, si ratio, causaque iusta vel probabilis adsit, de iure canonico potest appellari. *cap.significauerunt.de test.cap. vt debitus. capit.cum speciali.& ca.cum cessante.de appellat.* Sed necesse est, vt in appellatione ab interlocutoria exprimatur iusta causa appellandi, vt docet *Nau.lib.2.cons.tit.de appell.cons.*1. licet in appellatione à diffinitiua, hoc non requiratur. Post *concil.* verò *Trident.cap.2.de reform.sess.* 13. non licet, nec ab interlocutoria appellare, nisi quando grauamẽ illatum per illam non possit tolli per appellationem à diffinitiua: vel nisi quando interlocutoria habet vim diffinitiuę. *Nau.vbi sup. in fin.*

In appellatione modus.

14. Modus autem in appellatione seruandus est, vt prouocatio fiat, aut viua voce, si incontinenti, grauamine illato prouocetur, eodemque die, iudice in eadem iudicij existente figura. *l.1 ff de appell.l litigatoribus.C eod.* Aut in scriptis, si in continenti minime fiat. *Achil.de Graff.de is.8.n.1.& 2.* Tunc enim intra decem dierum spatiũ appellationis libellus in scriptis, prouocantis, iudicium à quo, & ad quem, ac aduersarii nomina continens, porrigendus est iudici à quo, *vt l.1.§.fi.ff.de appell.* sic de iure ciuili. De iure vero Canonico debet addi in libello expressio grauaminis à quo appellatur. *capit. cum sit Romana. de appellat.*

Appellatio in scriptis ne fieri debet, an voce.

Nauar.in relect.ca. cum contingat de rescr.in 6.caus.nullit.sub n.9 tenet quod non voce, sed scripto fieri debeat appellatio, sic enim ait: Putauit enim, vt arbitror, eius patronus, in quo etiam alias vidi errantes, appellationem in scriptis censeri factam, si quis coram Notario dicat, se appellare, & roget eum, vt id scribat: cum tamen id longe alienissimum à vero sit: vix. sentent. Ang. communiter recep. *in l.à sententia.§.1. ff. de appell.* vbi concludit, quod vt quis dicatur appellare in scriptis, debet offerre libellũ cõtinentẽ scriptã: nec sufficit, quod quis viua voce appellet, licet in cõtinenti faciat eam scribi per Notarium, etiam cum expressione causarum grauaminum.

Imò secundum eum oportet

addere

addere verba (in ſcriptis:) quod tamen non eſſe neceſſarium affirmat Imola ibi communiter cont. Ang. in hoc receptus.

Facit, quod ſententiam diffinitiuam non dicitur in ſcriptis ferre, qui eam verbo fert, & latam ſtatim ſcribit, vel dum eam fert, facit in ſcriptis per Notariũ redigi, ſecundum omnes *in cap. fi. de re iudic. in 6.* Aliud enim eſt aliquid in ſcriptis fieri, aliud, factum in ſcriptis redigi, ſecundum *gloſſ.* receptam, quæ 2. eſt in illo *c. fin.* Sic *Nau. vbi ſupr.*

Sed quia hæc ſunt apices iuris ad quæ ex conceſſione *Bonifac. 8.* Regulares non tenentur: propterea, quocunque modo fiat appellatio, ſiue in voce, ſiue in ſcripto, admitti debet in iudicio regulari.

Appellationem iuſtam admittere debet iudex: alioquin punitur.

15. Appellationem, ſi iuſta, vel rationabili cauſa, & ratione fulciatur, admittere debet ipſe iudex, & non admittens, punitur *c. decreto. 2. q. 6. c. de priore. de appell. & c. 1. eod. tit. in 6. Nau. conſ. 1. titu. de appell. in fi. & conſ 4. n. 6. Menoch. de arb. Iudic. cent. 4. caſu 368.*

Appellatio aliquando fit coram honeſta perſona.

16. Si appellatio iuſta à Iudice non admittitur, vel à Reo ipſius iudicis timetur violentia: tunc pro appellatione reputatur: dũmodo publicè proteſtetur, vel coram aliqua honeſta perſona appellet *l. cum quidam. ff. de appella. cap. fin. eod. tit.* à qua honeſta perſona tribui debent apoſtoli teſtimoniales ipſi appellanti. *Syluẽ. verbo. appellatio. n. 13. in fin.*

Id etiam fieri poteſt quando copia iudicis haberi non poteſt. *l. 1. § dies. ff. quando appellandum. & cap. biduum. §. primo. 2. quæſt. 6* & tradit *Ægidius in deciſ. 381.* in hæc verba. Si poſt ſententiam iudex ſe abſentet à loco iudicii, ſufficit appellare coram perſona authẽtica: nec tenetur alibi iudicem quærere ad appellationem intimandam, & ad apoſtolos petendos. *ff. quemadmodum appellandum ſit. l. 1. §. dies.*

Sed ſufficit adire iudicem ad quem. Ita ait *Rot. in nou. deciſ. 266.* Si appelletur, quæ *in nou. rub. eſt 2. de appell. in nou.* Quæ addit, ſufficere coram Notario cauſæ appellare, quando iudex abeſt: adeo vt non oporteat eum adire abſentem, etiam ſi poſſit, & ſciat, vbi ſit intra decendium appellandum, neque ad petendum apoſtolos intra 30. *iuxta cap. ab eo. de appell. in 6.* C*aſſ. d.* item *in deciſ. 8. tit. de appellat. num. 6. in fine.* teſtatur, anno 1519. fuiſſe in prætorio Romæ iudicatum nihil nocuiſſe cuidam, qui appellauerat biduo ante curſum decendii coram honeſta perſona, quæſito iudice à quo, & non inuento, nec curauerat poſtea redire ad ipſum pro apoſtolis: nec probare, quod fuiſſet in momento impeditus: quod eſt ſingulariſſimum, & quotidianum: quod ipſum repetit poſtea *in deciſ. tertia eiuſdem tituli.*

17. Si autem appellantis ratio dubia sit, quare anceps ipse fiat iudex, an admittēda, nec ne prouocatio sit: illam vtique admittere debet. *Io. Andr. in c. vt debitus. de appell. Specul. eod. tit. §. nunc dicamus. Archid. cap. 1. & cap. si à iudice. eod. tit. Felin. cap. significamus de testa. num.* 1. Cuius illa ratio esse potest, quia existente opinionum varietate (dummodo probabiles sint) iudex in Rei fauorem iudicare debet: *argument. cap. cum sunt. de regulis iuris in 6. leg. fauorabiliores. ff. eod. titul.*

Apellatio in dubiis est admittenda.

18. Duplex est autem appellatio qua grauati vti possūt, altera quæ fit, & pponitur verbis, & cōmuniter fit: altera, quæ fit facto per arreptionē itineris ad superiorē, vt habetur *in cap. dilecti. 2. de appellat.* vbi post alios, resoluendo *Decius*, probat, etiā hodie arreptionē itineris ad superiorē seruatis, seruandis in appellatione verbali, habere locum, & effectum appellationis verbalis. *Nauar. in consil. 5. num. 7. tit. de appellat. & in com. 2. de reg. n. 16.*

Appellatio dupliciter fit voce, & factis.

19. Appellatione probabili ratione fulta interposita, nequit amplius procedere iudex, aut aliquid innouare. *cap. post appellationem. 2. q. 6. l. 1. ff. nihil nouari, appell. interposita. Nau. consil. 1. de appell. nu.* 3. Vnde pendente appellatione, integer, ac illæsus seruari debet damnati status. *Couar. lib. 1. var. resolut. c. 16. n. 11. circ. fi.*

Appellatione iusta interposita, nequit procedere iudex.

20. Quamuis autem à sententia excommunicationis nō possit appellari ad effectum eam suspendendi. *c. 15. qui. § fi. de sent. excō. in 6.* à declaratione tamen, qua quis declaratur eam incurrisse, potest appellari, etiam ad effectū eam suspendendi: ita quod appellatione pendente, nihil ei obsit, *iux. gloss receptam in ca. cupientes. §. quod si per viginti. vers. priuatos. de elect. in 6.* & latius tradit *Felin. in cap. Rodulphus. n. 43. de rescr.* vbi adducit illud *Panorm. in cons.* 100. quod quamuis in facto verè notorio non possit appellari, vt dictum est supra: à sententia, tamen Iudicis declarantis factum esse notorium, posset appellari: cum iudex possit iniuste declarasse: sicut in simili dixit *gloss. in d. §. quod si per viginti*, quod licet à sententia iuris non appelletur, vt *c. quia nos. de appell.* à sententia tamen iudicis declarantis quem incidisse in pœnam legis, bene potest appellari. *Nau. cons. 9. de sent. excom. n. 5.*

A declaratione ab excommunicatione licet appellare.

21. Regularis igitur non solum de publicis delictis, verum etiam quando de occultis delictis grauioribus, atque grauissimis ad illorum infamiam, aut officiorum siue etiam actiuæ, ac passiuæ vocis priuationem, aut carcerationem, aut aliam grauiorem, vel grauissimam pœnam cōtra eosdem agitur, si grauentur, quemadmodum alij quicunque mortalium, & ipsi appellare, siue prouocare queunt.

Id efficacissimis, atque verissi-

mis rationibus probat *Sayrus in Claui regia lib.12.c.17.numer. 38.* & seq. ac *Rodriquez in q 29.art.2. tom. 1.q.regul.post.Nau.cons. 5. de appellat. num. 6.*

Nec obstat, quod vox vulgaris habet (inter probos regulares nec appellari, nec appellationes admitti debere) & quod *conc. Trid.c.4.de reg.sess.25.* sic habet. *Nec liceat Regularibus à suis conuentibus recedere etiam prætextu ad superiores accedendi, nisi ab eisdẽ missi, aut vocati fuerint; qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum, tanquam desertor sui instituti puniatur.* Et quod *cap. ad nostram, de appell.* sic habet.

Remedium appellationis non ideo inuentum, vt alicui à Religionis, & obseruantia exorbitãti debeat sua nequitia patrocinium exhibere. *& c. reprehensibilis. eod. tit.* habet. Nec subiecti contra ecclesiasticam disciplinam in vocem appellationis erumpant. Et quod vulgus ait, statutis Religiosorum prohiberi appellationes, & appellantes à suis superioribus in carceres coniici, grauique pœnitentia, & pœna purgari, & puniri.

Non, inquam obstant prædicta, vt optimè *Nauar.* omninò videndus, *in com.3. de regul. sub nu. 51. & cons.4. de appell. per totum*: quia vox illa vulgi intelligenda est de appellatione à correctione, & mandatis regularibus legitimè factis. *Concilium* non vetat appellare, sed ire ad superiorem sine licentia. *cap. ad nostram*, solum prohibet appellare ad defendẽdam nequitiam, & ita de non oppresso, & appellante iniusta de causa. Nos verò loquimur de oppresso, & appellante iusta de causa, ob quam dicimus, Religiosum ritè posse appellare.

22. Ordo verò appellationis assignatur à S. Congregatione, nempe à Priore, vel Guardiano ad Prouincialem: à Prouinciali ad Generalem: à Generali, ad Illustrissimum Protectorem, à Protectore ad sacram Congregationem. Appellationis Ordo.

23. Nec quia Regularibus sit vetitum, ne extra Ordinem appellẽt, alioquin pœnã excõmunicatiõis incurrũt, vt habetur per multa priuilegia, quæ possunt videri *in Comp. priuil. tit. appellatio*, vt est illud præcipuum *Innoc.* 8. Ordini Cistercienſi concessum, in quo motu proprio declarauit, huiusmodi appellantes, censurã, & pœnã excõmunicationis, ipso facto incurrere, ac pro talibus ab omnibus publicari debere: appellationesque nullas, & inanes fuisse, & esse: & propterea ipsis iudicibus ad quos appellatum esset, inhibet &c. Appellans extra ordinem est excommunicatus.

Non, inquam, propter hoc aliquam censuram incurrunt, qui ad sacram Congregationem super Regulares appellant: nam Tribunal istiusmodi sacræ Congregationis, tanquam tribunal intra Ordinem existimatur: ad Sacræ Congregationis tribunal intra Ordinem censetur.

hoc enim institutum est, vt causas Regularium, quando opus fuerit, cognoscant. Et hæc de defensione rei, & de tota hac materia de iudicio regulari dicta sufficiant: in qua prolixiores fuimus quam institutum nostrum requirebat: sed ad solatium Regularium præcipuè id fecimus, quibus labor noster desudat: à multis enim obnixe rogati fuimus, vt de tali materia aliquid scriberemus, quod & factum est. Nunc verò ad explicationem reliquorum casuum, qui supersunt, reuertamur.

SEXTVS CASVS.

Procuratio auxilium seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non secuto.

PAuca de hoc casu dicenda veniunt, quia rarò occurrit, & etiam, quia cognitis terminis non habet difficultatem.

1. PRIMO igitur videndum est. quot modis fiat, & procuretur abortus: & dicim⁹ breuiter quod pluribus viis id potest procurari, sc. potione, baculo, onere, vel alio modo, sed vt plurimum potione, quando post animatum fœtus talis potio datur, quæ mulierem grauidam abortiri faciat, vt frequentissimè accidit illis fæminis, quæ ex fornicatione clam concipiunt, & procurant abortum, ne ex vteri tumore, aut partu sequenti infamentur ipsæ, & qui eas prægnantes fecerunt. Aliquando etiam id procuratur per Magiam, & sortilegia, & tunc peius est, nam præter peccatum procurandi abortum, committitur aliud grauissimum, nempe sortilegii, veneficii, aut incantationis, de quibus *in primo casu.*

2. Talis autem procuratio abortus grauissimum peccatum est, nam vt rectè *Syluester* ait, *verbo abortus. num.* 1. Abortum, & sterilitatis venena procurans, homicida est, & mortaliter peccat. *capit. aliquando. cum seqq. 32. quæst. 3.* Et si fætus inanimatus est, & ignobilis est sceleris auctor, parte bonorum amissa, relegatur: si vero ignobilis, damnatur in metallum. *ff. de pœnis. leg. si aliquid. §. qui abortionis.* Abortus grauissimum peccatum. Syluest.

Si verò erat animatus, debet capite puniri, quia verus est homicida. Sic enim præcepit *lex si quis necandi. Cod. ad leg. Corn. liam de sicariis.* cuius hæc sunt verba. *Si quis necandi infantis piaculum aggressus, aggressaue sit, sciat se capitali supplicio esse puniendum.* Cuius ratio est quia fætus post animationem anima rationali est homo. *cap. sicut. 2. de homicidio:* nam sicut nihil est homo, quod non sit compositum ex corpore, & anima rationali: ita omne compositum ex illis est homo. *cap. in quadam. de celebr. miss.*

Vnde qui occidit huiusmodi fœtum, verè occidit hominem, & vere dici potest homicida, vt dicit *Panorm.in d.c.sicut.nu.* 1. & errant, qui contrarium leuiter dicunt. Præterea, huiusmodi fœtus antequam nascatur, habetur pro nato, quo ad ea, quæ sibi prosũt, per *l.qui in vtero.ff.de stat.hom.* quãuis non quoad ea, quæ aliis prosunt, *iuxt.leg.quod dicimus.ff.de verb.signif.* Præterea lex supra posita, includit occidentem fœtum anima rationali animatum, ea firma ratione, quod dispositio quantumlibet odiosa, & pœnalis includit omnia, quæ sua verba propria significant. *l.cũ lege adiuncta gl.* & doctrina *Aretini* communiter recepta. *ff.de testam.* & per prædicta huiusmodi fœtus est verus homo: & occidens eum, vere occidit hominem, & ita proprie est homicida: ergo includitur sub lege disponente de homicida, etiam si sit odiosa, & restringenda.

Panorm.

Hinc sequitur, quod talis qui id procurat, non solum incidit in casum reseruatum, verum, & incurrit in irregularitatem, quia cum fœtus ille sit animatus anima rationali, procurans abortum, homicida est, vt *supra* probatum est. Et propterea fit etiam irregularis. Vide *D.Thom.in 4.dist 31.in litera.* quem sequitur *Sylu.vbi supra.* Si vero fœtus nondum est animatus anima rationali, qui dat potum ad abortum faciendum, licet peccet mortaliter non tamen est irregularis, neque incidit in casum reseruatum.

Corollarium.

D.Thom.

3. Quod si dubitatur de fœtus animatione. An Religiosus dans, seu procurans potionem pro abortu, seu consulens, vel auxilium præstans, incurrat in irregularitatem?

Dubium.

Resp. quod in foro contentioso, vbi agitur de pœna, interpretatio fieri debet in partẽ mitiorem. *l.interpretatione.ff.de pœnis.* Sed in foro animæ, vbi agitur ad placandum Deum & emendationem, debet quis se reputare homicidam, quia in talibus, tutior via est eligenda, vt *in c.iuuenis. de spons.* & bonarum mentium est, ibi culpam timere, vbi culpa non est. *cap.ad eius.in fine.dist.5. argumen. cap.ad audientiam.de homicid.* Vide *Nauarr. in Manuali. capite vigesimo septimo, nu.223.*

Resp.

Nauar.

4. SECVNDO videndum est, quãdo dicatur animatꝰ fœtus, & circa hoc dicimus breuiter, quod in masculis est post quadraginta dies, & in fœminis post dies octuaginta: vnde hic non agimus de qualibet animatione pro casu reseruato, sed de animatione anima rationali: nam licet quãdo est ibi anima negatiua, & quãdo etiam est sensitiua in embrione, si quis procuret abortum, peccet mortaliter: non tamen incidit in casum, sed bene quãdo factus est animatus anima rationali, sic n. intelliguntur verba illa textus. *post animatum fœtum.*

Animatus fœtus quando.

Opus consummatum quando.

5. TERTIO ponderanda sunt verba illa textus, *etiam effectu non secuto*: ex quibus infertur, tūc dici opus consummatū in casu nostro, quando mulier acceperit id, ob quod poterat sequi abortus, quamis postea ille non fuerit secutus. Itaque Religiosus ille, qui id procurat, quocunque modo, vt dictum est, & facit, vt mulier potionem sumat, ad hoc ordinatam, licet postea effectus non sequatur propter aliquod impedimentum, nihilominus ipse incurrit in casum.

6. QVARTO dum dicit textus, *ad abortum faciendum*, intelligi debet, etiam si illud procurauerit ad bonum finem, sc. ad præseruandam mulierem à morte. Facit ad hoc id quod habet *Sy u. verbo. Medicus. §. 4.*

Syluest.

Dubium.

Dubitatur hic, quid dicēdum sit de illo Religioso, qui nesciens mulierem esse grauidam, daret ei potionem quādam, propter quā postea illa facit abortum, num incidat in casum reseruatum?

Resp.

Resp. quod non, quia copulatiuè omnia debent simul concurrere, sc. quod mulier verè sit grauida, quod fœtus sit animatus anima rationali, quod detur potio, & quod detur tali fine, & intentione; alioquin non incurreret in casum reseruatum.

Pro abortu quando irregularitas incurratur. Nauar.

7. Duos casus ponit *Nau. in Man. c. 27. n. 235. & 236.* quando in hac materia incurratur irregularitas. Vnus est, de clerico introducente meretricem per tecta in domū suam, quæ si decidens moriatur, vel abortiat, fit irregularis: si vero introducat per viam planam, & idem contingat, minime: quia licet vtrumque opus sit illicitum, & ex vtroque sit secuta deformatio casualis, prius tamen est sufficienter ordinatum ad eam, & posterius non. Et à simili, si Religiosus introducit mulierem grauidā in Monasterium per tecta, vel per muros, vel per sepes, & illa decidens moriatur, vel abortiatur: tunc incidit in casum, & fit irregularis, præter alias pœnas de iure sibi debitas: Si vero introducat per viam planam, & idem contingat, nō incidit in hunc casum, neque fit irregularis, ratione dicta.

Alter casus est de eo, qui iocatur, aut saltat cum grauida muliere, quæ ob id abortit, non est irregularis, si licitè id facit, vt frater propinquus, aut amicus honestus; secus si illicitè, vt amator obscœnus, aut clericus, aut monachus, cui eiusmodi saltatio esset prohibita. *c. sicut ex tuarum, cum ei annot.* per *Pan. de homicid.*

8. QVINTO, ponderanda sunt illa verba textus, *auxilium, seu concilium*, per quæ verba patet, quod non solum ille, qui hoc procurat verum, & qui auxilium quoquomodo præbet, siue circa potionē conficiendam, siue circa portationē ipsius potionis, siue persuadeat mulierem, & adiuuet ipsā ad tale facinus: siue etiā ad hoc præstet consilium: nam semper

peccat mortaliter, incidit in casum reseruatum, & in irregularitatem incurrit.

Constitutio Sixti Quinti.

9. Sexto, & vltimo aduertendum est circa hanc materiam, quod *Sixtus Quintus Romæ, anno 1588. quarto Calendas Decembr. Pontificatus sui anno quarto* edidit quandam constitutionem, in qua definiuit *Aduersus quascunque personas sæculares, ecclesiasticas, & quorumcunque ordinum Regulares, qui venenosis medicamentis, potionibus, vel aliis modis, abortus maturi, siue immaturi, an mati, siue inanimati fœtus eiectionem procurauerint: vel venena, aut potiones, ne mulieres concipiant, propinauerint, vel consilium præstiterint, deponendi, & degradandi sunt à iudicibus ecclesiasticis, ac curiæ sæculari postea tradendi, vt capitalem pœnam patiantur, & ipso facto excommunicauit, reseruando absolutionem sedi Apostolicæ.*

Gregorii 14. moderatio.

10. Circa quam constitutionem est notandum, quod *Gregorius Quartus decimus anno 1591. pridie calendas Iulij Pontificatus sui anno primo*, constitutionem prædictam in hunc modum moderauit, vt dicta excommunicatio sibi, & successoribus reseruata, quilibet confessor ab ordinario approbatus, & ad hoc deputatus, possit ab ea in foro conscientię tantum absoluere. Prælati vero Regulares per eorum Priuilegia, etiam in foro exteriori possunt suos Religiosos de hoc crimine conuictos absoluere. Vide *Rodriquez in 2. tomo qq. regular. quæst. 33. articul. 4.*

Nota.

Rodriquez

SEPTIMVS CASVS.

Falsificatio manus, aut sigilli officialium Monasterii, aut conuentus.

Officialiũ nomine qui veniãt.

1. PRo declaratione huius casus, sciendum, quod nomine officialium Monasterii, seu conuentus multi, & diuersi veniunt, iuxta varietatem Religionũ: nam apud Monachos sunt Abbas, Prior, Cellerarius, Procurator, & huiusmodi: apud Moniales sunt Abbatissa, Priorissa, Vicaria &c. apud Regulares Mendicantes sunt Generalis, Procurator Generalis, Prouincialis, Guardianus, Vicarius loci in absentia Guardiani: Prior, Subprior, Corrector, & huiusmodi. Quando ergo quis falsificat manum, aliquorum prædictorum, aut falsificat sigillum alicuius eorum ad malum finem, peccat, & incidit in casum. Et quamuis iuxta *Syluestrum, verbo falsitas.* ad falsitatem tria requirantur, sc. vt sit veritatis mutatio, & vt fiat cum dolo, h. e. scienter, cum animo inferendi damnum, & quod realiter illud subsequatur: Nihilominus, ad incurrendum hunc casum, sufficit mutatio veritatis, & dolus, licet non sequatur damnum: & ratio est, quia per falsificationem manus, vel sigilli, iam est opus consummatum, *sic Pater Grassius hic.*

Syluest.

Pro hoc casu incurrẽdo quæ sufficiant.

2. Nihilominus, si nullum sequatur damnum, nempè, quia noluit vti falsa scriptura, seu sigillo, sed combussit, vel lacerauit non video, quomodo incidat in casum reseruatum, quando nec peccat mortaliter: si non malo animo facit; nam ex notatis per *Dominum Antonium de Butr. in capit. penult. num. 3. de crimine falsi*: sola falsificatio litterarum sine vsu, non obligat quemquam ad pœnam falsi, & falsificatio scripturę quam non probat, neque inducit pœnam falsi, ergo neque incidit in casum reseruatum. Et confirmatur per id quod habet idem *Pater Graffius in explicatione vndecimi casus de apertione literarum superioris*, vbi dicit, quod qui aperit, & non legit, non incidit in casu, quia non vtitur illa apertura ad finem, ob quem facta est: ergo & hic pariter idem dicendum videtur, nempe quod si quis non vtitur falsa scriptura, seu sigillo, non incidit in casum reseruatum.

Anton. de Butr.

Graffius.

Obiectio.

3. Si quis obiiciat, quod nos in eodem vndecimo casu asserimus oppositum contra *P. Graffium*, & contra *Diuum Stephanum Quaranta* circa prædictam apertionem literarum?

Resp.

Respon. quod verum est, sed diuersa est ratio huius, & illius casus: nam si quis falsificat manum, vel sigillum superioris, & eo non vtitur, nulli nocet talis falsificatio: at si literas superioris inferior aperit, licet ipse non legat; occasionem tamen cæteris præbet eas legendi, dum eas sic apertas cernit.

Dubium.

4. Dubitatur hic, An si quis vtatur literis ab alio falsificatis, & pariter sigillo ab alio falsificato, incurrat in hunc casum?

Resp.

Respon. cum distinctione, nam vel talis scit, hanc falsitatem ab aliis esse factam, & nihilominus ea vtitur, vel non scit: si non scit, ad nihil tenetur. Si vero scit, & ea vtitur, dico quod incurrit in hunc casum, & meretur pœnas illas, quas incurrunt omnes tales falsarii.

OCTAVVS CASVS.

Furtum de rebus Monasterii, aut conuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.

De hac materia furti, vide *D. Thom. in 2.2. quæst. 66. & ibi Caietanum, Bannes*, & cæteros sectatores. *Valent. tom. 3. disp. 5. q. 10. Alex. de Ales. 4. part. quæst 24. memb. 5. ar. 3. Riccardus in 4. distinct. 15. quæst. 7. art. 1. Palud. dist. 14. q. 2. ar. 2. Gabriel. dist. 15. q. 3. Soto de iust. & iure. lib. 5. q. 3. ar. 1. Nauar. in Man. cap. 17. nu. 112. Ang. verbo furtum. Syluester. ibidem. Adrian. quodlib. 6. artic. 1. Alph. à Castro. libr. 2. de potestate legis pœnal. cap. 10. Couarruuias variarum resolut. Michael Salon. 2.2. quæst. 66. arti. 5. Petr. Nauar. libro tertio de restitution. capite primo, Toletus lib. 5. cap. 15.*

Corduba in summa. q. 111. *& lib.* 1. *q. q.* 35. & alii.

1. Pro intelligentia huius casus, sciendum est, quod furtum proprie secundum *Sanct. Thom. in* 2.2. *quæst.* 66. est *acceptio rei alienæ occulta.* Sed accipiendo furtum in ampliori significatione, prout includit rapinam, latrocinium, & prædam, *est contrectatio rei alienæ fraudulosa, inuito domino*, & notanter dicitur contrectatio, quia sine ea non est furtum, etiam si voluntas interueniat, aut verbum, quoad homines *l.* 1. *ff. de*..... Secus quoad Deum. *cap. vulgaris. de pœnit. distin.* 1. *& cap. si propterea* 14. *quæst. vltim.* quia est contra illud præceptum diuinum *non concupisces.* Dicitur etiam, *Rei alienæ*, quia in re propria non potest esse furtum. Et nomine rei alienæ, intelligitur non solũ de rebus ipsius monasterii, seu conuentus in communi, nempe de rebus pertinentibus ad communitatem: verum, & de rebus particularibus ad particularem vsum Religiosi concessis.

S. Thom. Furtum quid.

Itaque vt Religiosus incurrat in hunc casum duo concurrere debent, vnum, quod sit furtum, alterum, quod sit in ea quantitate, quæ faciat peccatum mortale: quæ quia non est decisa, relinquitur iudicio boni viri. Pro quo sciendum: quod quantitas modica aliter consideratur in foro exteriori, & aliter in foro interiori: nam in foro exteriori *Iureconsultus in l. si oleum. §. final. ff. de dolo*, declarauit modicam quantitatem illam esse, quę non excedit summam duorum aureorum.

At in foro interiori, *Nauarrus libro tertio, consil. de regular. consil* 75. *nu.* 18. dat quandam regulam generalem dicens, quod sufficit illa quantitas, quæ requiritur, vt furtum laici sit mortiferum.

Nauar.

2. Deinde descendit ad taxandam hanc quantitatem pro peccato mortali, & ait, furtum vsque ad vnum Iulium, vel Regale exclusiue, non esse mortiferum. *Pater Sorbus in addit. ad compendium Priuileg* dicit, quod pertingere debet ad valorem duorum Iuliorum. *Corduba in Summa. q.* 109. expresse ait, furtum vnius regalis argentei esse materiam grauem, & peccatum mortale: inferens ex hoc, furantem hædum, gallinam, aut aliquid aliud, quod pertingit ad valorem vnius Iulii, esse peccatum mortale: furantem autem aliquam quantitatem inferiorem, solum peccare venialiter.

Quantitas quæ sufficiat, vt furtum sit mortiferum.

Sorbus.

Corduba.

3. Sed dura nimis videtur *Sayro* talis opinio, quia secundum arbitrium boni viri ea summa non est tanta, vt ipsa ex se secluso omni alio damno subsecuto, materiam furti grauem constituat. Nemo enim peccati mortalis damnaret eum, qui rem non excedentem valorem Iulii vnius furatus esset, puta gallinam

Sayrus.

mediocrem in loco, vbi dimidio regalis, aut Iulio valeret. Nec credendum est, Deum velle hominem æterna pœna pro re tam parui momenti, damnare, nisi aliæ maioris nocumenti circunstantiæ interueniant. Alij docent duos, aut tres aureos, ex rei natura, quantitatem sufficientem esse ad constituẽdum peccatum mortale, à quocunque auferantur, etiam à Rege, etiam si aliud damnum inde non resultat: quãtitatem vero duorum Iuliorum non esse, nisi à paupere surripiatur. Sic *Sotus lib. 5. de iust. & iur. q. 3. art. 3. ad 3. Io. Maior. in 4. dist. 15. q. 25. Petrus de Nauarra in lib. 3. de rest. ca. 1. n. 35. & Petrus de Arragon. 2. 2. q. 66. ar. 6. dub. 3.* Verum talis sententia nimis larga est, & vergit ad aliud extremum.

Sotus. Maior. Petr. de Nauar. Arragon.

Auctoris sententia.

4. In hac igitur *Doctorum* controuersia, quamuis nulla certa regula statui possit, ad infallibiliter iudicandum, quænam quãtitas leuis, aut grauis sit, vt ex eius ablatione furtum veniale, aut mortale committatur, sed id arbitrio boni, & prudentis viri relinquendum, vt dictum est paulo ante, habita consideratione circunstantiarum loci, scil. an regio illa abundet copia auri, vel argenti; personarum, an diues, vel pauper sit, & damni, quod consequi solet ex furto rei ablatę. Nihilominus communiter loquendo, sic videtur dicendum quod in communibus personis quatuor, aut quinque iulii: in pauperibus autem vnum, aut duo Regalia, seu Iulii, sufficiens erit quantitas pro peccato mortali, & hoc exclusis aliis omnibus extrinsecis damnis, & nocumentis. Cuius rei non potest cõmodior ratio assignari, quam quod recta ratio, & arbitrium boni, & prudentis viri ita iudicare solet. Vide quæ de his diximus *supra in explicatione Quarti casus, versus finem*. ib. *Quoad tertium*.

Dubium.

5. Dubitatur hic PRIMO. An Religiosus accipiens aliquid ex bonis Monasterii, peccet mortaliter, & per consequens incurrat in casum reseruatum, & ad restitutionem teneatur. Et quęstio est solum de rebus mobilibus, nam de immobilibus res est manifesta, nec ita passim occurrere solet. Resp. ad hoc plura.

Respons.

Primum est. Si res ablatæ non sunt necessariæ, aut si sunt, superior tamen concederet, si peteret, peccat mortaliter vsurpãdo, quia facit contra votum paupertatis coercens actum dominii. Si enim eam accipit, vt sibi debitam, quasi ius habeat ad bona Monasterii, exercet actum dominii, vt constat, cum nulla petita licentia, vt suam, vel sibi debitam rem vsurpat.

Sin autem rem illam non vt suam, vel sibi debitam apprehẽdit: ergo furtum committit, & peccat mortaliter, si res notabilis sit, cum alienum, sibique non debitum vsurpat. Vtroque ergo modo peccat, & incurrit in casum,

ſum, & reſtituere tenetur. Si res extet. Sic *Corduba in Summa.q.109. Pet.de Nau.vbi ſupr.& Azor.p.1.libr. 12.Inſt.moral.c.11.dub.6.* Corduba. Pet.de Nauar. Azor.

Secundum eſt, ſi res ablata talis eſſet, quæ neceſſaria cenſetur ad vſum Religioſorum priuatorum, vt ſunt cibaria, veſtes &c. & ſua neceſſitate propoſita, adhuc ſuperior concedere nollet, accipiendo non peccaret, nec ad reſtitutionem teneretur. Sic *Petr. de Nauar.ſupr.*

Ratio eſt, quia ſuperior dare debebat: cum enim bona illa ſint communia, & pro fratrum neceſſitatibus donata, ſuperior eorum non eſt dominus, ſeu gerit ſe iniuſtum; vnde poteſt Religioſus ea pro neceſſariis ſuis vſibus accipere abſque violatione voti paupertatis.

Hoc enim non eſt exercere actum dominii, aut proprietatis, ſed vſum rerũ neceſſariarum ad victum, & veſtitum habere, quod voto non repugnat. Sicut enim Religioſus inſeruire tenetur Monaſterio: ita etiam Monaſterium tenetur de neceſſariis ad vitam ei ſubminiſtrare.

Tertium eſt. Qui res in aliqua magna quantitate accipit, ſiue ſit vſu conſumptibilis, ſiue non, & dederit eam alicui extra Monaſterium, peccat mortaliter, incurrit in caſum, & ad reſtitutionem tenetur tam ipſe, quam recipiens. Sic *Corduba, Pet.de Nau.& Azorius.vbi ſupra.* Cordub. Petr. de Nauar. Azor.

Ratio eſt, quia ſic accipiendo, & donando ſine licentia ſuperioris, furtum committit, & actum dominii exercet, quorum vtrumque illi prohibitum eſt. Vnde ſi res extat tenetur tam ipſe, quam accipiens eam Monaſterio reſtituere, cum vterq; iniuſtè acceperit, & retineat.

6. Dubitatur ſecundò. An Religioſus poſſit donare aliis ea, quæ ſibi ad proprios vſus conceſſa ſunt? Dubium.

Reſponſ. quod Religioſus etiam ex iis, quæ ſibi deputata ſunt ad proprios vſus, ſi ſine Prælati licentia diſpenſet rem notabilis quantitatis, tam intra, quam extra Monaſterium, peccat mortaliter, & incidit in caſum. Vide *D. Antonin. 3.part.titul 16.§.11. Sylueſt. verbo.Religio.6.q.7. Nauar.in cap. non dicatis.tom. 1. quæſt. 1. numer. 44.* & probatur, nam vſuarius nequit de rebus tantum ad vſum proprium conceſſis in alios vſus diſponere, vt patet ex iure ciuili. Sed ſic eſt, quod Religioſus eſt vſuarius eorum bonorum, quæ ſibi deſtinata ſunt; ergo non poteſt in omnem vſum ea expendere. Hinc rectè ait *Sotus libro quarto, de iuſt. & iur. quæſt. 1. artic.1.* quod ſicut cum aliquis quoſdam conuiuio excipit, non facit eos dominos exculentorum, & poculentorum, quibus menſa ſtruitur, quia neque illis facit copiam, vt illa ad alios tranſmittant, aut in proprias domos portent; ſed vt ſedentes veſcantur illis, ita Monaſterium facul- Reſponſ. Antonin. Syluest. Nauar. Sotus.

tatem facit Monachis edendi, vestiendi: sed non ea bona in alios vsus expendendi.

7. Licitum est tamen Religioso peregrinanti, vel existenti in studio extra claustra facere eleemosinam modicam ex his, quæ sibi in propriam sustentationem sunt assignata, vt tenet post alios *Syluester verbo eleemosina. quæst. 5. Tabi. numer. 8. & Nauar. vbi supr. nu. 4.* Verum non licet Fratri Minori in obseruantia suæ Regulæ viuenti, vt ea, quæ ipsis conceduntur ad certas necessitates præsentes; vel imminentes, expendant in alios vsus, ad quos verisimiliter existimat, facultatem à Prælato non faciendam: nam si aliter facit, peccat mortaliter contra votum paupertatis.

Syluest. Tabiena Nauar.

Minoritæ an liceat facere eleemosinam.

Obiectio.

8. Si dicas quod diuersus est casus Minorum ab aliis Religionibus quæ habent bona in communi, bona enim illarum Religionum sunt sedis Apostolicæ per Prælatos Regulares dispensanda, & ideo peccant mortaliter contra voluntatem ipsorum pecuniam expendendo.

At pecunia, seu res, quæ conceduntur fratribus Minoribus ad eorum necessitates subleuandas, non sunt sedis Apostolicæ, sed dantis, & ita semper antequam expendantur, dominium talis pecuniæ est apud dantem, *vt in capit. exiit. de verborum signification.* Et ideo videtur, quod Frater Minor possit eam conuertere ad quoscunque vsus expressa, vel præsumpta voluntate dantis.

Respondeo, quod prædicta obiectio non prodest, quia ad hoc, vt Frater Minor possit prædictam pecuniam, vel rem licitè conuertere in aliquam rem, duplex licentia requiritur, prima ipsius dantis, posterior, Prælati: & licet adsit voluntas dantis, deest tamen voluntas Prælati, qui id minimè permittit: & per consequens, tali voluntate, & licentia deficiente, peccant mortaliter Fratres Minores id facientes, nam licet dominium pecuniæ sit ipsius dantis, quousque expendatur: vsus tamen ipsius debet regulari à Prælato ipsius Religiosi, ne contra votum paupertatis promissum, aliquod sinistrum committatur.

Respons.

9. Dubitatur tertiò An liceat Religioso sumere de rebus Monasterii, seu conuentus, quod constituit peccatum mortale, vt scilicet, inde faciat eleemosinam?

Dubium.

Respondeo, quod non licet, & si id faciat, peccatum mortale committit, & in casum reseruatum incidit, quod elicitur *ex cap. non est putanda. 14. quæst. 5 & cap t. si forte. ibidem*, vbi habetur, quod etiam si totum tribuat parentibus, quod abstulerit, non minuit peccatum: nam species furti est ex alieno largiri. *leg. si pignore. ff. de deputatis.* Nisi necessitas pauperis fuerit extrema, quæ æstimanda est iudicio boni viri, vt quæ mo-

Respons.

raliter præ se fert periculum magnum damni salutis vitæ. *c. si quis. de furtis.*

Igitur, excepto hoc casu, non excusantur Religiosi qui intuitu pietatis de rebus Monasterii sumunt, aut furantur, vt pauperibus eleemosinas tribuant, siue tales regulares sint in administratione, siue non. Vide *Graffium* hic.

Limitatio.

Tu tamen limita in nostra Minoritana Religione circa ea, quæ communiter dari solent pauperibus *iuxta formam in capit. exiit. de verborum significatione* à N[i]colao tertio, præscriptam. Et insuper limita, quando in dando quis habuerit excessum charitatis, & ille cui datur, fuerit in extrema necessitate: nam de talibus, & similibus, quam plurima exempla habemus *in nostris Chronicis ex sanctissimo Patre nostro Francisco*, qui aliquando etiam habitum, quem deferebat, dabat.

Dubium.

10. Dubitatur quartò. An sit casus reseruatus furari ab ecclesia res spirituales, vt sunt reliquię, calices, vestes altaris, & huiusmodi?

Responf. Syluest. Sacrilegiũ est furari aliquid, de Ecclesia.

Respondeo cum *Syluestro, verbo, reliquiæ. quæstion. 2.* quod sic. Imo quia talis aufert sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, sacrilegium committit. *c. si quis 17. q. 4.*

Dubium.

11 Sed num incidat in excommunicationem, qui furatur calices, patenas, & huiusmodi de sacristia?

Responf. Panorm.

Respondeo quod secundum *Panormitanum in capit. ex literis. de furt.* non est excommunicatus, nisi cum furto effregerit etiam portas Ecclesiæ, vel armentaria, aut fenestras: ita *Syluester verbo. furtum. numero septimo.* Et hoc probatur, *per capit. conquestus. de sentent. excommunicatio.* vbi habetur esse excommunicatos sacrilegos, qui effringunt & spoliant Ecclesias. Quę decretalis non excommunicat, sed præsupponit esse excommunicatos, siquidem iubet denunciari eos, vt tales *argumentum cap. pastoralis. §. verum. de appellat.*

Syluest.

Ad incurrendam hanc excommunicationem requiritur fractio portarum, & furtum.

12. Ad incurrendum ergo hanc excommunicationem duo requiruntur, scilicet, perfringere portas, & furari: & ob id effringens crucem, sacrarium, aut perpetrans similia scelera, si non furatur, non incurrit in excommunicationem, prout post *Panormitanum* tenet *Antonius, tertia parte, titulo vigesimo quarto, Caietanus in summa.* Nomine vero Monasterii veniunt Monasteria, Hospitalia, & reliqua pia ædificia auctoritate Episcopi ad id sacrata, & non alia secundum *Panor. in d. c. conquestus. c. ad hæc. de religios. domib.* Is autem dicitur effringere ecclesiã, qui effringit, vel effodit parietẽ, aut frangit fores, diruit seras, &

Panorm. Antonin. Caiet.

Nomine Monasterii quæ loca veniant.

Effringit fores quis.

qui

qui impellendo, aut quocunque alio medio violento ingressum sibi parat, prout tenet *Syluester. verbo. excommunicatio. 7. numero octauo*, non autem qui reserat eas claue, siue eam subripuerit, vel extorserit, siue non, iuxta communem, quam sequitur *Nauarrus in Man. capit. 27. numer. 94.*

Nauar.

Dubium.

13. Dubitatur quinto. An furans aliquid notabile ad vsum fratris particularis concessum peccet mortaliter, & incurrat in hunc casum?

Resp. Furans aliquid ad vsum fratris particularis peccat, & incidit in casum.

Respondeo quòd sic nam casus prædictus intelligitur, non solum de rebus Monasterii, aut conuentus in communi, nempè de rebus pertinentibus ad communitatem, tam de mobilibus, quam de immobilibus, tam de iis, quæ vsu quotidiano consumuntur, quam de iis, quæ durant: Verum etiam de rebus particularibus ad particularem vsum Religiosi concessis, prout fuit declaratum à summo Pontifice legislatore, sicut refert *Pater Sorbus in suis addit. ad compendium.* Et ratio potest esse firma, quia licet apud Regulares omnia sint communia, vsus tamen aliquarum rerum non est omnibus communis, & debet à superiore limitari, qui auctoritatem habet dispensandi res Monasterii fratribus, & Religiosis sibi subditis, prout melius, secundum Deum eis videbitur, attendendo ad gradus & ad officia vniuscuiusque Religiosi. Vide *Azor. part. 1. lib. 12. cap. 11. q. 6.*

Sorbus.

Azor.

14. Quibus addendum est, quod incidit in casum reseruatum, non solum qui à Religioso particulari furatur, & subripit res Monasterii, seu conuentus à superiore sibi concessas: verum, & qui subriperet ab eo scripta aliqua in quibus ille multum vigilauit: nam tunc illud iudicatur furtum magnum, vt dixit *Angelus in lege prima, Codice vnde vi.* æstimatur enim quandoque res plus vni, quam alteri propter aliquam causam particularem.

Subripiens scripta, incidit in casum.

Angel.

Quod intelligitur, non solum quando talia scripta subriperet, vt illis vteretur contra voluntatem Domini, verum, & quando malo fine id faceret, scilicet, vt combureret, vt proiiceret in foueam, in puteum, vel in sterquilinium. Et eò magis hoc, quia in tali casu, non solum interuenit furtum, verum & contemptus rerum sacrarum, contra quos, iudicio meo, posset inquiri, quidnam sentiant de fide.

15. INSVPER, vt cognoscatur quam graue malum sit furari in Religione, & tale facinus ab omnibus Religiosis explodatur: apponam hic, quæ habet *Rodriquez tomo secundo, qq. regul. quæst. 38. art. 1.* sub titulo. *Qua pœna sint puniendi Religiosi fures.* &

Furari in Religione, quam malum.

Rodriquez

ha-

habet sic. Respondeo, quod quidam modernus *Ioannes Trullo libro secundo, canon. regul. capite vigesimo tertio, numero nono*, nimis rigide, religiose tamen, cum furibus se gerit, ait enim, quod est graue crimen in Religione peccatum furti, & vt incorrigibilis est expellendus, ita quoque fur in Religione est puniendus. Quod si contra obiicias (ait) qua ratione propter furtum, quod dumtaxat damnum est temporale, abiiciendus sit frater, propter quem Christus mortem pertulit? — Trullo.

Respondet primo, quod fures in Religione non solum rebus temporalibus, sed etiam spiritualibus nocent: deinde & sanctam congregationem conturbant, bonumque aliorum spirituale impendunt. Est quoque alia ratio in ipsorum furum vtilitatem, vt cum expulsos se intueantur, confusione, tribulationeque percussi, ad cor reuertantur. Quapropter, ait, propter ipsorum, illorumque spirituale bonum, tanquam iusta infligitur eis talis pœna. Vide hoc ad longum *in Rodriquez vbi supra.* — Rodriquez

Supradictis difficultatibus alias subnectam pro maiori dilucidatione huius materiæ, & vt scrupuli aliquorum Religiosorum amoueantur. sit ergo

Dubium. 16. Sextum dubium. An Religiosus, qui ex communi, aut ex eo, quod alteri ad vsum eius tributum est, furtim aliquid sibi capit, in prædictum casum incidat?

Resp. Respondeo, quod distinctione opus est, nam vel res est magnæ quantitatis, vel paruæ: si paruæ, non incurritur: si magnæ, incurritur. & præterea videndum est, an hoc faciat subditus contradicente superiore, vel non contradicente saltem explicite: nam primo modo incidit in casum, si res est magnæ quantitatis, secundo vero modo minime.

Idem quoque videtur dicendum, si Religiosus ex communi Bibliotheca, aut communi loco aliquid inscio superiore ad suum vsum, & commodum cœperit: est enim prospiciendum, an in ea re, tacitus aliquis consensus superioris inesse credatur, & tunc non est furtum, alioquin erit. Instabis, num votum Paupertatis negligat, si inscio superiore ex loco publico rem aliquam sumat sibi vtendam ad tempus, vt deinde in eundem locum restituat? — Instantia.

Resp. Respondeo, quod non videtur talis paupertatem violasse, nisi fuerit aliunde prohibitum, non enim eo quod accipit, vti vult, citra omnem prorsus sui superioris voluntatem, sed ad certos tantum dies, animo, & voluntate, illud in eundem locum, vnde acceperat referendi.

Dubium. 17. Sed quid dicendum, si ea subripit, quæ vsu consumuntur vt comestibilia, & huiusmodi,

quæ amplius non possunt restitui?

Resp. Maior.

An committatur furtum? *Maior in 4.d stinct.38.quæst.8.* videtur sentire, talem contra votum paupertatis facere, quia vtitur re, vt propria, videlicet, consumit, quod ad esum, vel potum communem pertinet absque superioris consensu explicito, vel tacito. Certè Religiosi hac in re cauti esse debent, & sibi timere, ne plus æquo sibi sumant, alioquin si res magnæ quantitatis fit, committitur peccatum graue contra votum Paupertatis, & incurritur casus.

18. Et quia supra in fine tertii dubii diximus, quod Fratres Minores poterant dare aliquas res extra Monasterium iuxta formam præscriptam à summis Pōtificibus, præcipuè autem à *Nicolao tertio*, ponam hic breuiter ea, quæ ex ipsius constitutione ad id requiruntur.

Conditiones requisitæ, vt Minorita possit aliquid dare.

Prima, quarum est, vt res sit vilis, & parui valoris, secundum quod in capitulis Gen. vel Prou. vel extra à Generali, Prouincialibus, & custodibus, eorumque commissariis determinatum, & ordinatum fuerit.

Secunda, quod de prædictorum superiorum licentia fiat, vnde Guardiani, ex vi sui officii non possunt illam dare, nisi à prædictis Prælatis, vel à consuetudine fuerit concessum, sicut hodie, eo ipso, quo Guardiani instituuntur, concessum eis esse videtur.

Et licet sine præfata licentia valeant fratres ad inuicem res aliquas, vt libros, vestes, & alia similia inter seipsos accommodare, rem tamen aliquam donare, aut recipere inter se inuicem non possunt, vt communiter expositores Regulæ aiunt. Pro minimis vero, & sæpe necessariis (secundum Vgonem, & Pisanum) licentiam generalem sufficit habere, & etiam sufficit licentia interpretatiua, hoc est, quando Prælati id sciunt, & libenter permittunt: alias, si de cōtraria voluntate præsumeretur, non possent.

Tertia conditio est, quod res sit mobilis, quia de immobilib⁹, vt puta de horto, nec palmum fratres donare poterunt, & si de facto dederint, donatio est nulla, & ipsi proprietatis actum commiserunt.

Quarta conditio, quod res donanda non sit pecunia, quia cum illius vsus nobis sit interdictus, nec Papa in suum dominium illam recipit, non possumus eam donare. Et sic nec possumus partem pecuniæ nobis legatæ ad preces hæredum donare, quia talis pecuniæ domini non sumus.

Et sicut ipsi fratres non possunt aliis donare: ita etiam nec aliquid possunt ipsi accipere sine suorum Prælatorum licentia, vt ait *Vgo, & serena Conscientia. quæstio.81.*

19. Præterea sciendum, quod

Clem. 8. Constitutio de largitione munerum.

circa hanc materiam extat constitutio sanctissimi *Papæ Clem. 8. de largitione munerum*, quæ incipit, *Religiosæ congregationes*, in qua præscribitur modus donandi in aliquibus casibus.

Primus casus est, quando de aliqua re in capitulo sit determinatio, quod potest dari, & debet fieri talis determinatio vnanimi omnium consensu.

Secundus casus est, quando donantur leuiora esculenta, & poculenta, seu ad deuotionem, & Religionem pertinentia munuscula. Ad quæ possunt reduci paruulæ reliquię Sanctorum, Imagines papireæ: vascula aliqua liquoris mannæ. Coronæ aliquæ cum indulgentiis. Agnus Dei: medatiæ benedictæ, seu libelli aliqui deuoti. Sed si essent magnæ reliquiæ sanctorum, vel Reliquiarii, & alia supradicta, magni pretii, vel excederet summam illam quatuor, aut quinque Iuliorum, tunc essent obseruanda ea, quæ de primo casu sunt dicta, vt videlicet in capitulo Generali, vel Prou. id dicebatur.

Reliquiæ sanctorum an possint dari.

Tertius casus est, in quo Religiosi inter seipsos possunt donare, est rerum minimarum non excedentium valorem trium, quatuor, aut quinque Iuliorum. Nam vltra talem summam, habenda esset concessio à capitulo.

Hoc autem non intelligitur de donatione illarum rerum, quæ sunt partus intellectus, vt puta conciones, lectiones, conceptus, & huiusmodi, quia non sunt res Monasterii, & ideò licitè possunt fratres ea sibi dare: vt declarauit idem summus Pontifex *Clemens VIII.* Hæc pro nobis Minoribus.

Pro aliis verò Regularibus Pontifex declarat, quod licitum est aliquid dare extra Monasterium pro subleuandis pauperibus, etiam ratione hospitalitatis: ratione gratitudinis, vrbanitatis, &c. *videatur Bulla.*

NONVS CASVS.

Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.

DE hac materia tractant omnes *Summistæ. Nauarr. in Manual. capit. 16. Sanct. Anton. 2. part. titul. 6. quæst. 1. cap. 5. Ang. Syluest. Tabien. Armilla. Soto in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 7. Adrian. in 4. quæst. 4. Lopez. part. 1. capit. 74. Tolet. lib. 5. capit. 13. D. Thom. 2. 2. qu. 154. ibi Caiet. & sequaces. Alex. de Ales. D. Bon. Riccard. Scotus.* Omnes.

1. Materia hęc carnis valde delicata est, & cũ magna discretione est tractanda, quod nos Deo fauente pręstabimus, & licet in hac secũda editiõe propter simplices sacerdotes q̃ plurima hic adde-

mus, semper tamen modestiam religiosam ante oculos habebimus.

Religiosus quando incidit in hũc casum.

Igitur, ad hoc, vt Religiosus in hunc casum incurrat, opus est, vt incidat in lapsum carnis voluntariè, & quod illud opere compleat, & hoc, tam in prima persona, quam in secunda, quomodocunque, & secundum quaslibet species, nam omnes comprehenduntur in hoc casu. Vide quæ habet *D. Thomas in opusculo* 4. De hac materia ergo locuturi, sic eam distinguere placuit.

D. Thom.

Distinctio huius materiæ.

2. Peccatum hoc, vel est internum, vel externum. Si internum, sic ad eum pertinet concupiscentiæ peccatum, vel delectatio morosa. Si externum, vel est in propria persona, vel extra. Si in propria persona, tunc est pollutio, quæ si est procurata, & voluntaria dicitur mollities. Si non est procurata, dicitur pollutio, quæ aliquando potest esse diurna, aliquando verò nocturna. Si verò hoc peccatum fit extra, tunc vel est naturale, vel contra naturam: si naturale est, tunc varium sortitur nomen iuxta varietatem speciei, nam aliquando potest esse simplex fornicatio, aliquandò adulterium, aliquando incestus, aliquandò sacrilegium, aliquando defloratio. & huiusmodi.

Si verò est contra naturam, tunc vel est in creatura rationali, & dicitur Sodomia: vel est in brutali, & tunc dicitur, bestialitas. de quibus dicendum est per singula, sed breuiter, vt moris est.

Peccatum igitur carnis, quando est *Interius*, potest esse vel concupiscentia, vel delectatio morosa.

3. *Concupiscentia*, est quando quis desiderio, & affectu deliberato concupiscit rem veneream. & tunc est peccatum mortale, prohibitum in nono Decalogi præcepto *Non concupisces.* & in S. Matthæo, capite quinto. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eã, iam mœchatus est eam in corde suo.* Quo sane loco, visus, pro omni motu, accipitur, qui est ad delectationem luxuriæ, atque adeo non solum corporalis, sed etiam interior affectus, quo quis alterius vxorem illicitè concupiscit, prohibitus censetur.

Concupiscentia.

Matth. 5.

Est autem concupiscentia hęc non solum peccatum, sed etiam illius speciei, qualis est peccatum ipsum, quod committi desideratur. Intentio enim nomen operi imponit. Qui ergo committere desiderat peccatum Sodomiæ, Sodomiam mentalem iam commisit, & qui cum coniugata coire desiderat, adulterium perpetratur. & sic de singulis speciebus.

Concupiscentia eiusdem est speciei cum peccato, quod committi desideratur.

4. Sed vt sciatur quandó quis consentit, & qualis consensus sit peccatum mortale, notandum, quod duplex potest esse consensus, expressus, & tacitus, seu interpretatiuus.

Consensus duplex, expressus, & tacitus.

Con-

Consensus expressus, & explicitus est quando voluntas aduertens aliquam delectationem illicitam irrepsisse in mentem, & cogitationem illam vult, & approbat expresse. Implicitus, seu interpretatiuus consensus est, cum quis aliquid facit, vel non facit libere, vnde consequitur aliqua delectatio illicita, ita tamen, vt non solum possit, vel non possit illam velle repellere, vel non repellere; sed etiam, vt teneatur illam repellere, vel non repellere.

Qui rursus potest esse triplex. Primus est, quando aliquis licet explicitè non velit ipsam delectationem, liberè tamen facit aliquid, quod est causa huius delectationis: aduertens inde cõsequi hanc delectationem illicitam.

Secundus est, quando non opponit liberè huiusmodi causam, aduertens tamen in se aliunde causatam delectationem illicitam, & non resistit illi, vel displicet illi talis delectatio.

Tertius est, quando est causata delectatio illicita, vndecunque causata sit; quam ille non considerat esse delectationem malam, potest tamen, & debet aduertere.

Ad peccatum mortale qui consensus requiritur.

5. Ad peccatum mortale ergo patrandum, si consensus est perfectus; scilicet deliberatus, & expressus, talis consensus erit peccatum mortale. Si verò imperfectus est, & indeliberatus hoc est, cum quis ita aduertit talem motum illicitum, aut saltem potest ex aliqua præsenti cogitatione animaduertere, vt illum repellere possit, non tamen ita facile, ex eo, quòd non plenè eius malitiam aduertit: erit tantum veniale: etiam si pro obiecto haberet rem illicitam mortaliter.

5. De consensu verò interpretatiuo varie loquuntur Doctores. Aliqui dicunt, quod si quis aduertat plenè se delectationem illicitam versari in mente sua, tunc, aut consentit illi, & sic est peccatum mortale, quotiescunque delectatio est de re mortaliter mala: aut non consentit expresse, & tunc aut ratio aduertit instare periculum consensus expressi in eam, & tunc nisi voluntas illam reprimat, & repellat, sed patitur in huiusmodi se cogitationibus occupari, peccat mortaliter: aut ratio aduertit, se in tali cogitatione occupari, non tamen aduertit imminere periculum consensus, quia re vera abest omne periculum: tunc voluntas, eam non repellens, cum posset, non peccat mortaliter, sed ad summum venialiter, sic absolute docent, *Angel. verbo. cogitatio. numero secundo, Syluest. verbo delectatio. quæst. 1. Tabiena. ibidem. quæst. 6. Armilla. eodem. numero tertio, Adrian. in 4. quæst. 4. de Eucharistia. §. per hæc dico, in respons. ad 4. Caietanus. in summa. verbo. delectatio. versic. Magna*

Angelica. Syluest. Tabiena. Armilla. Adrian. Caietan.

tamen. Vbi disertis verbis docet, quod si quis non ex complacentia talis delectationis, sed quia scit voluntatem suam constantissimam esse, & confidens, se in eam non consensurum, persistat in ea, non peccat mortaliter, sed tantum venialiter, quia non exequitur illud præceptum Psalmi 17. *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar, donec deficiant.*

Hoc facilè potest accidere hominibus conscientiæ timoratæ, inquit *Caietanus*, qui cum longè absint à periculo consentiendi, non repellendo tales delectationes, cum possint, peccant solum venialiter. Quod probat etiam *Nauarrus in Man. capite vndecimo, numero duodecimo, Cosmus Philiarcus de officio. Sacerdot. part. 2. libro quarto, capit. 18. Medin. 1. 2. quæst. 74. art. 6.*

Caietan.

Nauar.

Philiarcus.

Medina.

Alii tamen docent, sufficere ad mortale peccatum constituendum, consensum virtualem, seu interpretatiuum, quando adest expressa aduertentia. Sic *Alexand. de Ales. part. 2. quæstio. centesima decima octaua, memb. 11. Sanct. Thom. 1. 2. quæst. 74. articulo octauo, Sanct. Bonauentura in 2. distinct. 24. part. 2. articulo secundo, quæst. secunda, numero septuagesimo quinto*, qui licet opinionem primam probabilem esse putet, hanc tamen secundam tutiorem, & securiorem esse dicit. *Riccard. ibidem. Valentia tomo secundo disput. 6. quæst. 4. punc. 3. Petrus Sotus. tract. de discrimine peccatorum. lect. 9. Vasquez in 1. 2. tomo primo, disp. 108. capite secundo, Azor. part. 1. libro quarto, capite sexto, dub. 5. & alii communiter.* Ratio est, quia posita plena aduertentia, omnis actus humanus plenè voluntarius circa rem illicitam mortaliter, est peccatum mortale, vt constat: At in casu proposito de prædicta delectatione mortaliter illicita, remota illa ratione periculi, adest voluntatis consensus sufficiens.

Alensis.

S. Thom.

S. Bonau.

Riccard.

Valentia.

Petr. Sotus.

Vasquez.

Azor.

Ergo erit peccatum mortale talem delectationem non repellere. Quod vero *Caietanus*, & alii putant, voluntatem aliquando negatiuè se habere circa delectationem sensus, merito ab aliis negatur, quia vt ait *Sanct. Thom.* talis est connexio voluntatis cum appetitu sensitiuo, vt naturaliter in ipsa sequatur delectatio, & inclinatio ex delectatione appetitus circa eandem, nisi repugnet, & obsistat.

Caietanus refellitur.

Quin, quod ex tali opinione magnus patet aditus libidini, datur que occasio etiam piis hominibus ruinæ, qui cum possint sibi, vtcunque fidere, & fouere delectationem de re mortaliter mala, sæpè laberentur in huiusmodi consensum.

6. Igitur quantum ad prædictam difficultatem dicimus, sufficere virtualem consensum voluntatis ad constituendum peccatum mortale, nec requiri expressum, vt nonnulli existimarunt: tenerique hominem ad-

Consensus virtualis sufficit ad constituendum peccatum mortale.

uer-

uertentem delectationis mortalis malitiam sub peccato mortali repellere, & excutere, & hæc quantum ad concupiscentiam, & ad peccatum cordis.

Cogitatio morosa.

7. Aliud quoque peccatum reperitur in corde, & dicitur cogitatio, seu delectatio morosa, hoc est voluntaria delectatio de actu malo: quod quidem peccatum consistit, non in mora temporis, & durationis, sed in mora voluntatis, ex eo, quod ratio deliberans, circa eam immoratur, nec eam repellit, prout debet, & tenetur, *ex S.Thom.*1.*2.q.74.art.6.ad*3. Vnde delectatio morosa idem est, quod delectatio deliberata: ac proinde sicut deliberatio rationis eodem temporis momento fieri, & esse potest, ita delectatio morosa, tota in puncto temporis consistere potest. Vnde dicimus, quòd tunc est, quando voluntati obiicitur peccatum, & absque eo, quod consentiat, ad illud patrandum, delectatur in illa cogitatione, nec conatur illam à se expellere: tunc si obiectum est peccatum mortale, erit quoq; tale, & illa cogitatio morosa: si veniale, veniale: & vt cũ alicui venit cogitatio de occidendo inimicum, animaduertens ille de tali cogitatione, & se delectans in illa, licet non consentiat ad patrandum scelus, nihilominus peccat mortaliter, quia tenetur à se illam cogitationem de re mortali repellere, alioquin manifesto periculo se exponit, ad illi consentiendum: quod dictum est de peccato homicidii, multò magis habet locum in cogitatione de re libidinosa, vt de fornicatione, osculis, & tactibus impudicis apprehensis sub ea ratione, qua tactui afferunt delectationem ex pleno consensu, & aduertentia, talis inquam cogitatio, est peccatum mortale, eo quod opponitur virtuti castitatis; quæ non solum moderatur nimias delectationes exteriores tactus, sed etiam potiori ratione interiores delectationes appetitus, aut voluntatis: atque adeò delectatio immoderata de obiecto venereo, erit secundum se mala, & si sit notabilis, erit mortalis, qualis est delectatio de fornicatione, & tactibus impudicis, secundum se consideratis, vt diximus. Vide de hac materia *D. Thom. vbi supr. Dur. & Riccard. in 2. dist.24. S. Anton.2.p.tit.5.c.1.§. de 2. Syl. verbo delectatio.q.1. Nau. in Man. c.11.n.11. Caiet. in summa. verbo delectatio morosa, vers. Rursus ex parte rei. Lopez p 1. instru. confess. c.74. Azor. p.1. lib.4.c.6.q.2.& alios.*

S.Thom.

Cogitatio morosa quando.

D. Thom. Durand. Riccard. Antonin. Syluest. Nauar. Caiet. Lopez. Azor.

Dubium.

8. Dubitatur hic. An delectatio morosa de pulchra muliere visa, aut de viro sit peccatum mortale? Et idem dubium est de cogitatione, & delectatione, quæ insurgit ex tactibus, osculis, & amplexibus tam fœminæ quã viri.

Resp.

Resp. ad hoc cum præallegatis Doctorib. quod quãuis visus mulieris pulchræ, secundũ se, malus non sit, neque delectatio exinde

con-

consurgens, nihilominus tamen bene, & malè fieri potest: vnde ad cognoscendum quando peccatum sit, necne, & quando mortale, aut veniale, aut nullum omninò, ex motiuo videntis iudicandum erit, & oppositione ad virtutem.

Si enim quispiam mulierem aspiceret, & exinde delectetur ad laudandum Deum in operibus suis, & ex pulchritudine corporis eleuetur ad pulchritudinem animæ, iuxta illud psal. 92. *Delectasti me domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo:* sine dubio, non peccat, sed potius meretur.

Sin autem illam causam vanitatis, leuitatis, & curiositatis intueretur non dirigendo aspectum ad carnalem copulam, nec ad delectationem carnalem, & veneream, sed motus tantum ex quadam vanitate, & curiositate; etiam si exinde exurgat delectatio, & motus turpis ex sola venustate, & pulchritudine rei visæ, quatenus grata est visui: solum veniale peccatum erit delectatio illa: dummodo quis in illa ex plena aduertentia non detineatur, sed eam repellere conetur. Vbi verò ex motiuo libidinis illam aspiceret, & exinde consurgat delectatio venerea: proculdubio delectatio illa ex oppositione, quam habet ad virtutem castitatis, mortalis est, non solum quando adest efficax voluntas accedendi ad eam (loquendo de illis, qui matrimonio ad se inuicem non sunt coniuncti) sed etiam si sit solum complacentia simplex, & delectatio venerea sine relatione ad copulam. Id quod luculenter docet *S. Augustinus* relatus *in cap. nec solo. 32. quæst. 5.* vbi ait, nec solo affectu, & tactu, sed aspectu quoque appetitur & appetit concupiscentia fœminarũ. *Nec dicatis vos, animos habere pudicos, si habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius: & cum se sibi inuicem, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nunciant impudica, & secundum concupiscentiam carnis, alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus.* S. August.

9. Delectatio morosa ex tactibus, osculis, & amplexibus habita, eodem modo peccata sunt, pro ratione motiui, & intentionis, ex qua consequitur, sicut de visu dictum est: si enim quis ex motiuo libidinoso tangeret, aut oscularetur mulierem, aut virum delectatio consequens, peccatum mortale erit, etiam si tactus ille de se impudicus non sit: & etiam si tangeret personam, quam desiderat, & sperat in coniugem accipere, sed nondum accepit, neq; sponsalia contraxerat cum illa: quia cum delectatio hæc sub tali motiuo libidinoso oppositionem cum virtute castitatis habeat, & plerumque notabilem

Delectatio morosa cuius generis sit peccatum.

bilem inter non cognatos, & eos, qui sponsalia nondum contraxerunt: consequenter peccatum mortale constituet, etiam si exinde nullum aliud pollutionis, aut consensus in copulam, periculum immineat.

Nota.

10. Delectatio verò consurgens ex tactibus, amplexibus, & osculis, quæ non ex motiuo venereo, & libidinoso, in partibus honestis, sed ex causa honesta fiunt, peccatum non est: vt v. g. si fiat ad augendam amicitiam, beneuolentiam, & amorem honestum vt cum affines, conciues, conterranei extra patriam amore patrio exosculantur, absque delectatione venerea, & inhonesta: tunc, licet sensualitate, ac fomite peccati originalis, vel etiam suggerente Diabolo, insurgeret delectatio venerea, non erit peccatum mortale: imo nec veniale, si voluntas expresse, vel tacitè non consentiat: presertim si contristetur de huiusmodi motibus, & illis repugnet, quamuis eos non repellat, aut omninò eos repellere nequeat.

Idem quoque dicendum est de illis, qui, vel quæ visitantes ecclesias & multitudine oppressi, volentes, nolentes sese tangunt, & ex illo tactu delectatio venerea in sensualitate insurgit, nullum enim exinde peccatum contrahunt, dummodo consensum non præbeant, vt rectè annotauit *Nauarrus in capit. si cui. num.* 16. *dub. 4. de pœnitent. distinct. 1.* Et hæc de peccatis mentalibus pro nostro instituto dicta sint: In quibus omnibus hoc certũ est, nunquam posse cadere casum reseruatum, nam licet demus, prædictas cogitationes, & desideria aliquando esse venialia, aliquando etiam & mortalia: nunquam tamen dabimus, quod propter talia peccata mentalia quis incurrat in casum reseruatum, cum vt id fiat, necessario requiratur actio externa, vt dictum est *in prima sectione primæ partis, huiusce Tractatus.*

De pollutione.

11. QVANDO verò peccatum carnis exit in opus externum, tunc potest dupliciter fieri, aut in propria persona, aut in secunda: si fit in propria persona, tunc est pollutio, quæ adhuc dupliciter euenire potest, voluntariè scilicet, & inuoluntariè. Si inuoluntariè, tunc est pollutio nocturna.

Si voluntariè, tunc est mollities, dicamus modò, de iis, quæ fiunt in propria persona inuoluntariè, & tunc dico, quod licet aliquando id possit euenire in vigilia, vt plurimum nihilominus id accidit in somno, & dicitur

Pollutio nocturna quando peccatum, & quando non.

12. *Pollutio*, de qua an sit peccatum, an non, dicam cum *doctoribus supra citatis*, quod cum duplex sit voluntarium, aut in se, aut in sua causa, pollutio nocturna secundum se, & in se, sicut volun-

taria non eſt, ita neque peccatum erit, quandoquidem in ſomno ita opprimuntur vires interiores, propter turbulentiam vaporum aſcendentium ad caput, vt ratio liberum iudicium non habeat: ſublato autem iudicio rationis, tollitur etiam ratio peccati, vnde nec primi motus ſenſualitatis habent rationem peccati, niſi in quantum iudicio rationis reprimi poſſunt. Poteſt autem pollutio in ſomnis tripliciter accidere, primò, vt tota ſit in ſomnis ſecundo, quādo inchoatur in ſomnis, conſummatur autem in vigilia: tertiò quando emiſſio partim fit in ſomno, partim in vigilia.

13. Pollutio, quæ venit primo modo, nullum eſt peccatum in ſe, quia non eſt voluntarium. Dixi (in ſe) quia licet nocturna pollutio in ſe non ſit peccatum, ratione iam dicta, dare tamen operam ſtudioſè ad hunc finem, vt quis in ſomno polluatur, peccatum mortale eſt. Vide *Nauar. S. Anton. Lopez. Tol. vbi ſup.* v. g. ſi quis per nimiam comeſtionem, & potum daret operam, vt ſequatur pollutio, etiam ſi id faceret, non ob delectationem, ſed ad alleuiationem naturæ, & ſanitatem, eſſet mortale: ſicut ſi quis in vigilia ſe pollueret, ob ſanitatem ſolum, non excuſaretur à mortali, quia faceret contra finem intentum à natura, qui non eſt alius in emiſſione ſeminis voluntaria, niſi generatio, quæ per illum modum ſequi non poteſt. Similiter ſi quis comedit nimis, aut nimis calida, ea intentione, vt in ſōno polluatur, peccat mortaliter. Item, ſi quis in lecto tali ſitu accumbit, v. g. ſuper renibus, aut alio quouis modo, vt poſſit prouocari pollutio in ſomno, peccat mortaliter, quia in his caſibus vtitur ſomno vt inſtrumento malitioſę voluntatis, ordinantis ſomnum, vt polluatur, quod peccatum mortale eſt. At verò ſecundo, & tertio modo, aliquando nullum eſt peccatum, aliquando veniale ſolum, aliquando autem mortale. Si enim contingat pollutio ſemine excitato ante plenam ſuſcitationem, nec vlla exinde delectatio libidinoſa conſequitur, nullum omninò erit peccatum. Dixi, ſi nulla conſequitur delectatio libidinoſa, nam ſi delectatio, ſeu complacentia illa ſit de pollutione habita ratione alleuiationis naturæ, vt ſic melius ſeruiat Deo, magis liber à ſtimulis carnis, nec vlla intentione in ſomnis procurata, nullum erit peccatum. Quòd ſi pollutio incæpta ſit in ſomno, & finiatur in vigilia: tunc aut homo non plenè expergefactus eſt, aliquam tamen delectationem ſenſualitatis habet, quamuis imperfectam, & non plene deliberatam: tunc veniale peccatum erit, non quidem ratione pollutionis, ſed ratione complacentiæ, & delectationis factæ in vigilia. Aut homo plenè expergefactus eſt, & excita-

Nauar. Anton. Lopez. Tolet.

tus à somno, & non solum repente, sed deliberatè delectationi, & complacentiæ assentit, ita vt placeret, si haberet vas debitum receptioni talis materiæ extra matrimonium: & tunc quidem mortale peccatum est: non tamen ipsa pollutio initiata in somno, & terminata in vigilia, quia ipsa iam præcessit, sed propter nouum deliberatum consensum habitum post pollutionem.

Quod si absque complacentia illius, postquam è lumbis decisa est, vbi actio libera finitur, sinatur suum cursum naturalem peragere, iamque expergefactus, plenè eam retinere non potest, aut non curat, causa alleuiandi naturam, aut vitandi morbum, non censebitur peccasse, tanquam in vigilia pollutus. Quæ annotanda censui ad sedandas scrupulosorum conscientias.

Pollutionis nocturnę plures possunt esse causæ.

14. Amplius sciendum, quod pollutio nocturna potest considerari ex causa sua, & tunc vt *præfati auctores* omnes tradunt, potest ibi peccatum esse, & non peccatum, non in se, sed in sua causa, & hoc pluribus modis, prout plures causæ in somno illam possunt producere. Solent autem tres causæ potissimæ pollutionis nocturnæ assignari.

Vna est, corporalis, scilicet: superabundantia humoris pollutionis in corpore, causata ex nimia corporis calefactione, aut ex alia quacunque commotione, dum somniat dormiens ea quæ pertinent ad expulsionem illius humoris: quæ quidem abundantia humoris si causata est ex causa culpabili, puta ex superfluitate cibi, & potus antea sumpti: tunc nocturna pollutio peccatum erit mortale, aut veniale, non in se, sed pro ratione culpæ mortalis, aut venialis præcedentis. Sin verò procederet ex sumptione cibi calidi, incitãtis ad libidinem ex proposito facta; tūc erit culpa mortalis. Dixi, ex proposito facta, quia si id tantum faciat, vt satisfaciat gulæ, non erit mortale, sed veniale solū, si culpa præcedens venialis fuerit. ex *S. Anton. Ang. Sylu. Tol.* & aliis. Sin autem resolutio, & abundantia seminis non fit ex causa culpabili, nec intenta: nullum omninò peccatum erit, etiam in sua causa. vnde rectè notat *Tolet.* quod qui non habet cibos, quibus vescatur, nisi eos, vnde sperat pollutionem, non tenetur abstinere, si talis abstinentia ei nocet.

Altera causa pollutionis est, cum ex cogitatione præcedenti, contingit aliquem dormientem pollui. Cogitatio autem, quæ in vigilia præcessit, quandoque est purè speculatiua, quandoq; cum aliqua affectione concupiscentiæ. Purè speculatiua erit, quando quis causa disputationis, lectionis, aut consilii dandi legit tractatus de adulterio,

aut de peccatis carnalibus, & tunc pollutio inde sequens, dummodo non adsit complacentia, nullam omninò culpam, nec venialem habet, nec in se, nec in sua causa. Quandoque verò est cum aliqua affectione concupiscentiæ, & sic pollutio in somno contingens culpæ rationem habet ex parte causæ, quia scilicet cogitatio præcedens fuit cum delectatione sensuali: quo casu mortalis, aut venialis culpa erit, pro ratione delectationis morosæ, aut imperfectæ præcedentis: ex illa namque cogitatione in vigilia facta, remanet quoddam vestigium, & inclinatio in anima, qua dormiens, facilius inducitur, ad assentiendum actibus suæ imaginationis, ex quibus sequitur pollutio: adeo vt, sicut se habuit voluntas in vigilia circa cogitationes venereas, ita se in somnis habere videatur.

Dubium. 15. Dubitatur hic. An Religiosus cogitans turpia aduertenter, & se delectans in illis, in pollutionem labitur, absque tamen contactu manuum, vel alterius instrumenti, propterea incidat in hunc casum?

Resp. Respon. quod aliquibus videtur vera pars affirmatiua; nam hic est lapsus carnis voluntarius, scilicet, quia voluntarie cogitat turpia: & voluntarius, scilicet, quia voluntariè cogitauit turpia: & opere consummatus, quia iam polluitur.

Nihilominus pars negatiua est vera, per ea, quæ pluries diximus, præcipuè verò *in articulo tertio, sect. primæ, primæ partis*. ib. *Quarto notandum*. Nempè, quod ad hoc, vt sit casus reseruatus requiritur actio externa, non solum in vltimo effectu, sed etiam respectu mediorum: scilicet, vt cum aliquo opere externo id procuret. At verò in casu proposito, licet & cogitando turpia, & se polluendo, committat quis peccatum mortale: non tamen incidit in casum reseruatum: quia talis pollutio habet originem & est causata à cogitatione interna, de qua non ponitur casus: Et insuper, non fuit procurata pollutio cum actione externa, scilicet, cum manu, cum motu, vel cum tactu tertiæ personæ. Quod dico, quia non est necesse, vt tertia persona cum manu sua propria procuret pollutionem, tangendo, & contrectando alterius virilia: sed sufficit, quod quis in lecto tangat alterius corpus libidinosè: vel extra lectum tangat pudenda, vel viciniora loca aliquomodo, & ex tali contactu oriatur pollutio, quia sic concurrunt requisita ad casum reseruatum, nempe lapsus carnis voluntarius, & per opus externum procuratus. Auctor.

16. Tertia causa pollutionis potest esse spiritualis, & extrinseca, cum scilicet ex operatione Dæmonis commouentur phantasmata ad talem actum prouocantia.

tia. Et tunc si contingit pollutio, vtique erit sine peccato: sicut *in Collationibus Patrum* legitur de quodam, qui semper in diebus festiuis pollutionem nocturnam patiebatur, hoc, diabolo procurante, vt impediretur à sacra communione. Et hæc de pollutione, quæ simpliciter non procuratur, & est inuoluntaria.

Pollutio procurata est peccatum mortale, & casus reseruatus.

17. Reperitur quandoque, & alia pollutio, quæ est & voluntaria, & procurata, & tunc simpliciter est peccatum mortale, & est casus reseruatus. Et eo magis aggrauatur culpa, quo adminiculo alterius personę vel contingit, propter participationem in alterius peccato. Quæ etiam variatur in specie sicut variatur obiectum, quod contemplatur. Si enim homo, desiderio, imaginatione, & morosa delectatione interim dum se polluit, cum altera persona coire, voluntate efficaci vellet, erit peccatum illius speciei, cuius esset, si verè coiret cum illa persona, quam affectat: vt v. g. si affectat coniugatam, erit adulterium, si virginem, stuprum: si hominem, Sodomia, & sic de aliis, adeo, vt si vno actu polluendi se diuersas personas affectaret, multiplex peccatum erit, pro varietate personarum, cum quibus coire desiderat: & omnia in confessione explicanda erunt iuxta ea, quæ tradit *Caietanus vbi supra Nauarr. in Man. capite decimo sexto numero sexto*, *Lopez. Medina. Tolet.* & alii, *vbi supra*. & hæc de peccatis carnis in se ipso solum.

Caiet. Nauar.

Lopez. Medina. Tolet.

Aliqvando verò peccatum carnis exercetur cum alio, & tũc, aut contra naturam, aut naturaliter.

18. Si natvraliter, tunc nulli dubium est, quod est peccatum mortale, & casus reseruatus: & est eiusdem speciei peccatum, cuius est persona, cum qua coit, vt dictum est, *paulo ante de pollutione voluntaria*.

Dubium.

19. Dubitatur hic, An Religiosus cubans cum muliere, cum deuenit ad actum propinquum operis explendi, sentiens se de proximo, semen emissurum, disiungit se ab illa, & extra vas seminat, an scilicet, incurrat in hunc casum?

Resp.

Resp. quod aliquibus videtur quod non, quia tunc dicitur actus consummatus in secundam personam, quando pollutio fuit secuta cum illa, quod modo non fuit. Nihilominus, oppositum est verum, sicuti à simili, qui membrum ponit in partes pudendas contra naturam, licet intus semen non effundat, quando est effundendum, sed in fine extra vas effundit, dicitur verè Sodomita, & comprehenditur sub casu reseruato, vt vult *Iulius Clarius in sua praxi. §. Sodomia. in fine.* non enim in fraudem legislatoris est aliquid faciendum. *cap. constitu-*

Actus consummatus quando.

Clarius.

tus de concess.praben. sic nec in fraudem legis.

Dubium. 20. Dubitatur præterea, An Religiosus reperiēs se solus cum sola muliere nobili, & graui, & ab illa sollicitatus ad actum carnalem, sub comminatione, de ipsum infamando, nisi consentiat, veluti fecit Domina castissimi Ioseph Patriarchæ: An scilicet consentiens, & coiens, peccet, & incurrat in hunc casum? Aliqui dicunt quod non, quia licet fuerit peccatum carnis, & opere cōsummatum, nihilominus, non fuit voluntarium, quia propter metum?

Resp. Respon. quod incurrit, nam si non fuit voluntarium simpliciter, & in principio actus, fuit tamen voluntarium postea. Sicuti de mercatore, qui ob tempestatem proiicit merces in mare, quas licet simpliciter non vellet proiicere, nihilominus voluntate libera eas proiicit, sic ad rem, licet ille Religiosus non vellet id facere, facit tamen, sicut *D. August. in libris de ciuitate Dei* non excusat Lucretiam illam Romanam, nā licet quasi coactè, & per metum consenserit Tarquinio, minitanti tamen consensit. Et Religiosus non debet consentire, & plura remedia habet ad id non faciendum, maximè si ex corde Deo se commendet, atque B. Virgini.

21. SI VERO CONTRA NATVRAM, tunc etiam duplici modo potest id committi peccatum, vel agendo, vel patiendo. Sed quomodocunq; committatur, semper est grauissimum peccatum; & ab omnibus, præcipuè verò à Religiosis debet profligari, nam, vt sciamus grauitatem ipsius in iure sortitur diuersa nomina.

22. SODOMIA dicitur *in ca. quod ait. dist.* 14. *cap. flagitia.* 32. *quæst.* 7. Dicitur autem vitium Sodomiticum, & Gomorrheanum, quod homines earum ciuitatum huic vitio dediti erant. *Gen.* 19. vbi Loth videns quod Sodomitæ vellent hoc vitium committere cum Angelis, qui in domo sua hospitati erant in forma iuuenum, statuit potius dare filias suas, vt cum eis fornicarentur. Aliud exemplum habetur *Iudic.* 19. de sene, qui receperat Leuitam cum vxore in hospitium, quem Gabaonitæ violare volebant: ille vero senex filiam suam virginem potius cum vxore leuitæ illis exponere voluit, quam vt tantum facinus committerent. Peccatum nefandum nefanda sortitur nomina.

23. NEPHANDA LIBIDO dicitur *in capit. in eo fornicator.* 32. *quæst. de pœnitent. iud. c.* §. *item lex Iulian.*

24. LVXVRIA GRAVISSIMA dicitur *in Auct. vt non luxurie. contra naturam. col.* 6. vbi dicitur, quoniam quidam diabolica instigatione comprehensi, grauissimis luxuriis semetipsos inseruere: vbi etiam dicit Imperator, quod

pro-

propter hoc crimen inducuntur fames, & pestilentiæ, & terræmotus.

S. Methodius. Et *Methodius Martyr.* inter alias cataclysmi,& diluuii causas, ponit peccatum hoc contra naturam,ex *S. Ant. 2.p.tit. 5.c.4.*§.1. Vnde dicitur Gen.6. *Omnis caro corruperat viam suam.*& Ge.19. *Pluit super Sodomam ignem de cœlo.* Imò verò tantæ turpitudinis est hoc vitium,vt quasi admirationem ipsi Deo faciat, vnde in Genes. cap. 18.ait. *Descendam, & videbo, vtrum clamorem,qui venit ad me, opere compleuerint.* Sed & dæmones ipsi, postquam homines ad hoc vitium induxerint, fugiunt, abhorrentes ex nobilitate suæ naturæ tantum scelus, vt refert *S. Anton. vbi sup.* §.2.

Peccatum cõtra naturam causa fuit diluuii. Gen. 6.

Gen.18.

Mirum, & notandum.

Antoninus

25. Denique pœnæ contra hoc peccatum impositæ, grauitatem eius manifestè ostendunt: tales namque in lege veteri morte puniebantur. Leuit. 18. & 20. *Qui dormierit cum masculo coitu fœmineo, vterque operatus est nephas, morte moriatur.* Et secundum legem Imperialem talis decapitari debet. C. *de extraordin.crim.l.qui puero.* Et legibus Municipalibus comburi solet. Clericus autem de hoc vitio conuictus, iure veteri depositus, in monasterium detrudebatur. *c.clerici.de excess.prælat.*

Sodomitici peccati pœna.

Leuit.18. & 20.

Iure autem nouo per *constitut. Pij Quinti*, quæ incipit *Horrendum scelus.anno.1568.sub datum Romæ.die 3.Sept.* omni priuilegio clericali, officio, beneficio, & dignitate priuatus, degradatur, & brachio sæculari traditur. Et si notorius Sodomita sit, irregularis efficitur sicut omnes illi qui enormi, & depositione digno crimine publicè notati sunt: secus autem si occultus Sodomita sit. Sed audiamus ipsum Summum Pontificem contra tales Sodomitas loquentem. *Horrendum illud scelus, quo pollutæ, fœdatæque ciuitates tremendo Dei iudicio conflagrarunt, acerbissimum nobis dolorem intulit, grauiterque animum nostrum commouet, vt ad illud, quantum fieri potest, comprimendum, studia nostra conferamus. Sane Lateranensi concilio dignoscitur cõstitutum, vt quicunque clerici, illa incõtinentia, quæ contra naturam est, propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, deprehensi fuerint laborare, à clero deiiciantur, vel ad agendam in monasterio pœnitentiam detrudantur. Verum, ne tanti flagitij contagium impunitatis spe quæ maxima peccãdi illecebra est, fidentius inualescat clericos huius nefarii criminis reos, grauius vlciscendos deliberauimus, vt qui animæ interitum non horrescunt, hos certè deterreat ciuilium legum vindex gladius sæcularis.*

Tremenda & timenda constitutio

Itaque quod nos iam in ipso Pontificatus nostri principio hac de re decreuimus, plenius nunc, fortiusque persequi intendentes, omnes, & quoscunque præsbyteros, & alios clericos sæculares, & regulares, cuiuscunque gradus, & dignitatis, tam dirum nephas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique

officio, dignitate, & beneficio ecclesiastico præsentis canonis auctoritate priuamus. Ita quod per Iudicem ecclesiasticum degradati, potestati statim sæculari tradantur, qui de eis illud idem capiat supplicium, quod in laicos hoc in exitio deuolutos, legitimis reperimus sanctionibus constitutum.

Et antea super hoc idem aliam constitutionem ediderat idem summus Pontifex. *sub datum Romæ calend. April. 1566.* & incipit *Cum primum.* in qua in §. *Si quis crimen.* Sic habetur. *Si quis crimen nefandum contra naturam, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ perpetrauerit, curiæ sæculari puniendus tradatur, & si clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus, simili pœna subiiciatur.*

Circa quas constitutiones, notandum est, quod in illis non includuntur quilibet Sodomitæ sed solum exercentes: illi scilicet qui quasi ex vsu continuato id exercent. *argumentum l. sciendum. §. illud. ff. de ædil. edi.* per quem *Bartol. in proœmio ff. numero decimo*, quem sequitur *Panormitan. in capite primo, numero vigesimo quarto, de iud.* dicit, artificem, vel mercatorem non dici eum, qui semel aut iterum artem, vel mercaturam exercet, sed eum, qui toties, vt vulgi opinione habeatur pro tali. Et ita videtur temperari prædictæ constitutiones, saltem quo ad forum conscientiæ, vt solum comprehendant eum, qui sic labitur in præfatum errorem, vt boni viri arbitrio dici possit, exercitor eius, non autem eum, qui cadit tantum aliquoties, & pœnitet cecidisse. Sic refert *Nau. in Man. c. 27. n. 250.*

Præterea, non comprehendunt omnem exercentem luxuriam contra naturam, quæ comprehendit omnem pollutionem extraordinariam, secundum *S. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 11* neq; exercentem omnem actum Sodomiticũ, qui comprehendit omnem pollutionem habitam cum alio, vel alia extra vas ordinarium, secundum *eundem. ibid.* Sed solum habentem copulam Sodomiticam *arg. c. fi. de spons.* quod habet, non consummari copulam, nisi intra vas naturale semen effundatur.

26. De iis vero, qui in actu confessionis pœnitentes sollicitauerint, quid dicendum, & an suspecti sint de hæresi, vide *in 1. p. huius tractatus. in sect. 2. ar. 22. per totum.* Item, qua pœna puniendi sunt cõfessarii, qui incestum cum filiab. spiritualibus committunt, & qua pœna puniendi sunt, qui masculos ad Sodomiam inducunt paulò post confessionem, vide omnia hæc fusè apud *Rodriq. to. 2. qq. regular. q. 26. ar. 1. & 2.* Pro nunc breuiter dico, quod qui in confessione tam mulieres quam pueros ad malum sollicitant, sunt suspecti de hæresi: & Inquisitores hæreticæ prauitatis cõtra eos possũt inquirere, prout dictũ est *in præallegato ar. 22. 2. sect. 1. p.* Rodriq.

Confessarii sollicitantes pœnitentes ad carnem extra actum confessionis non sunt suspecti de hæresi.

27. At quantum *ad sollicitantes ad malum filios, & filias* spirituales

extra

extra actum confessionis; tales (inquam) non censentur suspecti de hæresi, nec Inquisitores de his possunt agnoscere, prout doctissimus *Nauar. l. 5. cōs. de hæret. cōs. primo* affirmat. Et ratio huius est, quia constitutio summi Pontificis, quæ *in præcitato articulo* posita est, tantum loquitur de his, qui in actu, vel iuxta confessionis actum hoc crimen committunt, maculantes, quantum ex sua parte est, actum à Deo Optimo Maximo institutum, & ordinatum ad animas purificandas, ratione cuius tales sic sollicitantes iure optimo de hæresi suspecti reputantur. Quæ præsumptio cessat in his, qui multo post transactum dictum actum id pertentant: in eo enim innuunt, nolle ipsum actum confessionis suis sordibus commaculare: & per consequens eum sanctum, ac à Deo ordinatum & institutum prædicant.

Qui cum filia Spirituali fornicatus fuerit, qua pœna puniatur.

28. Sed quomodo debent puniri? Respondeo, quod si eorum delictum fuerit probatum, sunt deponendi; quod probatur *ex c. si quis sacerdos 30. q. 1.* vbi sic habetur. *Si quis sacerdos cum filiabus spiritualibus fornicatur, graue delictum committit: & qui malum exemplum dant hominibus, ab omni officio deponantur: & peregrinando, duodecim annos pœnitere debent: & tandem ad Monasterium vadant, vbi per totum vitæ tempus Deo seruiant.*

Vide pro hoc, quæ habet *Abbas in capite vltimo de purgat. canonica. Anan. in cap. cum dilectus de accusat. Felin. in c. at si clerici, num. 15. de iudic.*

29. Et licet ille textus videatur loqui de filia spirituali tantum; scilicet in baptismate, & in confirmatione; nihilominus idem dicendum est, cum fornicatur cũ ea, quæ propter sacramẽtũ pœnitentiæ fuit filia effecta spiritualis, vt vult *Diaz in sua pract. crimin. c. 82. numero 1.* & probatur *ex capite præcedenti proxime allegato*, vbi habetur, *Omnes quos in pœnitentia accipimus, ita filii nostri sunt, vt in baptismate suscepti.* Et subdit. *Qui hoc scelus perpetrauerit, non solum dignitatis honorem amittit, verum etiam vsque ad exitum vitæ suæ iugi pœnitentiæ se subdat.*

Diaz.

ET QVIA *in Decreto* felic. record. *Clem. 8.* datur facultas, General. cum capitulo Generali & Prouinciali cum Capitulo Prouinciali, vt possint alios casus sibi reseruare, maxime circa materiam eiusdem casus, vt puta circa lapsum carnis, potest reseruari tactus impudicus, osculum, &c. ait enim textus. *Si quod aliud peccatũ graue pro Religionis conseruatione, aut pro conscientiæ puritate reseruandum videbitur, id non aliter fiat, quam Generalis capituli in toto ordine, aut Prouincialis in Prouincia, matura discussione & consensu.*

Et aliquando fit reſeruatio (vt olim fiebat) de tactu impudico, & enormi, ſubiungam hic aliqua ad propoſitum. Caſus hic ſolet proponi, *Tactus impudicus, & enormis*.

De Tactu impudico.

Impudicitia in qua parte corporis conſideratur.

Pro cuius declaratione ſciendum, quod non defuerunt aliqui qui dixerunt, quod impudicitia reſpiciebat intentionem turpem, & enormitas reſpiciebat partem illam corporis, quæ tangebatur. Sed verior ſententia eſt, quod impudicitia reſpicit partem, & locum corporis: enormitas vero reſpicit intentionem prauam. Probo intentum ex doctrina *D. Thomæ in 2.2.q.151. art. 4. in corp.* vbi ait. Pudicitia à pudore dicitur, in quo verecundia ſignificatur: & ideo oportet, quod pudicitia proprie ſit circa illa, de quibus homines maxime verecundantur: maxime autem verecundantur homines de actib. venereis. Et infra. & ideo Pudicitia attenditur proprie circa venerea, & præcipue circa ſigna venereorum, ſicut ſunt aſpectus impudici, oſcula, tactus: & quia hæc magis ſolent deprehendi; ideo pudicitia magis reſpicit huiuſmodi exteriora ſigna. Ex qua Doctrina colligitur clare, quod impudicitia nō eſt circa intentionem ſolum, ſed præcipue circa partes pudendas exteriores: Vnde in viris, tactus impudicus erit ille, qui fit, tangendo partes verendas: in mulieribus etiam erit mamillarū, bracchia nuda & multo magis crura: Et enormitas erit, ſi cum praua intentione id fiat: vtrumque enim requiritur ad hoc, vt ſit caſus reſeruatus, nempe, quod interueniat tactus, & pars impudica corporis, ſuper quam fiat tactus.

D. Thom.

Hoc dico maxime, quia poteſt dari tactus de ſua natura impudicus, ſed non enormis, dum quis vel ſua, vel alterius pudenda ad bonum finem tangit, nempe vt purget, vt medeatur, & huiuſmodi: & cū deficiat praua intentio, nō ſolū nō erit peccatū, & caſus reſeruatus; verum & multoties fieri poteſt cum merito, quando ſcilicet propter charitatem id fit, quod frequenter practicatur in infirmariis Religioſorum.

Præterea, ſi quis haberet intentionem prauam, & non tangeret locum, & partem corporis, in qua proprie pudicitia reſidet, ſed ſolum tangeret, vel manum, vel faciem, vtique non incideret in caſum reſeruatum, quantumcunque prauam intentionem habuerit, quia vtrumque corigi debet, & tactus impudicus reſpectu partis corporis, quæ tangitur, & in qua pudicitia reſidet, quæcunque ea ſit, & enormitas reſpectu intentionis prauæ.

31. ALTERA ſpecies ſodomiæ, ſeu altera ſpecies peccati carnalis, quæ vltimo loco fuit — Beſtialitas.

gnata, est *Bestialitas*; quam non disputo modo, an sit peccatum contra naturam nec ne: suppono tamen eam esse contra naturam, & grauissimum omnium eorum, quæ fiunt contra naturam. Vnde non solum prohibitum fuit in lege veteri, vt patet Leuit. 17. *Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. mulier non succumbet iumento, nec miscebitur ei, quia scelus est.* Sed etiam pœna mortis puniebatur, vt habetur Leuit. 20. his verbis. *Qui cum iumento, & pecore coierit, morte moriatur, pecus quoque occidite. Mulier, quæ succubuerit cuilibet iumento, simul interficietur cum eo, sanguis eorum sit super eos*: Et hæc de peccato lapsus carnis.

Leuit. 17.

Leuit. 20.

DECIMVS CASVS.

OCCISIO, *AVT VVLNERATIO, seu grauis percussio cuiuscunque personæ.*

LEgendi sunt de hac materia *D. Tho. 2. 2. q. 64. &* sequaces *Alex. de Ales. p. 3. q. 34. memb. 1. ar. 2. Angel. homicidium. Sylu. Tab Armilla. Eod. Nau. in man. c. 16 Vict. rel. de homicidio. Sot. de iust. & iure. lib. 5. Pet. de Arrag n. & Michael de Salon. 2. 2. q. 64 Valent. to. 3. disp. 5. Lopez. p. 1. instr. cap. 65. Pet. de Nau. lib. 2 de restit. c. 3. Tol. in summa lib. 5. cap. 6. & alii.*

1. Pro nostro vero instituto, tria veniunt explicanda ad intelligentiam huius casus, & sunt, quid sibi velint termini illi *Occisio, vulneratio, seu grauis percussio*: & vt exordiamur.

OCCISIO. Vox ista non habet difficultatem, ab omnibus enim scitur, & intelligitur, & pariter ab omnibus debet abhorreri, præcipue vero à Religiosis: nam si homicidium graue peccatum est in omnibus, eo maxime in Religiosis. Ad hoc autem, vt tale facinus sit peccatū, & reseruatum necesse est, vt sit voluntarium, factum scilicet dolo malo, & animo occidendi: alioquin factū à Religioso dormiēte, vel furioso, vel amente, non facit, vt talis incidat in casum, cū nec etiam in tal. casu Religiosus fiat irregularis. Occisio quid. Occisio quando est casus reseruatus.

2. Dubitatur hic, An liceat in aliquo euentu seipsum occidere? Respondeo quod non, quia vetitū est à Domino in Decalogo *Non occides.* nam cum tali præcepto quælibet occisio rectæ rationi repugnans, prohibetur, nihil autem magis rectæ rationi repugnans, & aduersum esse potest, quam sui ipsius occisio. Id quod definitū est *in Concil. Brac. cap. 34.* vbi dicitur: *Placuit, vt iis, qui sibi ipsis, aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut suspendium, aut quolibet modo violentiæ, inferunt mortem, nulla pro eis in oblationem commemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepulturam eorum cadau. deducatur. & S. Aug. l. 1. de ciu. Dei c. a. 17 & refertur in c. si non licet* Dubium. Resp. Occidere seipsum nūquā licet. *Conc. Bracar.*

23. q. 5. vbi ait. Si non licet priuata potestate alicui hominem innocentem occidere, cuius occidendi licentiam lex nulla concedit; profecto etiam qui se-ipsum occidit, homicida est: & tanto sit nocentior, cum se occiderit, quanto innocentior in ea causa fuit, qua se occidendum putauit.

Ex quibus omnibus manifestum habetur, occisionem sui hoc præcepto prohibitam esse, in eaque deformitatem, non qualemcunque, sed valde grauem, atque adeo mortalem contineri. Sic expresse sentiunt *D. Bonauentura 7. sen. dist. 37. in litera. D. Tho.* & reliqui citati, vbi *supra*. Nam non potest dari ulla causa ad id necessitans, nisi ex impulsu, instinctu, & ordinatione Dei, qui dominus est vitæ, ex cuius instinctu morti voluntarie, & sponte quam plurimi sancti se tradidere. In reliquo non licet, neque ad detestationem peccati commissi, vt Donatistæ falso asserebant, quia potius expedit viuere ad peccata commissa delenda per pœnitentiam, quam tale tempus sibi subtrahere. Neque ad vitandum peccatum futurum proprium, ne scilicet consentiat in peccatum, quia *Non sunt facienda mala, vt eueniant bona.* Rom. 3. & quia non licet committere malum maius, & magis certum, ad vitandum minus & minus certum: neque ad vitandum ignominiam, vel alias huius vitæ ærumnas. Vnde merito Lucretia Romana reprehenditur à *S. Aug. lib. 1. de ciu. D. cap. 19.* quæ propter vitandam ignominiam stupri sibi à Tarquinio illati, sese interemerit. Nam vt recte contra eam *D. Aug.* argumentatur, aut non consensit, & restitit quantum potuit adultero, & sic nec vitiata, nec corrupta fuit, & propterea non erat digna, vt se ipsam occideret. Aut consensit in culpam adulterii, & tunc sui ipsius iudex esse non debuit. Vnde concludit, actum illum non fortitudinis, sed pusillanimitatis opus fuisse, eo quod ignominiam illam ferre non valuit. Idem quoque dicendum esset de Religioso, si quando se ipsum occideret, ne in peccatum incideret.

S. Bon. Thom.

Rom. 3.

Lucretia Romana reprehenditur à D. Augustino.

Dubium.

3. Dubitatur secundo, An Religiosus fugiens equo inuasorem, & inimicum, & videns puerum, aut hominem in via iacentem, quem necesse est conculcare, aut si gradum sistat, in manus inimici venire, licite eum conculcare, & proterere possit, & occidere in via iacentem, ne ipse occidatur: sicut euenire potest, quando quis à Turcis fugit, vel in aliis occasionibus. Idem de eo, qui alium impellit in flumen, vel præcipitium, vt ipse mortem euadat. Res hæc satis difficilis est & perplexa, de qua re legendi sunt *Caiet. 2. 2. q. 67. ar. 2.* præcipue in sol. *ad primum, & 2. Cordub. lib. 1. qq. quæst. 38 dub. 2. Sylu. verbo. homicidium 2.*

Resp. Caiet. Cordub. Syluest.

Petr. Nauarr. *quæst.26. Petrus Nauar.lib.secund. de restit.capit.3.numer.135. Petr.de* Arragon. *Arragon.2.2.quæst.sexagesim.quart. arti.7.*

Auth. respondet cum distinctione. Respondetur tamen, quod quando spes aliqua est, de non euentura occisione, aut si spes nulla futura sit, conatur tamen illam non inferre, quantum potest, tunc quidem actu indirecto in mortem alterius, directo autem ad mortis propriæ euasionem: potest quis aut iacentem in via conculcare, aut alterum in flumen, aut in præcipitium impellere. Nec proximus in tali casu rationabiliter conqueri potest, cum ad vitam propriam saluandam aliud remedium non habuerit: & in pari periculo, vnusquisque ius habet, vitam propriam potius, quam alterius saluandi, vt constat.

Quando vero moralis certitudo esset de morte innocentis, aliqui voluerunt dicere, quod non liceret, tunc puerum occidere, vel mittere alium in præcipitium. Nihilominus, si *moderniores* sustinent, quod quando persona nobilis ad euitandam ignominiam sibi illatam, quæ non nisi morte inimici, auferri non potest, quippe qui coram pluribus ignominiose affectus est, potest licite illum occidere, ad tuendum suum honorem; multo magis id fatendum est pro tuenda vita: & præterea semper talis habet intentionem, non occidendi quemquam directè, sed semetipsum euadendi à tali morte certa, & imminenti.

4 Dubitatur tertio, An qui mortem aliter euitare non potest, nisi occidendo, incurrat in casum reseruatum, vt puta, quia aliter euadere non potest mortem sibi imminentem per inuasionem ei ab aliquo factam? Dubium.

Respondeo, quod non, quia de iure naturæ, vim vi repellere licet, maxime cum moderamine inculpatæ tutelæ. Resp.

4 Sed, an incurrat Religiosus ille, qui cum in tali casu per se id possit facere, mandat tamen hoc alteri, vt pro se faciat? Dubium.

Respondeo, quod *Baldus in capi.1.de pace vir.firm.* tenet quod non: cum quo concordat *text. in l. Gracchus .ca.de adult.* vbi *Bartholus* ait, quod non solum pater, sed etiam filii ad præceptum patris possunt impune interficere adulterum inuentum cum vxore aut matre: ita vt sint impunibiles in foro exteriori, quamuis peccent mortaliter. *capit.admonere 33.quæst.secund. Grassius* tamen distinguit casum: nam aut inuasor inuadit Religiosum, vt interficiat, & tunc si Religiosus neque fuga, neque clamore, neque vllo alio modo potest aggressorem euitare, nisi occidendo, aut mutilando tunc, non solum ipse, verũ & alii Religiosi Resp. Barth. Grassius.

possunt percutere volentem Religiosum occidere, ne occidat. Ita est doctrina *Bartho.* valde notabilis *in l. deuotum. Codic. de meta. lib. duodecim.* si talis defensio fuerat in continenti: id est, dum actu impugnatur, nō autem postquam violentia pertransiit. Est tamen magna differentia inter Religiosos prædictos percutiētes: nam ille, qui fuit inuasus, neque irregularitatem incurrit *d. clem.* 1. Alii vero incurrunt irregularitatem si occidunt. Vide *Gloss. ibi.*

Dubium.

5 Dubitatur quarto, quid iudicandum sit de illo, qui veneno procurat alicui auferre vitam, & ad quid teneatur? Respondeo, quod circa hoc vidēdus est *Rodriquez in secund. tom. qq. regular. quæstio. trigesim. tert. articul. quart.* vbi plura dicit, sed pauca hic subnectam.

Resp. — Rodriquez.

Respondeo, dicendo, quod clericus, qui veneno quēpiam occidit, præterquam quod in pœnam homicidii incidit: quia vero grauius delinquit, quam simplex homicida, digne post depositionem grauiori detrusione & longiori puniendus est: plus est n. hominē veneno necare, quam gladio. vt *in leg. 1. Cod de malefic. & mathem.* continetur. Vnde dicit *Baldus in leg. nemo. C. de summa Trinitate.* quod qui veneno occidit, dicitur proditorie occidere, & vt communem allegando aliquos sequitur *Diaz. de Lugo in sua pract. capit. nonagesim. quint.* qui dicit, quod propter execrabile delictum, quod clericus, qui venenum emit, vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non stetit, eadem pœna puniatur, ac si dedisset.

Veneno occidens grauius delinquit, q̄ simplex homicida. — Baldus. — Diaz.

Quod eius additionator *Salzedo eodem loco, verbo. ac si dedisset.* intelligit eum, qui ad actum proximum accessit, & quia venenum propinauit, sed venenatus adhibitis medicamentis, mortem effugit, tunc enim pœna ordinaria est puniendus, prout explicat *Couarruuias in clement. si furiosus, secund. part. relect. n. 11.*

Salzedo. — Couar.

Non vero quando tentat aliquem veneno occidere, & ea de causa venenum emit, sed non propinauit, quia fore pœnituit, aut fuit impeditus: tunc enim pœna extraordinaria iudicis arbitrio est plectendus. Sic *Rodriquez.*

Rodriq.

Dubium.

6 Dubitatur quinto, & vltimo circa hunc punctum: quid faciendum sit, quando (quod absit) nouitius occidat iniuste aliquem Religiosum professum? An scilicet, tale iudicium competat Prælato ipsius Religionis, an vero competat Episcopo?

Resp.

Respond. ad hoc, quod cognitio, & punitio talis delicti, & homicidii pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum: hoc est manifestum, *argum. in capi. religio. § prim. de sentent. excommunicationis:* vbi diffinitur, quod Nouitius Reli-

Nouitius occidens Religiosum, à Iudice Ecclesiastico recognosci debet.

gionis

gionis approbatæ gaudet priuilegio canonis *si quis suadente. 17. quæstio.quart.* & propterea censetur persona Ecclesiastica. *argument.capit. duo sunt genera.duodecim.quæstio.prim.* Et ita expresse determinat *Ioann.Andr. & Francus in capit. beneficium. de regul. iuris.in 6. Dominicus*, & omnes *in d. capitulo.religio.vbi supra*: scilicet, quod cognitio delicti Nouitii pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum, quæ est etiam cõmunis opinio: & probatur ratione: nam Nouitius post habitum susceptum subiacet Prelatis Regularibus quo ad iurisdictionem, & superioritatem, saltem commutabiliter, & reuocabiliter, licet non irreuocabiliter pro tempore, quo sunt Nouitii, sicut sunt professi: & cognitio, & punitio delictorum religiosorum post possessionem pertinet ad Iudices Ecclesiasticos, & Prelatos eorum, vt tradit *Panormitanus* post *Ioannem de Lignano*, probans quod delicta eorum pertinent ad cognitionem, & castigationem Prælatorum, etiam si sint homicidia, & grauia delicta.

Io. Andr.

Dominic.

Hinc sequitur, quod poterit Iudex Ecclesiasticus & Prælatus eos torquere, si meruerint torturam indicia delicti, seruatis seruandis, iuxta ea, quæ notata sunt *in cap. cum in contemplatione, de reg. iur.* & ita tenet *Nauar. in consil. lib. 2. de regular.*

Naua.

Sed melius est, vt id in Religione non fiat, nam dimittendus est talis Nouitius à Religione, & debet tradi bracchio Episcopi, qui contra eum faciat, quod iuris est.

Nota.

7 Sequitur secundus terminus declarandus, qui est *Vulneratio*. Pro quo animaduertendum, quod hoc non intelligitur de quolibet vulnusculo, sed de vulnere graui: facit *text. in leg. 1. §. proinde. ff. de ædil. delicto*: vbi habetur, quod leuis febricula, non dicitur febis: ergo non vulneratio leuis, sed vulneratio notoria, grauis, & iniuriosa facit casum reseruatum: & hoc, siue fiat ense, siue gladio, siue alio apto instrumento.

Vulneratio quomodo intelligatur.

Ratio est, quia vt diximus *in quinto articul. section. primæ, partis primæ.* casus reseruatus non debet fieri de quibuscunque mortalibus, sed de grauioribus, & atrocioribus, prout præcipit & ordinat sacrum *Concilium Tridentinum in session. decim.quart. capit. septim.* vbi habetur, *atrociora quædam, & grauiora crimina*: Hinc non quodlibet vulnusculum pertinet ad hunc casum, sed vulneratio grauis, notoria, & iniuriosa.

Conc. Triden.

8 Dubitatur hic, an liceat alicui seipsum mutilare, seu vulnerare, maxime ob aliquem bonum finem, vt puta,

mu-

mutilare virilia, vt melius seruetur castitas.

Resp. Respondeo, quod communiter est peccatum mortale, mēbrum sibi abscindere, & præterea incidit in casum reseruatum, qui hoc facit. Vide *D.Thom. secunda secundæ, quæstion. sexagesima-quinta, articul. prim. Petr. Arragon. & Salon. ibid. Syluest. verb. homicidium. 1. quæst. 1. Sot. libr. quint. de iust. quæst. 2. articul. 1. concl. 3. Nauarr. in Manual. cap. decim. quint. num. vndecim. Tolet. in Summa. lib. 5. capit. 6.* Cuius ratio est, quia sicut nec vitæ, sic nec membrorum quis dominus est: vnde mortaliter peccat, qui membrum sibi abscindit, aut mutilat ex impatientia, ira, verecundia, vel alia inordinata passione: facit enim contra sui dilectionem, quam iure naturali & diuino seruare debet. Hinc abscindere partes viriles, & se castrare ob castitatem, peccatum mortale est, atque adeo damnatur Origenes ab omnibus in eo, quod se castrauerit, vt securius per domos mulieribus prædicaret, vt habetur *in capit. si quis à medicis, distinct. 55.*

D. Tho. *Arrag.* *Sylu.* *Sotus.* *Naua.* *Tolet.*

Grauis percussio quæ.

9 Tertius terminus est GRAVIS PERCVSSIO, & pro intelligentia huius termini, dicimus, quod ad hoc, vt percussio faciat casum reseruatum, debet esse grauis, atrox, siue enormis, non autem leuis, ratione eadem, qua de vulnere dictum est.

Ad cognoscendum autem, quænam percussio sit grauis, siue enormis, siue leuis, referam id quod habet *Nauarr. in suo Manuali, capit. vigesim. septim. numer. nonagesim. secund.* vbi ait, enormē percussionem esse illam, qua qs interficitur, scinditur membrum, aut inutile, aut quasi inutile ad suum munus efficitur: & illam, ob quam, factam in alia parte, quam in naribus, vel alia, vnde sanguis facile erumpere solet, defluit multum sanguinis.

Et illam, quæ fit in proprium Episcopum, aut Abbatem (addo ego, in Generalem Prouincialem, Guardianum, & in sua absentia, in Vicarium loci) & quæ magno scādalo est populo, vt declarat & sentit *Innocent. Tertius, in cap. cum illorum.* & quāuis idem dicat *Gloss. eiusdem capit.* mutilationem de quolibet excessu notorio: & idem asserat *Syluest. verbo. absolutio. 4. in princip.* de ea, quæ infertur in foro, vel audientia publica coram Iudice, aut in oculo, aut in facie, secundum *Gloss.* aut in Ecclesia, aut in dormitorio: non tamen putamus id esse verum, nisi quando percussio est in se notabilis, & gignit aliquod magnum scandalum, quia *Cardinalis in consil. quadragesim. secund. & Lapus in allegat. 76.* declarant, aliquas ex his nō esse mediocres, sed leues. sic *Nauarrus.* Ego tamen sequerer primam opinionem, quia

Sylu. *Cardinal.* *Lapus.*

licet percussio de sui natura non sit grauis, sit tamen talis respectu loci: vel ratione scandali.

Iniuria mediocris quæ.

Secundo addimus, quod iniuria mediocris est, quæ est media inter leuem, & enormem: & quia de hoc certa regula tradi non potest, relinquitur arbitrio Episcopi, vel Prouincialis, vel confessarii iuxta *Hostiensem* receptum ab omnibus *in capit. peruenit de iudi.* vt diiudicent, habita ratione circumstantiarum, personarum, locorum, & temporum: cauendo ne iudicent leuē eam, quæ enormis est, *iuxta Pan. ibidem.*

Hostiens.

Lapus.

Tertio, quod *Lapus vbi supra*, conclusit, esse percussionem leuem, à qua posset absoluere Episcopus, colaphum, quem impegit Capellanus, quidam perpetuus Aretinæ Ecclesię cuidam Canonico in eadem Ecclesia, absque sanguinis effusione: & quod *Cardinalis vbi supra* conclusit, percussiones duorum clericorum, qui sibiipsis mutuo pugno, & pedes impegerunt in itinere, esse leues, à quibus posset absoluere Episcopus.

Dubium.

10 Dubitatur hic primo. An superior percutiens suum subditum, & per consequens incidens in excommunicationem *Canonis si quis suadente diabolo*, poterit absolui ab aliquo subdito suo ab ipso electo in confessarium? Respond. quod sic: & si subditus & Prælatus ad inuicem se percutiunt, & in conuentu non est: qui eos possit absoluere: possunt ad inuicem se absoluere, prout tenet *Fabianus in verbo. absolutio 2. §. 6.* & probat suse *Rodriquez tomo primo. qq. reg. quæstio. 20. artic. 12.*

Resp. Superior percutiens subditum incidit in canonem.

Fabianus. *Rodriquez.*

Nam licet secundum Ius ordinarium, & commune, excommunicatus maiori excommunicatione non possit alium excommunicatum maiori excommunicatione absoluere, vt notatum est *in capi. audiuimus. 24. qu. 1.* In casu tamen necessitatis, vbi non est alius Religiosus, qui possit eos absoluere, potest excommunicatus, alium excommunicatum absoluere. Et ratio est, quia necessitas nō habet legem & probat *Ioan. Fabianus* à maiori, qui si in casu necessitatis excommunicatus potest absoluere à peccatis, à fortiori poterit absoluere ab excommunicatione. Quod etiam habet *Naua. in Man. in capit. 27. num. 247.* in his verbis. Sacerdos, etiam excommunicatus, & denunciatus potest hodie absoluere licite constitutum in articulo mortis, sicut nō excommunicatus: quia non obstat, quod per excōmunicationem tollatur iurisdictio, quam saltem habitualem habet iure diuino. *cap. Eccle. 16. qu. 1.* sine qua non potest consistere absolutio, quia probabiliter credi potest, piam matrē Ecclesiam non auferre illi, nec suspendere iurisdictionem, quoad talis arti-

Excommunicatus maiori excommunicatione potest in casu necessitatis absoluere aliū excommunicatum maiori excommunicatione.

Naua.

culi tempus. Sic *Nauarrus*.

Prælatus excedens in correctione, an incidat in casum.

11 Sed quid dicendum, quando Prælatus, cui permissa est moderata correctio in subditos, si excesserit modum, ex quo mors secuta est, num incidat in casum? Respond. quod non: nam quamuis fiat irregularis: puniri tamen non debet, vt homicida dolosus, quia hoc dolose non fecit. *capit. si quis iratus.* 15. *qu.* 1.

Percutiens Nouitium incurrit in excõmunicationem.

12 Dubitatur secundo, an incurrat in hunc casum Religiosus ille, qui percutit Religiosum Nouitium vnius diei? & respondetur, quod sic, per *capit. si quis suadente diabolo.* nam extenditur etiam ad Nouitios: & etiam esset excommunicatus. *capit. religioso.* § *primo de sentent. excommunic.* Non tamen esset excommunicatus, si percuteret de proximo vestiendum, qui in Monasterio est in habitu sæculari, sub cura Magistri Nouitiorum.

Dubium.

13 Dubitatur tertio, quidnam facere debeant Religiosi, quando ad inuicem se percutiunt? nam tunc non solum incidunt in casum reseruatum, verum & in excommunicationem latam *in cap. si quis suadente.* De hoc vide, quæ habet *Comp. priuileg. verbo. excommunicatio. ibi. Capuccini annotatio.*

Resp.

Respondetur tamen, quod possunt absolui à Prælatis Religionis, prout habetur ex concessione *Clem.* 4. & habetur *in libro, Monumenta Ordinum in prima impreßione fol.* 57. *& in secunda impreßion. fol.* 140. *concess.* 138. *&* 139.

Monumenta ordinum.

Cõcedit enim generali, & prouincialibus Ministris, & eorum Vicariis. atque etiam custodibus fratrum minorum in Prouinciis, & custodiis sibi commissis, fratribus prædictis ibidem constitutis, necnon fratribus aliis eiusdem ordinis interdum ad eos declinantibus vndecunque absolutione, & dispensatione indigentibus, siue prius quam intrauerint ordinem, siue post, in casibus excesserint, pro quibus excommunicationis vel interdicti aut suspensionis incurrerint sententias, à iure vel à Iudice generaliter promulgatas, & huiusmodi sententiis innodati, aut in locis suppositis interdicta diuina celebrantes, vel suscipientes ordines, sic ligati, notã irregularitatis incurrerint, vt absolutionis, & dispensationis beneficium valeãt impertiri. Nisi adeo fuerint graues, & enormes excessus, quod sint ad sedem Apostolicã merito destinandi. Ac similiter concessit, quod fratres, quos Generales & Prouinciales Ministri, & eorum Vicarii, ac etiam custodes in proprios habuerint confessores, possint eis absolutionis & dispensationis beneficium impertiri.

Et quia eandem concessionem

nem habent fratres Prædicatores extensam ad priores conuentuales: hinc fit, quod per communicationẽ priuilegiorũ, idẽ facere possunt Guardiani, & eorum Vicarii, prout tenet etiam *Rodriquez vbi supra*. Rodriq.

14 Excipit autem ab hac concessione *Sixtus Quartus* absolutionem illarum excommunicationũ, quæ latæ sunt contra hæreticos relapsos, schismaticos, & literas Apostolicas falsificantes, aut ad infideles prohibita deferentes.

Ex quo collige cum *Rodriquez vbi supra*, quod cum exceptio firmet regulam in contrarium, quod possunt sine dubio dicti Patres absoluere ab excommunicatione propter iniectionem manuum violẽtam in clericum, etiamsi sit Sedi Apostolicæ reseruata.

Dubium.

15 Interrogabis, An dicta absolutio concedatur eis, quando mutuo se percutiunt in claustro, an vero quando etiam extra claustrum? Et videtur, quod non extra claustrum, quia Priuilegia debent explicari iuxta terminos iuris communis, & *in c. Monach. de sent. excom.* ordinatur, quod Regulares in claustro se percutientes, possunt à suo Prælato, vel Episcopo absolui? Respondetur tamen, quod etiam si extra claustrum se percusserint: possunt nihilominus absolui à suo Prælato, virtute supradicti priuilegii. Neq; obstat obiectio facta: illa .n. verba nõ ponuntur in Decretali, quasi innuant, ꝙ si extra claustrũ se percusserint, ab Episcopo, & non à suo Prælato debeant absolui: sed quia hoc crebrius in claustro contingit, prout aduertit *Panorm. in cap. cum illorum. de sent. excomm.* allegans aliqua iura, nempe *cap. canonica eodem titul.* & alia: in quibus probatur clare, Prælatos Regulares posse absoluere suos subditos extra claustrum se percutientes.

Resp. Religiosi extra claustrũ se percutientes, possunt absolui à suis Prælatis.

Panor.

16 Sed quid faciendũ, quando Religiosi diuersorum ordinum se percutiunt ad inuicem? Resp. quod tunc debẽt absolui vnusquisque à suo Prelato ab excommunicatione incursa. Nota.

17 Dubitatur quarto. An quando percussio facta est ioco, etiam si in ioco sit excessus, & pariter in percussione, tunc incurratur excommunicatio? Resp. quod non, prout habetur *in cap. prim. de sent. excomm.* Et ratio est, quia talis percussio non fit suadente diabolo: quod necessario requiritur, vt quis incidat *in canonem*. Et esto ꝙ aliqua ira in progressu interuenerit, dummodo à ioco habuerit initium, & talis iocus non fuerit per aliquod spacium temporis interruptus, idem censendum est. Dubium. Responsio ponderanda.

Si vero post interruptionem ioci per aliquod spatium quis percutiat aliquem Religiosum cum ira, & suadente diabolo:

etiam quod talis percussio, & ira habuerit initium à ioco, dicimus, talem percussorem incurrisse *in canonem*.

Perpẽde quę dicuntur. Quando vero perseuerat iocus, & vnus percutit alterum, non incurritur: & si talis taliter percussus conqueratur, & proclamet apud superiorem, quod percussor inciderit *in canonem*: dicam simpliciter id quod sentio, nẽpe ꝙ ambo sunt potius fustigandi, quam excommunicãdi: sicut in simili dixit *Sotus in 4. sentent. de clericis pueris se percutientibus*, nempe quod non sunt excommunicandi, sed potius fustigãdi. Sic tales Religiosi se percutientes, tanquam pueri debẽt tractari, quia tanquam tales luserunt, & postea plusquam tales se percusserunt. Ideo disciplina est aptum instrumentum ad eos corrigendos, & absoluendos. Vide *Nauarrum in suo Manuali. ca. 27. n. 80.*

Dubium. 18 Dubitatur quinto, quid faciendum, quando quis se percutit aut vulnerat? Resp. Respond. quod si deliberato animo sibi ipsi manus immittit, excommunicationem incurrit. *iuxta Ioann. Andr. Panorm. Felinum*, & alios omnes *in capit. contingit. 1. de senten. excom.* Panorm. Felin. & per consequens incurrit in casum reseruatum: nam tunc non solum peccat mortaliter: verũ & incurrit in excommunicationem. Ratio vero est, quia quoad hoc, nemo est dominus suæ vitæ, aut suorum membrorum, vt dictum est *supra, lege. liber homo. ff. ad legem Aquileiam. & dict. capit. contingit.* & ob alias rationes, quas adducit *Sanct. Thom. secunda secundæ, quæstion. sexagesim. quart. articul. quint.* S. Tho. Videatur *Nauarr. in suo Manual. capit. 15. numer 11.* Naua.

19 Dubitatur sexto, An quando Religiosus percuteret alterũ Religiosum seu Sacerdotem excommunicatum, in excommunicationem incideret? Dubium. Respon. Resp. quod aliqui dicunt, quod non *per ca. excommunicatorum 23. quæst. quint. & Gloss. in cap. si quis deinceps. 17. quæst. quart.* tamen hæc est communis opinio, quod iste percutiens excommunicatum incurrit in excommunicationẽ: & ratio est, quia excommunicatus retinet ordinem, ratione cuius inducta est immunitas, & ideo durante causa, durat effectus.

20 Dubitatur septimo, & vltimo, qua pœna sit puniendus subditus, qui Guardianum, aut alium suum superiorem percusserit? Dubium. Respon. Resp. quod de hoc potest videri *Rodriquez in tomo secundo qq. regul. quæstion. trigesim. quart. articul. secun.*

* *
*

VNDECIMVS CASVS.

MALITIOSVM IMPEDIMENTUM, aut retardatio, aut apertio literarum à superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad superiores.

Declarantur verba casus.

HÆc verba clara sunt, scilicet, quod in hunc casum incurrunt omnes illi, qui dolose, data opera impediunt, ne literæ Superiorum perueniant ad inferiores, & è contra, inferiorum ad Superiores, ad quos diriguntur: & qui non impediunt, sed malitiose retardant dare: Et qui neutrum faciunt, sed aperiunt literas, dissigillando, & postea iterum sigillant, & mittunt ad eos, ad quos diriguntur. Circa quem casum

Dubium.

Resp.

2. Quæritur primo, qua pœna exteriori, præter casum reseruatum in quem tales incurrunt, debeant puniri: Respondeo quod aperiens obsignatas literas, & aduersario mittentis ostendens, incidit in pœnam falsi: ita *Bartholus in l. qui testament. ad legem Cornel. de falsis.* quem sequitur *Panormit. in c. cum olim. de offic. deleg. Iason. in §. pœnales. num. 26. Institut. de act.* sic sæculares. Religiosi vero hæc facientes, deponendi sunt: ita sentit *Romanus cons. 65. circa finem,* hoc fundamēto motus, quod de Iure Canonico pœna falsi est depositio in clerico, vt constat *ex iure cap. ad falsariorum. de crimine falsi.* At *Bernardus Diaz. in sua praxi cap. 105. n. 2.* hanc refellit opinionem, cum illud ius non imponat pœnam depositionis clerico pro qualibet falsitate, sed quando vtitur literis falsis Papæ, & in suum fauorem allegat *Hostiens.* Vnde non debet extendi decisio illius iuris ad hoc delictum: & consequenter credit, pœnam huius criminis arbitrio Iudicis esse relinquendam, considerato nocumento, quod ex apertione dictarum literarum mittenti, & aliis euenit.

Bartholus. Panorm. Iason. Pœna aperientium litteras. Diaz.

Bartholi doctrina notanda.

3. Sed aduertenda est doctrina *Barthol.* in hoc casu, distinguentis sic: aut quis aperuit literas, vt aduersario mittentis ostenderet, & is (ait) incidit in pœnam falsi: si vero aperuit, vt ipse eas legeret, aliis autē non ostenderet, nō debet puniri pœna falsi, sed pœna extra ordinaria talionis. Quod si quis nō restituit literas ei, cui reddere mandatum susceperat, sed illas alteri pandit, nō tamen aduersario mittendas; talis incidit in pœnā falsi. Item, qui literas alicuius aperiret, & diuulgaret ad alterius iniuriā, actiōe iniuriarū tenetur: & subdit: quod non dicitur literas aperire, qui clausuram earum detrahit, si aliter eas non aperiat, nec legat. Qui autem literas alteri scriptas lacerat, vel comburit, crimine falsi tenetur: vide etiam ad hoc quæ habet *Baldus in*

l.Paulus.ff.de falsis.& Abbas.in cap. cum olim.de offic.delegati.

Dubium. Secundo quæritur, An qui solum aperit, & non legit, incidat in hunc casum? Resp. Respondetur, quod *Bartholus* vbi *supra*, & *Pater Graffius* hic, & *Stephanus Quaranta in suo Comp. Bullarii*, in explicatione huius casus, *dicunt, quod non est casus reseruatus. argum. in textu in c.si quis in graui. §.Si quis tabulas.* sic ille. *Graffius. Quaranta.*

Auth. sententia. Ego tamen dico, quod incurrit, & ratio est, quia verba legis sunt clara, nempe *Aut apertio literarum*, nihil specificans de lectura.

Quod adeo existimo verum, quod si quis legat tales literas, absque eo, quod aperiat, vt sæpe contingere potest, legendo eas vel ad lumen solis, vel candelæ, quando characteres transparent, quia charta bibit: vel etiam si quis per latera (nizzæ) vt Italice dici solet, introspicit, & legit; tunc enim, quia non aperit, non incurrit in hunc casum, cum in litera textus legis nihil de lectura dicatur.

5. Si quis vero inaduertenter tales literas aperiret, existimans illas ad se esse missas, & legit cum tali credulitate, nihil ad casum hunc: quod similiter dico de eo, qui cum tacito mittentis consensu eas aperit, & legit, vt quia est suus familiarissimus, & timet, ne si non aperiantur literæ, potest negotium amici aliquod pati detrimentum. Vel bona fide speraret in ratihabitione eius, cui mittuntur.

6 Circa hunc casum animaduertendum censeo id quod habet *Stephanus Quaranta in suo Cōpendio Bullarii, sub titulo, Casus reseruati, numero duodecim.* vbi sic loquitur. Vt autem Religiosi propter impedimentum, retardationem, & apertionem literarum incurrant casum reseruatum, necesse est, quod manifeste sit peccatum mortale: esset autem tale, si eo animo aperiretur, vt nocumentum proximo inferretur. Secundo notabile etiam, si illud eueniret sine tali intentione. Tertio eas proditorie scribentis aduersario ostendendo. Non esset mortale in manifesto inimico mittentis, vel illius, cui mittuntur, iuste timente, per illas aliquod damnum sibi parari: vel dubitante, ne aliquid in illis contra eum tractetur. Secundo in reserante eas, & illas bono fine impediente, scilicet ad præcauendum aliquod malum iniustum alteri per illas probabiliter illaturum. Tertio, quando communiter tangeret ipsum, & tertium, ei illas manifestando. *Quaranta refertur.*

Quarto, non esset etiam mortale aperire literas, quæ non sunt alicuius momenti, neque continerent materiam grauem sed leuem. Quinto, non incidit in casum reseruatum Religiosus

mali-

malitiose frangens illam chartulam, cum qua literæ clauduntur, vel sigillum auferens, non tamen illas legens, quia literæ non dicuntur apertæ, si sola ligatura sit soluta, nisi etiam fuerint lectæ, cum simus in pœnalibus, in quibus fieri debet stricta interpretatio. Bart. *in l. si quis in graui.* §. *si quis tabulas. ff. ad senatus. cap. cum olim. 2. offic. delegat.* Quod vltimum limitatur non procedere in literis necessariis, & vtilibus Monasterio, quas iuridice possent ipsi Regulares sine superioris voluntate dare, vel accipere, quales essent illæ, quibus Regularis denunciaret delicta ipsius superioris. *arg. tex. in cap. ex parte de accusat.* vel literas super hoc à Papa impetratas acciperet. *Nau. in cap. non dicatis. in 4. not. in fine. 12. q. 1.* Et in *consil. 33. de sententia excom. n. 4.*

Refellitur Quaranta.

Contra quam doctrinam dico plura. Primo, quod licet apud me prædictus *D. Stephanus Quaranta* plurimi æstimetur propter eruditionem suam maximam, nihilominus in hac materia (pace sua) non videtur bene dicere: nam ea, quæ ipse dicit, possunt habere locum in literis, quas æquales ad se inuicem mittunt: & *Nauarrus*, quem ipse sequitur, & citat *in cap. Sacerdos. de pœnitent. dist. 6.* nihil agit de literis, quas superiores ad inferiores mittunt, vel è contra, vt est videre apud eundem. Vnde resolutorie dicimus, quod quotiescunque quis aperit, impedit, vel malitiose retardat literas superiorum ad inferiores, & inferiorum ad superiores missas, incidit in hunc casum reseruatum: sic enim sonant verba legislatoris: *Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum, &c.*

Moueor autem ad id asserendum, quia Papa est, qui præcipit & potest præcipere, & condere leges, prout de facto quam plurimæ ab eo conditæ sunt, vt patet *per totum Ius canonicum*, & *Papæ lex* obligat omnes. Et quod nemo eximitur à iurisdictione Papæ, & omnes ei obedire tenentur in spiritualibus, & præcipue nos Fratres Minores, qui in primo capite Regulæ nostræ id profitemur.

Præterea præceptum hoc, vel est clarum, vel dubium: Si est clarum, obseruari debet, vt sonat, nec interpretationes extortas admittit. Si dubium est, tunc obseruari debet, vt verba sonant, vide *Nauarrum lib. 5. cons. de verbor. signifi. consil. 2. numero 1.* Nauarrus. Cũ ergo præcipiat summus Pontifex, vt literæ superiorum ad inferiores, & inferiorum ad superiores non impediantur malitiose, aut retardentur, aut aperiantur; Sic seruari debet tale præceptum, vt sonat, absque vlla glossa.

Instantia.

8. At contra ea quæ determinata sunt, videntur facere quæ

habet

habet *Nauarrus lib.3. consil.de statu Monach.consi.16. nu.2.* Vbi recensetur de quodam Canonico Regulari qui sine licentia Prælati ad curiam quandam secularem proficiscebatur, deferens secum literas ab aliis canonicis ad Papam scriptas, & quod Prælatus eum capere, & carceribus mancipare facit, litterasque præfatas acceptas aperuit, & legit. Et interrogatus *Nauarrus*, an id recte fuerit factum, respondit affirmatiue: cuius rationem dat, quia prædictæ litteræ non fuerunt legitime ad Papam scriptæ, nec ab eo, qui poterat eas dare, quia fuerunt confectæ à Canonico regulari simplici, qui non potest accipere, nec dare litteras, sine consensu Prælati, vt habetur in Regula eorum, & transumptiue *in cap. non dicatis* 12. *q.* 1. *in* 4. *not.* 1. Tum quia litteræ prædictæ erant sui Monasterii, & suæ: quoniam omnia, quæ habent, & faciunt Canonici Regulares simplices pertinent ad Monasterium, *cap. non dicatis.* 12. *q.* 1. & administrationem Prælati. *cap. nullum* 18. *quæst.* 2.

Per quam Doctrinam videtur, quod inferiores possunt accipere, aperire, & legere litteras inferiorum ad superiores missas, quia Prælatus prædictus talia fecit circa literas ad Papam missas; ergo à fortiori id poterit fieri circa alias literas, quæ inter Religiosos mittuntur.

Respons.

Sed contra *Nauarrum* oppono eundem *Nauarrum in comment.* 2. *de Regular. n.* 15. vbi tractans de litteris quas Religiosi non possunt dare, neque recipere absque superioris licentia, saltem tacita, concludit sic. Aduertendum item, quod hoc notabile procedit in litteris, quæ accipiuntur, vel dantur contra vtilitatem, vel honestatem Monasterii, vel contra salutem Spiritualem vel corporalem singulorũ regularium, & aliis litteris, quæ continent inutilia, vel impertinentia prædictis: non autem de litteris necessariis, vel vtilibus, quas iuste secundum iura possunt ipsi sine superioris voluntate dare, vel accipere: quales sunt illæ, quibus Regularis constituit procurratorem contra Prælatum, vel denunciat eius delicta: quibus casibus id licet facere, vide ibi.

Ad quæ licet ipsemet *Nauarrus* respondere, & satisfacere conetur ad finem *supradicti consi.* 16. nihilominus doctrina paulo ante *in comment.* 2. *de reg.* posita solidior, & verior est: & quæ ab omnib. & obseruatur, nam contra superiorem vnusquisque potest scribere ad Maiorem superiorem absque eius licentia, & pariter literas recipere: nec possunt impediri: Stat ergo firma nostra sententia, nempe quod nemini licet malitiose impedire, aut retardare, aut aperire literas superiorum.

Et quia materia hæc magnopere disturbare solet Religiosos, animadvertendæ sũt rationes, quas ne aperiantur literæ assignat Navarrus in prædicto *cap. Sacerdos. & Navarrum sequitur Menochius de arbit. iud. cas.* 311. *num.* 12. *cent.* 4. & nos hic libenter eas transscribimus, vt qui ad aperiendas aliorum litteras sunt propensi, per tales rationes reprimantur. Sunt autem hæ:

Prima, quia regulariter omnis iniustitia est peccatum mortale secundum *S. Thom.* 2. 2. *quæst.* 59. *art.* 4. receptum: Qui aperit literas alienas, peccatum iniustitiæ cõmittit. Tollit enim ius alterius, scilicet aperiendi literas, tam mittenti, quam ei, cui mittitur.

Tollit item custodiam, quæ vtriq; illorum convenit. Facit etiã quod iuris gentium est, ne legati violentur, *cap. ius gentium. dist.* 1. At litteræ quidem legati muti & inanimati sunt.

Adde, quod publicæ fidei expedit, litterarum sigilla inviolata esse: & quidem hoc certissimum est, si eo aperiat animo, vt notabile nocumentum ex eo proximo inferat: certum quoq;, si aperiat tali animo, si tamen nocumentum fiat quia paria quoad hoc, illa sunt.

Quibus addo ego, quod ex tali apertione literarum multæ inquietudines, perturbationesq; animi, odia, rancores, & sexcenta huius modi mala oriuntur: unde consultius esset, vt literæ aliorum nunquam aperirentur.

11 Excipe ex dictis superiores, & omnes illos, quibus de iure cõmuni competit, aperire literas inferiorum, quibus, sicut non intendimus adimere talem facultatem, sic vt modeste ea vtantur, consulimus.

12 Concludamus ergo hãc materiam, & dicamus, quod rationes D. Stephani prædictæ, si quæ concludunt, habent locum in literis æqualium subditorum, qui non habent autoritatem contrarium præcipiendi.

At in literis superiorum ad inferiores, & è contra, nequaquam possunt habere locum, quia id vetitum est, & qui id vetuit, Papa fuit, qui ad id, vt & ad alia plura habuit & habet autoritatem.

LAVS DEO, BEATÆ MARIÆ, & Beato Patri nostro Francisco.

INDEX RERVM.

Prior numerus paginam, Litera a, b, colum. 1. & 2. denotat.

A.

tu &

que

D.

Dominus

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

Regularis

T.

FINIS.

Errata ſic corrige.

Pag.6.col.1.lit.4.Quod. lege Quo. pag.8.col.1.lin.8. legati.l.ligati. & c.2.l.1.notis.lege votis.p.10.c.1.l.2.exceptuando.l.excipiendo. & c. 2.l.15.peccauerit.l. peccauerint. p.11.c.1.l.vlt.conuentus.l.conuentis. p.44.c.1.l.21.l.munus.leg.murus.p.49.c.1.l.14.moneatur.leg.moueatur.p.52.c.2.l.16.cum.l.eum.p.72.c.1.l penult l.ponam. p.88.c.1.l.22. pel.l.vel.p.151.c.2.l.37.ſeuerior l.ſecurior.p.153.c.2.l.vlt.apeit.l.aperit. p.161.ſtatim ab initio ſequentia ſunt omiſſa:

Victoria quæſ.109.& 240.exiſtimat, hoc eſſe de fide.

5. *Tertio probatur rationibus. Prima ratio validiſsima eſt, quod fidei articulus eſt, ſacramentalem abſolutionem.*

p.170.c.1.l.37.gratiam.l.gratia.p.173.c.1.l.vlt.proximis.l.proximi.p. 183.c.1.l.17.Collactoris.l.Collectoris.p.187.c.2.l.12.Adam.l.Addam. p.194.c.1.l.22.quateor.l.quater.p.222.c.2.l.vlt. conſtitute.l conſtitutis.p.224.c.1.l.20.ad.l.apud.&l.37.deſtructionem.l.deſtrictiorem.p. 228.c.2.l.39.illum.l.illud.p.233.c.2.l.21.vocant.lege vacant.p.237. c.1.l.15.l.monaſterii.p.246.c.2 l.32.l.harum conſtitutionum.&l.37. quos, lege eos. p.247.c.2.l.penult.conſcieo.l.conſcientiæ.p.250.c.2. l.21.l.celauerunt.p.272.c.2.l.26.dele (for-) p.311.c.1.l.6.committi. l.commiſi.& c.2.l.penult.vẽgentia.l.vrgentia.p.364.c.2.l.18.l.illas.p. 382.c.2.l.20.l.nobilis.p.384.c.2.l.33.l.conſilium p.389.c.2.l.35.l.eſculentorum.p.414.c.2.l.22.l.forte.p.415.c.1.l.24.lege profeſſionem. & c.2.l.16.l.febris.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0030470

Franciscus
A Coriolano
Tractatus
de Casibus
Reseruatis